การพัฒนาหลักสูตรสำหรับลูกกรรมกรก่อสร้างก่อนวัยเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร

ปริญญานิพนธ์

ของ

นายสุชาติ ลี้ตระกูล

29 ก.ย. 2532

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต

กุมภาพันธ์ 2532

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

168613

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิสิต และคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิตของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการที่ปรึกษา

..... ประธาน
(รศ. ดร. วิชัย วงษ์ใหญ่)

..... กรรมการ
(ศ. ดร. จรรจา สุวรรณทัต)

..... กรรมการ
(รศ. ดร. สมบูรณ์ ชิตพงศ์)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
(รศ. ดร. วิชัย วงษ์ใหญ่)

..... กรรมการ
(ศ. ดร. จรรจา สุวรรณทัต)

..... กรรมการ
(รศ. ดร. สมบูรณ์ ชิตพงศ์)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ดร. วิจิตร จันทรากุล)

บัณฑิตวิทยาลัย อนุมัติให้รับปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิตของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศ. ดร. สมพร บัวทอง)

วันที่ 28 เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2532

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความอนุเคราะห์จากผู้มีพระคุณหลายท่าน ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านรองศาสตราจารย์ ดร.วิชัย วงษ์ใหญ่ ศาสตราจารย์ ดร.จรรจา สุวรรณทัต และรองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ ชิตพงษ์ ที่ได้สละเวลา ความคิด ในการให้คำแนะแนำและช่วยเหลือตลอดมาเป็นอย่างดียิ่ง จนทำให้ปริญญานิพนธ์สำเร็จลุล่วงมาด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญในการตรวจโครงร่างหลักสูตรทุกท่าน และ ดร.วิจิตร จันทรากุล รองอธิบดีกรมการฝึกหัดครู ที่ได้กรุณาร่วมเป็นกรรมการสอบและให้ข้อเสนอแนะที่มีประโยชน์อย่างยิ่งต่องานวิจัย

ขอขอบคุณ คุณวัลลภ ตั้งคณานุรักษ์ (ครูหยุย) คุณธีระพันธ์ ศุกระกาญจนะ คุณสุวรรณา ตริยะสุนทร และคุณทองพูล บัวศรี แห่งมูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก คุณวิภาภรณ์ อุทุมพร แห่งศูนย์พัฒนาเด็กมีชัย ที่ได้ให้ความสนับสนุนและร่วมมือ ในการเก็บและให้ข้อมูลต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะคุณทองพูล บัวศรี ที่ได้กรุณาเป็นผู้ทดลองสอน

กราบขอบพระคุณ พระสมพงษ์ มหาปัญโญ แห่งวัดชลประทานรังสฤษดิ์ ที่ได้สอนและถ่ายทอดวิธีการทำสื่อภาพเคลื่อนไหว หรือ "หนังกระดาษ" พร้อมกับมอบภาพบางส่วนให้ เพื่อนำมาใช้ในงานวิจัย ขอขอบคุณ อาจารย์วันทยา วงศ์ศิลปภิรมย์ ที่บริจาควัสดุอุปกรณ์ในการทำสื่อการสอนบางส่วน คุณไพฑูรย์ พุลสุข อาจารย์อัศวิน ศิลปเมธากุล อาจารย์ศิริชัย ศิริพร และคุณทวนทอง พันธ์รังสิต ที่ให้ความช่วยเหลือในการจัดทำสื่อการสอน

ขอขอบคุณ อาจารย์เอื้องฟ้า สมบัติพานิช และอาจารย์ประภาพันธุ์ นิลอรุณ ที่ได้ช่วยเหลือเกี่ยวกับเอกสารต่าง ๆ ในการจัดทำหลักสูตร โดยเฉพาะอาจารย์เอื้องฟ้า สมบัติพานิช ศึกษานิเทศก์ สปช. ที่เป็นทั้งผู้เชี่ยวชาญและผู้ให้ข้อคิดเป็นอย่างดีมาโดยตลอดในช่วงของการจัดทำหลักสูตร

ขอขอบคุณครูและนักเรียน โรงเรียนอนุบาลพิบูลเวศม์ โรงเรียนอนุบาลวัดปรินายก สถานเลี้ยงเด็กบ้านครูติ๋ม เด็กบ้านเอปถัมภ์เด็กมูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก ศูนย์พัฒนาเด็กมีชัย และเด็ก ๆ ในศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่ ณ หมู่บ้านชวนชื่น ตลอดจนกรรมกรก่อสร้างที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบคุณ อาจารย์นลินี ณ นคร ที่ช่วยเหลือในการเก็บข้อมูลบางส่วน คุณสมภพ นิสสัยสัตย์ คุณมนตรี วีระศร ที่เป็นเพื่อนร่วมทางที่ดีในการออกเก็บข้อมูลภาคสนาม และคุณพร กรพินธุ์ ที่ช่วยพิสูจน์อักษร และเจ้าหน้าที่ศูนย์คอมพิวเตอร์ มศว ประสานมิตร ที่ช่วยเหลือในการจัดพิมพ์

ประโยชน์ คุณค่าหรือคุณความดีแห่งปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบสักการะแด่พระคุณของพ่อและแม่ที่เป็นกำลังใจและอยู่เบื้องหลังของความสำเร็จของผู้วิจัยตลอดมา รวมถึงครูอาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้วิจัย

สุชาติ ลี้ตระกูล

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
	วัตถุประสงค์ในการศึกษาค้นคว้า	8
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	8
	นิยามศัพท์เฉพาะ	9
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
	ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร	11
	ความหมายของหลักสูตร	11
	แนวคิดและรูปแบบการพัฒนาหลักสูตร	14
	แนวคิดการประเมินผลหลักสูตร	32
	รูปแบบการประเมินผลหลักสูตร	32
	กระบวนการสร้างและพัฒนาหลักสูตรกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ	44
	แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรลูกกรรมกรก่อสร้าง	50
	ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเด็กก่อนวัยเรียน	54
	ความหมายเด็กก่อนวัยเรียน	54
	พัฒนาการของเด็กก่อนวัยเรียน	54
	แนวทางจัดการศึกษาสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน	57
	การเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน	58
	ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกรรมกรและลูกกรรมกรก่อสร้าง	63
	วิธีทางของการเข้าสู่อาชีพกรรมกรก่อสร้าง	63
	สภานภาพของกรรมกรก่อสร้าง	65
	สภาพของลูกกรรมกรก่อสร้าง	70
	หน่วยงานที่ให้บริการ	72

บทที่ หน้า

3 วิธีดำเนินการการสร้างและพัฒนาหลักสูตร 78

การสำรวจข้อมูลพื้นฐาน 81

การสำรวจสภาพความเป็นอยู่ในชุมชนก่อสร้างของลูกกรรมกรก่อสร้าง 81

วัตถุประสงค์ 81

กลุ่มตัวอย่าง 81

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 82

การเก็บรวบรวมข้อมูล 82

การวิเคราะห์ข้อมูล 83

การสำรวจสภาพทางครอบครัวของลูกกรรมกรก่อสร้าง 83

วัตถุประสงค์ 83

กลุ่มตัวอย่าง 83

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 83

การเก็บรวบรวมข้อมูล 84

การวิเคราะห์ข้อมูล 84

การสำรวจสภาพส่วนตัวของลูกกรรมกรก่อสร้าง 84

วัตถุประสงค์ 84

กลุ่มตัวอย่าง 84

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 84

การเก็บรวบรวมข้อมูล 85

การวิเคราะห์ข้อมูล 85

การสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้บริการทางการศึกษาแก่ลูกกรรมกร
ก่อสร้างของครูผู้สอนในศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่ 85

วัตถุประสงค์ 85

กลุ่มตัวอย่าง 86

บทที่ หน้า

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 86
การเก็บรวบรวมข้อมูล 86
การวิเคราะห์ข้อมูล 86
โครงร่างหลักสูตร 86
การร่างหลักสูตร 86
การประเมินโครงร่างหลักสูตร 87
ประเด็นการประเมิน 87
ผู้ประเมินโครงร่างหลักสูตร 88
เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน 88
การเก็บรวบรวมข้อมูล 88
การวิเคราะห์ข้อมูล 88
การทดลองใช้หลักสูตร 90
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 90
การเก็บรวบรวมข้อมูล 91
การวิเคราะห์ข้อมูล 91
เกณฑ์แสดงประสิทธิภาพของหลักสูตร 92
การปรับปรุงหลักสูตร 92

4 ผลการสำรวจข้อมูลพื้นฐานและการพัฒนาหลักสูตร 93
ผลการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน 93
สภาพชุมชนก่อสร้างที่เด็กลูกกรรมกรก่อสร้างพักอาศัย 93
สภาพทางครอบครัวของลูกกรรมกรก่อสร้าง 103
สภาพปัญหาและความต้องการของลูกกรรมกรก่อสร้าง
ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 105

บทที่ หน้า

การเอาใจใส่ดูแลบุตรของกรรมกรก่อสร้าง 108
สภาพและความต้องการของเด็กลูกกรรมกรก่อสร้าง 108
สมรรถภาพพื้นฐานบางประการของเด็กลูกกรรมกรก่อสร้าง 110
ความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องกับสภาพตัวเด็กและปัญหาอุปสรรค
ในการดำเนินการช่วยเหลือด้านการศึกษาแก่ลูกกรรมกรก่อสร้าง ... 110
ผลการสร้างและพัฒนาหลักสูตร 114
ผลการร่างโครงร่างหลักสูตร 114
ผลการประเมินโครงร่างหลักสูตร 159
ผลการทดลองใช้หลักสูตร 171
ผลการพัฒนาหลักสูตรภายหลังการทดลองใช้ 177

5 บทย่อ สรุป อภิปรายและข้อเสนอแนะ 179
ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า 179
วิธีดำเนินการสร้างและพัฒนาหลักสูตร 179
สรุปผลการสร้างและพัฒนาหลักสูตร 181
อภิปรายผล 188
ข้อเสนอแนะ 196
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป 200

บรรณานุกรม 201
ภาคผนวก 208
ประวัติย่อของผู้วิจัย

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	ผลการประเมินความเหมาะสมของโครงร่างหลักสูตร โดยผู้เชี่ยวชาญ	159
2	ผลการประเมินความสอดคล้องของโครงร่างหลักสูตร โดยผู้เชี่ยวชาญ	162
3	การเปรียบเทียบผลการทดสอบก่อนและหลังการใช้หลักสูตรของเด็กลูกกรรมการก่อสร้างที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง	172
4	ผลการทดสอบการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นก่อนและหลังการใช้หลักสูตร	173
5	การเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขนิสัยความปลอดภัยและความพร้อมในการเรียนระหว่างนักเรียนในระบบโรงเรียนกับเด็กลูกกรรมกรก่อสร้างที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง	175
6	การกำหนดโครงร่างหลักสูตรจากข้อมูลพื้นฐานที่ได้จากการสำรวจ ...	194
7	ค่าความยาก (p) และอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขนิสัยที่ดี ฉบับที่ 1 และฉบับที่ 2	212
8	ค่าความยาก (p) และอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างเสริมความปลอดภัย	213
9	ลักษณะและสภาพทางครอบครัวเกี่ยวกับทางด้านเศรษฐกิจ การประกอบอาชีพ การศึกษาของกรรมการก่อสร้างที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง	273
10	ปัญหาด้านต่าง ๆ ของกรรมกรก่อสร้างที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง	278
11	ความต้องการด้านต่าง ๆ ของกรรมกรก่อสร้างที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ..	281
12	การเอาใจใส่ดูแลบุตรของกรรมกรก่อสร้างที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง	284
13	ลักษณะและสภาพความต้องการของลูกกรรมกรก่อสร้างที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง	286
14	สมรรถภาพพื้นฐานบางประการของเด็กกรรมกรก่อสร้างที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง	290

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ		หน้า
1	แผนผังชีวิตของลูกกรรมกรก่อสร้าง	6
2	ลักษณะการให้นิยามหลักสูตร	13
3	เหตุผลเชิงหลักสูตรของไทเลอร์ (ที่ขยายแล้ว)	16
4	กระบวนการพัฒนาหลักสูตร ตามแนวคิดของโบแชมป์	18
5	กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของโอลิวา	19
6	กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของเซย์เลอร์และอเล็กซานเดอร์	20
7	กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของเคอร์	21
8	กระบวนการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร	23
9	ขอบข่ายงานสำหรับการวางแผนพัฒนาหลักสูตร	24
10	กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของ สุมิตร คุณานุกร	26
11	กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของ สงัด อุทรานันท์	28
12	กระบวนการพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจรของ วิชัย วงษ์ใหญ่	30
13	ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทางการศึกษาตามแนวคิดของไทเลอร์	34
14	รูปแบบการประเมินของทาบา	35
15	รูปแบบการประเมินของสเตค	37
16	ขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรสำหรับลูกกรรมกรก่อสร้างในเขตกรุงเทพมหานคร	80
17	บริเวณภายนอกห้องพักอาศัยของกรรมกรก่อสร้าง	97
18	อาคารที่พักชั่วคราวของกรรมกรก่อสร้าง	98
19	สภาพภายในห้องพักชั่วคราวของกรรมกรก่อสร้าง	98
20	สภาพห้องส้วมที่ใช้รวมกัน	99
21	สภาพการชำระล้างภาชนะและซักผ้าบริเวณที่อาบน้ำรวม	100
22	สภาพการใช้บริเวณที่อาบน้ำรวม	100
23	สภาพการประกอบอาหารบริเวณหน้าห้องพัก	101
24	สภาพการประกอบอาหารภายนอกห้องพัก	102
25	สภาพการประกอบอาหารภายในห้องพัก	102
26	ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดองค์ประกอบของหลักสูตร	189

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับแต่ประเทศไทยได้เริ่มส่งเสริมการพัฒนาประเทศทางด้านอุตสาหกรรมและการรวมศูนย์การผลิตและการบริการไว้ในเขตมหานครภาคกลางเป็นหลัก ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติในปี พ.ศ.2500 เป็นต้นมา (ที่มาและสภาพปัญหาแรงงานอพยพย้ายถิ่น 2530 : 6) ทำให้เกิดการขยายตัวทางอุตสาหกรรมขึ้นอย่างรวดเร็ว การก่อสร้างซึ่งเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมหลักของระบบเศรษฐกิจไทยที่เป็นการลงทุนขนาดใหญ่ก็ได้เริ่มขยายตัวในช่วงแผนพัฒนาของชาติสองฉบับแรก (พ.ศ. 2505-2514) ซึ่งเน้นถึงการพัฒนาทางวัตถุเช่น การสร้างทางหลวง ท่าเรือ สนามบิน นอกจากนี้ยังได้ขยายการลงทุนในโครงการก่อสร้างอันเนื่องมาจากความต้องการที่ขยายตัว รวมทั้งโรงแรม อาคาร สำนักงาน ศูนย์การค้า โรงงาน และสถานที่อยู่อาศัย (นภัท ศิริสัมพันธ์ ม.ป.ป. : 1) และการขยายตัวของการก่อสร้างดังกล่าวก็มีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นมาโดยตลอดจนปัจจุบันภาวะการก่อสร้างมีมากที่ยัง ดังจะเห็นได้จากพื้นที่ได้รับอนุญาตก่อสร้างในเขตเทศบาลรวมทั้งประเทศในปี พ.ศ.2530 มีจำนวน 2,818 พันตารางเมตร เพิ่มขึ้น จากเดิมร้อยละ 3.7 การก่อสร้างส่วนใหญ่เป็นการก่อสร้างด้านที่อยู่อาศัย เนื่องจากรัฐบาลส่งเสริมให้ผู้มีรายได้น้อยมีที่อยู่อาศัย ส่วนในในกรุงเทพมหานครนั้นมีพื้นที่ก่อสร้างที่ได้รับอนุญาตจำนวน 2,000 พันตารางเมตร เพิ่มขึ้นร้อยละ 10.8 (ส่วนวิจัยเศรษฐกิจ 2530 : 446) ซึ่งการก่อสร้างนับวันก็จะมีแนวโน้มที่จะขยายตัวออกไปอีกมากในอนาคต ดังแผนพัฒนาเศรษกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 ที่เน้นที่การขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมและการบริการเช่นที่ผ่านมา โดยเฉพาะกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นศูนย์รวมความเจริญเกือบทุกด้านมีประชากรอยู่อย่างหนาแน่น สภาพเศรษฐกิจและสังคมขยายตัวมากขึ้นเป็นเหตุให้ภาวะการก่อสร้างมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นตามลำดับ

เนื่องจากความต้องการแรงงานด้านการก่อสร้างที่มากขึ้นการพัฒนาทางด้านเกษตรกรรมซึ่งเป็นอาชีพหลักของคนไทย ไม่ได้รับการปรับปรุงเท่าที่ควร เป็นผลให้เกิดความล้มเหลวทางเศรษฐกิจภาคเกษตรกรรมในชนบท เกษตรกรจำนวนมากจากภาคชนบทจึงอพยพเข้าสู่ตลาดแรงงานในกรุงเทพมหานคร (กรมแรงงาน 2527 : 1) โดยเฉพาะเป็นคนงานที่อพยพมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุด รองลงมาคือ ภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ตามลำดับ (กรมแรงงาน 2530 : 2)

ทั้งนี้เพราะประชากรของภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีมากประมาณ 18.6 ล้านคน ร้อยละ 80 ทำงานด้านเกษตรกรรม ที่เหลือนอกจากนั้นทำงานเป็นแรงงานในภาคอุตสาหกรรม ประชาชนส่วนมากมีความยากจนและด้อยคุณภาพทางด้านการศึกษา และเมื่อประสบกับภาวะแห้งแล้งไม่สามารถประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้ ทำให้คนในภูมิภาคแถบนี้ต้องอพยพตัวเองไปเป็นแรงงานในดินแดนส่วนอื่นของประเทศ (ผาณิต อังคทะวานิช 2530 : 96)

สำหรับกรุงเทพมหานครนั้นเป็นแหล่งที่มีผู้อพยพเข้ามาหางานทำเป็นจำนวนมาก ผู้อพยพเหล่านั้นมีทั้งที่มีจุดมุ่งหมายเพียงเพื่อหารายได้เพิ่มขึ้นสำหรับครอบครัวในระหว่างช่วงว่างจากฤดูกาลทำนา เพื่อหาประสบการณ์ความแปลกใหม่ต่าง ๆ และที่เดินทางเข้ามาเพื่อหาอาชีพใหม่ เนื่องจากไม่มีที่ดินทำกิน หรือเป็นหนี้สินมาก ซึ่งนับวันจะเพิ่มมากขึ้น (ปัญหาแรงงานอพยพ 2530 : 6) ดังจะเห็นได้จากการสรุปสถานการณ์แรงงานไทยในช่วงไตรมาสที่ 1 ของปี 2530 ของกรมแรงงานที่รายงานว่า มีจำนวนผู้เดินทางเข้ามาทำงานกรุงเทพมหานครโดยใช้บริการจัดหางานของกรมแรงงานทั้ง 17 แห่ง เพิ่มขึ้นจากไตรมาสที่ผ่านมาร้อยละ 5.7 (กรมแรงงาน 2530 : 2) ซึ่งการหลั่งไหลเข้ามาขายแรงงานในกรุงเทพมหานครนั้น อาชีพแรกที่ทำกันก็คือ งานก่อสร้าง จากการสำมะโนประชากรครั้งล่าสุดปี พ.ศ.2526 พบว่า อาชีพเกษตรกรได้ลดลงจากร้อยละ 82.5 ในปี พ.ศ.2503 มาเหลือเพียงร้อยละ 72.5 และขณะเดียวกันอาชีพกรรมกรก่อสร้างมีตัวเลขเพิ่มจากเดิมอีกถึง 5 เท่าตัว โดยจากเดิมในปี พ.ศ.2503 มี 68,641 คน มาเป็น 373,100 คน ในปี พ.ศ.2523 และจากสถิติของสำนักงานคณะกรรมการสภาพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจแห่งชาติได้ระบุไว้ในปี พ.ศ.2523 ว่า บุคคลผู้ประกอบอาชีพกรรมกรก่อสร้างในกรุงเทพมหานครมีมากถึง 111,500 คน (วัลลภ ตั้งคณานุรักษ์ 2530 : 21) ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าภายในกรุงเทพมหานครเป็นศูนย์รวมของงานก่อสร้างขนาดใหญ่และขนาดทั่วไป ซึ่งสามารถรองรับแรงงานได้ค่อนข้างมากกว่างานในทุกแขนง ทั้งนี้ด้วยเหตุผลหลายประการคือ

1. สถานที่ก่อสร้างนั้นมีอยู่กระจัดกระจายทั่วไปในกรุงเทพมหานครหาพบได้ง่าย

2. สถานที่ก่อสร้างนั้นง่ายต่อการเข้าทำงาน เพราะไม่มีขั้นตอนการสมัครที่ยุ่งยาก

3. งานก่อสร้างนั้นสามารถตอบสนองต่อแรงงานไร้ฝีมือได้ค่อนข้างมาก โดยเฉพาะงานพื้นฐานที่ต้องการกำลังคน ในการขุด ยก ลาก แบก กลบ ฯลฯ

4. งานก่อสร้างนั้นยังมีส่วนสัมพันธ์กับวิถีการดำรงชีวิตในชนบท โดยเฉพาะงานช่างไม้ ทั้งนี้เพราะคนในชนบทสันทัดในการก่อสร้างบ้านเรือนอยู่บ้างแล้ว งานก่อสร้างจึงไม่ยากนักสำหรับที่

จะเข้าทำงาน (โครงการศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่มูลนิธิเด็ก ม.ป.ป. : 1)

จากการอพยพเข้ามาเป็นกรรมกรก่อสร้างของชาวชนบทจำนวนมากนั้น ลักษณะของการอพยพจะเข้ามากันทั้งครอบครัว เด็ก ๆ ที่เป็นลูกหลานจึงต้องอพยพเข้ามาด้วย ซึ่งจากการสำรวจของมูลนิธิเด็ก ในปี พ.ศ. 2525 พบว่า เด็กลูกกรรมกรก่อสร้างวัยตั้งแต่แรกคลอดถึง 6 ขวบ ภายในกรุงเทพมหานคร มีจำนวนรวมทั้งสิ้นถึงกว่า 12,480 คน (โครงการศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่มูลนิธิเด็ก ม.ป.ป. :2) และมีแนวโน้มว่าจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นต่อไปโดยสามารถวิเคราะห์ได้จากแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศที่ชี้ให้เห็นว่า การผลิตด้านการค้าและบริการ ซึ่งเป็นกิจกรรมของเมืองมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แสดงว่ามีการเปลี่ยนแปลงจาก "ชนบท" เป็น "เมือง" เพิ่มขึ้น ประกอบกับสถิติการเคลื่อนย้ายประชากรเข้าสู่เมืองมีมากขึ้นตามลำดับ ทำให้คาดว่าในปีสุดท้ายของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 (ปี พ.ศ.2529) จะมีประชากรเด็กและเยาวชนทั้งหมดอยู่ในกรุงเทพมหานครจำนวน 3.6617 ล้านคน และปีสุดท้ายของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 (ปี พ.ศ. 2534) จะมีจำนวนถึง 3.9011 ล้านคน (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ ม.ป.ป. : 7)

ผู้อพยพเข้ามาทำงานเป็นกรรมกรก่อสร้างแล้ว ส่วนใหญ่ก็จะพักในที่พักซึ่งทางบริษัทรับเหมาก่อสร้างเป็นผู้จัดให้ ลักษณะของที่พักนิยมสร้างเป็นห้องแถว 1 ถึง 2 ชั้น โดยแต่ละห้องมีขนาดประมาณ 3 คูณ 4 เมตร กั้นด้วยไม้หยาบ ๆ หรือสังกะสีลูกฟูก หลังคามุงด้วยสังกะสีลูกฟูกเช่นกัน แต่ละห้องพักบรรจุกรรมกรได้ 1 ครอบครัวหรือกรรมกรโสด 4-6 คน (นิภา สุวรรณแสง ตุมรสุนทร 2529 : 11) สภาพของที่พักดังกล่าว มีสภาพเป็นที่พักชั่วคราว แออัด มืดทึบ อบอ้าว และชื้นแฉะง่ายต่อการแพร่ของเชื้อโรค ดังคำประกาศของกระทรวงสาธารณสุขเมื่อครั้งอหิวาตกโรคกำลังระบาดในช่วงปี พ.ศ. 2526 ว่า แหล่งที่เผยแพร่โรคร้ายดังกล่าวนี้มากที่สุด อยู่ภายในเขตบ้านพักคนงานก่อสร้างนั่นเอง (วัลลภ ตั้งคณานุรักษ์ 2530 : 26) ซึ่งเมื่อเทียบสภาพอาชีพอื่นแล้วนับว่าอาชีพกรรมกรก่อสร้างจะมีสภาพที่แย่กว่าอาชีพอื่น ๆ มากในเกือบทุกด้าน

เรื่องที่น่าเป็นห่วงมากก็คือ ลูกกรรมกรก่อสร้างที่ได้ติดตามพ่อแม่เข้ามาอยู่ในแหล่งก่อสร้าง และส่วนใหญ่จะเป็นเด็กเล็ก ซึ่งต้องมาเจริญเติบโตในสภาพดังกล่าวแทนที่จะเติบโตในสภาพที่ดีกว่านี้ อีกทั้งยังต้องย้ายที่อยู่บ่อยครั้งเนื่องจากต้องย้ายตามพ่อแม่ไปตามแหล่งก่อสร้างต่าง ๆ ซึ่งนอกจากสภาพที่พักอาศัยภายในบริเวณแหล่งก่อสร้างที่เด็กต้องเผชิญแล้ว ยังมีสภาพการณ์และสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ที่มีผลต่อการพัฒนาทางร่างกาย และจิตใจของเด็กอีกหลายประการกล่าวคือ

1. ภาวะทุพโภชนาการ ทั้งนี้เนื่องจากพ่อแม่ส่วนใหญ่ มีฐานะยากจน มีรายได้ไม่พอใช้ ได้รับการศึกษาน้อย ประกอบกับขาดความรู้ทางด้านโภชนาการและประสบการณ์ในการเลี้ยงดูเด็ก อีกทั้งลักษณะงานที่ทำก็ไม่เอื้ออำนวยที่จะให้ความสนใจแก่บุตรได้มากพอ ซึ่งจากการสำรวจของศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่ มูลนิธิเด็ก ในปี พ.ศ.2525 พบว่า เด็กลูกกรรมกรก่อสร้างภายในแหล่งก่อสร้าง 1 แห่งตกอยู่ในภาวะทุพโภชนาการสูงถึงร้อยละ 73.6 (วัลลภา ตั้งคณานุรักษ์ 2530 : 28) ซึ่งภาวะเช่นนี้มีผลต่อสุขภาพทางร่างกายของเด็กเป็นอันมาก ทำให้ร่างกายซูบผอม สติปัญญาไม่สามารถพัฒนาได้เต็มที่ ทำให้กลายเป็นเด็กปัญญาทึบ เรียนรู้ได้ช้า

2. สภาพแวดล้อมที่อันตราย ทั้งนี้เนื่องจากภายในเขตที่พักอาศัยชั่วคราวมักเป็นแหล่งเดียวกับบริเวณก่อสร้าง เด็กเล็กจึงมักใช้สถานที่เหล่านั้นเป็นสถานที่วิ่งเล่น เด็กเล็กบางคนถูกปล่อยให้เล่นตามลำพังขาดผู้ดูแล ทั้งนี้บิดามารดาต้องออกไปทำงานก่อสร้าง ซึ่งจากงานวิจัยของมรกต สิงหะคเชนทร์ (มรกต สิงหะคเชนทร์ 2522 : 81) ที่ได้วิเคราะห์สภาพและปัญหาแรงงานในอุตสาหกรรมก่อสร้างในเขตกรุงเทพมหานครพบว่า ครอบครัวคนงานก่อสร้างประมาณร้อยละ 49.41 ที่มีภาระต้องเลี้ยงดูบุตร และมีบุตรระหว่าง 1-3 คน ซึ่งขณะออกไปทำงานก่อสร้างต้องปล่อยให้บุตรวิ่งเล่นอยู่บริเวณรอบที่พักคนงาน จากลักษณะเช่นนี้จึงทำให้เด็กเล็กต้องเสี่ยงอยู่ในภาวะอันตรายตลอดเวลา เนื่องจากเด็กในวัยนี้เป็นวัยที่สนใจอยู่กับการเล่น ประกอบกับไม่มีที่หรือสนามเด็กเล่นก็ต้องอาศัยวิ่งเล่นอยู่ในบริเวณแหล่งที่กำลังก่อสร้างนั่นเอง การเล่นของเด็กๆ ส่วนมากมักไม่ค่อยระวังตัว มีความอยากรู้อยากเห็นจึงมักทำอะไรโดยไม่คิดว่าจะมีอันตรายเกิดขึ้น ซึ่งเด็กในวัยนี้ยังต้องอาศัยผู้ดูแลและแนะนำอย่างใกล้ชิดอยู่ ดังนั้น บางครั้งการวิ่งเล่นในสถานที่ก่อสร้างของเด็ก ๆ เหล่านี้จึงทำให้ได้รับอันตรายจากสิ่งที่กำลังก่อสร้าง เป็นต้นว่า เศษไม้หรืออิฐจากชั้นบนของอาคารร่วงลงมาใส่ หรือวิ่งตกลงไปในรูเสาเข็ม เป็นต้น นอกจากสภาพแวดล้อมในบริเวณก่อสร้างยังมีผลที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพร่างกายจิตใจตลอดจนต่อพฤติกรรมของเด็กอีกด้วย อาทิ เสียงดังจากการทำงานของเครื่องจักรขณะกำลังก่อสร้าง ก็มีผลต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็ก ดังจะเห็นได้จากการวิจัยของกรีนและโอนีล (Green and O'Neal 1969 : 11) ที่ได้ศึกษาทดลองเพื่อตรวจสอบถึงผลของระดับเสียงรบกวนต่อพฤติกรรมก้าวร้าว พบว่า ผู้มารับการทดลองที่ได้ยินเสียงดังจะมีพฤติกรรมก้าวร้าวในระดับที่รุนแรงกว่าผู้มารับการทดลองที่ได้ยินเสียงค่อย เป็นต้น นอกจากนี้บริเวณดังกล่าวยังมีฝุ่นละอองจากการก่อสร้าง อุณหภูมิที่ร้อนอบอ้าว ตลอดจนความแออัดยัดเยียดคล้วนแล้วแต่เป็นอันตรายต่อสุขภาพของเด็กทั้งสิ้น

3. สภาพการขาดความรักและความอบอุ่น ทั้งนี้ เนื่องจากพ่อแม่ส่วนใหญ่มักต้องออกไปทำงานทั้งวัน บางครั้งต้องทำงานในตอนกลางคืนอีกด้วย ซึ่งนอกเหนือจากการทำงานตามปกติแล้วมีร้อยละ 87 ถึง 90 ของคนงานที่รับทำงานนอกเหนือเวลาปกติและพบมากในสถานประกอบการขนาดเล็ก (สุชาดา คณิสสรมงคล 2529 : 3) ลักษณะของการทำงานเช่นนี้ จึงทำให้พ่อแม่มีโอกาสที่จะได้ใกล้ชิดกับบุตรน้อยลง เด็กเกิดความรู้สึกว่าขาดความรักและความอบอุ่น ซึ่งอาจมีผลทำให้เด็กมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนหรือก้าวร้าว เพื่อเรียกร้องความสนใจได้จนกลายเป็นปัญหาของสังคมไปในที่สุด ดังที่ จอห์น โบลบาย (John Bowlby 1968 : 193) ศึกษาพบว่า พวกที่มีปัญหาการปรับตัวหรือมีพฤติกรรมแปรปรวนล้วนมีสภาพจากปัญหาการขาดแม่และขาดความอบอุ่น นอกจากการขาดความอบอุ่นแล้วลักษณะการเคลื่อนย้ายที่พักบ่อย ๆ ทำให้เด็กต้องปรับตัวอยู่ตลอดเวลา เนื่องจากต้องพบกับคนหน้าใหม่อยู่เสมอและจากเพื่อนหรือคนใกล้ชิดบ่อยครั้ง ลักษณะเช่นนี้ทำให้เด็กเกิดความรู้สึกไม่มั่นคงในชีวิตของตนเอง ซึ่งสภาพการณ์ดังกล่าวอาจทำให้เด็กมีความรู้สึกไม่เชื่อมั่นในตนเองหรือมีพฤติกรรมไม่พึงปรารถนา ดังที่ อารีย์ รังสินันท์ (อารีย์ รังสินันท์ ม.ป.ป. : 155) ได้กล่าวว่าเด็กที่มีความรู้สึกไม่มั่นคงปลอดภัย ขาดการอบรมสั่งสอน ครอบครัวยากจนมักจะเป็นเด็กที่ชอบมีพฤติกรรมลักขโมย

4. สภาพของการขาดโอกาสทางการศึกษา เนื่องจากเด็กจะต้องย้ายติดตามพ่อแม่มาจากชนบท เมื่อเข้ามาอาศัยอยู่ในเขตที่พักในแหล่งทำงานของพ่อแม่แล้ว โอกาสที่จะได้รับการศึกษาดูเหมือนจะสิ้นสุดลงทันที มีเด็กจำนวนไม่น้อยที่อายุล่วงเข้าปีที่ 10 ยังไม่เคยผ่านการศึกษาในโรงเรียนเลย เด็ก ๆ เหล่านี้จึงมีวิถีชีวิตอยู่รอดไปวัน ๆ รอเมื่ออายุย่างเข้า 12-14 ปีก็จะเข้าสู่วงจรชีวิตกรรมกรก่อสร้าง ดังสถิติของแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนระยะยาว ปี พ.ศ. 2526 สำรวจพบว่า มีแรงงานเด็กก่อสร้างอยู่ในกรุงเทพมหานครมากถึง 2,501 คน และส่วนใหญ่เป็นแรงงานไร้ฝีมือ (โครงการศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่มูลนิธิเด็ก ม.ป.ป. : 3)

การเผชิญกับสภาพการณ์และสภาพแวดล้อมดังข้างต้นของลูกกรรมกรก่อสร้างย่อมมีผลกระทบอย่างแน่นอนต่อการพัฒนาการทางร่างกายและสติปัญญา ซึ่งถ้าสิ่งเหล่านี้ไม่ได้รับการช่วยเหลือหรือแก้ไขแล้ว เมื่อเด็กเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ก็จะทำให้กลายเป็นประชากรที่ขาดคุณภาพไป อันอาจก่อให้เกิดปัญหาสังคมหรือเป็นภาระของสังคมหรือไม่เช่นนั้นก็กลายเป็นผู้ใช้แรงงานหนักต่อไป ดังนั้นจึงอาจสรุปแผนผังชีวิตของลูกกรรมกรก่อสร้าง (วัลลภ ตั้งคณานุรักษ์ 2530 : 36) ดังนี้

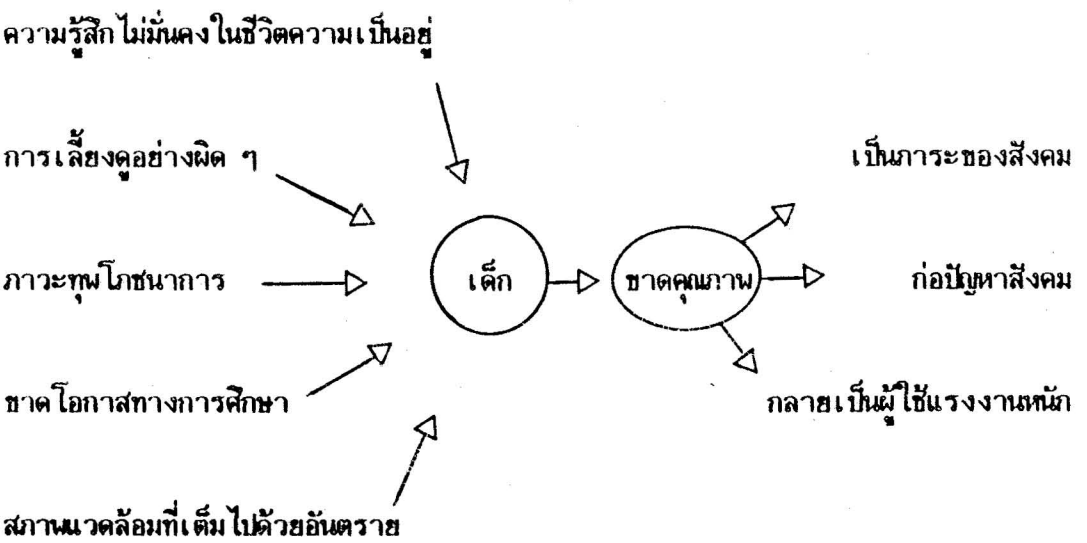

ภาพประกอบ 1 แผนผังชีวิตของลูกกรรมกรก่อสร้าง

จากสภาวะการดำรงชีวิตของลูกกรรมกรก่อสร้าง ก็ได้มีหน่วยงานที่พยายามมาช่วยแก้ปัญหาเฉพาะหน้าหลายองค์กรล้วนแต่เป็นหน่วยงานของทางเอกชนทั้งสิ้น หน่วยงานที่ดำเนินงานเรื่องนี้หน่วยงานหนึ่งได้แก่ มูลนิธิเด็ก ซึ่งได้จัดโครงการศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่ขึ้นในแหล่งก่อสร้างโดยพยายามจะพัฒนาลูกกรรมกรก่อสร้างให้ได้มีการพัฒนาทางร่างกายและจิตใจเป็นไปในทางที่ดี ต่อมาในปี พ.ศ. 2531 โครงการนี้ได้เข้ามาอยู่ในความรับผิดชอบของมูลนิธิสร้างสรรค์เด็กซึ่งได้แยกออกมาตั้งมูลนิธิต่างหาก โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ

1. จัดการศึกษาพื้นฐานให้แก่ลูกกรรมกรก่อสร้าง เพื่อเตรียมความพร้อมแก่เด็กเล็ก เพื่อเพื่อให้ได้พื้นฐานการอ่านออกเขียนได้และคิดเลขเป็น เพื่อเป็นพื้นฐานในการแสวงหาความรู้ต่อไป

2. จัดอาหารเสริมแก่เด็กอ่อนและอาหารกลางวันแก่เด็กโต เพื่อช่วยลดภาวะการขาดสารอาหารในเด็กลง

3. ทำศูนย์เด็กเล็กให้เป็นเสมือนบ้านและโรงเรียนเล็ก ๆ เพื่อให้เด็ก ๆ ได้มีการพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับวัย ไม่ว่าจะเป็นทางด้านจิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา

4. รณรงค์เผยแพร่ความรู้และให้การศึกษาแก่กรรมการก่อสร้าง เพื่อยกระดับความคิดและวิถีชีวิตให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้น

5. เป็นสื่อกลางในการประสานให้เกิดความช่วยเหลือและร่วมมือซึ่งกันและกัน เพื่อให้ชีวิตเด็ก ๆ ลูกกรรมกรก่อสร้าง ได้รับความช่วยเหลือตามสิทธิที่จะต้องได้รับในฐานะมนุษยชาติคนหนึ่ง (โครงการศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่มูลนิธิเด็ก ม.ป.ป. : 5)

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาทางด้านการจัดการศึกษาพื้นฐานแล้ว การดำเนินงานของศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่ ประสบกับปัญหาการให้การศึกษาและพัฒนาเด็กลูกกรรมกรก่อสร้าง ไม่สามารถกระทำได้อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เนื่องจากสภาพของการก่อสร้างมีแนวโน้มที่จะขยายไปรอบนอกกรุงเทพมหานครประกอบกับเทคนิควิทยาการแผนใหม่มีขีดความก้าวหน้าสูงขึ้นกว่าเดิม ทำให้ระยะเวลาในการก่อสร้างงานในสถานที่ต่าง ๆ มีระยะเวลาในการก่อสร้างสั้นลง จึงเป็นผลกระทบสำคัญยิ่งที่ทำให้เด็ก ๆ ลูกกรรมกรก่อสร้างมีความถี่และอัตราการย้ายสูงขึ้น (โครงการศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่ มูลนิธิเด็ก ม.ป.ป. : 7) และอีกประการหนึ่งการให้การศึกษาของศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่ก็ไม่มีหลักสูตรที่ใช้เป็นของตนเองที่สอดคล้องกับสภาพที่เป็นอยู่ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาสภาพแวดล้อมที่รอบตัวเด็กแล้ว จะเห็นว่าแตกต่างไปจากสภาพของเด็กโดยทั่วไปเกือบสิ้นเชิง ดังนั้นเนื้อหาหรือประสบการณ์ต่าง ๆ ในการเรียนการสอนจึงควรมีลักษณะเฉพาะ ซึ่งจากการศึกษาของนฤทัศ ศิริสัมพันธ์ (ม.ป.ป. : 26) ที่ศึกษาเรื่องศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่มูลนิธิเด็กเกี่ยวกับบทบาทหนึ่งของสวัสดิการสำหรับกรรมกรก่อสร้างพบว่า ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จัดขึ้นยังไม่เหมาะสมกับสภาพของเด็กซึ่งมีระยะเวลาที่จะเรียนในศูนย์เด็กได้เพียงช่วงสั้น ๆ

จากสภาพแวดล้อมและปัญหาของลูกกรรมกรก่อสร้าง ตลอดจนการช่วยเหลือของมูลนิธิดังกล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น การมีหลักสูตรสำหรับลูกกรรมกรก่อสร้างจึงเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง เพราะการพัฒนาหลักสูตรในครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของลูกกรรมกรก่อสร้าง เพื่อเป็นการช่วยลดปัญหาของชีวิตและสังคมตลอดจนช่วยส่งเสริมการดำรงชีวิตของเด็กให้ดีขึ้น โดยมุ่งกลุ่มเป้าหมายไปที่เด็กก่อนวัยเรียน ซึ่งเป็นวัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะเป็นวัยที่เด็กสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้าน และเป็นช่วงของการพัฒนาบุคลิกภาพ สติปัญญา ค่านิยม ทัศนคติและจริยธรรม นอกจากนี้สิ่งต่างๆ ที่ได้รับการปลูกฝังในช่วงนี้ จะมีผลต่อพัฒนาการในระยะต่อ ๆ ไปเป็นอย่างมาก (ชมรมไทย-อิสราเอล 2523 : 44) ดังที่ กูดอินัฟ (สวัสดิ์ สุวรรณอักษร 2527 : 32 อ้างอิงมาจาก Goodenough n.d.) ได้กล่าวถึงความสำคัญของเด็กวัยก่อนเรียนไว้เช่นเดียวกันว่า เป็นวัยที่มีความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วที่สุด ทางด้านร่างกาย สมอง และทางสังคม นิสัยต่าง ๆ ที่ติดตัวมาในระยะนี้ ยากที่จะ[illegible]

ได้ในระยะหลังพฤติกรรมหลาย ๆ อย่างซึ่งมิได้พัฒนาในระยะนั้น ๆ จึงยากที่จะปลูกฝังขึ้นในภายหลัง และเอกวิทย์ ณ ถลาง (ม.ป.ป. : 4) ได้กล่าวถึงความสำคัญของเด็กช่วงนี้ว่าเป็นช่วงอายุที่สำคัญที่สุดของชีวิต ถ้าช่วงนี้ได้รับการเลี้ยงดูเป็นอย่างดีถูกสุขลักษณะ ได้รับการกล่อมเกลานิสัยเบื้องต้นให้ถูกทาง จะเป็นการเตรียมความพร้อมให้เก่งกล้าขึ้น นอกจากความสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาของเด็กก่อนวัยเรียนแล้ว จะเห็นว่าเด็กลูกกรรมกรก่อสร้างที่ติดตามบิดามารดามาทำงานในกรุงเทพมหานครนั้น ไม่มีโอกาสได้เข้าศึกษาในโรงเรียนเลย ทั้ง ๆ ที่เขาเหล่านี้ควรได้รับการเตรียมความพร้อมที่จะเข้าเรียนในระดับการศึกษาภาคบังคับต่อไป สำหรับแนวทางการพัฒนาหลักสูตรนอกจากให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและปัญหาของผู้เรียน โดยมุ่งเน้นทางด้านการป้องกันอันตรายจากสิ่งก่อสร้าง การสร้างสุขนิสัยที่ดีแล้ว ยังเป็นการเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ ที่เด็กควรจะต้องได้รับอีกด้วย

ดังนั้น การมีหลักสูตรเฉพาะขึ้นนี้นอกจากจะทำให้การพัฒนาเด็กเหล่านี้มีทิศทาง และเป้าหมายชัดเจนขึ้นแล้ว ยังเป็นประโยชน์กับหน่วยงานหรือองค์กรอื่น ๆ อีกที่ต้องการพัฒนาเด็กที่มีลักษณะเดียวกันกับลูกกรรมกรก่อสร้าง

<u>ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า</u>

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เพื่อสร้างและพัฒนาหลักสูตรสำหรับลูกกรรมกรก่อสร้างก่อนวัยเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร

<u>ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า</u>

หลักสูตรสำหรับลูกกรรมกรก่อสร้างที่สร้างและพัฒนาขึ้นในครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อครูผู้สอนในโครงการศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่หรือหน่วยงานที่ให้การศึกษาแก่เด็กเหล่านี้ ที่จะใช้สอนเด็กก่อนวัยเรียนที่ติดตามพ่อแม่ไปอยู่ตามแหล่งก่อสร้างต่าง ๆ ได้อย่างมีเป้าหมายและทิศทาง อันเป็นการช่วยพัฒนาและเตรียมความพร้อม ตลอดจนการสร้างเสริมคุณลักษณะที่ดีให้เกิดขึ้นกับตัวเด็กซึ่งสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เผชิญอยู่ นอกจากนี้ผลการสำรวจข้อมูลพื้นฐานที่จะนำมาสร้างเป็นหลักสูตรสำหรับลูกกรรมกรก่อสร้างในเขตกรุงเทพมหานครนั้น สามารถจะใช้เป็นข้อมูลสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กในการวางแนวทางหรือวางแผนงาน เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนที่อยู่นอกระบบโรงเรียนได้เป็นอย่างดี

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เด็กก่อนวัยเรียน หมายถึง เด็กที่มีอายุระหว่าง 5-6 ปี ซึ่งติดตามพ่อแม่มาอยู่ในแหล่งก่อสร้างในเขตกรุงเทพมหานคร

2. การเตรียมความพร้อม หมายถึง การเตรียมให้เด็กมีพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ให้พร้อมที่จะเรียนในระดับที่สูงขึ้นและมีนิสัยที่ดีงาม อันเป็นพื้นฐานการเป็นพลเมืองดีของชาติต่อไป (พูนสุข บุนย์สวัสดิ์ 2530 : 17)

3. หลักสูตรสำหรับลูกกรรมกรก่อสร้าง หมายถึง หลักสูตรที่สร้างขึ้นเพื่อใช้สำหรับเด็กลูกกรรมกรก่อสร้างก่อนวัยเรียน ซึ่งมีอายุประมาณ 5-6 ปี ที่ติดตามพ่อแม่ไปอยู่ตามแหล่งก่อสร้างต่าง ๆ โดยหลักสูตรนี้จะเป็นหลักสูตรระยะสั้น มีระยะเวลาของการเรียนการสอนสอดคล้องกับระยะเวลาที่เด็กอยู่ในแหล่งก่อสร้างแต่ละแห่ง นอกจากนี้ยังมีเนื้อหากิจกรรม ตลอดจนประสบการณ์ต่างๆ ที่สร้างขึ้นสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และตัวผู้เรียน โดยที่หลักสูตรจะเน้นการสร้างเสริมสุขนิสัยที่ดี การรู้จักป้องกันอันตรายในการอยู่อาศัยตามแหล่งก่อสร้าง การเตรียมความพร้อมในการเรียนเป็นสำคัญ

4. รูปแบบหลักสูตร หมายถึง หลักสูตรที่สร้างขึ้นจากสภาพปัญหาและความต้องการเฉพาะเรื่องของบุคคลเฉพาะกลุ่ม ซึ่งจะปฏิบัติการตามกระบวนการของหลักสูตรในระยะเวลาอันสั้น การจัดเนื้อหาสาระของหลักสูตรนั้นมุ่งเน้นกิจกรรมและประสบการณ์เป็นหลัก โดยแบ่งเนื้อหาสาระของการเรียนออกเป็นหน่วย ๆ

5. ชุมชนก่อสร้าง หมายถึง แหล่งที่พักอาศัยสำหรับกรรมกรและลูกกรรมกรก่อสร้างที่ทางบริษัทก่อสร้างได้จัดไว้ให้เป็นที่อยู่อาศัย

6. ผู้เกี่ยวข้อง หมายถึง ครูผู้สอนและเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก และศูนย์พัฒนาเด็กมีชัย

7. สมรรถภาพพื้นฐานบางประการของเด็ก หมายถึง ความสามารถที่จะกระทำกิจกรรมใดๆ ตามวัยของตนเอง อันได้แก่การควบคุมกล้ามเนื้อใหญ่และเล็ก และทางด้านสติปัญญา ได้แก่ การคิดเปรียบเทียบ การเลียนแบบ การรู้จักตำแหน่ง และขนาด และความสามารถทางภาษา

8. ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง ผู้ที่มีความชำนาญและประสบการณ์ในสาขาวิชาของตนและเคยปฏิบัติงานมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี ในที่นี้ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญสาขาวิชาจิตวิทยา พัฒนาหลักสูตร สาธารณสุขศาสตร์และการวัดประเมินผลการศึกษา

9. สภาพทางครอบครัวของลูกกรรมกรก่อสร้าง หมายถึง สถานภาพส่วนตัวของพ่อแม่ รายได้และรายจ่ายของครอบครัว ความเอาใจใส่ต่อการดูแลบุตรของพ่อแม่ และปัญหาความต้องการของพ่อแม่เกี่ยวกับที่อยู่อาศัย รายได้ การประกอบอาชีพ การศึกษาของบุตร การเอาใจใส่ดูแลบุตร

10. สภาพส่วนตัวของลูกกรรมกรก่อสร้าง หมายถึง สถานภาพของเด็ก ปัญหาและความต้องการ และสมรรถภาพพื้นฐานของเด็ก

บทที่ 2
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

บทนี้จะกล่าวถึงเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่จะเป็นความรู้พื้นฐานในการสร้างและพัฒนาหลักสูตรสำหรับลูกกรรมกรก่อสร้างในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งผู้วิจัยจะแบ่งเนื้อหาการนำเสนอเป็นลำดับขั้นดังต่อไปนี้

1. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร
   - 1.1 ความหมายของหลักสูตร
   - 1.2 แนวคิดและรูปแบบการพัฒนาหลักสูตร
   - 1.3 แนวคิดการประเมินผลหลักสูตร
   - 1.4 รูปแบบการประเมินผลหลักสูตร
   - 1.5 กระบวนการสร้างและพัฒนาหลักสูตรของกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ
   - 1.6 แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรลูกกรรมกรก่อสร้าง
2. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเด็กก่อนวัยเรียน
   - 2.1 ความหมายเด็กก่อนวัยเรียน
   - 2.2 พัฒนาการของเด็กก่อนวัยเรียน
   - 2.3 แนวการจัดการศึกษาสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน
   - 2.4 การเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน
3. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกรรมกรและลูกกรรมกรก่อสร้าง
   - 3.1 วิถีทางของการเข้าสู่อาชีพกรรมกรก่อสร้าง
   - 3.2 สถานภาพของกรรมกรก่อสร้าง
   - 3.3 สภาพของลูกกรรมกรก่อสร้าง
   - 3.4 หน่วยงานที่ให้บริการ

1. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร

1.1 ความหมายของหลักสูตร

การให้ความหมายของคำว่า "หลักสูตร" นั้นได้มีผู้ให้ความหมายไว้มากมายหลายท่าน ซึ่งตามความหมายที่กำหนดนั้นมีหลายลักษณะ กล่าวคือ

1.1.1 หลักสูตรมีลักษณะเป็นประสบการณ์ทั้งหมดของผู้เรียน ซึ่งอยู่ภายใต้การอำนวยการหรือการจัดการของโรงเรียนที่จัดให้ เพื่อเป็นการเพิ่มความรู้ประสบการณ์อย่างเป็นระบบ ตลอดจนการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข (Krug 1957 : 3, Good 1973 : 7, Oliva 1982 : 10, Beane and Alessi 1986 : 31, ธำรง บัวศรี 2504 : 64 เอกวิทย์ ณ ถลาง 2511 : 108, ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล 2529 : 10)

1.1.2. หลักสูตรมีลักษณะเป็นโครงการแผนการเรียนแนวทางก่อนการปฏิบัติ หรือเป็นรายการที่ทางโรงเรียนกำหนดสอนให้กับเด็กเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถและคุณลักษณะสอดคล้องกับความมุ่งหมายทางการศึกษาที่กำหนด (Taba 1962 : 10, ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล 2529 : 10 อ้างอิงมาจาก Sylor and others, วิชัย วงษ์ใหญ่ 2525 : 1-2, ภิญโญ สาธร 2521 : 240, สุมิตร คุณานุกร 2523 : 2)

1.1.3 นอกจากลักษณะของนิยามหลักสูตรทั้งสองแล้ว บีน ท๊อฟเฟอร์ และอัลเลสซี่ (Beane, Toepfer and Alessi 1986 : 30-34) ได้สรุปนิยามของหลักสูตรไว้ 4 ลักษณะ คือ

1.1.3.1 เป็นผลผลิต นั่นคือ หลักสูตร หมายถึง หนังสือเอกสารหลักสูตรที่ได้กำหนดเนื้อหา รายวิชา จุดมุ่งหมาย หรือแม้กระทั่งรายชื่อหนังสือที่เรียนไว้เพื่อปฏิบัติตาม

1.1.3.2 เป็นโครงการ อันหมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนได้จัดขึ้นซึ่งไม่ได้หมายถึงรายวิชาที่ศึกษาเท่านั้น เช่น โครงการจัดกีฬา โครงการแนะแนว เป็นต้น

1.1.3.3 เป็นความตั้งใจที่จะเรียนรู้ นั่นคือ การนิยามหลักสูตรในแง่ที่ว่าจะต้องเรียนรู้อะไรบ้าง ในด้านความรู้ หรือเนื้อหา ทักษะ ทัศนะคติ ตลอดจนพฤติกรรมอะไรที่ต้องกำหนดขึ้น

1.1.3.4 เป็นประสบการณ์ของผู้เรียน ซึ่งเป็นผลมาจากการจัดสิ่งต่าง ๆ ให้กับผู้เรียนได้เรียนรู้ทั้งสิ้น

จะเห็นว่าการนิยามหลักสูตรในลักษณะที่ 1.1.3.1 จนถึงที่ 1.1.3.4 แสดงความสัมพันธ์ได้ดังภาพประกอบต่อไปนี้

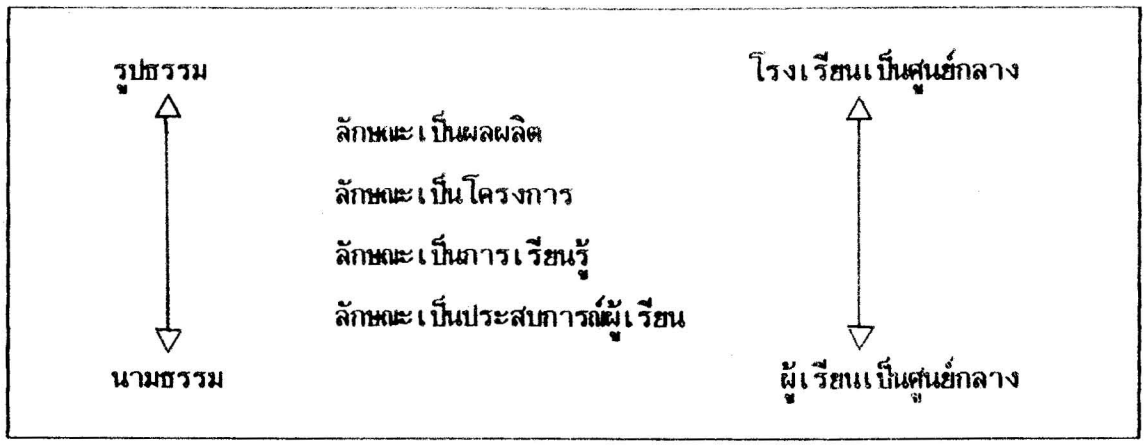

ภาพประกอบ 2 ลักษณะการให้นิยามหลักสูตร

จากภาพเมื่อจัดกลุ่มลักษณะการให้นิยามหลักสูตรของหลายท่าน จะเห็นว่ามีลักษณะเป็นรูปธรรมจนถึงเป็นนามธรรม ดังเช่น การนิยามหลักสูตรว่ามีลักษณะเป็นผลผลิตซึ่งหมายถึงเอกสารหลักสูตร อันเป็นการนิยามที่สามารถมองเห็นเป็นตัวหลักสูตรได้ การนิยามในลักษณะต่อมา หลักสูตรมีลักษณะเป็นโครงการ เป็นการเรียนรู้ จนถึงเป็นประสบการณ์ ซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรมขึ้นตามลำดับ ในทำนองเดียวกัน เมื่อการนิยามมีลักษณะเป็นรูปธรรม การดำเนินการเกี่ยวกับหลักสูตรก็ยึดเอาโรงเรียนเป็นศูนย์กลางหรือเป็นที่อำนวยการ ดังเช่น การนิยามหลักสูตรเป็นเอกสารหลักสูตรซึ่งเป็นสิ่งที่โรงเรียนได้เข้ามาดำเนินการจัดทำทั้งสิ้น และเมื่อการนิยามเป็นนามธรรม ลักษณะต่างๆ ก็มักยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมากขึ้นตามลำดับเช่นกัน กล่าวโดยสรุป การนิยามหลักสูตรในลักษณะเป็นรูปธรรมก็มักเกี่ยวข้องกับโรงเรียนเป็นส่วนใหญ่ หรือยึดโรงเรียนเป็นศูนย์กลาง ส่วนการนิยามในลักษณะนามธรรมก็มักจะยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

จากลักษณะของนิยามหลักสูตรที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นว่าการนิยามหลักสูตรมีลักษณะเป็นหลักสูตรที่นำมาใช้ในระบบโรงเรียน เพื่อให้เกิดผลผลิตที่เป็นที่ต้องการของทั้งโรงเรียนและสังคมทั้งสิ้น (Saylor and Alexander 1954 : 3) แต่อย่างไรก็ตามความหมายของหลักสูตรที่แท้จริงนั้นยังครอบคลุมไปถึงการศึกษานอกระบบอีกด้วย ซึ่งหลักสูตรในลักษณะนี้หมายถึงการจัดเนื้อหาสาระของหลักสูตรให้มีความสัมพันธ์กับชีวิตประจำวันของคนในชุมชนนั้นโดยตรง การดำเนินชีวิตของสังคมได้แก่ การคุ้มครองป้องกันชีวิตและสุขภาพ การบริโภคศึกษา การประกอบอาชีพการดำเนินชีวิตใน

ครอบครัว เป็นต้น (วิชัย วงษ์ใหญ่ 2525 :6)

สำหรับหลักสูตรลูกกรรมกรก่อสร้าง จะมีความหมายในลักษณะเป็นโครงการที่จัดเนื้อหา กิจกรรมและประสบการณ์ต่าง ๆ ให้ผู้เรียน ซึ่งเป็นเนื้อหาประสบการณ์เฉพาะด้านที่สอดคล้องกับสภาพการดำเนินชีวิตของผู้เรียนโดยหลักสูตรจะเน้นการให้ความรู้และเตรียมความพร้อมแก่เด็ก ได้แก่ประสบการณ์เกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขนิสัยที่ดี การระวังป้องกันอันตรายจากสภาพที่เป็นอยู่ การเตรียมประสบการณ์ การเรียนขั้นพื้นฐาน ซึ่งจะช่วยสร้างเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองได้ดีขึ้นตามลำดับ

1.2 แนวคิดและรูปแบบการพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตร จะมีความหมายครอบคลุมถึงการสร้างหลักสูตร การวางแผนหลักสูตร และการปรับปรุงหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรนั้นเป็นการปรับปรุงคุณภาพของหลักสูตรให้ดีขึ้นทั้งระบบ (สันต์ ธรรมบำรุง 2527 : 92) นั่นคือ เป็นกระบวนการที่พิจารณาว่าหลักสูตรนั้นจะดำเนินการต่อไปอย่างไร โดยจะเกี่ยวข้องกับคำถามที่ว่าใครจะเป็นผู้เข้ามามีส่วนในการสร้างหลักสูตร ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง หรือนักเรียน การดำเนินการใดบ้างที่จะถูกใช้ในการสร้างหลักสูตรและถ้าการทำงานเป็นคณะกรรมการแล้วจะดำเนินการจัดระบบอย่างไร โดยจริง ๆ แล้วสถานการณ์ในการพัฒนาหลักสูตรไม่สามารถแยกออกจากการสร้างหลักสูตรได้ ทั้งสองจะมีกระบวนการที่ซับซ้อนกันอยู่ การตัดสินใจในการสร้างและพัฒนาหลักสูตรมักจะกระทำในเวลาเดียวกัน (Zais 1976 : 516) ซึ่งมีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้แนวคิดและรูปแบบของการพัฒนาหลักสูตรไว้หลายแนวทาง ดังนี้

1.2.1 ไทเลอร์ (Tyler 1949 : 110-125) ได้เสนอหลักการและเหตุผลในการสร้างหลักสูตรที่เรียกว่า "เหตุผลของไทเลอร์" "Tyler's rationale" โดยให้คำถามที่เป็นพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรไว้ 4 ประการ คือ

1.2.1.1 มีจุดมุ่งหมายทางการศึกษาอะไรบ้างที่โรงเรียนควรแสวงหา โดยที่จุดมุ่งหมายนี้มาจากการศึกษาตัวนักเรียน การสังเกตสังคมนอกโรงเรียนและจากข้อเสนอแนะของนักวิชาการ

1.2.1.2 มีประสบการณ์ทางการศึกษาอะไรบ้างที่โรงเรียนควรจัดขึ้นเพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

1.2.1.3 จะจัดประสบการณ์ทางการศึกษาอย่างไรที่จะทำให้การสอนมีประสิทธิภาพ

1.2.1.4 จะประเมินผลประสิทธิภาพของประสบการณ์ในการเรียนอย่างไรจึงตัดสินได้ว่า บรรลุถึงจุดมุ่งหมายที่กำหนด

ไทเลอร์ เน้นว่า คำถามทั้งสี่ข้อนี้ต้องถามเรียงตามลำดับลงมา เพราะฉะนั้น การตั้งจุดมุ่งหมายถึงเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาหลักสูตร (ชมพันธุ์ กุญชร ณ อยุธยา 2525 :4) ซึ่งรูปแบบในการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์นั้น อันที่จริงไม่ได้แสดงแผนภูมิหรือไดอะแกรมอธิบายขบวนการที่เขาเสนอไว้ แต่โฟเฟม และเบเกอร์ ได้นำรูปแบบและแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรมาอธิบายในรูปแผนภูมิ แต่ก็ยังไม่ได้เพิ่มบางอย่างเข้าไปให้สมบูรณ์ (ชวัชชัย ชัยจริญายากุล 2529: 125) ดังนั้น จากแนวคิดของไทเลอร์สามารถขยายรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรได้ ดังภาพประกอบต่อไปนี้

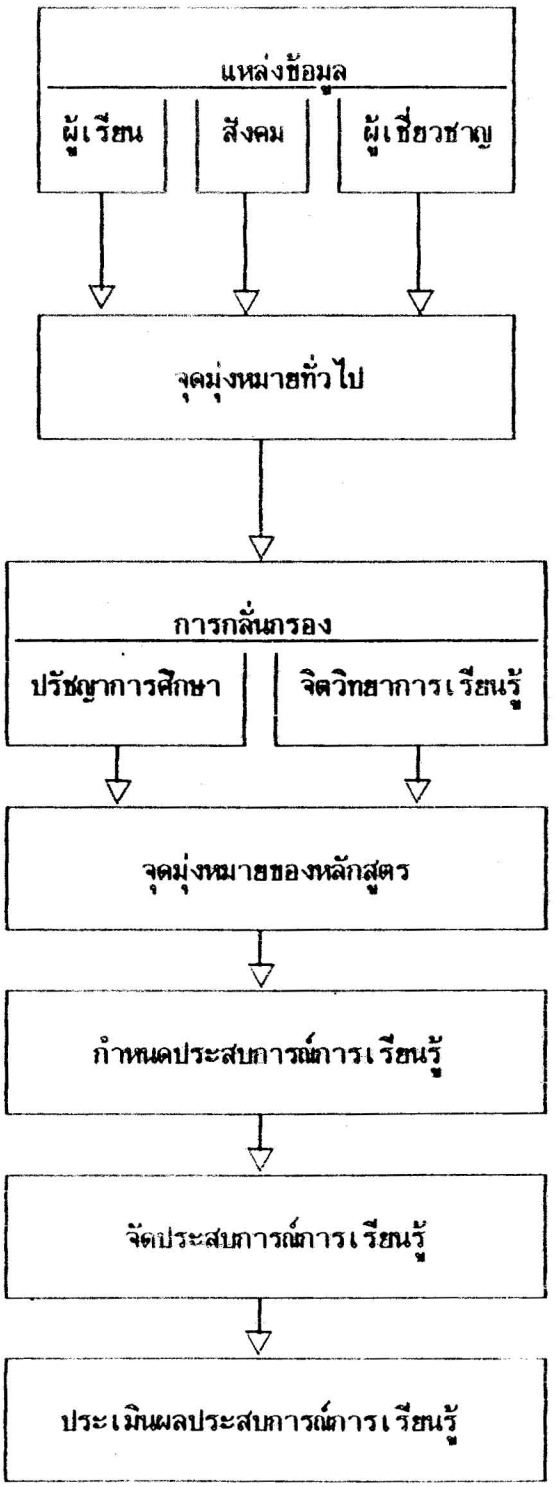

ภาพประกอบ 3 เหตุผลเชิงหลักสูตรของไทเลอร์ (ที่ขยายแล้ว)

1.2.2 ทาบา (Taba 1962 : 12) ได้กำหนดกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

1.2.2.1 สำรวจให้ทราบความต้องการและความจำเป็นต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดจุดมุ่งหมาย

1.2.2.2 การตั้งจุดมุ่งหมายของการศึกษาโดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจเพื่อให้จุดมุ่งหมายสอดคล้องตามที่สังคมต้องการ

1.2.2.3 คัดเลือกเนื้อหาวิชาความรู้ที่ต้องการนำมาสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ความต้องการและความจำเป็นของสังคม โดยคัดเลือกเนื้อหาให้ตรงกับความจำเป็นของสังคม

1.2.2.4 จัดลำดับขั้นตอนของเนื้อหา แก้ไขเนื้อหาวิชาความรู้ที่เลือกมาได้โดยการจัดลำดับเนื้อหาให้พิจารณาความยากง่ายของสาระวิชาว่าอะไรควรจะเรียนก่อนหรือหลัง

1.2.2.5 คัดเลือกประสบการณ์เพื่อการเรียนรู้ต่างๆ ที่จะทำให้เนื้อหาวิชาและกระบวนการเรียนรู้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งประสบการณ์ดังกล่าวจะต้องสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ด้วย

1.2.2.6 จัดลำดับขั้นของประสบการณ์การเรียน แก้ไขปรับปรุงประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จะนำมาเสริมการเรียนรู้ โดยพิจารณาว่าประสบการณ์ใดจะให้กับผู้เรียนก่อนหรือหลัง

1.2.2.7 ประเมินผล เนื้อหาวิชาหรือประสบการณ์ว่าได้ทำให้เกิดการเรียนรู้ตามที่ได้ตั้งจุดมุ่งหมายไว้หรือไม่ และพิจารณาจะใช้วิธีการประเมินผลอย่างไร มีอะไรบ้างที่จะนำมาช่วยในการประเมิน

1.2.2.8 ตรวจสอบความคงที่และความเหมาะในแต่ละขั้น เพื่อดูว่าเนื้อหาที่จัดขึ้นสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายหรือไม่ กิจกรรมการเรียนที่จัดขึ้นเปิดโอกาสให้ผู้เรียนพัฒนาไปตามความสอดคล้องของเนื้อหาหรือไม่ มีความเหมาะสมเพียงใด ช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ตามจุดมุ่งหมายหรือไม่

1.2.3 โบแชมป์ (Beauchamp 1968 : 45) ได้เสนอแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นระบบและกว้างขวางกว่าของทาบา ดังภาพประกอบต่อไปนี้

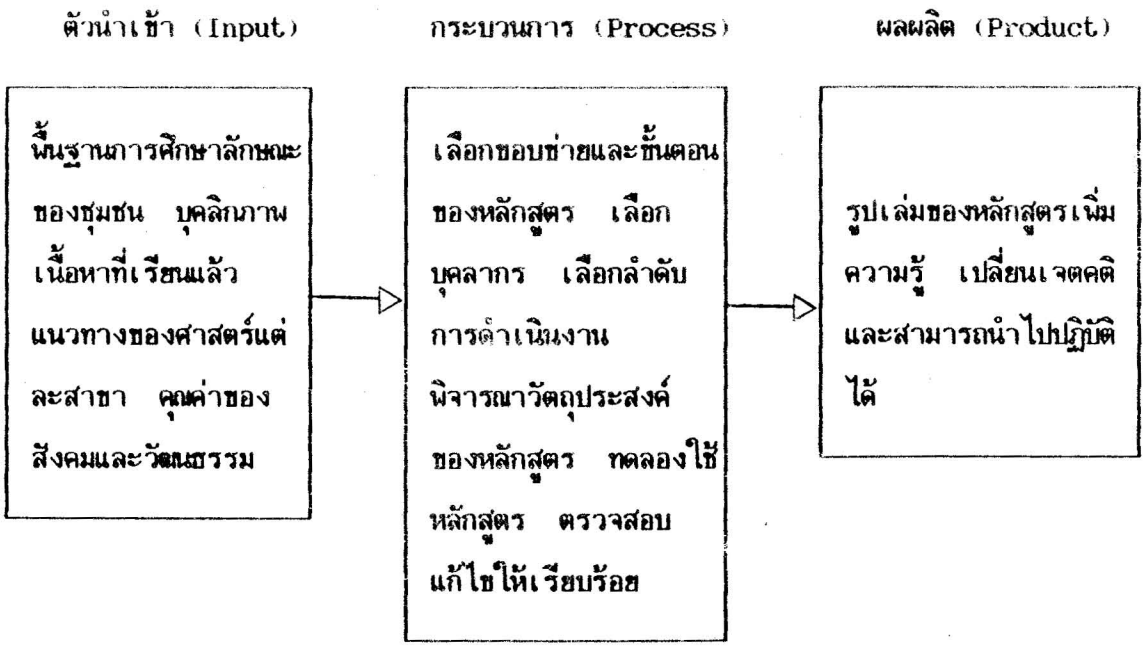

ภาพประกอบ 4 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของโบแชมป์

1.2.4 โอลิวา (ชวัชชัย ชัยจิรฉายากุล 2529 : 134-135 อ้างอิงมาจาก Oliva 1982) ได้เขียนแนวทางการพัฒนาหลักสูตร ดังภาพประกอบต่อไปนี้

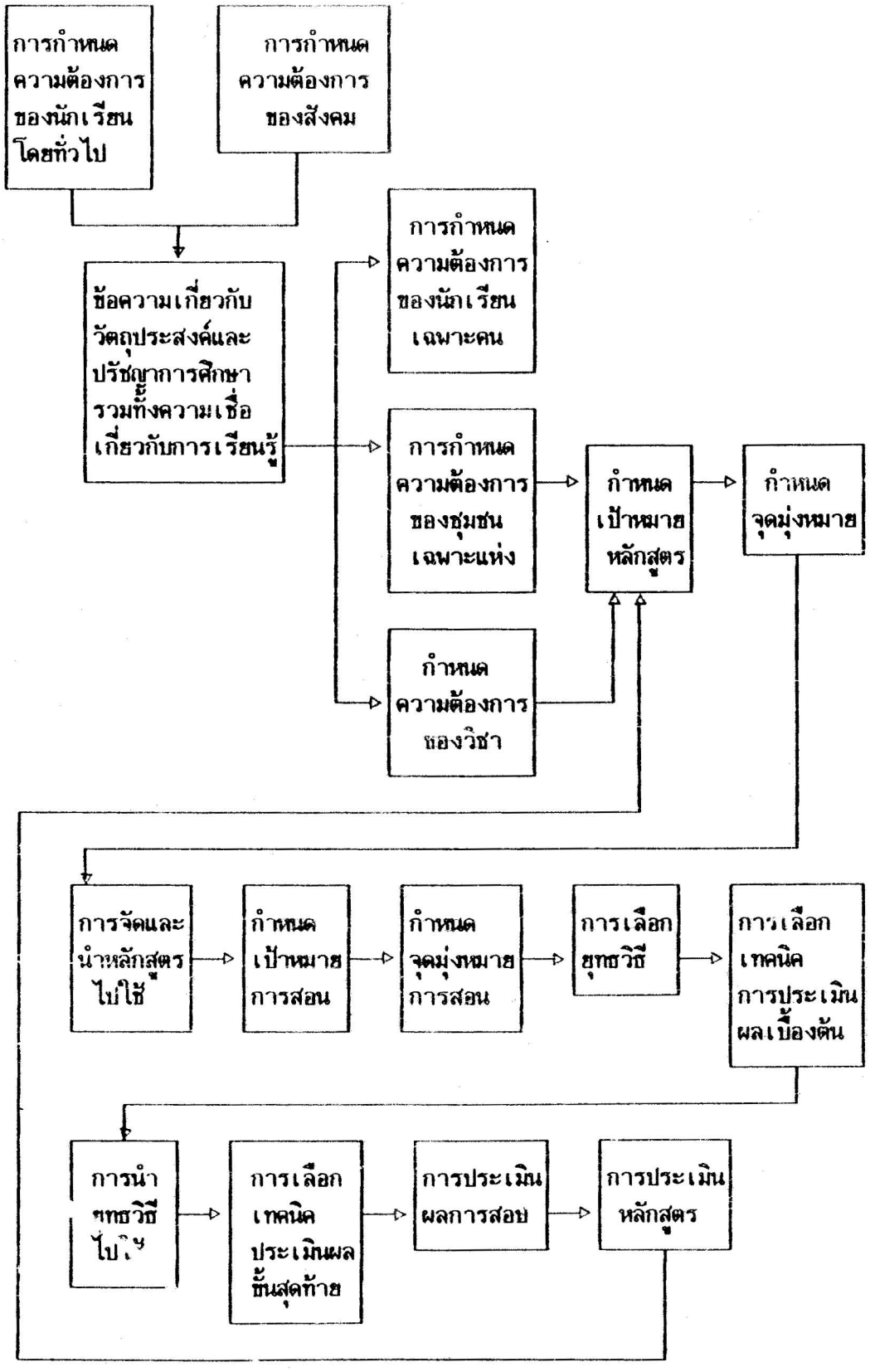

ภาพประกอบ 5 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของโอลิวา

1.2.5 เซย์เลอร์ และอเล็กซานเดอร์ (Saylor and Alexander 1974 : 27) ได้เสนอรูปแบบกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ดังภาพประกอบต่อไปนี้

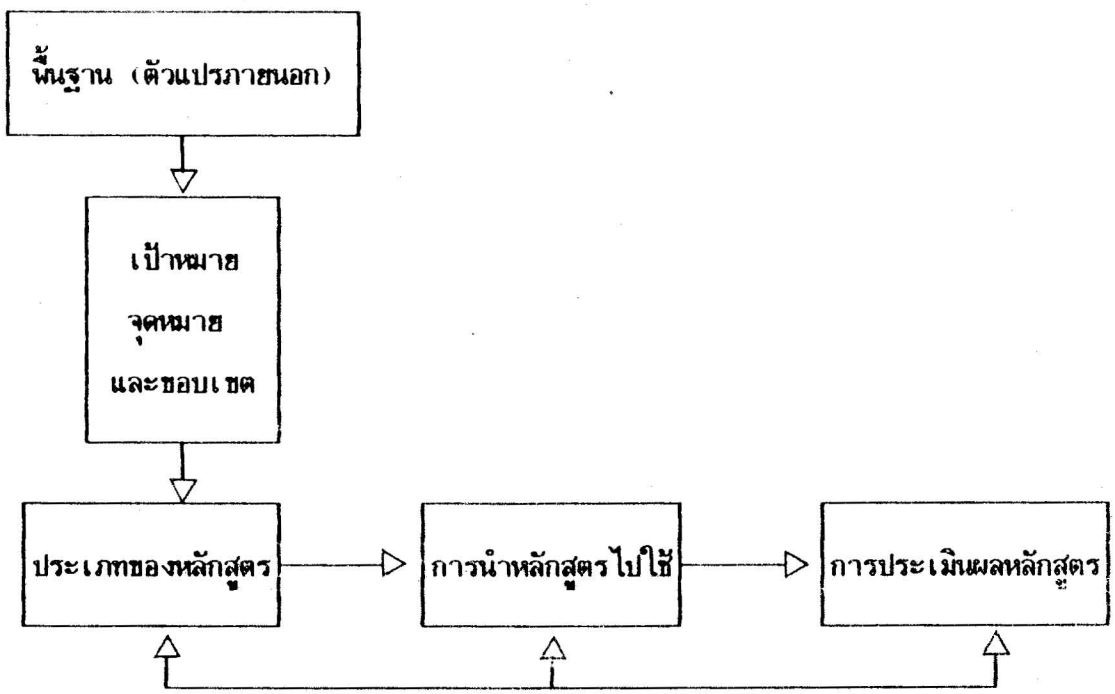

ภาพประกอบ 6 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของเซย์เลอร์และอเล็กซานเดอร์

1.2.6 เคอร์ (Kerr. 1971 : 178 - 179) ได้เสนอรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรโดยมีองค์ประกอบย่อย 4 ประการ คือ

1.2.6.1 จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

1.2.6.2 ความรู้

1.2.6.3 ประสบการณ์การเรียน

1.2.6.4 การประเมินผลหลักสูตร

รูปแบบลักษณะนี้เป็นรูปแบบทางความคิดตามหลักเหตุผล (Logical Model) ที่ยังไม่มีรายละเอียดเด่นชัดพอที่จะทำให้ผู้วางแผนพัฒนาหลักสูตรนำไปปฏิบัติได้ เขาจึงนำแนวคิดนี้มาจัดเสนอเป็นรูปแบบใหม่โดยเพิ่มรายละเอียดลงไปในองค์ประกอบพื้นฐานทั้งสี่ประการดังกล่าว เพื่อให้นักพัฒนาหลักสูตรสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง เคอร์เรียกรูปแบบที่สร้างขึ้นใหม่นี้ว่า รูปแบบทางการปฏิบัติ (Operational Model) ดังภาพประกอบต่อไปนี้

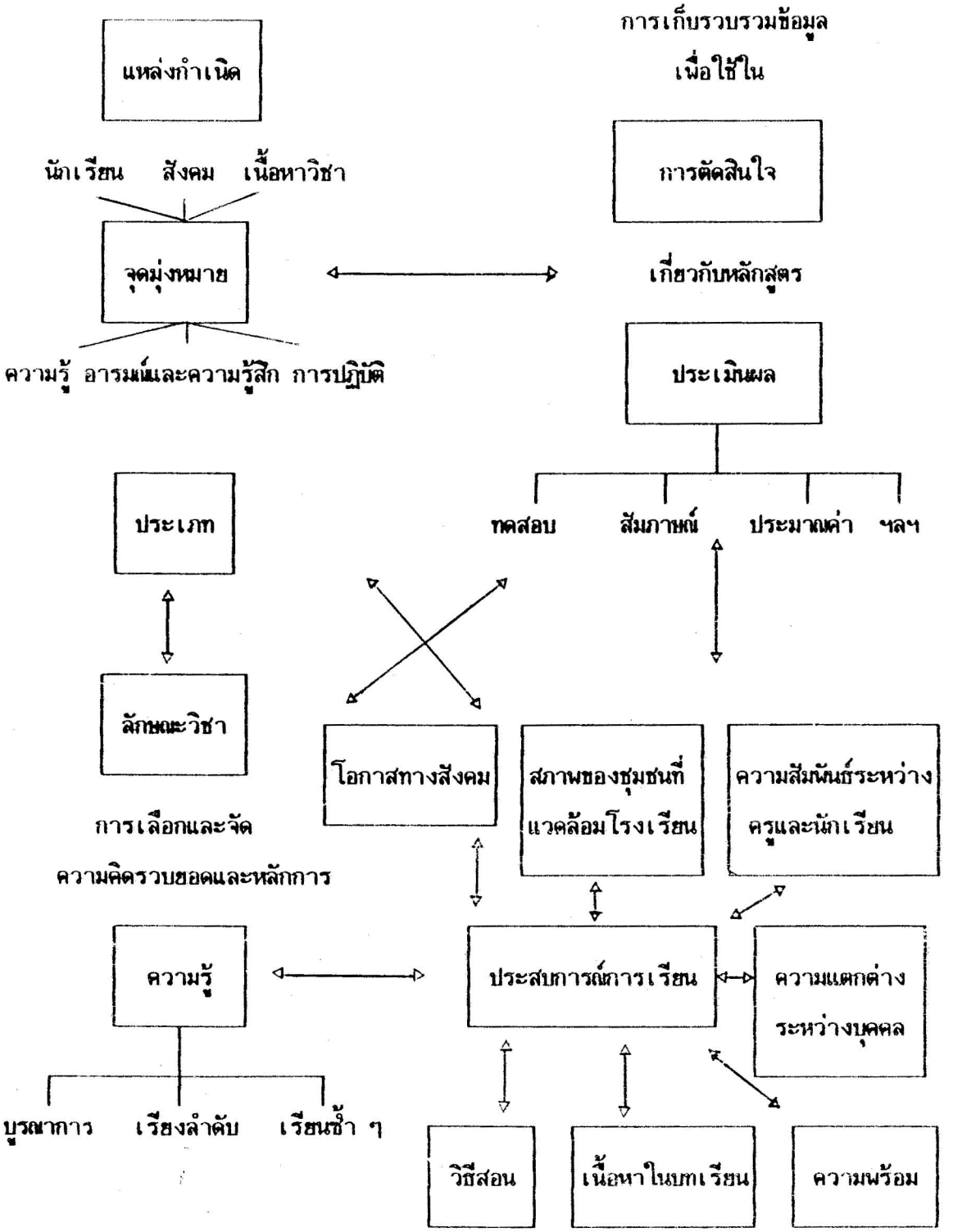

ภาพประกอบ 7 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของเคอร์

168643

จากภาพ เคอร์ได้แสดงให้เห็นว่า จุดมุ่งหมายของหลักสูตรจะได้มาจากระดับพัฒนาการ ความต้องการและความสนใจของนักเรียน สภาพ ปัญหาและความต้องการของสังคมที่นักเรียนต้องเผชิญ ธรรมชาติของเนื้อหาวิชาและชนิดของการเรียนรู้

เมื่อได้จุดมุ่งหมายมาแล้วให้นำมาคัดเลือกและจัดอันดับโดยนำหลักการจำแนกพฤติกรรมของบลูมและคณะ ซึ่งจำแนกพฤติกรรมออกเป็นสามด้าน คือ พฤติกรรมด้านความรู้และความคิด (Cognitive Domain) พฤติกรรมด้านอารมณ์และความรู้สึก (Affective Domain) และพฤติกรรมด้านการปฏิบัติ (Psychomotor Domain) มาใช้ในการจำแนกจุดมุ่งหมายให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

จากจุดมุ่งหมายซึ่งอยู่ในรูปของพฤติกรรมที่ชัดเจนนี้ สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการเลือกและจัดความคิดรวบยอด (Concepts) และหลักการ (Principles) ที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและนำไปสู่การจัดรายวิชาในแบบต่าง ๆ

ขั้นต่อไปในการพัฒนาหลักสูตร คือ การจัดประสบการณ์การเรียน ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและเนื้อหาวิชาที่จัดไว้ นอกจากนั้น การจัดประสบการณ์การเรียนยังจะต้องพิจารณาองค์ประกอบอื่น ๆ อีก เช่น ความพร้อมของผู้เรียน วิธีการสอน ความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน และความแตกต่างระหว่างบุคคล เป็นต้น

กระบวนการสุดท้ายที่การพัฒนาหลักสูตรจะขาดไม่ได้ คือ การประเมินผล เคอร์ได้กล่าวว่า การประเมินผลเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตรวิธีการที่ใช้ในการประเมินผลมีหลายวิธีการด้วยกัน เช่น การทดสอบ การสัมภาษณ์ เป็นต้น

1.2.8 เลวี (Lewy 1977 : 82) ได้เสนอแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตร แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ

1.2.8.1 ขั้นเตรียมโครงร่างของหลักสูตร แบ่งออกเป็น

1.2.8.2 ขั้นเตรียมวัสดุและอุปกรณ์การสอน

1.2.8.3 ขั้นดำเนินการ

ในการเลือกจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เลวีได้เสนอให้พิจารณาถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ด้วย อาทิ ความต้องการของสังคมภายนอกโรงเรียนในด้านสภาพกำลังคนที่ประเทศชาติต้องการ ความต้องการของผู้เรียน ธรรมชาติของเนื้อหาวิชา ตลอดจนให้พิจารณาเป้าหมายทางการศึกษาทั่วไปของประเทศและระบบการศึกษาระบบโรงเรียนด้วย นอกจากนั้นเลวีได้ใช้แนวความคิดของไทเลอร์ในด้านการนำเอาปรัชญาและจิตวิทยาการเรียนรู้มาใช้ในการกลั่นกรองจุดมุ่งหมายด้วย

ซึ่งขั้นตอนการเลือกจุดมุ่งหมายนี้แสดงให้เห็นดังภาพประกอบต่อไปนี้

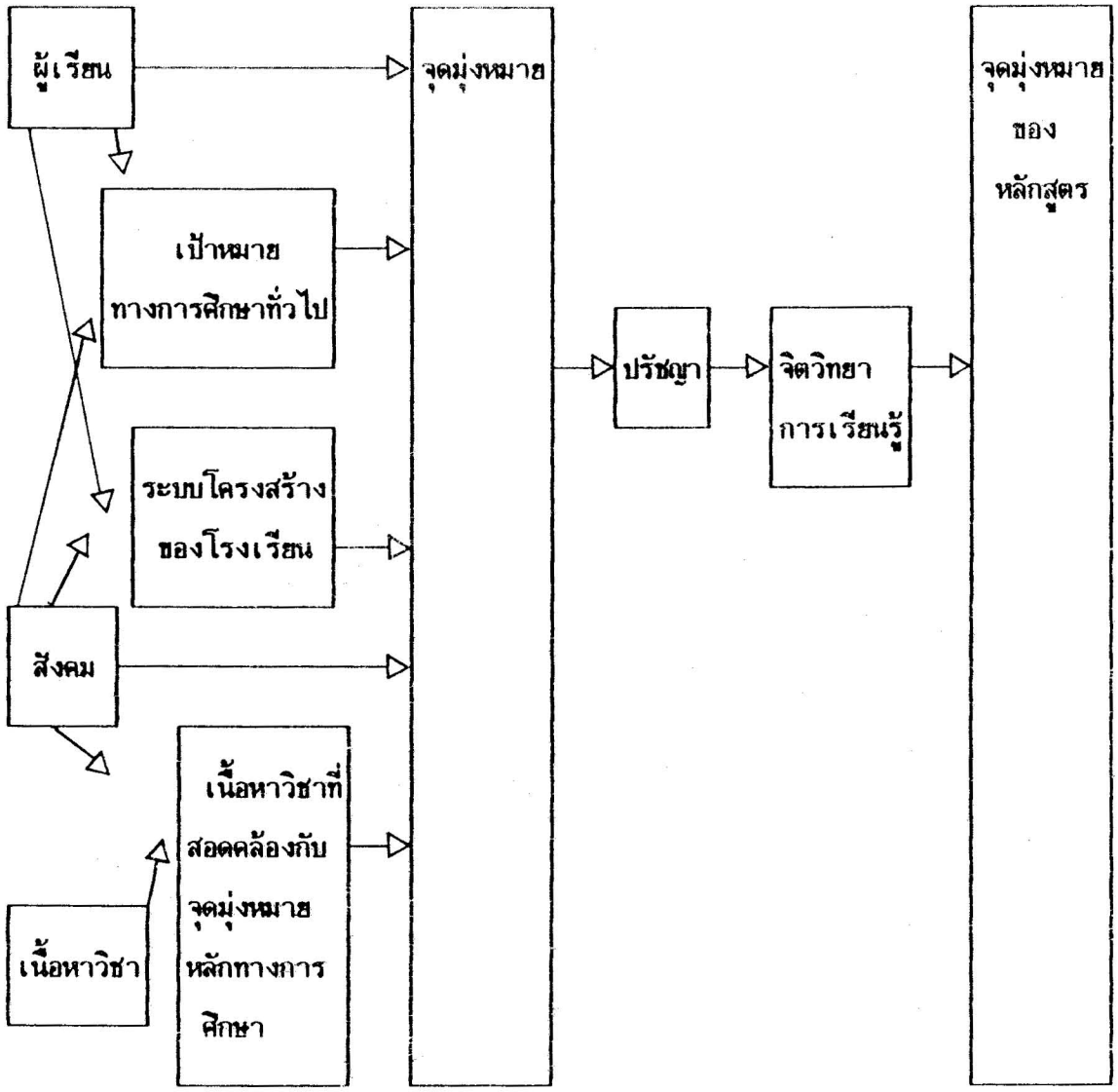

ภาพประกอบ 8 กระบวนการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

1.2.9 บีน ท๊อฟเฟอร์ และอัลเลสซี่ (Beane Toepfer and Alessi 1986 : 442) ได้สรุปขอบข่ายของการวางแผนการพัฒนาหลักสูตรโดยได้ยึดเอาตามแนวคิดของทฤษฎีของไทเลอร์ (1950) เฮอร์ริค (1950) เอดวาร์ด ครุก (1950, 1957) และโรเบิร์ต ฮาร์แนค (1968) เข้าไว้ดังภาพประกอบต่อไปนี้

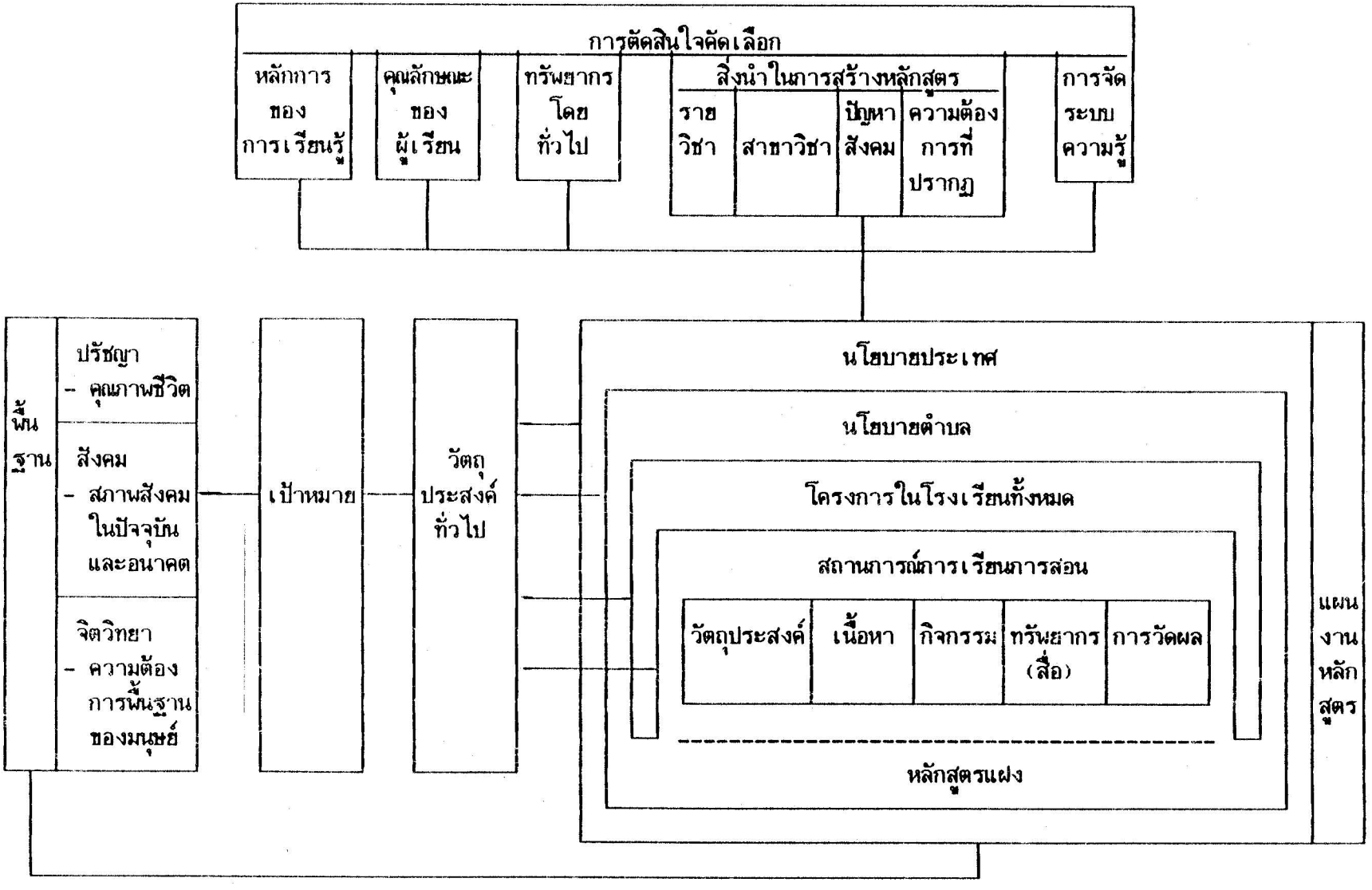

ภาพประกอบ 9 ขอบข่ายงานสำหรับการวางแผนพัฒนาหลักสูตร

1.2.10 สุมิตร คุณานุการ (2518 : 5-9) ได้ใช้แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้

1.2.10.1 การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร หลักสูตรแต่ละหลักสูตรจะต้องมีจุดมุ่งหมายที่แสดงถึงเอกลักษณ์และวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันออกไป จุดมุ่งหมายของหลักสูตรแต่ละระดับควรสอดคล้องและเสริมจุดมุ่งหมายของการศึกษาในระดับชาติ กิจกรรมแรกนี้เป็นความพยายามที่จะหาคำตอบต่อคำถามที่ว่า "จะให้การศึกษาไปเพื่ออะไร" ผู้พัฒนาหลักสูตรจะตอบคำถามนี้ได้ก็ต่อเมื่อได้ทำการสำรวจและวิจัยข้อมูลด้านต่าง ๆ ทั้งที่เกี่ยวกับสังคมและผู้เรียน

1.2.10.2 การเลือกและจัดเนื้อหาวิชาและประสบการณ์ กิจกรรมในขั้นที่สองในการพัฒนาหลักสูตร คือการเลือกสรรวิชาความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาไปสู่จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ นอกจากนั้นยังต้องพิจารณาด้วยว่า เนื้อหาสาระอะไรควรนำไปสอนก่อนหรือหลัง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาไปได้อย่างมีสัมฤทธิ์ผลสูงสุด

1.2.10.3 การนำเอาหลักสูตรไปใช้ หมายถึง การที่ผู้บริหารโรงเรียนและครูนำเอาโครงการของหลักสูตรที่เป็นรูปเล่มไปปฏิบัติให้เกิดผล หัวใจของการนำหลักสูตรไปใช้ คือการสอนและบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดในขั้นตอนนี้คือ ครู

1.2.10.4 การประเมินผลหลักสูตรเป็นการค้นหาคำตอบว่า หลักสูตรสัมฤทธิ์ผลตามที่กำหนดไว้ในความมุ่งหมายหรือไม่ มากน้อยเพียงไร และอะไรเป็นสาเหตุ การประเมินผลหลักสูตรครอบคลุมไปถึงการพิจารณาขั้นตอนทั้งสามเพื่อหาข้อบกพร่อง

1.2.10.5 การปรับปรุงหลักสูตร กระบวนการของการพัฒนาหลักสูตรมีลักษณะเป็นวัฏจักร เริ่มต้นด้วยการกำหนดจุดมุ่งหมาย เลือกและจัดเนื้อหาวิชาและประสบการณ์ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายนำหลักสูตรไปปฏิบัติให้เกิดผลตามที่ตั้งจุดมุ่งหมายไว้ ประเมินผลหาข้อบกพร่องของกระบวนการนี้และนำผลที่ได้ไปปรับปรุงหลักสูตร การปรับปรุงหลักสูตรจึงเริ่มต้นด้วยกระบวนการและขั้นตอนเดิมอีก คือ ปรับปรุงจุดมุ่งหมาย เมื่อจุดมุ่งหมายซึ่งเป็นแม่บทเปลี่ยนไป กระบวนการที่เหลือก็ต้องถูกเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องรับกัน จนมาถึงการประเมินผลหลักสูตรและนำเอาข้อมูลที่ได้จากประเมินผลไปปรับปรุงหลักสูตรเป็นวัฏจักรวนเวียนต่อเนื่องกัน ดังภาพประกอบต่อไปนี้

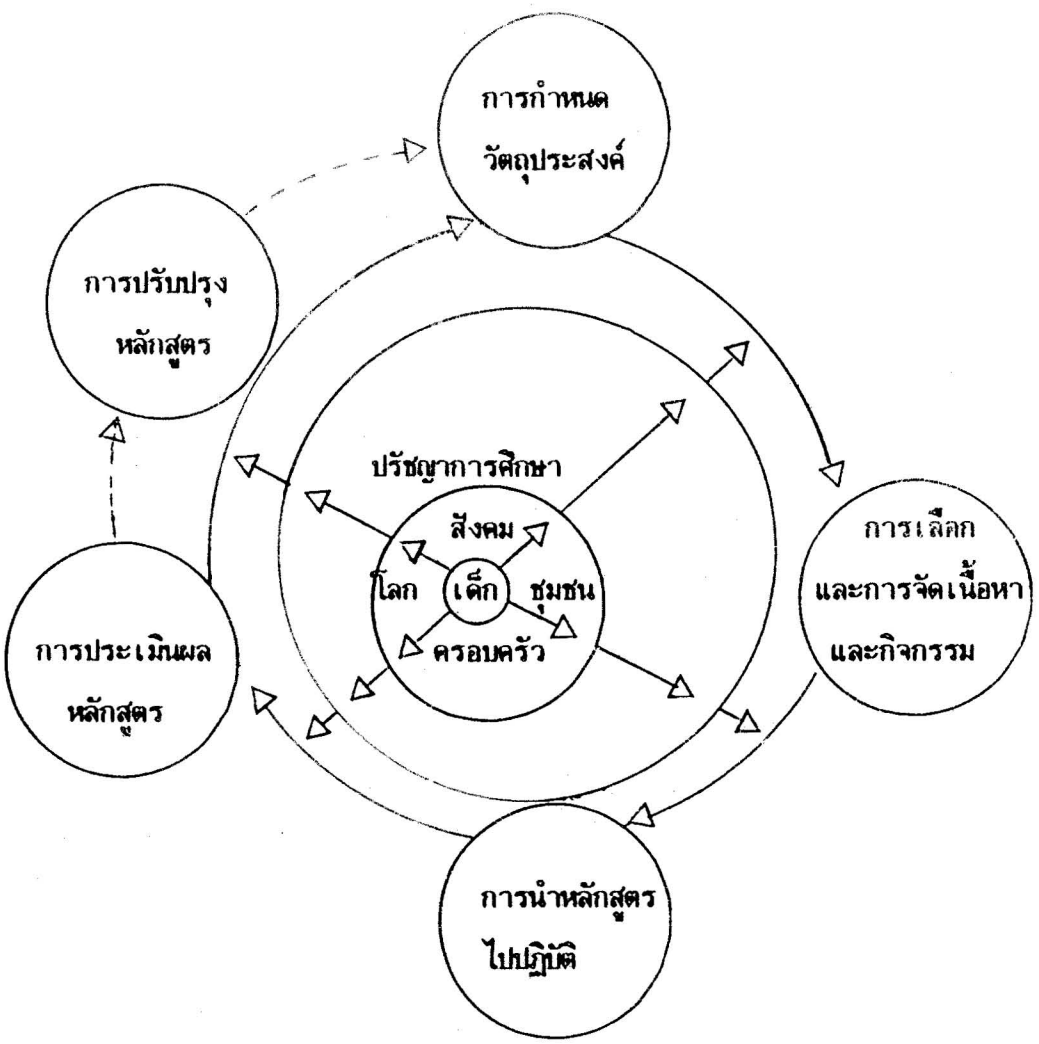

ภาพประกอบ 10 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของสุมิตร คุณานุกร

1.2.11 พนัส หันนาคินทร์ (2521 : 127-128) ได้กล่าวถึง การพัฒนาหลักสูตรว่าควรจะมี 4 ขั้นตอน คือ

1.2.11.1 การสร้างจุดมุ่งหมายของการศึกษาและของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของการศึกษาได้มาจากแนวคิดของบุคคลผู้มีความสนใจทางการศึกษา รวมทั้งจุดมุ่งหมายอุดมการณ์ของชาติและอิทธิพลต่าง ๆ ที่มีผลกระทบโดยตรงต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียน เช่น อิทธิพลจากตำราเรียน ความเรียกร้องจากประชาชนหรือสถาบันต่าง ๆ

1.2.11.2 การเลือกเนื้อหา กิจกรรมและประสบการณ์ต่างๆที่คิดว่านำไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการตามสภาพความเป็นจริงและอาจนำไปปฏิบัติได้ เช่น จะมีเนื้อหาวิชาและประสบการณ์อะไรบ้าง ที่นักเรียนสามารถนำไปปฏิบัติเพื่อตนเองมีสุขภาพดี มีความสามารถติดต่อสื่อความคิด

กับคนอื่น ๆ ในสังคมได้ เมื่อเลือกเนื้อหาได้แล้วต่อไปคือ การจัดเนื้อหาหรือประสบการณ์เป็นหมวดหมู่พร้อมกับการกำหนดเวลาเรียนและวิธีการที่จะให้วิชาเหล่านั้นบรรลุถึงจุดหมายที่ต้องการ

1.2.11.3 การนำเนื้อหาของหลักสูตรมาใช้ในทางปฏิบัติคือการจัดระยะเวลาที่ใช้ในการเรียนแต่ละระดับ เช่น การจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ควรกำหนดเนื้อหาให้เรียนในแต่ละชั้นเพียงใดควรมีวิชาบังคับ และวิชาเลือกอะไรบ้าง หรือจะจัดเนื้อหาให้เหมาะแก่การสอนและแบบในการสอนอย่างไร สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การจัดเตรียมตำราเรียนและอุปกรณ์การสอนการเรียนที่สอดคล้องกับเนื้อหาในหลักสูตรอันจะทำให้การสอนตามหลักสูตร เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2.11.4 การประเมินผลหลักสูตร หมายถึง การกำหนดวิธีการและลำดับขั้นในการตรวจสอบความก้าวหน้าของผู้เรียน อันเกิดจากการใช้หลักสูตรนั้นว่าเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้เพียงใด ผลที่ได้จากการประเมินผลหลักสูตรจะนำไปใช้ในการวางแผนเพื่อปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรต่อไป

1.2.12 สงัด อุทรานันท์ (2527 : 38-72) ได้จัดลำดับขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน คือข้อมูลทางด้านประวัติและปรัชญาการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียนและทฤษฎีการเรียนรู้ข้อมูลทางสังคมและวัฒนธรรมข้อมูลเกี่ยวกับธรรมชาติเนื้อหาวิชา

ขั้นที่ 2 การกำหนดจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการมุ่งแก้ปัญหาและเสนอความต้องการที่ได้จากการวิจัยข้อมูล

ขั้นที่ 3 การคัดเลือกและจัดเนื้อหาสาระและประสบการณ์เรียนรู้

ขั้นที่ 4 การกำหนดมาตรการวัดและการประเมินผล

ขั้นที่ 5 การนำหลักสูตรไปใช้ เป็นการนำเอาหลักสูตรไปสู่ภาคปฏิบัติได้จะต้องอาศัยกิจกรรมและกระบวนการต่างๆ หลายประเภท เช่น การจัดทำเอกสารและคู่มือการใช้หลักสูตร การเตรียมบุคลากร การบริหารและบริการหลักสูตร เป็นต้น

ขั้นที่ 6 การประเมินผลการใช้หลักสูตร เพื่อทำให้ทราบว่า ผลิตผลที่ได้จากหลักสูตรนั้นเป็นไปตามเจตนารมณ์หรือจุดมุ่งหวังของสังคมและผู้เรียนเพียงใด

ขั้นที่ 7 การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร เป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลง

หลักสูตรที่ใช้อยู่ให้มีความเหมาะสมหรือสอดคล้องกับสภาพของสังคมมากขึ้น

จากขั้นตอนดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุประบบการพัฒนาหลักสูตร ดังภาพประกอบต่อไปนี้

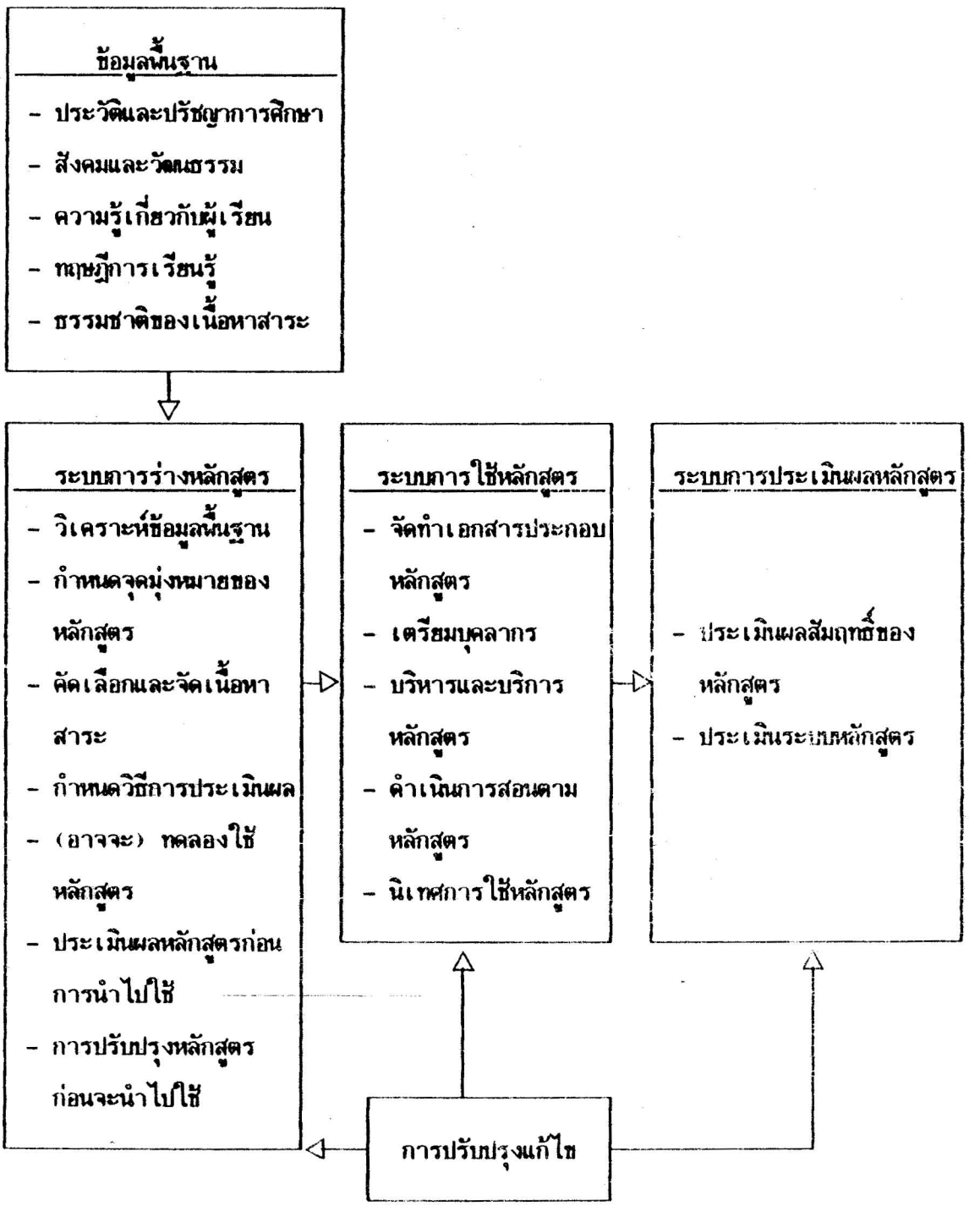

ภาพประกอบ 11 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของ สงัด อุทรานันท์

1.2.13 วิชัย วงษ์ใหญ่ (2519 : 29-44) ได้เสนอรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจร ซึ่งหมายถึง ระบบการร่างหลักสูตรระบบการนำหลักสูตรไปใช้และระบบการประเมินหลักสูตร ทั้งสามระบบนี้จะสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน เพื่อให้เกิดภาพรวมที่เป็นเอกภาพของกระบวนการพัฒนาหลักสูตร คือ กลุ่มของสิ่งต่าง ๆ ซึ่งแต่ละส่วนประกอบด้วยส่วนย่อย ๆ ที่สัมพันธ์กันตลอด และจะนำไปสู่จุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพ สรุปได้ดังแผนภูมิต่อไปนี้

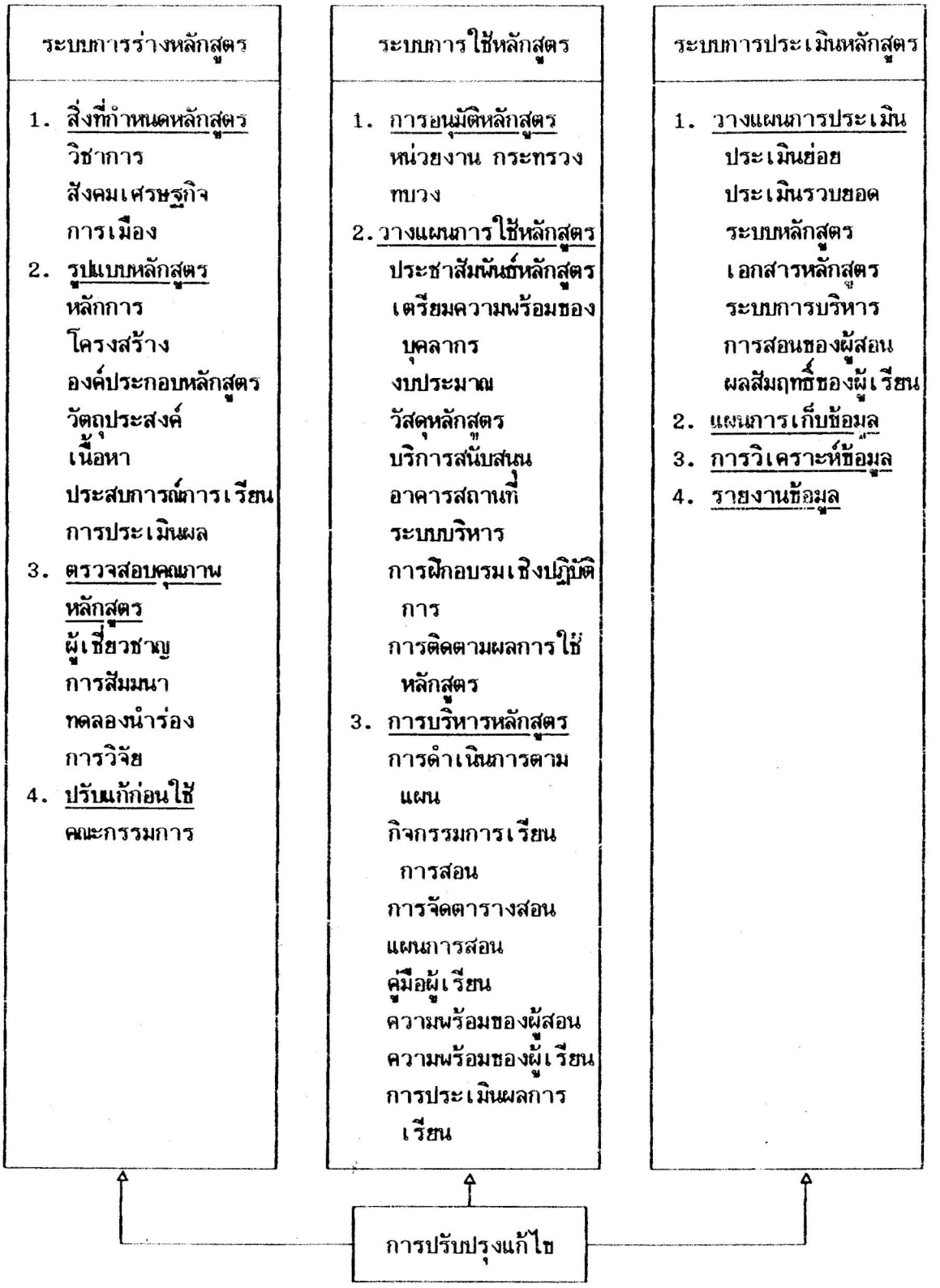

ภาพประกอบ 12 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจรของวิชัย วงษ์ใหญ่

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นว่า แนวคิดและรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรนั้น จะเริ่มจากการกำหนดข้อมูลพื้นฐานหรือสิ่งกำหนดหลักสูตรก่อนอันได้แก่ พื้นฐานทางสังคม ครอบครัว ตัวผู้เรียน ทฤษฎีการเรียนรู้ ธรรมชาติของเนื้อหาสาระ เพื่อที่จะนำมากำหนดเป็นจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งจุดมุ่งหมายของหลักสูตรนี้จะแสดงถึงการเลือกเนื้อหา ประสบการณ์ที่จัดให้ ลำดับขั้นของการเรียนรู้ที่สอดคล้องกัน หลังจากกำหนดองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรแล้วก็นำหลักสูตรไปใช้ จากนั้นก็จะทำการประเมินหลักสูตร เพื่อให้ทราบว่า ผลผลิตของหลักสูตรนั้นเป็นไปตามเป้าหมายหรือไม่หรือสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของสังคมเพียงใด

สำหรับรูปแบบที่ผู้วิจัยใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสำหรับลูกกรรมกรก่อสร้างก่อนวัยเรียนในครั้งนี้ได้ใช้รูปแบบดังนี้คือ

<u>ขั้นแรก</u> เป็นการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน เพื่อที่จะมาใช้ในการกำหนดโครงร่างของหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน ข้อมูลที่กำหนดนี้จะได้จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการออกสำรวจชุมชน

<u>ขั้นที่สอง</u> เป็นขั้นร่างโครงร่างของหลักสูตร โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานในขั้นแรกมากำหนดเป็นจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล

<u>ขั้นที่สาม</u> เป็นการทดลองใช้หลักสูตร เพื่อดูว่าหลักสูตรมีประสิทธิภาพเพียงใด ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่

1.3 แนวคิดการประเมินผลหลักสูตร

การประเมินผลหลักสูตรเป็นกระบวนการที่สำคัญเพราะเป็นกิจกรรมที่จะนำไปสู่การตัดสินใจที่ถูกต้อง วอร์เทนและแซนเดอร์ (Worthen and Sanders 1973 : 19) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินไว้ว่า การประเมินมีลักษณะเป็นกระบวนการในการกำหนดคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วยวิธีการหาข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินคุณค่าของผลผลิต วิธีการ จุดมุ่งหมาย และประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการโดยเน้นในเรื่องการตัดสินคุณค่าของสิ่งดังกล่าว ดังนั้นการประเมินหลักสูตรจะมีประสิทธิภาพเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับขบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูล การใช้เทคนิคและเครื่องมือการประเมินที่เหมาะสม (Choate, Joyces. and others 1987 : 6)

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2529 : 34-40) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของการประเมินหลักสูตรไว้ 2 ลักษณะคือ

1. การประเมินก่อนการนำหลักสูตรไปใช้ กล่าวคือ ภายหลังการร่างหลักสูตรเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก่อนจะนำหลักสูตรไปใช้จะต้องตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขบางส่วนก่อนนำไปใช้จริง การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรทำได้หลายวิธี เช่น ใช้วิธีการประชุมสัมมนา โดยให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้มีประสบการณ์ วิจัยเอกสารหลักสูตรโดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) การทดลองใช้หลักสูตรแบบนำร่อง เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของหลักสูตรรวมทั้งมีคณะกรรมการการติดตาม และประเมินผลการทดลองใช้หลักสูตรในแต่ละระยะอย่างมีระบบ เป็นต้น เพื่อรวบรวมข้อมูลนำมาสังเคราะห์สำหรับการปรับปรุงแก้ไขก่อนจะนำไปใช้ต่อไป ซึ่งการปรับแก้ไขหลักสูตรเป็นไปอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ การสังเคราะห์ข้อมูลควรทบทวนพิจารณาให้รอบคอบว่าข้อมูลนี้จะนำไปใช้ปรับแก้ในส่วนใดของหลักสูตร

2. การประเมินจากการนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อดูว่าหลักสูตรเมื่อนำไปปฏิบัติจริงได้ผลเพียงใด บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ มีข้อดีข้อเสียในวิธีการจัดประสบการณ์การเรียนอย่างไร เพื่อจะได้หาทางปรับปรุงหลักสูตรถ้าพบสิ่งบกพร่อง นอกจากนี้การประเมินหลักสูตรยังช่วยการตัดสินใจของฝ่ายบริหารว่าควรจะใช้หลักสูตรนี้ต่อไปหรือไม่

1.4 รูปแบบการประเมินผลหลักสูตร

1.4.1 รูปแบบการประเมินของครอนบาค (Cronbach's Model of Evaluation)

ตามแนวความคิดของ ครอนบาค นั้น การประเมินผลมีความหมายกว้าง ๆ ว่าคือ การเก็บรวบรวมข้อมูลและใช้ข้อมูลนั้นเพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการทางการศึกษา

ครอนบาค มีความเห็นว่า ไม่ควรทำการประเมินผลเฉพาะจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้อย่างเดียว จะต้องมีการทดสอบผลพลอยได้อื่น ๆ ของโครงการนั้นด้วย เช่น ความรู้ ความสามารถทั่ว ๆ ไป ทัศนคติ รวมทั้งการติดตามผลของการเรียนหลังจากเสร็จสิ้นการเรียนการสอนแต่ละรายวิชาด้วย เป็นต้น (Worten and Sanders 1973 : 30 - 58)

วิธีการและขั้นตอนในการประเมินของ ครอนบาค สรุปได้ดังนี้

1.4.1.1 บรรยายจุดมุ่งหมายของโครงการนั้นให้กว้างที่สุดเท่าที่จะทำได้ แม้ว่าจุดมุ่งหมายนั้นจะเกี่ยวกับโครงการแต่เพียงผิวเผินก็ตาม

1.4.1.2 ไม่จำเป็นต้องทดสอบกลุ่มตัวอย่างใหญ่ด้วยข้อสอบชุดเดียวกัน ควรทำการทำสอบด้วย ข้อสอบหลาย ๆ ชุด กับกลุ่มตัวอย่างขนาดกลางที่แตกต่างกัน ซึ่งจะได้ผลดีมากกว่า

1.4.1.3 ในการประเมินผลไม่ควรใช้การเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มที่เรียนเนื้อหาหรือใช้วิธีที่แตกต่างกัน เพราะเป็นการยากที่จะตีความผลที่เกิดขึ้น เนื่องจากการทำให้กลุ่มตัวอย่างเท่าเทียมกันนั้นทำได้ยาก

1.4.1.4 การประเมินผลนั้นควรประเมินผลที่เกิดขึ้นทุก ๆ ด้าน ไม่เฉพาะแต่ผลที่เกิดตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้เท่านั้น เช่น ทัศนคติ ความสนใจ การเลือกอาชีพ และความสามารถในการเรียนวิชาอื่น ๆ ด้วย

1.4.1.5 การวิเคราะห์คะแนนควรวิเคราะห์คะแนนของแต่ละข้อ ซึ่งจะมีความสำคัญมากกว่าคะแนนรวม

1.4.2 รูปแบบการประเมินของไทเลอร์ (Tyler's Model of Evaluation)

ไทเลอร์ เป็นผู้ที่วางรากฐานการประเมินผลหลักสูตรนับตั้งแต่ปี ค.ศ.1930 เป็นผู้ริเริ่มให้คำนิยามของการศึกษาว่า "การศึกษา คือ การเปลี่ยนพฤติกรรม" ดังนั้นการประเมินผลหลักสูตรคือการเปรียบเทียบว่าพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่ได้ตั้งไว้หรือไม่ (Worthen and Sanders 1973 : 211) นอกจากนี้ยังมีความเห็นว่ากระบวนการจัดการศึกษานั้นประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 3 อย่าง คือ จุดมุ่งหมายของการศึกษา ประสบการณ์ เรียนรู้ และการนิจารณาผลสัมฤทธิ์ ซึ่งทั้งสามส่วนนี้จะต้องมีความสัมพันธ์กัน (Tyler 1949 : 110-125) ดังภาพประกอบต่อไปนี้

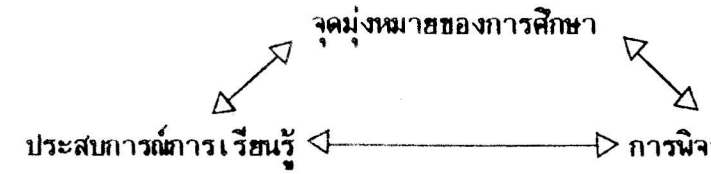

ภาพประกอบ 13 ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทางการศึกษาตามแนวคิดของไทเลอร์

ตามแนวความคิดนี้ พื้นฐานของการจัดหลักสูตรก็คือ ผู้จัดทำหลักสูตรจะต้องสามารถวางจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนว่าต้องการให้ผู้เรียนเปลี่ยนหรือมีพฤติกรรมเป็นอย่างไร พยายามจัดประสบการณ์การสอนเพื่อช่วยผู้เรียนให้เปลี่ยนพฤติกรรมไปตามที่ต้องการ บทบาทของการประเมินหลักสูตรจึงอยู่ที่การดูผลผลิตของหลักสูตรว่า ตรงตามจุดมุ่งหมายหรือไม่ แนวคิดของไทเลอร์จึงยึดความสำเร็จของจุดมุ่งหมายเป็นหลัก

จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตรของไทเลอร์ ซึ่งถือว่าการประเมินผลหลักสูตรเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนและเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตร จึงได้เสนอขั้นการเรียนการสอนและการประเมินผลดังนี้

1.4.2.1 กำหนดจุดมุ่งหมายอย่างกว้าง ๆ โดยการวิเคราะห์ทรัพยากรของจุดมุ่งหมาย คือ นักเรียน สังคม และเนื้อหาสาระ และขอบเขตของจุดมุ่งหมาย คือ จิตวิทยาการเรียนรู้และปรัชญาการศึกษา

1.4.2.2 กำหนดจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมอย่างชัดเจน เฉพาะเจาะจง ซึ่งจะเป็นพฤติกรรมที่ต้องการวัดในภายหลัง

1.4.2.3 กำหนดเนื้อหาหรือประสบการณ์ทางการศึกษาเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

1.4.2.4 เลือกวิธีการเรียนการสอนที่เหมาะสม ที่จะทำให้เนื้อหาหรือประสบการณ์ที่วางไว้ประสบความสำเร็จ

1.4.2.5 ประเมินผลโดยใช้วิธีการต่าง ๆ หรือการทดสอบผลสัมฤทธิ์ในการเรียน

1.4.2.6 ถ้าไม่บรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ก็จะต้องมีการตัดสินใจที่จะยกเลิกหรือปรับปรุงหลักสูตรนั้น แต่ถ้าบรรลุตามจุดมุ่งหมายก็อาจจะใช้ผลสะท้อนกลับของหลักสูตรนั้น เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการกำหนดจุดมุ่งหมายหรือใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาคุณค่าของหลักสูตร

การประเมินตามขั้นตอนของไทเลอร์นั้น การเปลี่ยนแปลงข้อแก้ไขหรือปรับปรุงจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่ประเมินจะส่งผลให้เกิดการปรับปรุงวิธีการในการประเมินด้วย (Worthen and Sanders 1973 : 156) การประเมินผลแบบนี้จึงเป็นการประเมินผลสรุป (Summative

Evaluation) มากกว่าการประเมินผลย่อย (Formative Evaluation)

1.4.3 รูปแบบการประเมินของทาบา (Taba's Model of Evaluation)

ทาบา (Taba. 1962 : 413-444) ซึ่งเป็นนักพัฒนาหลักสูตรชาวอเมริกันที่มีชื่อเสียงมากที่สุดคนหนึ่งทางด้านการพัฒนาหลักสูตร ได้แสดงรูปแบบของการพัฒนาหลักสูตรโดยอธิบายการประเมินผลว่าเป็นการพิจารณาขั้นตอนต่าง ๆ ของการพัฒนาหลักสูตรว่า สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่ตั้งไว้หรือไม่ เช่นเดียวกับของไทเลอร์ แต่แยกพิจารณาองค์ประกอบต่าง ๆ ดังภาพประกอบต่อไปนี้

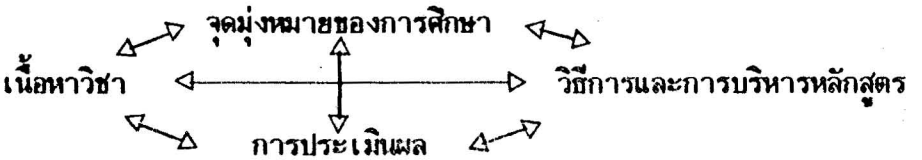

ภาพประกอบ 14 รูปแบบการประเมินของทาบา

1.4.4 รูปแบบการประเมินของสครีฟเวน (Scriven' s Model of Evaluation)

สครีฟเวนได้เสนอลักษณะของการประเมินผลหลักสูตร 4 ลักษณะคือ

1.4.4.1 การประเมินผลย่อยเป็นการประเมินผลสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดจริงในขณะใช้หลักสูตรอยู่ เพื่อเป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน

1.4.4.2 การประเมินผลสรุปเป็นการประเมินผลสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดจริงเมื่อสิ้นสุดกระบวนการใช้หลักสูตรแล้ว เพื่อตัดสินคุณค่าของหลักสูตร

1.4.4.3 การประเมินผลภายใน (Intrinsic Evaluation) เป็นการประเมินคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ภายในตัวของมันเอง เช่น การประเมินเนื้อหา จุดมุ่งหมาย โครงสร้างของหลักสูตร ฯลฯ เป็นต้น

1.4.4.4 การประเมินผลสำเร็จ (Pay-off Evaluation) เป็นการประเมินผลที่เกิดจากสิ่งต่าง ๆ ที่ใช้ในการดำเนินการหลักสูตร เช่น การประเมินผลที่เกิดจากการสอนของครูที่มีต่อนักเรียน

จุดเด่นสำคัญของแบบประเมินผลโดยไม่ยึดเป้าหมายของ สครีฟเวน คือ เป็นการประเมินผลทั้งหมดที่เกิดขึ้นจากหลักสูตรที่คาดหวังไว้และไม่คาดหวังไว้ เป็นการขยายแนวคิดของครอนบาคและไทเลอร์ แต่ สครีฟเวน ก็มิได้เสนอแนะอะไรเกี่ยวกับวิธีการประเมินองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรว่าเป็นอย่างไร จึงเป็นแต่เพียงการเสนอรูปแบบรวม ๆ ของการประเมินผลตามทัศนะของเท่านั้น

1.4.5 รูปแบบการประเมินของสเตค (Stake's Countenance Model)

สเตคได้ให้ความหมายของการประเมินไว้ว่า เป็นการบรรยายและตัดสินคุณค่าโปรแกรมการศึกษา ซึ่งเป็นเรื่องการบรรยายสิ่งที่จะถูกประเมินโดยอาศัยผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญในการตัดสินคุณค่า (สมหวัง นิธิยานุวัฒน์ 2528 : 156) ดังนั้นจะเห็นว่าในการประเมินทางการศึกษาตามแนวคิดนี้จะประกอบไปด้วยกิจกรรมหลัก 2 ประการ คือ การบรรยาย (Description) และการตัดสินใจ (Judgment) นั่นคือ การบรรยายจะเป็นการอธิบายลักษณะของข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากแหล่งข้อมูลต่างๆ ด้วยวิธีต่าง ๆ กัน ส่วนการตัดสินใจก็จะต้องมีเกณฑ์มาตรฐาน (Standard) ในการเปรียบเทียบ

แต่เนื่องจากแหล่งข้อมูลมีมากมายและวิธีการเก็บข้อมูลมีหลายวิธีจึงเป็นหน้าที่ของผู้ประเมินจะต้องรวบรวมข้อมูลที่แท้จริงให้ได้ สเตคจึงเสนอว่า ข้อมูลที่ควรจะพิจารณาในการประเมินผลหลักสูตรมี 3 ชนิด ด้วยกันคือ

1.4.5.1 ข้อมูลที่เกี่ยวกับปัจจัยเบื้องต้น (Antecedents) ได้แก่ สิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวกับหลักสูตร เช่น บุคคลิกและนิสัยของนักเรียนและครู เนื้อหาสาระของหลักสูตร สื่อการเรียน สภาพแวดล้อม ชุมชน เป็นต้น

1.4.5.2 กระบวนการ (Transactions) ได้แก่ กระบวนการเรียนการสอน เช่น เวลา การจัดลำดับประสบการณ์ บรรยากาศของชั้นเรียน เป็นต้น

1.4.5.3 ผลผลิต (Outcome) ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ทัศนคติของนักเรียน ผลที่มีต่อครูและสถาบัน เป็นต้น (Worthen and Sanders 1973 : 112-113)

จากข้อมูลที่เก็บรวบรวมมา 3 ชนิดนี้ผู้ประเมินจะต้องแยกเป็นสี่ประเภท คือ ผลที่คาดหวัง (Intents) ผลที่เกิดขึ้นจริง (Observations) เกณฑ์มาตรฐานที่ใช้ และที่มาจากการตัดสินใจดังภาพประกอบต่อไปนี้

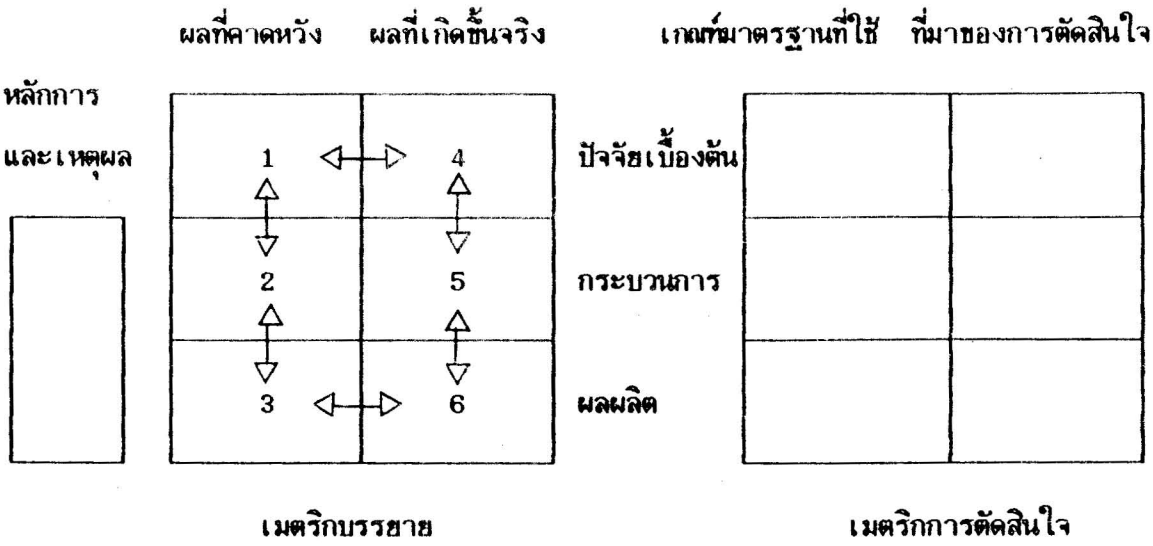

ภาพประกอบ 15 รูปแบบการประเมินของสเตค

การในการประเมินตามรูปแบบนี้ ผู้ประเมินต้องพิจารณาข้อมูลเพื่อการอธิบายก่อน คือ ต้องมีการศึกษาความสอดคล้องระหว่างผลที่คาดหวังกับผลที่เกิดขึ้นจริง ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการและผลผลิต เมื่อได้ผลอย่างไรแล้วจึงเปรียบเทียบกับมาตรฐานที่กำหนดไว้และมาตรฐานที่คาดว่าจะให้เกิดขึ้นแล้วจึงตัดสินใจ นั่นคือ จากแผนภูมิตั้งแต่ช่องที่ 1 ถึง 6 ผู้ประเมินต้องพิจารณาข้อมูลใน 2 แนวคือ ในแนวตั้งได้แก่ช่อง 1-2-3 และ 4-5-6 ควรมีความสัมพันธ์กัน เพื่อดูว่าปัจจัยเบื้องต้นอำนวยต่อกระบวนการหรือไม่ ในแนวนอนได้แก่ช่อง 1-4, 2-5 และ 3-6 ต้องมีความสอดคล้องกัน ทั้งนี้เพื่อต้องการตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้จากปฏิบัติจริง ๆ ในแต่ละส่วนตามแนวตั้งนั้นมีความสอดคล้องกับสิ่งที่คาดหวังไว้หรือไม่ประการใด ต้องมีการปรับปรุงในส่วนใดบ้าง

1.4.7 รูปแบบการประเมินซิปป์ (The CIPP Model of Evaluation)

สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam. 1968 : 128-150) ได้เสนอรูปแบบการประเมินซิปป์เพื่อใช้ในการประเมินทางการศึกษา ซึ่งประกอบด้วยการประเมิน 4 ด้าน คือ

1.4.7.1 การประเมินบริบท (Context Evaluation) คือ การประเมินสภาพแวดล้อมและความต้องการที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ซึ่งผลที่ได้จากการประเมินจะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับงานวางแผนงาน นโยบายเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและความต้องการอื่น ๆ

1.4.7.2 การประเมินตัวป้อนเข้า (Input Evaluation) คือ การประเมินปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือปัจจัยที่เป็นตัวทำให้เกิดวิธีการที่จะนำมาใช้ปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ การประเมินผลในส่วนนี้เพื่อประโยชน์ในการตัดสินใจว่าระบบโครงสร้างต่าง ๆ ของหลักสูตร รวมทั้งวิธีการและระบบการบริหารงานของหลักสูตรมีความเหมาะสมหรือไม่ หรือควรจะใช้วิธีการใดที่เหมาะสมกว่า

1.4.7.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) คือ การประเมินกระบวนการของหลักสูตรในด้านของการจัดการเรียนการสอน และเนื้อหาวิชาทั้งภายในห้องเรียนและภายนอกห้องเรียน การประเมินในส่วนนี้จะใช้เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจดำเนินการปฏิบัติตามวิธีการที่ได้กำหนดไว้แล้ว

1.4.7.4 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) คือ การประเมินผลที่เกิดจากการใช้หลักสูตรนั้นตามวิธีการและแนวทางดำเนินการสอนตามที่ได้ตัดสินใจแล้ว การประเมินผลในส่วนนี้เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการปรับปรุงข้อบกพร่องของการวางแผน การบริหารหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ว่าจะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง และเมื่อดำเนินการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแล้วจะต้องทำการประเมินในกระบวนการเดิมเช่นนี้อีกเพื่อให้ได้หลักสูตรที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด

การประเมินตามแนวคิดนี้จะต้องทำการประเมินเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระบบการศึกษาที่ต้องอาศัยข้อมูลมาปรับปรุงตลอดเวลา

1.4.8 รูปแบบการประเมิน ซีเอสอี (The CSE Model)

แอลคิน (Alkin) เป็นผู้เสนอรูปแบบการประเมินซึ่งโดยทั่วไปรู้จักกันในนามรูปแบบซีเอสอี ความคิดของแอลคินคล้ายกับสตัฟเฟิลบีม และโพรวัส คือทำการประเมินเพื่อรวบรวมข้อมูลย้อนกลับให้ผู้ทำหน้าที่ตัดสินใจ การประเมินตามแนวคิดนี้ประกอบด้วยกระบวนการห้าขั้น คือ

ขั้นที่ 1 การสำรวจความจำเป็น ได้แก่ ความพยายามที่ศึกษาปัญหาของโครงการ คือการพิจารณาความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ควรจะเป็นกับสิ่งที่เป็นอยู่จริง ถ้าความแตกต่างมากแสดงว่าความจำเป็นมีมาก ในทางตรงกันข้ามความจำเป็นจะมีน้อยถ้าหากสิ่งที่เป็นอยู่หรือการปฏิบัติใกล้เคียงกับจุดมุ่งหมายของโครงการ (สิ่งที่ควรจะเป็น) การตัดสินใจขั้นนี้คือการเลือกปัญหา

ขั้นที่ 2 การประเมินเพื่อการวางแผน คือ การรวบรวมข้อมูลเพื่อเตรียมการแก้ปัญหาที่พบในขั้นที่ 1 การตัดสินใจของขั้นนี้เน้นเพื่อการวางแผนโครงการ

ขั้นที่ 3 การประเมินการใช้แผน เป็นการประเมินที่มุ่งพิจารณาว่านำแผนที่วางไว้ในขั้นที่ 2 ไปใช้ได้ผลเพียงไร เป็นขั้นที่เหมือนกับการประเมินกระบวนการในรูปแบบซิปป์มากที่สุด การตัดสินใจของขั้นนี้เป็นการทำเพื่อการปรับปรุงโครงการ

ขั้นที่ 4 การประเมินความก้าวหน้า เป็นขั้นที่มุ่งศึกษาความสำเร็จในส่วนต่าง ๆ ของโครงการว่าไปสู่ทิศทางของการแก้ปัญหาหรือไม่ โดยใช้จุดมุ่งหมายของแผนต่าง ๆ เป็นเกณฑ์ในการประเมิน การตัดสินใจในขั้นนี้มีลักษณะเช่นเดียวกันกับขั้นที่ 3 คือทำเพื่อการปรับปรุงโครงการ

ขั้นที่ 5 การประเมินผลผลิต ลักษณะของขั้นนี้เหมือนกับการประเมินผลผลิตในรูปแบบอื่น ๆ คือเป็นการพิจารณาว่าโครงการสามารถแก้ปัญหาของขั้นที่ 1 ได้มากน้อยเพียงไร ผู้ประเมินผลผลิตมีความประสงค์ที่จะเสนอข้อมูลต่อผู้ที่มีหน้าที่ตัดสินใจเพื่อพิจารณาว่าควรจะ เลือก ปรับปรุง คงไว้ เผยแพร่ หรือทำอย่างไรต่อไปกับโครงการ การตัดสินใจในขั้นนี้จึงเป็นแบบการให้การยอมรับ

ในปัจจุบันนี้ รูปแบบการประเมิน ซีเอสอี เป็นรูปแบบหนึ่งที่ได้รับการยอมรับกันมากโดยเฉพาะในกิจการที่เกี่ยวข้องกับการประเมินทางการศึกษา (Popham. 1975 : 37-39)

1.4.9 รูปแบบการประเมินของแฮมมอนด์ (Hammond's Model of Evaluation at the Local Level or The EPIC Evaluation Model)

แฮมมอนด์ (Hammond. 1967 : 1-17) ได้เสนอโครงสร้างและรูปแบบของการประเมินทางการศึกษาในระดับท้องถิ่นไว้เป็นสามมิติ ดังนี้

มิติที่ 1 ด้านการสอน ได้แก่ ตัวแปรที่เกี่ยวกับนวัตกรรมการศึกษาต่าง ๆ คือ การจัดระบบชั้นเรียนและตารางสอน เนื้อหาวิชา วิธีสอน สิ่งอำนวยความสะดวก และค่าใช้จ่าย

มิติที่ 2 ด้านสถาบัน ได้แก่ นักเรียน ครู ผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญ ครอบครัว และชุมชน

มิติที่ 3 ด้านพฤติกรรม ได้แก่ พุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษพิสัย

ขั้นตอนการประเมินหลักสูตรตามรูปแบบของแฮมมอนด์แบ่งออกเป็น 5 ขั้น ได้แก่

1.4.9.1 กำหนดสิ่งที่ต้องการประเมิน ควรจะเริ่มต้นที่วิชาใดวิชาหนึ่งในหลักสูตร เช่น คณิตศาสตร์ และจำกัดระดับชั้นเรียน

1.4..9.2 กำหนดตัวแปรในมิติการสอนและมิติสถาบัน ยกเว้นงบประมาณ

1.4.9.3 กำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม เพื่อสามารถชี้ให้เห็นถึง

1.4.9.3.1 พฤติกรรมที่แสดงว่านักเรียนประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย

1.4.9.3.2 เงื่อนไขของพฤติกรรมที่เกิดขึ้น

1.4.9.3.3 เกณฑ์ของพฤติกรรมที่บอกให้รู้ว่า นักเรียนประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายมากน้อยเท่าใด

1.4.9.4 ประเมินข้อมูลที่ได้รับจากแบบทดสอบมาตรฐาน การวิจัยแบบทดสอบและเทคนิคอื่น ๆ ซึ่งจะทำให้ทราบถึงผลของโครงการการศึกษานั้น

1.4.9.5 วิเคราะห์ผลและความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับพฤติกรรมแท้จริงที่เกิดขึ้น ซึ่งจะเป็นผลสะท้อนกลับไปสู่พฤติกรรมที่ตั้งจุดมุ่งหมายไว้และเป็นการตัดสินว่าโครงการการศึกษานั้นมีประสิทธิภาพเพียงใด ตลอดจนพิจารณาสิ่งที่ควรปรับปรุง

แฮมมอนด์ ให้แนวคิดที่เป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์ตัวแปรของมิติการสอนและมิติสถาบันที่อาจมีผลต่อความสำเร็จของหลักสูตรนั้น แต่ผู้ประเมินผลที่พยายามกำหนดตัวแปรให้ครบถ้วนตามลูกบาศก์ อาจจะกำหนดเฉพาะตัวแปรที่มีเทคนิคหรือเครื่องมือในการประเมินเท่านั้นก็ได้ (Worthen and Sanders 1973 : 159-169)

1.4.10 รูปแบบการประเมินความไม่สอดคล้อง (The Discrepancy Evaulation Model)

โพรวัส (Provus. 1969 : 170-207) ได้ให้ความหมายของการประเมินว่าเป็นการค้นหาความไม่สอดคล้องระหว่างความคาดหวังกับผลการปฏิบัติงานของโครงการ ซึ่งจุดมุ่งหมายของการประเมินคือ การค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา และจุดอ่อนต่าง ๆ ของการนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้จัดทำหลักสูตรสามารถตัดสินใจได้ว่า ควรจะยุติหรือดำเนินงานตามโครงการต่อไป ถ้าจะดำเนินงานต่อควรเปลี่ยนแปลงส่วนที่เป็นการปฏิบัติหรือเปลี่ยนแปลงส่วนที่เป็นมาตรฐานอย่างไร

ดังนั้นเมื่อรวมเอาความหมายและจุดมุ่งหมายเข้าด้วยกันอาจกล่าวได้ว่า แบบจำลองการ

ประเมินผลความไม่สอดคล้องกัน เป็นแบบจำลองการประเมินผลที่แสดงกระบวนการของการหามาตรฐานของหลักสูตรการเรียนการสอนในโรงเรียน โดยพิจารณาว่าในแต่ละขั้นตอนของการประเมินนั้นถ้าเกิดความไม่สอดคล้องกันระหว่างการปฏิบัติกับเกณฑ์มาตรฐานของหลักสูตรหรือความไม่สอดคล้องกันระหว่างสิ่งที่เป็นจริงกับสิ่งที่ควรจะเป็นแล้วควรจะดำเนินงานต่อไปหรือไม่ และถ้าจะดำเนินงานต่อไปจะใช้ข้อมูลที่ไม่สอดคล้องกันซึ่งได้จากการประเมินมาเปลี่ยนแปลงปรับปรุงหรือแก้ไขหลักสูตรการปฏิบัติ หรือหลักสูตรมาตรฐานได้อย่างไร (ประดินันท์ อุปรมัย 2521 : 21)

โพรวัสได้เสนอว่า ในการพิจารณาความไม่สอดคล้องกันระหว่างสิ่งที่ควรจะเป็นหรือหลักสูตรส่วนมาตรฐานกับหลักสูตรในส่วนที่ปฏิบัติจริงนั้น มีการดำเนินการ 5 ขั้นตอนคือ

ขั้นที่ 1 การออกแบบโครงการ คือการกำหนดปัจจัยที่ทำให้เกิดการดำเนินงาน กำหนดการดำเนินงาน และกำหนดผลที่หวังจะได้รับจากการดำเนินงาน

ขั้นที่ 2 การเตรียมพร้อม เป็นการนำปัจจัยที่ทำให้เกิดการดำเนินงานเข้าสู่กระบวนการ

ขั้นที่ 3 กระบวนการที่ใช้เพื่อการดำเนินงาน

ขั้นที่ 4 ผลผลิต

ขั้นที่ 5 การวิเคราะห์เกี่ยวกับการลงทุน

การประเมินในแต่ละขั้นตอน ถ้าหากพบข้อบกพร่องก็แก้ไขปรับปรุงตอนนั้น ๆ ซึ่งการประเมินทุกอย่างต้องดำเนินไปโดยการหาข้อมูลใหม่และทำการตัดสินใจโดยใช้มาตรฐานที่กำหนดเป็นเกณฑ์ อย่างไรก็ตามการแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องในแต่ละตอนนั้น จะใช้การแก้ปัญหาด้วยการถามตนเองว่าทำไมจึงเกิดข้อบกพร่องนั้น สาเหตุมาจากอะไร มีวิธีการใดบ้างจะช่วยแก้ปัญหานั้นได้ เมื่อทำการประเมินถึงขั้นที่ 5 แล้วก็จะทำการออกแบบใหม่โดยปรับให้สอดคล้องกับผลการลงทุนและปัจจัยเบื้องต้นใหม่ (Provus. 1977 : 242-283)

1.4.11 รูปแบบปุยซังส์ (The Puissance Analysis Techniques)

เป็นรูปแบบการประเมินองค์ประกอบของหลักสูตร 4 ด้าน คือ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน วัสดุประกอบหลักสูตร และกระบวนการประเมินผลการเรียน โดยใช้ตารางวิเคราะห์ปุยซังส์ที่จะบอกคุณภาพของหลักสูตรว่าอยู่ในระดับใด โดยมีขั้นตอน 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 รวบรวมจุดมุ่งหมายของหลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผล

ขั้นที่ 2 ใช้ตารางวิเคราะห์ปุยซังส์ ซึ่งเป็นตาราง 2 มิติ คือ มิติการเรียนรู้โดยใช้หลักของกาเย่ (Gagne) กับมิติของการกระทำโดยใช้หลักของวอลเบสเซอร์ (Walbesser)

ขั้นที่ 3 ใช้สูตรปุยชังส์หาคุณภาพของหลักสูตร

ขั้นที่ 4 ขั้นการตัดสินโดยใช้เกณฑ์ที่ปุยชังส์ตั้งขึ้นเป็นเกณฑ์ 3 เกณฑ์ ที่จะแสดงว่าหลักสูตรมีคุณภาพสูง ปานกลาง หรือต่ำ

1.4.12 รูปแบบของดอริส ที กาว (Doris T Gow's Model)

เป็นรูปแบบการประเมินที่ศึกษาจากเอกสารหลักสูตรโดยทำการวิเคราะห์หลักสูตร และตัดสินคุณภาพของหลักสูตรโดยมีลักษณะสำคัญดังนี้

1.4.12.1 การวิเคราะห์หลักสูตร พิจารณาจากองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ โอกาส ตัวเร้า โครงสร้าง และสภาพการเรียนการสอน โดยมีขั้นตอนการวิเคราะห์หลักสูตรโดยย่อ 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 ศึกษาเกี่ยวกับคำชี้แจงของหลักสูตร การใช้คู่มือครู-หนังสืออ้างอิง และผลการวิเคราะห์หลักสูตรที่ใช้รูปแบบอื่น ๆ

ขั้นที่ 2 อาศัยข้อมูลในขั้นที่ 1 ตอบคำถามด้านต่าง ๆ เช่น เนื้อหา ความคิดรวบยอด ทักษะที่เน้นในหลักสูตรเหมาะสมหรือไม่ กระบวนการเรียนการสอนที่ระบุในคู่มือ หลักสูตรเหมาะสมกับพื้นฐานทางปรัชญาและทฤษฎีการศึกษาของครูผู้ใช้หรือไม่ เอกสารหลักสูตรต่าง ๆ มีเพียงพอสำหรับผู้สอนหรือไม่ มีอุปสรรคอะไรที่ทำให้การใช้หลักสูตรประสบผลสำเร็จตามเกณฑ์หรือไม่อย่างไร หากคำตอบดังกล่าวมีบางคำตอบบ่งชี้ไปในทางลบ ก็พิจารณาได้ทันทีว่าหลักสูตรไม่เหมาะสมที่จะนำไปใช้

ขั้นที่ 3 เลือกเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ตัวเอกสารหลักสูตร และกระบวนการนำหลักสูตรไปใช้

1.4.12.2 การตัดสินคุณภาพของหลักสูตรโดยใช้ทฤษฎีและจิตวิทยาทางการศึกษาจากเกณฑ์ที่แน่นอนขององค์ประกอบต่าง ๆ ในข้อ 1.4.12.1

นอกจากนี้ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2524 : 33-35) ได้แบ่งรูปแบบการประเมินเป็น 3 รูปแบบคือ

1. แบบประเมินเชิงสำรวจ การประเมินแนวนี้จะเป็นการสำรวจสิ่งต่าง ๆ ที่จะช่วยในการประเมิน เช่น การวิเคราะห์ตัวโครงการเพื่อประเมินความสอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมายของโครงการกับกิจกรรมในโครงการ เป็นต้น

2. แบบประเมินเชิงทดลอง ซึ่งเป็นการประเมินโดยอาศัยแบบการทดลองในการวิจัยการประเมินด้วยวิธีทดลองนี้ทำให้ผลการประเมินที่ได้เน้นที่ "ผล" มากเกินไป ผลการประเมินมีผล

กระทบต่อการปรับปรุงกิจกรรมและการดำเนินโครงการต่าง ๆ น้อย

3. แบบประเมินตามรูปแบบการประเมิน รูปแบบในการประเมินจะเป็นเครื่องชี้ทิศทางว่าการประเมินจะเกี่ยวข้องกับอะไรบ้าง ผู้ประเมินต้องทำอะไรบ้าง ผู้ประเมินจะต้องทำอะไรก่อนหลังกันอย่างไร อย่างไรก็ดีในการเลือกใช้แบบหรือรูปแบบในการประเมินจะต้องเลือกให้สอดคล้องกับความจำเป็นหรือความต้องการของใช้ผลการประเมิน รูปแบบของการประเมินแบบนี้แบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ

3.1 รูปแบบที่ยึดจุดมุ่งหมายเป็นหลัก (Coal - Attainment Model) รูปแบบนี้เน้นประเมินตามจุดมุ่งหมาย เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์เป็นหลัก

3.2 รูปแบบการตัดสินคุณค่า (Judgemental Model) เป็นรูปแบบที่ต้องอาศัยผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้เชี่ยวชาญในการตัดสินคุณค่าโดยอาศัยเกณฑ์ภายในและเกณฑ์ภายนอก

3.3 รูปแบบที่ช่วยในการตัดสินใจ (Decision Model) เป็นรูปแบบที่สร้างขึ้นเพื่อช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหาร

จากรูปแบบการประเมินหลักสูตรที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สามารถสรุปแนวคิดในการประเมินหลักสูตรได้ดังนี้

รูปแบบการประเมินหลักสูตรของครอนบาคนั้นเห็นว่า ไม่ควรประเมินเฉพาะจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้อย่างเดียว ควรได้มีการติดตามผลวัดทัศนคติด้วย

รูปแบบไทเลอร์ เป็นการประเมินตามวัตถุประสงค์หรือยึดเอาความสำเร็จของวัตถุประสงค์เป็นหลัก

รูปแบบของสครีฟเวนนั้นประเมินโดยไม่ยึดเป้าหมาย เป็นการประเมินผลทั้งหมดที่เกิดขึ้นจริง ๆ ทั้งที่คาดหวังไว้และไม่ได้คาดหวังไว้

รูปแบบของสเตคนั้นเป็นการประเมินความสอดคล้องของสิ่งที่เป็นจริงกับสิ่งที่ควรเป็น และการประเมินความเกี่ยวพันขององค์ประกอบต่าง ๆ

รูปแบบของซิปป์ เป็นการประเมินองค์ประกอบต่าง ๆ โดยแบ่งเป็น การประเมินภาวะแวดล้อม สิ่งป้อนเข้า กระบวนการ และผลผลิต

รูปแบบแอลคิลจะทำการประเมินเพื่อรวบรวมข้อมูลย้อนกลับให้ผู้ทำหน้าที่ตัดสินใจ

รูปแบบของแฮมมอนด์ เป็นการเสนอโครงสร้างและรูปแบบของการประเมินทางการศึกษาในระดับท้องถิ่น โดยการประเมินเนื้อหาในแต่ละมิติ

รูปแบบของโพรวัส ประเมินความแตกต่างโดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างการปฏิบัติจริงกับมาตรฐานของหลักสูตร

ปุยชิงส์ เป็นรูปแบบการประเมินองค์ประกอบหลักสูตรเพื่อดูว่าคุณภาพของหลักสูตรอยู่ในระดับใด ดอรีส ที กาว เป็นรูปแบบการประเมินที่ศึกษาจากเอกสารหลักสูตรโดยทำการวิเคราะห์หลักสูตร

จากแนวคิดและรูปแบบการประเมินผลการใช้หลักสูตรดังกล่าว ผู้วิจัยได้กำหนดการประเมินออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ

1. การประเมินก่อนนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งเป็นการประเมินโครงสร้างของหลักสูตรโดยให้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ประเมินคุณค่าของหลักสูตร ซึ่งรูปแบบการประเมินนั้นจะใช้รูปแบบที่ยึดหลักเกณฑ์เป็นหลัก เช่น การประเมินจุดมุ่งหมายของหลักสูตรใช้สภาพปัญหาและความจำเป็นเป็นหลักในการพิจารณาการประเมินเนื้อหาหลักสูตรใช้การพิจารณาจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมเป็นเกณฑ์ เป็นต้น ลักษณะการประเมินนี้เป็นการประเมินว่า องค์ประกอบของหลักสูตรมีความเหมาะสมและสอดคล้องกันเพียงใด

2. ภายหลังจากการประเมินหลักสูตรก่อนนำไปใช้และปรับปรุงบางส่วนที่บกพร่องแล้ว ก็จะนำหลักสูตรไปทดลองใช้จริงและประเมินดูว่าผู้เรียนมีการพัฒนาไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่ หลักสูตรมีความเหมาะสมกับผู้เรียนเพียงใด ปัญหาและข้อบกพร่องที่เกิดจากการใช้หลักสูตรมีอะไรบ้าง ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการประเมินจะนำมาใช้ในการตัดสินใจปรับปรุง เปลี่ยนแปลงหลักสูตรให้มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ต่อไป

1.5 กระบวนการสร้างและพัฒนาหลักสูตรสำหรับกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ

จากระบบการศึกษาทั้งในและนอกระบบโรงเรียนที่จัดให้กับกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ นั้นมีความแตกต่างกัน จึงทำให้เกิดการสร้างและพัฒนาหลักสูตรขึ้นใช้เพื่อสนองความต้องการและสภาพของกลุ่มเป้าหมายนี้ต่างกัน ดังนั้นเพื่อให้การสร้างและพัฒนาหลักสูตรสำหรับลูกกรรมกรก่อสร้างมีแนวทางและกระบวนการที่ชัดเจนขึ้น จึงเสนอกระบวนการสร้างและพัฒนาหลักสูตรตั้งแต่ระดับชาติจนถึงระดับท้องถิ่น ดังนี้

1.5.1 การพัฒนาหลักสูตรประถมศึกษา 2521

ในการพัฒนาหลักสูตรประถมศึกษา 2521 ได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ ปี 2513 โดยกระทรวงศึกษาธิการได้แต่งตั้งคณะกรรมการปฏิบัติงาน จนกระทั่งประกาศใช้ใน ปี 2521 ซึ่งมี

ขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน

กระทรวงศึกษาธิการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานปรับปรุงหลักสูตร (ก.ป.ส.) ใน พ.ศ. 2513 เพื่อปรับปรุงหลักสูตรต่ำกว่าระดับปริญญาตรี ต่อมาใน พ.ศ. 2514 แต่งตั้งอนุกรรมการวิเคราะห์หลักสูตรประถมศึกษา 2503 โดยทำหน้าที่วิเคราะห์หลักสูตรประถมศึกษาเพื่อศึกษาข้อดี-ข้อ ข้อควรแก้ไข รวมทั้งศึกษารายงานการวิจัยของสถาบันต่าง ๆ รวบรวมข้อคิดเห็นจากการประชุม สัมมนาและจากเอกสารต่างๆ แล้วประมวลมาเป็น "รายงานวิเคราะห์หลักสูตรประถมศึกษา 2503" เสนอต่อคณะกรรมการดำเนินงานปรับปรุงหลักสูตร

ขั้นที่ 2 กำหนดจุดหมาย หลักการและโครงสร้าง

หลังจาก ก.ป.ส. ศึกษารายงานผลการวิเคราะห์หลักสูตรแล้ว จึงแต่งตั้งคณะอนุกรรมการพิจารณาจุดหมาย หลักการ โครงสร้างของหลักสูตร

ขั้นที่ 3 ยกร่างเนื้อหาของหลักสูตร

คณะอนุกรรมการซึ่งเรียกว่า คณะปฏิบัติงาน ได้อาศัยข้อมูลจากรายงานการวิเคราะห์หลักสูตรและหลักการจาก ก.ป.ส. ดำเนินการร่างจุดหมาย หลักการและโครงสร้างของหลักสูตรแล้ว จึงนำเสนอ

ขั้นที่ 4 จัดทำแผนการสอน คู่มือครู และสื่อการสอน

ในขณะที่คณะปฏิบัติงานกำลังยกร่างเนื้อหาหลักสูตรประถมศึกษานั้น ก็มีการแต่งตั้งกลุ่มจัดทำแผนการสอน คู่มือครูและสื่อการเรียน ในระดับชั้นประถมปีที่ 1 เพื่อจะนำไปทดลองใช้ในโรงเรียนทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

ขั้นที่ 5 ทดลองใช้หลักสูตร

ปีการศึกษา 2519 กรมวิชาการได้ทดลองใช้หลักสูตรและแผนการสอน ชั้นประถมปีที่ 1 เพื่อพิจารณาแก้ไขข้อบกพร่องแล้วนำไปทดลองซ้ำในปีการศึกษา 2520 อีกครั้งหนึ่ง โรงเรียนที่ทดลองใช้หลักสูตรได้คัดเลือกทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค จำนวน 25 โรงเรียน มีโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา โรงเรียนของกรุงเทพมหานคร โรงเรียนของเทศบาล โรงเรียนราษฎร์และโรงเรียนขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

การทดลองใช้หลักสูตรนี้ ทำการทดลองแต่ละชั้นเป็นระยะเวลา 2 ปี โดยเริ่มจากชั้นประถมปีที่ 1 ในปีการศึกษา 2519 และทดลองเป็นลำดับจนครบทุกชั้น

ขั้นที่ 6 ประกาศใช้หลักสูตร

เมื่อได้ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรเรียบร้อยแล้ว กระทรวงศึกษาธิการจึงประกาศใช้ในปีการศึกษา 2521

ขั้นที่ 7 อบรมครูและนักบริหาร

ในการอบรมนี้ เริ่มอบรมวิทยากรระดับที่1 ที่จะออกไปอบรมวิทยากรระดับที่ 2 ซึ่งจะเป็นผู้อบรมครูหลังจากนั้นมีการอบรมครูผู้สอน ครูใหญ่ ศึกษานิเทศก์ เจ้าหน้าที่วิชาการขององค์การบริหารส่วนจังหวัด และนักบริหารในระดับต่าง ๆ ให้มีความเข้าใจตลอดจนนำหลักสูตรไปใช้ให้ถูกต้องตามจุดมุ่งหมาย

นอกจากนี้ยังมีการวางแผนนิเทศติดตามประเมินผลการศึกษาเพื่อให้คำแนะนำและช่วยเหลือครูในการสอน และรวบรวมข้อมูลในการใช้หลักสูตรเพื่อเสนอต่อศูนย์พัฒนาหลักสูตรต่อไป (อรุณ บุญสวัสดิ์ 2522: 25-27)

1.5.2 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพด้านการสอนของครูประจำการระดับประถมศึกษา

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมนี้ดำเนินการโดยสมบูรณ์ ตันยะ (2524 :74) ซึ่งมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 สำรวจความต้องการของครูประจำการระดับประถมศึกษาที่จะสร้างเสริมความรู้ความสามารถของตนในสมรรถภาพด้านการสอน

ขั้นที่ 2 จากความต้องการของครูประจำการที่ได้จากการสำรวจในตอนที่หนึ่ง ผู้วิจัยนำมาเป็นหลักในการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพด้านการสอนของครูประจำการระดับประถมศึกษา ซึ่งประกอบด้วย จุดมุ่งหมายหลัก จุดมุ่งหมายย่อย ความรู้พื้นฐาน เนื้อหาวิชา กิจกรรม การฝึกอบรม สื่อการฝึกอบรม และการวัดและประเมินผล

ขั้นที่ 3 ประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพด้านการสอนของครูประจำการระดับประถมศึกษาที่พัฒนาขึ้นมาในตอนที่สอง โดยอาศัยความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญตามกระบวนการวิจัยแบบเทคนิคเดลฟาย

1.5.3 การพัฒนาหลักสูตรการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนสำหรับพ่อแม่ในชุมชนเกษตรกรชนบท

หลักสูตรนี้พัฒนาโดย นิภา ทองไทย (2525 : 34-35) ซึ่งมีลำดับขั้นของการพัฒนาหลักสูตร

ดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดสภาพปัญหาและความจำเป็นของชุมชนเกษตรกรรมชนบท ซึ่งกำหนดให้สอดคล้องกับแนวนโยบายของชาติ โดยการสำรวจเอกสารและสำรวจชุมชน รวมทั้งการสำรวจความต้องการของผู้อบรม มาเป็นข้อมูลในการพิจารณากำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

ขั้นที่ 2 กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการอบรม ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพของปัญหาและความจำเป็นที่ได้สำรวจมา

ขั้นที่ 3 กำหนดหน่วยการอบรม โดยแบ่งแยกจุดมุ่งหมายเป็นเรื่อง ๆ และกำหนดหน่วยการอบรมให้ครอบคลุมจุดมุ่งหมายเรื่องนั้น ๆ ซึ่งเมื่อได้ดำเนินการครบหมดทุกหน่วย การอบรมแล้วจะบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้

ขั้นที่ 4 กำหนดจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมของแต่ละหน่วยการอบรม โดยพิจารณากำหนดให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้

ขั้นที่ 5 คัดเลือกและจัดลำดับเนื้อหาของการอบรม ซึ่งทำการคัดเลือกเนื้อหาการอบรมโดยยึดจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมเป็นขอบเขต และดำเนินการจัดลำดับความสำคัญของเนื้อหา โดยพิจารณาตามลำดับธรรมชาติของเนื้อหา และตามลำดับความต้องการของผู้เข้ารับการอบรม ซึ่งได้ทำการสำรวจไว้แล้ว

ขั้นที่ 6 กำหนดกิจกรรมและวิธีการอบรม โดยพิจารณาจากเนื้อหาการอบรมประกอบกับการพิจารณาถึงความพร้อมและพื้นฐานของผู้เข้ารับการอบรม

ขั้นที่ 7 กำหนดวิธีการประเมินผู้เข้ารับการอบรม โดยพิจารณาให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมและกิจกรรมและวิธีการอบรม ตลอดจนพิจารณาถึงบรรยากาศในการอบรม และพื้นฐานของผู้เข้ารับการอบรมด้วย

ขั้นที่ 8 การตรวจสอบความเหมาะสมของหลักสูตร ดำเนินการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญและผู้ใช้หลักสูตร ซึ่งการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญจะดำเนินการตรวจสอบก่อนการใช้หลักสูตร ส่วนการตรวจสอบโดยผู้ใช้หลักสูตร จะทำการตรวจสอบหลังจากการนำหลักสูตรไปทดลองใช้แล้ว

1.5.4 การพัฒนาหลักสูตรสำหรับการศึกษานอกโรงเรียน

แนวการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มเป้าหมายนี้เสนอโดย สุภรณ์ ปรีชาอนันต์ (2527 : 55-56) ได้เสนอขั้นตอนในการพัฒนาดังนี้

1.5.4.1 สำรวจปัญหาและความต้องการของประชากร หลักสูตรของการศึกษานอกโรงเรียนส่วนใหญ่จะใช้วิธีการทางสังคมวิทยาและมนุษยวิทยาในการสำรวจสภาพปัญหา โดยให้ผู้ที่สำรวจเข้าไปอยู่กับประชาชนจนเกิดการเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง เพราะทำให้ทราบชีวิตจิตใจ แนวคิด ทำให้ได้ปัญหาที่แท้จริงของชาวบ้านในการนำไปสร้างหลักสูตร ขั้นตอนการปฏิบัติคือ

1.5.4.1.1 ประชุมปฏิบัติงานสร้างหลักสูตร วิธีดำเนินงาน คือ คัดเลือกคณะผู้ดำเนินงานซึ่งจะเป็นแกนกลางในการดำเนินงาน 5-10 คน ประชาชนอาชีพต่าง ๆ ผู้ทำงานในท้องถิ่นนั้นประมาณ 10-20 คน มาร่วมประชุมปฏิบัติงาน เพื่อให้เรียนรู้ถึงกระบวนการพัฒนาหลักสูตรและวิธีการศึกษาสภาพของท้องถิ่นและปัญหาอันเกิดจากสภาพของท้องถิ่น

1.5.4.1.2 ศึกษาสภาพและปัญหาท้องถิ่น แบ่งขั้นตอนการทำงาน คือ

1.5.4.1.2.1 ให้ผู้เข้าร่วมประชุมในข้อ 1.1 ออกไปสำรวจสภาพท้องถิ่นจริง ๆ ใช้เวลาประมาณ 1-4 สัปดาห์ (หลักสูตรระยะยาว) หรือ 1 วัน (หลักสูตรระยะสั้น)

1.5.4.1.2.2 เมื่อผู้เข้าร่วมประชุม ได้รวบรวมสภาพปัญหาของท้องถิ่น แล้วกลับมาร่วมประชุมกันอีกครั้ง เพื่อพิจารณาสภาพปัญหาตามข้อมูลที่ได้ร่วมกัน

1.5.4.1.2.3 จัดลำดับความสำคัญของปัญหา จัดหมวดหมู่ของปัญหา เช่น การถนอมอาหาร พอจะแบ่งหมวดหมู่ของปัญหาได้เป็น ชนิดของผลผลิต วิธีการถนอม การเก็บรักษาคุณค่าของอาหาร ฯลฯ

1.5.4.1.3 แบบสอบถามและการวิเคราะห์ข้อมูล

1.5.4.1.3.1 สร้างแบบสอบถามโดยนำปัญหาที่จัดลำดับหมวดหมู่และความสำคัญแล้วมาสร้างแบบสอบถาม เพื่อนำไปทดสอบความถูกต้องของข้อมูลกับประชาชนในท้องถิ่น

1.5.4.1.3.2 นำแบบสอบถามที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาสาเหตุของปัญหา พิจารณาแนวทางการแก้ปัญหาเพื่อนำไปใช้ในการสร้างหลักสูตร โดยผู้เชี่ยวชาญแต่ละสาขา

1.5.4.2 แปลงข้อมูลให้เป็นเนื้อหาวิชา นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ทั้งหมดมาแปลงเป็นเนื้อหาวิชาที่จะให้ผู้เรียนรับรู้ โดยลำดับความสำคัญของปัญหาที่ได้

1.5.4.3 เตรียมร่างหลักสูตร โดยศึกษาวัฒนธรรม สภาพและความต้องการของสังคม ปรัชญา การศึกษา จิตวิทยาผู้ใหญ่ เนื้อหาวิชา สภาพและความจำเป็นของผู้เรียน โดยแบ่งขั้นตอนการทำงาน เป็น 3 ขั้นตอน คือ

1.5.4.3.1 ร่างหลักสูตร โดยการกำหนดวัตถุประสงค์ การเลือกและจัดสาระ

ความรู้และประสบการณ์ วิธีการเรียนการสอน การสร้างสื่อ การวัดและประเมินผลการเรียน

1.5.4.3.2 การบริหารหลักสูตร โดยกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้สอน การจัดหาผู้สอนการอบรมผู้สอน การจัดส่งวัสดุการสอน การนิเทศ และโครงการเพิ่มพูนสมรรถภาพผู้สอน การประชาสัมพันธ์ การจัดเวลาเรียน การบริหารแนะแนวให้คำปรึกษา บริการวิชาการหรือแนะนำแหล่งวิทยาการ

1.5.4.3.3 ทดลองใช้หลักสูตร นำหลักสูตรที่ยกร่างไปทดลองใช้กับประชาชนกลุ่มย่อยตามขั้นตอนของหลักสูตร ใช้เวลาในช่วงระยะสั้น ๆ ผลที่ได้บันทึกไว้เพื่อการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรก่อนประกาศใช้จริง

1.5.4.4. เตรียมบุคลากรในการดำเนินงาน อาจจัดกิจกรรมประชุมชี้แจงผู้บริหาร ครูผู้สอนให้เข้าใจถึงหลักการความมุ่งหมาย วิธีดำเนินการ เนื้อหา กระบวนการเรียนการสอน การประเมินผล ฯลฯ

1.5.4.5 ประกาศใช้หลักสูตร

หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนมีทั้งหลักสูตรสายสามัญและหลักสูตรสายอาชีพซึ่งไม่ว่าจะเป็นหลักสูตรใด จะใช้วิธีการและกระบวนการพัฒนาหลักสูตรคล้ายคลึงกับการพัฒนาหลักสูตรของกลุ่มที่เน้นสังคมและกลุ่มที่เน้นวิชาการ โดยมีแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรตรงกัน กล่าวคือ พยายามที่จะนำเอาปัญหาของสังคมและของชุมชนมาเป็นแกนในการจัดการเรียนการสอน พร้อมกันนี้ก็แทรกความรู้ด้านเนื้อหาวิชาการต่าง ๆ สำหรับการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบันไว้ด้วย โดยที่ในกระบวนการเรียนการสอนให้คนรู้จักการคิดเป็นทำเป็นและแก้ปัญหาเป็น

1.5.5 การสร้างหลักสูตรพัฒนาจริยธรรมของข้าราชการครู สังกัดกรมอาชีวศึกษา

การสร้างหลักสูตรนี้ดำเนินการโดย วลัยพร ปิ่นวิเศษ (2529 :48) ซึ่งมีกระบวนการที่ใช้ในการนำเสนอแนวทางในการสร้างดังนี้

1.5.5.1 การสำรวจข้อมูลพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วย

1.5.5.1.1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียน

1.5.5.1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรม

1.5.5.1.3 ข้อมูลเกี่ยวกับธรรมชาติของเนื้อหาสาระ

ซึ่งได้มาจากการสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม การศึกษาเอกสารงานวิจัยหนังสือต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ

1.5.5.2 กระบวนการสร้างหลักสูตร ประกอบด้วย

1.5.5.2.1 วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

1.5.5.2.2 กำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรโดยศึกษาความต้องการ และวิเคราะห์ข้อมูล

1.5.5.2.3 คัดเลือกเนื้อหา ซึ่งได้มาจากการสำรวจความต้องการและความสนใจของผู้เรียนและแนวความคิดของหลักการของทฤษฎีการประเมินหลักสูตร

1.5.5.3 การตรวจสอบความเป็นไปได้ของหลักสูตร

เป็นการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญที่ประกอบด้วยผู้ที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับหลักสูตรโดยทั่วไป และผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาสาระของวิชาต่าง ๆ

1.6 แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรลูกกรรมกรก่อสร้าง

สมพงษ์ จิตระดับ (2528 : 8-12) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรที่เหมาะสมกับเด็กลูกกรรมกรก่อสร้างว่าควรจะจัดเป็นหลักสูตรระยะสั้น โดยมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากหลักสูตรทั่วไป ๆ ไป เป็นหลักสูตรที่ประมวลเนื้อหา ประสบการณ์ที่น่าสนใจเฉพาะด้าน เฉพาะเรื่องที่สัมพันธ์สอดคล้องกับการนำไปใช้ การแก้ปัญหาของการดำเนินชีวิตของผู้เรียนภายในระยะเวลาอันสั้นตามที่กำหนดขึ้น ซึ่งมีแนวคิดและโครงร่างของหลักสูตรดังนี้

1.6.1 แนวคิดสำคัญเกี่ยวกับหลักสูตร

1.6.1.1 กำหนดขึ้นจากจุดมุ่งหมายเฉพาะกลุ่มที่จะปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามกระบวนการทางการศึกษาในระยะเวลาอันสั้นเพื่อสนองจุดหมายนั้น ซึ่งจะแตกต่างจากความมุ่งหมายหรือจุดหมายของหลักสูตรระบบการศึกษาที่กำหนดขึ้นในระดับนโยบายหรือระดับการศึกษาต่าง ๆ

1.6.1.2 หลักสูตรส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากการผสมผสานของแนวคิดของหลักสูตรบางประเภท เช่น หลักสูตรแบบกิจกรรมที่มีจุดเด่นเฉพาะเรื่องดังต่อไปนี้

1.6.1.2.1 เน้นในความต้องการและปัญหาของชีวิตที่เกิดขึ้น

1.6.1.2.2 ดำเนินการจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นหลัก

1.6.1.2.3 เนื้อหา ทักษะ ประสบการณ์ที่นำมาใช้มุ่งตอบสนองปัญหาและความต้องการนั้น ๆ

1.6.1.2.4 กระบวนการแก้ปัญหามีความสำคัญกว่าเนื้อหาที่ได้รับ

1.6.1.2.5 การวัดผลมุ่งดูความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมากกว่าวิธีการจดจำ

1.6.1.3 หลักสูตร มีลักษณะยืดหยุ่น สามารถปรับ เปลี่ยนแปลง เพิ่มเติม หรือตัดทอนเนื้อหาประสบการณ์ให้เหมาะและสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของผู้เรียน กลุ่มสนใจ หรือชุมชนต่าง ๆ ดังนั้นการร่างหลักสูตรแบบนี้ผู้ร่างจึงไม่ควรไปติดกับรูปแบบของเนื้อหาหลักสูตร ความต้องการของผู้ร่างเป็นอันขาด เพราะจะก่อให้เกิดปัญหาในเรื่องความต้องการของผู้เรียนที่แตกต่างจากผู้สร้างหลักสูตรโดยตรง

1.6.1.4 หลักสูตรเน้นในเรื่องของกระบวนการกลุ่ม มนุษยสัมพันธ์การสร้างเจตคติและการลงมือปฏิบัติจริง ผู้เรียนจะได้อยู่ร่วมกันในสภาพที่ใกล้เคียงหรือในสถานการณ์ที่เป็นจริง มีโอกาสในการฝึกฝนทักษะต่าง ๆ ทางสังคม การแก้ปัญหา การอยู่ร่วมกัน วิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย เข้าใจและเกิดแนวคิด มีเจตคติที่ดีต่อการดำเนินชีวิต แบบคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาได้

1.6.1.5 หลักสูตรมีรูปแบบที่เฉพาะเจาะจงและกำหนดเป้าหมายของหลักสูตรที่ชัดเจนและมุ่งแก้ไขปัญหา ข้ออุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นโดยใช้กระบวนการการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ปัญหาเหล่านั้นได้ ซึ่งแตกต่างไปจากหลักสูตรของแต่ละระดับการศึกษา ที่มุ่งในเรื่องการเตรียมคน การสร้างวิชาชีนความมั่นคง และอื่น ๆ

1.6.1.6 หลักสูตรเกิดขึ้นจากกลุ่มคนไม่มากนัก ผู้ร่างหลักสูตรสามารถใช้เวลาในการร่วมประชุมวางแผนแสดงความคิดเห็นในช่วงระยะเวลาที่เหมาะสมกับเหตุการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้น จะเห็นได้ว่าแตกต่างจากหลักสูตรอื่น ๆ ที่ใช้ผู้สร้างหลักสูตรจำนวนมาก ระยะเวลาที่ยาวนาน เนื้อหาครอบคลุมกว้างขวางในหลาย ๆ ด้าน

1.6.1.7 หลักสูตรมุ่งส่งเสริมความคิด ความต้องการของนักการศึกษาที่มุ่งนำแนวคิดทฤษฎีทางการศึกษา ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมาสร้างและปรับในกระบวนการคิดแล้วนำไปสู่การปฏิบัติจริงที่เห็นผลได้ทันที

1.6.2 โครงสร้างของหลักสูตร

โครงร่างของหลักสูตรประกอบด้วย 3 ส่วนดังนี้

1.6.2.1.1 ชื่อของหลักสูตรควรมีลักษณะชัดเจนตรงกับปัญหา

1.6.2.1.2 หน่วยงานที่จะนำหลักสูตรไปใช้ตามที่กำหนดไว้

1.6.2.1.3 ลักษณะและสภาพทั่วไปของชุมชน เป็นข้อมูลที่อยู่เป็นสภาพของการดำเนิน ชีวิต การปฏิบัติตนในลักษณะของสังคมวิทยา วิถีชีวิต วัฒนธรรม ค่านิยม กฎเกณฑ์ ข้อควรพึง ปฏิบัติและสิ่งที่ควรละเว้น

1.6.2.1.4 ปัญหาและความต้องการของชุมชนที่ควรระบุหรือกำหนดชัดเจนออกมาให้ได้โดยที่ปัญหาและความต้องการเหล่านั้น การศึกษาสามารถแก้ไขตอบสนองได้

1.6.2.2.1 หลักการหรือเป้าหมายของกลุ่ม เป็นแนวคิดความต้องการของกลุ่มผู้ร่างหลักสูตรว่า มีเจตนารมย์เพื่ออะไรเป็นสำคัญ

1.6.2.2.2 หลักการหรืออุดมคติของหลักสูตร เป็นแนวคิดที่หวังที่พึงประสงค์ทางการศึกษา แต่กำหนดชัดเจนว่าต้องการให้เกิดอะไร ความเปลี่ยนแปลงที่ได้รับจากการจัดการศึกษาเป็นอย่างไร หลักสูตรนี้ร่างขึ้นเพื่อผู้เรียนหรือชุมชนนั้นสามารถพัฒนาคุณภาพในเรื่องใดเฉพาะด้าน

1.6.2.2.3 จุดมุ่งหมายทั่วไป เป็นการนำหลักการ อุดมคติ เป้าหมายทั้งของกลุ่มผู้ร่างและหลักสูตรมากำหนดให้เป็นแนวทางในการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนการตระเตรียมสิ่งต่าง ๆ ให้ครบถ้วน

1.6.2.2.4 สถานภาพของผู้เรียน วัย อายุ เพศ จำนวน ซึ่งจะต้องทราบรายละเอียดก่อนว่าการสร้างหลักสูตรครั้งนี้ผู้ใช้ได้แก่ใคร ระดับอายุเท่าไร มีจำนวนมากน้อยเพียงใดเพื่อจะได้จัดเตรียมเนื้อหา ประสบการณ์ กิจกรรม สื่อการสอน ให้มีขนาดพอเหมาะและพอเพียงกับจำนวนที่มีอยู่ และยังเป็นส่วนที่ทำให้ผู้ร่างหลักสูตรได้ตระหนักเป็นความสำคัญของการตระเตรียมความเข้าใจเกี่ยวกับผู้เรียนบางด้านเพิ่มเติม เช่น การศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการแสดงออกของเด็กในแหล่งชุมชนเดียวกันที่จะนำหลักสูตรนี้ไปใช้ เป็นต้น

1.6.2.2.5 เวลาเรียน จำนวนวัน กำหนดเวลา จำนวนชั่วโมง ควรให้เหมาะสมกับระยะความสนใจ ปัญหา และความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนั้นจึงขึ้นกับผู้ร่างเป็นสำคัญ

1.6.2.2.6 โครงสร้างเนื้อหา การจัดเนื้อหา ประสบการณ์ต่าง ๆ ผู้ร่างหลักสูตร ต้องไม่นำเนื้อหาวิชาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแต่ละระดับมาใช้เป็นอันขาด เช่น การสอนคณิตศาสตร์ในกลุ่มวิชาจะกลายมาเป็นหัวข้อประสบการณ์เฉพาะความรู้เฉพาะด้าน ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นเสร็จจบสิ้นในระยะเวลาอันสั้น โดยที่ประสบการณ์ที่จัดนั้นต้องคำนึงถึงปัญหาและความต้องการ

ความน่าสนใจ การแก้ไขอุปสรรคการปฏิบัติจริงได้เป็นสำคัญ

1.6.2.2.7 กิจกรรมการเรียนการสอน เน้นกระบวนการคิด การอภิปราย การแก้ไขปัญหาในสถานการณ์จริงหรือจำลอง การฝึกทักษะการทำงานร่วมกัน การศึกษานอกสถานที่ และอื่น ๆ ซึ่งกิจกรรมที่จัดนั้นควรเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่แตกต่างไปจากที่สอนในห้องเรียนตามปกติ

1.6.2.2.8 สื่อการเรียน ควรใช้วัสดุ สิ่งของ เครื่องใช้ เศษวัสดุในท้องถิ่นที่มีอยู่เป็นเบื้องต้น ควรคำนึงถึงความปลอดภัย น่าสนใจ และการใช้ประโยชน์ได้จริง ๆ เป็นสำคัญ

1.6.2.2.9 การวัดและประเมินผล มิได้วัดที่แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นสำคัญ แต่วิธีการที่นำมาใช้อาจจะเป็นการสังเกต การสัมภาษณ์ เป็นต้น นอกจากนี้ผู้ร่างควรจะได้มีการประเมินผลหลักสูตร เพื่อหาข้อปรับปรุงข้อดีข้อเสียและวิธีการแก้ไขที่เหมาะสมต่อไป

1.6.3 เป็นข้อเสนอแนะในการเตรียมปฏิบัติงาน ว่าควรจะได้ระมัดระวังเรื่องใด อาทิ กติกาข้อกำหนดของการปฏิบัติงานร่วมกันของผู้ร่างหลักสูตร การจัดเตรียมสิ่งของที่จำเป็นบางประเภท หมายกำหนดการที่จำเป็น การติดต่อประสานงานกับผู้นำการศึกษา ผู้นำท้องถิ่น ข้อสังเกตที่ทุกคนควรรับทราบ เป็นต้น

จากแนวคิดรูปแบบและกระบวนการของการพัฒนาหลักสูตรสำหรับกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นสรุปได้ว่า กระบวนการการพัฒนาหลักสูตรจะประกอบด้วย 3 ขั้นตอนใหญ่ ๆ คือ

ขั้นตอนแรก เป็นการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน เพื่อให้ได้มาซึ่งปัญหาและความต้องการของชุมชนอันจะนำมาใช้ในการสร้างหลักสูตร ข้อมูลที่รวบรวมมานั้นจะเป็นข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้เรียน สังคมและวัฒนธรรม ค่านิยมและอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่สอง เป็นการร่างโครงร่างหลักสูตร อันประกอบไปด้วยเป้าหมาย วัตถุประสงค์ เนื้อหา ประสบการณ์ วิธีการเรียนการสอน สื่อการสอน และการวัดการประเมินผลการเรียน

ขั้นตอนที่สาม เป็นการตรวจสอบความเป็นไปได้ของหลักสูตร ซึ่งเป็นการตรวจสอบว่าหลักสูตรที่สร้างขึ้นนั้น มีประสิทธิภาพเพียงใด เป็นไปตามความมุ่งหมายของหลักสูตรที่ตั้งหรือไม่ การตรวจสอบนี้อาจกระทำโดยใช้ผู้เชี่ยวชาญช่วยในการตรวจสอบ หรือ การนำหลักสูตรไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมายจริง ๆ

2. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเด็กก่อนวัยเรียน

2.1 ความหมายเด็กก่อนวัยเรียน

เด็กก่อนวัยเรียน เด็กก่อนเข้าเรียน หรือเด็กปฐมวัย คำเหล่านี้ต่างหมายถึง เด็กที่อยู่ในวัยก่อนการศึกษาภาคบังคับในระดับประถมศึกษา หรือหมายถึง วัยเด็กตอนต้นที่มีอายุระหว่าง 2-6 นั่นเอง โดยทั่วไปมักจะจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยนี้ไว้ 3 ระดับ โดยประมาณอายุเด็กดังนี้

3-4 ปี บริบาลทารก (Nursery) จะอยู่ในสถานศึกษาสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน

4-5 ปี อนุบาล (Kindergarden) จะอยู่ในสถานศึกษาสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน 2 ปี ก่อนจะไปศึกษาต่อในระดับประถมศึกษา

5-6 ปี ชั้นเด็กเล็ก (Pre-school) จะอยู่ในสถานศึกษาสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน 1 ปี ก่อนจะไปศึกษาต่อในระดับประถมศึกษา (พวงทอง อ่อนจำรัส 2529 : 53)

2.2 พัฒนาการของเด็กวัยก่อนเรียน

เด็กในวัยนี้เริ่มช่วยเหลือตนเองได้มากขึ้น มีความเชื่อมั่นในตัวเองมากขึ้น และเริ่มรู้จักสิ่งแวดล้อมและบุคคลอื่นนอกครอบครัวมากขึ้น เริ่มรู้จักคบเพื่อน มีความอยากรู้อยากเห็น และเป็นวัยแห่งปัญหา เช่น ดื้อรั้น ไม่เชื่อฟัง รู้สึกกลัว และริษยาผู้อื่น เป็นต้น พัฒนาการที่สำคัญมีดังนี้

2.2.1 พัฒนาการทางด้านร่างกาย วัยนี้ความเจริญเติบโตทางด้านส่วนสูงและน้ำหนักมีอัตราค่อนข้างช้า พัฒนาการทั้งชายและหญิงไม่แตกต่างกัน ลักษณะโครงร่างของร่างกายแบบเด็กเล็กเริ่มเปลี่ยน ศีรษะใหญ่และยาวขึ้น ใบหน้ายังไม่ขยาย จมูกและปากยังเล็กอยู่ แต่คางใหญ่ขึ้น เพราะขากรรไกรล่างพัฒนาขึ้น ลำตัวและอกขยายขึ้น กระดูกและกล้ามเนื้อพัฒนาขึ้น ทำให้การทรงตัวดี เริ่มมีฟันแท้ และขนตามร่างกายซึ่งเป็นขนอ่อนก็ร่วงไปมีขนหยาบหนาและสีเข้มขึ้นแทน (นวลละออ สุภาผล 2523 : 23)

2.2.2 พัฒนาการทางด้านสติปัญญา วัยนี้ เริ่มเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จากโลกภายนอกมากขึ้น เกิดความอยากรู้อยากเห็น ชอบซักถาม สามารถรับสัมผัสได้ดีพอสมควร แต่ยังไม่สามารถรวมความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ เข้าด้วยกันได้ เช่น เด็กจะวาดรูปหนังสือให้ลอยอยู่ในอากาศ เป็นต้น (สุภัทรา นิลกะแพทย์ 2527 : 123) นอกจากนี้ เด็กใช้ภาษาพูดได้ดีพอสมควร ระยะนี้เด็กรู้จักคำศัพท์เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและสามารถรู้ความหมายของคำใหม่ ๆ อีกทั้งยังสามารถอ่าน และเขียนได้อีกด้วย พัฒนาการทางภาษาของเด็กขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น เพศ จำนวนพี่น้อง ความเอาใจใส่ของพ่อแม่ การได้ดูโทรทัศน์และฟังวิทยุบ่อย ๆ เป็นต้น นอกจากนี้เด็กจะชอบสิ่งที่

เกี่ยวกับตนเองและผู้ที่เกี่ยวข้องกับตน (ฉวีวรรณ กินาวงศ์ 2526 : 51-52)

2.2.3 พัฒนาการทางด้านอารมณ์ เด็กวัยนี้มีวุฒิภาวะและการเรียนรู้เพิ่มขึ้นเป็นผลให้พัฒนาการของอารมณ์แยกย่อยออกไปหลายอารมณ์และที่พบเสมอได้แก่

2.2.3.1 อารมณ์โกรธ เป็นอารมณ์ที่พบบ่อยที่สุด เด็กเรียนรู้ว่าการโกรธทำให้เขาได้สิ่งที่ต้องการเร็วและง่าย สถานการณ์ที่ทำให้โกรธคือ ความขัดแย้งเกี่ยวกับของเล่น การฝึกทักษะ การฝึกขับถ่าย เด็กบางคนจะแสดงอารมณ์โกรธออกมาอย่างรุนแรง ร้องไห้เผดเสียง กระทืบเท้า เตะ กระโดดขึ้นลง ทุบตีตัวเอง หรือผู้ที่อยู่ใกล้ ทิ้งตัวบนพื้นดิน ทำตัวแข็งหรือปวกเปียก การแสดงอารมณ์โกรธชนิดนี้จะถึงจุดสุดยอดของความรุนแรงเมื่อเด็กอายุ ระหว่าง 3-4 ขวบ และจะค่อย ๆ ลดเปลี่ยนเป็นแสนงอน นั่งซึม สะอึกสะอื้น เมื่อ 4 ขวบไปแล้ว

2.2.3.2 อารมณ์กลัว ระยะนี้เด็กจะกลัวสิ่งต่าง ๆ มากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากพัฒนาการทางด้านปัญญาทำให้เรียนรู้ว่ามีอะไรหลายสิ่งหลายอย่างที่จะทำอันตรายเขาได้ การวางเงื่อนไข การเลียนแบบและประสบการณ์ที่ไม่ดี มีบทบาทมากต่อพัฒนาการด้านความกลัวของเด็ก เช่น เด็กเลียนแบบความกลัวในวัตถุสิ่งของจากแม่ พ่อแม่จึงมีส่วนสำคัญที่จะวางเงื่อนไขในการกลัวให้กับเด็ก สิ่งสำคัญคือควรแนะนำให้เด็กทราบว่าสิ่งใดที่จะทำให้เกิดอันตรายและสิ่งใดที่มีเหตุผลสมควรที่จะกลัว

2.2.3.3 อารมณ์อิจฉา ความอิจฉาเป็นความโกรธขุ่นเคืองที่มีต่อบุคคลโดยตรง ความอิจฉามักมีสาเหตุจากสัมพันธภาพระหว่างเด็กกับบุคคลที่เด็กรัก เช่นแม่หรือบุคคลที่เคยเอาใจใส่เด็กเปลี่ยนความสนใจไปสู่บุคคลอื่น โดยเฉพาะกับสมาชิกใหม่ในครอบครัว เช่น น้อง อารมณ์อิจฉามักเกิดขึ้นเสมอ ๆ ระหว่างเด็กอายุ 2-5 ปีเพราะส่วนใหญ่เป็นระยะที่มีน้อง อย่างไรก็ตามเด็กวัยนี้อาจอิจฉาคนอื่น ๆ ก็ได้ถ้าเขาเห็นว่าพ่อแม่ให้ความสนใจมากกว่าตน

การแสดงออกของอารมณ์อิจฉา เด็กแสดงออก 2 ลักษณะ คือ โดยตรง ได้แก่แสดงความก้าวร้าวต่าง ๆ เช่น ตี เตะ กัด ผลัก ข่วน บุคคลที่เด็กเห็นว่าเป็นคู่แข่งหรือกับบุคคลที่เด็กต้องการได้รับความเอาใจใส่ การแสดงทางอ้อม ได้แก่ การถดถอย (Regress) กลับไปมีพัฒนาการแบบเด็กทารกที่ช่วยตนเองไม่ได้อีกครั้ง เช่น ปัสสาวะรดที่นอน ดูดนิ้วมือ กัดเล็บ หรือทำกิจกรรมง่าย ๆ สำหรับตัวเองไม่ได้อีกครั้ง

ความอิจฉาของเด็กวัยนี้พบว่าเด็กผู้หญิงจะมีมากกว่าเด็กผู้ชาย เด็กในครอบครัวที่มีลูกเพียง 2-3 คนมีมากกว่าเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีที่น้องมาก และเด็กที่พ่อแม่เอาใจใส่มากเกินไป มีอารมณ์อิจฉามากกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่ได้รับความเอาใจใส่ตามปกติ

2.2.3.4 อารมณ์ร่าเริง ความร่าเริงเกิดจากความพึงพอใจและความสุข ความร่าเริงแสดงให้เห็นถึงการมีสุขภาพจิตดีซึ่งสัมพันธ์กับสุขภาพทางร่างกาย เด็กตอนต้นชอบและพอใจ ในกิจกรรมที่ทำให้ตนเองมีความรู้สึกว่าเหนือกว่าคนอื่น เช่น การยั่วเย้าและหยอกล้อผู้อื่น เล่นตลก หรือจากสิ่งเร้าอื่น ๆ เช่น การแสดงตลก ๆ ภาพยนตร์ตลก เป็นต้น

2.2.3.5 อารมณ์รัก เด็กเรียนรู้ที่จะรักบุคคลที่ให้ความสุขและความพอใจแก่เขา ระยะนี้ไม่เพียงแต่รักบุคคลเท่านั้นแต่จะแสดงความรักสัตว์และสิ่งของอื่น ๆ ที่ไม่มีชีวิตอีกด้วย เมื่อย่างเข้าขวบที่ 5 สังคมของเด็กเริ่มกว้างขึ้น ความรักของเด็กจะแผ่ขยายจากเฉพาะบุคคลในครอบครัวไปสู่คนอื่น ๆ ภายนอก เช่น เพื่อน ๆ ระยะนี้จึงเริ่มคลายความรู้สึกติดแม่และหันไปเข้ากลุ่มกับเพื่อน ๆ มากขึ้น กลุ่มเพื่อนจะเป็นเพศเดียวกันมากกว่าต่างเพศ ความรักที่เกิดขึ้นมีลักษณะทั้งต้องการรักผู้อื่นและต้องการให้ผู้อื่นรักตน เด็กที่ขาดความรักไม่ว่าจากบุคคลในครอบครัวหรือบุคคลภายนอกจะมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา เช่น เป็นคนก้าวร้าว เห็นแก่ตัว มีนิสัยชอบการทำลายมากกว่าสร้างสรรค์ (นวลละออ สุภาผล 2523 : 24-25)

2.2.4 พัฒนาการทางสังคม เด็กในวัยนี้ เมื่ออายุ 4 ขวบจะติดเพื่อนแทนพ่อแม่ เด็กจะเข้าพวกเมื่อต้องการเล่น ต้องการมีเพื่อน ชอบยกย่อง เด็กอายุ 5 ขวบ เล่นด้วยกันแล้วมีความเห็นอกเห็นใจกันแต่บางครั้งแกล้งกันทะเลาะวิวาทกัน

เปียเจท์ (Piaget) นักจิตวิทยาชาวสวิสกล่าวว่า พัฒนาการทางสังคมของเด็กมี 3 ขั้นคือ

ขั้นที่ 1 ขั้นถือตัวเองเป็นศูนย์กลาง เด็กที่พัฒนาการทางสังคมอยู่ในขั้นนี้ จะยังไม่สนใจใคร ไม่ยอมเล่นกับใคร และใครจะเอาของของเขาไปไม่ได้แม้จะแบ่งไปเพียงเล็กน้อยหรือขอยืมไปเพียงชั่วครู่ก็ตาม

ขั้นที่ 2 ขั้นพยายามเข้าสังคม พฤติกรรมของเด็กในขั้นนี้คือ เข้าไปรวมอยู่ในกลุ่มแต่ยังไม่เล่นรวมกับใคร

ขั้นที่ 3 ขั้นมีปฏิกิริยาตอบสนองซึ่งกันและกัน คือ เล่นด้วยกัน ช่วยเหลือกัน และเห็นอกเห็นใจกัน

เปียเจท์มิได้กล่าวไว้ว่าขั้นไหนเริ่มตั้งแต่อายุเท่าไรถึงเท่าไร แต่เมื่อพิจารณาดูแล้วอาจจะกล่าวได้ว่า ในตอนต้นของวัยเด็กตอนต้น เด็กจะมีพัฒนาการอยู่ในขั้นที่ 1 ขั้นที่ 2 อาจจะเป็นช่วงเวลาที่ติดต่อกับขั้นที่ 1 และต่อจากนั้นจึงพัฒนาการถึงขั้นที่ 3 เมื่ออายุ 5 ขวบ

เฟียเจท์กล่าวถึงพัฒนาการของเด็กด้านสังคมว่า เด็กที่มีพัฒนาการเลยจากขั้นหนึ่งไปแล้วมิได้หมายความว่าจะไม่มีลักษณะนั้นเกิดขึ้นอีกเลย ดังนั้นเด็กที่มีพัฒนาการทางสังคมอยู่ในขั้นที่ 3 แล้วอาจจะแสดงพฤติกรรมของขั้นที่ 1 ออกมาอีกก็ได้ เด็ก ๆ ที่ทะเลาะวิวาทกันก็ด้วยเหตุนี้

สังคมของเด็กวัยนี้จะขยายจากครอบครัวไปสู่สังคมนอกบ้าน (โรงเรียน) การปรับตัวของเด็กต่อสังคมภายนอกขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ภายในครอบครัวว่าเป็นแบบใด เช่น เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่เป็นประชาธิปไตยจะปรับตัวให้เข้ากับสิ่งที่เป็นสังคมนอกบ้านได้ดีกว่าเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่พ่อแม่ใช้อำนาจบังคับ (สุภัททา นิมมะแพทย์ 2527 : 126-127)

เด็กวัยนี้ชอบปฏิเสธและมักจะทำตรงข้ามกับที่บอก ความดื้อรั้นจะเกิดขึ้นเป็นปกติกับเด็กอายุ 2-3 ขวบและจะพัฒนาถึงขีดสุดเมื่ออายุ 3-4 ขวบ เด็กอายุ 4-5 ขวบ จะแสดงความก้าวร้าวในรูปของการใช้คำพูดมากกว่าใช้กำลังต่อสู้ บางทีก็ใช้วิธีฟ้องผู้ใหญ่ เด็กเล็กจะมีความร่วมมือกับผู้อื่นน้อยกว่าเด็กโต เพราะเด็กเล็กมักสนใจตนเอง (Self--Center) และต้องการให้ผู้อื่นสนใจตน ส่วนการเล่นนั้นระยะแรก ๆ เด็กจะเล่นคนเดียว ต่อมาจะดูคนอื่นเล่นและจะพยายามเข้าไปเล่นด้วย อายุ 4 ขวบเด็กจะเริ่มหัดเล่นเป็นกลุ่มและนิยมเล่นกับเพศเดียวกันมากกว่าเพื่อนต่างเพศ นอกจากนี้แล้ว เด็กวัยนี้ต้องการเป็นผู้นำต้องการปฏิบัติตนตามอย่างคนที่ตนชอบ ซึ่งถือว่าเป็น ผู้นำของเขาอีกทีหนึ่ง ผู้นำของเด็กวัยนี้มีลักษณะตัวโต อายุมาก ฉลาดกว่า สามารถออกความคิดเห็นแนะนำการเล่นได้ ซึ่งจะยอมทำตามคำแนะนำของเด็กโตเพราะเคยชินกับการเชื่อฟังผู้ใหญ่

2.3 แนวทางจัดการศึกษาสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดแนวทางในการดำเนินการจัดรูปแบบการจัดบริการแก่เด็กก่อนวัยเรียนที่เป็นมาตรฐานในการนำไปใช้ โดยมีแนวคิดดังนี้

2.3.1. ด้านจิตวิทยาพัฒนาการ ชี้ให้เห็นพัฒนาการความสามารถ ความสนใจ ความต้องการของเด็กแต่ละวัย

2.3.2 ด้านทฤษฎีพฤติกรรมศาสตร์ ซึ่งบอกสาเหตุการเกิดการปรับพฤติกรรมของมนุษย์ช่วยให้เกิดความเข้าใจ และชี้ให้เห็นแนวทางในการสร้างสัมพันธภาพระหว่างกัน

2.3.3 ด้านปรัชญา ซึ่งเป็นแนวคิดของนักการศึกษาที่เป็นผู้ริเริ่มจัดตั้งอนุบาลและการศึกษาก่อนวัยเรียนที่เน้นความสำคัญและคุณค่าของเด็ก ความสำคัญของการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม

2.3.4 ด้านวิทยาการด้านโภชนาการ ที่กล่าวเน้นการให้อาหารที่เหมาะสมแก่เด็กก่อนวัยเรียน เพื่อการพัฒนาของร่างกายและสมองที่จะสามารถเจริญได้มากที่สุดกว่าวัยอื่น ๆ

วัยเรียน เพื่อการพัฒนาของร่างกายและสมองที่จะสามารถเจริญได้มากที่สุดกว่าวัยอื่น ๆ

2.3.5 ด้านความจำเป็นในการสร้างและส่งเสริมทรัพยากรเพื่อการพัฒนาประเทศ ที่เน้นค่านิยมที่ดี 7 ประการของคนไทย

จากแนวคิดนี้สามารถจำแนกเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของเด็กก่อนวัยเรียนที่ควรจะมีออกได้ 5 ด้าน (พวงทอง อ่อนจำรัส 2529 : 55-57) คือ

1. การเจริญเติบโตทางร่างกายที่เหมาะสมกับวัย
2. นิสัยส่วนตัวและสังคม
3. ความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กและการปรับตัว
4. ความเข้าใจทางภาษา
5. ความสามารถในการเคลื่อนไหวด้วยกล้ามเนื้อใหญ่

2.4 การเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน

การเตรียมความพร้อมเป็นการเตรียมให้เด็กมีพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ให้พร้อมที่จะเรียนในระดับที่สูงขึ้น และมีนิสัยที่ดีงามอันเป็นพื้นฐานการเป็นพลเมืองดีของชาติต่อไป (พูนสุข บุนย์สวัสดิ์ 2530 : 17)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (พวงทอง อ่อนจำรัส 2529 : 58 - 60 อ้างอิงมาจาก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2523) ได้กำหนดลักษณะและพฤติกรรมของเด็กก่อนวัยเรียนที่มีความพร้อมไว้ดังนี้

2.4.1 การเจริญเติบโตทางร่างกายที่เหมาะสมกับวัย

2.4.1.1 สัดส่วนของร่างกายมีอัตราส่วนที่เป็นปกติตามเกณฑ์ โดยเปรียบเทียบความสูงจากจุดบนยอดของศีรษะถึงบริเวณเหนือหัวเหน่าและจากเหนือหัวเหน่าถึงปลายเท้า มีอัตราดังนี้

3 ขวบ ส่วนบน : ส่วนล่าง = 1.3 : 1

4 ขวบ ส่วนบน : ส่วนล่าง = 1.2 : 1

น้ำหนักตัวอยู่ในเกณฑ์ปกติ

2.4.1.2 ลักษณะทางกาย ได้แก่ ผมเป็นมัน สีเสมอกัน ดวงตามีประกายแจ่มใส รูปศีรษะได้ขนาดไม่บิดเบี้ยว โครงกระดูกตรงหน้าอกกว้าง กล้ามเนื้อแข็งแรงผิวเกลี้ยง ริมฝีปากเกลี้ยงไม่แห้ง มีสีชมพู และเล็บเกลี้ยงไม่ชระชระ สีชมพู ไม่เปราะ

2.4.1.3 ลักษณะทางพฤติกรรม ได้แก่ ร่าเริงอารมณ์ดี เข้ากับกลุ่มได้ดี สนใจ

สิ่งแวดล้อม รับประทานอาหารได้ดี มีสมาธิในการเรียน ไม่เหนื่อยง่าย และสนใจและสนุกกับการทำกิจกรรม

2.4.2 นิสัยส่วนตัวและสังคม

2.4.2.1 ช่วยตนเองได้ ได้แก่ ใช้ช้อนตักอาหารได้เอง สวมและถอดเสื้อผ้าได้เอง ไปถ่ายอุจจาระปัสสาวะตามที่เหมาะสม

2.4.2.2 ช่วยทำงาน ได้แก่ เก็บของเข้าที่ สนใจช่วยผู้ใหญ่

2.4.2.3 ชอบช่วยตัวเอง ปฏิเสธการช่วยเหลือ

2.4.2.4 แยกจากแม่ได้ง่าย

2.4.2.5 เล่นตามลำพังได้

2.4.2.6 เล่นเกมเป็นกลุ่มได้

2.4.2.7 เล่นอย่างมีกติกาได้

2.4.2.8 รู้สึกถึงความพอใจและไม่พอใจของผู้อื่น

2.4.2.9 สงสาร อิจฉา แข่งดี และแสดงความโกรธเหมาะสม

2.4.2.10 รู้จักให้และรับ มีการแบ่งปัน

2.4.3. การใช้กล้ามเนื้อเล็กและการปรับตัว

2.4.3.1 คัดเขียนได้

2.4.3.2 ขีดเส้นตั้งฉากได้

2.4.3.3 ขีดเส้นที่ยาวกว่าได้

2.4.3.4 วาดรูป □ และ ○ ได้

2.4.3.5 วาดรูปตามแบบ

2.4.3.6 วาดรูปคนมีส่วนสำคัญ 3-6 อย่าง

2.4.3.7 ต่อก้อนไม้ได้ 2,4,8 ก้อน

2.4.3.8 ต่อก้อนไม่เป็นสะพานได้ตามแบบ

2.4.3.9 เทลูกกวาดออกจากขวดได้

2.4.3.10 รู้จักรูปร่างของวัตถุ

2.4.3.11 แยกขนาดได้

2.4.3.12 แยกวัยได้

2.4.3.13 แยกรสได้

2.4.3.14 แยกซ้าย-ขวาได้

2.4.3.15 รู้จักความแตกต่างของวันนี้และเมื่อวานนี้

2.4.3.16 ปั้นดินหรือแป้งได้

2.4.3.17 ตัดกระดาษได้

2.4.4. ความเข้าใจทางภาษา

2.4.4.1 บอกชื่อ-สกุลได้

2.4.4.2 บอกชื่อภาพได้

2.4.4.3 บอกชื่อสี

2.4.4.4 บอกคำบุรพบทได้

2.4.4.5 บอกคำตรงข้ามได้

2.4.4.6 พูดเป็นวลี ประโยค

2.4.4.7 ช่างซักถาม

2.4.4.8 ทำตามคำสั่ง

2.4.4.9 เล่านิทานจากเรื่องที่ฟังได้

2.4.4.10 มักถามความหมายของคำที่เป็นนามธรรม

2.4.4.11 ร้องเพลง เล่นละครสมมติต่าง ๆ

2.4.5. การเคลื่อนไหวด้วยกล้ามเนื้อใหญ่

2.4.5.1 ยืนขาเดียว 1, 5, 10 วินาทีได้

2.4.5.2 เตะบอลได้

2.4.5.3 กระโดดแบบต่าง ๆ

2.4.5.4 ปีนป่าย ห้อยโหนได้

2.4.5.5 อยู่นิ่ง ๆ ได้

2.4.5.6 ถีบรถได้

2.4.5.7 แสดงท่าทางประกอบเรื่องได้

2.4.5.8 รับบอลที่กระดอนได้

2.4.5.9 เดินถอยหลัง

2.4.5.10 เดินเขย่งปลายเท้าและถอยหลัง

ดังนั้นในการเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนเพื่อให้มีลักษณะและพฤติกรรมตามที่กำหนด พูนสุข บุนย์สวัสดิ์ (2530 : 17-24) ได้ให้แนวทางในการเตรียมความพร้อมไว้ดังนี้

<u>การเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย</u>

การเตรียมความพร้อมด้านร่างกายนั้นเป็นการเตรียมเพื่อให้เด็กมีร่างกายที่สมบูรณ์อนามัยดี มีความแข็งแรง คล่องแคล่ว ว่องไว รู้จักใช้กล้ามเนื้อทุกส่วนของร่างกายได้เหมาะสม กระฉับกระเฉง และรู้จักใช้อวัยวะต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งแบ่งการเตรียมออกเป็นดังนี้

1. การพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ได้แก่แขน ขา ลำตัว โดยอาจจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาในส่วนนี้หลายอย่าง อาทิ ให้คลาน ลอด วิ่ง กระโดด ลากรถเล่น โยนลูกบอล ขี่จักรยาน เขย่ง ก้าว กระโดด เป็นต้น

2. การพัฒนากล้ามเนื้อ ได้แก่ มือ นิ้วมือ รวมทั้งฝึกตาและมือให้สัมพันธ์กับกิจกรรม ซึ่งมีหลายอย่าง อาทิ ฝึกการใช้มือจับของ โยนของ ปั้น ขยำ ใช้นิ้ว ไม้ ดินสอ หยิบของใส่ช่องตามขนาด ท่องกลอน คำคล้องจองหรือร้องเพลง เป็นต้น

<u>การเตรียมความพร้อมด้านสติปัญญา</u>

เด็กในวัยนี้เป็นวัยที่เรียนรู้ทางประสาทสัมผัส ดังนั้นจึงต้องฝึกให้ได้ใช้ประสาททั้ง 5 คือ ตา หู จมูก กาย ลิ้น อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ใช้เฉพาะส่วนและใช้ให้สัมพันธ์กัน นอกจากนี้ควรฝึกเด็กให้มีคุณสมบัติต่อไปนี้

1. เป็นคนช่างสังเกต รู้จักซักถาม รู้จักสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว มีหลักในการจดจำ
2. เป็นตัวของตัวเอง มีเหตุผล
3. มีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักค้นคว้าและทดลองสิ่งต่าง ๆ ผ่านอุปกรณ์
4. มีทักษะในการใช้ภาษา และมีพื้นฐานในการอ่านเขียนที่ถูกต้อง

การฝึกเด็กให้เรียนรู้ด้วยประสาทสัมผัส

1. การสังเกตและรับรู้ ควรฝึกให้เด็กมีความคิดรวบยอดว่าสิ่งนั้นเป็นอะไร รู้จักเปรียบเทียบความเหมือน ความคล้ายและความแตกต่าง รู้จักจัดคู่และทราบความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกัน รู้จักแบ่งกลุ่ม จัดพวกและเรียงลำดับก่อน-หลัง

2. การจำ ควรฝึกให้เด็กเล่าเรื่อง บอกสิ่งที่ขาดหายไป เกินมาหรือผิดปกติ

3. การคิด ควรฝึกให้เด็กเรียงลำดับภาพตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนหลัง ฝึกการซักถามตอบคำถาม ฝึกเล่นของเล่นที่ใช้ความคิดแก้ปัญหา

<u>การเตรียมความพร้อมด้านภาษา</u>

1. การฟัง ให้แยกเสียงที่ได้ยิน ให้เข้าใจคำศัพท์ที่ใช้เรียกสิ่งต่าง ๆ ฟังคำพูด คำสั่ง หรือคำแนะนำแล้วปฏิบัติได้ถูกต้อง ฟังเรื่องราวได้เข้าใจและสามารถถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้

2. การพูด ให้ออกเสียงคำต่าง ๆ ได้ชัดเจน ถูกต้อง พูดเป็นวลีหรือประโยคให้ผู้อื่นได้เข้าใจ แล้วใช้ภาษาที่สุภาพได้ เล่าเรื่องจากประสบการณ์หรือเล่าเรื่องจากภาพได้

3. การอ่าน ให้แยกสิ่งที่เห็นได้ อ่านภาพและอ่านท่าทางได้ รู้จักตัวพยัญชนะไทย สระเดี่ยว และคำใกล้ชิดที่ง่าย ๆ ได้ รู้จักแยกเสียงและรูปของตัวอักษรที่เหมือนกัน ต่างกัน

4. การเขียน ฝึกมือให้แข็งแรง ตาและมือมีความสัมพันธ์กัน หยิบจับดินสอได้ถูกวิธี ลากเส้นไปตามทิศทางที่ต้องการได้อย่างมีคุณภาพ เขียนเส้นพื้นฐาน 13 เส้นได้ คือ 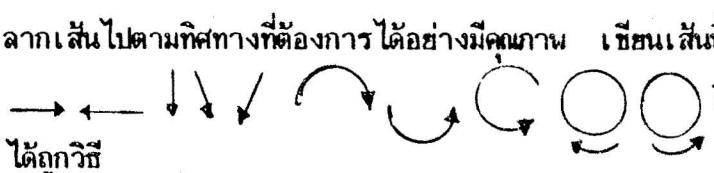 อีกทั้งเขียนตัวอักษรต่าง ๆ ตามแบบได้ถูกวิธี

<u>การเตรียมความพร้อมด้านอารมณ์และสังคม</u>

การเตรียมความพร้อมด้านอารมณ์ ควรฝึกให้เด็กมีอารมณ์ดีอยู่เสมอ ยิ้มแย้มแจ่มใสใจเย็น ไม่โกรธง่าย มีอารมณ์มั่นคง ไม่หวั่นไหวง่าย หรือหงุดหงิดง่าย มีความสนใจสิ่งต่าง ๆ รอบตัว มีช่วงความสนใจนานพอควรและมีสมาธิดี ดังนั้นการเตรียมความพร้อมด้านนี้ จึงควรฝึกให้เด็กเรียนรู้และมีนิสัยที่ดีดังนี้

1. ให้มีสังคมนิสัยที่ดี เช่น รู้จักวางตัวให้เหมาะสมกับบุคคล เวลา และสถานที่ รู้จักที่จะอยู่ร่วมและติดต่อกับผู้อื่นทั้งเด็กและผู้ใหญ่ มีทัศนคติที่ดีต่อคนอื่น ปรับตัวเองให้เข้ากับคนอื่นได้ รับฟังความคิดเห็นของคนอื่น รู้จักแบ่งปัน มีน้ำใจต่อผู้อื่น ฯลฯ มีสุนทรียะและวัฒนธรรม

2. ให้มีกิจนิสัยที่ดี เช่น ทำกิจวัตรประจำวันให้เป็นเวลา มีนิสัยในการทำงานอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย รอบคอบ สะอาด สวยงาม เป็นต้น

3. ให้มีลักษณะนิสัยที่ดี เช่น ซื่อตรง พูดความจริง รู้หน้าที่และมีความรับผิดชอบ มีความเชื่อมั่นในตัวเอง อดทน ขยัน รักของ รู้จักเก็บของให้เป็นที่และรักษาของ เป็นต้น

การเตรียมความพร้อมทั้ง 3 ด้านนี้ ควรจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้เด็กได้มีโอกาสเล่นและทำ

งานร่วมกับเพื่อน ๆ โดยมีหลักการดังนี้

1. ให้เด็กได้มีความสุขจากการเล่น ขณะที่เด็กเล่นกับผู้อื่นก็หัดให้รู้จักแบ่งปันของเล่น

2. ให้โอกาสเด็กได้แสดงออกและแสดงความชื่นชมในความสามารถของเด็ก ไม่เปรียบเทียบความสามารถของเด็กกับผู้อื่น

3. แสดงความรักเด็ก มีความเข้าใจ ให้ความเอาใจใส่ และยอมรับเด็กทั้งด้านดีและด้านไม่ดี

3. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกรรมกรและลูกกรรมกรก่อสร้าง

3.1 วิถีทางของการเข้าสู่อาชีพกรรมกรก่อสร้าง

กรรมกรก่อสร้างและปัญหาของเด็กที่ติดตามพ่อแม่เข้ามาเติบโตท่ามกลางแหล่งก่อสร้างเป็นผลพวงของความล้มเหลวในการแก้ไขปัญหาในภาคเกษตรกรรมของรัฐบาล เมื่อชาวไร่ชาวนาต้องประสบกับปัญหาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความผันแปรของดินฟ้าอากาศ ปัญหาผลผลิตไม่ได้ราคาชาวนาไม่พ้นเล่ห์เหลี่ยมของเจ้าของโรงสี ทั้งยังขาดอำนาจต่อรอง จึงทำให้คนจากชนบทอพยพเข้ามาหางานทำในเมืองหลวง (ปรียานุช ส่งสว่าง 2530 : 6) โดยเฉพาะภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (กรมแรงงาน 2527 : 1)

จากงานวิจัยของสถาบันวิจัยสังคมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยร่วมกับบ้านทานตะวัน มูลนิธิเด็กและสหภาพเพื่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนเกี่ยวกับแรงงานอุตสาหกรรมก่อสร้างในปี 2525 พบว่ากลุ่มชาวชนบทที่อพยพเข้ามาเป็นกรรกรก่อสร้างนั้นเป็นชาวไร่มากถึงร้อยละ 79 ส่วนสาเหตุที่อพยพเข้ามาแตกต่างกันระหว่างเพศหญิงและชาย โดยในเพศชายพบว่าเข้ามาเพราะทำนาไม่ได้ผล มีร้อยละ 27.33 รองลงมาคือเข้ามาทำงานเมื่อว่างจากฤดูกาล ร้อยละ 24.71 ส่วนเพศหญิงพบว่า เข้ามาทำงานเมื่อว่างจากฤดูกาลมีร้อยละ 33.58 รองลงมาคือทำนาไม่ได้ผลร้อยละ 20.44 และเมื่อทำงานแล้วผู้ที่ยังไม่ได้สมรสจะกลับภูมิลำเนาเดิมเมื่อถึงฤดูการผลิตมากกว่าผู้ที่สมรสแล้ว (วัลลภา ตั้งคณานุรักษ์ 2530 : 24)

พูนศุกร์ ผลดี (2528 : ก-ข) ได้สำรวจสภาพความเป็นอยู่ด้านต่าง ๆ ของกรรมกรก่อสร้างในเขตกรุงเทพมหานครจำนวน 100 คน พบว่าสาเหตุที่กรรมกรอพยพเข้า มาหางานทำในเขตกรุงเทพมหานครและประกอบอาชีพก่อสร้าง เนื่องมาจากประสบความล้มเหลวในการประกอบ

อาชีพเกษตรกรรม ประกอบกับมีการศึกษาน้อยและขาดทุนทรัพย์ จึงไม่มีโอกาสเลือกอาชีพอื่น จากรายละเอียดดังกล่าว อาจสรุปเหตุผลที่ผู้อพยพเข้ามาประกอบอาชีพก่อสร้างกันมากเป็นเพราะว่า

1. การก่อสร้างมีอยู่กระจัดกระจายทั่วไปในกรุงเทพมหานคร หาพบได้ง่าย

2. ง่ายต่อการเข้าทำงานเพราะไม่มีขั้นตอนการสมัครงานที่ยุ่งยากนัก

3. สามารถตอบสนองต่อแรงงานไร้ฝีมือได้ค่อนข้างมาก โดยเฉพาะงานพื้นฐานที่ต้องการกำลังคน ในการขุด ลาก ยก แบก กลบ ฯลฯ

4. มีส่วนสัมพันธ์กับวิถีการดำรงชีวิตในชนบท โดยเฉพาะงานช่างไม้ ทั้งนี้เพราะคนชนบทมีความสามารถในการก่อสร้างบ้านเรือนอยู่บ้างแล้ว งานก่อสร้างจึงไม่ยากนักสำหรับที่จะเข้าทำงาน (โครงการศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่ มูลนิธิเด็ก ม.ป.ป. : 1)

ด้วยเหตุนี้ อาชีพกรรมกรก่อสร้างจึงเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จากการสำมะโนประชากร ปี 2526 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (วัลลภ ตั้งคณานุรักษ์ 2530 : 21 อ้างอิงมาจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ) รายงานว่า อาชีพเกษตรกรลดลงจากร้อยละ 82.5 ในปี 2503 มาเหลือเพียงร้อยละ 72.5 และขณะเดียวกันอาชีพกรรมกรก่อสร้างได้เพิ่มจากเดิมถึง 5 เท่าตัว โดยเพิ่มจากปี 2503 ซึ่งมี 68,641 คน มาเป็น 373,100 คน ในปี 2523 และจากสถิติของสำนักคณะกรรมการสภาพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจแห่งชาติระบุไว้ เมื่อปี 2523 ว่า บุคคลที่ประกอบอาชีพกรรมกรก่อสร้างในกรุงเทพมหานคร มีมากถึง 111,500 คน

สำหรับระบบโครงสร้างของงานก่อสร้าง ซึ่งจะแบ่งเป็นหลายลักษณะ คือ

1. บริษัทผู้ประมูลงาน จะมีกรรมกรอยู่จำนวนหนึ่งซึ่งจะได้รับสวัสดิการค่อนข้างดี และค่าจ้างอยู่ในเกณฑ์ที่กรมแรงงานกำหนดเป็นส่วนใหญ่

2. ผู้รับเหมารายย่อย ซึ่งจะเข้ารับเหมางานก่อสร้างต่อจากบริษัทหรือที่เรียกกันว่า "การรับ เหมาช่วง" โดยที่ผู้รับเหมาช่วงจะมีคนงานอยู่จำนวนหนึ่ง ซึ่งค่าจ้างในแต่ละวันจะขึ้นอยู่กับผู้รับเหมาจะเป็นผู้กำหนด

3. หัวหน้าคนงาน ซึ่งจะเป็นอีกช่วงหนึ่งของการเหมางานต่อจากผู้รับเหมารายย่อย โดยที่คนงานจะได้รับค่าจ้างที่ต่ำกว่าคนงานทั้ง 2 ประเภทข้างต้น และไม่มีสวัสดิการแต่อย่างใด (ศราวุฒิ มหาสุวรรณวงศ์ 2529 : 30)

ดังนั้นกรรมกรที่เข้ามาทำงานก่อสร้างในเขตกรุงเทพมหานครอาจแบ่งได้เป็น 3 ประเภท

1. กรรมกรที่ถูกจ้างจากบริษัทรับเหมาก่อสร้างหลักหรือบริษัทรับเหมาก่อสร้างย่อยพวกนี้จะ

มีงานถาวร จะย้ายตามบริษัทไปก่อสร้างตามสถานที่ต่าง ๆ ที่ได้รับเหมาเหล่านี้มีทั้งกรรมกรที่มีความชำนาญและไม่มีความชำนาญ

2. กรรมกรที่รับเหมาทำงานเฉพาะส่วน ได้ค่าจ้างเป็นรายชิ้นของงานที่ทำ เป็นผู้ที่มีความชำนาญเฉพาะด้าน ไม่มีความผูกพันกับบริษัท

3. กรรมกรที่ไม่มีความชำนาญ มักจะทำงานที่ต้องอาศัยแรงงานกรรมกรพวกนี้ จะได้ค่าจ้างเป็นรายวัน และมักได้รับค่าจ้างแรงงานต่ำกว่าค่าจ้างขั้นต่ำที่กฎหมายระบุไว้ (นิภา สุวรรณแสง ตุมรสุนทร 2529 : 11)

3.2 สถานภาพของกรรมกรก่อสร้าง

3.2.1 สถานภาพด้านส่วนตัว

จากงานวิจัยของสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยร่วมกับมูลนิธิเด็ก เกี่ยวกับแรงงานอุตสาหกรรม ก่อสร้างในปี 2525 (วัลลภ ตั้งคณานุรักษ์ 2530 : 23) พบว่า กรรมกรก่อสร้างส่วนใหญ่จะมีวัยอยู่ในช่วง 15-25 ปี มีมากถึงร้อยละ 56.8 รองลงมาจะอยู่ในช่วง 26-35 ปี มีอยู่ร้อยละ 27.2 และยังพบอีกว่ามีถึงร้อยละ 56.4 ที่มีการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 4 และที่มีโอกาสเรียนอยู่ในระดับประถมศึกษาปีที่ 5-7 ก็มีเพียงร้อยละ 11.4 เท่านั้น สำหรับสภาพการสมรสนั้นพบว่า ช่วงอายุ 21-25 ปี อยู่ในสถานะที่สมรสมากที่สุดถึงร้อยละ 25.17 รองลงมา อยู่ในช่วงวัย 26-30 ปี ร้อยละ 21.19 นอกจากนี้ยังพบอีกว่าคนงานที่สมรสแล้วมีบุตร 1-2 คน ร้อยละ 48.99 รองลงมามีบุตร 3-4 คน ร้อยละ 29.53

3.2.2 สถานภาพด้านความเป็นอยู่

นิภา สุวรรณแสง ตุมรสุนทร (2529 :11) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดบริการสังคมสงเคราะห์ทางการศึกษา สำหรับลูกกรรมกรก่อสร้างในเขต กรุงเทพมหานคร โดยศึกษาเฉพาะศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่มักกะสัน 1 แห่ง พบว่าโดยส่วนใหญ่แล้วกรรมกรก่อสร้างมักจะพักอยู่ในที่พักบริษัทรับเหมาก่อสร้างจัดให้โดยจะสร้างบ้านพักหรือห้องแถวให้อยู่ใกล้บริเวณก่อสร้างมากที่สุด ห้องพักนี้นิยมสร้างเป็นห้องแถว 1 หรือ 2 ชั้น โดยแต่ละห้องมีขนาด 3 คูณ 4 เมตร กั้นด้วยไม้หยาบ ๆ หรือสังกะสีลูกฟูก หลังคามุงด้วยสังกะสีลูกฟูก แต่ละห้องพักบรรจุกรรมกรได้ 1 ครอบครัว หรือกรรมกรโสด 4-6 คน น้ำและไฟนั้น กรรมกรใช้โดยไม่ต้องเสียเงิน เนื่องจากบริษัทรับเหมาก่อสร้างจะเดินสายไฟให้เพียงห้องละ 1 ดวง อย่างไรก็ดี ถ้าครอบครัวใช้ไฟมากเช่นมีอุปกรณ์หุงต้มไฟฟ้า มีโทรทัศน์ และเครื่องมืออำนวยความสะดวกเป็นไฟฟ้าต้องเสียเงินในส่วนที่เพิ่มเอง

ส่วนสถานที่อาบน้ำนั้นใช้ร่วมกันโดยบริษัทสร้างเป็นบ่อปูนเก็บน้ำขนาดใหญ่ไว้นอกเรือนแถว พร้อมทั้งจัดสร้างห้องส้วมไว้ต่างหาก

สภาพของที่พักดังกล่าวซึ่งมีลักษณะเป็นแบบชั่วคราว อุดอู้ มืดทึบ ร้อนอบอ้าว และนอกจากใช้เป็นที่พักผ่อนหลับนอนแล้วยังเป็นที่ทำครัวที่กินข้าวและอื่นๆ พร้อมเสร็จ สภาพบ้านลักษณะนี้เด็กวัย 13 ปีขึ้นไปจะไม่อยากอยู่ จึงออกเที่ยวเตร่ เล่นไปตามที่ต่าง ๆ จะกลับเข้าบ้านก็เวลานอน เด็ก ๆ สวมเสื้อผ้าตามแต่จะหาได้ บ้างก็ได้จากการบริจาคผ่านมูลนิธิ เสื้อผ้าเด็ก ๆ จะไม่ค่อยได้รับการซักมักสกปรกมอมแมม เด็ก ๆ เองก็ไม่ค่อยอาบน้ำ พ่อแม่ไม่มีเวลามาดูแลกวดขัน (ปรียานุช ส่งสว่าง 2530:6) ดังนั้นจากลักษณะของที่พักอาศัยดังกล่าวที่ผิดสุขลักษณะ จึงมักทำให้ง่ายต่อการแพร่ระบาดของเชื้อโรค ดังประกาศของกระทรวงสาธารณสุข เมื่อครั้งอหิวาตกโรคกำลังระบาดในปี 2526 ว่า แหล่งที่เผยแพร่โรคร้ายดังกล่าวนี้ พบมากที่สุด อยู่ภายในเขตบ้านพักคนงานก่อสร้าง (วัลลภ ตั้งคณานุรักษ์ 2530 : 6)

3.2.3 รายได้และค่าใช้จ่าย

แหล่งก่อสร้างส่วนใหญ่จะระบุเวลาในการทำงานช่วงเช้า ตั้งแต่ 8.00-12.00 น. ช่วงบ่ายตั้งแต่ 13.00-17.00น. และทำงานทุกวันไม่มีวันหยุด เพราะจ่ายค่าแรงเป็นรายวัน หากหยุดก็หมายความว่าวันนั้นไม่ได้ค่าแรง ส่วนการจ่ายค่าแรงนั้น จากรายงานการวิจัยของสถาบันวิจัยสังคมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยร่วมกับมูลนิธิเด็กที่ศึกษาเกี่ยวกับแรงงานอุตสาหกรรมก่อสร้าง (วัลลภ ตั้งคณานุรักษ์ 2530 : 25) พบว่า คนงานที่มีภรรยาและเคยผ่านงานมาแล้วอย่างน้อย 1 ปี จะได้ค่าแรงในอัตรา 61-80 บาทต่อวัน ซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นเพศชาย ซึ่งหากเอาค่าแรงขั้นต่ำ 64 บาท เป็นเกณฑ์ จะพบว่าแรงงานเพศหญิงมากถึงร้อยละ 72.26 ยังไม่ได้รับค่าแรงตามเกณฑ์และยิ่งกว่านั้น การจ่ายค่าแรงส่วนมากจะจ่ายในลักษณะ 15 วันต่อครั้ง ทำให้เกิดการขาดแคลนเงินในการใช้จ่าย และเกิดการเป็นหนี้สิน คนงานจำนวนถึงร้อยละ 45 เป็นหนี้ตั้งแต่ 1,094 บาท ลงมาโดยเสียดอกเบี้ยสูงถึงร้อยละ 40 ต่อเดือน

นอกจากนี้จากการศึกษาของ นภัท ศิริสัมพันธ์ (ม.ป.ป.:11-12) เกี่ยวกับสวัสดิการสำหรับกรรมการก่อสร้างในศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่ 2 แห่ง คือมหาทุนลาซาและติกกระทรวงการคลัง พบว่า โดยปกติครอบครัวกรรมกรก่อสร้างจะทำงานกันทั้งสามีและภรรยา ซึ่งภรรยานั้นจะรับงานที่ไม่ต้องการความชำนาญ หรือกึ่งชำนาญ เช่นงานทราย น้ำ หรือผสมซีเมนต์ หญิงเหล่านี้ได้ค่าจ้างประมาณ 50 ถึง 60 บาทต่อวัน สำหรับคนงานที่ชำนาญแล้วและกึ่งชำนาญจะได้รับค่าจ้างสูงกว่า

ตั้งแต่ 61 บาทจนถึงมากกว่า วันละ 100 บาท ขึ้นอยู่กับความชำนาญระยะเวลาที่ทำงานและชนิดของงานที่ทำ จะเห็นได้ว่า ค่าจ้างที่จ่ายให้กับคนงานเหล่านี้มิได้ตั้งต้นจากอัตราต่ำสุด (ในขณะที่ศึกษาอยู่นี้อัตรา 64 บาท ต่อหนึ่งวัน) โดยเฉพาะผู้ไม่มีความชำนาญจะได้รับค่าจ้างต่ำเป็นพิเศษ ดังนั้นในการคำนวณรายได้ของครอบครัวประมาณร้อยละ 70 มีรายได้ทั้งหมดมากกว่าเดือนละ 3,000 บาทต่อเดือน ครอบครัวเหล่านี้จะมีผู้หาเงินมากกว่าหนึ่งคนซึ่งมีมากกว่าร้อยละ 70 ของทั้งหมด ส่วนรายจ่ายของครอบครัวนั้นส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 85 ใช้จ่ายหมดไปเกี่ยวกับอาหาร ไม่มีใครมีเงินเก็บออม มีร้อยละ 30 ที่ส่งเงินกลับไปบ้านตน และคนงานเกือบครึ่งหนึ่งเป็นผู้มีหนี้สิน โดยยืมจากเพื่อนหรือเพื่อนบ้าน

3.3.4 ทัศนะเกี่ยวกับการศึกษาของบุตร

นภัท ศิริสัมพันธ์ (ม.ป.ป.:13) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสวัสดิการสำหรับลูกกรรมกรก่อสร้างในศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่ 2 แห่ง คือมหาทุนผลาช่าและตึกกระทรวงการคลัง พบว่ากรรมกรก่อสร้างเหล่านี้มิได้คิดว่าการศึกษาของลูกจะเป็นปัญหาใหญ่ ส่วนแผนการเรียนในอนาคตของเด็กนั้นมากกว่าร้อยละ 60 จะส่งลูกกลับไปเรียนที่บ้านเดิม เพราะเป็นทางเดียวที่เห็นว่าเหมาะสมที่สุด อย่างไรก็ดี กรรมกรก่อสร้างเหล่านี้เห็นว่าเกิดปัญหาที่จะกระทบกระเทือนต่อการศึกษาของเด็กเมื่อต้องการย้ายที่อยู่ไปเรื่อย ๆ จากที่สถานที่ก่อสร้างหนึ่งไปยังอีกแห่งหนึ่ง นอกจากนี้ มีกรรมกรก่อสร้างบางคนที่ไม่มีญาติหรือบ้านอยู่ต่างจังหวัดและต้องทำงานเต็มเวลา ก็ต้องหอบหิ้วครอบครัวไปในสถานที่ทำงานอยู่เสมอ จึงทำให้เด็กเหล่านี้มีโอกาสน้อยมากที่จะได้รับการศึกษาหรือสามารถฝึกฝนทักษะเพื่อนำไปประกอบวิชาชีพอย่างอื่น นอกเหนือจากเป็นคนงานก่อสร้างเช่นเดียวกับพ่อแม่ของตน

นอกจากนี้ พูนศุกร์ ผลดี (2528:ข-ค) ได้สำรวจความเป็นอยู่ด้านต่าง ๆ ของกรรมกรก่อสร้างในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า กรรมกรก่อสร้างส่วนใหญ่ไม่เห็นว่าการย้ายที่อยู่อาศัยบ่อย ๆ จะมีผลต่อความประพฤติของบุตร การที่บุตรที่ไม่ได้รับการศึกษาเป็นเพราะฐานะยากจนและต้องย้ายสถานที่ศึกษาตามผู้ปกครอง

3.2.5 ปัญหาและความต้องการของกรรมกรก่อสร้าง

จากการศึกษาของมรกต สิงหะเขนทร์ (2518 : บทคัดย่อ) เกี่ยวกับสภาพและปัญหาแรงงานในอุตสาหกรรมก่อสร้างกาคารในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 314 คน โดยแบ่งเป็นสถานประกอบการขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ผลการศึกษาพบว่าคนงานส่วนใหญ่มีความพอใจในงานระดับปานกลาง และเชื่อว่า งานก่อสร้างเป็นที่ไม่มั่นคงนัก และไม่คิดที่จะยึดเป็น

อาชีพหลักตลอดไป คนงานในสถานประกอบการขนาดเล็กกว่าจะมีความเชื่อมั่นในเรื่องความมั่นคงน้อยลงตามลำดับ สิ่งที่คนงานพอใจในงานก่อสร้างคือค่าจ้าง ซึ่งสถานประกอบการขนาดใหญ่และขนาดกลางให้ความสำคัญในเรื่องค่าจ้างมากกว่าขนาดเล็ก ส่วนใหญ่ของคนงานไม่มีความรู้เรื่องกฎหมายแรงงานเลย นอกจากนี้คนงานส่วนมากยังมีความรู้สึกไม่เป็นกันเองหรือขาดสัมพันธภาพที่ดีกับฝ่ายจัดการ รวมทั้งขาดความรู้เรื่องสหภาพแรงงานและขาดสำนึกในการที่จะรวมตัวกันเพื่อปกป้องสิทธิของคนงานด้วยกันเอง และถ้าเกิดปัญหาความไม่พอใจอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้น คนงานส่วนใหญ่มักจะไม่มีปฏิกริยาแสดงออกเพราะเห็นว่าถ้าเกิดการขัดแย้งขึ้นระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างแล้ว ผลที่ตามมาคือลูกจ้างจะถูกไล่ออกซึ่งเป็นความเชื่อที่มีอัตราส่วนใกล้เคียงกันในทุกขนาดสถานประกอบการ ในแง่ของความต้องการสวัสดิการเพิ่มขึ้น และข้อเสนอให้มีการปรับปรุงสวัสดิการบางเรื่องพบว่าส่วนใหญ่เสนอให้นายจ้างปรับปรุงที่พักอาศัยภายในแหล่งงานให้มีสภาพดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่โดยเพิ่มปริมาณปัจจัย เช่น จำนวนห้องน้ำ ห้องส้วม น้ำประปาและไฟฟ้าให้เพียงพอ คนงานในสถานประกอบการขนาดใหญ่มีอัตราส่วนของการเสนอแนะความต้องการมากกว่าคนงานในสถานประกอบการขนาดอื่น

นิตยา โสตถิถาวร (2530:ง-จ) ได้สำรวจปัญหาและความต้องการของกรรมกรก่อสร้างและช่างก่อสร้างในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 200 คน พบว่า ปัญหาและความต้องการของกรรมกรก่อสร้างและช่างก่อสร้าง เป็นดังนี้

1. รายได้ของครอบครัวของกรรมกรก่อสร้างไม่พอใช้จ่าย ส่วนช่างก่อสร้างมีรายได้ในการใช้จ่ายทั้งครอบครัว มีเงินพอใช้ได้อย่างประหยัด ส่วนมากแล้วทั้งกรรมกรก่อสร้าง และช่างก่อสร้าง มีความต้องการที่จะให้เพิ่มรายได้ ให้เพียงพอกับค่าครองชีพในปัจจุบัน

2. กรรมกรก่อสร้างต้องทำงานหนักและไม่มีเสถียรภาพในการทำงานกล่าวคือเมื่อหมดงานแล้วมักไม่ได้งานที่ต่อเนื่องกันและค่าแรงไม่ยุติธรรม ส่วนช่างก่อสร้างยังคงมีงานต่อเนื่องกันไปเรื่อยๆ เนื่องจากเป็นช่างฝีมือจึงไม่ค่อยมีปัญหาในด้านการทำงานมากนัก แต่กลับมีปัญหาในด้านเครื่องมืออุปกรณ์ที่จำเป็นต้องซื้อหาเองเป็นบางอย่าง ความต้องการของกรรมกรก่อสร้างจึงเน้นหนักไปทางด้านค่าจ้างแรงงานและค่าล่วงเวลา ส่วนช่างก่อสร้างมีความต้องการให้เครื่องมือและอุปกรณ์ในการทำงานจะอยู่ในสภาพที่ดีสามารถใช้ทำงานได้

3. ที่อาศัยมีปัญหาและความต้องการที่สอดคล้องกันคือ ไม่มีที่พักที่สะดวกสบายและไม่มีห้องน้ำและห้องส้วมที่ถูกสุขลักษณะ บุตรต้องแยกอยู่ในความดูแลของผู้อื่น ทั้งกรรมกรก่อสร้างและช่างก่อสร้างต้องการมีบ้านพักไม่ต้องเสียค่าเช่า มีห้องน้ำ ห้องส้วม ที่ถูกสุขลักษณะ และมีไฟฟ้าใช้

4. ส่วนใหญ่แล้วทั้งกรรมกรก่อสร้างและช่างก่อสร้างมีบุตรจำนวนมาก บุตรไม่มีโอกาสเข้าเรียนเพราะมีทุนน้อย กรรมกรก่อสร้างมีความต้องการที่จะส่งเสียบุตรตามฐานะคือ ให้พออ่านออกเขียนได้ เพราะต้องการให้บุตรออกมาช่วยพ่อแม่ทำงาน ส่วนช่างก่อสร้างมีความต้องการที่จะส่งเสียบุตรเท่าที่มีความสามารถจะอุปถัมภ์ให้การศึกษาได้

5. กรรมกรก่อสร้างไม่ค่อยมีอุบัติเหตุเพราะการทำงานไม่ค่อยมีอันตรายจะมีบ้างก็เล็กน้อย และส่วนมากจ่ายค่ารักษาเอง สำหรับช่างก่อสร้างได้รับอุบัติเหตุเป็นบางครั้งก็ได้รับการช่วยเหลือจากนายจ้างโดยการจ่ายให้หมด ความต้องการในการตรวจสุขภาพทั้งกรรมกรก่อสร้างและช่างก่อสร้างมีความต้องการบ้างเล็กน้อยเพราะไม่ทราบว่างานที่ตนทำอยู่นั้นเป็นอันตรายหรือไม่ ทั้งกรรมกรก่อสร้างและช่างก่อสร้างต้องการให้จัดสวัสดิการในด้านค่าครองชีพเพิ่มจากค่าจ้างปกติ จ่ายเงินล่วงหน้าเมื่อรองานใหม่ ค่าทดแทนในกรณีเกิดอุบัติเหตุและจ่ายเงินช่วยเหลือบุตรด้วย

นอกจากนี้จากการสำรวจของ พูนศุกร์ ผลดี (2528:ช-ช) เกี่ยวกับความเป็นอยู่ด้านต่าง ๆ ของกรรมกรก่อสร้างในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 100 คน ผลการสำรวจพบว่ากรรมกรส่วนใหญ่ต้องการเปลี่ยนอาชีพใหม่ เพราะได้ค่าจ้างจากงานที่ก่อสร้างต่ำ และไม่เคยได้รับสวัสดิการใดๆจากงานที่ทำ ส่วนใหญ่ต้องการให้นายจ้างจ่ายค่าแรงเพิ่มขึ้นและจ่ายเงินล่วงหน้าตามพระราชบัญญัติแรงงานเมื่อบริษัทหมดงานให้ทำ

ประนอม ชุ่มศรี ปรีดา เรืองเดช และพวงทอง หมื่นศรี (2529:4-5) สรุปปัญหาของกรรมกรก่อสร้าง ดังนี้

1. ปัญหาด้านการเงิน

1.1 การจ่ายค่าแรงที่ช้ากว่ากำหนด ทำให้ต้องซื้อของเงินเชื่อ และหยิบยืมจากผู้อื่นทำให้เกิดภาวะหนี้สิน เพิ่มพูนขึ้นเรื่อยๆ

1.2 สมาชิกครอบครัวมาก และส่วนใหญ่ผู้เป็นพ่อจะทำงานเพื่อเลี้ยงภรรยาและบุตร

1.3 การศึกษาน้อย ดังนั้นงานที่ทำจึงได้ค่าแรงต่ำ ทำให้ไม่พอใช้จ่าย

1.4 เงินรายได้ มีเงินใช้เฉพาะประจำวันเท่านั้น ไม่มีเงินออกเผื่อฉุกเฉิน เมื่อเจ็บป่วย รายได้ จึงถูกแยกย่อยยิ่งขึ้น

1.5 ถูกเบี้ยวค่าแรง

2. ปัญหาที่อยู่และสุขภาพ

สภาพที่อยู่ของกรรมกรไม่เอื้อต่อความเป็นอยู่ที่ถูกสุขลักษณะ เนื้อที่ต่อคนน้อยมากและ

ง่ายต่อการแพร่ของเชื้อโรค นอกจากนี้กรรมกรที่กรำงานทั้งวัน ความไม่สุขกายสบายใจเป็นปัญหาประจำวัน เมื่อประกอบกับที่พักขาดสุขลักษณะที่ดี ทำให้สุขภาพกายและใจทรุดโทรมลง กรรมกรส่วนใหญ่เวลาไม่สบาย มักจะไม่ไปหาหมอ เนื่องจากสภาพทางเวลาและเศรษฐกิจที่ไม่อำนวย กรรมกรก่อสร้างส่วนใหญ่จะซื้อยากิน โดยเฉพาะการซื้อยาทัมใจมากินซึ่งกินเข้าไปแล้วจะเป็นลักษณะยาเสพติด เมื่อไม่กินทำให้หงุดหงิดและมีผลต่อสุขภาพในอนาคต

3. ปัญหาการขาดโอกาสทางการศึกษาของลูกกรรมกรก่อสร้าง

สามารถแบ่งย่อยเป็น

3.1 พ่อแม่ไม่มีเงินส่งเสียเนื่องจากรายได้ไม่พอ และสภาพงานที่ไม่แน่นอน

3.2 การโยกย้ายที่อยู่บ่อยๆ ตามสถานที่ทำงาน

3.3 การอพยพครอบครัวเข้าเมืองทำให้การศึกษาหยุดชะงัก เด็กต้องอพยพตามครอบครัวไปด้วย

3.4 การขาดหลักฐานที่จำเป็น เช่นย้ายมาจากชนบทแต่ไม่มีการย้ายสำมะโนครัวและและสูติบัตรของลูก ไม่สามารถให้ลูกเข้าเรียนหนังสือได้

4. ปัญหาสวัสดิการ

ไม่ได้รับการเหลียวแลเท่าที่ควรคนงานต้องมีชีวิตอยู่ท่ามกลางงานที่เต็มไปด้วยอันตรายโดยไม่มีการป้องกัน ต้องเสี่ยงชีวิตเพื่อรายได้ของแต่ละวัน

3.3 สภาพของลูกกรรมกรก่อสร้าง

จากการที่ชาวชนบทอพยพเข้ามาขายแรงงานในกรุงเทพมหานครและได้เข้าสู่ชีวิตกรรมกรก่อสร้างแล้ว ก็ต้องมาอาศัยอยู่ในที่พักชั่วคราวที่ทางบริษัทสร้างขึ้นในแหล่งก่อสร้างนั้นเลยหรือแยกออกไปสร้างไว้ในอีกแห่งหนึ่ง สภาพของที่พักอาศัยชั่วคราวมีลักษณะมืดทึบ อุดอู้ สกปรก ห้องน้ำห้องส้วมไม่ถูกลักษณะ กรรมกรก่อสร้างจำเป็นต้องยอมรับสภาพนั้นเพื่อความอยู่รอดของตนเอง ซึ่งเป็นธรรมดาอยู่เองที่จะต้องกระทบกระเทือนถึงความเป็นอยู่โดยตรงทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เมื่อเจ็บป่วยก็ต้องหยุดงานและไม่สามารถเบิกค่ารักษาได้ การเป็นหนี้สินจึงเป็นสิ่งจำเป็นตลอดจนไม่มีความมั่นคงในชีวิตเท่าไรนัก เพราะเป็นผู้มีรายได้ต่ำจนน่าจะไม่พอเลี้ยงชีวิตตนเอง โอกาสที่จะออมเงินเพื่อการยกฐานะจึงหมดไป (นิคม จันทรวิทูร 2526 : 5) ลักษณะดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบกระเทือนต่อเด็ก ๆ ที่ได้ติดตามพ่อแม่เข้ามาด้วยอย่างแน่นอน ซึ่งเด็กเหล่านี้

ก็มีจำนวนอยู่มาก ดังจะเห็นได้จากรายงานการสำรวจภาวะทุพโภชนาการของมูลนิธิเด็ก ปี 2523 (วัลลภ ตั้งคณานุรักษ์ 2530 : 27) ที่พบว่าเด็กลูกกรรมกรก่อสร้างที่เข้ามาอาศัยอยู่ด้วยกับพ่อแม่ภายในแหล่งก่อสร้างมีมากถึง 12,480 คน ปี 2529 ในกรุงเทพมหานครมีลูกกรรมกรซึ่งอยู่ในช่วงอายุ 6-14 ปี เป็นจำนวนถึง 30,000 คน (วิทูร ชำรงวิธีนิติ 2529 : 9)

สำหรับสภาพที่เด็กลูกกรรมการก่อสร้างต้องเผชิญนั้น สรุปได้ดังนี้คือ (โครงการศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่ มูลนิธิเด็ก ม.ป.ป. : 1)

1. การขาดสารอาหาร จากการวิจัยของมูลนิธิเด็กในปี พ.ศ.2525 พบว่าเด็กลูกกรรมกรก่อสร้างวัยแรกคลอด - 6 ขวบ ตกอยู่ในสภาพขาดสารอาหารสูงถึงร้อยละ 73.6 หรือ คิดเป็นจำนวน 9,420 คน สำหรับเด็กช่วงวัย 7-14 ปี พบว่ากับข้าวที่ได้รับนั้นไม่เพียงพอแก่การพัฒนาของเด็ก บางมื้อจะมีเพียงข้าวคลุกน้ำปลาเท่านั้น หรือไม่ก็แทนมกับข้าวเปล่า

2. การขาดโอกาสทางการศึกษา เด็ก ๆ ทั้งที่คลอดในแหล่งก่อสร้างหรือที่ย้ายติดตามพ่อแม่มาจากชนบท เมื่อเข้ามาอาศัยอยู่ในเขตบ้านพักแล้ว โอกาสที่จะได้รับการศึกษาจะสิ้นสุดลงทันที จำนวนไม่น้อยอายุล่วงเข้าปีที่ 10 แล้วยังไม่เคยผ่านการศึกษาในโรงเรียนเลย เด็กๆ เหล่านี้จึงมีวิถีชีวิตที่เพื่อการอยู่รอดไปวันๆ รอเมื่ออายุย่างเข้า 12-14 ปี ก็จะเข้าสู่วงจรชีวิตกรรมกรก่อสร้าง ดังสถิติของแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนระยะยาวปี พ.ศ.2526 สำรวจพบว่ามี แรงงานเด็กก่อสร้างอยู่ในกรุงเทพมหานครมากถึง 2,510 คน และส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานไร้ฝีมือ

3. สภาพแวดล้อมที่เป็นอันตราย ภายในเขตบ้านพักที่สร้างอยู่ในบริเวณเดียวกันกับแหล่งก่อสร้างหรือสร้างอยู่ในชั้นล่างของตึกที่กำลังก่อสร้าง เด็ก ๆ จะอาศัยบริเวณที่มีงานก่อสร้างเป็นสถานที่วิ่งเล่น จึงนับเป็นอันตรายอย่างยิ่ง ดังปรากฏเป็นข่าวอยู่เนือง ๆ ถึงอันตรายที่เด็ก ๆ ได้รับตั้งแต่หัวแตก ของแข็งหล่นใส่ รวมทั้งกรณีตึกที่กำลังก่อสร้างถล่มลงมาทับคนงานและเด็ก ๆ ตายทั้งเป็นหลายต่อหลายคราว ตลอดจนกรณีของเด็กหญิงสร้อยเพชร บุญน้อย อายุเพียง 1 ปี 4 เดือนที่ตกลงไปตายในรูเสาเข็มเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ปี พ.ศ.2528

4. สภาพแวดล้อมที่ผิดสุขลักษณะ ดังได้กล่าวไว้แล้วว่า บริเวณบ้านพักและเขตบ้านพักกรรมกรก่อสร้างนั้น สกปรก มืดอับ ชื้นแฉะเป็นบ่อเกิดของเชื้อโรคนานาชนิด เด็กๆ จึงประสบกับปัญหาของโรคท้องร่วง โรคผิวหนัง พยาธิ ตาแดง ฯลฯ ได้ง่าย

5. การขาดความรักและความเอาใจใส่ดูแลที่เพียงพอ เด็ก ๆ จะถูกปล่อยให้อยู่ในบ้านหรือไม่ก็ในเขตบริเวณบ้านพัก เพราะพ่อแม่ต้องออกทำงานแต่เช้าจนถึงเที่ยง จากนั้นก็ทำงานต่อ

จากบ่ายโมงถึง 5 โมงเย็น หลายต่อหลายครั้งต้องทำงานในช่วงกลางคืนอีกด้วยเมื่องานก่อสร้างต้องเร่งรีบให้เสร็จทันกำหนด สภาพเช่นนี้นี่เองที่เด็ก ๆ ต้องถูกปล่อยปละละเลย ขาดการดูแลเอาใจใส่ที่เพียงพอ ส่งผลให้เด็ก ๆ มีสภาพจิตใจที่ขาดความรักและความอบอุ่น ก้าวร้าวและเรียกร้องความสนใจสูง

6. การขาดความรู้สึกมั่นคงในชีวิต อันเป็นผลมาจากการโยกย้ายเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยบ่อย ๆ เพราะเมื่องานของพ่อแม่หมดลง การโยกย้ายเพื่อหาแหล่งงานก่อสร้างแห่งใหม่ก็เกิดขึ้น เด็ก ๆ ก็ต้องโยกย้ายตามติดไปด้วยทำให้ต้องปรับตัวอยู่ตลอดเวลากับที่อยู่อาศัยใหม่ เพื่อนใหม่ สภาพแวดล้อมใหม่ ขณะเดียวกันเด็ก ๆ ก็ได้เรียนรู้ถึงสิ่งที่เป็นจริงที่ประสบอยู่ นั่นคือการขาดบ้านพักอาศัยที่ถาวร ขาดเพื่อนรักที่เข้าใจกัน นี่คือพื้นฐานที่ทำให้รู้สึกถึงความมั่นคงในชีวิตที่ลดน้อยถอยลง

3.4 หน่วยงานที่ให้บริการ

หน่วยงานที่ให้บริการแก่ลูกกรรมกรก่อสร้างที่ปรากฏชัดเจนได้แก่ หน่วยงานของเอกชนคือมูลนิธิเด็กและศูนย์พัฒนาเด็กมีชัย

3.4(1.) มูลนิธิเด็ก เป็นมูลนิธิที่มีวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือเด็ก ๆ จากครอบครัวยากจนโดยเฉพาะเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 6 ขวบ เด็กขาดอาหารและขาดความรักความเอาใจใส่เรื่องการศึกษาและขาดอนาคต ซึ่งทางมูลนิธิมีโครงการที่จัดตั้งขึ้นเพื่อรับผิดชอบในวัตถุประสงค์ต่าง ๆ กันหลายโครงการ (นภัท ศิริสัมพันธ์ ม.ป.ป. : 17) อาทิ โครงการหมู่บ้านเด็ก โครงการศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก โครงการศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่ (ต่อมา ปี พ.ศ.2531 ได้อยู่ในความรับผิดชอบของมูลนิธิสร้างสรรค์เด็กที่เริ่มตั้งขึ้นใหม่)

สำหรับโครงการศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่ มูลนิธิเด็กเคยเป็นส่วนหนึ่งของโครงการบ้านทานตะวันมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2522 จนกระทั่งแยกออกมาดำเนินงานเป็นโครงการศูนย์เด็กโครงการหนึ่งของมูลนิธิโดยตรงในปี พ.ศ.2526 (สุชาดา คณิสสรมงคล 2529 : 5) โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. จัดการศึกษาพื้นฐานให้แก่เด็กลูกกรรมกรก่อสร้าง เพื่อเตรียมความพร้อมแก่เด็กเล็กเพื่อให้พื้นฐานการอ่านออกเขียนได้และคิดเลขเป็น เพื่อเป็นพื้นฐานในการแสวงหาความรู้ต่อไป

2. จัดอาหารเสริมแก่เด็กอ่อนและอาหารกลางวันแก่เด็กโต เพื่อช่วยลดภาระการขาดสารอาหารในเด็กลง

3. ทำศูนย์เด็กเล็กฯ ให้เป็นเสมือนบ้านและโรงเรียนเล็กๆ เพื่อให้เด็กๆ ได้มีพัฒนาการในด้านต่างๆ ที่เหมาะสมกับวัย ไม่ว่าจะเป็นทางด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม ร่างกายและสติปัญญา

4. รณรงค์เผยแพร่ความรู้และให้การศึกษาแก่กรรมกรก่อสร้าง เพื่อยกระดับความคิดและวิถีชีวิตให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

5. เป็นสื่อกลางในการประสานให้เกิดความร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อให้ชีวิตเด็ก ๆ ลูกกรรมกรก่อสร้างได้รับความช่วยเหลือตามสิทธิที่จะต้องได้รับในฐานะมนุษยชาติคนหนึ่ง

3.4.1.1 ลักษณะงานรูปธรรมที่ดำเนินการขึ้นภายในโครงการฯ

การดำเนินงานของโครงการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเคลื่อนที่ ได้ดำเนินงานในหลายลักษณะเพื่อที่จะให้การช่วยเหลือแก่กรรมกรก่อสร้าง กล่าวคือ

3.4.1.1.1 ศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่ภายในเขตบ้านพักกรรมกรก่อสร้าง โครงการฯ จะสำรวจบริเวณที่มีการก่อสร้างทั่วไปและเก็บข้อมูลเกี่ยวกับระยะเวลาในการก่อสร้าง จำนวนกรรมกรก่อสร้าง จำนวนเด็ก สภาพแวดล้อมภายในบริเวณบ้านพักกรรมกรก่อสร้างขึ้น โดยทางบริษัทให้ความร่วมมือในการสร้างศูนย์เด็กเล็กฯ ขึ้น พร้อมโต๊ะม้านั่ง กระดานดำ ตู้และชั้นใส่อุปกรณ์ น้ำประปา ไฟฟ้า บ้านพักครู ส่วนทางโครงการฯจะจัดการในด้านของครูที่สอนเด็กและอุปกรณ์การเรียนการสอนต่างๆ รวมทั้งอาหารเสริมแก่เด็กเหล่านี้ โดยภายในแต่ละศูนย์จะมีครูจำนวน 2 คนดูแลให้การศึกษาแก่เด็กที่อยู่ในช่วงอายุ 3-14 ปี โดยจะแบ่งเด็กออกเป็น 3 กลุ่มด้วยกันคือกลุ่มเตรียมความพร้อม กลุ่มเรียนรู้พื้นฐานวิชาการและกลุ่มเน้นการอ่านออกเขียนได้คิดเลขเป็น ในตอนกลางวันจะมีกับข้าวตามหลักโภชนาการให้แก่เด็ก รวมทั้งบางมื้อจะมีนมหรือนมถั่วเหลืองเพิ่มเติมให้อีกด้วย นอกจากนี้แต่ละเดือนจะพาเด็กออกทัศนศึกษาภายในกรุงเทพฯ เพื่อเป็นการเปิดโลกทัศน์ให้แก่เด็ก โครงการฯ จะจัดค่ายพักแรมให้แก่เด็กปีละ 2 ครั้งที่ต่างจังหวัด ทั้งนี้เพื่อให้เด็กๆ จากทุกศูนย์ได้มีโอกาสรู้จักกัน ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน เรียนรู้ความสัมพันธ์ฉันท์เพื่อนทำงานรวมกลุ่มกัน

นอกเหนือจากการดูแลประจำวันจากครูในแต่ละศูนย์แล้ว ทางศูนย์จะประสานกับหน่วยงานศูนย์สาธารณสุขในเขตใกล้เคียงที่ศูนย์เปิดอยู่ เพื่อให้เข้าช่วยดูแลเฉลี่ยเดือนละครั้ง และได้ประสานกับกลุ่มกิจกรรมในมหาวิทยาลัย เช่นนิสิตนักศึกษาแพทย์จากจุฬาฯ รามา หรือพยาบาลจากโรงพยาบาลให้เข้าจัดกิจกรรมดูแลสุขภาพอนามัยให้แก่เด็กอย่างน้อย 2 เดือนครั้ง

นอกจากนี้ ในแต่ละศูนย์จะให้พื้นฐานทางวิชาชีพแก่เด็กตามความถนัดที่มีอยู่ ตั้งแต่การเย็บปักถักร้อย การตัดเย็บเสื้อผ้า การตัดผม การทำขนม การใช้เครื่องมือการช่าง ขณะเดียวกันก็ติดต่อขอส่งเด็กที่มีความสนใจเข้าฝึกเรียนกับหน่วยงานฝึกวิชาชีพของกรุงเทพมหานคร

3.4.1.1.2. ศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่ภายนอกเขตบ้านพักกรรมกรก่อสร้าง (ศูนย์ถาวร) เนื่องจากในสภาพปัจจุบันของวงการอุตสาหกรรมก่อสร้าง มีแนวโน้มขยายไปรอบนอกกรุงเทพฯประกอบกับเทคนิควิทยาการแผนใหม่มีขีดความก้าวหน้าสูงขึ้นกว่าเดิมมาก จึงทำให้ระยะเวลาในการก่อสร้างงานในสถานที่ต่างๆ มีระยะเวลาในการทำการก่อสร้างสั้นลง อันเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญยิ่งต่อการส่งผลกระทบให้กรรมกรก่อสร้างและเด็ก ๆ ลูกกรรมกรก่อสร้างมีความถี่ในการโยกย้ายมากขึ้นตามลำดับ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาความยากลำบากในการติดตามและให้การพัฒนาเด็กได้อย่างต่อเนื่อง ประกอบกับทางโครงการฯ มีงบประมาณและกำลังคนจำกัดทำให้ไม่สามารถที่จะติดตามและไปดำเนินการเปิดศูนย์เด็กเล็กขึ้นในทุก ๆ แห่งที่เด็กโยกย้ายไปได้ ด้วยเหตุดังกล่าวจึงได้จัดตั้งเป็นศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่แบบถาวรภายนอกเขตบ้านพักกรรมกรก่อสร้างขึ้น โดยวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งศูนย์นั้นเพื่อให้เป็นศูนย์กลางของสิ่ง ต่อไปนี้

3.4.1.1.2.1 การรองรับเด็กลูกกรรมกรก่อสร้างที่อาศัยอยู่ตามบริเวณบ้านพักคนงานตามที่ต่าง ๆ ทั่วไปหลายแห่งในกรุงเทพฯ และเด็กอื่น ๆ อาทิเช่นเด็กสลัม, เด็กลูกกรรมกรรับจ้าง เป็นต้น ซึ่งไม่มีโอกาสได้รับการศึกษาและการพัฒนาตามวัยอันสมควร ให้ได้มีโอกาสได้รับการพัฒนาทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคมตามสมควร

3.4.1.1.2.2 การฝึกฝนอาชีพต่าง ๆ ให้กับเด็กลูกกรรมกรก่อสร้างและเด็กอื่นๆ ที่อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 10-14 ปี ซึ่งมีพื้นฐานในด้านการศึกษามาพอสมควรแล้ว

3.4.1.1.2.3 การฝึกฝนและพัฒนาอาชีพให้กับกลุ่มแม่บ้านและสตรีซึ่งเป็นกรรมกรก่อสร้างที่ไม่สามารถทำงานก่อสร้างได้ตามปกติได้

3.4.1.2 รูปแบบการดำเนินงานภายในศูนย์

หลังจากที่ทางโครงการฯ ได้จัดหาสถานที่อันเหมาะสมเพื่อจัดตั้งเป็นศูนย์เด็กเล็กแบบถาวรได้แล้ว ก็จะทำการติดต่อขอความอนุเคราะห์ไปยังหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อขอความสนับสนุนทั้งในด้านอุปกรณ์การเรียนการสอน ของเล่นเพื่อการพัฒนาเด็ก อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการฝึกฝนอาชีพและอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน โดยภายในศูนย์จะจัด แบ่งเป็นห้องต่าง ๆ คือ ห้องของเล่นและเครื่องเล่นในการพัฒนาเด็ก ห้องหนังสือ ห้องศิลปะ ห้องเรียน ห้องฝึกอาชีพ ห้องกิจกรรม

เป็นต้น ส่วนในด้านกิจกรรมต่าง ๆ ประจำในแต่ละวันนั้นก็ใช้รูปแบบเดียวกันกับศูนย์ต่าง ๆ ที่อยู่ในบริเวณบ้านผักกรมกรก่อสร้าง จะแตกต่างและพิเศษไปบ้างก็ในด้านอาชีพ ซึ่งที่ศูนย์ถาวรนี้จะเน้นในเรื่องการฝึกอาชีพให้กับเด็กและแม่บ้านเป็นกรณีพิเศษ โดยอาชีพที่จะทำการฝึกให้กับเด็กแบ่งออกเป็นลักษณะต่าง ๆ คือ

3.4.1.2.1 อาชีพที่ทางโครงการฯ สามารถฝึกฝนให้กับเด็กและแม่บ้านเองได้ เช่น การตัดเย็บ เสื้อผ้า การทำดอกไม้ การทำขนมและการทำอาหารต่าง ๆ ช่างไม้ ช่างปูน เป็นต้น รวมถึงอาชีพอิสระต่าง ๆ เช่น การค้าขาย การรับจ้างงานอิสระต่าง ๆ

3.4.1.2.2 การฝึกอาชีพพิเศษที่ทางโครงการฯ ไม่สามารถฝึกฝนให้กับเด็กและแม่บ้านเองได้ เช่น ช่างไฟฟ้า ช่างยนต์ ช่างเสริมสวย ช่างซ่อมวิทยุและโทรทัศน์ ช่างเพ้นท์สี ช่างตัดผม ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งอาชีพต่าง ๆ เหล่านี้ ทางโครงการฯ จะได้ทำการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอความร่วมมือในการจัดส่งเด็กและแม่บ้านไปทำการฝึกอบรมยังศูนย์ที่ทางหน่วยงานต่างๆ ปฏิบัติการอยู่ รวมไปถึงการขอความร่วมมือเพื่อขอให้ทางหน่วยงานต่าง ๆ จัดส่งวิทยากรที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญในสาขาอาชีพต่าง ๆ มาให้การอบรมและฝึกฝนเด็กและแม่บ้านเป็นครั้งคราวไป (โครงการศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่ มูลนิธิเด็ก ม.ป.ป. : 5-8)

3.4.1.3 ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินโครงการ

3.4.1.3.1 ปัญหาการโยกย้ายของเด็ก เป็นปัญหาที่ทำให้แต่ละศูนย์ไม่สามารถที่จะให้การศึกษาอย่างต่อเนื่องแก่เด็กได้ โดยเฉพาะในส่วนของเด็กเล็กที่ไม่สามารถเดินทางโดยสารรถเมล์มาตามลำพังได้ เพราะเด็กโตนั้นแม้จะย้ายไปอยู่ในแหล่งก่อสร้างแห่งใหม่ก็ยังสามารถจะขึ้นรถเมล์เดินทางเข้าเรียนยังศูนย์ของทางโครงการฯ ที่อยู่ใกล้เด็กมากที่สุด กระนั้นก็ตามทางโครงการก็ได้พยายามกระตุ้นให้องค์กรและสถาบันการศึกษาต่างๆ ก้าวเข้ามาให้ความสนใจและร่วมพัฒนาเด็กเหล่านี้ โดยเปิดศูนย์ที่ใกล้สถาบันของตนขึ้น

3.4.1.3.2 ปัญหาเงินทุนในการดำเนินโครงการฯ เป็นปัญหาที่ทำให้การขยับขยายการช่วยพัฒนาเด็กมีได้น้อย รวมทั้งยังส่งผลให้การทำงานต้องหยุดชะงักลงเมื่อทุนในการดำเนินการหมดสิ้นลง กระนั้นก็ตามทางโครงการฯ ก็ยังพยายามที่จะรณรงค์เพื่อระดมทุนจากประชาชนภายในประเทศให้มากขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อว่าสักวันทางโครงการฯ อาจจะพึ่งพาตนเองได้มากขึ้นเรื่อย ๆ

3.4.2 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีชัย เริ่มแรกได้จัดตั้งเป็นศูนย์รับเลี้ยงเด็กกลางวัน เมื่อวันที่

1 พฤษภาคม 2524 โดยรับเลี้ยงลูกคนงานก่อสร้าง ตึกสมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน ประมาณ 20 คน เนื่องจากท่านเลขาธิการสมาคม ฯ ได้ใกล้ชิดและเห็นสภาพความเป็นอยู่ของคนงานก่อสร้างที่ต้องทำงานหนักทั้งวัน ไม่มีเวลาเอาใจใส่เลี้ยงดูลูก ปล่อยให้เด็กเล่นอยู่ในบริเวณที่ก่อสร้างตามลำพัง เป็นเหตุให้เด็ก ๆ เหล่านี้ได้รับอันตรายจากเครื่องจักรและเศษวัสดุต่าง ๆ อยู่เสมอ นอกจากนี้ยังได้พบว่า มีเด็กเหล่านี้มากกว่า 10,000 คน ที่ไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือเหมือนเด็กอื่น ๆ ในวัยเดียวกัน จึงได้เปิดบริการด้านการศึกษาด้วย

ต่อมาสถานทูตเนเธอร์แลนด์ และบริษัท TECKON CONSTRUCTION จำกัด ได้เห็นความสำคัญของงานนี้ จึงได้ทำการก่อสร้างต่อเติมอาคารเรียนให้เป็นอาคารถาวรขนาดสามห้องเรียนหนึ่งห้องธุรการ ในที่เช่าอยู่ใกล้บริเวณที่ทำการของสมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน ถนนสุขุมวิท กรุงเทพ ฯ และเปิดดำเนินการอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 4 ตุลาคม 2525 จนกระทั่งสมาคม ฯ ได้สร้างตึก 4 ชั้น ขึ้นใหม่ จึงได้คืนที่เช่าและย้ายศูนย์ ฯ มาอยู่ที่ตึกใหม่ ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2524 ซึ่งมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ช่วยแก้ปัญหาเด็กขาดการดูแลในช่วงที่พ่อแม่ต้องทำงานในเวลากลางวัน
2. เพื่อป้องกันอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นกับเด็กจากบริเวณก่อสร้าง
3. เพื่อดูแลเด็กให้มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ และการพัฒนาที่เหมาะสมกับวัย
4. เพื่อฝึกหัดให้เด็กมีสุขนิสัยที่ดีเกี่ยวกับการกิน การเล่น การออกกำลังกาย และการพักผ่อนอย่างถูกวิธี
5. เพื่อปลูกฝังให้เด็กรู้จักรักษาความสะอาด ความมีระเบียบวินัย ตลอดจนรักสถานที่และสภาพแวดล้อมของตัวเด็ก
6. เพื่อให้มีโอกาสเรียนหนังสือตามควรแก่วัย
7. เพื่อปลูกฝังทัศนคติที่ดีงามในด้านการวางแผนครอบครัวแก่เด็กและผู้ปกครอง

จากสภาพเกี่ยวกับตัวเด็กลูกกรรมกรก่อสร้างที่ติดตามพ่อแม่อยู่ตามแหล่งก่อสร้างต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาข้างต้นทั้งหมด กล่าวได้ว่า การที่เด็กได้มาอยู่ตามแหล่งก่อสร้างหรือที่พักคนงานก่อสร้าง สภาพของเด็กซึ่งมีทั้งเด็กตั้งแต่แรกคลอดไปจนถึงเด็กในวัยเรียนต้องเผชิญอยู่ตลอดเวลา อันเป็นผลทำให้การพัฒนาการทางร่างกายและสติปัญญาของเด็กไม่สามารถเป็นไปได้อย่างเต็มที่ สืบเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ อาทิ สภาพที่พักอาศัยไม่ถูกสุขลักษณะ สภาพภาวะทุพโภชนาการ

สภาพความปลอดภัยจากบริเวณที่พัก ตลอดจนสภาพการขาดความเอาใจใส่จากพ่อแม่ เหล่านี้ล้วนแต่ส่งผลต่อร่างกายและจิตใจของเด็กแทบทั้งสิ้น นอกจากนี้แล้วสภานทางครอบครัวและลักษณะงานของพ่อแม่ก็ยังมีผลทำให้เด็กต้องกลายเป็นผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาไป เนื่องจากครอบครัวของเด็กส่วนใหญ่ประสบกับปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ พ่อแม่ไม่มีเงินพอจะส่งลูกเรียนได้ และการโยกย้ายที่อยู่บ่อยตามลักษณะงานของพ่อแม่ ทำให้เด็กหมดโอกาสที่จะได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง หรือทำให้การศึกษาของเด็กต้องหยุดชะงักลง แต่อย่างไรก็ตามปัจจุบันได้มีหน่วยงานเอกชนที่ให้ความช่วยเหลือแก่เด็กผู้ด้อยโอกาสทางสังคมกลุ่มนี้ นั่นคือ มูลนิธิเด็ก ซึ่งวิธีการช่วยเหลือนั้นจะทำในลักษณะของการจัดตั้งศูนย์เด็กเล็กชั่วคราวในแหล่งชุมชนก่อสร้างนั้นจะพิจารณาแหล่งที่มีจำนวนเด็กมากพอ ซึ่งส่วนมากเป็นการก่อสร้างขนาดใหญ่ ทางศูนย์จะจัดครูเข้าประจำศูนย์ละ 2 คน เพื่อให้การช่วยเหลือเด็กโดยมุ่งที่จะส่งเสริมพัฒนาการของเด็กให้เป็นไปอย่างเต็มที่ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เด็กต้องเผชิญอยู่ การส่งเสริมและช่วยเหลือนั้นนอกจากการดูแลเรื่องอาหารกลางวันแล้ว ยังได้มีการจัดสอนหนังสือให้สำหรับเด็กโต ส่วนเด็กเล็กจะเป็นการเตรียมความพร้อมเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งการเรียนการสอนมิได้มีหลักสูตรแน่นอนเฉพาะเด็กกลุ่มนี้ กระทำโดยการนำหลักสูตรในระบบโรงเรียนมาใช้ ซึ่งเหมาะสำหรับกลุ่มเด็กที่มีสภาพโดยทั่วไปแตกต่างจากเด็กกลุ่มนี้มากโดยเฉพาะสภาพแวดล้อมและระยะเวลาในการเรียน ดังนั้นจึงเป็นปัญหาแก่ผู้สอนอย่างมากที่จะจัดการเรียนการสอนแก่เด็กกลุ่มนี้ที่บางครั้งไม่สามารถกระทำได้อย่างต่อเนื่องจนจบหลักสูตร หรือกระทำได้เพียงครึ่ง ๆ กลาง ๆ เท่านั้น เนื่องจากลักษณะงานของพ่อแม่ที่ต้องย้ายที่อยู่บ่อย และการโยกย้ายไปอยู่ในแหล่งก่อสร้างใหม่นี้เด็กก็จะเผชิญสภาพเหมือนเดิมอีก โดยเฉพาะถ้าเป็นแหล่งก่อสร้างขนาดเล็กก็จะไม่มีศูนย์ให้ความช่วยเหลือดังกล่าว เด็กจำต้องอยู่กับสภาพเหล่านั้นโดยไม่มีผู้เหลียวแลและเติบโตขึ้นท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่ไม่เป็นผลดีต่อร่างกายและจิตใจ ดังนั้นการสร้างและพัฒนาหลักสูตรขึ้นสำหรับเด็กกลุ่มนี้จึงเป็นการช่วยให้ผู้สอนสามารถสอนได้อย่างมีทิศทางและเป้าหมายที่แน่นอนโดยเฉพาะอย่างยิ่งจะช่วยสร้างเสริมลักษณะสุขนิสัยและความพร้อมให้เกิดขึ้นในตัวเด็ก อันจะเป็นพื้นฐานสำหรับเด็กถ้าหากจะต้องตกอยู่ในสภาพแวดล้อมเช่นเดิมอีกในแหล่งใหม่ ซึ่งจะทำให้เด็กรู้จักรักษาและปรับตัวอยู่ได้อย่างปกติสุขและมีการพัฒนาการเป็นไปตามวัยของตน และเมื่อเติบโตขึ้นก็จะเป็นประชากรที่มีคุณภาพของประเทศต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการสร้างและพัฒนาหลักสูตร

การสร้างและพัฒนาหลักสูตรสำหรับลูกกรรมกรก่อสร้างในเขตกรุงเทพมหานครครั้งนี้ ดำเนินการในลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ซึ่งมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การสำรวจข้อมูลพื้นฐาน ดำเนินการในลักษณะของการวิจัยเชิงสำรวจ (Servey Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะนำมาสร้างหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการที่แท้จริงของลูกกรรมกรก่อสร้าง โดยผู้วิจัยออกสำรวจตามแหล่งที่มีการก่อสร้างในเขตกรุงเทพมหานครซึ่งได้คัดเลือกไว้เป็นตัวอย่างศึกษา นอกจากการสำรวจในแหล่งชุมชนก่อสร้างแล้วข้อมูลพื้นฐานอีกส่วนหนึ่งได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัย (ได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 2) และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการแก่ลูกกรรมกรก่อสร้างเพื่อจะได้ทราบปัญหาอุปสรรคในการจัดการกับการศึกษาตลอดจนเนื้อหาและข้อมูลอื่นๆที่จะนำมาใช้ประกอบการพัฒนาหลักสูตรขึ้นในครั้งนี้ จากนั้นก็นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นประเด็นปัญหาหรือเป้าหมายที่จะมุ่งพัฒนาลูกกรรมกรก่อสร้างต่อไป

ขั้นที่ 2 การร่างหลักสูตร การดำเนินการในขั้นนี้เป็นลักษณะของการพัฒนา นั่นคือการนำผลการสำรวจข้อมูลพื้นฐานที่ได้จากการสำรวจชุมชนและจากเอกสารงานวิจัย มากำหนดเป็นประเด็นที่ต้องพัฒนาแล้วก็ดำเนินการร่างหลักสูตรให้สอดคล้องกับข้อมูลพื้นฐานดังกล่าว จากนั้นนำโครงร่างหลักสูตรไปให้ผู้เชี่ยวชาญในสาขาการพัฒนาหลักสูตร สาธารณสุขศาสตร์ จิตวิทยา และการวัดประเมินผลการศึกษาทำการพิจารณาตรวจสอบโครงร่างหลักสูตร เพื่อประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรก่อนที่จะนำไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมาย ภายหลังผู้เชี่ยวชาญได้ประเมินและให้ข้อเสนอแนะแล้วผู้วิจัยก็ได้นำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนที่จะดำเนินการในขั้นต่อไป

ขั้นที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร การดำเนินการในขั้นนี้เป็นลักษณะของการประเมินเพื่อหาประสิทธิภาพของหลักสูตรโดยทำการทดลองกับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเป็นลูกกรรมกรก่อสร้างก่อนวัยเรียน

เพื่อพิจารณาว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นนี้ทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์เป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ นอกจากนี้ยังได้นำผลของการใช้หลักสูตรไปเปรียบเทียบกับเด็กที่เรียนอยู่ในระบบโรงเรียน เพื่อตรวจสอบว่าเด็กที่ผ่านหลักสูตรที่สร้างขึ้นนี้มีการพัฒนาในบางด้านเท่าเทียมกับเด็กที่เรียนอยู่ในระบบโรงเรียนหรือไม่ ซึ่งแสดงถึงเกณฑ์ที่ใช้หาประสิทธิภาพของหลักสูตรอีกเกณฑ์หนึ่ง

ขั้นที่ 4 การปรับปรุงหลักสูตร ภายหลังการทดลองใช้หลักสูตรกับกลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และนำผลการทดลอง ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนอย่างไม่เป็นทางการนำมาพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมต่อไป

จากขั้นตอนในการดำเนินงานข้างต้น แสดงแผนผังของการพัฒนาหลักสูตรสำหรับลูกกรรมกรก่อสร้างก่อนวัยเรียนได้ดังนี้

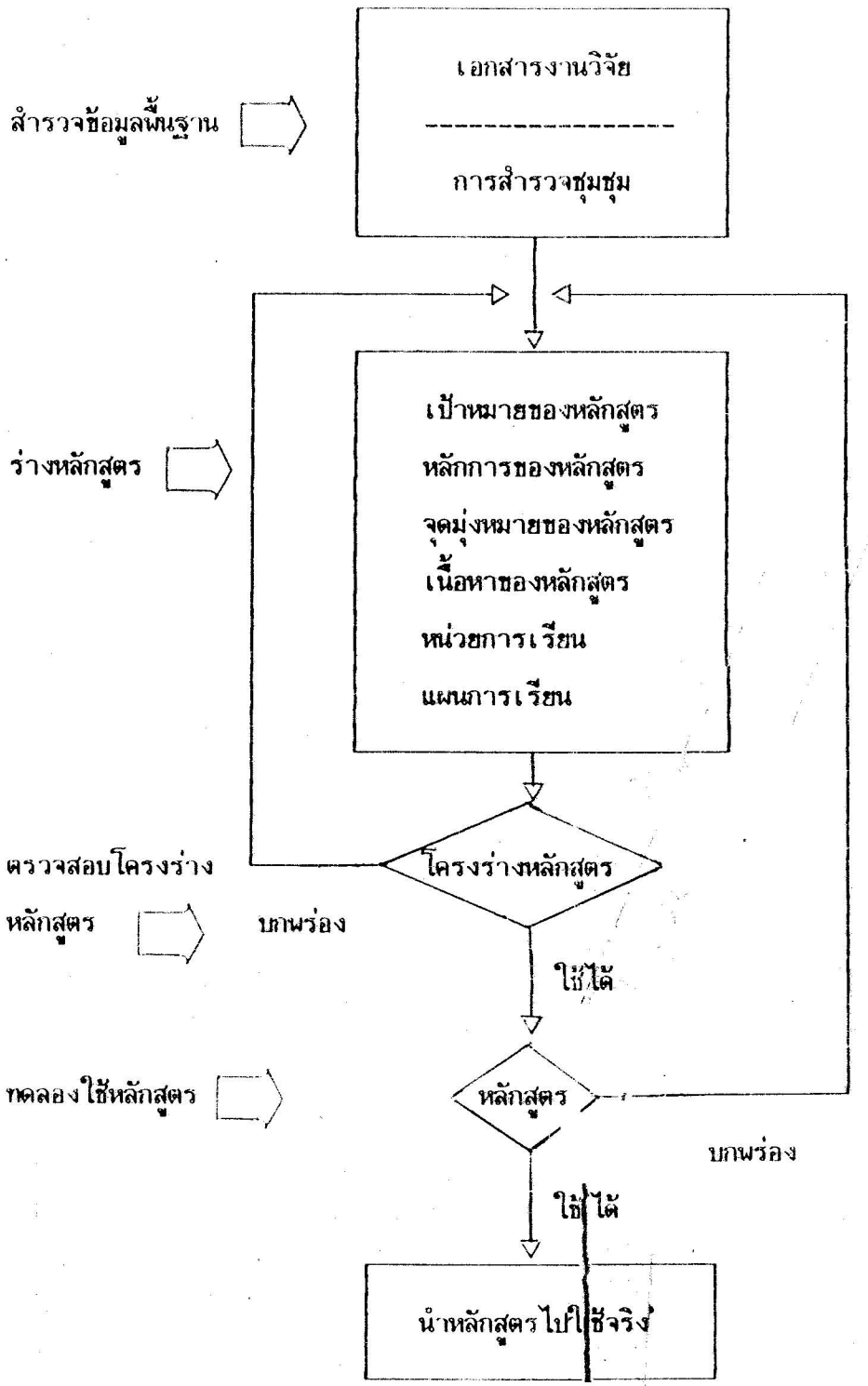

ภาพประกอบ 16 ขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรสำหรับอุตสาหกรรมการก่อสร้างในเขตกรุงเทพมหานคร

รายละเอียดของการสร้างและพัฒนาหลักสูตรสำหรับลูกกรรมกรก่อสร้าง

ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจข้อมูลพื้นฐาน

การสำรวจข้อมูลพื้นฐานนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะนำมาสร้างหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพ และความต้องการที่แท้จริงของลูกกรรมกรก่อสร้างซึ่งแบ่งเนื้อหาการสำรวจออกเป็นดังนี้

1. การสำรวจสภาพความเป็นอยู่ในแหล่งชุมชนก่อสร้างของลูกกรรมกรก่อสร้าง
2. การสำรวจสภาพทางครอบครัวของลูกกรรมกรก่อสร้าง
3. การสำรวจสภาพส่วนตัวของลูกกรรมกรก่อสร้าง
4. การสำรวจปัญหาอุปสรรคและแนวทางในการจัดการศึกษของผู้ที่เกี่ยวข้อง

1. การสำรวจสภาพความเป็นอยู่ในชุมชนก่อสร้างของลูกกรรมกรก่อสร้าง

1.1 วัตถุประสงค์

เพื่อต้องการทราบ สภาพของชุมชนก่อสร้างที่ลูกกรรมกรก่อสร้างติดตามบิดามารดาไปอยู่นั้นมีสภาพเป็นอย่างไร โดยจะพิจารณาในเรื่องต่อไปนี้

1.1.1 สภาพแวดล้อมโดยทั่วไป

1.1.2 สภาพที่พักอาศัย

1.1.3 สภาพห้องน้ำห้องส้วม

1.1.4 สภาพการพักผ่อนสันทนาการ

1.1.5 ลักษณะการกำจัดขยะมูลฝอย

1.1.6 ลักษณะการประกอบและบริโภคอาหาร

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสำรวจครั้งนี้ได้แก่ ชุมชนก่อสร้างในเขตกรุงเทพมหานครที่มีศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่มูลนิธิสร้างสรรค์เด็กตั้งอยู่ในปีพ.ศ. 2531 ประกอบด้วยชุมชนก่อสร้างสำนักงานใหญ่การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยและหมู่บ้านปรีชา (รามคำแหง) และใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายเลือกชุมชนก่อสร้างอีก 4 แห่ง ที่ไม่มีศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่ตั้งอยู่ได้แก่ ชุมชนก่อสร้างบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัล 5 ทาวเฮ้าส์ แนชรอล เพลส (Natural Place) และ ชิชา แคสเต้ิล (Chi Cha Castle)

1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสังเกตสภาพของชุมชนก่อสร้างที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ตามขั้นตอนต่อไปนี้

1.3.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพของชุมชน

1.3.2 ออกสำรวจชุมชนก่อสร้างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างอย่างไม่เป็นทางการ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาสร้างแบบการสังเกต

1.3.3 นำข้อมูลที่ได้จากข้อมูล 1.3.2 มาสร้างแบบสังเกต

1.3.4 นำแบบสังเกตที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน พิจารณาถึงความครอบคลุมของเนื้อหาที่จะสังเกต

1.3.5 ปรับปรุงแบบสังเกตให้มีความสมบูรณ์และเที่ยงตรงตามเนื้อหาที่ต้องการ (แบบสังเกตเสนอไว้ในภาคผนวก ค)

1.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยออกไปสังเกตตามแหล่งชุมชนก่อสร้างที่ได้คัดเลือกไว้เป็นกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง โดยเริ่มตั้งแต่เดือนมกราคมจนถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2531 ดังนี้

5 มกราคม 2531 ถึง 9 มกราคม 2531 ชุมชนก่อสร้าง สำนักงานใหญ่การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย

12 มกราคม 2531 ถึง 17 มกราคม 2531 ชุมชนก่อสร้าง หมู่บ้านปรีชา (รามคำแหง)

15 กุมภาพันธ์ 2531 ถึง 19 กุมภาพันธ์ 2531 ชุมชนก่อสร้าง ห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัล 5

20 กุมภาพันธ์ 2531 ถึง 25 กุมภาพันธ์ 2531 ชุมชนก่อสร้าง ทาวเฮ้าส์ แนชรอล เพลส

21 มีนาคม 2531 ถึง 24 มีนาคม 2531 ชุมชนก่อสร้าง บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

23 เมษายน 2531 ถึง 27 เมษายน 2531 ชุมชนก่อสร้าง ทาวเฮ้าส์ ชิชา แคสเติ้ล

1.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจะเสนอในลักษณะของการบรรยายสิ่งที่สังเกตเห็น

2. การสำรวจสภาพทางครอบครัวของลูกกรรมกรก่อสร้าง

2.1 วัตถุประสงค์

เพื่อต้องการทราบเกี่ยวกับครอบครัวของลูกกรรมกรก่อสร้างว่ามีลักษณะหรือสภาพเป็นอย่างไร โดยกำหนดประเด็นที่ศึกษาดังนี้

2.1.1 สภาพของกรรมกรก่อสร้าง

2.1.2 ปัญหาและความต้องการของกรรมกรก่อสร้างในด้าน

2.1.2.1 ที่พักอาศัย

2.1.2.2 เศรษฐกิจ

2.1.2.3 การประกอบอาชีพ

2.1.2.4 การศึกษาของบุตร

2.1.3 ความเอาใจใส่ต่อการดูแลบุตรของกรรมกรก่อสร้าง

2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ กรรมกรก่อสร้างที่มีครอบครัวและบุตร ซึ่งพักในชุมชนก่อสร้างที่คัดเลือกไว้เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 150 คน โดยใช้การสุ่มแบบลูกหิมะ (Snowball Sampling) นั่นคือ การให้ครอบครัวที่สุ่มได้เป็นผู้บอกกลุ่มตัวอย่างต่อไป ทั้งนี้เนื่องจากมีข้อจำกัดเกี่ยวกับตัวผู้ให้ข้อมูลที่ต้องเป็นผู้มีครอบครัวและบุตร

2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพทางครอบครัวที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีขั้นตอนดังนี้

2.3.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.3.2 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสร้างเป็นข้อคำถามในการสัมภาษณ์

2.3.3 นำแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบลักษณะของข้อคำถาม และความถูกต้องของภาษาที่ใช้

2.3.4 นำแบบสัมภาษณ์ที่แก้ไขแล้วไปทดลองสัมภาษณ์ กับกรรมกรก่อสร้างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5 คน จากนั้นก็นำมาปรับปรุงอีกครั้ง ก่อนที่จะทำเป็นแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ (แบบสัมภาษณ์ได้เสนอไว้ในภาคผนวก ค)

2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ซึ่งช่วงเวลาที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลแต่ละแห่งจะเป็นช่วงเวลาประมาณ 17.00 - 20.00 น. ทั้งนี้เนื่องจากเป็นช่วงที่ผู้ให้ข้อมูลกลับจากการทำงานมาที่พักและพอมีเวลาว่างสำหรับการให้สัมภาษณ์ ส่วนระยะเวลาในการเก็บนั้นเป็นระยะเดียวกับการเข้าไปสังเกตชุมชนก่อสร้างแต่ละแห่ง

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเสนอในรูปของความถี่และร้อยละ

3. การสำรวจสภาพส่วนตัวของลูกกรรมกรก่อสร้าง

3.1 วัตถุประสงค์

เพื่อต้องการทราบลักษณะส่วนตัวของลูกกรรมกรก่อสร้างว่ามีสภาพเป็นอย่างไร ทั้งนี้จะได้นำมาใช้ในการจัดเนื้อหาและกิจกรรมของหลักสูตรให้เหมาะสม โดยจะพิจารณาในประเด็นต่อไปนี้

3.1.1 สภาพและความต้องการของลูกกรรมกรก่อสร้าง

3.1.2 สมรรถภาพพื้นฐานอันได้แก่

3.1.2.1 การควบคุมกล้ามเนื้อใหญ่และเล็ก

3.1.2.2 การคิดเปรียบเทียบ การเลียนแบบ การรู้จักตำแหน่งและขนาด

3.1.2.3 ความสามารถทางภาษา

3.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ ลูกกรรมกรก่อสร้างซึ่งพักในชุมชนก่อสร้างที่ได้คัดเลือกไว้เป็นกลุ่มตัวอย่างสำหรับการสังเกตสภาพชุมชนและลูกกรรมกรก่อสร้างที่บ้านอุปถัมภ์เด็กมูลนิธิสร้างสรรค์เด็กจำนวนทั้งหมด 53 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ประกอบด้วย

3.3.1 แบบสัมภาษณ์สภาพและความต้องการของลูกกรรมกรก่อสร้างที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามขั้นตอนต่อไปนี้

3.3.1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพของตัวเด็ก

3.3.1.2 กำหนดประเด็นต่าง ๆ ที่ต้องการทราบเกี่ยวกับสภาพและความต้องการของเด็กเพื่อที่จะนำไปใช้ในการสร้างและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับตัวเด็ก แล้วสร้างเป็นข้อคำถามในการสัมภาษณ์

3.3.1.3 สร้างแบบสัมภาษณ์แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบประเด็นต่าง ๆ ตลอดจนความถูกต้องของภาษาที่ใช้

3.3.1.4 นำแบบสัมภาษณ์ที่แก้ไขแล้วไปทดลองสัมภาษณ์กับลูกกรรมกรก่อสร้างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง 5 คน จากนั้นก็นำมาปรับปรุงอีกครั้งก่อนที่จะทำเป็นแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์

(แบบสัมภาษณ์ได้เสนอไว้ในภาคผนวก ค)

3.3.2 แบบวัดสมรรถภาพพื้นฐานของเด็ก ได้พัฒนาจากแบบวัดสมรรถภาพของรองศาสตราจารย์ ดร. วิชัย วงษ์ใหญ่ มีค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดเท่ากับ 0.71

(แบบวัดสมรรถภาพพื้นฐานได้เสนอไว้ในภาคผนวก ค)

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการทดสอบและสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเป็นรายบุคคลด้วยตนเอง

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลนั้น คะแนนที่ได้จากการสอบวัดสมรรถภาพเสนอในรูปของค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ส่วนผลการสัมภาษณ์นั้นเสนอในรูปของความถี่และร้อยละ

4. การสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้บริการทางการศึกษาแก่ลูกกรรมกรก่อสร้างของครูผู้สอนในศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่

4.1 วัตถุประสงค์

เพื่อต้องการทราบความคิดเห็นของครูผู้สอนในศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่มูลนิธิสร้างสรรค์เด็กและศูนย์พัฒนาเด็กมีชัย เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน ตลอดจนสภาพต่าง ๆ

ของผู้เรียนอันจะนำมาใช้เป็นข้อมูลในการสร้างและพัฒนาหลักสูตร

4.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ ครูผู้สอนในศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่มูลนิธิสร้างสรรค์เด็กและศูนย์พัฒนาเด็กมีชัย จำนวน 8 คน ซึ่งเลือกมาโดยใช้การสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

4.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้บริการทางการศึกษาแก่ลูกกรรมกรก่อสร้าง ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยมีขั้นตอนดังนี้

4.3.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.3.2 กำหนดประเด็นต่าง ๆ ที่ต้องการทราบแล้วสร้างเป็นข้อคำถาม

4.3.3 สร้างแบบสอบถามแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบประเด็นต่าง ๆ ตลอดจนภาษาที่ใช้ในแต่ละข้อคำถาม

4.3.4 นำแบบสอบถามที่แก้ไขแล้วไปทดลองสอบถามกับครูผู้สอนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จากนั้นนำมาปรับปรุงอีกครั้งก่อนทำเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

(แบบสอบถามได้เสนอไว้ในภาคผนวก ค)

4.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ออกไปสอบถามบุคคลที่ได้คัดเลือกไว้เป็นกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเสนอในรูปของการบรรยาย

<u>ขั้นตอนที่ 2</u> โครงร่างหลักสูตร

1. การร่างหลักสูตร

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นที่นำผลจากการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน สาระสนเทศจากเอกสารงานวิจัย มากำหนดเป็นโครงร่างหลักสูตรซึ่งประกอบด้วย

1.1 สภาพปัญหาและความจำเป็น

1.2 หลักการของหลักสูตร

1.3 เป้าหมายของหลักสูตร

1.4 จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

1.5 เนื้อหาของหลักสูตร

1.6 หน่วยการเรียน

1.6.1 ชื่อหน่วย

1.6.2 สภาพที่เป็นอยู่

1.6.3 ผลที่เกิดจากสภาพที่เป็นอยู่

1.6.4 เป้าหมายของหน่วยการเรียน

1.6.5 จุดมุ่งหมายของหน่วยการเรียน

1.6.6 แผนการเรียน

1.7 แผนการเรียน

1.7.1 เรื่องที่เรียน

1.7.2 จุดมุ่งหมายเฉพาะ

1.7.3 เนื้อหาที่เรียน

1.7.4 กิจกรรมและวิธีสอน

1.7.5 สื่อ

1.7.6 การประเมินผล

2. การประเมินโครงร่างหลักสูตร

หลังจากการร่างหลักสูตรซึ่งประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ขึ้นแล้วได้ทำการหาประสิทธิภาพของโครงร่างหลักสูตรโดยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ ทำการประเมินดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 ประเด็นการประเมิน

การประเมินโครงร่างหลักสูตรได้ทำการประเมิน 2 ลักษณะ คือการประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของโครงสร้างหลักสูตร ดังนี้

2.1.1 การประเมินความเหมาะสมของโครงร่างหลักสูตรประเมินว่าองค์ประกอบแต่ละส่วนมีความเหมาะะสมกับสภาพผู้เรียนเพียงใด โดยพิจารณาถึงความเหมาะสมของหลักการของหลักสูตร เป้าหมายของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตร ระยะเวลาในการเรียน แผนการเรียน และรูปแบบของหลักสูตร

2.1.2 การประเมินความสอดคล้องของโครงร่างหลักสูตรประเมินว่าองค์ประกอบแต่ละส่วนมีความสอดคล้องกันหรือไม่โดยพิจารณาถึงความสอดคล้องระหว่างหลักการของหลักสูตรเป้าหมายของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตรและหน่วยการเรียน ความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ในแผนการเรียน

2.2 ผู้ประเมินโครงร่างหลักสูตร

ผู้ประเมินโครงร่างหลักสูตรประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญสาขาการพัฒนาหลักสูตร จิตวิทยา สาธารณสุขศาสตร์ และการวัดประเมินผล จำนวนทั้งหมด 12 ท่าน (รายชื่อผู้เชี่ยวชาญแสดงไว้ในภาคผนวก ก)

2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินประกอบด้วย โครงร่างหลักสูตรที่ให้ผู้ประเมินแสดงข้อเสนอแนะลงในตัวโครงร่าง แบบประเมินความเหมาะสมของโครงร่างหลักสูตร ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าจำนวน 5 ระดับ และแบบประเมินความสอดคล้องของโครงร่างหลักสูตรซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าจำนวน 3 ระดับ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยมีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

2.3.1 ศึกษารายละเอียดต่าง ๆ ของโครงสร้างหลักสูตร

2.3.2 กำหนดประเด็นต่าง ๆ ที่จะทำการประเมินแล้วนำมาเขียนเป็นข้อคำถาม

2.3.3 นำแบบประเมินไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบประเด็นต่าง ๆ ของการประเมิน ลักษณะของข้อคำถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้

2.3.4 ปรับปรุงแก้ไขแบบประเมินแล้วจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์

(แบบประเมินโครงร่างหลักสูตรได้เสนอไว้ในภาคผนวก ค)

2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการประเมินโครงร่างหลักสูตรครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง พร้อมกับสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญแต่ละสาขาอย่างไม่เป็นทางการเพื่อทราบรายละเอียดเพิ่มเติมโดยใช้ระยะเวลาในการเก็บระหว่างเดือนมิถุนายนถึงเดือนกรกฎาคมพ.ศ. 253

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินความเหมาะสมของโครงร่างหลักสูตรเสนอในรูปของค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินความสอดคล้องเสนอในรูปของดัชนีความสอดคล้องซึ่งมีเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินดังนี้

2.5.1 การพิจารณาความสอดคล้อง ใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency= IOC) (สมบูรณ์ ชิตพงศ์. ม.ป.ป. : 2) ซึ่งมีสูตรดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

$\sum R$ = ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N = จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

โดยจะนำคำตอบของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนมาแปลงเป็นคะแนนดังนี้

มีความเห็นว่า สอดคล้อง กำหนดคะแนนเป็น + 1

มีความเห็นว่า ไม่แน่ใจ กำหนดคะแนนเป็น 0

มีความเห็นว่า ไม่สอดคล้อง กำหนดคะแนนเป็น - 1

จากนั้นก็นำมาแทนค่าในสูตรหาดัชนีความสอดคล้อง ถ้าค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 ขึ้นไปถือว่าใช้ได้ไม่ต้องทำการปรับปรุง

2.5.2 การพิจารณาความเหมาะสม ใช้เปรียบเทียบกับมาตราในแบบสอบถาม โดยนำคำตอบของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนมาแปลงเป็นคะแนนดังนี้

มีความเป็นว่า มากที่สุด ให้คะแนนเป็น 5

มีความเห็นว่า มาก ให้คะแนนเป็น 4

มีความเห็นว่า ปานกลาง ให้คะแนนเป็น 3

มีความเห็นว่า น้อย ให้คะแนนเป็น 2

มีความเห็นว่า น้อยที่สุด ให้คะแนนเป็น 1

จากนั้นจะหาค่าเฉลี่ยคะแนนความเหมาะสมของผู้เชี่ยวชาญโดยเทียบกับเกณฑ์ดังนี้

มากที่สุด	ช่วงคะแนน	4.21 - 5.00
มาก	ช่วงคะแนน	3.41 - 4.20
ปานกลาง	ช่วงคะแนน	2.61 - 3.40
น้อย	ช่วงคะแนน	1.81 - 2.60
น้อยที่สุด	ช่วงคะแนน	1.00 - 1.80

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร

ภายหลังการประเมินโครงร่างหลักสูตรในขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยได้ทำการปรับปรุงแก้ไขโครงร่างหลักสูตรให้มีความเหมาะสมแล้ว จึงนำมาทดลองใช้กับเด็กลูกกรรมกรก่อสร้างที่อยู่ในศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก สถานที่ก่อสร้างหมู่บ้านจัดสรรชวนชื่น จำนวน 26 คน โดยใช้รูปแบบการทดลองสอบก่อนและหลังของกลุ่มตัวอย่างเดียว (One Group Pretest Posttest Design) (Campbell and Stanley.1963 : 13) ทั้งนี้ในช่วงของการเริ่มทดลองใช้หลักสูตรศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก ได้เริ่มเปิดดำเนินการที่หมู่บ้านจัดสรรชวนชื่นในเขตกรุงเทพมหานครขึ้นอีก ซึ่งเป็นศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่ใหม่เพียงแห่งเดียวในขณะนั้นและมีจำนวนลูกกรรมกรที่เป็นกลุ่มเป้าหมายมากเพียงพอ

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการทดลองใช้หลักสูตรประกอบด้วย

1.1 แบบวัดความพร้อมในด้านการเรียนของเด็กก่อนวัยเรียนซึ่งจัดทำโดย ศาสตราจารย์ ดร.จรรจา สุวรรณทัต และอาจารย์วันเพ็ญ นิศาลพงษ์ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒโดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.91 (แบบวัดความพร้อม แสดงไว้ในภาคผนวก ค)

1.2 แบบทดสอบวัดความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขนิสัยที่ดี 2 ฉบับ ฉบับที่ 1 มี 10 ข้อคะแนนเต็ม 14 คะแนน มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.84 ฉบับที่ 2 มี 12 ข้อ คะแนนเต็ม 12 คะแนน มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.57 และแบบทดสอบวัดความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างเสริมความปลอดภัยมี 13 ข้อ คะแนนเต็ม 18 คะแนน มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.66 ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นสร้างขึ้น สำหรับการหาความเชื่อมั่นใช้สูตรการหาความเชื่อมั่นของ คูเดอร์ - ริชาร์ดสัน สูตรที่ 20 (Kuder Richardson formula 20, Watter Dick and Nancy Hagerty. 1971 : 32) ส่วนขั้นตอนในการสร้างแบบทดสอบเป็นดังนี้

1.2.1 ศึกษาวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่สร้างขึ้นตลอดจนศึกษาแนวทางในการสร้างแบบวัดสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2.2 สร้างแบบทดสอบให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรแล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผล 1 ท่าน และครูผู้สอนในโรงเรียนอนุบาล 1 ท่าน พิจารณาปรับปรุงข้อคำถามตลอดจน

รูปภาพที่ใช้เป็นตัวเลือกและตัวลวง

1.2.3 ปรับปรุงแบบทดสอบแล้วนำไปทดสอบเพื่อหาความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบ กับนักเรียนอนุบาล 2 สถานเลี้ยงเด็กบ้านครูติ่ม

1.2.4 ปรับปรุงแบบทดสอบแล้วนำไปทดสอบเพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบกับนักเรียนอนุบาล 2 โรงเรียนพิบูลเวศม์ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง (แบบทดสอบแสดงไว้ในภาคผนวก ค)

1.3 แบบประเมินพฤติกรรมของผู้เรียน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีลักษณะเป็นพฤติกรรมของเด็กเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 2 ระดับ โดยประเมินว่าพฤติกรรมนั้น "ใช่ได้" หรือ "ใช่ไม่ได้" มีจำนวนทั้งหมด 21 ข้อ ซึ่งมีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

1.3.1 ศึกษาวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่สร้างขึ้น และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและแนวทางการประเมินพัฒนาการเด็กของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (หน่วยศึกษานิเทศก์สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2531 : 21 -37)

1.3.2 กำหนดพฤติกรรมที่ต้องการประเมินให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โดยพิจารณาจากวัตถุประสงค์ที่ต้องใช้การประเมินโดยการสังเกต และยึดแนวทางการประเมินพัฒนาการเด็กของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จากนั้นจึงสร้างเป็นแบบประเมินพฤติกรรม

1.3.3 นำแบบประเมินพฤติกรรมที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการอนุบาลสองท่านพิจารณาปรับปรุงและเสนอแนะพฤติกรรมที่ควรประเมินให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

1.3.4 ปรับปรุงแก้ไขแบบประเมินพฤติกรรมแล้วนำไปครูผู้สอนซึ่งเป็นผู้ประเมินได้ลองทำการประเมินเด็กที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 5 คน (แบบประเมินพฤติกรรมแสดงไว้ในภาคผนวก ค)

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การทดลองใช้หลักสูตรครั้งนี้ได้ดำเนินการดังนี้

วันที่ 1,2 และ 5 กันยายน 2531 ทำการทดสอบผู้เรียนก่อนการใช้หลักสูตร

วันที่ 6 กันยายน 2531 เริ่มทดลองใช้หลักสูตร

วันที่ 7 พฤศจิกายน 2531 สิ้นสุดการทดลองใช้หลักสูตร

วันที่ 8 - 10 พฤศจิกายน 2531 ทำการทดสอบผู้เรียนหลังการใช้หลักสูตร

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ทำการทดสอบความแตกต่างของคะแนนก่อนการใช้หลักสูตรและภายหลังการใช้หลักสูตรดังนี้

3.1 การทดสอบความแตกต่างของคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบและแบบวัดความพร้อมก่อนและหลังการใช้หลักสูตร จะทดสอบโดยการใช้สถิติที่ทดสอบ (t-test) และทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับลักษณะโค้งปกติของข้อมูล โดยใช้การทดสอบภาวะสารูปสนิทของโคโมโกรอฟ(Kolmogorov goodness-of-fit test) (Marascuilo and Maryellen. 1977 : 248-249)

3.2 การทดสอบความแตกต่างของการประเมินพฤติกรรมผู้เรียนก่อนและหลังการใช้หลักสูตรทดสอบโดยใช้การทดสอบหาความเปลี่ยนแปลงของแมกนีมา (Marascuilo and Maryellen ;1977 : 167 - 176)

4. เกณฑ์แสดงประสิทธิภาพของหลักสูตร

4.1 พิจารณาจากผลของความแตกต่างระหว่างคะแนนจากการทดสอบก่อนและหลังการใช้หลักสูตรนั่นคือ คะแนนของการทดสอบหลังการใช้หลักสูตรมากกว่าคะแนนของการทดสอบก่อนการใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4.2 พิจารณาจากคะแนนที่ได้จากการทดสอบความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขนิสัยที่ดีและความปลอดภัยกับการวัดความพร้อมทางการเรียนในภายหลังการใช้หลักสูตรไปเปรียบเทียบกับคะแนนของนักเรียนที่อยู่ในระบบโรงเรียนซึ่งมิได้มีข้อเสียเปรียบทางสังคมแบบลูกกรรมกรก่อสร้าง โดยกลุ่มที่ใช้ในการเปรียบเทียบสุ่มมาจากนักเรียนอนุบาล 2 ที่เรียนในโรงเรียนของรัฐบาลในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คน ซึ่งมีวิธีการเลือกดังนี้ สุ่มโรงเรียน 2 โรงจากทั้งหมด 6 โรงเรียนได้แก่ โรงเรียนอนุบาลวัดปรินายก และโรงเรียนอนุบาลพิบูลเวศม์ จากนั้นสุ่มห้องเรียนขึ้นมาโรงเรียนละ 1 ห้อง แล้วทำการสุ่มนักเรียนจากแต่ละห้องมาห้องละ 15

การเปรียบเทียบครั้งนี้เพื่อเป็นการตรวจสอบว่าเด็กลูกกรรมกรก่อสร้างที่ผ่านการใช้หลักสูตรที่สร้างขึ้น มีความเข้าใจและความพร้อมต่างไปจากเด็กในระบบโรงเรียนหรือไม่ โดยพิจารณาจากการทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนของเด็กทั้งสองกลุ่มและการทดสอบความแตกต่างของคะแนนจากการสอบนั้นใช้สถิติที่ทดสอบ

ขั้นที่ 4 การปรับปรุงหลักสูตร

ภายหลังการทดลองแล้วผู้วิจัยได้ให้ครูผู้สอนแสดงความเห็นถึงข้อบกพร่องปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ของการใช้หลักสูตร จากนั้นผู้วิจัยและครูผู้สอนได้ร่วมกันแก้ไขหลักสูตรในส่วนที่ยังบกพร่องให้ดีขึ้นและจัดทำเป็นหลักสูตรฉบับสมบูรณ์

บทที่ 4

ผลการสำรวจข้อมูลพื้นฐานและการพัฒนาหลักสูตร

ผลการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน

การสำรวจข้อมูลพื้นฐานนี้เป็นการดำเนินการ เพื่อหาข้อมูลที่จะนำมาสร้างหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการที่แท้จริงของลูกกรรมกรก่อสร้าง โดยการสำรวจได้กำหนดประเด็นของการศึกษาภาคสนามดังนี้

1. การสำรวจสภาพของชุมชนก่อสร้างโดยทั่วไปที่เด็กลูกกรรมกรก่อสร้างก่อนวัยเรียนเข้ามาพักอาศัย

2. การสำรวจปัญหาความต้องการและการเอาใจใส่ดูแลบุตรของกรรมกรก่อสร้างผู้เป็นพ่อแม่

3. การสำรวจสภาพความต้องการและสมรรถภาพพื้นฐานของเด็กลูกกรรมกรก่อสร้างก่อนวัยเรียน

4. การสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการให้การศึกษาแก่เด็กลูกกรรมกรก่อสร้างก่อนวัยเรียนของครูผู้สอนในศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่

1. สภาพชุมชนก่อสร้างที่เด็กลูกกรรมกรก่อสร้างพักอาศัย

การสำรวจของชุมชนก่อสร้างที่ลูกกรรมกรก่อสร้างติดตามพ่อแม่เข้าไปพักอาศัย ได้กำหนดประเด็นในการศึกษาดังนี้ คือ สภาพแวดล้อมโดยทั่วไป สภาพที่พักอาศัย สภาพห้องน้ำห้องส้วม ลักษณะการกำจัดขยะมูลฝอย ลักษณะการประกอบและบริโภคอาหารซึ่งผลการสำรวจปรากฏดังต่อไปนี้

1.1 ลักษณะของชุมชนก่อสร้างที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

แหล่งชุมชนก่อสร้างที่ผู้วิจัยเข้าไปสำรวจนี้โดยเฉลี่ยมีระยะเวลาในการก่อสร้าง 1-3 ปี ลักษณะการดำเนินงานจะมีบริษัทใหญ่เป็นผู้ประมูลการก่อสร้างทั้งหมดและมีบริษัทรับเหมาย่อยที่ทำหน้าที่เฉพาะอย่างอีกช่วงหนึ่ง อาทิ ผู้รับเหมารายย่อยที่ทำหน้าที่ตอกเสาเข็ม หรือ ขุดดิน เป็นต้น ลักษณะของกรรมกรที่เข้ามาทำงานนั้น ส่วนหนึ่งเป็นกรรมกรอยู่กับบริษัทผู้ประมูลการก่อสร้างกลุ่มนี้

จะติดตามทำงานให้กับบริษัทซึ่งค่อนข้างจะมีงานที่ถาวรมีสวัสดิการบางอย่างให้ อีกกลุ่มหนึ่งเป็นกรรมกรที่เข้าทำงานกับผู้รับเหมาย่อย ซึ่งกลุ่มนี้ส่วนมากเป็นกลุ่มที่มีการโยกย้ายที่อยู่บ่อยกว่ากรรมกรที่ทำงานให้กับบริษัทผู้ประมูลการก่อสร้าง เนื่องจากจะทำงานเฉพาะที่ผู้รับเหมารายย่อยรับช่วงมาได้ เมื่อหมดหน้าที่แล้วก็ต้องหางานรับเหมาที่อื่นต่อไป กรรมกรกลุ่มนี้ในบางครั้งที่บริษัทรับเหมารายย่อยไม่มีงานให้ทำก็จะเปลี่ยนไปทำงานกับบริษัทผู้รับเหมารายย่อยอื่น ซึ่งการสมัครเข้าทำงานไม่มีขั้นตอนยุ่งยากและเข้าทำงานได้ง่ายกว่าบริษัทผู้ประมูลการก่อสร้าง ดังนั้นพวกเข้ามาทำงานตามฤดูกาลมักจะอยู่กับบริษัทเหล่านี้ กรรมกรที่อยู่กับบริษัทรับเหมารายย่อยจะไม่ได้สวัสดิการแต่อย่างไร อีกทั้งยังประสบกับภาวะการไม่มีงานทำและฐานะยากจนกว่ากรรมกรที่ทำงานให้กับบริษัทผู้ประมูลการก่อสร้างอีกด้วย กรรมกรส่วนใหญ่จะได้รับเงินค่าแรงงานเป็นรายวันโดยทางบริษัทจะจ่ายให้เป็นงวดประมาณ 15 วันต่อครั้งและเมื่อมีการหยุดทำงานก็จะไม่ได้เงิน แรงงานสตรีจะได้ค่าจ้างต่ำกว่ากฎหมายแรงงานที่กำหนดโดยเฉลี่ยจะได้รับค่าแรง 50 บาทต่อวัน

สำหรับการจัดที่พักอาศัยให้กรรมกรพักอยู่นั้น ส่วนใหญ่จะปลูกสร้างที่พักชั่วคราวไว้ในบริเวณเดียวกันกับแหล่งการก่อสร้าง มีบางบริษัทที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจะเช่าสถานที่ว่างเปล่าสร้างที่พักคนงานแยกออกไปอีกต่างหาก ส่วนบางบริษัทที่มีสถานที่การก่อสร้างจำกัดในตอนแรกก็จะสร้างที่พักในส่วนหนึ่งของบริเวณก่อสร้าง พอหลังจากสร้างสิ่งก่อสร้างขึ้นคลุมเนื้อที่แล้วก็จะย้ายที่พักเข้ามาอยู่ในสิ่งก่อสร้างขณะที่การก่อสร้างยังไม่เสร็จ สำหรับการพักในที่พักนั้นส่วนใหญ่จะพักโดยไม่เสียค่าเช่าค่าน้ำ ค่าไฟ แต่มีบางบริษัทที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเก็บค่าน้ำและไฟฟ้าโดยคิดเป็นรายหัว

ในที่พักกรรมกรก่อสร้างบางแห่งที่มีขนาดใหญ่ประมาณ 200 - 300 ครอบครัว บริษัทจะจัดหัวหน้าคอยดูแลความสงบเรียบร้อย มีการวางกฎให้ทุกคนปฏิบัติตาม เช่น ห้ามการดื่มเหล้าเล่นการพนันในบริเวณที่พักซึ่งถ้าฝ่าฝืนจะถูกให้ออกจากที่พัก อีกทั้งยังมีแม่บ้านคอยดูแลความสะอาดห้องน้ำ ห้องส้วม อย่างไรก็ตามในแหล่งที่พักที่เป็นกลุ่มตัวอย่างยังมีการดื่มเหล้า เล่นการพนัน เช่น ไพ่ ไฮโล เป็นต้น โดยเฉพาะการตั้งวงดื่มสุราที่กระทำกันบ่อยครั้ง

การเข้าพักของกรรมกรก่อสร้างนั้น ส่วนใหญ่จะเข้าพักในที่พักที่จัดให้และเป็นพวกที่แต่งงานแล้วมากกว่าพวกคนโสด พวกแต่งงานแล้วจะนำครอบครัวเข้ามาอยู่ด้วยในที่พัก ซึ่งการสำรวจพบว่ามีเด็กตั้งแต่แรกคลอดจนถึงวัยเรียนอยู่ในแหล่งต่าง ๆ มีจำนวนไม่น้อยโดยเฉลี่ยแห่งละ 25-30 คน ภายในบริเวณแหล่งที่พักนั้นจะมีร้านค้าย่อยขายของชำ ขายอาหารและสินค้าบริโภคที่จำเป็นอยู่แห่งละหนึ่งร้าน ซึ่งจะเป็นร้านที่กรรมกรสามารถเชื่อสินค้าไปบริโภคก่อนได้ในกรณีไม่มีเงินหรือเงินค่าแรง

ยังไม่รับและเมื่อได้รับเงินค่าแรงแล้วก็จะนำมาชำระภายหลัง ในบางแห่งร้านค้าเหล่านี้จะทำการคิดดอกเบี้ยรวมไปด้วยรวมทั้งยังออกเงินให้กู้กับกรรมกรด้วย โดยคิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 10 ต่องวด ผู้ที่เป็นเจ้าของกิจการนี้ส่วนมากจะเป็นกรรมกรที่ทำงานให้กับบริษัทมาเป็นเวลานานและมีฐานะค่อนข้างดีกว่าคนอื่น ๆ

1.2 สภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของการก่อสร้างและการจัดตั้งแหล่งที่พัก

จากการสำรวจแหล่งชุมชนก่อสร้างที่เป็นกลุ่มตัวอย่างครั้งนี้ เนื่องจากระยะเวลาที่เข้าไปสำรวจ การก่อสร้างได้ดำเนินมาก่อนอาคารต่าง ๆ จึงได้ถูกสร้างขึ้นเป็นโครงร่างแล้ว แต่ก็ยังมีความอึกทึกจากการทำงานของเครื่องจักรและรถยนต์ อีกทั้งฝุ่นละอองจากรถบรรทุกวัสดุสิ่งก่อสร้างที่วิ่งเข้าออกและฝุ่นละอองจากการก่อสร้างที่มีการปัดกวาด หรือทิ้งเศษวัสดุการก่อสร้างลงมาจากอาคารที่ก่อสร้างอยู่ตลอดเวลา การก่อสร้างอาคารเกือบทุกแห่งในบางครั้งมีการทำงานนอกเวลาซึ่งขึ้นอยู่กับลักษณะของงานแต่ละอย่างว่าจะเร่งในส่วนใด ดังนั้นจึงมีเสียงดังและฝุ่นละอองจากการก่อสร้างทั้งกลางวันและกลางคืน ที่พักคนงานก่อสร้างที่สร้างขึ้นอยู่ในบริเวณเดียวกันหรือใกล้เคียงกับการก่อสร้างจึงต้องประสบกับภาวะของเสียงและฝุ่นจากการก่อสร้าง อีกประการหนึ่ง การใช้เส้นทางเข้าออกที่พักบางแห่ง จำเป็นต้องผ่านอาคารที่กำลังมีการก่อสร้างอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สำหรับที่พักบางแห่งที่เป็นกลุ่มตัวอย่างซึ่งสร้างแยกไว้ต่างหากและส่วนกับการก่อสร้างนั้นได้สร้างไว้ใกล้กับถนนและไม่ห่างจากแหล่งก่อสร้างมากเกินไป เพื่อให้คนงานสามารถเดินทางมาที่ทำงานได้โดยสะดวก แต่มีที่พักบางแห่งที่ทางบริษัทสร้างไว้ให้คนงานพักโดยเฉพาะแล้วให้คนงานเดินทางไปทำงานในที่ต่างๆ ตามที่บริษัทรับเหมาได้ สภาพทั่วไปของแหล่งที่พักที่ได้จัดแยกไว้นั้น ส่วนมากจะสร้างเป็นที่พักชั่วคราวในที่ว่างเปล่า เต็มไปด้วยหญ้ารกและมีน้ำขัง

1.3 สภาพที่พักอาศัยของกรรมกรก่อสร้าง

ที่พักอาศัยของชุมชนก่อสร้างที่เป็นกลุ่มตัวอย่างครั้งนี้ มีเพียงแห่งเดียวที่มีรั้วกั้นล้อมรอบและมียามรักษาความปลอดภัยคอยตรวจตราผู้คนที่เข้าออกบริเวณที่พัก นอกนั้นไม่มี สำหรับสภาพของที่พักจะปลูกติดกันอยู่อย่างหนาแน่นโดยที่บางแห่งจะปลูกที่พักชั่วคราวเป็นเรือน 2 ชั้น บางแห่งมีชั้นเดียวและยกพื้นข้างล่างสูงจากพื้นดินเล็กน้อย วัสดุที่ใช้สร้างนั้นทุกแห่งจะใช้สังกะสีเป็นหลักในการก่อสร้างโดยใช้ทำหลังคาและฝากั้นห้อง สังกะสีที่ใช้ส่วนมากเป็นสังกะสีที่ใช้งานแล้วหลายครั้ง ดังนั้นจึงมีรูรั่วจากการตอกตะปู เวลานำมาทำเป็นหลังคาจึงทำให้น้ำไหลเข้าตามรูรั่วตกลงในบางห้องเมื่อฝนตก ส่วนพื้นห้องนั้นปูด้วยไม้กระดานหยาบ ๆ ขนาดห้องโดยเฉลี่ยกว้างสองเมตรครึ่ง

ยาวสามเมตรครึ่ง บางครอบครัวที่มีฐานะจะซื้อเสื่อน้ำมันมาปู บางครอบครัวก็จะใช้เสื่อกกปูทับอีกครั้ง อย่างไรก็ตามพวกที่ค่อนข้างยากจน พวกคนโสดหรือพวกที่เข้ามาทำงานเป็นครั้งคราวก็จะไม่ใช้อะไรปู นอกจากเวลานอนจะใช้เสื่อเท่านั้น ลักษณะของที่พักชั่วคราวนี้ภายนอกห้องพักจะทำเป็นระเบียงทางเดินแคบๆ และไม่มีราวกั้นแม้จะเป็นระเบียงทางเดินชั้นบนก็ตาม บันไดทางขึ้นก็ไม่มั่นคง จากการปลูกสร้างที่พักเบียดเสียดกันอย่างหนาแน่นนี้ จึงทำให้บรรยากาศภายในมืดทึบ จะร้อนอบอ้าวมากในเวลากลางวันเนื่องจากหลังคาทำด้วยสังกะสี ประกอบกับภายใต้ที่พักที่ยกพื้นขึ้นสูงเกือบทุกแห่งจะมีน้ำขังและเศษขยะเต็มไปหมด รวมทั้งกลิ่นการเน่าเสียของน้ำและเศษขยะ ที่พักจึงค่อนข้างอับชื้นและมียุงชุมมาก สำหรับจำนวนการรรมการที่พักอาศัยในแต่ละห้องนั้นทางบริษัทจะให้พักครอบครัวละหนึ่งห้อง ไม่ว่าครอบครัวนั้นจะมีอยู่กี่คนก็ตาม ส่วนคนโสดนั้นจะให้พักรวมกันหลายคนต่อหนึ่งห้องซึ่งเฉลี่ยโดยประมาณห้องละ 3-4 คน ส่วนการรรมการที่มีครอบครัวและนำครอบครัวมาพักอยู่ด้วยจะอยู่ในแต่ละห้องพักโดยเฉลี่ยแล้ว 4 คนต่อหนึ่งห้อง บางรายที่เป็นญาติพี่น้องกันก็จะอยู่ห้องพักติดกันแล้วเอาฝากั้นออกเพื่อให้ห้องนั้นกว้างขึ้นเพื่อให้สมาชิกในครอบครัวครอบสามารถอยู่ได้หลายคน และลดความคับแคบลงหรือในบางแห่งที่ยังมีที่พักเหลือก็จะอาศัยห้องข้าง ๆ ด้วย สภาพภายในห้องพักของแต่ละห้องจะเป็นที่เก็บรวบรวมสิ่งของทุกอย่างที่มีติดตัวมา อาทิ เสื้อผ้า เครื่องนอน ซึ่งส่วนใหญ่มีเพียงมุ้ง หมอน ผ้าห่มเก่า ๆ จะมีบางรายเท่านั้นแต่น้อยมากที่จะมีที่นอนมาด้วยซึ่งส่วนใหญ่เป็นพวกที่ทำงานกับบริษัทผู้ประมูลการก่อสร้างและและมีฐานะค่อนข้างดี ส่วนพวกที่มาชั่วคราวหรือพวกกรรมกรไร้ฝีมือฐานะค่อนข้างยากจนนั้นจะไม่มีอุปกรณ์ดังกล่าว นอกจากเครื่องนอนแล้วพื้นที่ส่วนหนึ่งของห้องพักยังใช้เป็นที่ประกอบอาหารเก็บเครื่องครัวหรือเครื่องมืออุปกรณ์การก่อสร้างอยู่ภายในห้องเดียวกันจึงทำให้ขนาดของห้องพักคับแคบลงไปอีก สถานที่นอน ที่รับประทานอาหารและที่นั่งสนทนารวมอยู่ในที่เดียวกันหมด ทางด้านการจัดระเบียบภายในห้องพักนั้น บางห้องพักที่หัวหน้าครอบครัวออกไปทำงานเพียงคนเดียวก็จะมีแม่บ้านคอยจัดดูแลรักษาความสะอาด ห้องพักจึงค่อนข้างเรียบร้อยกว่าครอบครัวที่ทั้งพ่อและแม่ออกทำงานหมดหรือครอบครัวที่อพยพมาทำงานชั่วคราว ซึ่งเป็นพวกที่ต้องโยกย้ายที่พักบ่อยครั้ง อุปกรณ์เครื่องนอนหรือการเก็บสิ่งของเครื่องใช้ตลอดจนการรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบยังไม่ดีพอ ทั้งนี้สาเหตุหนึ่งเนื่องมาจากข้อจำกัดของเวลาและความไม่สะดวกในการซักและตากผ้า การตากผ้าส่วนมากจะซักแล้วนำมาตากบริเวณระเบียงหน้าห้องพักส่วนบริเวณรอบ ๆ ที่พักส่วนใหญ่ไม่มีสถานที่สำหรับเด็กวิ่งเล่น เด็กมักจะวิ่งหรือเล่นรวมกันอยู่ตามบริเวณระเบียงของที่พักหรือไม่เช่นนั้นก็จะออกมาหาที่เล่นนอกที่พักบริเวณร้านค้าหรือที่โล่งแจ้ง

นอกจากนี้บริเวณรอบที่พักบางแห่งมีน้ำขังชื้นแฉะ เพราะไม่ได้จัดให้มีทางระบายน้ำ อีกทั้งการประกอบอาหารและการทิ้งขยะของผู้พักอาศัยมักทิ้งลงใต้ที่พักอาศัย ดังภาพประกอบ

ภาพประกอบ 17 บริเวณภายนอกห้องพักอาศัยของกรรมกรก่อสร้าง

ภาพประกอบ 18 อาคารที่พักชั่วคราวของกรรมกรก่อสร้าง

ภาพประกอบ 19 สภาพภายในห้องพักของกรรมกรก่อสร้าง

1.4 สภาพห้องน้ำห้องส้วม

ในทุกแห่งที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนห้องส้วมไม่เพอเพียงกับจำนวนผู้อยู่อาศัย บางแห่งมีเพียง 10 ห้องต่อจำนวนคนทั้งหมด 200 คน ดังนั้นในกรณีที่มีการก่อสร้างเป็นอาคารแล้วคนงานบางส่วนจะใช้ห้องส้วมที่อาคาร ส่วนสถานที่ตั้งของห้องส้วมนั้นส่วนมากจะสร้างติดกับที่พักอาศัยหรือไม่เช่นนั้นก็อยู่ต่อจากที่พักในบริเวณเดียวกัน จากการสำรวจครั้งนี้มีเพียงสองแห่งที่สร้างแยกออกจากบริเวณที่พัก ห้องส้วมไม่สะอาดมีกลิ่นเหม็น แม้ว่าบางแห่งทางบริษัทจะได้จัดให้มีแม่บ้านทำความสะอาดแต่ผู้ใช้ไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการรักษาความสะอาด เด็กเล็ก ๆ ส่วนใหญ่จึงมักไม่ค่อยถูกให้ใช้ห้องส้วม การถ่ายนั้นทำโดยทั่วไปโดยเฉพาะการปัสสาวะ ดังนั้นในแหล่งชุมชนก่อสร้างที่สร้างห้องส้วมไว้ติดกับที่พัก นอกจากจะทำให้ที่พักบริเวณนั้นเฉอะแฉะไปด้วยน้ำขังเนื่องจากไม่มีทางระบายแล้วยังทำให้บริเวณที่พักมีกลิ่นเหม็นของห้องส้วมตลอดเวลา สำหรับที่อาบน้ำชำระร่างกายและซักผ้าในทุกแห่งจะสร้างอ่างเก็บน้ำก่อด้วยอิฐโบกปูนเป็นอ่างน้ำรูปกรงสี่เหลี่ยมขนาดใหญ่ ตั้งไว้ในที่โล่งสำหรับให้ทุกคนได้ใช้ร่วมกัน บางแห่งตั้งอยู่ใกล้กับห้องส้วม นอกจากจะใช้เป็นที่อาบน้ำรวมกันทั้งหญิงชายผู้ใหญ่และเด็กแล้ว ยังเป็นที่ซักผ้าหรือล้างทำความสะอาดภาชนะต่าง ๆ อีกด้วย และบริเวณดังกล่าวไม่มีที่ระบายน้ำจึงทำให้มีน้ำขังตลอดเวลาดังภาพประกอบ

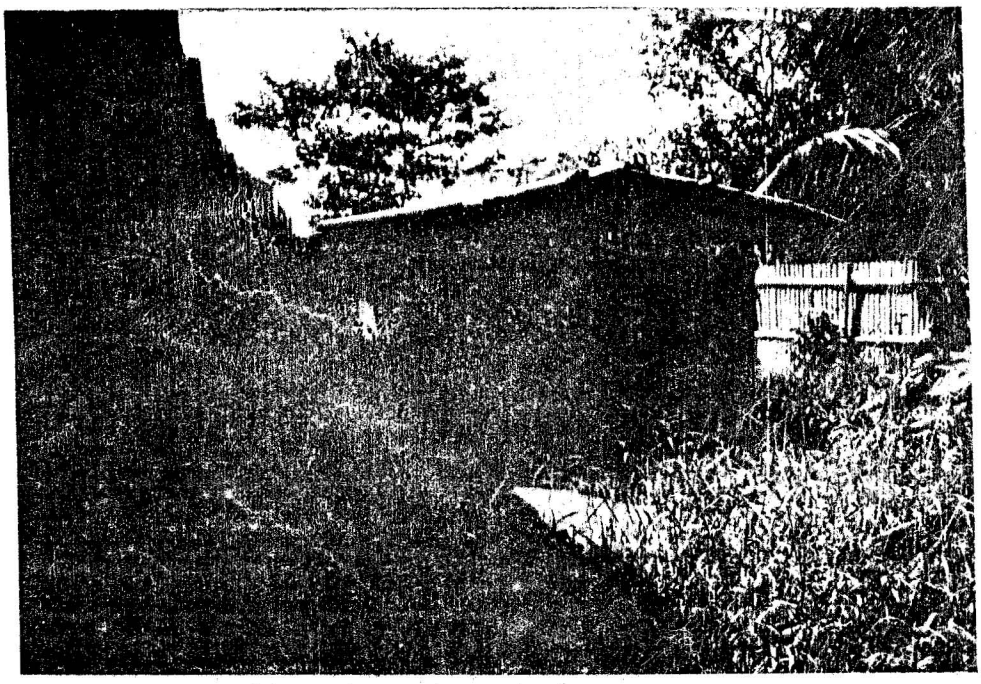

ภาพประกอบ 20 สภาพห้องส้วมที่ใช้รวมกัน

ภาพประกอบ 21 สภาพการชำระล้างภาชนะและซักผ้าบริเวณที่อาบน้ำรวม

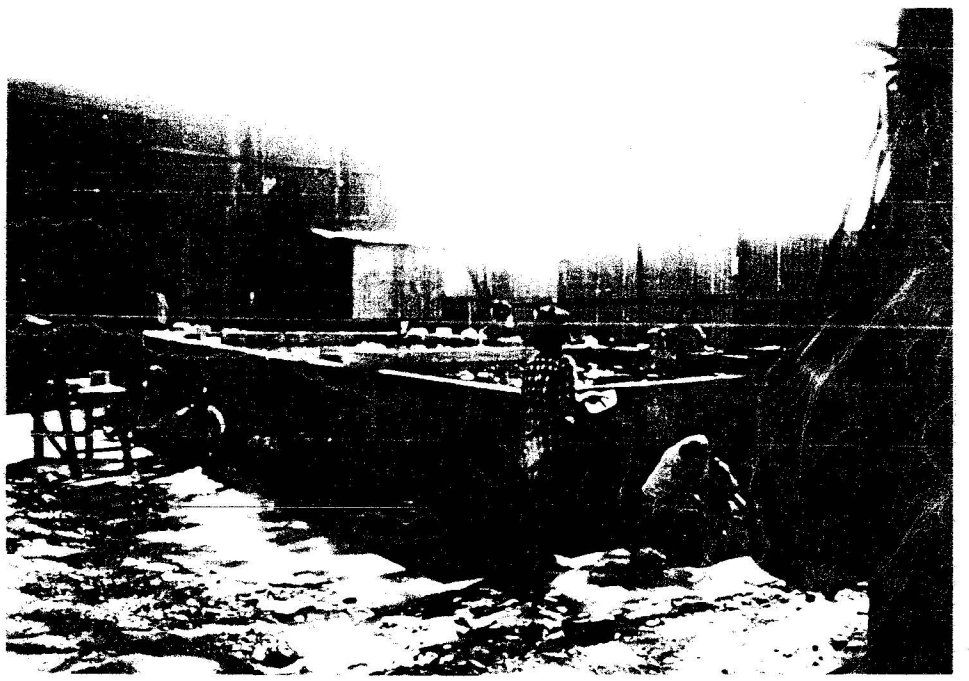

ภาพประกอบ 22 สภาพการใช้บริเวณที่อาบน้ำรวม

1.5 สภาพการประกอบและบริโภคอาหาร

สภาพที่ประกอบอาหารจะกระทำกันทั้งภายในห้องพักและบริเวณหน้าห้องพัก สำหรับครอบครัวที่บริโภคข้าวเหนียว พวกที่อพยพเข้ามาทำงานตามฤดูกาล พวกคนโสดหรือครอบครัวที่มีฐานะยากจนยังมีการใช้ฟืนในการประกอบอาหารเป็นส่วนใหญ่ ส่วนพวกที่ประกอบอาชีพเป็นการรมกรก่อสร้างมาเป็นเวลานานหรือพวกที่ยึดเป็นอาชีพจริง ๆ จะใช้หม้อหุงข้าวไฟฟ้าหรือมีกะทะไฟฟ้าเป็นอุปกรณ์ในการประกอบอาหาร ส่วนมากจะปรุงอาหารกันภายในห้องพักข้าวของเครื่องใช้เครื่องครัวจะถูกจัดไว้เป็นที่ทางค่อนข้างเป็นระเบียบ รวมทั้งภาชนะบรรจุอาหารค่อนข้างสะอาดกว่าพวกที่มาเป็นครั้งคราวที่ไม่สนใจเกี่ยวกับความเป็นระเบียบหรือความสะอาดเท่าใด สำหรับการประกอบอาหารนั้นส่วนใหญ่จะไปตักน้ำหรือรองน้ำจากก๊อกที่ทางบริษัทจัดไว้มาทำการล้างผักหรือภาชนะที่ห้องพักทำให้น้ำไหลชังอยู่ในพื้นที่พัก ภายหลังการประกอบอาหารแล้วก็จะบริโภคอาหารโดยใช้สถานที่ภายในที่พักนั่นเองโดยรับประทานพร้อมกันทั้งครอบครัว บางครอบครัวที่ภรรยาไม่ได้ทำงานและมีลูกเล็ก ๆ ก็จะจัดการป้อนข้าวเด็กก่อน แต่ถ้าเป็นเด็กที่สามารถจะช่วยเหลือตนเองได้บ้างแล้วก็รับประทานพร้อมกันกับหัวหน้าครอบครัว พอเสร็จจากการรับประทานอาหารแล้วในกรณีที่มีภาชนะที่ต้องล้างไม่มากก็จะใช้วิธีการตักน้ำมาล้างที่ห้องพัก เด็กเล็ก ๆ บางคนจึงมีหน้าที่ในการช่วยตักน้ำในส่วนนี้ แต่ถ้ามีภาชนะที่ต้องล้างมากก็ไปล้างบริเวณอ่างน้ำที่สร้างไว้ใช้รวมกัน ดังนั้นบริเวณดังกล่าวจึงมีทั้งผู้อาบน้ำและผู้ที่ล้างภาชนะเครื่องใช้ต่าง ๆ ส่วนน้ำดื่มนั้นโดยมากรองมาจากก๊อกน้ำประปาที่ทางบริษัทจัดไว้ บางครอบครัวใช้วิธีการรองไปแล้วเก็บใส่กระติกไว้ดื่มที่ห้องพัก ดังภาพประกอบ

ภาพประกอบ 23 สภาพการประกอบอาหารบริเวณหน้าห้องพัก

ภาพประกอบ 24 สภาพการประกอบอาหารภายนอกห้องพัก

ภาพประกอบ 25 สภาพการประกอบอาหารภายในห้องพัก

1.6 สภาพการกำจัดขยะมูลฝอย

จากแหล่งที่พักก่อสร้างที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีเพียงสองแห่งที่พบว่ามีการจัดทำที่ทิ้งขยะรวมไว้ข้างหน้าที่พัก โดยผู้ที่พักอาศัยจะนำเศษขยะรวมไว้ข้างหน้าที่พัก หรือไม่ก็นำเศษขยะเปียกและแห้งใส่ถุงพลาสติกแล้วนำมาทิ้งในถังขยะ จากนั้นจะมีรถเก็บขยะของกรุงเทพมหานครเก็บไปกำจัดต่อไป อย่างไรก็ตามยังมีผู้พักอาศัยหลายคนที่ยังทิ้งเศษขยะและอาหารลงใต้พื้นที่พัก ส่วนแหล่งที่พักไม่ได้จัดหาที่ทิ้งขยะไว้นั้นผู้พักส่วนใหญ่จะทิ้งขยะใส่ถุงพลาสติกแล้วผูกปากถุงโยนไปในบริเวณใกล้ ๆ ที่พัก หรือลงใต้พื้นที่พัก จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ที่พักมีความชื้นกลิ่นเหม็นอับ และเป็นที่อยู่ของเชื้อโรคได้เป็นอย่างดี

2. สภาพทางครอบครัวของลูกกรรมกรก่อสร้าง

จากการสำรวจเกี่ยวกับสภาพทางครอบครัวของลูกกรรมกรก่อสร้างนั้นได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นกรรมกรก่อสร้างที่มีครอบครัวและมีบุตรแล้วจำนวน 150 ครอบครัว ปรากฏว่ากรรมกรก่อสร้างที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจะเป็นชายมากกว่าหญิง อายุระหว่าง 26 ถึง 30 ปี ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ร้อยละ 75.33 จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีร้อยละ 4.66 ที่จบตั้งแต่มัธยมศึกษาปีที่ 3 ขึ้นไป ภูมิลำเนาเดิมนั้นส่วนมากร้อยละ 56.66 มาจากภาคกลาง รองลงมาคือร้อยละ 31.33 มาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และร้อยละ 12.00 มาจากภาคเหนือ ในการสำรวจครั้งนี้ไม่พบกรรมกรก่อสร้างที่มาจากภาคใต้ สำหรับจำนวนบุตรในแต่ละครอบครัวนั้นปรากฏว่าส่วนใหญ่ร้อยละ 62.66 มีบุตรครอบครัวละ 1-2 คน ในกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวมีร้อยละ 11.33 ที่มีบุตรตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป ซึ่งร้อยละ 77.33 จะนำบุตรมาพักอยู่ด้วยในที่พักก่อสร้าง ส่วนมากเป็นเด็กเล็กสำหรับบุตรที่โตเข้าเรียนแล้วจะให้พักอยู่กับญาติที่ภูมิลำเนาเดิม และบางครอบครัวจะนำมาอยู่ด้วยในช่วงที่โรงเรียนปิดภาคเรียน แต่จากการสังเกตปรากฏว่ายังมีเด็กที่ถึงวัยเข้าเรียนแต่ยังไม่ได้เรียนปรากฏอยู่ในแหล่งก่อสร้างทุกแหล่งที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง นอกจากนี้มีร้อยละ 14.66 ที่มีบุตรต้องส่งเสียค่าเล่าเรียน 1 คน ร้อยละ 11.33 มีบุตรต้องส่งเสียค่าเล่าเรียน 2 คน และร้อยละ 4.66 มีบุตรต้องส่งเสียเล่าเรียน 3 คน นอกนั้นบุตรยังเล็กหรือไม่ได้เรียนแล้ว สำหรับอาชีพเดิมก่อนที่จะมารับจ้างทำงานก่อสร้างนั้นกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 78.00 ให้สัมภาษณ์ว่า เดิมนั้นประกอบอาชีพเกษตรกรรมมาก่อน และสาเหตุที่เข้ามาประกอบอาชีพรับจ้างก่อสร้างร้อยละ 44.00 เนื่องมาจากการทำไร่ทำนาไม่ได้ผล เหตุผลรองลงมาร้อยละ 20.00 ไม่มีที่ทำกิน และร้อยละ 19.33 ที่เข้ามาทำงานตาม

ฤดูกาลการทำไร่ทำนา ส่วนใหญ่ร้อยละ 21.33 จะมีประสบการณ์ในการทำงานก่อสร้าง 1-2 ปี และ 9 ปีขึ้นไปซึ่งเป็นพวกที่ประกอบอาชีพนี้อย่างจริงจัง สำหรับจำนวนผู้มีรายได้ในครอบครัวร้อยละ 50.66 จะมีรายได้เพียงคนเดียว และร้อยละ 82.66 จะมีเงินรายได้ต่อวันประมาณ 50-100 บาท ซึ่งรายได้นั้นมาจากการทำงานรับจ้างก่อสร้างเพียงอย่างเดียว ส่วนรายได้อื่นที่เป็นรายได้เสริมนั้น เกือบทั้งหมดคือร้อยละ 96.66 บอกว่าไม่มี และจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวนั้นพบว่า รายจ่ายที่กลุ่มตัวอย่างใช้จ่ายไปมากที่สุดคือร้อยละ 72.66 ใช้ในการซื้ออาหารมาบริโภค และร้อยละ 24.00 ส่งกลับบ้านเดิม การส่งกลับบ้านเดิมนั้นส่งไปให้เป็นค่าใช้จ่ายของลูกที่กำลังเรียนซึ่งพักอยู่กับญาติ และบางครอบครัวจะส่งกลับไปใช้หนี้ทางบ้าน เมื่อถามถึงความพอเพียงของรายได้ที่ได้รับมีเพียงร้อยละ 10.66 เท่านั้นที่บอกว่าเพียงพอเหลือเก็บ นอกนั้นร้อยละ 8.66 บอกว่าพออยู่ไปวัน ๆ โดยไม่เดือดร้อน แต่ถ้าสมาชิกในครอบครัวเกิดการเจ็บป่วยจะทำให้รายได้ที่พอดีไม่เพียงพอ และจากการสัมภาษณ์มีถึงร้อยละ 68.00 ที่รายได้ไม่เพียงพอ เมื่อรายได้ไม่พอใช้จ่ายร้อยละ 58.00 จะยืมญาติหรือเพื่อนบ้าน มีร้อยละ 4.00 บอกว่าไม่ได้ทำอะไรเลยปล่อยให้ครอบครัวอดไป และเมื่อถามถึงหนี้สินในปัจจุบันช่วงที่มาทำงานก่อสร้างโดยไม่รวมหนี้สินเดิม ส่วนใหญ่ ร้อยละ 58.00 จะมีหนี้สิน ซึ่งการเกิดหนี้สินเนื่องจากเงินที่ได้จากการทำงานออกไม่ตรงเวลา (ประมาณ 15 วันออกหนึ่งครั้ง) หรือ เกิดการเจ็บป่วยขึ้นกับสมาชิกในครอบครัว หรือ กรณีที่โรงเรียนใกล้เปิดเรียนต้องส่งเงินไปให้ลูก มีร้อยละ 42.00 ที่บอกว่าไม่มีหนี้สินใด ๆ โดยบางครอบครัวให้เหตุผลว่า ลักษณะอาชีพของตนเองไม่เอื้อต่อการกู้หนี้ยืมสิน เนื่องจากขาดหลักประกันที่มั่นคง ฐานะยากจนและต้องโยกย้ายที่อยู่บ่อย อย่างไรก็ตาม การเชื่อสินค้าจากร้านค้าที่อยู่ในแหล่งก่อสร้างเห็นว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดา โดยส่วนใหญ่เชื่อสินค้ามาบริโภคก่อนพอเงินออกก็นำเงินไปชำระภายหลัง บางแห่งร้านค้าจะคิดดอกเบี้ยรวมด้วย ซึ่งพบว่าบางแห่งต้องเสียดอกเบี้ยสูงถึงร้อยละ 10 เมื่อสัมภาษณ์ต่อไปว่า การเป็นหนี้สินก่อให้เกิดปัญหาครอบครัวอย่างไร ประมาณร้อยละ 31.33 บอกว่ามีบ้างแต่พอแก้ไขได้ ร้อยละ 8.00 บอกว่าไม่มีผลแต่อย่างไร เพราะเห็นว่าได้กระทำจนเกิดความเคยชิน แต่มีถึงร้อยละ 18.66 ที่บอกว่าการเป็นหนี้ก่อปัญหาแก่ครอบครัวมาก

สำหรับการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการประกอบอาชีพของกลุ่มตัวอย่างนั้นพบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 52.66 ตอบว่าจะเปลี่ยนอาชีพอย่างแน่นอน เหตุผลหนึ่งก็คือ เมื่ออายุมากขึ้นสภาพร่างกายไม่เอื้อต่อการประกอบอาชีพเช่นนี้ ร้อยละ 27.33 ตั้งใจจะยึดอาชีพกรรมกรก่อสร้างตลอดไปเหตุผลหนึ่งก็คือ คิดว่าความสามารถและความรู้ของตนเองที่มีอยู่คงไม่สามารถที่จะไปประกอบอาชีพอื่นได้

นอกจากนี้ร้อยละ 20.00 ยังไม่แน่ใจว่าจะเปลี่ยนอาชีพดีหรือไม่ สำหรับผู้ที่ตั้งใจจะเปลี่ยนอาชีพนั้น ร้อยละ 41.33 วางแผนไว้ว่าจะกลับไปประกอบอาชีพเกษตรกรรม นอกนั้นประกอบอาชีพรับจ้าง เลี้ยงสัตว์ ประมง และอื่นๆ ร้อยละ 11.33 ตั้งใจจะเปลี่ยนอาชีพแต่ก็ยังไม่ได้คิดวางแผนว่าจะไปประกอบอาชีพอะไร ทางด้านการศึกษาเล่าเรียนของบุตรนั้น กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 35.33 คาดหวังให้บุตรได้เรียนจบแค่การศึกษาภาคบังคับ เมื่อจบแล้วต้องการให้ช่วยทำงานที่บ้านหรือประกอบอาชีพต่อไป ร้อยละ 15.33 ที่ยังไม่ได้คิดวางแผนไว้ล่วงหน้า และร้อยละ 10.66 ที่ยังไม่ได้ตัดสินใจแน่นอน จากการสัมภาษณ์เพิ่มเติมเกี่ยวกับการเห็นความสำคัญของการให้การศึกษาแก่บุตร เกือบทุกคนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเห็นว่า การศึกษาสูง ๆ นั้นมีความสำคัญ แต่สำหรับในสภาพที่เป็นอยู่ขณะนี้เห็นว่าคงไม่สามารถส่งเสียให้เล่าเรียนได้เต็มที่ เนื่องจากไม่มีเงินเพียงพอเพราะคิดว่าการเรียนต่อไปสูง ๆ จะต้องใช้เงินมาก คาดหวังเพียงว่าขอให้บุตรได้มีอาชีพเท่านั้น

3. สภาพปัญหาและความต้องการของกรรมกรก่อสร้างที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

3.1 สภาพปัญหาและความต้องการด้านที่พักอาศัย

จากการสัมภาษณ์เชิงปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับที่พักอาศัยตามประเด็นการศึกษา ส่วนใหญ่ร้อยละ 69.33 ตอบว่าไม่มีปัญหา เนื่องจากส่วนใหญ่ทำงานมาหลายปีและมีการโยกย้ายที่อยู่บ่อยครั้ง จึงเคยชินกับสภาพที่เป็นอยู่และยอมรับสภาพความเป็นอยู่ที่ได้รับตามลักษณะของการทำงานประเภทนี้ อย่างไรก็ตามมีร้อยละ 30.66 มีปัญหาเกี่ยวกับที่พักอาศัย ในเรื่องความแออัด คับแคบ ร้อนอบอ้าว ห้องส้วมไม่สะอาดและมีจำนวนไม่เพียงพอ ไม่แข็งแรงและไม่ถูกสุขลักษณะของที่พัก ตลอดจนน้ำไฟไม่พอใช้ สำหรับเหตุการณ์ที่มักประสบบ่อยครั้งในที่พักนั้นส่วนใหญ่ร้อยละ 71.33 ตอบว่าไม่มีเหตุการณ์ใด ๆ เกิดขึ้นบ่อย แต่ก็มีร้อยละ 16.00 ที่ให้ความเห็นว่า มักจะมีของหาย ร้อยละ 8.66 บอกว่ามีการทะเลาะวิวาทกัน ซึ่งเป็นการทะเลาะกันภายในครอบครัวเดียวกัน สำหรับความต้องการความช่วยเหลือเกี่ยวกับที่พักนั้นมีประมาณร้อยละ 44.00 ต้องการให้จัดการเกี่ยวกับเรื่องหลายประการ อาทิ การจัดที่พักให้มั่นคงและค่อนข้างถาวรไม่ต้องโยกย้ายบ่อย ขนาดของห้องนักความกว้างกว่าเดิม เพิ่มจำนวนห้องส้วม ให้บริหารเรื่องน้ำไฟอย่างเพียงพอ รวมถึงการให้สวัสดิการอื่น ๆ ด้วย นอกจากนี้ต้องการจัดสภาพต่าง ๆ ในที่พักให้ดีและมีความปลอดภัยกว่าเดิม

3.2 สภาพปัญหาและความต้องการด้านเศรษฐกิจ

จากการสัมภาษณ์ถึงปัญหาและความต้องการทางด้านเศรษฐกิจส่วนใหญ่จะมีฐานะทางครอบครัวยากจน มีปัญหาเรื่องเงินที่ใช้จ่ายในครอบครัวไม่เพียงพอ ร้อยละ 68.66 ของกลุ่มตัวอย่างต้องการความช่วยเหลือเกี่ยวกับเงินที่จะนำไปลงทุนประกอบอาชีพอื่น ต้องการงานที่มีความมั่นคงซึ่งสามารถทำรายได้แน่นอน เงินช่วยเหลือเกี่ยวกับค่ารักษาพยาบาลเมื่อยามเจ็บไข้ ค่าเล่าเรียนของบุตร ต้องการให้หาแหล่งเงินกู้ เพิ่มค่าแรงงาน ค่าครองชีพถูกลง การหางานพิเศษให้ทำหรือหางานให้บุตรทำ ตลอดจนการช่วยให้ครอบครัวของตนปลอดจากหนี้สินที่มีอยู่

3.3 สภาพปัญหาและความต้องการทางด้านการประกอบอาชีพ

ทางด้านปัญหาจากการประกอบอาชีพของกรรมกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจากการสัมภาษณ์ปรากฏว่า ร้อยละ 56.66 มีปัญหาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ซึ่งปัญหาที่ประสบส่วนใหญ่คือความไม่มั่นคงของงานที่ทำอยู่เนื่องจากลักษณะของงานเป็นงานเฉพาะด้าน เช่น งานปูน งานไม้งานขุดหลุมหรืองานตอกเสาเข็ม ซึ่งแต่ละงานจะเสร็จสิ้นไปทีละอย่าง ดังนั้นเมื่องานใดเสร็จผู้ที่ทำงานนั้นก็จะไม่มีงานทำจำเป็นต้องหางานที่อื่นทำ กรณีอยู่กับบริษัทก็จะต้องรอให้บริษัทหางานให้ได้ก่อน ในช่วงหยุดรองานหรือไม่มีงานทำจะไม่ได้รับค่าแรงงาน เพราะรายได้จากการทำงานได้เป็นรายวัน ถ้าหากวันใดหยุดจะไม่ได้ค่าแรงและเมื่อขาดรายได้ก็มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ในครอบครัวทำให้ไม่มีเงินใช้จ่าย สำหรับปัญหาอื่น ๆ นั้นได้แก่ ได้รับค่าแรงงานต่ำกว่าที่กำหนด โดยเฉพาะแรงงานสตรีได้รับค่าแรงง่านโดยเฉลี่ยวันละ 50 บาท การจ่ายเงินค่าแรงงานไม่ตรงตามเวลาที่กำหนด อีกทั้งงานก่อสร้างยังเป็นงานหนักและเป็นงานที่เสี่ยงอันตราย และไม่มีการให้บริการด้านการรักษาพยาบาล การทำงานต้องแข่งขันและพบกับหัวหน้างานที่เข้มงวดมาก นอกจากนั้นการสำรวจกรรมกรก่อสร้างที่เป็นกลุ่มตัวอย่างพบว่า มีสองรายที่ประสบปัญหาการถูกโกงค่าแรงงาน ส่วนทางด้านความต้องการความช่วยเหลือเกี่ยวกับปัญหาที่ประสบและความต้องการอื่นๆ เกี่ยวกับการประกอบอาชีพนั้นปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งคือร้อยละ 60.00 ต้องการงานที่มั่นคง ให้เพิ่มค่าแรงงาน จ่ายเงินค่าแรงงานให้ตรงตามเวลา ตลอดจนให้สวัสดิการต่างๆ เช่น ค่ารักษาพยาบาล การประกันอุบัติเหตุ เป็นต้น นอกจากนี้ยังต้องการเรียนวิชาชีพเพิ่มเติมอีกด้วย

3.4 สภาพปัญหาและความต้องการทางด้านการศึกษาของบุตร

ทางด้านการศึกษาของบุตร จากการสัมภาษณ์ถึงลักษณะของงานที่ทำอยู่ว่าจะเกิดปัญหาในการเรียนของบุตรหรือไม่ เพราะต้องย้ายที่พักบ่อยครั้ง กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 55.33 เห็นว่าไม่

เป็นปัญหา เพราะเมื่อบุตรโตขึ้นก็จะส่งกลับไปเรียนที่โรงเรียนต่างจังหวัดซึ่งเป็นภูมิลำเนาเดิม โดยให้อยู่ในความดูแลของญาติ และจากการสัมภาษณ์เหตุผลเพิ่มเติมเหตุผลหนึ่งคือ การเรียนในต่างจังหวัดค่าใช้จ่ายถูกว่า มีคนช่วยดูแลให้ อีกทั้งการเรียนในกรุงเทพไม่สามารถจะเข้าเรียนได้เนื่องจากขาดหลักฐานประกอบการเข้าเรียน นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 44.66 เห็นว่าเป็นปัญหาเพราะทำให้ต้องย้ายที่พักบ่อย มีผลทำให้บุตรเรียนได้ไม่ต่อเนื่อง ทำให้ไม่มีเวลาที่จะใกล้ชิดบุตร เนื่องจากเมื่อบุตรเรียนหนังสือต้องไปอยู่ภูมิลำเนาเดิม นอกจากนี้ลักษณะของงานเป็นงานที่มีรายได้น้อยทำให้ไม่มีเงินพอส่งบุตรเรียน อย่างไรก็ตามเมื่อสัมภาษณ์ถึงปัญหาเกี่ยวกับการเล่าเรียนของบุตรโดยทั่วไปแล้วร้อยละ 52.66 มีปัญหาหลายประการกล่าวคือ ไม่มีเงินส่งบุตรเรียนอย่างเพียงพอซึ่งเป็นปัญหามากที่สุด รองลงมาคือไม่สามารถที่จะเข้าเรียนได้เมื่อพักอยู่กับตนเอง ขาดคนดูแลบ้านและไม่สามารถเรียนได้อย่างต่อเนื่อง ส่วนทางด้านความต้องการความช่วยเหลือเกี่ยวกับปัญหาที่ประสบและความต้องการอื่น ๆ นั้นร้อยละ 68.00 ต้องการให้มีทุนเรียนสำหรับบุตร ให้จัดครูมาสอนในแหล่งที่พัก ให้จัดหาที่เรียนให้แก่บุตร ให้มีโรงเรียนเฉพาะเด็กลักษณะแบบนี้ ให้มีการสอนวิชาชีพแก่บุตรด้วย และต้องการให้บุตรมีงานทำ

ภายหลังการสัมภาษณ์ปัญหาและความต้องการในด้านต่าง ๆ ข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ถึงปัญหาอื่น ๆ ที่ต้องการความช่วยเหลือปรากฏว่าปัญหาที่กลุ่มตัวอย่างให้สัมภาษณ์นั้น ก็ยังคงเป็นปัญหาในลักษณะเดียวกันกับที่ได้รายงานมาแล้วข้างต้น แสดงให้เห็นว่าข้อมูลที่ได้ครั้งนี้ได้จากสภาพของปัญหาที่เป็นไปตามสภาพความเป็นจริง อย่างไรตามจากการสัมภาษณ์ถึงบุคคลที่กลุ่มตัวอย่างสามารถขอความช่วยเหลือได้นั้น ร้อยละ 43.33 ให้ความเห็นว่า เวลาประสบปัญหาจะต้องพึ่งตนเองเท่านั้น มีร้อยละ 23.33 ขอความช่วยเหลือจากญาติหรือเพื่อน ร้อยละ 16.00 ขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐบาล สำหรับความต้องการที่จะให้หน่วยงานของรัฐหรือเอกชนช่วยเหลือนั้นร้อยละ 27.33 ต้องการเพิ่มค่าแรงงานให้สูงขึ้น ร้อยละ 19.33 ต้องการจัดหางานที่มั่นคงถาวรให้ ร้อยละ 12.00 ต้องการจัดที่พักอาศัยให้มีสภาพดีกว่าที่เป็นอยู่ ร้อยละ 10.66 ต้องการให้ช่วยให้ลูกได้เรียนต่อไปเรื่อยๆ ร้อยละ 6.00 ให้ช่วยเหลือด้านการรักษาพยาบาล ร้อยละ 4.66 ต้องการให้ช่วยพยุงราคาผลิตผลทางการเกษตรให้สูงขึ้น ช่วยให้ค่าครองชีพถูกลง ช่วยในการพัฒนาชนบทให้ดีขึ้น และร้อยละ 4.00 ต้องการให้มีการฝึกอาชีพให้แก่ตนเองและบุตร

4. การเอาใจใส่ดูแลบุตรของกรรมกรก่อสร้าง

จากการสัมภาษณ์และสังเกตเกี่ยวกับการดูแลเอาใจใส่ดูและบุตรนั้นปรากฏว่า ร้อยละ 44.82 จะให้ภรรยาเป็นผู้คอยดูแลบุตรในขณะที่ตนเองออกไปทำงาน มีร้อยละ 19.82 ที่ปล่อยให้ให้บุตรอยู่กันเองตามลำพัง นอกจากนี้ ร้อยละ 16.37 ที่ให้ญาติเป็นผู้คอยดูแลให้ สำหรับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคในวัยเด็ก ส่วนมากร้อยละ 88.79 เคยพาลูกไปฉีดวัคซีนแล้ว มีร้อยละ 5.33 ยังไม่เคยพาลูกไปฉีดวัคซีนทั้งที่พ้นช่วงของการฉีดแล้ว เนื่องจากสถานที่พักของกลุ่มตัวอย่างอยู่ไม่ไกลจากสถานีอนามัย ดังนั้นเมื่อเกิดการเจ็บป่วยร้อยละ 62.93 พาไปหาหมอ แต่มีร้อยละ 36.20 ซื้อยามากินเอง จากการสังเกตส่วนมากเมื่อมีอาการเจ็บป่วยเล็กน้อยจะซื้อยามากินเองและจะพาบุตรไปหาหมอกรณีที่มีอาการมากแล้ว ส่วนบุตรของคนงานบริษัทที่ค่อนข้างมีฐานะเวลาบุตรเจ็บป่วยมักพาไปหาหมอ สำหรับเวลาที่อยู่ใกล้ชิดกับบุตรส่วนใหญ่ร้อยละ 75.00 ใช้เวลาหลังเลิกงานแล้ว มีร้อยละ 4.31 บอกว่าไม่มีเวลาให้กับบุตรเลยเนื่องจากต้องทำงานตลอดทั้งวัน และเมื่อบุตรทำผิดร้อยละ 37.93 จะใช้วิธีดุด่า การลงโทษโดยการเฆี่ยนตีส่วนใหญ่ร้อยละ 54.00 เนื่องจากความดื้อรั้น ไม่เชื่อฟัง นอกนั้นด้วยเหตุผลอื่นๆ ส่วนเรื่องที่ให้ความเอาใจใส่บุตรมากที่สุดได้แก่ เรื่องการกิน ร้อยละ 58.00 รองลงมาเรื่องสุขภาพ ร้อยละ 18.00 เรื่องการเรียนของบุตร ร้อยละ 14.66 อันตรายต่างๆ ร้อยละ 4.00 เรื่องความประพฤติของบุตรร้อยละ 1.33 และมีร้อยละ 1.33 ที่ตอบว่าไม่ค่อยเอาใจใส่เรื่องใด ๆ เลย

5. สภาพและความต้องการของเด็กลูกกรรมกรก่อสร้าง

จากการสำรวจแหล่งชุมชนก่อสร้างที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับการสร้างหลักสูตรนั้น ผู้วิจัยได้พูดคุยกับเด็กเล็กก่อนวัยเรียนถึงสภาพเกี่ยวกับตัวเด็กและพ่อแม่ของเด็ก อีกทั้งทำการทดสอบสมรรถภาพพื้นฐานบางประการ สำหรับเด็กลูกกรรมกรก่อสร้างที่เป็นกลุ่มตัวอย่างนี้มีจำนวนทั้งหมด 53 คน เป็นชาย 23 คน หญิง 30 คน อายุ 4 ปี 5 คน อายุ 5 ปี 26 คน และอายุ 6 ปี 22 คน จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่าเด็กที่พ่อแม่ทำงานให้กับบริษัทผู้รับประมูลมีสภาพความสะอาดและการแต่งกาย ค่อนข้างได้รับการเอาใจใส่ดีกว่าเด็กที่พ่อแม่ทำงานกับบริษัทรับเหมารายย่อย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพวกแรงงานไร้ฝีมือหรือพวกเข้ามาทำงานฤดูกาลมีฐานะค่อนข้างยากจน เด็ก ๆ จะถูกปล่อยให้วิ่งเล่นตามบริเวณที่พักตามลำพัง แต่สำหรับเด็กเล็กที่ยังช่วยเหลือตนเองไม่ได้ก็จะมีแม่ซึ่งไม่ได้ทำงาน หรือต้องออกจากงานชั่วคราวมาคอยดูแลมี บางรายที่ทั้งพ่อแม่

ต้องออกไปทำงานทั้งคู่ก็จะจ้างผู้คอยดูแล หรือถ้ามีญาติมาอยู่ด้วยก็จะให้ญาติเลี้ยง บางครอบครัวมีบุตรหลายคนซึ่งบางคนโตพอเลี้ยงน้องได้แล้วก็จะปล่อยให้พี่คอยดูแลแทน ในการสำรวจแหล่งชุมชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างพบว่า บางรายนำบุตรไปเลี้ยงดูหรือปล่อยให้เล่นในบริเวณการก่อสร้างนั้นด้วย สำหรับในแหล่งชุมชนก่อสร้างขนาดใหญ่ซึ่งมีศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่ เด็กที่พอจะช่วยเหลือตนเองได้บางคนก็จะให้เข้ามาเรียนในศูนย์ โดยศูนย์จะเลี้ยงข้าวกลางวันและมีการสอนหนังสือและเตรียมความพร้อมให้ ครูประจำศูนย์จะคอยช่วยดูแลเรื่องความเป็นอยู่ในตอนกลางวันแทนพ่อแม่ พอตอนเย็นเมื่อศูนย์เด็กเล็กเลิกแล้ว เด็กก็จะกลับไปบ้านพักซึ่งอยู่บริเวณเดียวกัน มีหลายรายที่พ่อแม่ยังไม่กลับมาจากการทำงาน ก็จะเล่นรวมกันอยู่ในบริเวณศูนย์นั้น บางรายก็วิ่งเล่นในบริเวณรอบ ๆ ที่พักคอยพ่อแม่กลับมา อย่างไรก็ตามยังมีเด็กเล็กบางคนที่ไม่ได้เข้าเรียนในศูนย์เนื่องจากอายุยังไม่ครบเกณฑ์วิ่งเล่นอยู่บริเวณหน้าห้องพัก ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่ตั้งอยู่และบริเวณที่พักอยู่ใกล้หรือที่เดียวกับการก่อสร้าง เด็กจะวิ่งเล่นบริเวณก่อสร้างเมื่อการก่อสร้างหยุดพักกลางวันหรือช่วงตอนเย็น ก็จะเก็บเศษตะปูหรือเศษเหล็กจากการก่อสร้างนำไปขาย สำหรับที่พักใกล้กับตลาดหรือศูนย์การค้า เด็กที่พ่อแม่ปล่อยให้อยู่ตามลำพังก็จะไปเที่ยวเล่นบริเวณนั้น จากการสำรวจพบว่ามี 3 ราย ซึ่งเป็นเด็กโตแล้วพ่อแม่ไปทำงานหมด ตอนเช้าเด็กจะไปที่ตลาดเก็บเศษผักจากร้านค้า และช่วยร้านค้าล้างจานแลกกับเงินหรืออาหาร แล้วก็นำกลับมาให้พ่อแม่ในเย็นหลังเลิกงาน และจากการสังเกตสภาพของเด็กโดยทั่วไป นอกจากการสวมเสื้อผ้าที่เก่า ๆ และค่อนข้างสกปรกแล้ว สภาพทางร่างกายเด็กขาดการดูแลเอาใจใส่และพบว่ามีหลายรายที่เด็กเป็นโรคผิวหนัง สำหรับกิจวัตรประจำวันของเด็กนั้น หลังจากตื่นนอนแล้วเด็กโตที่พอจะทำงานได้ก็จะช่วยทำงานบ้าน ส่วนเด็กเล็กจะเล่นอยู่บริเวณห้องพัก ภายหลังที่พ่อแม่ไปทำงาน เด็กบางคนก็ตามพ่อแม่ไปในที่ทำงานด้วย ในรายที่แม่ไม่ได้ทำงานก็จะอยู่กับแม่หรือออกมาเล่นกับเพื่อนข้างนอกที่พัก จะเห็นได้ว่าเด็กลูกกรรมกรก่อสร้างที่อาศัยอยู่ในที่พักซึ่งอยู่ใกล้หรือบริเวณเดียวกับการก่อสร้าง ส่วนใหญ่ก็วิ่งเล่นหรือป้วนเปี้ยนอยู่บริเวณการก่อสร้างขณะที่มีการก่อสร้างนั่นเอง

จากการสัมภาษณ์ตัวเด็กเกี่ยวกับสภาพความต้องการทางด้านครอบครัวปรากฏว่า เด็กลูกกรรมกรก่อสร้างที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ประมาณร้อยละ 60.37 ที่ถูกพ่อแม่ใช้ทำงานบ้าน เช่น ล้างชาม ถูบ้าน ตักน้ำ เป็นต้น สภาพทางครอบครัวจากการให้สัมภาษณ์ของเด็กมากกว่าครึ่งหนึ่งบอกว่าพ่อแม่ทะเลาะกันมีถึงร้อยละ 47.16 บอกว่าพ่อกับแม่ทะเลาะกันบ่อย เด็กส่วนใหญ่เคยถูกพ่อแม่พาไปเที่ยวนอกบ้านแต่ไม่ค่อยบ่อยหรือนาน ๆ ครั้งพาไปมีร้อยละ 49.05 อย่างไรก็ตามมีร้อยละ 20.75 ที่

พ่อแม่ไม่เคยพาไปเที่ยวนอกบ้านเลย ความต้องการของเด็กนั้นเวลาไปไหนอยากไปกับพ่อแม่มากที่สุด ซึ่งมีถึงร้อยละ 79.24 และจากการพูดคุยกับเด็กพบว่า ประมาณร้อยละ 7.54 ที่ไม่เคยกินขนมเลย และส่วนใหญ่ร้อยละ 47.16 ที่บอกว่าได้กินขนมไม่บ่อยนัก ผู้ที่ซื้อขนมให้กินส่วนใหญ่ร้อยละ 66.03 จะเป็นแม่ สำหรับความต้องการของเด็ก ร้อยละ 32.07 ต้องการซื้อขนมให้กินและร้อยละ 15.09 ต้องการให้พ่อแม่ทำงานมาก ๆ จะได้มีเงิน การสำรวจครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างสามรายบอกว่า ต้องการให้พ่อแม่รักให้มาก ๆ นอกจากนี้ร้อยละ 52.83 บอกว่าพ่อแม่ไม่เคยซื้อของเล่นให้เล่นให้เลย และสิ่งที่ตนเองอยากได้มากที่สุดเวลานี้มีร้อยละ 64.15 ที่ต้องการของเล่น รองลงมาร้อยละ 15.09 ต้องการขนม และร้อยละ 11.32 ต้องการเสื้อผ้า ตามลำดับ เด็กส่วนมากร้อยละ 88.67 ต้องการไปโรงเรียน เหตุผลหนึ่งก็คือมีเพื่อนเล่น และต่อข้อคำถามที่ว่าถ้ามีเงิน 10 บาทแล้วจะเอาไปทำอะไรก่อนเป็นสิ่งแรก เด็กส่วนใหญ่ร้อยละ 71.69 บอกว่านำไปซื้อขนมกิน มีร้อยละ 13.20 ที่จะนำไปให้พ่อแม่ของตน

6. สมรรถภาพพื้นฐานบางประการของเด็กลูกกรรมกรก่อสร้าง

สำหรับการทดสอบสมรรถภาพพื้นฐานของเด็กลูกกรรมกรก่อสร้างปรากฏว่าเด็กที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสมรรถภาพขั้นพื้นฐานบางประการโดยรวมแล้วอยู่ในระดับปานกลาง โดยเทียบจากความสามารถในการทำแบบทดสอบ เมื่อพิจารณาเป็นรายสมรรถภาพพบว่า การใช้กล้ามเนื้อเล็กและการเลียนแบบ ความเข้าใจทางภาษา การรู้จักตำแหน่งและขนาด การคิดเปรียบเทียบเชิงความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง สำหรับสมรรถภาพเกี่ยวกับการใช้ภาษาและการคิดเปรียบเทียบเชิงวิเคราะห์อยู่ในระดับต่ำ ส่วนการใช้กล้ามเนื้อใหญ่มีสมรรถภาพปานกลางค่อนข้างสูง ในแง่ของการคิดเปรียบเทียบนั้นเด็กจะคิดในเชิงโยงความสัมพันธ์มากกว่าการคิดเชิงวิเคราะห์รายละเอียด อย่างไรก็ตามจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ทดสอบสมรรถภาพครั้งนี้ ร้อยละ 37.73 มีสมรรถภาพพื้นฐานบางประการอยู่ในระดับสูงนอกนั้นอยู่ในระดับปานกลาง และสังเกตขณะทำการทดสอบเด็กที่เป็นกลุ่มตัวอย่างปรากฏว่า การให้เล่าเรื่องราวจากสิ่งที่ปั้นมีเด็กหลายรายที่เล่าไม่ได้

7. ความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องกับสภาพตัวเด็กและปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการช่วยเหลือด้านการศึกษาแก่ลูกกรรมกรก่อสร้าง

ข้อมูลส่วนนี้ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ประสานงานและครูผู้สอนในศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่ มูลนิธิสร้างสรรค์เด็กจำนวน 6 คน และครูผู้สอนของศูนย์พัฒนาเด็กมีชัย จำนวน 2 คน โดยแบ่งประเด็นการสัมภาษณ์ดังนี้ สภาพทางครอบครัวของกรรมกรก่อสร้าง ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการช่วยเหลือด้านการศึกษา และความต้องการความช่วยเหลือเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ซึ่งสรุปข้อมูลจากการสัมภาษณ์ได้ดังนี้

7.1 สภาพทางครอบครัวของกรรมกรก่อสร้าง

กรรมกรส่วนใหญ่เป็นพวกอพยพเคลื่อนย้ายเข้ามาในเมืองโดยหนีความแห้งแล้งมาจากที่อื่นตลอดเวลา สภาพในแหล่งชุมชนก่อสร้างมีทั้งการต่อสู้เพื่อให้ชีวิตอยู่รอด ในทางกลับกันกรรมกรเหล่านี้ก็ยังมีสภาพการใช้จ่ายเงินไปทางที่ผิด เช่น เหล้า บุหรี่ หรือการพนัน เป็นต้น ปัญหาที่ประสบก็คือ ด้านสวัสดิการและด้านเศรษฐกิจที่มีผลต่อครอบครัวกรรมกรก่อสร้างต้องตกอยู่ในสภาพที่ไม่ถูกลักษณะ สกปรก แออัด น้ำใช้บริโภคไม่สะอาด ห้องส้วมสกปรก เต็มไปด้วยขยะ ซึ่งการอยู่ในสภาพเหล่านี้ก็อยู่อย่างภาวะจำยอม นอกจากนี้แหล่งที่พักก่อสร้างในบางแหล่งยังเป็นแหล่งมั่วสุมอีกด้วย เช่น การพนัน ยาเสพติด และการดื่มเหล้า เป็นต้น สำหรับสภาพทางครอบครัวส่วนใหญ่จะมีฐานะยากจน ครอบครัวมีปัญหาแตกแยกทะเลาะกันบ่อยเพราะปัญหาทางเศรษฐกิจ เมื่อมีปัญหาทะเลาะกันแล้วก็มักจะหาทางระบายออกกับลูกโดยการดุด่าหรือตี พ่อแม่ไม่ค่อยให้ความสนใจลูกมักทิ้งให้อยู่ตามลำพังหรือให้เด็กโตดูแลแทน หัวหน้าครอบครัวส่วนใหญ่จะดื่มเหล้าสูบบุหรี่ โดยจะรวมกลุ่มสันทนาการในตอนเย็นหลังเลิกงานหรือวันหยุด มีหลายรายที่จะเชื่อมาจากร้านค้าก่อนแล้วพอได้รับค่าแรงจึงจ่ายให้ภายหลัง ซึ่งทำให้เงินที่ได้มาต้องถูกใช้หนี้เป็นค่าเหล้า บุตรไม่ค่อยได้ใกล้ชิดพ่อ สภาพของตัวเด็กนั้นส่วนใหญ่อารมณ์ไม่ร่าเริง เด็กขาดความเอาใจใส่จากพ่อแม่ ร่างกายสกปรก น้ำไม่ค่อยได้อาบ เสื้อผ้าเก่าๆ และไม่สะอาด สุขอนามัยอื่น ๆ ต่างจากเด็กทั่วไป เด็กส่วนใหญ่เจ็บป่วยบ่อยและที่พบมากขณะสำรวจคือโรคหวัดกับเหา เด็กมักจะเปรียบเทียบตนเองกับเด็กอื่น ๆ เด็กบางคนมีอารมณ์ก้าวร้าว ซึ่งจากการให้สัมภาษณ์ของครูบอกว่า มักเป็นเด็กที่มาจากครอบครัวที่แม่ดุและลงโทษบุตรหนัก ๆ

7.2 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการช่วยเหลือด้านการศึกษา

ด้านงบประมาณในการดำเนินงานนั้นทางมูลนิธิได้รับเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศและเงินบริจาคภายในประเทศ โดยใช้จ่ายเป็นค่าอุปกรณ์การสอน ค่าอาหารกลางวันสำหรับเด็กที่เข้ามามาเรียนในศูนย์ตลอดจนจ่ายเป็นเงินเดือนครูผู้สอน ซึ่งงบประมาณนี้จะมีผู้ประสานงานทำหน้าที่หาเงินทุนและประสานกับหน่วยงานอื่น ๆ ส่วนครูผู้สอนนั้นมีหน้าที่ดูแลเด็กโดยเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ

ให้กับเด็กและสอนให้เด็กสามารถอ่านออกเขียนได้ ดังนั้นด้านงบประมาณจึงไม่มีปัญหาอะไรขึ้นอยู่กับผู้บริหารเงินทุน

ด้านหลักสูตรที่ใช้สอนเด็ก ปรากฏว่า การเรียนการสอนส่วนใหญ่จะเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับเด็กเล็ก ส่วนเด็กโตนั้นจะสอนให้อ่านออกเขียนได้ และการสอนวิชาชีพให้ หลักสูตรที่ใช้ในการเรียนการสอนนั้นไม่มีหลักสูตรที่แน่นอน ผู้สอนจะดัดแปลงมาจากหลักสูตรประถมศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการตามความเห็นของครูผู้สอนเอง โดยยืดหยุ่นตามสถานการณ์การสอนในแต่ละวัน อย่างไรก็ตามครูผู้สอนก็เห็นว่าเนื้อหาบางอย่างในหลักสูตรประถมศึกษานั้นไม่เหมาะสม จึงต้องการที่จะมีหลักสูตรที่จะเรียนโดยเฉพาะโดยให้เรียนได้จบในระยะเวลาสั้น ๆ สอดคล้องกับการที่เด็กจะเรียนอยู่ในศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่ คือ ประมาณ 1-2 เดือน และสำหรับปัญหาเกี่ยวกับสื่อและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการสอนนั้น ส่วนใหญ่ครูผู้สอนจะไม่ค่อยมีเวลาทำสื่อ เนื่องจากต้องรับผิดชอบหลายด้าน อีกทั้งยังขาดทักษะในการสร้างสื่อให้สอดคล้องกับสภาพของผู้เรียนอีกด้วย อีกทั้งอุปกรณ์การศึกษายังขาดแคลนอยู่อีกมาก

ทางด้านความร่วมมือของผู้ปกครองส่วนใหญ่เห็นว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือดีและพอใจกับการมีศูนย์ขึ้นมา เนื่องจากจะได้ฝากบุตรไว้ในช่วงที่ออกไปทำงานไม่ต้องกังวลเกี่ยวกับอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับบุตร ส่วนความร่วมมือของบริษัทรับเหมาก่อสร้างที่ยินยอมให้มีศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่ตั้งอยู่ในแหล่งก่อสร้างนั้นให้ความร่วมมือดีไม่มีปัญหา โดยทางบริษัทจะสร้างที่เรียนชั่วคราวให้อย่างไรก็ตามในแหล่งก่อสร้างอื่น ๆ โดยทั่วไปทางบริษัทยังเห็นความสำคัญของการมีศูนย์เด็กเล็ก-เคลื่อนที่น้อย ดังจะเห็นได้จากว่ามีแหล่งก่อสร้างอยู่มากมายในกรุงเทพมหานคร แต่มีศูนย์เด็กเล็ก-เคลื่อนที่เพียง 2 - 3 ศูนย์เท่านั้น

สำหรับปัญหาอื่น ๆ นั้นครูผู้สอนเห็นว่า เด็กที่เข้ามาเรียนในศูนย์มีระยะเวลาเพียงสั้น ๆ ไม่แน่นอนบางรายมาเรียนเพียงวันเดียวก็มีไม่สามารถระบุได้แน่นอน ขึ้นอยู่กับสภาพการมีงานทำของพ่อแม่ ดังนั้นจึงทำให้การเรียนไม่ต่อเนื่อง ไม่สามารถจะปลูกฝังหรือพัฒนาตัวเด็กได้อย่างเต็มที่ อย่างไรก็ตามโดยเฉลี่ยแล้วเด็กจะเรียนในศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่ประมาณ 2 - 3 เดือน นอกจากนี้ปัญหาพื้นฐานของเด็กที่เข้ามาเรียนไม่เท่ากัน บางคนผ่านระบบโรงเรียนมาแล้ว บางคนก็ไม่เคยได้เรียนมาเลยจึงทำให้การจัดการสอนค่อนข้างจะมีปัญหา

ส่วนความต้องการความช่วยเหลือเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนนั้น ต้องการหลักสูตรที่มีลักษณะเฉพาะและมีระยะเวลาในการเรียนการสอนสอดคล้องกับระยะเวลาที่เด็กจะอยู่ในที่พักแต่ละแห่ง เป็นหลักสูตรที่มีลักษณะยืดหยุ่นสามารถพัฒนาเด็กได้เร็ว นอกจากนี้ต้องการสื่อการเรียนการสอนของเด็กเล่น หนังสืออ่านประกอบสำหรับเด็ก

ผลการสร้างและพัฒนาหลักสูตร

หลังจากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานเพื่อที่นำมาสร้างและพัฒนาหลักสูตรสำหรับลูกกรรมกรก่อสร้างแล้ว ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการร่างโครงร่างหลักสูตร แล้วทำการประเมินโครงร่างหลักสูตรโดยใช้ผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ จากนั้นทำการปรับปรุงแก้ไขโครงร่างแล้วนำหลักสูตรไปทดลองใช้กับเด็กลูกกรรมกรก่อสร้างที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งการเสนอผลการสร้างและพัฒนาหลักสูตรที่เป็น 4 ตอนคือ การร่างโครงร่างหลักสูตร การประเมินโดยร่างหลักสูตร การทดลองใช้หลักสูตร และการพัฒนาหลักสูตรภายหลังการทดลองใช้ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ตอนที่1. ผลการร่างโครงร่างหลักสูตร

โครงร่างหลักสูตรมีลักษณะเป็นหลักสูตรระยะสั้นที่สร้างขึ้นจากสภาพปัญหาและความจำเป็นเฉพาะเรื่องของบุคคลเฉพาะกลุ่ม ประกอบด้วย

1. สภาพปัญหาและความจำเป็น
2. หลักการของหลักสูตร
3. เป้าหมายของหลักสูตร
4. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร
5. เนื้อหาของหลักสูตร
6. หน่วยการเรียน
7. แผนการเรียนประกอบด้วย
   - 7.1 เรื่องที่เรียน
   - 7.2 จุดมุ่งหมาย
   - 7.3 เนื้อหาที่เรียน
   - 7.4 กิจกรรมและวิธีสอน
   - 7.5 สื่อ
   - 7.6 การประเมินผล

ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

หลักสูตรสำหรับลูกกรรมกรก่อสร้างก่อนวัยเรียน

สภาพปัญหาและความจำเป็น

การพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตนั้น องค์ประกอบสำคัญประการหนึ่ง คือ การได้รับการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาอย่างเหมาะสม โดยการจัดประสบการณ์ให้เด็กในรูปของการเตรียมความพร้อมนั่นเอง เพราะจากการศึกษาค้นคว้าและการวิจัยทั้งต่างประเทศและในประเทศ ล้วนชี้ชัดว่าการเตรียมความพร้อมให้เด็กก่อนการศึกษาภาคบังคับนั้น มีความสำคัญต่อการส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ จิตใจ และสังคม ช่วยพัฒนาบุคลิกภาพ สร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนของเด็ก ช่วยลดอัตราการสอบตกซ้ำชั้นและการต้องใช้บริการสอนซ่อมเสริมในระดับที่สูงขึ้น (กองวิชาการ 2530 : คำนำ) ประกอบกับ แนวนโยบายในการจัดการศึกษาของรัฐที่ระบุไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 ตอนหนึ่งว่า "รัฐมีจุดมุ่งหมายให้ประชาชนได้รับการศึกษาโดยเท่าเทียมกัน ไม่ว่าบุคคลนั้นจะอยู่ส่วนใดของประเทศ.." แต่ในสภาพที่เป็นจริงโดยทั่วไป เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ของประชาชนนั้นยังมีความแตกต่างกัน สภาพดังกล่าวจึงทำให้เด็กบางกลุ่มพลาดโอกาสทางการศึกษา หรือได้รับอย่างไม่เต็มที่ เช่น เด็กที่ต้องร่อนเร่ไปตามที่ต่าง ๆ ในจำนวนนี้ลูกกรรมกรก่อสร้างก็เป็นเด็กกลุ่มหนึ่ง ซึ่งต้องย้ายติดตามพ่อแม่ไปพักอาศัยตามสถานที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะเด็กก่อนวัยเรียน ซึ่งมีจำนวนมาก

เด็กกลุ่มนี้ ต้องเผชิญกับสภาพที่พักอาศัยไม่ถูกสุขลักษณะ สภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยอันตรายจากสิ่งก่อสร้าง ลักษณะงานของพ่อแม่ที่ย้ายที่อยู่บ่อยครั้ง ตลอดจนสภาพพื้นฐานทางครอบครัวที่ยากจนเป็นส่วนใหญ่ ลักษณะดังกล่าวจะแตกต่างไปจากเด็กโดยทั่วไป จากสภาพดังกล่าวที่กล่าวมานี้จึงทำให้ขาดโอกาสที่จะได้รับการส่งเสริม หรือการเตรียมความพร้อมก่อนการเข้าเรียนในระบบการศึกษาภาคบังคับ หรือทำให้ได้รับการศึกษาอย่างไม่ต่อเนื่อง ซึ่งมีผลกระทบต่อการพัฒนาความเจริญเติบโตในตัวเด็ก ทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญาและจิตใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กก่อนวัยเรียน นับว่าเป็นวัยที่สำคัญดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

ดังนั้น หลักสูตรนี้จึงมุ่งที่จะช่วยในการพัฒนาเด็กลูกกรรมกรก่อสร้างที่ขาดโอกาสเหล่านี้ ให้ได้รับการส่งเสริมคุณลักษณะที่สอดคล้องกับสภาพที่เด็กต้องเผชิญอยู่ อันได้แก่ การสร้างเสริมสุขนิสัยที่ดี การระวังป้องกันอุบัติเหตุ นอกจากนี้จะช่วยในการเตรียมความพร้อมที่จำเป็นบางอย่างให้กับตัวเด็ก โดยให้สอดคล้องกับระยะเวลาที่เด็กจะพักอยู่ในแหล่งก่อสร้างแต่ละแห่ง ซึ่งผลการพัฒนา

ตามหลักสูตรนี้จะช่วยให้เด็กมีความรู้ความเข้าใจในการที่จะรู้จักการระวังป้องกันตนเองให้มีสุขภาพแข็งแรงสามารถเผชิญอยู่ในสภาพแวดล้อมดังกล่าวได้เป็นอย่างดี หรือแม้ว่าเด็กจะต้องย้ายกลับไปอยู่ในภูมิลำเนาเดิมก็ตาม ก็จะเป็นการวางรากฐานของการที่จะเป็นพลเมืองที่มีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ นอกจากนี้ ยังเป็นการเตรียมสมรรถภาพบางอย่างของเด็กให้มีความใกล้เคียงกับเด็กที่มีสภาพทางสังคมที่ปกติเมื่อได้เข้าเรียนในระบบการศึกษาภาคบังคับ อันจะทำให้ไม่มีปัญหาในเรื่องของความแตกต่างระหว่างผู้เรียนมากนัก การพัฒนาทางการศึกษาและคุณภาพชีวิตก็จะเป็นไปอย่างราบรื่น

<u>หลักการของหลักสูตร</u>

1. เป็นหลักสูตรที่จัดขึ้นเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพการเรียนการสอนตามที่พักของกรรมกรก่อสร้าง

2. เป็นหลักสูตรสำหรับเด็กลูกกรรมกรก่อสร้างก่อนวัยเรียนที่พักในบ้านพักของกรรมกรก่อสร้าง อายุระหว่าง 4-6 ปี

3. เป็นหลักสูตรที่มุ่งพัฒนาเด็กลูกกรรมกรก่อสร้างให้มีความรู้ความเข้าใจและสามารถนำการเรียนรู้ที่ได้รับไปพัฒนาและปรับปรุงตนเองได้เป็นอย่างดี

4. เป็นหลักสูตรระยะสั้นที่มีลักษณะบูรณาการสาระที่ต้องการพัฒนาเกี่ยวกับความพร้อมและคุณธรรมต่าง ๆ ไว้ในแต่ละหน่วยการเรียน

5. เป็นหลักสูตรที่มีระยะเวลาในการสอนประมาณ 2 เดือน

<u>เป้าหมายหลักสูตร</u>

1. เพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจ และเจตคติกรรมเกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขนิสัยที่ดี

2. เพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยตนเอง และอุบัติเหตุและการป้องกันที่อาจเกิดขึ้นได้ในบริเวณที่พักอาศัยและบริเวณก่อสร้าง

3. เพื่อพัฒนาสมรรถภาพที่สำคัญบางประการ อันเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนการศึกษาในภาคบังคับ

จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดร่างกาย และเครื่องนุ่งห่ม

2. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับการรักษาความสะอาดบริเวณที่พักอาศัยและบริเวณแวดล้อม

3. เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักและสามารถเลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์

4. เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักมารยาทในการรับประทานอาหาร

5. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับลักษณะของโรคบางโรคที่ควรรู้จัก

6. เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักการรักษาสุขภาพอนามัยส่วนตน

7. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเลือกของเล่นและสถานที่เล่นที่ปลอดภัยแก่ตนเองได้

8. เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักชนิดและการป้องกันอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นในที่พักและบริเวณการก่อสร้างได้

9. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับการปฐมพยาบาลบาดแผลเล็ก ๆ น้อย ๆ ได้

10. เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการรักษาความปลอดภัยในขณะเดินทางได้

11. เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะทางด้านภาษาไทย คณิตศาสตร์ การใช้กล้ามเนื้อเล็ก และการใช้กล้ามเนื้อใหญ่

เนื้อหาหลักสูตร

หลักสูตรนี้มีเนื้อหาของการเรียน ตามเป้าหมายคือ การเสริมสร้างสุขนิสัยที่ดี การสร้างเสริมความรู้เกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยส่วนตน สมรรถภาพที่เป็นการเตรียมความพร้อมในการเรียน ซึ่งมีดังนี้

1. การรักษาความสะอาดร่างกายและเครื่องนุ่งห่ม

1.1 การรู้จักอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย

1.2 การรักษาความสะอาดใบหน้า มือ เท้า

1.3 การอาบน้ำสระผม

1.4 การแปรงฟัน

1.5 การรักษาความสะอาด และการซักผ้า

2. การรักษาความสะอาดเกี่ยวกับที่พักอาศัย
3. การรักษาความสะอาดเกี่ยวกับบริเวณแวดล้อม
   3.1 การทิ้งขยะ
   3.2 การกำจัดขยะ
   3.3 การรักษาความสะอาดบริเวณที่อาบน้ำ ห้องส้วมและบริเวณรอบ ๆ ที่พัก
4. การเก็บและรักษาสิ่งของเครื่องใช้ภายในที่พัก
   4.1 การรู้จักสิ่งของเครื่องใช้ภายในที่พัก
   4.2 การเก็บรักษาสิ่งของเครื่องใช้ภายในที่พัก
5. การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์
   5.1 การรู้จักอาหาร
   5.2 อาหารที่เป็นประโยชน์
   5.3 การเลือกรับประทานอาหารที่เป็นประโยชน์
6. มารยาทในการรับประทานอาหาร
7. ลักษณะของโรคที่ควรรู้จักบางโรค
   7.1 ชื่อโรคที่ควรรู้จัก
   7.2 โรคผิวหนัง
   7.3 โรคตาแดง
   7.4 โรคหวัด
   7.5 โรคท้องเสีย
8. การรักษาสุขภาพอนามัยส่วนตน
   8.1 การนอน
   8.2 การดื่มน้ำสะอาด
   8.3 การถนอมรักษาดวงตา
   8.4 การถนอมรักษาจมูก
   8.5 การถนอมรักษาหู
9. การเลือกของเล่นที่ปลอดภัยแก่ตนเอง
10. การเลือกสถานที่เล่นที่ปลอดภัย

11. ชนิดและการป้องกันอุบัติเหตุภายในที่พัก
    11.1 เครื่องใช้ของมีคม
    11.2 ไฟฟ้าภายในบ้าน
    11.3 ไฟ
    11.4 ยา
12. ชนิดและการป้องกันอุบัติเหตุภายในบริเวณแหล่งก่อสร้าง
    12.1 การพลัดตกหกล้ม
    12.2 เครื่องยนต์และเครื่องจักรขณะทำงาน
13. อันตรายจากพืชและสัตว์มีพิษ
14. ความปลอดภัยในการเดินทาง
    14.1 การโดยสารรถยนต์
    14.2 การเดินถนนและเครื่องหมายจราจร
    14.3 การโดยสารเรือ
15. การปฐมพยาบาล
    15.1 บาดแผลที่เกิดจากของมีคมหรือการหกล้ม
    15.2 บาดแผลที่เกิดจากน้ำร้อนลวกหรือไฟไหม้
    15.3 บาดแผลที่เกิดจากแมลง สัตว์ พืช
16. การนับ 1 ถึง 30
17. ค่าของ 1 ถึง 10
18. รูปทรงเรขาคณิต
19. ลักษณะ สูง-ต่ำ, ไม่มี, ใหญ่-เล็ก, มาก-น้อย, หนา-บาง, ใกล้-ไกล, บน-ล่าง, สั้น-ยาว, หน้า-หลัง
20. การรู้จักเสียง
21. การจำแนกเสียง
22. การจำแนกรส
23. การเคลื่อนสายตา
24. การจัดหมวดหมู่

25. การสังเกตส่วนที่หาย
26. การสังเกตความสัมพันธ์
27. คำคล้องจอง
28. คำที่มีเสียงต่างกัน
29. ส่วนต่าง ๆ ของต้นไม้
30. การเรียงลำดับเรื่อง
31. การเล่าเรื่องจากภาพ
32. การฟังและเล่าเรื่อง
33. การเขียนตัวอักษรและตัวเลข

หน่วยการเรียน

หลักสูตรนี้จะแบ่งออกเป็น 2 หน่วยใหญ่ ๆ คือ หน่วยการสร้างเสริมสุขนิสัย และการสร้างเสริมความปลอดภัยส่วนตน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

รายละเอียดของหน่วยการเรียน

หน่วยการเรียน การเสริมสร้างสุขนิสัยที่ดี

สภาพที่เป็นอยู่

เด็กลูกกรรมกรก่อสร้างที่ติดตามพ่อแม่ไปพักอาศัยตามแหล่งที่พักคนงานก่อสร้าง มักต้องไปอยู่ในสภาพที่ไม่ถูกสุขลักษณะ กล่าวคือ สภาพที่พักจะปลูกติดกันอยู่อย่างหนาแน่น วัสดุที่ใช้สร้างประกอบด้วยสังกะสีซึ่งใช้ทำทั้งหลังคาและฝากั้นห้อง ส่วนพื้นปูด้วยไม้หยาบ ๆ มีขนาดของห้องโดยเฉลี่ยกว้าง 2 เมตรครึ่ง ยาว 3 เมตรครึ่ง ห้องหนึ่งจะให้พักหนึ่งครอบครัว แม้ว่าจะมีจำนวนกี่คนก็ตาม บรรยากาศภายในที่พักมืดทึบ กลางวันจะร้อนอบอ้าว สภาพภายในห้องพักจะใช้เป็นที่เก็บของประกอบอาหารบริโภคอาหาร ที่สันทนาการ ตลอดจนเป็นที่พักผ่อนหลับนอน ซึ่งทุกคนในครอบครัวมักจะนอนรวมอยู่ในมุ้งเดียวกัน โดยเฉพาะเด็กวัยนี้มักจะนอนอยู่กับพ่อแม่ บริเวณรอบ ๆ ที่พักมักจะมีน้ำขังและเศษขยะเต็มไปหมด เนื่องจากไม่มีทางระบายน้ำ ประกอบกับที่พักยกพื้นขึ้นสูง ผู้พักอาศัยจึงมักทิ้งเศษอาหาร น้ำเสีย หรือขยะต่าง ๆ ลงใต้พื้นที่พัก จึงทำให้เกิดการเน่าขัง และเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุง สำหรับห้องน้ำ ห้องส้วมนั้นจะใช้รวมกัน บริเวณที่อาบน้ำจะสร้างเป็นอ่างปูนซิเมนต์

สี่เหลี่ยมขนาดใหญ่ ให้ทุกคนได้ใช้อาบชำระร่างกาย และล้างภาชนะสิ่งของ ตลอดจนเป็นที่ซักผ้าด้วย เนื่องจากไม่มีทางระบายน้ำเช่นกัน จึงทำให้บริเวณรอบ ๆ ชื้นแฉะตลอดเวลา ส่วนห้องส้วมนั้นมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอกับผู้พักอาศัย สกปรกมีกลิ่นเหม็นมาก เด็กเล็ก ๆ จึงมักถูกปล่อยปละละเลยให้ถ่ายโดยทั่วไป ในบางแห่งห้องส้วมจะถูกสร้างติดกับที่พักอาศัย ทำให้สภาพที่พักชื้งมืดทึบอับชื้น และมีกลิ่นเหม็นตลอดเวลา ส่วนสถานที่ประกอบอาหารนั้นส่วนมากจะประกอบอาหารกันภายในห้องพักหรือหน้าห้องพัก มีหลายครอบครัวที่ยังใช้ฟืนในการประกอบอาหาร และการบริโภคอาหารก็จะบริโภคกันภายในห้องพักรวมกันทั้งครอบครัว การกำจัดขยะมูลฝอยแม้ว่าจะมีบางแห่งที่จัดที่ทิ้งขยะไว้ให้ แต่ผู้พักอาศัยก็มักทิ้งลงใต้ถุนบ้านเป็นส่วนใหญ่

นอกจากสภาพที่พักอาศัยแล้ว สภาพทางครอบครัวของเด็กลูกกรรมกรก่อสร้างเหล่านี้ยังยากจน ส่วนใหญ่ครอบครัวหนึ่งมักจะมีผู้มีรายได้เพียงคนเดียว และมักมีบุตรที่ต้องเลี้ยงดูโดยเฉลี่ย 1-2 คน รายได้ที่ได้รับนั้นมักจะไม่ค่อยเพียงพอ ยังมีภาระส่งเงินกลับไปภูมิลำเนาเดิม ส่วนใหญ่จ่ายไปในเรื่องการกินอยู่เป็นส่วนใหญ่ ทางด้านการศึกษานั้นจากสภาพการประกอบอาชีพที่เป็นอยู่นี้เห็นว่า คงไม่สามารถที่จะส่งลูกเรียนต่อไปให้สูงได้ จึงคิดเพียงให้ลูกได้เรียนจบแค่การศึกษาภาคบังคับไปก่อน

<u>ผลที่เกิดจากสภาพที่เป็นอยู่</u>

จากสภาพความเป็นอยู่ในบริเวณที่พักและสภาพแวดล้อมที่มีความแออัดคับแคบ มืดทึบ อับชื้นตลอดเวลา จัดว่าเป็นแหล่งที่ง่ายต่อการแพร่กระจายของโรค อันเกิดจากสภาพที่ไม่ถูกสุขลักษณะ ซึ่งมีผลทำให้สุขภาพของร่างกายของผู้พักอาศัยไม่แข็งแรงสมบูรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กก่อนวัยเรียนซึ่งเป็นวัยที่กำลังเจริญเติบโตทั้งทางสมองและร่างกาย ควรที่จะได้อยู่ในสภาพที่เอื้อต่อการพัฒนาการต่าง ๆ แต่เมื่อต้องมาเผชิญกับสภาพดังกล่าว ก็จะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการของเด็กเหล่านี้ ทำให้การพัฒนาเป็นไปได้ไปไม่เต็มที่ และในที่สุดก็อาจทำให้กลายเป็นบุคคลที่ขาดคุณภาพเมื่อเติบโตขึ้น

นอกจากนี้แล้วสภาพพื้นฐานทางครอบครัว ลักษณะการทำงานของพ่อแม่ก็ไม่สามารถจะช่วยส่งเสริมหรือให้ความเอาใจใส่ดูแลเด็กได้อย่างเต็มที่ เด็กจึงต้องเผชิญกับสภาพดังกล่าวไปตามยถากรรม

เป้าหมายของหน่วยการเรียน

จากสภาพที่เด็กเผชิญในที่พัก หน่วยการอบรมนี้จึงได้มุ่งประเด็นการพัฒนาไปที่ตัวเด็กลูกกรรมกรก่อสร้างให้รู้จักการรักษาความสะอาดตัวเอง และที่พักอาศัย ตลอดจนการรู้จักป้องกันและรักษาสุขภาพ ซึ่งผลการเรียนรู้ตามหน่วยนี้ จะทำให้เด็กลูกกรรมกรก่อสร้างก่อนวัยเรียนมีความรู้ความเข้าใจ และพฤติกรรมเกี่ยวกับสุขนิสัยดีขึ้น รู้จักการป้องกันและระวังรักษาตนเองให้มีสุขภาพแข็งแรง ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยให้เด็กสามารถปรับตัวอยู่ในสภาพแวดล้อมดังกล่าวได้เป็นอย่างดี หรือแม้ว่าเด็กจะต้องย้ายกลับไปอยู่ในภูมิลำเนาเดิมก็ตามก็จะเป็นการวางรากฐานของการเป็นพลเมืองที่มีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ของประเทศชาติต่อไป

จุดมุ่งหมายของหน่วยการเรียน

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดร่างกาย เครื่องนุ่งห่ม
2. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับการรักษาความสะอาดที่พักอาศัยและบริเวณแวดล้อม
3. เพื่อฝึกให้ผู้เรียนรู้จักการเก็บและรักษาเครื่องใช้ภายในที่พัก
4. เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักและสามารถเลือกรับประทานอาหารที่เป็นประโยชน์
5. เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักมารยาทในการรับประทานอาหาร
6. เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักลักษณะของโรคที่ควรรู้บางโรค
7. เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักการรักษาสุขภาพอนามัยของตน
8. เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะเกี่ยวกับคณิตศาสตร์
9. เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะเกี่ยวกับภาษา
10. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถลากเส้นตามแนวที่กำหนดได้

แผนการเรียน

องค์ประกอบของแผนการเรียนประกอบด้วย เรื่องที่เรียน จุดมุ่งหมาย เนื้อหา กิจกรรมและวิธีการสอน สื่อ การประเมินผล ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

เรื่อง	จุดมุ่งหมาย	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
1. การรักษาความสะอาดร่างกายและเครื่องนุ่งห่ม 1.1 การรู้จักอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย	1. สามารถเรียกชื่ออวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายได้ถูกต้อง 2. บอกหน้าที่ของอวัยวะภายนอกที่สำคัญของร่างกายได้ 3. สามารถนับ 1-5 ได้ 4. สามารถรู้จักเสียงต่างๆ ได้ 5. ฝึกการใช้กล้ามเนื้อเล็ก	1. อวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย เช่น ตา หู เป็นต้น 2. หน้าที่ของอวัยวะต่าง ๆ เช่น ตาทำหน้าที่ในการมองเห็น หู ทำหน้าที่ฟังเสียง เป็นต้น	1. ครูสนทนากับนักเรียนจากภาพคนเกี่ยวกับการเรียกชื่ออวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย 2. ให้เด็กออกมายืนเป็นวงกลม แล้วให้นับนิ้ว 1 ถึง 5 พร้อมกัน พอครบแล้วครูบอกให้เอามือแตะส่วนของร่างกายตามคำสั่งของครู ทำสลับกันไป 3. ครูสนทนาเกี่ยวกับหน้าที่อวัยวะที่สำคัญภายในของร่างกายบางอย่าง พร้อมทั้งพร้อมทั้งแสดงที่ภาพประกอบให้เด็กทำตาม 4. ครูทำเสียงต่าง ๆ ให้เด็กฟังแล้วให้ทาย 5. ให้เด็กปั้นรูปคนโดยพยายามให้มีส่วนต่างๆครบแล้วให้เล่าให้เพื่อนฟังเกี่ยวกับสิ่งที่ปั้น	1. ภาพคน 2. อุปกรณ์ทำเสียงต่าง ๆ 3. ดินน้ำมัน	1. ซักถาม 2. สังเกตการปฏิบัติตามคำสั่ง 3. ทำแบบทดสอบ

เรื่อง	จุดมุ่งหมาย	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
1.2 การรักษาความสะอาดใบหน้า มือ และเท้า	1. สามารถทำความสะอาดใบหน้า มือ และเท้าได้ 2. ร้องเพลงสั้น ๆ ได้ 3. ฝึกการรู้จักเสียง 4. ฝึกการนับ 1-5	การรักษาความสะอาดใบหน้า มือ เท้า	1. ทบทวนการนับ 1-5 2. เล่นเกมทายเสียง 3. สนทนากับเด็กเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดเกี่ยวกับอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย 4. ครูแนะนำและสาธิตการทำความสะอาดใบหน้า มือและเท้า เช่น การล้างมือ การตัดเล็บ เป็นต้น 5. ให้เด็กลองปฏิบัติจริง โดยให้สังเกตและเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างอวัยวะที่ทำความสะอาดก่อนและหลัง 6. เล่นเกมประกอบภาพอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย 7. ร้องเพลงเกี่ยวกับการทำความสะอาด	1. เกมทาย 2. เกมประกอบภาพตัดต่อ 3. เพลงทำความสะอาด	1. สังเกตการปฏิบัติของเด็ก
1.3 การอาบน้ำ	1. รู้จักวิธีการอาบน้ำที่ถูกต้อง 2. สามารถนับ 1-7 ได้ 3. รู้จักจำแนกรสต่าง ๆ	วิธีการอาบน้ำที่ถูกต้อง	1. ทบทวนการนับ 1-5 2. ให้เด็กฝึกนับนิ้วมือ 1 ถึง 7 3. ให้เด็กออกมาเล่าวิธีการอาบน้ำ สระผมของแต่ละคนให้เพื่อนฟัง	1. ภาพประกอบขั้นตอนการอาบน้ำ	1. ซักถาม 2. สังเกตการเล่นเกม

เรื่อง	จุดมุ่งหมาย	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
			4. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปวิธีการอาบน้ำ สระผม พร้อมทั้งครูแสดงภาพขั้นตอนการอาบน้ำประกอบ 5. เล่นเกมการจำแนกรสต่าง ๆ		
1.4 การแปรงฟัน	1. สามารถแสดงวิธีการแปรงฟันที่ถูกต้องได้ 2. รู้จักจำแนกรสต่าง ๆ 3. ร้องเพลงสั้น ๆ ได้ 4. ฝึกการนับ 1-7	วิธีการแปรงฟันที่ถูกวิธี	1. ทบทวนการนับ 1-7 2. เล่นเกมการจำแนกรสต่าง ๆ 3. ครูสนทนากับเด็กเกี่ยวกับการแปรงฟันพร้อมทั้งแสดงภาพขั้นตอนการแปรงฟันที่ถูกวิธี 4. ให้เด็กฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการแปรงฟัน 5. ร้องเพลงเกี่ยวกับการแปรงฟัน	1. ภาพแสดงขั้นตอนการแปรงฟัน 2. อุปกรณ์การแปรงฟัน 3. เพลงการ	สังเกตการปฏิบัติจริงของเด็ก
1.5 การรักษาและการซักผ้า	1. บอกวิธีการรักษาและทำการซักผ้าได้ 2. สามารถนับ 1-10 ได้ 3. สามารถจำแนกเสียงที่ใกล้เคียงกันได้	วิธีการรักษาเสื้อผ้า การทำความสะอาดเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม ทางหนึ่งที่ทำได้คือ การซัก	1. ทบทวนการนับ 1-7 การฟัง 2. ตรวจร่างกายนักเรียน 3. เปรียบเทียบภาพคนที่แต่งกายสะอาดกับเครื่องแต่งกายสกปรก ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น 4. ครูแนะนำเกี่ยวกับการเก็บรักษาและการทำความสะอาด	1. ภาพคนแต่งกายสะอาดและคนแต่งกายสกปรก 2. อุปกรณ์การซักผ้า 3. เกมเรียงลำดับภาพ	1. การซักถาม 2. สังเกตการปฏิบัติ

เรื่อง	จุดมุ่งหมาย	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
			เครื่องนุ่งห่มพร้อมทั้งแสดงภาพและสาธิตประกอบ เช่น การซักผ้า เป็นต้น แล้วให้เด็กฝึกนับจำนวนชิ้นของอุปกรณ์ที่จะใช้สาธิต 1-10 พร้อม ๆ กัน 5. เล่นเกมเรียงลำดับภาพการทำความสะอาดเครื่องนุ่งห่ม 6. ให้เด็กลองปฏิบัติเกี่ยวกับการซักผ้า 7. นำวัตถุบรรจุกระป๋องทิบแล้วเขย่าให้เด็กฟัง และจำแนกเสียง	ทำความ การทำความสะอาดเครื่องนุ่งห่ม 4. กระป๋องบรรจุวัตถุต่าง ๆ	
2. การรักษาความสะอาดเกี่ยวกับที่พักอาศัย	1. ให้รู้จักลักษณะของที่พักอาศัยที่น่าอยู่อาศัย	1. ลักษณะของที่พักที่น่าอยู่ 2. วิธีการทำความสะอาดที่พักอาศัย	1. จัดเด็กเป็นวงกลมให้นับ 1-10 พร้อมกับให้ปรบมือและเดินเป็นจังหวะไปด้วย 2. นำวัตถุกระป๋องทิบแล้วเขย่าให้เด็กฟัง และจำแนกเสียง 3. ให้เด็กเล่นเกมจับคู่ภาพสัมพันธ์เกี่ยวกับที่อยู่อาศัย เช่น นกกับรัง เป็นต้น 4. ครูและนักเรียนร่วมกันสนทนา	1. กระป๋องบรรจุวัตถุต่าง ๆ 2. เกมจับคู่ภาพสัมพันธ์เกี่ยวกับที่พักอาศัย 3. ภาพที่พักที่น่าอยู่ กับที่ไม่น่าอยู่	1. สังเกตการเล่นเกม 2. สังเกตการปฏิบัติตามคำสั่ง 3. ตรวจผลงาน 4. ซักถาม

เรื่อง	จุดมุ่งหมาย	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
			เกี่ยวกับบ้านที่น่าอยู่พร้อมกับแสดงภาพเปรียบเทียบระหว่างบ้านที่สะอาดกับบ้านที่ไม่สะอาด 5. ครูให้นักเรียนออกมาเล่าเกี่ยวกับสิ่งที่ตนเองทำเมื่ออยู่ที่บ้าน 6. สาธิตวิธีทำความสะอาดที่พักอาศัย 7. ให้เด็กฝึกนับวิธีการทำความสะอาด เช่น กวาดบ้าน เป็นต้น 8. ให้เด็กฝึกนับอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวตั้งแต่ 1-5 9. ให้เด็กตัดฉีกและแปะกระดาษเป็นรูปบ้าน	4. อุปกรณ์การทำความสะอาด 5. อุปกรณ์การตัดกระดาษเป็นรูปบ้าน	
3. การรักษาความสะอาด เกี่ยวกับบริเวณแวดล้อม 3.1 การทิ้งขยะ	1. มีความรู้เกี่ยวกับการทิ้งขยะให้ถูกวิธี 2. สามารถปฏิบัติการเก็บ	1. วิธีการเก็บขยะที่ถูกวิธี 2. วิธีการทิ้งขยะที่ถูกวิธี	1. ทบทวนการนับ 1-5 2. ครูสนทนากับเด็กเกี่ยวกับความสะอาดของสภาพบริเวณ	1. เกมแยกขยะ 2. ภาพต่อเนื่องการเก็บขยะ	1. สังเกตการร่วมสนทนา 2. ซักถาม

เรื่อง	จุดมุ่งหมาย	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
	ขยะได้ถูก 3. ฝึกการเคลื่อนสายตาไปซ้ายขวา 4. ฝึกการนับ 1-5		แวดล้อมที่พัก และปัญหาเกี่ยวกับเรื่องของขยะ 3. ครูสาธิตวิธีการเก็บขยะโดยการแยกขยะเปียก ขยะแห้งโดยพาไปแหล่งจริง 4. เล่นเกมแยกขยะ 5. ครูแสดงภาพต่อเนื่องของการเก็บขยะและทิ้งขยะที่ถูกวิธี 6. ครูร่วมสนทนากับเด็กเกี่ยวกับการทิ้งขยะให้ถูกวิธีตามสภาพที่เป็นจริงของเด็ก 7. ร้องเพลงเกี่ยวกับรักษาความสะอาด	ถูกวิธี 3. เพลงรักษาความสะอาด	3. สังเกตการเล่นเกม
3.2 การกำจัดขยะ	1. มีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการกำจัดขยะอย่างง่าย ๆ 2. สามารถนับ 1-20 ได้ 3. ฝึกการเคลื่อนสายตาไปซ้ายขวา	วิธีการกำจัดขยะ เช่น ฝัง เผา เป็นต้น	1. ทบทวนการนับ 1-5 2. แสดงภาพต่อเนื่องการเก็บและทิ้งขยะที่ถูกวิธี 3. ครูแนะนำถึงวิธีการกำจัดขยะว่าสามารถจะทำได้หลายวิธีพร้อมกับยกตัวอย่างประกอบ 4. เล่นเกมการกำจัดขยะโดยให้เด็กฝึกนับจำนวนขยะตั้งแต่ 1-20 ชิ้น	1. ภาพต่อเนื่องการเก็บขยะและทิ้งขยะถูกวิธี 2. เกมการกำจัดขยะ 3. ดินน้ำมัน	1. แบบทดสอบ 2. ซักถาม 3. สังเกตการเล่นเกม

เรื่อง	จุดมุ่งหมาย	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
3.3 การรักษาความสะอาดบริเวณที่อาบน้ำ ห้องส้วม และบริเวณรอบ ๆ ที่พัก	1. รู้จักการรักษาความสะอาดบริเวณที่อาบน้ำและรอบที่พัก 2. รู้จักการใช้และรักษาความสะอาดของห้องส้วม 3. ฝึกการเคลื่อนสายตาไปซ้ายขวา 4. ฝึกการนับ 1-20	1. การรักษาบริเวณที่อาบน้ำ และรอบที่พัก 2. การใช้และรักษาความสะอาดห้องส้วม	5. ให้เด็กปั้นดินน้ำมันเป็นสิ่งของหรืออื่น ๆ ตามต้องการแล้วออกมาเล่าให้เพื่อนฟัง 1. ทบทวนการนับ 1-20 2. นำวัตถุสีให้เด็กดูแล้วครูเคลื่อนที่วัตถุไปทางซ้ายขวา โดยมิให้เด็กหันหน้าตามไปด้วย ใช้เฉพาะสายตาเท่านั้น 3. เปรียบเทียบภาพบริเวณที่พักที่สกปรกและที่สะอาดร่วมสนทนากับเด็กเกี่ยวกับการรักษาความสะอาด 4. ครูพานักเรียนไปที่บริเวณที่อาบน้ำและห้องส้วม อธิบายแนะนำเกี่ยวกับการใช้และการรักษาความสะอาด 5. ให้นักเรียนช่วยกันเก็บเศษกระดาษและทำความสะอาดบริเวณใกล้ ๆ แล้วแนะนำการปฏิบัติตนหลังจากทำเสร็จแล้ว	1. วัตถุสีต่าง ๆ 2. ภาพบริเวณที่พักสกปรกและสะอาด	1. ซักถาม 2. การร่วมกิจกรรมที่กำหนด

เรื่อง	จุดมุ่งหมาย	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
4. การเก็บและรักษาสิ่งของเครื่องใช้ภายในที่พัก 4.1 การรู้จักสิ่งของเครื่องใช้ใช้ภายในที่พัก	1. ให้รู้จักสิ่งของเครื่องใช้ภายในที่พักที่ใช้ในชีวิตประจำวัน 2. สามารถใช้สิ่งของเครื่องใช้ภายในที่พักได้อย่างถูกต้อง 3. สามารถนับ 1-25 ได้ 4. ฝึกการจำแนกหมวดหมู่	สิ่งของเครื่องใช้ภายในที่พัก เช่น มีด	1. ทบทวนการนับ 1-20 2. เล่นเกมทายชื่อสิ่งของเครื่องใช้ 3. ครูและนักเรียนร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับสิ่งของเครื่องใช้ถึงหน้าที่การใช้งาน 4. ครูแนะนำวิธีการเก็บรักษาสิ่งของเครื่องใช้ 5. เล่นเกมจำแนกหมวดหมู่ภาพสิ่งของเครื่องใช้ 6. ฝึกนับ 1-25 โดยให้ยืนเรียงแถวแล้วครูสั่งให้เดินไปข้างหน้าและถอยหลังพร้อมให้ออกเสียงตามครูไปด้วย 7. ให้ปั้นดินน้ำมันเป็นสิ่งของเครื่องใช้	1. เกมทายชื่อสิ่งของเครื่องใช้ 2. เกมจำแนกหมวดหมู่สิ่งของเครื่องใช้ 3. ดินน้ำมัน	1. สังเกตการเล่นเกม 2. ตรวจผลงาน

เรื่อง	จุดมุ่งหมาย	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
4.2 การเก็บและรักษาสิ่งของเครื่องใช้ภายในที่พัก	1. ให้รู้จักการเก็บรักษาสิ่งของเครื่องใช้ภายในที่พักให้เป็นระเบียบ 2. ฝึกการใช้กล้ามเนื้อเล็กและจินตนาการ 3. ฝึกการจำแนกหมวดหมู่ 4. ฝึกการนับ 1-25	วิธีการเก็บรักษาสิ่งของเครื่องใช้ภายในที่พัก	1. ทบทวนการนับ 1-25 2. เล่นเกมจับคู่ภาพสิ่งของเครื่องใช้ 3. ครูสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับวิธีการเก็บรักษาสิ่งของเครื่องใช้ภายในบ้านที่พัก โดยครูยกสถานที่พักอาศัยของเด็กขึ้นมาประกอบการสนทนา 4. ครูแสดงภาพต่อเนื่องของการเก็บรักษาเครื่องใช้บางอย่าง 5. เล่นเกมจำแนกหมวดหมู่ภาพสิ่งของเครื่องใช้ที่เหมือนกัน 6. ให้วาดภาพสิ่งของเครื่องใช้	1. เกมจับคู่ภาพสิ่งของเครื่องใช้ 2. ภาพต่อเนื่องการเก็บรักษาสิ่งของเครื่องใช้ 3. เกมจำแนกหมวดหมู่ภาพ 4. อุปกรณ์วาดภาพ	1. ซักถาม 2. สังเกตการเล่นเกม 3. ตรวจผลงาน
5. การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์					
5.1 การรู้จักอาหาร	1. สามารถบอกชื่ออาหารที่สามารถรับประทานได้ 2. สามารถนับ 1-30 ได้ 3. ฝึกการจำแนกหมวดหมู่ 4. ฝึกการใช้กล้ามเนื้อใหญ่และเล็ก	ชื่ออาหารต่าง ๆ เช่น ข้าว เป็นต้น	1. ทบทวนการนับ 1-25 2. ครูแสดงรูปภาพและของจริงเกี่ยวกับอาหารที่รับประทานได้แล้ว ให้เด็กเรียกชื่อตามของจริงหรือรูปภาพ 3. ให้เด็กยกตัวอย่างอาหารที่ชอบและไม่ชอบรับประทาน	1. รูปภาพและของจริงเกี่ยวกับอาหารที่รับประทานได้ 2. เกมการจำ	1. ซักถาม 2. สังเกตการเล่นเกม 3. ตรวจดูผลงาน

เรื่อง	จุดมุ่งหมาย	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
			4. เล่นเกมการจำแนกหมวดหมู่ชื่ออาหาร 5. ฝึกเด็กนับสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัว 1-30 6. ให้เด็กปั้นรูปผลไม้ตามที่ต้องการ	แนกหมวดหมู่อาหาร 3. ดินน้ำมัน	
5.2 อาหารที่เป็นประโยชน์	1. รู้จักอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกายอย่างน้อย 5 อย่าง 2. รู้ค่าของจำนวน 1-3 3. ฝึกการแสดงออกตามจินตนาการ	อาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย เช่น ผักสด ผลไม้ เนื้อสัตว์ นม ไข่ เป็นต้น	1. ทบทวนการนับ 1-30 2. ให้เด็กแสดงบทบาทสมมุติเป็นพ่อค้า แม่ค้าขายอาหาร และให้อีกพวกหนึ่งเป็นผู้ซื้อ 3. ให้เด็กบอกกับเพื่อน ๆ ว่าซื้ออะไรบ้าง จากนั้นครูก็แนะนำถึงอาหารที่มีประโยชน์และไม่มีประโยชน์ 4. ให้เด็กบอกถึงอาหารที่เห็นว่าตนเองชอบและไม่ชอบ และให้เด็กคนอื่นช่วยกันพิจารณาว่ามีประโยชน์อย่างไร 5. เล่นเกมเรียงลำดับจำนวนอาหาร 6. ให้เด็กวาดรูปผลไม้หรืออาหารต่าง ๆ	1. อาหารที่เป็นของจริงหรือรูปภาพ 2. ภาพอาหารหลัก 5 หมู่ 3. เกมเรียงลำดับจำนวนอาหาร 4. อุปกรณ์การวาดรูป	1. การตอบคำถามของเด็ก 2. สังเกตการเล่นเกมของเด็ก

เรื่อง	จุดมุ่งหมาย	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
5.3 การเลือกรับประทานอาหารที่เป็นประโยชน์	1. ให้สามารถเลือกรับ - ประทานอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย 2. รู้ค่าของจำนวน 4 3. ฝึกการรู้จักสังเกตอาหาร 4. ฝึกการใช้กล้ามเนื้อเล็ก	การเลือกรับประทานอาหารที่เป็นประโยชน์นั้นควรพิจารณาว่าเป็นของใหม่สด การใช้สีผสมอาหาร คุณค่าของอาหารต่อร่างกาย	1. ทบทวนค่าของจำนวน 1-3 2. ให้เด็กเลือกอาหารต่าง ๆ จากภาพที่ครูนำมาวางไว้ 3. ครูแนะนำวิธีการเลือกรับประทานอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย โดยแสดงภาพประกอบ 4. ร้องเพลงเกี่ยวกับอาหารที่เป็นประโยชน์ 5. ครูแสดงภาพที่คล้ายคลึงกันแล้วให้เด็กสังเกตความแตกต่างโดยเป็นภาพของจำนวน 4 จำนวน 6. ให้เด็กฝึกลากเส้นในแบบฝึก	1. ภาพอาหารต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ 2. ภาพที่คล้ายคลึงกัน 3. แบบฝึกลากเส้น	1. การตอบคำถาม 2. สังเกตการเล่นเกม 3. ตรวจแบบฝึก
6. มารยาทในการรับประทานอาหาร	1. รู้จักมารยาทในการรับประทานอาหาร 2. ปฏิบัติตนในการรับประทานอาหารได้อย่างถูกต้อง 3. ฝึกการสังเกต 4. ฝึกการใช้กล้ามเนื้อเล็ก	มารยาทในการรับประทานอาหาร 1. นั่งให้เรียบร้อย ไม่ควรเดินรับประทาน 2. ไม่เคี้ยวส่งเสียงดัง 3. ไม่รีบร้อน รับประทานจนเกินไป 4. เคี้ยวอาหารให้	1. ทบทวนค่าของจำนวน 4 2. จัดให้เด็กนั่งรับประทานอาหารว่างเป็นกลุ่ม ๆ 3. ครูแนะนำมารยาทในการรับประทานอาหารพร้อมทั้งวิธีการปฏิบัติก่อนและหลังรับประทานอาหาร 4. ให้เล่นเกมประกอบภาพโดย	1. เกมประกอบภาพ 2. แบบฝึกลากเส้น	1. สังเกตการปฏิบัติจริงของเด็ก 2. ตรวจแบบฝึก

เรื่อง	จุดมุ่งหมาย	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
		ละเอียดก่อนกลืน	แบ่งเป็นกลุ่ม ๆ แล้วนำภาพที่ประกอบได้ของแต่ละกลุ่มมาเปรียบเทียบกันและหาว่ามีส่วนใดที่ขาดหายไป		
7. ลักษณะของโรคที่ควรรู้จักบางโรค					
7.1 ชื่อโรคที่ควรรู้จัก	1. สามารถบอกชื่อโรคที่ควรรู้จักได้ 2. รู้ค่าของจำนวน 5 3. ฝึกรู้จักการสังเกตความสัมพันธ์	โรคต่าง ๆ ที่ควรรู้จัก เช่น ตาแดง ท้องเสีย ไข้หวัด เป็นต้น	1. ทบทวนค่าของจำนวน 4 2. ให้เด็กเล่าถึงโรคที่ตนเองเคยเป็น หรืออาการที่ตนเองไม่สบายบ่อย ๆ 3. ครูสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ 4. ให้เด็กเล่นเกมจัดหมู่ตัวหนังสือที่เขียนเป็นชื่อโรคต่าง ๆ 5. ให้นับจำนวนภาพ 5 ภาพแล้วครูแทนด้วยตัวอักษร 5 กำกับ 6. ให้เด็กฝึกลากเส้นในแบบฝึก	1. เกมจัดหมู่ความสัมพันธ์ระหว่างตัวอักษรชื่อโรคต่าง ๆ 2. แบบฝึกลากเส้น	1. สังเกตการเล่นเกมของเด็ก 2. ตรวจแบบฝึก
7.2 โรคผิวหนัง	1. บอกอาการของโรคผิวหนังบางชนิดได้ 2. บอกวิธีการป้องกันโรคผิวหนังและการติดต่อไปยังผู้อื่น	ผิวหนังที่สกปรกจะทำให้ผิวหนังเป็นเม็ด ผด ผื่น คัน ควรป้องกันโดยรักษาความสะอาดร่างกาย และเสื้อผ้า	1. ทบทวนค่าของจำนวน 5 2. ครูสนทนากับเด็กเกี่ยวกับโรคผิวหนังโดยการเปรียบเทียบภาพคนเป็นโรคผิวหนัง กับคนปกติ	1. ภาพคนเป็นโรคผิวหนังและคนปกติ 2. เกมหารอยเท้า	1. ซักถาม 2. จากการรายงานของเด็ก

เรื่อง	จุดมุ่งหมาย	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
	3. ฝึกรู้จักสังเกตความสัมพันธ์		3. ครูแนะนำถึงสาเหตุของการเกิดโรคผิวหนัง และวิธีการป้องกันโดยยกสภาพการณ์ที่พักของเด็กมาสนทนา 4. ให้เด็กจับคู่กันแล้วสำรวจผิวหนัง ตามแขน ขา และใบหน้าว่าเป็นอย่างไร แล้วมารายงานครู 5. ให้เด็กเล่นเกมหารอยเท้า 6. ให้เด็กฝึกลากเส้นในแบบฝึก	3. แบบฝึกลากเส้น	
7.3 โรคตาแดง	1. บอกอาการของโรคตาแดงได้ 2. บอกวิธีการป้องกันโรคตาแดงและการติดต่อไปยังผู้อื่น 3. รู้ค่าของจำนวน 6 4. ฝึกรู้จักการสังเกตความสัมพันธ์	โรคตาแดง	1. ทบทวนค่าของจำนวน 5 2. เล่นเกมต่อบัตรภาพที่มีจำนวนเท่ากัน 1-6 3. ครูเปรียบเทียบภาพตาปกติและโรคตาแดงแล้วให้เด็กสังเกตความผิดปกติ 4. ครูสนทนาเกี่ยวกับโรคที่มักเกิดจากการที่ดวงตาสกปรกและติดเชื้อทำให้เกิดโรคตาแดงขึ้นได้ จากนั้นก็บอกถึงอาการของคนเป็นโรคตาแดงโดยใช้ภาพประกอบ	1. ภาพดวงตาปกติ และอาการต่างๆ ของโรคตาแดง 2. อุปกรณ์การวาดรูป 3. เกมต่อบัตรภาพ	1. ซักถาม 2. การเรียงภาพ 3. ตรวจผลงาน

เรื่อง	จุดมุ่งหมาย	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
			5. ให้เด็กออกมาเรียงภาพอาการของคนเป็นตาแดงแล้วเล่าอาการจากภาพไปด้วย 6. ให้เด็กวาดรูปใบหน้าคนที่มีอวัยวะครบ		
7.4 โรคหวัด	1. บอกอาการของโรคไข้หวัดได้ถูกต้อง 2. บอกวิธีการป้องกันโรคไข้หวัดและการติดต่อไปยังผู้อื่น 3. ฝึกให้ท่องคำคล้องจอง	โรคไข้หวัดจะมีอาการไข้ตัวร้อน ปวดศีรษะ น้ำมูกไหล ไอ และจามการป้องกันโรคไข้หวัด คือ ไม่ควรตากฝน ปิดปากเวลาไอหรือจาม หลีกเลี่ยงการคลุกคลีและการใช้ของร่วมกับผู้ป่วย	1. ทบทวนค่าของจำนวน 6 2. ครูสนทนากับเด็กถึงโรคที่มักพบกันบ่อย ๆ แล้วเล่านิทานให้เด็กฟังเกี่ยวกับเรื่องโรคไข้หวัด 3. เด็กตอบคำถามและสรุปนิทานที่ครูเล่าให้ฟัง 4. ครูแนะนำอาการของคนที่เป็นโรคหวัด และวิธีการป้องกันรักษาโดยแสดงภาพประกอบซึ่งสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของเด็ก 5. ให้เด็กท่องคำคล้องจองเกี่ยวกับการป้องกันโรคหวัด 6. เล่นเกมประกอบภาพ	1. ภาพอาการของคนเป็นโรคหวัดและวิธีการป้องกัน 2. คำคล้องจอง 3. เกมประกอบภาพ 4. นิทานโรคหวัด	1. ซักถาม 2. แบบทดสอบ

เรื่อง	จุดมุ่งหมาย	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
7.5 โรคท้องเสีย	1. บอกอาการของโรคท้องเสียได้ถูกต้อง 2. บอกวิธีการป้องกันโรคท้องเสียได้ 3. รู้จักค่าของจำนวน 7 4. ฝึกท่องคำคล้องจอง	โรคท้องเสียเกิดจากการรับประทานอาหารที่สกปรกมีเชื้อโรคซึ่งทำให้เกิดการถ่ายอุจจาระบ่อย เหลวเป็นน้ำ ปวดบ่อย อ่อนเพลีย ดังนั้นจึงควรหลีกเลี่ยงการรับประทานอาหารที่สกปรกมีแมลงวันตอม	1. ทบทวนค่าของจำนวน 7 2. เล่นเกมต่อบัตรภาพที่มีจำนวนเท่ากัน 1-7 3. ครูสนทนากับเด็กเกี่ยวกับการรับประทานอาหารจากนั้นนำภาพอาหารที่มีแมลงวันตอมให้เด็กดูแล้วให้เด็กช่วยกันแสดงความคิดเห็นว่าเป็นสิ่งที่ควรรับประทานหรือไม่ 4. ครูแนะนำเกี่ยวกับเรื่องการเลือกรับประทานอาหารที่สะอาดและการเก็บรักษาอาหารและเครื่องใช้ 5. ครูอธิบายถึงอาการของโรคท้องเสียและวิธีการป้องกัน 6. ให้เด็กท่องคำคล้องจอง 7. ฝึกลากเส้นในแบบฝึก	1. เกมต่อบัตรภาพ 1-7 2. ภาพอาหารที่เก็บไม่ถูกวิธี กับภาพการเก็บอาหารไว้อย่างถูกวิธี 3. แบบฝึกลากเส้น	1. ซักถาม 2. การเล่นเกมของเด็ก
8. การรักษาสุขภาพอนามัยส่วนตน					
8.1 การนอน	1. รู้จักการจัดสภาพที่นอนและท่านอนให้ถูกวิธี 2. บอกวิธีการปฏิบัติตนก่อน	- การปฏิบัติตนก่อนนอน - ท่านอนที่ถูกวิธี	1. ทบทวนค่าของจำนวน 7 2. ครูสนทนากับเด็กเกี่ยวกับสภาพการพักหลับนอนในที่พัก	1. ภาพประกอบการปฏิบัติตนก่อนนอน	1. ให้เรียงภาพต่อเนื่องเกี่ยวกับการปฏิบัติตนก่อน

เรื่อง	จุดมุ่งหมาย	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
	การนอนได้ถูกวิธี 3. ฝึกฟังคำที่มีเสียงต่างกัน		ของเด็ก 3. ครูแนะนำเกี่ยวกับสภาพการจัดที่นอนและท่านอนที่ถูกวิธีตลอดจนการปฏิบัติตนก่อนการนอน พร้อมทั้งแสดงภาพประกอบ 4. ครูให้เด็กฟังคำพูดของครูที่มีเสียงต่างกันแล้วให้ออกเสียงตาม 5. ฝึกลากเส้นในแบบฝึก	2. แบบฝึกลากเส้น	นอน 2. ซักถาม
8.2 การดื่มน้ำสะอาด	1. ให้รู้จักลักษณะของน้ำสะอาด 2. พิจารณาการเลือกน้ำดื่มได้ 3. รู้จักวิธีการทำให้น้ำดื่มสะอาด 4. รู้ค่าของจำนวน 8 5. ฝึกฟังคำที่มีเสียงต่างกัน	1. ลักษณะของน้ำสะอาด 2. วิธีการทำให้น้ำสะอาด	1. ทบทวนค่าของจำนวน 7 2. เล่นเกมต่อบัตรภาพที่มีจำนวน 1-8 3. แบ่งกลุ่มนับสิ่งของต่าง ๆ เป็นกอง ๆ ละ 8 4. ครูนำน้ำที่ใสสะอาดและน้ำที่ขุ่นใส่แก้วมาอย่างละแก้วให้นักเรียนสังเกตเปรียบเทียบความแตกต่าง 5. ครูแนะนำเกี่ยวกับลักษณะของน้ำสะอาด น้ำที่ควรดื่มและวิธีการทำน้ำให้สะอาดก่อนดื่ม	1. เกมต่อบัตรภาพ 1-8 2. สิ่งของต่างๆ 3. แก้วน้ำที่ใส่น้ำใสและขุ่น 4. สารส้ม 5. เครื่องกรองแบบง่าย 6. แบบฝึกลากเส้น	1. การซักถาม 2. สังเกตการเล่นเกม

เรื่อง	จุดมุ่งหมาย	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
			เช่น การต้ม เป็นต้น 6. สาธิตการทำน้ำให้ใสอย่างง่าย ๆ เช่น การแกว่งสารส้ม การกรอง เป็นต้น 7. ครูพูดคำที่มีเสียงต่างกันเล็กน้อยโดยไม่ให้เห็นปากของครู เวลาพูดแล้วให้เด็กบอกว่าแตกต่างกันหรือไม่ จากนั้นให้เด็กพูดตาม 8. ฝึกลากเส้นในแบบฝึก		
8.3 การถนอมรักษาดวงตา	1. รู้จักวิธีการถนอมรักษาดวงตา 2. ฝึกท่องคำคล้องจอง	วิธีการถนอมรักษาดวงตา เช่น หลีกเลี่ยงการมองแสงที่สว่างจ้าเกินไป เป็นต้น	1. ทบทวนค่าของจำนวน 8 2. ครูสนทนากับเด็กเกี่ยวกับความสำคัญและหน้าที่ของดวงตาอันเป็นการทบทวนในบทเรียนที่แล้ว และสนทนาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในบริเวณก่อสร้างและลักษณะทั่วไปที่จะทำให้เกิดอันตรายแก่ดวงตาได้ 3. ครูแนะนำวิธีการถนอมรักษาดวงตา พร้อมกับแสดงภาพ	1. ภาพการถนอมรักษาดวงตา 2. แบบฝึกลากเส้น	ซักถาม

เรื่อง	จุดมุ่งหมาย	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
			ประกอบ 4. ครูพูดคำที่มีเสียงต่าง ๆ กันให้เด็กทาย แล้วฝึกพูดตาม 5. ฝึกลากเส้นในแบบฝึก		
8.4 การถนอมรักษาจมูก .	1. รู้จักวิธีการถนอมและระวังรักษาจมูก 2. รู้ค่าของจำนวน 9 3. รู้จักส่วนต่าง ๆ ของต้นไม้	วิธีการถนอมและระวังรักษาจมูก เช่น ไม่สูดหรือดมสิ่งของมีกลิ่นรุนแรง เป็นต้น	1. ทบทวนค่าของจำนวน 8 2. เล่นเกมต่อบัตรภาพ 1-9 3. แบ่งกลุ่มนับสิ่งของต่าง ๆ ออกเป็นกอง ๆ ละ 9 4. ให้เด็กเล่นเกมดมกลิ่น 5. ครูแนะนำเกี่ยวกับการถนอมรักษาจมูก เช่น ไม่ควรสูดดมดอกไม้จนใกล้เกินไปอาจทำให้แมลงเข้าจมูกได้ หลีกเลี่ยงควันต่าง ๆ เป็นต้น 6. ครูนำภาพต้นไม้แล้วถามเด็กเกี่ยวกับการเรียกชื่อส่วนต่าง ๆ 7. เล่นเกมประกอบภาพต้นไม้ 8. ฝึกลากเส้นในแบบฝึกลากเส้น	1. เกมต่อบัตรภาพ 1-9 2. เกมดมกลิ่น 3. ภาพต้นไม้ 4. เกมประกอบภาพต้นไม้ 5. แบบฝึกลากเส้น	1. ซักถาม 2. สังเกตการเล่นเกม
8.5 การถนอมรักษาหู	1. รู้จักวิธีการถนอมและระวังรักษาหู 2. บอกสิ่งที่จะเป็นอันตราย	วิธีถนอมและระวังรักษาหู เช่น หลีกเลี่ยงการได้ยินเสียงดังเกินไป	1. ทบทวนค่าของจำนวน 9 2. ครูเปิดเทปบันทึกเสียงให้เด็กฟังโดยเปิดในระดับความดัง	1. วิทยุ 2. ภาพคนเป็นโรคหูน้ำ	1. ซักถาม 2. จากการรายงาน 3. จากการร่วม

เรื่อง	จุดมุ่งหมาย	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
	ต่อหูได้ 3. รู้จักส่วนต่าง ๆ ของต้นไม้	ไม่ควรให้น้ำเข้าหู และไม่ใช้ไม้แคะหู เป็นต้น	ของเสียงต่าง ๆ กัน แล้วให้เด็กสรุปว่าเสียงในระดับใดที่เหมาะกับการรับฟัง 3. ครูสนทนากับเด็กเกี่ยวกับอันตรายที่เกิดจากการรับฟังดังเกินไป 4. ครูแนะนำวิธีการถนอมและระวังรักษาหู โดยนำภาพของโรคหูหนวกมาประกอบด้วย 5. ให้เด็กช่วยกันบอกว่าสิ่งที่ทำอันตรายแก่หูมีอะไรบ้าง 6. ให้เด็กวาดรูปต้นไม้แล้วให้บอกว่าแต่ละส่วนเรียกว่าอะไร	หนวก 3. อุปกรณ์การวาดรูป	สนทนา

หน่วยการเรียน การสร้างเสริมความปลอดภัยส่วนตน

สภาพที่เป็นอยู่

จากการที่เด็กลูกกรรมกรก่อสร้างได้เข้าไปพักอาศัยในบริเวณที่พักคนงานก่อสร้าง ซึ่งทางบริษัทเป็นผู้จัดหาให้ ที่พักดังกล่าวบางบริษัทก็จะจัดแยกออกมาจากการก่อสร้าง บางบริษัทก็จัดให้อยู่ในบริเวณเดียวกับการก่อสร้างหรืออยู่ภายในตัวอาคารที่กำลังก่อสร้าง โดยเฉพาะการก่อสร้างขนาดเล็กและกลางซึ่งมีระยะเวลาการสร้างอยู่ในช่วยสั้น ๆ สภาพที่พักนั้นไม่มีการจัดสถานที่เล่นหรือสันทนาการให้ โดยธรรมชาติของเด็กแล้วมักจะชอบเล่น ซุกซน ชอบการปีนป่าย อยากรู้ อยากเห็นตลอดเวลา อีกทั้งการเล่นก็ยังไม่รู้จักการเลือกของเล่น หรือการรักษาความปลอดภัยให้กับตนเอง ดังนั้นในบางแห่งเด็กต้องเล่นและอยู่บริเวณเดียวกับที่กำลังก่อสร้าง จึงต้องเสี่ยงต่อสิ่งที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตและร่างกายได้ง่าย อาทิ เศษอิฐ ทราย กรวด หรือวัสดุจากการก่อสร้างที่หล่นลงมาจากอาคาร หลุมหรือบ่อน้ำสำหรับการก่อสร้าง เสียงดังของการทำงานของเครื่องจักรเครื่องยนต์ รถยนต์บรรทุกวัสดุในการก่อสร้างที่วิ่งเข้าออกตลอดเวลา ฝุ่นละอองจากการก่อสร้าง เป็นต้น นอกจากนี้ครอบครัวของกรรมกรก่อสร้างส่วนใหญ่จะมีฐานะยากจน ดังนั้นจึงต้องออกทำงานทั้งพ่อและแม่ ปล่อยให้เด็กวิ่งเล่นอยู่ตามลำพังหรือบางรายก็นำเด็กเข้าไปอยู่ในที่ทำงานด้วย ในบางครอบครัวหัวหน้าครอบครัวจะออกไปทำงานคนเดียวปล่อยให้ภรรยาเป็นผู้ดูแลแทน แต่เนื่องจากต้องมีหน้าที่อื่น ๆ ด้วย จึงมักปล่อยให้บุตรออกมาวิ่งเล่นบริเวณรอบ ๆ ที่พัก การจะบังคับให้เด็กอยู่แต่ภายในที่พักย่อมเป็นไปไม่ได้ เพราะอากาศร้อนและคับแคบ หรือในที่พักเองนอกจากจะมีสภาพที่ไม่ถูกสุขลักษณะแล้วยังมีสภาพที่ไม่ปลอดภัย ไม่มั่นคงแข็งแรงอีกด้วย อีกประเด็นหนึ่งเด็กจำเป็นต้องเคลื่อนย้ายที่อยู่บ่อยครั้งตามลักษณะการทำงานของพ่อแม่ ตลอดจนการเดินทางกลับภูมิลำเนาเดิมตามลักษณะการจ้างงาน ดังนั้นเด็กจึงต้องเผชิญกับเหตุการณ์ระหว่างการสัญจรดังกล่าว หรือแม้แต่การอาศัยอยู่ในที่พักของบริษัทก่อสร้าง ซึ่งอยู่ในกรุงเทพมหานครก็ตาม เด็กก็ต้องเผชิญกับการใช้รถ ใช้ถนน ซึ่งมีสภาพต่างไปจากภูมิลำเนาเดิมของตนเอง

ผลที่เกิดจากสภาพที่เป็นอยู่

จากสภาพความเป็นอยู่ในที่พักกรรมกรก่อสร้าง ซึ่งไม่มีสิ่งอำนวยการสำหรับเด็ก เด็กจึงไม่สามารถหลีกเลี่ยงการเข้ามาเล่นอยู่ในบริเวณแหล่งก่อสร้างได้เลย หรือบางแห่งเด็กจำเป็นต้องอยู่ในแหล่งที่กำลังมีการก่อสร้าง ดังนั้นโอกาสที่จะเกิดความไม่ปลอดภัยหรืออุบัติเหตุแก่ชีวิตและร่างกายของเด็กจึงมีความเป็นไปได้มาก นอกจากอุบัติเหตุเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่เกิดขึ้น เช่น การพลัดตกหกล้ม การถูกตะปูตำ แล้วยังปรากฏเป็นข่าวทางหน้าหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นกับเด็กเหล่านี้หลายราย อาทิ กรณีเด็กหญิงสร้อยเพ็ชร บุญน้อย ที่ตกลงไปในรูเสาเข็มทำให้เสียชีวิตหรือกรณีเด็กชายชิด ที่ถูกเศษวัสดุในการก่อสร้างตกใส่ศีรษะจนทำให้เกิดการตลอดชีวิต เป็นต้น นอกจากนี้การเคลื่อนย้ายที่อยู่บ่อยครั้ง ทำให้ไม่ว่าจะเป็นการย้ายที่พักหรือการเดินทางกลับภูมิลำเนาเดิมก็ตาม เด็กยังต้องเผชิญกับเหตุการณ์บนท้องถนน หรือทางน้ำอีกด้วย ดังนั้น อุบัติเหตุที่อาจจะเกิดขึ้นได้ตลอดเวลากับตัวเด็กนั้น ยิ่งจะทำให้ได้รับบาดเจ็บ สูญเสียทรัพย์สิน ตลอดจนชีวิต อันเป็นผลทำให้ประเทศชาติขาดทรัพยากรบุคคลที่จะต้องเติบโตไปช่วยกันพัฒนาชาติไปอีก

เป้าหมายของหน่วยการเรียน

จากสภาพที่เด็กเผชิญดังกล่าวแล้ว หน่วยการอบรมนี้จึงได้มุ่งประเด็นการพัฒนาไปในเรื่องเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในเรื่องของอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นภายในบริเวณที่พักอาศัยและบริเวณที่มีการก่อสร้าง การปฐมพยาบาลอย่างง่าย ๆ การเลือกของเล่นและการเลือกสถานที่เล่น ซึ่งผลการเรียนรู้ตามหน่วยนี้ จะทำให้เด็กลูกกรรมกรก่อสร้างมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องของอุบัติเหตุและการป้องกันเป็นอย่างดี อันจะช่วยให้เด็กมีความปลอดภัยจากสภาพที่เป็นอยู่มากขึ้น ถึงแม้ว่าเด็กอาจจะต้องย้ายไปอยู่ในแหล่งก่อสร้างอื่น ๆ หรือกลับไปสู่ภูมิลำเนาเดิมก็ตาม สิ่งเหล่านี้จะติดตัวเด็กไปด้วย จึงเป็นการปลูกฝังหรือวางรากฐานให้เด็กมีความรอบคอบรู้จักระมัดระวังอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้น ทำให้ปลอดภัยจากอุบัติเหตุ ซึ่งจะได้ไม่เป็นภาระของครอบครัวหรือสังคมต่อไป

จุดมุ่งหมายของหน่วยการเรียน

1. เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักเลือกของเล่นที่ปลอดภัยแก่ตนเอง
2. เพื่อให้ผู้เรียนเลือกสถานที่เล่นโดยหลีกเลี่ยงการเล่นในสถานที่เป็นอันตรายต่อตนเอง
3. เพื่อให้รู้จักชนิดและการป้องกันอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นภายในที่พัก
4. เพื่อให้รู้จักชนิดและการป้องกันอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นภายในบริเวณแหล่งก่อสร้าง
5. เพื่อให้รู้จักอันตรายและการป้องกันอันตรายที่เกิดจากแมลงสัตว์กัดต่อย
6. เพื่อให้ทราบวิธีการรักษาความปลอดภัยแก่ตนเองในการเดินทาง
7. เพื่อให้ทราบวิธีการปฐมพยาบาลอย่างง่าย ๆ
8. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับรูปทรงเรขาคณิตและลักษณะของคำตรงข้าม
9. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถในการฟังและการเล่าเรื่องได้
10. เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในการเขียนตัวเลขและตัวอักษร

แผนการเรียน

องค์ประกอบของแผนการเรียน ประกอบด้วย เรื่องที่เรียน จุดมุ่งหมาย เนื้อหา กิจกรรมและวิธีการอบรม สื่อ การประเมินผล ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

เรื่อง	จุดมุ่งหมาย	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
1. การเลือกของเล่นที่ปลอดภัยแก่ตนเอง	1. สามารถเลือกของเล่นที่ปลาดภัยแก่ตนเองได้ 2. รู้ค่าของจำนวน 10 3. สามารถเรียงลำดับเรื่องที่ฟังได้	1. ของเล่นที่ปลอดภัยนั้นไม่ควรจะเป็นของที่มีขนาดใหญ่หรือเล็กเกินไป ไม่สกปรก ไม่เป็นของเล่นที่มีคมหรือมีกลิ่นและรสที่จะเป็นอันตรายต่อร่างกายได้	1. ทบทวนค่าของจำนวน 9 2. ให้เด็กเล่นเกมต่อบัตรภาพ 1-10 3. ครูให้เด็กออกมาเล่าถึงของเล่นที่ตนเองชอบเล่น 4. ครูแนะนำของเล่นที่ปลอดภัยแก่ตนเอง เช่น ไม่เล่นของมีคม หรือของที่มีขนาดใหญ่เล็กเกินไป หรือมีน้ำหนักมาก มีกลิ่นรุนแรง หรือของเล่นที่สกปรก เป็นต้น พร้อมทั้งแนะนำวิธีการเล่นของเล่นที่ถูกต้อง เช่น ไม่เอาของเล่นมาขว้างปา หรือใส่เข้าในปาก เป็นต้น พร้อมทั้งภาพประกอบ 5. ให้เด็กเล่นของเล่นเป็นกลุ่ม เช่น ต่อไม้บล๊อค เป็นต้น 6. ครูเล่านิทานเกี่ยวกับการเล่นโดยใช้ภาษาประกอบให้เด็กสรุปและเรียงลำดับเรื่องราวที่เล่าให้ฟัง	1. เกมต่อบัตรภาพ 2. กล่องไม้บล๊อค และของเล่นอื่นๆ 3. ภาพประกอบนิทานเกี่ยวกับของเล่น 4. แบบฝึกเขียนตัวอักษรและตัวเลข 5. ภาพประกอบเกี่ยวกับการเล่น 6. นิทานของเล่น	1. ซักถาม 2. สังเกตการเล่น 3. ตรวจผลงาน

เรื่อง	จุดมุ่งหมาย	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
2. การเลือกสถานที่เล่นที่ปลอดภัย	1. สามารถเลือกที่เล่นที่ปลอดภัยแก่ตนเองได้	การเลือกสถานที่เล่น ที่เล่นนั้นควรหลีกเลี่ยงการเล่นใกล้บ่อน้ำ ถนน คนกำลังทำงาน สถานที่มีฝุ่นและควัน อีกทั้งควรเล่นในที่ไม่ไกลจากสายตาของผู้ใหญ่	7. ให้เด็กเขียนตัวอักษรและตัวเลขในแบบฝึก 1. ทบทวนค่าของจำนวน 10 2. ครูเล่นนิทานเกี่ยวกับสถานที่เล่น พร้อมทั้งภาพประกอบ แล้วให้ช่วยสรุปเรื่องราวและเรียงลำดับ 3. ครูแนะนำเกี่ยวกับการเลือกสถานที่ควรหลีกเลี่ยงไม่เข้าไป เช่น บ่อน้ำ ถนน คนกำลังทำงาน ปีนป่ายที่สูงเกินไป ที่มีฝุ่นและควัน เป็นต้น 4. นำเด็กออกไปบริเวณรอบ ๆ ที่พัก แล้วแนะนำสถานที่ ๆ ควรเลือกเล่น 5. เมื่อกลับเข้ามาแล้วให้เด็กฝึกเขียนตัวอักษรและตัวเลขในแบบฝึก	1. นิทานที่เล่น 2. แบบฝึกเขียนตัวอักษรและตัวเลข 3. ภาพประกอบ	ซักถาม

เรื่อง	จุดมุ่งหมาย	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
3. ชนิดและการป้องกันอุบัติเหตุภายในที่พัก 3.1 เครื่องใช้ของมีคม	1. บอกชื่อเครื่องใช้ที่เป็นอันตรายได้ 2. รู้จักรูปทรงเรขาคณิต	ชนิดของแหลมคม เช่น กรรไกร ตะปู เป็นต้น	1. ทบทวนค่าของจำนวน 10 2. สอนให้เด็กร้องเพลงเกี่ยวกับของมีคม แล้วสนทนาเกี่ยวกับเนื้อเพลง 3. ครูนำของจริงมาให้ดู แล้วบอกถึงอันตรายจากของมีคมเหล่านั้น 4. ครูแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันตนเองให้ปลอดภัยจากของมีคมเหล่านั้น 5. เล่นเกมรูปทรงเรขา 6. ครูสรุปรูปทรงเรขาจากเกมที่เล่น 7. ให้เด็กฝึกเขียนตัวอักษรและตัวเลข	1. ของจริง เช่น มีด ตะปู กรรไกร เป็นต้น 2. เกมรูปทรงเรขา 3. แบบฝึกตัวอักษรและตัวเลข	1. ซักถาม 2. สังเกตการเล่นเกม
3.2 ไฟฟ้าภายในบ้าน	1. บอกชื่ออุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าภายในบ้านได้ 2. รู้จักวิธีป้องกันตนเองให้ปลอดภัยจากเครื่องใช้	1. อุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าภายในบ้านมีหลายอย่าง เช่น หลอดไฟฟ้า หม้อหุง	1. ให้เด็กฝึกเล่นเกมคล้ารูปทรงเรขาคณิต 2. ครูนำภาพอุปกรณ์เครื่องใช้ภายในบ้านให้ดู แล้วให้เด็ก	1. ภาพอุปกรณ์เครื่องใช้ภายในบ้าน 2. ภาพประกอบ	1. การรายงาน 2. สังเกตการเล่นเกม

เรื่อง	จุดมุ่งหมาย	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
	ไฟฟ้าได้ 3. สามารถฟังและเล่าเรื่องสั้น ๆ ได้	ข้าวไฟฟ้า พัดลม เป็นต้น 2. การป้องกันตนเองให้ปลอดภัยจากเครื่องใช้ไฟฟ้าต่าง ๆ เช่น ไม่ใช้อุปกรณ์	แยกว่า เครื่องใช้ชนิดใดบ้างที่ใช้ไฟฟ้า แล้วครูสรุปอีกครั้ง 3. ให้เด็กเล่าว่าเครื่องใช้ไฟฟ้าภายในบ้านมีอะไรบ้าง 4. ครูแนะนำเด็กเกี่ยวกับการปฏิบัติตนในการใช้เครื่องไฟฟ้าต่าง ๆ โดยใช้ภาพประกอบ 5. ให้เด็กเล่นเกมฟังเรื่องแล้วบอกต่อ 6. ให้เด็กฝึกเขียนตัวอักษรและตัวเลข	การใช้เครื่องใช้ไฟฟ้าที่ถูกต้อง 3. เกมฟังเรื่อง 4. เกมคลำรูปทรงเรขา	
3.3 ไฟ	1. บอกสาเหตุและอันตรายอันเกิดจากไฟได้ 2. บอกวิธีป้องกันอันตรายที่เกิดจากไฟได้	1. สาเหตุของการเกิดไฟไหม้ 2. วิธีป้องกันอันตรายที่เกิดจากไฟ	1. เล่นเกมจำภาพรูปทรงเรขาคณิต 2. ครูแสดงภาพไฟไหม้จากหนังสือพิมพ์ แล้วเล่านิทานเกี่ยวกับไฟ 3. ครูและเด็กช่วยกันสรุปเนื้อหาในนิทาน และช่วยกันบอกสาเหตุของการเกิดไฟไหม้ 4. ครูแนะนำเรื่องวิธีการป้องกันอันตรายที่เกิดจากไฟ	1. ภาพไฟไหม้ 2. นิทาน 3. ภาพเกี่ยวกับอันตรายจากไฟ 4. เกมจำภาพรูปทรงเรขาคณิต	1. จากการเล่นของเด็ก 2. ซักถาม

เรื่อง	จุดมุ่งหมาย	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
			5. ให้เด็กเล่าเรื่องจากภาพที่ครูกำหนดให้ 6. ให้เด็กฝึกเขียนตัวอักษรและตัวเลข		
3.4 ยา	1. รู้จักวิธีการใช้ยาบางอย่างได้ถูกต้อง 2. รู้จักวิธีการเก็บรักษายาได้ถูกต้อง 3. สามารถเปรียบเทียบลักษณะสูงต่ำของสิ่งของได้	1. การใช้ยาที่ถูกต้องนั้นต้องใช้ให้ตรงกับอาการของโรคที่เป็นอยู่ ไม่ควรซื้อยามาเองโดยลำพัง 2. การเก็บรักษายานั้นควรเก็บไว้ในที่มีอุณหภูมิพอเหมาะและเก็บให้มิดชิด 3. การใช้ยาผิดหรือเกินขนาดอาจทำให้พิการหรือเป็นอันตรายต่อชีวิตได้	1. เล่นเกมรูปทรงเรขาคณิต 2. ครูให้เด็กเล่าประสบการณ์ในเวลาที่ไม่สบายแล้วทำอย่างไร 3. ครูสนทนากับเด็กเกี่ยวกับการใช้ยาให้ถูกวิธี การเก็บรักษาและโทษของการใช้ยาผิดหรือเกินขนาด 4. แสดงตัวอย่างยาบางชนิดให้เด็กดู 5. ให้เด็กเปรียบเทียบภาชนะบรรจุยา ถึงขนาดความสูงต่ำ 6. ฝึกเขียนตัวอักษรและตัวเลข	1. ตัวอย่างยาบางชนิด 2. เกมรูปทรงเรขาคณิต	1. ซักถาม 2. ทำแบบทดสอบ
4. ภายในบริเวณแหล่งก่อสร้าง					
4.1 การพลัดตกหกล้ม	1. บอกอุบัติเหตุที่จะเกิดขึ้นจากการพลัดตกหกล้มภายในบริเวณแหล่งก่อ	1. อุบัติเหตุที่มักเกิดขึ้นได้แก่ การพลัดตกจากชั้นของอาคาร	1. ให้เด็กยกสิ่งตัวอย่างสิ่งของที่มีลักษณะคล้ายกับรูปทรงเรขาคณิต เป็นต้น	1. ภาพประกอบเกี่ยวกับบริเวณ	1. จากการยกตัวอย่าง 2. ซักถาม

เรื่อง	จุดมุ่งหมาย	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
	สร้างได้ 2. บอกวิธีการป้องกันอุบัติเหตุที่อาจจะเกิดขึ้นจากการพลัดตกหกล้มได้ 3. สามารถเล่าเรื่องจากภาพได้ 4. รู้ความหมายของคำว่าไม่มี	วัสดุก่อสร้างตกลงใส่การขึ้นลงบันได อาคาร มุมอาคาร การพลัดตกลงไปในหลุมที่ขุดสำหรับการก่อสร้าง 2. การป้องกัน ควรหลีกเลี่ยงการเดินหรือวิ่งริมขอบอาคาร การขึ้นลงบันไดไม่ควรวิ่ง และควรจับราวบันได ไม่ควรอยู่ใต้อาคารในขณะมีการก่อสร้าง	2. ครูเล่าเรื่องอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นในบริเวณแหล่งก่อสร้างที่เกิดจากความไม่ระมัดระวัง เช่น การถูกวัสดุก่อสร้างตกใส่ การพลัดตกจากชั้นของอาคาร เป็นต้น โดยมีภาพประกอบ 3. ครูสนทนากับเด็กเกี่ยวกับแหล่งอันตรายอื่น ๆ ภายในแหล่งก่อสร้างอีก พร้อมกับครูแนะนำวิธีการป้องกันการพลัดตกหกล้ม 4. ครูนำภาพอุบัติเหตุที่เกิดจากการพลัดตกหกล้มให้เด็กดูแล้วออกมาเล่าเรื่องเกี่ยวกับภาพนั้น 5. ครูนำวัสดุที่มีผิวหยาบต่าง ๆ กันบรรจุลงในถุง ๆ ละหนึ่งชนิด และมีบางถุงที่ไม่ได้บรรจุไว้ จากนั้นให้เด็กคลำผิวของวัสดุแล้วบอกความแตกต่าง ส่วนถุงเปล่านั้นครูอธิบายถึงความหมายของ	ก่อสร้าง 2. ภาพอุบัติเหตุที่เกิดจากการพลัดตกหกล้ม 3. วัสดุที่มีผิวหยาบต่าง ๆ กัน 4. ดินน้ำมัน	3. การรายงาน

เรื่อง	จุดมุ่งหมาย	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
			ลักษณะที่ไม่มี 6. ให้เด็กช่วยยกตัวอย่างเกี่ยวกับลักษณะของการไม่มี 7. ให้เด็กปั้นดินน้ำมัน		
4.2 เครื่องยนต์และเครื่องจักรขณะทำงาน	1. บอกอันตรายที่อาจเกิดขึ้นขณะการทำงานของเครื่องยนต์และเครื่องจักรได้ 2. บอกวิธีการป้องกันอุบัติเหตุที่อาจจะเกิดจากการทำงานของเครื่องยนต์และเครื่องจักรได้ 3. ฝึกการเล่าเรื่องจากภาพ	1. อันตรายอันเกิดจากการทำงานของเครื่องยนต์และเครื่องจักรมีมีหลายประการ คือ เครื่องจักรที่มีเสียงดังมากจะเป็นอันตรายต่อหู โลหะ หรือ วัสดุจากเครื่องอาจหล่นทับได้ เป็นต้น 2. การป้องกันก็คือ พยายามหลีกเลี่ยงการเข้าใกล้เครื่องยนต์หรือเครื่องจักรขณะทำงาน ควรป้องกันอวัยวะต่างๆ ที่จะเป็นอันตรายจากการทำงานของเครื่องยนต์และเครื่องจักร เช่น เอามือปิดหูกรณีมีเสียงดังมาก	1. ครูสนทนาเกี่ยวกับอุบัติเหตุและการป้องกันจากการพลัดตกหกล้ม ซึ่งเรียนแล้วในคาบก่อน 2. ครูให้นักเรียนดูภาพการทำงานของเครื่องยนต์และเครื่องจักรขณะทำงาน พร้อมทั้งบอกถึงอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้น 3. ให้เด็กออกมาเล่าเรื่องตามที่ให้ โดยเล่าต่อกันเป็นเรื่องราว 4. ให้เด็กร้องเพลงอันตราย พร้อมทำท่าประกอบ 5. ให้เด็กวาดรูปบ้านหรืออาคาร	1. ภาพการทำงานของเครื่องยนต์และเครื่องจักร 2. ภาพที่ให้เด็กออกมาเล่าเรื่องราว 3. อุปกรณ์การวาดรูป 4. เพลงอันตราย	1. ซักถาม 2. การเล่าเรื่อง

เรื่อง	จุดมุ่งหมาย	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
5. อันตรายจากพืชและสัตว์มีพิษ	1. บอกอันตรายที่เกิดจากพืชและสัตว์ได้ 2. บอกวิธีการป้องกันอันตรายที่เกิดจากสัตว์และพืช 3. รู้ความหมายของลักษณะใหญ่ เล็ก	1. สัตว์ที่เป็นอันตรายได้แก่ งู ยุง ตะขาบ ส่วนพืช ได้แก่ หมามุ่ย ใบตำแย เป็นต้น 2. การป้องกันนั้นอาจจะทำได้โดยการหลีกเลี่ยงกับการสัมผัสหรือเข้าใกล้สิ่งเหล่านั้น	1. ครูให้เด็กบอกชื่อพืชและสัตว์ที่เป็นอันตราย 2. ครูนำภาพสัตว์และพืชที่เป็นอันตรายให้เด็กดู แล้วแนะถึงวิธีการป้องกันอันตรายที่อาจเกิดขึ้นได้ 3. ครูนำภาพสัตว์และพืชให้เด็กเล่าเป็นเรื่องราวสั้น ๆ 4. ให้เด็กเปรียบเทียบขนาดของพืชว่า ใหญ่ เล็กอย่างไร และครูอธิบายลักษณะใหญ่ เล็ก เพิ่มเติม 5. ให้เด็กออกมาเปรียบเทียบใหญ่ เล็ก จากสมุดภาพ 6. ให้พูดคำคล้องจองเกี่ยวกับอันตรายจากสัตว์และพืช 7. ให้เด็กฝึกเขียนตัวอักษรและตัวเลข	1. ภาพสัตว์และพืชที่เป็นอันตราย 2. สมุดภาพเปรียบเทียบ 3. แบบฝึกเขียนตัวอักษรและตัวเลข	1. ซักถาม 2. การรายงาน 3. แบบทดสอบ
6. ความปลอดภัยในการเดินทาง					
6.1 การโดยสารรถยนต์	1. บอกอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นได้จากการโดย	1. อันตรายที่เกิดจากการโดยสารรถยนต์	1. ให้เด็กยกตัวอย่างเปรียบเทียบสิ่งของที่อยู่บริเวณแวด	1. ภาพเกี่ยวกับอันตรายจาก	1. ซักถาม 2. การรายงาน

เรื่อง	จุดมุ่งหมาย	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
	สารรถยนต์ 2. บอกวิธีปฏิบัติตนให้ปลอดภัยในขณะโดยสารรถยนต์ 3. รู้ความหมายของลักษณะมากน้อย 4. ฝึกการเล่าเรื่องจากภาพ	นั้น มีหลายประการ เช่น การพลัดตกจากรถยนต์ อันตรายขณะขึ้นหรือลงรถ อันตรายจากรถที่วิ่งสวนมา 2. การปฏิบัติตนให้ปลอดภัยในการโดยสารรถยนต์นั้น ผู้โดยสารไม่ควรรีบร้อนขึ้นหรือลงเกินไป ไม่ยื่นแขน ศรีษะ ออกนอกตัวถังรถ ไม่เล่นกันขณะรถกำลังวิ่ง	ล้อมเกี่ยวกับขนาดใหญ่และเล็ก 2. เล่นเกมโดยสารรถ 3. ครูสนทนาเกี่ยวกับอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นจากการโดยสารรถ พร้อมภาพประกอบ 4. ครูแนะนำการปฏิบัติตนให้ปลอดภัยขณะโดยสารรถ 5. ครูแนะนำใส่สิ่งของที่มีจำนวนไม่เท่ากันมา 2 ภาชนะ แล้วให้เด็กเปรียบเทียบจำนวน 6. ให้เด็กบอกถึงลักษณะของคำว่า มาก–น้อย 7. กำหนดภาพให้เด็กแล้วให้เล่าเป็นเรื่องราว ซึ่งภาพที่กำหนดนี้เป็นภาพแสดงถึงปริมาณมากน้อย และเกี่ยวกับการเดินทาง 8. ให้เด็กฝึกเขียนตัวอักษรและตัวเลข	การโดยสารรถ 2. ภาชนะบรรจุสิ่งของ 2 ภาชนะ 3. ภาพแสดงปริมาณมากน้อย	3. สังเกตการเล่นเกม
6.2 การเดินถนนและเครื่องหมายจราจร	1. สามารถปฏิบัติตนในการเดินและข้ามถนนได้อย่างปลอดภัย	1. การเดินตามถนนควรจะเดินสวนกับทางรถวิ่ง และเดินชิดซ้าย	1. ครูแสดงหนังสือหรือสิ่งของให้เปรียบเทียบขนาดและความหนาบางของสิ่งของดังกล่าว	1. สิ่งของจริง เช่น หนังสือ เป็นต้น	สังเกตดูการแสดงบทบาทสมมุติ

เรื่อง	จุดมุ่งหมาย	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
	2. รู้จักเครื่องหมายจราจรบางเครื่องหมาย 3. รู้ความหมายลักษณะของหนาบาง	หรือเดินบนทางเท้า เวลาข้ามถนนต้องข้ามตรงทางม้าลายหรือสะพานทางข้าม ดูสัญญาณการจราจรไม่เหม่อลอย หรือเล่นกันขณะข้ามถนน	2. ครูสนทนากับเด็กเกี่ยวกับการเดินทางไปเที่ยว 3. ครูแนะนำวิธีการปฏิบัติตนขณะเดินตามถนนและข้ามถนนให้ปลอดภัย 4. ให้เด็กดูสัญญลักษณ์การจราจรแล้วอธิบายถึงความหมาย 5. ให้เด็กเล่นบทบาทสมมุติเกี่ยวกับการจราจร และการข้ามถนนประกอบด้วยจราจร รถยนต์ คนข้ามถนน 6. ร้องเพลงข้ามถนน 7. ให้เด็กฝึกเขียนตัวอักษรและตัวเลข	2. เครื่องหมายจราจร 3. เพลงข้ามถนน 4. แบบฝึกเขียนตัวอักษรและตัวเลข	
6.3 การโดยสารเรือ	1. บอกอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นจากการเดินทางโดยเรือ 2. บอกวิธีปฏิบัติตนให้ปลอดภัยขณะโดยสารเรือ 3. รู้ความหมายของลักษณะใกล้ ไกล	1. อันตรายที่เกิดจากการเดินทางโดยทางน้ำนั้นมักเกิดจากการพลัดตกจากเรือ เรือล่ม 2. การปฏิบัติตนให้ปลอดภัยนั้น ผู้โดยสารไม่	1. ให้เด็กฝึกเปรียบเทียบลักษณะมาก-น้อย จากสมุดภาพ 2. ครูให้เด็กออกมาเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับการเดินทางโดยทางน้ำ 3. ครูสนทนากับเด็กเกี่ยวกับอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นจาก	1. ภาพการโดยสารทางน้ำ 2. นิทานการเดินทาง 3. แบบฝึกเขียนตัวอักษรและตัวเลข	1. ซักถาม 2. จากการรายงาน

เรื่อง	จุดมุ่งหมาย	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
	4. ฝึกสรุปเรื่องราวจากที่ฟัง	ควรเอามือแหย่ลงไปในน้ำ ไม่ควรเล่นกันในขณะที่เรือกำลังแล่น	การเดินทางโดยทางเรือ 4. ครูแนะนำเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวให้ปลอดภัยจากการโดยสารทางน้ำ พร้อมแสดงภาพประกอบ 5. ครูให้เด็กเปรียบเทียบระยะของสิ่งของหรือตัวเด็กแต่ละคนว่าใครอยู่ใกล้ ไกลจากตัวครูมากกว่ากัน 6. ครูสรุปลักษณะของคำว่าใกล้ไกล 7. ครูเล่านิทานเกี่ยวกับการเดินทาง แล้วให้เด็กสรุปเรื่องที่ได้รับฟัง 8. ให้เด็กฝึกเขียนตัวอักษรหรือตัวเลข		
7. การปฐมพยาบาล 7.1 บาดแผลที่เกิดจากของมีคม บาด หรือการหกล้ม	1. สามารถทำการปฐมพยาบาลบาดแผลที่เกิดจากของมีคม หรือการหกล้มได้ 2. รู้ความหมายของลักษณะ	การปฐมพยาบาลกรณีบาดแผลถลอกมีเลือดออกเล็กน้อย ควรล้างบาดแผลด้วยสบู่และน้ำสะอาด ถ้าเป็นแผลลึกมี	1. ครูสนทนากับเด็กเกี่ยวกับอุบัติเหตุที่มักจะเกิดจากการวิ่งเล่น หรือการถูกของมีคมบาด 2. ครูแนะนำวิธีการปฐมพยาบาล	1. อุปกรณ์การปฐมพยาบาลบาดแผล 2. นิทานเรื่องเจ้าหนูจอม	1. สังเกตการปฏิบัติจริง 2. ซักถาม

เรื่อง	จุดมุ่งหมาย	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
	บน-ล่าง 3. ฝึกฟังและเล่าเรื่องราว	เลือดออกมากต้องห้ามเลือดโดยการใช้ผ้าสะอาดกดลงบนแผลจนเลือดหยุดไหล ไม่ควรล้างแผล เพราะจะทำให้เลือดออกมากแล้วจึงทายาฆ่าเชื้อโรค พันแผลด้วยผ้าสะอาด	บาดแผลที่เกิดขึ้นเพียงเล็กน้อยอย่างง่าย เช่น แผลถลอกอาจทายาแดงหรือยาหม่อง กรณีเขียวช้ำเล็กน้อย กรณีที่บาดแผลโดนของมีคม บาดแต่บาดแผลเล็ก และมีเลือดไหลเด็กอาจทำการห้ามเลือดก่อน พร้อมทั้งสาธิตให้เด็กดู 3. ให้เด็กลองปฏิบัติการปฐมพยาบาล โดยแบ่งเด็กเป็นกลุ่ม ๆ แล้วผลัดกันเป็นผู้ป่วยและผู้รักษา 4. ครูแนะนำการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการรักษาบาดแผลภายหลังได้รับการปฐมพยาบาลแล้ว 5. ครูวางขวดยาแสดงให้เห็นถึงลักษณะการวางไว้บนและล่าง 6. ให้เด็กบอกลักษณะบนและล่างจากสถานการณ์อื่น ๆ 7. ครูเล่านิทานเรื่องเจ้าหนูจอมซน แล้วให้เด็กเล่าใหม่จาก	ชน 3. แบบฝึกการเขียนตัวอักษรและตัวเลข	

เรื่อง	จุดมุ่งหมาย	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
			เรื่องที่ฟัง 8. ให้เด็กฝึกเขียนตัวเลขและตัวอักษร		
7.2 บาดแผลที่เกิดจากน้ำร้อนลวก หรือไฟไหม้	1. บอกวิธีการปฐมพยาบาลบาดแผลที่ถูกน้ำร้อนลวกหรือไฟไหม้ได้ 2. รู้ความหมายของลักษณะสั้น ยาว	การปฐมพยาบาลบาดแผลที่เกิดจากไฟไหม้หรือน้ำร้อนลวกมีดังนี้คือ ตัดหรือถอดเสื้อผ้าบริเวณที่ได้รับบาดเจ็บออกแล้วใส่ยาแก้ไฟไหม้หรือน้ำร้อนลวก หรือใช้ผ้าสะอาดชุบน้ำมันพืชทาบริเวณแผลแล้วใช้ผ้าสะอาดพันซ้อนกันหลายๆ ชั้น	1. ครูสนทนากับเด็กเกี่ยวกับการปฐมพยาบาลบาดแผลถลอกหรือของมีคมบาด 2. ให้เด็กยกตัวอย่างลักษณะบาดแผลอื่น ๆ 3. ครูสนทนาถึงลักษณะของบาดแผลที่เกิดจากไฟไหม้และน้ำร้อนลวก รวมทั้งสาเหตุและการป้องกัน 4. ให้เด็กเล่าประสบการณ์ที่เคยถูกไฟไหม้หรือน้ำร้อนลวก รวมถึงการดูแลรักษาบาดแผลนั้น จากนั้นสรุปถึงวิธีการปฏิบัติจากที่เด็กเล่าว่าดีหรือไม่ดีอย่างไร 5. ครูแนะนำวิธีการปฐมพยาบาลพร้อมทั้งสาธิตให้เด็กดู 6. ให้เด็กสรุปวิธีการปฐมพยาบาลเกี่ยวกับบาดแผลที่ถูก	1. อุปกรณ์การปฐมพยาบาลบาดแผลที่ถูกน้ำร้อนลวกหรือไฟไหม้ 2. แบบฝึกเขียนตัวอักษรและตัวเลข	1. ซักถาม 2. การร่วมสนทนา

เรื่อง	จุดมุ่งหมาย	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
			น้ำร้อนลวกหรือไฟไหม้ 7. ครูตัดผ้าพันแผล 2 ชิ้น ที่มีความยาวต่างกัน แล้วเปรียบเทียบให้เด็กดูเกี่ยวกับลักษณะยาว-สั้น แล้วให้เด็กยกตัวอย่างสิ่งอื่น ๆ 8. ให้เด็กฝึกเขียนตัวอักษรและตัวเลข		
7.3 บาดแผลที่เกิดจากแมลงสัตว์กัดต่อย	1. บอกวิธีการปฐมพยาบาลบาดแผลที่แมลง สัตว์กัดต่อยได้ 2. รู้ความหมายของลักษณะหน้า-หลัง	การปฐมพยาบาล ผึ้ง แตน กัดต่อย ให้หาทางเอาเหล็กในออกแล้วใช้สำลีชุบแอมโมเนียหรือน้ำปูนใสทาแผลถ้ามีอาการปวดใช้น้ำแข็งประคบแล้วส่งโรงพยาบาล ถ้าเป็นแมงมุม แมงป่อง และตะขาบกัดต่อยทำได้โดยใช้สำลีชุบแอมโมเนียทา ถ้ามีอาการปวดหรือบวมมากใช้น้ำแข็งวางบนบาดแผล	1. ครูสนทนาเกี่ยวกับแมลงและสัตว์ต่าง ๆ พร้อมทั้งแสดงภาพประกอบ แล้วให้เด็กบอกว่าชนิดใดมีอันตรายบ้าง 2. ให้เด็กเล่าประสบการณ์ที่ถูกแมลง สัตว์กัดต่อย และเล่าถึงวิธีการรักษา จากนั้นครูสรุปถึงวิธีการต่างๆที่เด็กเล่า 3. ครูแนะนำวิธีการปฐมพยาบาลเบื้องต้นเมื่อถูกแมลงหรือสัตว์กัดต่อย 4. เล่นเกมแมลงและสัตว์มีพิษ 5. ให้เล่นเกมประภาพสัตว์ 6. ให้เด็กฝึกเขียนตัวอักษร-เลข	1. ภาพสัตว์และแมลงต่าง ๆ 2. เกมแมลงและสัตว์ 3. แบบฝึกเขียนตัวอักษรและตัวเลข	1. ซักถาม 2. สังเกตการเล่นเกม

ตอนที่ 2 ผลการประเมินโครงร่างหลักสูตร

การประเมินโครงร่างหลักสูตรนี้ เป็นการประเมินก่อนการนำหลักสูตรไปทดลองใช้ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ประเมินซึ่งทำการประเมินใน 2 ลักษณะ คือ การประเมินความเหมาะสมและการประเมินความสอดคล้องของโครงร่างหลักสูตร ผลปรากฏดังนี้

1. การประเมินความเหมาะสมของโครงร่างหลักสูตร

การประเมินความเหมาะสมของโครงร่างหลักสูตรนี้เป็นการให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาว่าองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรมีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ซึ่งปรากฏผลดังตาราง

ตาราง 1 ผลการประเมินความเหมาะสมของโครงร่างหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ

ประเด็นการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. หลักการของหลักสูตรเหมาะสมกับการนำไปปฏิบัติได้จริง	4.12	0.99	มาก
2. เป้าหมายของหลักสูตรเหมาะสมกับความต้องการของสังคม	4.12	0.64	มาก
3. เป้าหมายของหลักสูตรมีความเหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ของเด็ก	3.75	0.70	มาก
4. จุดมุ่งหมายของหลักสูตรเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน	3.25	1.28	ปานกลาง
5. จุดมุ่งหมายของหลักสูตรเหมาะสมกับการสร้างเสริมพัฒนาการทางร่างกายและสติปัญญาของเด็ก	3.12	1.35	ปานกลาง
6. เนื้อหาของหลักสูตรเหมาะสมกับการเรียนรู้ของเด็ก	3.25	1.16	ปานกลาง
7. เนื้อหาของหลักสูตรเหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ของเด็ก	3.50	0.75	มาก
8. เนื้อหาของหลักสูตรเหมาะสมกับการนำไปปฏิบัติได้จริง	3.12	0.99	ปานกลาง
9. ความเหมาะสมของการกำหนดหน่วยการเรียน	3.75	0.46	มาก
10. ระยะเวลาในการเรียนตามหลักสูตรมีความเหมาะสม	3.25	1.03	ปานกลาง
11. ความเหมาะสมในการแบ่งเรื่องในแผนการเรียน	3.62	0.74	มาก
12. ความเหมาะสมของจุดมุ่งหมายในแผนการเรียนแต่ละแผนของแต่ละหน่วยการเรียน	3.50	0.75	มาก

ตาราง 1 (ต่อ)

ประเด็นการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
13. การกำหนดเนื้อหาในแผนการเรียนแต่ละแผนมีความเหมาะสม	3.25	0.70	ปานกลาง
14. เนื้อหาในแผนการเรียนแต่ละแผนมีการเรียงลำดับได้อย่างเหมาะสม	3.75	0.74	มาก
15. กิจกรรมและวิธีสอนในแผนการเรียนแต่ละแผนเหมาะสมกับวัยของเด็ก	3.50	1.51	มาก
16. กิจกรรมและวิธีสอนในแผนการเรียนแต่ละแผนเหมาะสมกับการฝึกทักษะต่าง ๆ ให้กับผู้เรียน	3.37	1.18	ปานกลาง
17. กิจกรรมและวิธีสอนในแผนการเรียนเหมาะสมกับการปฏิบัติได้	3.25	0.70	ปานกลาง
18. กิจกรรมและวิธีสอนในแผนการเรียนเหมาะสมในการส่งเสริมความรู้ให้เกิดขึ้นแก่เด็ก	3.62	1.30	มาก
19. สื่อการเรียนเหมาะสมกับวัยของเด็ก	3.50	1.19	มาก
20. สื่อการเรียนเหมาะสมกับเนื้อหา	3.37	1.06	ปานกลาง
21. สื่อการเรียนเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการสร้างเสริมความรู้ให้แก่เด็ก	3.37	1.06	ปานกลาง
22. วิธีการประเมินผลในแต่ละแผนมีความเหมาะสมกับวัยของเด็ก	3.37	0.74	ปานกลาง
23. วิธีการประเมินผลในแต่ละแผนเหมาะสมกับการปฏิบัติได้จริง	3.37	0.74	ปานกลาง
24. รูปแบบหลักสูตรมีความเหมาะสม	3.50	0.75	มาก

จากตาราง 1 ผลการประเมินความเหมาะสมของโครงร่างหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญปรากฏว่า หลักการของหลักสูตร เป้าหมายของหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตร มีความเหมาะสมกับความต้องการและสภาพความเป็นอยู่ของเด็กในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.50 - 4.12 นอกจากนี้ การกำหนดหน่วยการเรียน การแบ่งเรื่องในแผนการเรียน จุดมุ่งหมายในแผนการเรียน การเรียงลำดับเนื้อหาในแผนการเรียน กิจกรรมและวิธีสอนที่จะส่งเสริมความรู้ให้เกิดขึ้นแก่เด็ก สื่อการเรียน และรูปแบบหลักสูตร มีความเหมาะสมกับวัยและการเรียนรู้ของเด็กอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยมีค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.50 - 3.75

ส่วนจุดมุ่งหมายหลักสูตรที่เหมาะสมกับวัย และการสร้างเสริมพัฒนาการทางร่างกายและสติปัญญาของเด็กมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.12 - 3.25 นอกจากนี้ เนื้อหาของหลักสูตรกับการเรียนรู้และการนำไปปฏิบัติได้จริง ระยะเวลาในการเรียนตามหลักสูตร การกำหนดเนื้อหาในแผนการเรียน กิจกรรมและวิธีสอนที่จะปฏิบัติ และฝึกทักษะต่าง ๆ สื่อการเรียนที่เหมาะสมกับเนื้อหาและช่วยสร้างเสริมความรู้ให้แก่เด็ก ตลอดจนวิธีการประเมินผลในแต่ละแผนกับวัยและการปฏิบัติได้จริง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน โดยมีค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.25 - 3.37

2. การประเมินความสอดคล้องของโครงร่างหลักสูตร

การประเมินความสอดคล้องของโครงร่างหลักสูตรเป็นการให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาว่าองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรมีความสอดคล้องกันหรือไม่ ซึ่งปรากฏผลดังตาราง

ตาราง 2 ผลการประเมินความสอดคล้องของโครงร่างหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ

ประเด็นการประเมิน	ดัชนีความสอดคล้อง (IOC)	ความหมาย
1. หลักการของหลักสูตรกับเป้าหมายของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตร และหน่วยการเรียน	0.87	สอดคล้อง
2. เป้าหมายหลักสูตรกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาหลักสูตร หน่วยการเรียน	0.87	สอดคล้อง
3. จุดมุ่งหมายของหลักสูตรกับเนื้อหาหลักสูตร	0.75	สอดคล้อง
4. เนื้อหาหลักสูตรกับหน่วยการเรียน	0.75	สอดคล้อง
5. จุดมุ่งหมายของหลักสูตรกับจุดมุ่งหมายของหน่วยการเรียนแต่ละหน่วย	0.75	สอดคล้อง
6. จุดมุ่งหมายของหน่วยการเรียนกับจุดมุ่งหมายในแผนการเรียน	0.87	สอดคล้อง
7. จุดมุ่งหมายในแผนการเรียนกับเนื้อหา กิจกรรมและวิธีสอน สื่อและการประเมินผล	0.75	สอดคล้อง
8. เนื้อหาในแผนการเรียนกับกิจกรรมและวิธีสอน สื่อ และการประเมินผล	0.62	สอดคล้อง
9. กิจกรรมและวิธีสอนในแผนการเรียนกับ สื่อและวิธีการประเมินผลในแผนการเรียน	0.75	สอดคล้อง
10. สื่อและการประเมินผลในแผนการเรียน	0.87	สอดคล้อง

จากตาราง 2 ผลการประเมินความสอดคล้องของโครงร่างหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ ปรากฏว่า ประเด็นต่าง ๆ ขององค์ประกอบหลักสูตรมีความสอดคล้องกัน (เกณฑ์ 0.5) อย่างไรก็ตาม ความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาในแผนการเรียนกับกิจกรรมและวิธีสอน สื่อและการประเมินผลมีค่าความสอดคล้องน้อยที่สุด (IOC = 0.62)

3. ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการปรับปรุงโครงร่างหลักสูตร

จากการนำโครงร่างหลักสูตรไปให้ผู้เชี่ยวชาญทำการประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องแล้ว ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนะแก้ไขประเด็นต่าง ๆ ในโครงร่างหลักสูตร ดังนี้

3.1 สภาพปัญหาและความจำเป็น

ผู้เชี่ยวชาญบางส่วนให้ปรับภาษาหรือเติมข้อความบางตอน เช่น ให้อ้างข้อความหรือตัวเลขมาสนับสนุนเด็กก่อนวัยเรียนที่ติดตามพ่อแม่ไปอยู่ตามแหล่งก่อสร้าง ข้อความ "การพัฒนาความเจริญเติบโตในตัวเด็ก ทั้งร่างกาย สติปัญญาและจิตใจ" ให้เพิ่ม "ทางด้านสังคมและอารมณ์" ข้อความ "การพัฒนาตามหลักสูตรนี้จะช่วยให้เด็กมีความรู้ความเข้าใจในการที่จะรู้จักการระวังป้องกันตนเอง" ให้เพิ่ม "และดูแลช่วยเหลือตนเอง" ข้อความ "การเตรียมสมรรถภาพบางอย่างของเด็ก" ให้เปลี่ยนเป็น "การเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับสมรรถภาพบางอย่างของเด็ก" ให้เปลี่ยนเป็น "การเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับสมรรถภาพบางอย่างของเด็ก" จากข้อความ "ลักษณะดังกล่าวจะแตกต่างไปจากเด็กโดยทั่วไป" ให้แทรกข้อความ "เป็นปัญหาหนึ่งซึ่งทำให้การเกณฑ์เด็กเข้าเรียนได้ไม่ครบ 100%" ข้อความ "ให้ได้รับการส่งเสริมคุณลักษณะที่สอดคล้องกับสภาพที่เด็กต้องเผชิญอยู่" ให้ตัดข้อความ "สอดคล้องกับสภาพที่เด็กต้องเผชิญ" ข้อความ "การพัฒนาทางการศึกษาและคุณภาพชีวิตก็จะเป็นไปอย่างราบรื่น" ให้เปลี่ยนเป็น "การพัฒนาทางการศึกษาก็จะเป็นไปอย่างราบรื่น อันเป็นผลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี"

3.2 หลักการของหลักสูตร

บางท่านเห็นว่าดีแล้ว แต่มีบางส่วนให้ปรับหลักการข้อ 3 ที่ว่า "เป็นหลักสูตรที่มุ่งพัฒนาเด็กลูกกรรมกรก่อสร้างให้มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนำการเรียนรู้ที่ได้รับไปพัฒนาและปรับปรุงตนเองได้เป็นอย่างดี" โดยเห็นว่า ยากในการปฏิบัติให้เปลี่ยนคำว่า "อย่างดี" เป็น "ตามความสามารถของแต่ละบุคคล" และ "ในลักษณะของความรู้ความเข้าใจ" เป็น "พัฒนาการทุกด้าน" และคำว่า "คุณธรรมต่าง ๆ " ให้แทนด้วย "คุณลักษณะที่ต้องการเน้นบางประการ"

3.3 เป้าหมายของหลักสูตร

ส่วนใหญ่เห็นว่าใช้ได้ แต่ให้ปรับข้อความบางข้อโดยให้เพิ่มข้อความ "เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กให้มีพัฒนาการครบทุกด้านและเป็นไปตามวัย" และข้อที่ 2 ให้เปลี่ยนเป็น "เพื่อพัฒนาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการระมัดระวังและป้องกันอุบัติเหตุที่อาจจะเกิดขึ้นในบริเวณที่พักอาศัยและบริเวณก่อสร้าง"

3.4 จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

ส่วนใหญ่เห็นว่าชัดเจน แต่ให้มีการปรับภาษา จัดเรียงลำดับข้อใหม่ โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้ จุดมุ่งหมายควรตั้งให้เด็กปฏิบัติได้จริง เช่น เมื่อเรียนแล้วเด็กควรเลือกปฏิบัติในสิ่งที่หลักสูตรต้องการ ไม่เพียงแต่ให้รู้จักเท่านั้น จุดมุ่งหมายข้อ 3 ที่ให้ผู้เรียนรู้จักและสามารถเลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์นั้น เน้นในเรื่องการเลือกซื้อขนมที่จะเป็นประโยชน์ต่อร่างกาย จุดมุ่งหมายข้อ 5 ให้เพิ่มข้อความ "และการป้องกัน" และให้ระบุว่าควรรู้เกี่ยวกับลักษณะของโรคอะไรบ้าง ปรับภาษาในจุดมุ่งหมายข้อที่ 8 และตัดจุดมุ่งหมายข้อที่ 9 ที่เกี่ยวกับการปฐมพยาบาลบาดแผลเล็กๆน้อยๆได้ แต่ให้เน้นเรื่องการบอกผู้ใหญ่เมื่อเกิดบาดแผล และไม่ควรหยิบยาใช้เอง จุดมุ่งหมายข้อ 11 เกี่ยวกับทักษะทางด้านภาษาไทย คณิตศาสตร์ การใช้กล้ามเนื้อเล็กและการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ ให้เปลี่ยนเป็นการเตรียมความพร้อมทางด้านภาษาไทย คณิตศาสตร์ และร่างกาย ซึ่งเป็นเพียงการปูพื้นฐานให้แก่ผู้เรียนและเพิ่มการเตรียมด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม เช่น ความมีระเบียบวินัย เป็นต้น

3.5 เนื้อหาหลักสูตร

ส่วนใหญ่เห็นว่ามีมากเกินไป เสนอให้ตัดบางเรื่องออก และบางเรื่องรวมเข้าด้วยกัน ดังนี้ การรักษาความสะอาดร่างกาย ให้ตัดเรื่องการซักผ้าออก เนื้อหาการเก็บและรักษาสิ่งของเครื่องใช้ภายในที่พัก ควรมาก่อนการรักษาความสะอาดเกี่ยวกับบริเวณแวดล้อม เนื้อหาของโรคที่ควรรู้จักให้ตัดโรคผิวหนัง โรคตาแดง ให้เพิ่มโรคฟันผุ สัตว์ที่เป็นพาหะของโรค เช่น ยุง แมลงวัน เป็นต้น เนื้อหาความปลอดภัยในการเดินทาง ให้เปลี่ยนเป็นการเดินและข้ามถนน ตัดเนื้อหาการปฐมพยาบาลออก เรื่องยาตัดออก ให้เพิ่มเรื่อง น้ำร้อนลวก เนื้อหาการเตรียมความพร้อมทางด้านคณิตศาสตร์ ภาษาไทย ให้เขียนแยกเป็นหัวข้อต่างหาก การจำแนกเสียง รส ให้รวมเป็นการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า เนื้อหาย่อยให้นำไปใส่ไว้ในแผนการเรียน และควรเรียงจากง่ายไปหายาก ตัดเนื้อหาเรื่องของส่วนต่าง ๆ ของต้นไม้

3.6 หน่วยการเรียน

ส่วนใหญ่เห็นว่าใช้ได้เหมาะสมกับระยะเวลาที่เรียน และประเด็นที่ต้องการพัฒนาและส่วนประกอบของหน่วยการเรียนเหมาะสมดี แต่ให้ปรับภาษาและจุดมุ่งหมายบางข้อ ดังนี้

3.6.1 หน่วยการเรียนการสร้างเสริมสุขนิสัยที่ดี ในประเด็นเกี่ยวกับสภาพที่เป็นอยู่ ผลที่เกิดจากสภาพที่เป็นอยู่ และเป้าหมายของหน่วยการเรียนให้ปรับภาษาและแทรกข้อความ

ให้เหมาะสม เช่น "สำหรับน้ำดื่มนั้น ส่วนมากก็จะดื่มน้ำประปา" ให้เปลี่ยนเป็น "สำหรับน้ำดื่มใช้น้ำประปา" หรือ "ให้รู้จักการรักษาความสะอาดตัวเองและที่พักอาศัย ตลอดจนการรู้จักป้องกันและรักษาสุขภาพ" ให้เขียนเป็น "ให้รู้จักการรักษาความสะอาดตนเองและที่พักอาศัย ตลอดจนการรู้จักป้องกันโรคและการรักษาสุขภาพ" เป็นต้น หัวข้อเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของหน่วยการเรียน ในข้อ 4 การให้รู้จักและสามารถเลือกรับประทานอาหารที่เป็นประโยชน์ ให้เปลี่ยนเป็น การเลือกซื้อขนมหรืออาหารที่มีประโยชน์มารับประทาน จุดมุ่งหมายข้อ 4 การให้รู้จักลักษณะของโรคที่ควรรู้จักบางโรค ให้ระบุชื่อโรคลงไป ส่วนจุดมุ่งหมายที่ให้ผู้เรียนมีทักษะเกี่ยวกับคณิตศาสตร์ ภาษา นั้น ให้กำหนดขอบเขต ส่วนแผนการเรียนนั้นได้เสนอแนะสื่อเพิ่มเติมและวิธีการสอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

แผนการสอน 1.1 การรู้จักอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายให้ใช้ของจริงเป็นสื่อ เช่น ตัวครู หรือตัวเด็ก การสอนนั้นนอกจากการสนทนาแล้ว ให้เด็กช่วยกันบอกชื่ออวัยวะเมื่อครูชี้ตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย จุดมุ่งหมายเฉพาะที่ต้องการให้เด็กนับ 1-5 นั้น ควรไว้ในแผนการสอนต่อไป ให้มีเพลงหรือนิทานประกอบ ส่วนการประเมินโดยให้ทำแบบทดสอบนั้น ยังไม่ควรให้เด็กทำ

แผนการสอน 1.2 การรักษาความสะอาดใบหน้า มือและเท้า ให้ทบทวนชื่ออวัยวะโดยการเล่นเกม เพิ่มสื่อเกี่ยวกับอุปกรณ์การทำความสะอาด เช่น ขัน กล่องสบู่ เป็นต้น ภาพเปรียบเทียบคนแต่งกายสะอาดและสกปรกเพื่อประกอบการสนทนา

แผนการสอน 1.3 การอาบน้ำ ให้เพิ่มคำคล้องของการอาบน้ำ ให้เด็กเล่นบทบาทสมมติ หรือให้มีการปฏิบัติจริง

แผนการสอน 1.4 การแปรงฟัน ให้สาธิตวิธีการแปรงฟันที่ถูกต้องก่อน

แผนการสอน 1.5 การรักษาและการซักผ้า เปลี่ยนเป็นการรักษาเครื่องแต่งกาย และตัดเรื่องการซักผ้าออก ให้เพิ่มคำคล้องของประกอบท่าทาง

แผนการสอน 2.0 การรักษาความสะอาดเกี่ยวกับที่พักอาศัย ปรับภาษาในจุดมุ่งหมายเฉพาะ "รู้จัก" ให้เป็น "บอก" เน้นการกวาดบ้านถูบ้านก็พอ

แผนการสอน 3.1 การทิ้งขยะ จุดมุ่งหมายเกี่ยวกับการฝึกเคลื่อนสายตา ควรอยู่ในแผนการสอนหลัง ๆ เนื้อหาที่เน้นวิธีการเก็บขยะจะเป็นวิชาการมากเกินไป เน้นเพียงทิ้งขยะในบ้านลงถุงพลาสติก แล้วผูกทิ้งภาชนะที่มี และการทำความสะอาดร่างกายภายหลังการเก็บขยะ

แผนการสอน 3.2 การกำจัดขยะ เรื่องการเผาขยะต้องชี้แจงให้ดีเนื่องจากอาจมีบางคนลองเผาขยะเล่นในภายหลังกลับไปบ้าน ตัดเกมการกำจัดขยะ

แผนการสอน 3.3 การรักษาความสะอาดบริเวณที่อาบน้ำ ห้องส้วม และบริเวณรอบ ๆ ที่พัก ให้มีภาพแบบส้วม เน้นการถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ ให้เป็นที่ การทำความสะอาดภายหลังการถ่าย การล้างมือหลังถ่าย การราดน้ำก็เพียงพอ

แผนการสอน 4.1 การรู้จักสิ่งของเครื่องใช้ภายในที่พัก พยายามหาสิ่งของที่เด็กรู้จักโดยทั่วไป หรือเน้นของใช้ที่อาจเป็นอันตรายถ้าเก็บเข้าที่ไม่เรียบร้อย

แผนการสอน 4.2 การเก็บและรักษาสิ่งของเครื่องใช้ภายในที่พัก ไม่มีข้อเสนอแนะ

แผนการสอน 5.1 การรู้จักอาหาร เกมจำแนกหมวดหมู่ชื่ออาหารไม่ชัดเจนสื่อควรเป็นของจริงด้วย เน้นเรื่องการรู้จักอาหารห้าหมู่

แผนการสอน 5.2 อาหารที่เป็นประโยชน์ ให้เปลี่ยนคำว่า "รู้จัก" เป็น "บอก"

แผนการสอน 5.3 การเลือกรับประทานอาหารที่เป็นประโยชน์ เน้นให้หลีกเลี่ยงอาหารของ ลูกอม ขนมใส่สี น้ำหวาน ลูกชิ้นสีสด ให้เด็กรู้จักการกินผลไม้ตามฤดูกาล เน้นเรื่องการใช้ผงชูรส ไม่ควรใช้คำว่า ทบทวนการรู้จักค่า 1-3 เพราะเพิ่งเริ่มสอน

แผนการสอน 6.0 มารยาทในการรักประทานอาหาร ให้เพิ่มเกมสิ่งเกตภาพที่ไม่สมบูรณ์ หรือสิ่งที่ขาดหายหรือเพิ่มขึ้นมา เน้นการรับประทานอาหารไม่หกเลอะเทอะ รับประทานให้หมด การล้างมือก่อนหลังรับประทานอาหาร การบ้วนปาก แปรงฟันหลังการรับประทานอาหารหรือขนมหวาน

แผนการสอน 7.1 ชื่อโรคที่ควรรู้จัก เน้นเรื่องโรคหวัด เกมการจัดหมู่ความสัมพันธ์ระหว่างตัวอักษรชื่อโรคต่าง ๆ ให้เปลี่ยนไปเป็นอย่างอื่น ให้เพิ่มโรคฟันผุ โรคเหา

แผนการสอน 7.2 โรคผิวหนัง ให้ตัดออก โดยเปลี่ยนเป็นการให้ปฏิบัติที่โรงเรียนอย่างสม่ำเสมอจะได้ประโยชน์กว่า ให้ไปเน้นในการสอนเรื่องการอาบน้ำ

แผนการสอน 7.3 โรคตาแดง ให้ไปใส่ไว้ในการสอนเรื่องการถนอมรักษาดวงตา

แผนการสอน 7.4 โรคหวัด ให้ใช้คำว่า "หวัด" "ไข้หวัด" หรือ "โรคหวัด" อย่างใดอย่างหนึ่ง เพิ่มเพลง "ฝน" ประกอบการสอน

แผนการสอน 7.5 โรคท้องเสีย ไม่มีข้อเสนอแนะ

แผนการสอน 8.1 การนอน ให้ตัดออก

แผนการสอน 8.2 การดื่มน้ำสะอาด ให้ไปไว้เป็นส่วนหนึ่งของการเลือกรับประทานอาหาร

แผนการสอน 8.3 การถนอมรักษาดวงตา เน้นเนื้อหาเกี่ยวกับการไม่ใช้มือขยี้ตา การใช้ผ้าเช็ดหน้าร่วมกับผู้อื่น การปฏิบัติตนเวลามีฝุ่นละอองผัดผ่าน อันตรายที่เกิดจากการเล่น เช่น ไม้ลูกชิ้นทุ่มใส่ตา เป็นต้น

แผนการสอน 8.4 การถนอมรักษาจมูก ตัดจุดมุ่งหมาย การรู้จักส่วนต่าง ๆ ของต้นไม้ออก เนื้อหาควรเน้นการแคะจมูกการเอาของใส่จมูก

แผนการสอน 8.5 การถนอมรักษาหู เน้นอันตรายของเสียงที่ดังเกินไป

3.6.2 การสร้างเสริมความปลอดภัยส่วนตน ในประเด็นเกี่ยวกับสภาพที่เป็นอยู่ ผลที่เกิดจากสภาพที่เป็นอยู่ และเป้าหมายของหน่วยการเรียน ไม่มีข้อเสนอแนะ ส่วนจุดมุ่งหมายของหน่วยการเรียนนี้ให้ตัดจุดมุ่งหมายเกี่ยวกับปฐมพยาบาลและการเขียนตัวเลขตัวอักษรออก สำหรับแผนการเรียนนั้น ส่วนใหญ่เสนอให้ตัดบางแผนออกและเพิ่มสื่อบางอย่าง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

แผนการสอน 1 การเลือกของเล่นที่ปลอดภัยแก่ตนเอง จากกิจกรรมและวิธีสอนที่ครูให้เด็กออกมาเล่าถึงของเล่นที่ตนเองชอบ ให้เพิ่มของเล่นทั้งในบ้านและนอกบ้าน ให้นำของเล่นที่ปลอดภัยและไม่ปลอดภัยให้เด็กดูพร้อมทั้งแนะวิธีเล่น ใช้หนังสือเรื่อง "ปลอดภัยไว้ดีกว่า" ของกรมวิชาการมาอ่านและเล่าประกอบ ตัดเรื่องการเขียนตัวอักษรและตัวเลขออก

แผนการสอน 2 การเลือกสถานที่เล่นที่ปลอดภัย กิจกรรมและวิธีสอนนั้นให้เพิ่มการสนทนากับเด็กว่าเคยเล่นที่ใดบ้าง ใครเคยได้รับบาดเจ็บอะไร ส่วนเนื้อหานั้นให้เพิ่มการหลีกเลี่ยงการเล่นที่กองอิฐ หิน ไม้ เพราะอาจตกหรือถูกตะปูตำได้

แผนการสอน 3.1 เครื่องใช้ของมีคม เน้นเกี่ยวกับเครื่องมือก่อสร้างที่เด็กชอบนำมาเล่น

แผนการสอน 3.2 ไฟฟ้าภายในบ้าน ประเด็นจุดมุ่งหมายเฉพาะให้บอกอันตรายไฟดูดได้ด้วย ส่วนเนื้อหานั้น การป้องกันตนเองให้ปลอดภัย ไม่ควรเสียบปลั๊กไฟเล่น ใช้มือแหย่พัดลม ควรเพิ่มกิจกรรม การร้อยเชือกตามรูปร่างสิ่งของ

แผนการสอน 3.3 ไฟ ให้เพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับอันตรายที่เกิดจากไฟเพิ่มเรื่องน้ำร้อนลวก เพราะพบค่อนข้างบ่อยในวัยนี้

แผนการสอน 3.4 ยา ให้ตัดแผนการสอนนี้ออกเพราะยากเกินไป และไม่เหมาะสำหรับเด็ก แต่ถ้าจะมีควรใช้รู้เพียงว่า ไม่ควรกินยาเอง ต้องถามพ่อแม่ทุกครั้งก่อนกินยา และไม่กินยาของคนอื่น

แผนการสอน 4.1 การพลัดตกหกล้ม การประเมินผลให้เน้นการสังเกต การยกตัวอย่างเข้าไปด้วย กิจกรรมและวิธีสอนที่ให้เด็กยกตัวอย่างเกี่ยวกับลักษณะของคำว่า "ไม่มี" ให้ตัดออก และไปรวมในแผนข้างหน้า

แผนการสอน 4.2 เครื่องยนต์และเครื่องจักรและทำงาน ไม่มีข้อเสนอแนะ

แผนการสอน 5.0 อันตรายจากพืชและสัตว์มีพิษ ให้เพิ่มเนื้อหาสัตว์ที่เป็นพาหะของโรค เช่น ยุง แมลงวัน หนู เป็นต้น

แผนการสอน 6.1 การโดยสารรถยนต์ สื่อควรเพิ่มนิทานประกอบ

แผนการสอน 6.2 การเดินถนนและเครื่องหมายจราจร ไม่มีข้อเสนอแนะ

แผนการสอน 6.3 การโดยสารเรือ ให้ตัดออก

แผนการสอน 7.1, 7.2, 7.3 เกี่ยวกับเรื่องการปฐมพยาบาลให้ตัดออก เพราะอาจยากเกินไปสำหรับเด็กในวัยนี้ และไม่ปลอดภัยสำหรับเด็กที่จะทำกันเอง ควรเน้นให้เด็กบอกผู้ใหญ่มากกว่า

ดังนั้นจากข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแผนการเรียนที่ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอไว้ในโครงร่างหลักสูตรและการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ กล่าวได้ว่า จุดมุ่งหมายในแผนการเรียนบางข้อยากเกินไป กิจกรรมและวิธีสอนค่อนข้างหนัก และยึดครูเป็นศูนย์กลางมากเกินไป การเขียนตัวเลขและตัวอักษรยังไม่จำเป็นเนื่องจากมีเวลาจำกัด ควรเน้นการฝึกการใช้ประสาทสัมพันธ์ระหว่างตากับมือ สื่อการเรียนนั้นควรเพิ่ม คำคล้องจอง เพลง เกม นิทาน และพยายามใช้ของจริง ส่วนการประเมินผลนั้น ควรใช้วิธีสังเกตให้มาก แต่ถ้าใช้แบบทดสอบก็ต้องใช้เป็นแบบรูปภาพ หลักสูตรไม่มีตารางกิจกรรมประจำวัน

3.7 รูปแบบหลักสูตร ส่วนใหญ่เห็นว่าใช้ได้

4. การปรับปรุงโครงร่างหลักสูตรก่อนการทดลองใช้

ภายหลังจากการให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินโครงร่างหลักสูตรและได้เสนอแนะการปรับปรุงประเด็นต่าง ๆ แล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะเหล่านี้มาพิจารณาปรับโครงร่างขึ้นใหม่ โดยมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้คือ

สภาพปัญหาและความจำเป็น หลักการของหลักสูตร เป้าหมายของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร และเนื้อหาได้ปรับตามข้อเสนอแนะ หน่วยการเรียนนั้นยังคงมี 2 หน่วย คือ การสร้างเสริมสุขนิสัยที่ดี และการสร้างเสริมความปลอดภัย ส่วนการเตรียมความพร้อมจะแทรกอยู่ในทั้ง 2 หน่วย ในลักษณะของการบูรณาการ สำหรับแผนการเรียนในแต่ละหน่วยรวมทั้งการแบ่งเรื่องที่สอน จุดมุ่งหมายเฉพาะ เนื้อหา กิจกรรมและวิธีสอน สื่อและการประเมินผล ผู้วิจัยได้ทำการปรับใหม่ทั้งหมด ซึ่งแต่ละหน่วยการเรียนประกอบด้วยแผนการสอนดังนี้

หน่วยที่ 1 การสร้างเสริมสุขนิสัยที่ดี ประกอบด้วยแผนการสอนที่

1. การรักษาความสะอาดร่างกายและเครื่องแต่งกาย
   - 1.1 การรู้จักอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย
   - 1.2 การรักษาความสะอาดใบหน้า มือและเท้า
   - 1.3 การอาบน้ำ
   - 1.4 การแปรงฟัน
   - 1.5 การรักษาเครื่องแต่งกาย
   - 1.6 สรุปบทเรียน
2. การรักษาความสะอาดเกี่ยวกับที่พักอาศัย
3. การเก็บและรักษาสิ่งของเครื่องใช้ภายในที่พัก
   - 3.1 การรู้จักสิ่งของเครื่องใช้ภายในที่พัก
   - 3.2 การเก็บและรักษาสิ่งของเครื่องใช้ภายในที่พัก
4. การรักษาความสะอาดบริเวณแวดล้อม
   - 4.1 การทิ้งขยะ
   - 4.2 การกำจัดขยะ
   - 4.3 การรักษาความสะอาดที่อาบน้ำและห้องส้วม
   - 4.4 สรุปบทเรียน

5. การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์

5.1 การรู้จักชื่ออาหาร

5.2 อาหารที่เป็นประโยชน์

5.3 การเลือกซื้อขนมหรืออาหารที่เป็นประโยชน์

6. มารยาทในการรับประทานอาหาร

7. สรุปบทเรียน

8. พาหนะนำโรค

9. โรคที่ควรรู้จัก

9.1 โรคเหา

9.2 โรคฟันผุ

9.3 โรคหวัด

9.4 โรคท้องเสีย

10. การรักษาสุขภาพอนามัย

10.1 การถนอมรักษาดวงตา

10.2 การถนอมรักษาจมูก

10.3 การถนอมรักษาหู

11. สรุปบทเรียน

หน่วยที่ 2 การสร้างเสริมความปลอดภัยส่วนตน

1. การเลือกของเล่นและวิธีเล่นที่ปลอดภัยแก่ตนเอง

2. การเลือกสถานที่เล่น

2.1 การเลือกสถานที่เล่นที่ปลอดภัย

2.2 การเลือกสถานที่เล่นที่ปลอดภัย (ต่อ)

2.3 การเลือกสถานที่เล่นที่ปลอดภัย (ต่อ)

3. อุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นในที่พัก

3.1 เครื่องใช้หรืออุปกรณ์ของแหลมคม

3.2 เครื่องใช้ไฟฟ้าภายในบ้าน

3.3 ไฟและน้ำร้อนลวก

3.4 ยา

4. อุบัติเหตุภายในบริเวณแหล่งก่อสร้าง

4.1 การพลัดตกหกล้ม

4.2 เครื่องยนต์และเครื่องจักรขณะทำงาน

4.3 เครื่องยนต์และเครื่องจักรขณะทำงาน

5. ความปลอดภัยในการเดินทาง

5.1 การโดยสารรถยนต์

5.2 การเดินและข้ามถนน

6. สรุปบทเรียน

ตอนที่ 3 ผลการทดลองใช้หลักสูตร

จากการทดลองใช้หลักสูตรกับเด็กลูกกรรมกรก่อสร้างก่อนวัยเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย โดยทำการทดลองที่ศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก หมู่บ้านชวนชื่นในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 26 คน ซึ่งผลการทดลองเป็นดังนี้

1. ผลการทดสอบความแตกต่างของคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนและหลังการใช้หลักสูตร ซึ่งก่อนการทดสอบได้ทดสอบลักษณะความเป็นโค้งปกติของคะแนนที่ได้จากการทดสอบ โดยใช้การทดสอบภาวะสาระรูปสนิทดี ของ โคโมโกรอฟ ปรากฏว่า ความแตกต่างของคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนและหลังในทุกฉบับมีลักษณะการกระจายเป็นโค้งปกติ จึงทำการทดสอบด้วยสถิติที่ต่อไป ปรากฏดังตาราง

ตาราง 3 การเปรียบเทียบผลการทดสอบก่อนและหลังการใช้หลักสูตรของเด็กลูกกรรมกรก่อสร้างที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

แบบทดสอบ	ก่อน		หลัง		t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
การสร้างเสริมสุขนิสัยที่ดี ฉบับที่ 1	6.38	3.12	10.57	2.23	7.20 **
การสร้างเสริมสุขนิสัยที่ดี ฉบับที่ 2	5.84	2.63	9.76	1.63	10.49 **
การสร้างเสริมความปลอดภัย	8.00	2.66	15.42	1.65	13.50 **
ความพร้อมในการเรียน	34.61	8.99	47.03	6.37	9.79 **
รวมทั้งหมด	54.46	14.46	82.80	9.19	3.27 **

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 3 ผลการทดลองปรากฏว่า การทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขนิสัยที่ดี การสร้างเสริมความปลอดภัย และความพร้อมในการเรียนของเด็กลูกกรรมกรก่อสร้างก่อนวัยเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างก่อนการทดลองและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาผลการเปรียบเทียบรวมทั้งหมดปรากฏว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 เช่นกัน

2. ผลการทดสอบความแตกต่างของการประเมินพฤติกรรมผู้เรียนก่อนและหลังการใช้หลักสูตร ปรากฏดังตาราง

ตาราง 4 ผลการทดสอบการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างก่อนและหลังการใช้หลักสูตร

	ก่อนและหลังการทดลอง (จำนวน)				
	ใช้ไม่ได้-ใช้ไม่ได้	ใช้ไม่ได้-ใช้ได้	ใช้ได้-ใช้ได้	ใช้ได้-ใช้ไม่ได้	χ^2
1. ความสะอาดของร่างกายและเครื่องแต่งกาย					
-ใบหน้า	2	19	5	-	17.05**
-มือและเท้า	2	19	5	-	17.05**
-เล็บ	2	19	5	-	17.05**
-ผม	2	6	8	-	4.16**
-ฟัน	2	17	7	-	15.05**
-เสื้อผ้า	2	18	6	-	16.05**
2. แปรงฟันให้ถูกวิธี	-	18	8	-	16.05**
3. รู้จักล้างมือและเท้าเมื่อเห็นว่า สกปรก	-	19	7	-	17.05**
4. ไม่ใช้มือสกปรกเช็ดเสื้อผ้า	-	20	6	-	18.05**
5. เก็บกวาดและทำความสะอาด ห้องเรียน	-	17	9	-	15.05**
6. ทิ้งขยะเป็นที่	-	21	5	-	19.04**
7. รู้จักเก็บของเมื่อเล่นเสร็จแล้ว	-	18	8	-	16.05**
8. ใส่เสื้อผ้าและรูดซิปเอง	-	2	24	-	0.50
9. ใช้ช้อนรับประทานอาหารได้เอง	-	-	26	-	0.00
10. รับประทานอาหารไม่หกเลอะเทอะ	4	14	8	-	12.07**
11. รินน้ำกินเอง	-	-	16	-	0.00
12. ทำความสะอาดภาชนะของตนเองได้	-	1	25	-	0.00
13. สั่งน้ำมูกได้โดยไม่ต้องบอก	1	14	11	-	12.07**

ตาราง 4 (ต่อ)

	ก่อนและหลังการทดลอง (จำนวน)				χ^2
	ใช้ไม่ได้-ใช้ไม่ได้	ใช้ไม่ได้-ใช้ได้	ใช้ได้-ใช้ได้	ใช้ได้-ใช้ไม่ได้	
14. ใช้ส้วมได้เอง	-	20	6	-	18.05**
15. ช่วยเหลือแบ่งปันของให้เพื่อน	2	21	3	-	19.04**
16. รู้จักการผลัดเปลี่ยนการเล่นของเล่น	2	23	1	-	21.04**
17. ช่วยเหลืองานของชั้นเรียนที่พอทำได้	-	20	6	-	18.05**
18. ความเป็นระเบียบในการเข้าแถว	5	21	-	-	19.04**
19. มีระเบียบวินัยในขณะร่วมกิจกรรม	-	21	5	-	19.04**
20. มีความอดทนในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย	1	22	3	-	20.04**
21. มีความอดทนในการรอคอยรับบริการต่าง ๆ	1	22	3	-	20.04**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 4 จากการทดสอบการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างก่อนและหลังการใช้หลักสูตร ปรากฏว่า พฤติกรรมส่วนใหญ่ของเด็กลูกกรรมกรก่อสร้างที่เป็นกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการทดลองมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สำหรับพฤติกรรมที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงนั้นได้แก่ การใส่เสื้อผ้าและรูดซิปได้เอง ใช้ช้อนรับประทานอาหารได้เองรินน้ำดื่มได้เอง และการทำความสะอาดภาชนะของตนเองได้

3. ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนที่ได้จากการทดสอบความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขนิสัยที่ดี ความปลอดภัย และความพร้อมในการเรียนของนักเรียนในระบบโรงเรียนกับเด็กลูกกรรมกรก่อสร้างที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ปรากฏผลดังตาราง

ตาราง 5 การเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างเสริมสุนิสัย ความปลอดภัย และความพร้อมในการเรียนระหว่างนักเรียนในระบบโรงเรียนกับเด็กลูกกรรมกรก่อสร้างที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

แบบทดสอบ	นักเรียนในระบบโรงเรียน		เด็กลูกกรรมกรก่อสร้าง		
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	t
การสร้างเสริมสุขนิสัยที่ดี ฉบับที่ 1	11.30	8.83	10.57	2.23	1.06
การสร้างเสริมสุขนิสัยที่ดี ฉบับที่ 2	9.80	2.83	9.76	1.63	0.05
การสร้างเสริมความปลอดภัย	16.03	2.37	15.42	1.65	1.12
ความพร้อมในการเรียน	51.03	8.26	47.03	6.37	9.19*
เฉลี่ยทั้งหมด	109.26	19.42	82.80	9.19	7.03**

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 5 ผลการเปรียบเทียบคะแนนที่ได้จากการทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขนิสัยที่ดี การสร้างเสริมความปลอดภัย และความพร้อมในการเรียนระหว่างนักเรียนในระบบโรงเรียนกับเด็กลูกกรรมกรก่อสร้างที่เป็นกลุ่มตัวอย่างปรากฏว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขนิสัยที่ดี และการสร้างเสริมความปลอดภัยไม่แตกต่างกัน ส่วนความพร้อมในการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาผลการเปรียบเทียบรวมทั้งหมดปรากฏว่าแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4 ผลการสัมภาษณ์ครูผู้สอน

ภายหลังการทดลองใช้หลักสูตร ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ครูผู้สอนอย่างไม่เป็นทางการเพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการปรับหลักสูตร ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1 เป้าหมายของหลักสูตร

เป็นเป้าหมายที่มีความเป็นไปได้เหมาะสมกับสภาพของเด็กลูกกรรมกรก่อสร้าง โดยเฉพาะเป้าหมายเกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขนิสัย และการสร้างเสริมความปลอดภัย

2 จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

เป็นจุดมุ่งหมายที่สอดคล้องกับเนื้อหาและเป้าหมายที่วางไว้

3 หน่วยการเรียน

แบ่งได้เหมาะสมดีแล้ว

4 แผนการเรียน

4.1 หน่วยที่ 1 การสร้างเสริมสุขนิสัย

4.1.1 จุดมุ่งหมายเฉพาะ เข้าใจง่าย สามารถปฏิบัติได้หมด

4.1.2 เนื้อหา เป็นเนื้อหาที่น่าสนใจ เหมาะสมกับเด็ก ควรเพิ่มเรื่องอาหารหลัก 5 หมู่

4.1.3 กิจกรรมและวิธีสอน ควรเพิ่มกิจกรรมให้มากกว่านี้

4.1.4 สื่อ เร้าความสนใจเด็กได้ดี

4.1.5 การวัดและประเมินผล เหมาะสมดีแล้ว

4.2 หน่วยที่ 2 การสร้างเสริมความปลอดภัย

4.2.1 จุดมุ่งหมายเฉพาะ เหมาะสมดีแล้ว

4.2.2 เนื้อหา ให้เพิ่มเรื่องการปฐมพยาบาลเบื้องต้น และตัดเนื้อหาเรื่องไฟฟ้าเพราะเด็กรู้เรื่องเหล่านี้ได้ดี เน้นความปลอดภัยในท้องถนน

4.2.3 สื่อ เหมาะสมดีแล้ว แต่นิทานบางเรื่องตัวละครควรเป็นชื่อสัตว์ เกมโดมิโนตัวหนังสือค่อนข้างยาก

4.2.4 การวัดและประเมินผล เหมาะสมดีแล้ว

4.2.5 ระยะเวลาในการสอน ควรเพิ่มเวลาให้มากกว่าเดิม

5 การปฏิบัติตามหลักสูตร

มีบางส่วนที่มีปัญหาเชิงปฏิบัติได้แก่ การฝึกให้เด็กรู้จักการแปรงฟันที่ถูกวิธี โดยฝึกให้เด็กรู้จักการแปรงฟันภายหลังการรับประทานอาหารกลางวัน แต่ไม่สามารถกระทำได้อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพราะน้ำที่ใช้ในบางวันมีจำนวนจำกัด

6 รูปแบบหลักสูตร

เหมาะสมดีแล้ว

7 ลักษณะผู้เรียน

เด็กมีการพัฒนาขึ้นทั้งในด้านสุขนิสัย และความปลอดภัย รู้จักช่วยเหลือตนเองได้ดีขึ้น รู้จักการรักษาความสะอาด ระมัดระวังในการข้ามถนน มีระเบียบและรู้จักการรอคอย

8 อื่น ๆ

แยกเรื่องที่เรียนออกเป็นวิชา เช่น ภาษาไทย คณิตศาสตร์ เป็นต้น

ตอนที่ 4 ผลการพัฒนาหลักสูตรภายหลังการทดลองใช้

จากการนำหลักสูตรไปทดลองใช้กับเด็กลูกกรรมกรก่อสร้างที่ศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่มูลนิธิสร้างสรรค์เด็กโดยให้ครูผู้สอนในศูนย์เป็นผู้ทดลองสอน ภายหลังการทดลองผู้วิจัยได้ทำการประเมินผลการทดลองและสัมภาษณ์ครูผู้สอน จากนั้นได้นำข้อมูลเหล่านี้มาพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรซึ่งการปรับปรุงหลักสูตรภายหลังการทดลองนี้เป็นการพิจารณาส่วนเนื้อหาการอบรม กิจกรรมและวิธีสอน สื่อและการประเมินผล ส่วนปัญหาและความจำเป็น หลักการของหลักสูตร เป้าหมายของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร นั้น ผู้วิจัยได้ปรับปรุงตามการเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งถือว่ามีความเหมาะสมและสอดคล้องกันดีแล้ว จึงได้กำหนดไว้ในหลักสูตรไม่มีการเปลี่ยนแปลงภายหลังการทดลองใช้

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ครูที่ต้องการให้เพิ่มเรื่องอาหารหลัก 5 หมู่ ในหน่วยการสร้างเสริมสุขนิสัยและเรื่องการปฐมพยาบาลในหน่วยการสร้างเสริมความปลอดภัยนั้น ในโครงร่างหลักสูตรได้กำหนดไว้โดยเฉพาะเรื่องการปฐมพยาบาล ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่ามากเกินไปและยังไม่เหมาะสำหรับเด็กในวัยนี้ เพราะอาจเกิดการผิดพลาดจากการกระทำของเด็กได้ เช่น การหยิบยามาใช้ผิดหรือการล้างแผลที่ไม่สะอาดพอ เป็นต้น ดังนั้นควรเน้นให้เด็กรู้จักการบอกให้ผู้ใหญ่ทราบเมื่อเกิดอุบัติเหตุ และเน้นว่าไม่ควรกินยาหรือใส่ยาเองโดยไม่บอกผู้ใหญ่ ส่วนเรื่องอาหารหลัก 5 หมู่นั้นก็ยังไม่จำเป็นที่เด็กต้องรู้ว่าอาหารจัดเป็นกี่หมู่ แต่ละหมู่เรียกว่าอะไร เพียงแต่ให้รู้ว่าอาหารใดที่มี

ประโยชน์ต่อร่างกายควรเลือกซื้ออาหารในลักษณะไหน อย่างไรก็ตาม เกี่ยวกับประเด็นอาหารหลัก 5 หมู่ และการปฐมพยาบาลนั้น เพื่อพิจารณาจากสภาพตามความเป็นจริงของผู้เรียนแล้วผู้วิจัยเห็นว่า นอกจากยังไม่มีความจำเป็นในการที่จะให้เด็กต้องรู้ในรายละเอียดมากนัก ควรมุ่งไปที่การป้องกันมากกว่า เนื่องจากผู้เรียนยังเล็กเกินไป และระยะเวลาการเรียนตามหลักสูตรมีจำกัด เด็กจะต้องเคลื่อนย้ายที่อยู่บ่อย การเน้นรายละเอียดมากไปจะทำให้เสียเวลาและขาดการเรียนรู้ในสิ่งอื่นที่จำเป็นต่อการอยู่ในชุมชนก่อสร้าง นอกจากนี้ครูผู้สอนต้องการให้เน้นความปลอดภัยในท้องถนน และเปลี่ยนแปลงชื่อตัวละครในนิทานบางเรื่องให้เป็นชื่อสัตว์ ซึ่งผู้วิจัยก็ได้ทำการปรับปรุง สำหรับการเสนอให้แยกเรื่องที่เรียนออกเป็นรายวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ การเตรียมความพร้อม การสร้างเสริมลักษณะนิสัย นั้น ผู้วิจัยเห็นว่าหลักสูตรนี้สร้างขึ้นจากสภาพปัญหาที่เด็กลูกกรรมกรก่อสร้างได้เผชิญอยู่ในชุมชนก่อสร้าง โดยมุ่งที่จะให้ผู้เรียนสามารถรู้จักการระวังป้องกันตนเองพร้อมกับการเตรียมความพร้อมบางประการให้ และให้มีเวลาสอดคล้องกับระยะเวลาที่เด็กอยู่ในแต่ละแห่ง ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงไม่นานนัก ดังนั้นการเรียนรู้ตามหลักสูตรจึงเป็นไปในลักษณะของการบูรณาการเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ในสิ่งที่จำเป็นต่อตนเองได้มากที่สุด การแยกออกเป็นรายวิชาในช่วงระยะเวลาตามหลักสูตรจะทำให้เกิดการเรียนรู้ในแต่ละส่วนน้อยเกินไป ซึ่งเด็กในวัยนี้ควรจะได้รับการพัฒนาตลอดจนการเรียนรู้ในหลาย ๆ ด้านพร้อมกันไป (รายละเอียดของหลักสูตรแสดงในภาคผนวก จ)

บทที่ 5

บทย่อ สรุปผล อภิปรายและข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า

เพื่อสร้างและพัฒนาหลักสูตรสำหรับลูกกรรมกรก่อสร้างก่อนวัยเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการสร้างและพัฒนาหลักสูตร

การดำเนินการสร้างและพัฒนาหลักสูตรมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การสำรวจข้อมูลพื้นฐาน

เป็นการสำรวจเพื่อหาข้อมูลที่จะนำมาสร้างหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการที่แท้จริงของลูกกรรมกรก่อสร้าง โดยแบ่งเนื้อหาการสำรวจออกดังนี้คือ การสำรวจความเป็นอยู่ในแหล่งชุมชนก่อสร้าง สภาพทางครอบครัว สภาพส่วนตัวและปัญหาอุปสรรค และแนวทางในการให้การศึกษาของผู้ที่เกี่ยวข้อง จากนั้นก็นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นประเด็นปัญหาหรือเป้าหมายที่จะมุ่งพัฒนาลูกกรรมกรก่อสร้างต่อไป

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสำรวจได้แก่ ชุมชนก่อสร้างในเขตกรุงเทพมหานครที่มีศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่มูลนิธิสร้างสรรค์เด็กตั้งอยู่จำนวน 2 แห่ง และชุมชนก่อสร้างโดยทั่วไปอีก 4 แห่ง ดังนี้ ชุมชนก่อสร้างสำนักงานใหญ่การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย หมู่บ้านปรีชา (รามคำแหง) บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัล 5 ทาวเฮ้าส์แนชรอลเพลส และชิชา แคสเต้ล โดยผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย กรรมกรก่อสร้างที่มีครอบครัวและบุตร ลูกกรรมกรก่อสร้าง ครูผู้สอนในศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่ รวมทั้งหมดจำนวน 211 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสัมภาษณ์สภาพทางครอบครัวของกรรมกรก่อสร้าง แบบสัมภาษณ์สภาพและความต้องการของลูกกรรมกรก่อสร้าง แบบทดสอบวัดสมรรถภาพพื้นฐาน แบบสอบถามความคิดของครูผู้สอนในศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยเริ่มทำการวางแผนและทำการศึกษาเบื้องต้นก่อน ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2530 และเริ่มดำเนินการศึกษาจริง ๆ ระหว่างเดือนมกราคม ถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2531

การวิเคราะห์ข้อมูล เสนอในรูปของการบรรยาย ความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย

ขั้นที่ 2 การร่างหลักสูตร

เป็นการนำผลการสำรวจข้อมูลพื้นฐานมากำหนดเป็นประเด็นต่างๆ ในหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพที่แท้จริง ประกอบด้วย หลักการของหลักสูตร เป้าหมายของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตร หน่วยการเรียน และแผนการสอน หลังจากกำหนดโครงร่างหลักสูตรแล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญทำการประเมินเพื่อหาความเหมาะสมและความสอดคล้องขององค์ประกอบต่าง ๆ ในโครงสร้างหลักสูตร

ผู้ทำการประเมินประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญสาขาการพัฒนาหลักสูตร จิตวิทยา สาธารณสุขศาสตร์ และการวัดการประเมินผล จำนวนทั้งหมด 12 ท่าน

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินมีทั้งหมด 3 ฉบับ ประกอบด้วย แบบประเมินความเหมาะสมของโครงร่างหลักสูตร แบบประเมินความสอดคล้องของโครงร่างหลักสูตร และโครงร่างหลักสูตร

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นำแบบประเมินไปให้ผู้เชี่ยวชาญทำการประเมินด้วยตนเอง และสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการสำหรับการปรับปรุงโครงร่างหลักสูตร

การวิเคราะห์ข้อมูล เสนอในรูปของการบรรยาย ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความสอดคล้อง

ขั้นที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร

เป็นการนำโครงร่างหลักสูตรภายหลังการปรับปรุงจากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญมาทดลองใช้กับเด็กลูกกรรมกรก่อสร้างที่ศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก สถานที่ก่อสร้างหมู่บ้านจัดสรรชวนชื่น โดยเริ่มทดลองตั้งแต่วันที่ 6 กันยายน ถึงวันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ.2531 รวมเป็นเวลา 2 เดือน ซึ่งใช้รูปแบบการทดลอง ทดสอบก่อนและหลังของหนึ่งกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีทั้งหมด 5 ฉบับ ประกอบด้วย แบบทดสอบความพร้อมในด้านการเรียนมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.91 แบบทดสอบวัดความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขนิสัยที่ดีฉบับที่ 1 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.84 แบบทดสอบวัดความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขนิสัยที่ดีฉบับที่ 2 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.57 แบบทดสอบความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างเสริมความปลอดภัย มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.66 และแบบประเมินพฤติกรรมผู้เรียน

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบก่อนและหลังการทดลองด้วยตนเอง ส่วนแบบประเมินพฤติกรรมนั้นให้ครูผู้สอนเป็นผู้ทำการประเมิน

การวิเคราะห์ข้อมูล จัดกระทำใน 2 ลักษณะคือ การทดสอบความแตกต่างของผลการทดสอบก่อนและหลังการทดลองใช้หลักสูตร และการทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนจากการทดสอบเด็กลูกกรรมกรก่อสร้างที่เป็นกลุ่มตัวอย่างกับเด็กที่เรียนอยู่ในระบบโรงเรียน ซึ่งเสนอในรูปของค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าวิกฤตที และไคสแควร์

ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงหลักสูตร

ภายหลังการทดลองแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ครูผู้สอนเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคตลอดจนข้อบกพร่องต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับปรุงหลักสูตรให้สมบูรณ์ขึ้นต่อไป

สรุปผลการสร้างและพัฒนาหลักสูตร

1 ผลการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน

สภาพที่พัก

ที่พักกรรมกรก่อสร้างที่เป็นกลุ่มตัวอย่างนั้นส่วนใหญ่จะปลูกอยู่ในบริเวณเดียวกับการก่อสร้าง โดยจะปลูกเป็นเรือนชั้นเดียวหรือสองชั้น ใช้สังกะสีเป็นวัสดุหลักในการก่อสร้าง ทำหลังคาและฝากั้นห้อง ทำให้ร้อนอบอ้าวในตอนกลางวัน ขนาดของห้องพักชั่วคราวแต่ละห้องกว้างประมาณสองเมตรครึ่ง ยาวสามเมตรครึ่ง ห้อง ๆ หนึ่งสำหรับหนึ่งครอบครัว ส่วนคนโสดให้พักรวมกันโดยเฉลี่ยประมาณห้องละ 3-4 คน โดยเฉลี่ยแล้วแต่ละห้องจะมีผู้พักประมาณ 4 คน สภาพการปลูกสร้างที่พักชั่วคราวนี้จะปลูกติดกันอยู่อย่างหนาแน่น ส่วนใหญ่ปลูกลงในบริเวณที่ยังไม่มีการก่อสร้างซึ่งมีน้ำขังและหญ้ารกไม่มีทางระบายน้ำ ดังนั้นจึงทำให้บรรยากาศภายในห้องพักนั้นมืดทึบและอับชื้น มียุงมากในบางแห่งที่เป็นกลุ่มตัวอย่างนอกจากจะประสบกับสภาพดังกล่าวแล้ว ยังต้องเผชิญกับเสียงดังของเครื่องจักรกลที่กำลังทำงาน ตลอดจนฝุ่นละอองที่เกิดจากรถยนต์ขนวัสดุการก่อสร้างที่วิ่งเข้าออกตลอดเวลา อีกทั้งต้องระวังเศษวัสดุจากการก่อสร้างจะตกลงใส่เนื่องจากมีทางเข้าออกเพียงทางเดียว

นอกจากนี้ในกลุ่มตัวอย่างทุกแห่งยังมีจำนวนห้องส้วมไม่เพียงพอกับผู้อยู่อาศัย สภาพของห้องส้วมไม่สะอาด เนื่องจากในบางแห่งขาดน้ำและผู้ใช้ไม่ให้ความร่วมมือในการรักษาความสะอาด ส่วนที่สำหรับอาบน้ำ ซักผ้าและล้างภาชนะนั้น ทางบริษัทจะสร้างเป็นอ่างเก็บน้ำก่อด้วยอิฐโบกปูนเป็น

รูปทรงสี่เหลี่ยมขนาดใหญ่ไว้ในที่โล่งให้ใช้ร่วมกัน ในเกือบทุกแห่งไม่มีทางระบายน้ำที่ดีพอจึงทำให้บริเวณนั้นเฉอะแฉะและมีน้ำขังตลอดเวลา การประกอบอาหารและการกำจัดขยะ ผู้พักอาศัยส่วนมากจะประกอบอาหารภายในห้องพักหรือหน้าห้องพัก และมักทิ้งขยะหรือเทน้ำเสียลงใต้พื้นบ้าน ในทุกแหล่งที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เด็กจะวิ่งเล่นบริเวณที่พักโดยรอบ ๆ ซึ่งมีหญ้ารกและน้ำขัง หรือมิฉะนั้นก็จะวิ่งเล่นตามกองอิฐหรือกองทรายในบริเวณการก่อสร้าง

สภาพครอบครัว

สำหรับกรรมกรก่อสร้างที่เข้าพักในที่พักชั่วคราวที่ทางบริษัทจัดไว้มีสองลักษณะคือ พวกที่ทำงานให้กับบริษัทผู้ประมูลการก่อสร้าง และพวกที่ทำงานให้กับบริษัทรับเหมารายย่อย มีคนงานบางส่วนที่เช่าบ้านพักอยู่เองต่างหาก แต่ก็มีจำนวนน้อย พวกที่ทำงานให้กับบริษัทรับเหมารายย่อยส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มที่เคลื่อนย้ายที่อยู่บ่อยและเป็นพวกเข้ามาทำงานตามฤดูกาล สวัสดิการต่าง ๆ ฐานะทางเศรษฐกิจแย่กว่าพวกที่ทำงานให้กับผู้ประมูลการก่อสร้าง กรรมกรก่อสร้างที่พักในชุมชนก่อสร้างจะมีครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ และมีภูมิลำเนาเดิมมาจากภาคเหนือ ตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง โดยจะมากันเป็นกลุ่ม ๆ ซึ่งจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างพบว่า มีภูมิลำเนามาจากภาคกลางมากที่สุด ร้อยละ 56.67 รองลงมาคือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 31.33 ส่วนใหญ่จะมีบุตรครอบครัวละ 1-2 คน อาชีพเดิมก่อนมาทำงานก่อสร้างนั้น ร้อยละ 78.00 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และสาเหตุที่เข้ามาประกอบอาชีพนี้ ร้อยละ 44.00 เนื่องมาจากการทำไร่ทำนาไม่ได้ผล สำหรับจำนวนผู้มีรายได้ในครอบครัว ร้อยละ 50.67 มีรายได้เพียงคนเดียว และเงินรายได้ต่อวันประมาณ 50-100 บาท ร้อยละ 96.67 ไม่มีรายได้เสริมนอกจากการทำงานรับจ้างก่อสร้าง สภาพทางเศรษฐกิจนั้นส่วนมาก ร้อยละ 68.00 มีรายได้ไม่เพียงพอ และหากเกิดการเจ็บป่วยขึ้นกับบุคคลในครอบครัวจะทำให้เดือนร้อนมากที่สุด ต้องกู้ยืมเงินจากญาติหรือเพื่อนบ้าน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 52.67 ที่คิดว่าจะเปลี่ยนอาชีพอย่างแน่นอน เหตุผลหนึ่งก็คือ สภาพร่างกายไม่เอื้ออำนวยให้เมื่ออายุมากขึ้น และเมื่อเลิกการประกอบอาชีพกรรมกรรับจ้างวางแผนว่า จะไปประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีร้อยละ 11.33 ที่ตั้งใจจะเปลี่ยนอาชีพแต่ยังไม่ได้วางแผนไว้ว่าจะไปประกอบอาชีพอะไร ทางด้านการศึกษาเล่าเรียนของบุตร ร้อยละ 38.67 นั้นต้องการให้บุตรเรียนไปเรื่อย ๆ และร้อยละ 35.33 ที่คาดหวังไว้เพียงให้บุตรได้เรียนจบแค่การศึกษาภาคบังคับแล้วให้ช่วยทำงานบ้านหรือออกประกอบอาชีพต่อไป

ปัญหาและความต้องการ

จากการสัมภาษณ์ปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับที่พักส่วนใหญ่รู้สึกชินกับสภาพที่เป็นอยู่และยอมรับสภาพของลักษณะงานที่ทำ ร้อยละ 30.67 มีปัญหาเกี่ยวกับที่พักคับแคบและอบอ้าว ห้องส้วมไม่สะอาดและที่พักไม่แข็งแรง ต้องการให้จัดที่พักที่มั่นคงและค่อนข้างถาวรไม่ต้องย้ายที่อยู่บ่อย ขนาดของห้องควรกว้างกว่าเดิม ทางด้านเศรษฐกิจของครอบครัวนั้น ร้อยละ 68.67 ต้องการเงินที่จะนำไปลงทุนประกอบอาชีพอื่น และต้องการหางานที่มั่นคงสามารถทำรายได้แน่นอน ส่วนทางด้านการประกอบอาชีพ ร้อยละ 56.67 มีปัญหาความไม่มั่นคงของงานที่ทำอยู่ และปัญหาอื่น ๆ ได้แก่ ค่าแรงงานต่ำกว่าที่กำหนดไว้ โดยเฉพาะแรงงานสตรีได้ค่าแรงโดยเฉลี่ยวันละ 50 บาท ดังนั้นจึงต้องการงานที่มั่นคง ให้เพิ่มค่าแรง จ่ายเงินให้ตรงตามเวลา สำหรับด้านการศึกษาของบุตรนั้น กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 55.33 เมื่อบุตรโตขึ้นจะส่งกลับไปเรียนที่โรงเรียนต่างจังหวัดซึ่งเป็นภูมิลำเนาเดิม ปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการเรียนของบุตรคือไม่มีส่งให้บุตรเรียนอย่างเพียงพอ ซึ่งมีร้อยละ 52.67 ดังนั้นจึงต้องการให้ช่วยเหลือเกี่ยวกับการให้มีทุนเรียนสำหรับบุตร จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับกลุ่มตัวอย่างนั้น เมื่อประสบปัญหาส่วนใหญ่ ร้อยละ 43.33 จะต้องพึ่งพาตนเองมากที่สุด และมีเพียง ร้อยละ 1.33 ที่ขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐบาล

การเอาใจใส่ดูแลบุตร

จากการสัมภาษณ์ประกอบกับการสังเกต การเอาใจใส่ดูแลบุตรนั้นมีร้อยละ 19.83 ที่ปล่อยให้บุตรอยู่กันเองตามลำพัง ร้อยละ 5.33 ที่ไม่เคยพาลูกไปฉีดวัคซีนทั้งที่พันช่วงของการฉีดแล้ว และร้อยละ 36.21 ที่ไม่สบายแล้วซื้อยากินเอง เวลาที่อยู่ใกล้ชิดบุตรนั้นร้อยละ 75.00 ของกลุ่มตัวอย่างบอกว่าใช้เวลาหลังเลิกงาน การลงโทษบุตรมีร้อยละ 35.34 ที่ใช้วิธีการเชี่ยนตี และสาเหตุจากการลงโทษส่วนใหญ่มาจากความซนและดื้อรั้นของบุตร สิ่งที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสนใจบุตรได้แก่ การกิน สุขภาพ การเล่าเรียน และอันตรายต่าง ๆ ตามลำดับ

สภาพและความต้องการของเด็กลูกกรรมกรก่อสร้าง

เด็กลูกกรรมกรก่อสร้างที่เป็นกลุ่มตัวอย่างครั้งนี้มีจำนวน 53 คน เป็นชาย 23 คน หญิง 30 คน ซึ่งสภาพโดยทั่วไปนั้นเด็กที่พ่อแม่ทำงานให้บริษัทผู้รับประมูลจะได้รับการเอาใจใส่จากพ่อแม่มากกว่าเด็กที่พ่อแม่ทำงานกับบริษัทรับเหมารายย่อย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพวกแรงงานไร้ฝีมือหรือพวกเข้ามาทำงานตามฤดูกาล เด็กมักจะถูกปล่อยให้วิ่งเล่นตามบริเวณที่พักตามลำพัง จากการสำรวจบางครอบครัวที่ปล่อยให้พี่ซึ่งยังเล็กอยู่ดูแลน้องอยู่กับบ้านกันตามลำพัง ส่วนพ่อและแม่นั้นออกไปทำงาน มีหลายรายที่นำลูกไปเลี้ยงอยู่ในที่ก่อสร้างด้วย สภาพการแต่งกายของเด็กโดยทั่วไปนอกจากจะสวมเสื้อผ้าที่เก่าและค่อนข้างสกปรกแล้ว การวิจัยยังพบว่ามีเด็กหลายรายที่เป็นโรคผิวหนัง โรคเหา และโรคหวัด และจากการสัมภาษณ์เด็กกลุ่มตัวอย่าง มีร้อยละ 60.38 ที่ต้องช่วยพ่อแม่ทำงานบ้าน เช่น ล้างชาม กูบ้าน ตักน้ำ เป็นต้น มากกว่าครึ่งที่บอกว่าพ่อแม่ทะเลาะกัน และร้อยละ 47.17 ที่บอกว่าพ่อแม่ทะเลาะกันบ่อย มีร้อยละ 20.75 ที่พ่อแม่ไม่เคยพาออกไปเที่ยวนอกบ้านเลย เวลาไปไหนอยากไปกับพ่อแม่มากที่สุด ต้องการให้พ่อแม่ซื้อของเล่นให้ ร้อยละ 52.83 บอกว่าพ่อแม่ไม่เคยซื้อของเล่นให้เลย และสิ่งที่อยากได้มากที่สุดเวลานี้ ได้แก่ ของเล่น (ร้อยละ 64.15) มีร้อยละ 13.20 ที่บอกว่าถ้ามีเงินจะเอาไปให้พ่อแม่ของตน

การทดสอบสมรรถภาพพื้นฐานของเด็ก

การทดสอบสมรรถภาพพื้นฐานบางประการของเด็กลูกกรรมกรก่อสร้างที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสมรรถภาพโดยรวมๆอยู่ในระดับปานกลางโดยเทียบจากเกณฑ์ 60% จากการตอบแบบวัดและเมื่อพิจารณาส่วนย่อยพบว่าการคิดเปรียบเทียบเชิงวิเคราะห์และการใช้ภาษาอยู่ในระดับต่ำ

ความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง

จากการสัมภาษณ์ผู้ประสานงานและครูผู้สอนในศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่เกี่ยวกับสภาพทางครอบครัว ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการช่วยเหลือด้านการศึกษา และความต้องการความช่วยเหลือเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน สรุปได้ดังนี้

กรรมกรก่อสร้างส่วนใหญ่เป็นพวกที่อพยพเข้ามาในเมืองโดยหนีความแห้งแล้งมาจากที่อื่นตลอดเวลา เมื่อเข้ามาอยู่ในแหล่งชุมชนก่อสร้างแล้วปัญหาที่พบคือ ด้านสวัสดิการ และด้านเศรษฐกิจ

อีกทั้งสภาพที่อยู่ที่ไม่ถูกลักษณะ แออัด น้ำใช้น้ำบริโภคไม่สะอาด นอกจากนั้นบางแหล่งยังเป็นที่มั่วสุมอีกด้วย กรรมกรก่อสร้างส่วนใหญ่มีฐานะยากจน พ่อแม่ไม่ค่อยให้ความสนใจบุตรเท่าที่ควร และมักทิ้งให้บุตรอยู่ตามลำพังหรือให้เด็กโตดูแลแทน สภาพของเด็กส่วนใหญ่อารมณ์ไม่ร่าเริง ขาดความเอาใจใส่จากพ่อแม่ สวมเสื้อผ้าไม่สะอาด และบางคนมีอารมณ์รุนแรงก้าวร้าว

ทางด้านการให้การศึกษาส่วนใหญ่จะเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับเด็กเล็ก ส่วนเด็กโตนั้นสอนให้อ่านออกเขียนได้ หลักสูตรที่ใช้ในการสอนไม่มีหลักสูตรที่แน่นอน ต้องการที่จะมีหลักสูตรที่จะเรียนโดยเฉพาะสามารถเรียนจบได้ในระยะเวลาสั้น ๆ นอกจากนี้การจัดการเรียนการสอนมีปัญหาเกี่ยวกับสื่อและวัสดุอุปกรณ์ที่ยังขาดแคลนอยู่อีกมาก ในการดำเนินงานอื่น ๆ ในศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่ไม่มีปัญหาเรื่องความร่วมมือของผู้ปกครอง และส่วนใหญ่พอใจกับการจัดตั้งศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่ในแหล่งก่อสร้าง ปัญหาอื่น ๆ ที่พบคือ เด็กที่เข้ามาเรียนในศูนย์มีระยะเวลาเพียงสั้น ๆ ไม่แน่นอน ทำให้การเรียนไม่ต่อเนื่องไม่สามารถปลูกฝังหรือพัฒนาตัวเด็กได้อย่างเต็มที่ และบางครั้งพบปัญหาเกี่ยวกับพื้นฐานของเด็กที่มาเรียนมีไม่เท่ากันทำให้มีปัญหาการสอน และความต้องการก็คือ หลักสูตร สื่อการสอน ของเล่น หนังสืออ่านประกอบและแบบฝึกหัด

2 ผลการร่างโครงร่างหลักสูตร

โครงร่างหลักสูตรมีลักษณะเป็นหลักสูตรระยะสั้นที่สร้างขึ้นจากปัญหาและความจำเป็นเฉพาะเรื่องของบุคคลเฉพาะกลุ่ม โดยได้นำผลการสำรวจข้อมูลพื้นฐานมากำหนดเป็นประเด็นต่าง ๆ ในโครงร่างหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย สภาพปัญหาและความจำเป็น หลักการของหลักสูตร หน่วยการเรียน และแผนการสอน ซึ่งประกอบด้วย เรื่องที่เรียน จุดมุ่งหมายเฉพาะ เนื้อหาที่เรียน กิจกรรมและวิธีสอน สื่อการเรียน และการประเมินผล

3 ผลการประเมินโครงร่างหลักสูตร

จากการนำโครงร่างหลักสูตรไปให้ผู้เชี่ยวชาญทำการประเมินก่อนการทดลองใช้สรุปได้ดังนี้

3.1 การประเมินความเหมาะสมของโครงร่างหลักสูตร ปรากฏว่าโดยส่วนรวม หลักการของหลักสูตร เป้าหมายของหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตร มีความเหมาะสมกับความต้องการและสภาพความเป็นอยู่ของเด็กในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.50 - 4.12 นอกจากนี้การกำหนดหน่วยการเรียน การแบ่งเรื่องในแผนการเรียน จุดมุ่งหมายในแผนการเรียน

การเรียงลำดับเนื้อหาในแผนการเรียน กิจกรรมและวิธีการสอนที่จะส่งเสริมความรู้ความเข้าใจให้เกิดขึ้นแก่เด็ก สื่อการเรียนและรูปแบบหลักสูตรมีความเหมาะสมกับวัย และการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.50-3.75 ส่วนความเหมาะสมของจุดมุ่งหมายของหลักสูตรกับวัยและการสร้างเสริมพัฒนาการทางร่างกายและสติปัญญาของเด็กมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.12-3.25 นอกจากนี้เนื้อหาของหลักสูตรกับการเรียนรู้และการนำไปปฏิบัติได้จริง ระยะเวลาในการเรียนตามหลักสูตร การกำหนดเนื้อหาในแผนการเรียน กิจกรรมและวิธีสอนที่จะปฏิบัติและฝึกทักษะต่าง ๆ ความเหมาะสมของสื่อการเรียนกับเนื้อหาที่จะช่วยสร้างเสริมความรู้ให้แก่เด็ก ตลอดจนวิธีการประเมินผลในแต่ละแผนกับวัยและปฏิบัติจริง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.25 - 3.37

3.2 การประเมินความสอดคล้องของโครงร่างหลักสูตร ปรากฏว่า ประเด็นต่าง ๆ ขององค์ประกอบหลักสูตรมีความสอดคล้องกัน อย่างไรก็ตามความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาในแผนการเรียนกับกิจกรรมและวิธีสอน สื่อและการประเมินผล มีค่าความสอดคล้องน้อยที่สุด (IOC = 0.62)

3.3 การเสนอแนะปรับปรุงโครงร่างหลักสูตร โดยส่วนใหญ่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะปรับภาษาและสำนวนที่ใช้ในหลักสูตร ให้ตัดเนื้อหาบางเรื่องออกไป เช่น การปฐมพยาบาล เป็นต้น และให้เพิ่มเนื้อหา เช่น สัตว์ที่เป็นพาหะนำโรค การเรียงเนื้อหาจากง่ายไปยาก สำหรับหน่วยการเรียนนั้นส่วนใหญ่เห็นว่าเหมาะสมกับระยะเวลาที่เรียนและประเด็นที่ต้องการพัฒนา แต่ก็ให้ปรับปรุงรายละเอียดบางอย่าง เช่น ปรับทางภาษา และกิจกรรมวิธีสอน เป็นต้น

4 ผลการทดลองใช้หลักสูตร

จากการนำโครงร่างหลักสูตรภายหลังปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้สอนกับเด็กที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง สรุปได้ดังนี้

4.1 ผลการทดสอบความแตกต่างของคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบและแบบวัดความพร้อมก่อนและหลังการใช้หลักสูตร ปรากฏว่า คะแนนที่ได้จากการวัดหลังการทดลองเพิ่มขึ้นจากการวัดก่อนการทดลองในแบบทดสอบทุกฉบับได้แก่ แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขนิสัยที่ดี การสร้างเสริมความปลอดภัย และความพร้อมในการเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาผลการเปรียบเทียบคะแนนทั้งหมดปรากฏว่า แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เช่นกัน

4.2 ผลการทดสอบการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างก่อนและหลังการใช้หลักสูตร โดยใช้การทดสอบแบบแมกนีมา ซึ่งปรากฏว่า พฤติกรรมส่วนใหญ่ของเด็กที่เป็นกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการทดลองมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนพฤติกรรมที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ การใส่เสื้อผ้าและรูดซิปได้เอง การใช้ช้อนรับประทานอาหารได้เอง การรินน้ำดื่มได้เอง และการทำความสะอาดภาชนะของตนเองได้

4.3 ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนที่ได้จากการทดสอบนักเรียนในระบบโรงเรียนกับเด็กที่เป็นกลุ่มตัวอย่างปรากฏว่า คะแนนที่ได้จากการทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขนิสัยที่ดี การสร้างเสริมความปลอดภัยไม่แตกต่างกัน ส่วนคะแนนที่ได้จากการทดสอบวัดความพร้อมในการเรียนแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาผลการเปรียบเทียบรวมทั้งหมดปรากฏว่า แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1

4.4 ผลการสัมภาษณ์ผู้ใช้หลักสูตรภายหลังการทดลอง ปรากฏว่า เป้าหมายของหลักสูตรมีความเป็นไปได้เหมาะสมกับสภาพของเด็กลูกกรรมกรก่อสร้าง จุดมุ่งหมายสอดคล้องกับเนื้อหาและเป้าหมาย หน่วยการเรียนแบ่งได้เหมาะสมดี เนื้อหาหลักสูตรควรเพิ่มเรื่องอาหารหลัก 5 หมู่ และการปฐมพยาบาล เน้นความปลอดภัยบนท้องถนน การปฏิบัติตามหลักสูตรมีบางเรื่องที่มีปัญหา ได้แก่ การฝึกให้เด็กรู้จักการอาบน้ำแปรงฟันภายหลังการรับประทานอาหารไม่สามารถทำได้อย่างต่อเนื่อง เพราะมีน้ำใช้จำกัด ส่วนรูปแบบหลักสูตรเหมาะสมดี

5 ผลการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตร

หลักสูตรสำหรับลูกกรรมกรก่อสร้างก่อนวัยเรียน ได้รับการพัฒนาปรับปรุงหลังจากการนำหลักสูตรไปทดลองใช้แล้ว โดยมีการพัฒนาปรับปรุงในด้านเนื้อหาและรายละเอียดภายในหลักสูตร เพื่อให้มีความถูกต้องเหมาะสมสามารถที่จะนำไปใช้ได้จริง

การอภิปรายผล

การอภิปายผลนี้ผู้วิจัยได้นำเฉพาะประเด็นที่สำคัญ ๆ จากแต่ละขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตรที่ได้ดำเนินการมาจนครบกระบวนการมาอภิปรายซึ่งมีดังต่อไปนี้

1 การสำรวจข้อมูลพื้นฐาน

ในการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน ผู้วิจัยได้ดำเนินการสำรวจข้อมูลในหลายประเด็น โดยออกทำการสำรวจตามชุมชนก่อสร้าง ใช้ทั้งการสังเกตและการสัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ รวมทั้งการตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวข้อง ต้องใช้ความพยายามอย่างมากในการที่จะให้ได้ข้อเท็จจริง ซึ่งมีข้อสังเกตว่าการสัมภาษณ์กรรมกรก่อสร้างเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการ บางครั้งผู้ถูกสัมภาษณ์ไม่กล้าที่จะตอบคำถามบางคำถามเช่น เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ผู้ถูกสัมภาษณ์จะพยายามหลีกเลี่ยงการอ้างถึงบริษัทมากที่สุด นอกจากนี้บางรายยังมีความรู้สึกว่าปัญหาหรือความต้องการของตนนั้นไม่มีใครจะสามารถช่วยเหลือได้อย่างจริงจัง ส่วนใหญ่จะรู้สึกเคยชินกับสภาพที่เป็นอยู่และยอมรับว่าลักษณะงานที่ตนเองกำลังประกอบอาชีพอยู่ก็จะต้องเผชิญกับสภาพดังกล่าว ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งคือ จำนวนกรรมกรก่อสร้างที่พักในแหล่งชุมชนก่อสร้างที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจะมีการย้ายเข้าและออกตลอดเวลา บางครั้งเมื่อมาได้ 2-3 วันแล้วไม่มีงานทำก็จะพากันย้ายไปที่ใหม่ต่อไป ดังนั้นการสำรวจจึงไม่สามารถแจงนับจำนวนกรรมกรหรือลูกกรรมกรก่อสร้างได้อย่างแน่นอน เมื่อพิจารณาผลจากการวิจัยเกี่ยวกับสภาพของชุมชนก่อสร้าง สภาพทางครอบครัวของกรรมกรก่อสร้าง วิถีทางของการเข้าสู่อาชีพกรรมกรก่อสร้าง ทัศนะเกี่ยวกับการศึกษาบุตร ตลอดจนปัญหาความต้องการมิได้แตกต่างไปจากเอกสารงานวิจัยที่ได้มีผู้วิจัยไว้หลายท่าน ดังเช่น การอพยพเข้ามาเป็นกรรมกรก่อสร้างของคนจังหวัดทางภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มากกว่าภาคอื่น ๆ (กรมแรงงาน. 2527: 1) หรือสภาพความเป็นอยู่ที่อยู่กันอย่างแออัด ไม่ถูกสุขลักษณะ มืดทึบ อุดอู้ เป็นแหล่งแพร่เชื้อโรคอย่างดี (นิภา สุวรรณแสง ตุมรสุนทร. 2529: 11, วัลลภ ตั้งคณานุรักษ์. 2530: 6) นอกจากนี้ กรรมกรส่วนใหญ่ยังต้องการเปลี่ยนอาชีพใหม่ เพราะได้ค่าจ้างจากการทำงานต่ำและไม่เคยได้รับสวัสดิการใด ๆ จากงานที่ทำ (พูนศุกร์ ผลดี. 2528: ช-ช) จากสภาพดังกล่าวแสดงว่า แม้ว่าสภาพเช่นนี้จะเกิดขึ้นมาหลายปีแล้วก็ตาม แต่ก็ยังไม่ได้รับการเหลียวแลและช่วยให้กลุ่มอาชีพนี้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น หรือยกระดับสภาพการดำรงชีวิตให้ดีขึ้นเลย ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสนใจมากกว่านี้ เพราะเชื่อว่าเมื่อสภาพความเป็นอยู่หรือสภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวดีแล้ว ก็ย่อมจะมีผลต่อการอบรมเลี้ยงดูบุตรให้ดีขึ้นตามต่อไป

2 การกำหนดประเด็นในองค์ประกอบของหลักสูตร

การวิจัยเชิงสำรวจเพื่อหาข้อมูลพื้นฐานนั้นเป็นการพิจารณาปัจจัยหรือสิ่งจำเป็นพื้นฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเด็กลูกกรรมกรก่อสร้าง อันจะนำมาใช้เป็นแนวทางการกำหนดประเด็นในองค์ประกอบของหลักสูตรที่จะพัฒนาขึ้นครั้งนี้ได้วางอยู่บนพื้นฐานตามสภาพความเป็นจริงต่าง ๆ ที่ผู้เรียนได้ประสบอยู่ และการสำรวจข้อมูลพื้นฐานได้กระทำการสำรวจในเรื่องเหล่านี้คือ สภาพของชุมชนก่อสร้างที่เด็กได้พักอาศัยอยู่ สภาพทางครอบครัวของเด็ก ปัญหาและความต้องการของพ่อแม่ของเด็กลูกกรรมกรก่อสร้าง การเอาใจใส่ดูแลบุตรของพ่อแม่ สภาพและความต้องการของเด็ก และความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องกับสภาพตัวเด็กและปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการช่วยเหลือด้านการศึกษา ซึ่งสรุปได้ดังภาพประกอบต่อไปนี้

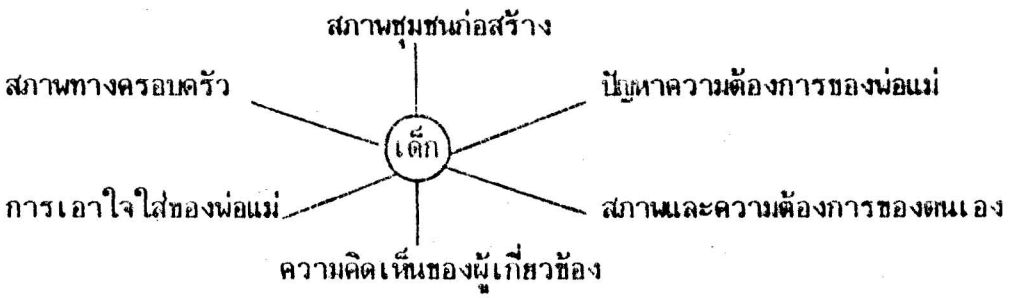

ภาพประกอบ 26 ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดองค์ประกอบของหลักสูตร

จากข้อมูลพื้นฐานทำให้เห็นว่า ขบวนการเข้ามาทำงานเป็นกรรมกรก่อสร้างนั้นไม่มีขั้นตอนที่ยุ่งยากมากนัก อีกทั้งเป็นงานที่หางาย ผู้ไม่มีฝีมือแรงงานก็สามารถเข้ามาทำได้เพียงแต่อาศัยแรงงานที่มีอยู่เพียงอย่างเดียว จัดได้ว่าเป็นงานที่ผู้อพยพมาจากต่างถิ่นส่วนหนึ่งจะเลือกประกอบเป็นอาชีพงานแรกก่อนเพื่อรองานที่ดีกว่า แต่จะมีบางส่วนที่ยึดประกอบอาชีพนี้โดยตรงเนื่องจากเข้าออกง่าย ไม่มีเงื่อนไขที่ยุ่งยาก และยังเป็นงานที่มีที่พักอาศัยฟรีอีกด้วย ทำให้ผู้อพยพเข้ามาหางานทำในกรุงเทพไม่ต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายไปกับเรื่องนี้ โดยบริษัทจะจัดหาที่พักให้อยู่รวมกันเป็นแหล่ง ลักษณะเช่นนี้จึงทำให้แหล่งชุมชนก่อสร้างมีบุคคลต่าง ๆ ที่มาจากหลายท้องถิ่นผลัดเปลี่ยนสับเปลี่ยนกันตลอดเวลา เด็กเล็กที่ติดตามครอบครัวมาด้วยก็จะต้องพบกับเพื่อนบ้านมากมายที่ไม่ค่อยซ้ำหน้ากัน เด็กจึงต้องปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นตลอดเวลา ดังนั้นในประเด็นนี้จึงได้กำหนดไว้

ในกิจกรรมการเรียนการสอนโดยจะพยายามให้มีกิจกรรมการเรียนร่วมกัน อาทิ การเล่นเกม หรือการปฏิบัติเป็นกลุ่ม เป็นต้น เพื่อฝึกให้เด็กได้รู้จักการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น

การสำรวจเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของการก่อสร้างและการจัดตั้งแหล่งที่พักให้กับกรรมกรก่อสร้างได้พักอาศัยอยู่พร้อมกับครอบครัว โดยที่พักดังกล่าวมักจะอยู่ใกล้หรือบริเวณเดียวกันกับการก่อสร้าง ซึ่งมีความอึกทึก เสียงดังจากการทำงานของเครื่องจักรในการก่อสร้าง ฝุ่นละอองจากการปัดกวาดหรือทิ้งเศษวัสดุก่อสร้างจากอาคาร หรือจากรถยนต์ที่วิ่งเข้าออกซึ่งฟุ้งกระจายอยู่ตลอดเวลา ลักษณะเช่นนี้จะเป็นอันตรายต่อร่างกายและจิตใจได้ เช่น เศษฝุ่นละอองอาจจะเข้าตาผู้ที่อยู่ใกล้ ๆ ทำให้เกิดการระคายเคืองในลูกตา น้ำตาไหล จนถึงอาการปวดอย่างรุนแรงได้ หรือความดังของเสียงที่อึกทึกและดังมากอาจทำให้สูญเสียการได้ยินได้ และจากการวิจัยของกรีนและโอนีล (Green and O'Neal. 1969:1) ที่ได้ศึกษาทดลองเพื่อตรวจสอบผลของระดับเสียงรบกวนต่อพฤติกรรมพบว่า ผู้ได้ยินเสียงดังตลอดเวลาจะมีพฤติกรรมก้าวร้าวที่รุนแรงกว่าผู้ได้ยินเสียงค่อย นอกจากนี้สภาพที่ตั้งของที่พักที่ใกล้การก่อสร้างอาจก่อให้เกิดอุบัติเหตุแก่เด็กเล็ก ๆ ที่พักอาศัยอยู่ซึ่งออกมาเล่นในบริเวณที่กำลังก่อสร้าง หรือต้องผ่านบริเวณก่อสร้างนั้นได้ เช่น กรณีของเด็กหญิงสร้อยเพชร บุญน้อย ที่วิ่งเล่นตกลงไปในหลุมเสาเข็ม หรือเด็กชายชิด ที่ถูกเศษวัสดุก่อสร้างหล่นใส่ทำให้พิการ เป็นต้น ดังนั้นจากลักษณะดังกล่าว จึงได้กำหนดไว้เป็นเป้าหมายหนึ่งของหลักสูตรที่ต้องการพัฒนาให้เด็กเล็กได้รู้จักการรักษาความปลอดภัยตนเองและอุบัติเหตุที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในบริเวณแหล่งก่อสร้าง นอกจากนี้ข้อมูลในส่วนนี้ยังได้กำหนดเป็นจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ตลอดจนเนื้อหาและสื่อของหลักสูตรที่สร้างขึ้น เช่น การเลือกสถานที่เล่น การรู้จักและป้องกันอุบัติเหตุภายในบริเวณการก่อสร้าง เป็นต้น

ข้อมูลทางด้านสภาพที่พักอาศัย สภาพห้องน้ำห้องส้วม สภาพการประกอบและการบริโภคอาหาร และสภาพการกำจัดขยะมูลฝอย ปรากฏว่าสภาพของที่พักกรรมกรก่อสร้างที่ทางบริษัทจัดไว้มีสภาพไม่ถูกสุขลักษณะ ร้อนอบอ้าวในตอนกลางวัน ชื้นแฉะ มืดทึบ และอยู่กันอย่างแออัดคับแคบ พื้นที่ภายในห้องพักมีน้อยมากต่อการอยู่ของสมาชิก ซึ่งประกอบด้วย พ่อแม่ และบุตร กิจกรรมทุกอย่างจะอยู่ในที่เดียวกันหมด ไม่ว่าจะเป็นการกิน การนอน หรือการพักผ่อนสันทนาการ ลักษณะเช่นนี้นอกจากจะมีผลเสียต่อสุขภาพทางร่างกายของผู้พักอาศัยแล้วยังมีผลเสียต่อสุขภาพจิตและพฤติกรรมด้วย ดังเช่นงานวิจัยของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน อรพินทร์ ชูชม และงามตา วนินทานนท์ (2529: 68) ที่ได้ศึกษาถึงสภาพแออัดของที่พักอาศัย จิตลักษณะ และการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองนักเรียนไทย สรุปผลได้ว่า การใช้ห้องนอนในหลายกิจกรรม จะทำให้ผู้อยู่อาศัยมีสุขภาพจิตไม่ดี รู้สึกแออัดมาก ซึ่ง

เกี่ยวพันไปถึงการปฏิบัติของพ่อแม่ต่อบุตร ทางด้านการให้ความรัก สนับสนุน การใช้เหตุผล การลงโทษทางกาย การควบคุมบุตรในมารดาและการใช้เหตุผลของบิดา ในทำนองเดียวกัน สภาพแออัดยังมีผลทำให้เด็กมีแนวโน้มที่จะเล่นกันอย่างก้าวร้าวรุนแรงขึ้น (นิศมัย วิบูลย์สวัสดิ์. 2528:10) ดังนั้นจากลักษณะของที่พักซึ่งขาดสุขลักษณะที่ดีและมีผลต่อสุขภาพร่างกายจิตใจและพฤติกรรมของเด็กนั้นจึงได้กำหนดไว้เป็นเป้าหมายหลักอีกอันหนึ่งของการจะพัฒนาให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสริมสร้างสุขนิสัยที่ดี เพื่อจะช่วยให้เด็กได้เผชิญอยู่ในแหล่งก่อสร้างได้อย่างปกติสุข นอกจากนี้แล้วยังได้กำหนดไว้เป็นจุดมุ่งหมายของหลักสูตร สื่อและเนื้อหาของหลักสูตรที่สร้างขึ้นอีกด้วย

จากการสำรวจเกี่ยวกับสภาพทางครอบครัวของลูกกรรมกรก่อสร้าง รวมทั้งการสำรวจปัญหาและความต้องการของกรรมกรก่อสร้าง ซึ่งปรากฏผลการวิจัยสอดคล้องกับการวิจัยของ นิภา สุวรรณแสง ตุมรสุนทร (2529) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการจัดบริการสังคมสงเคราะห์ทางการศึกษาสำหรับลูกกรรมกรก่อสร้างในเขตกรุงเทพมหานคร โดยศึกษาเฉพาะศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่ มักกะสัน 1 แห่ง พูนศุกร์ ผลดี (2528) ที่สำรวจความเป็นอยู่ของกรรมกรก่อสร้าง นิตยา โสตถิถาวร (2530) ศึกษาปัญหาและความต้องการของกรรมกรก่อสร้างและช่างก่อสร้าง ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ และมรกต สิงหะเขนทร์ (2518) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสภาพและปัญหาแรงงานในอุตสาหกรรมก่อสร้างอาคารในเขตกรุงเทพมหานครพบว่า สถานภาพและสภาพความเป็นอยู่ตลอดจนปัญหาและความต้องการของกรรมกรก่อสร้างมีลักษณะไม่แตกต่างกันหลายประการ อาทิ สภาพที่พักอาศัย สวัสดิการต่าง ๆ โดยเฉพาะปัญหาความยากจนของครอบครัวกรรมกรก่อสร้าง ทั้งนี้เพราะจากลักษณะของงานที่มีรายได้เป็นรายวัน รายได้น้อย ไม่มีรายได้อย่างอื่นเสริม ค่าใช้จ่ายไม่เพียงพอ สภาพเช่นนี้จึงมีผลต่อการเลี้ยงดูสมาชิกภายในครอบครัวให้มีความพอเพียงเกี่ยวกับเรื่องคุณภาพและปริมาณของอาหาร ตลอดจนการส่งเสริมพัฒนาการของบุตรให้เป็นไปอย่างเต็มที่ แม้ว่าการสำรวจครั้งนี้ พ่อแม่ให้ความสนใจเรื่องอาหารการกินของบุตรมากที่สุดก็ตาม แต่ไม่สามารถจะทำได้เต็มที่ เนื่องจากประสบปัญหาเรื่องเงินที่จะนำมาใช้จ่าย จึงอาจทำให้เด็กเป็นโรคขาดสารอาหารได้ ดังที่ศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่มูลนิธิเด็กได้สำรวจเด็กในแหล่งก่อสร้าง เดือนมิถุนายน พ.ศ.2525 พบว่า เด็กลูกกรรมกรก่อสร้าง 1 แห่ง ตกอยู่ในภาวะทุพโภชนาการสูงถึงร้อยละ 73.6 (วัลลภ ตั้งคณานุรักษ์. 2530:29) ซึ่งภาวะโภชนาการนี้ย่อมจะมีผลต่อทางสมองของเด็กก่อนวัยเรียนด้วย ดังจะเห็นได้จากการวิจัยของ อุไรวรรณ หงษ์เหมือน (2521)

พบว่า ภาวะโภชนาการที่แตกต่างกันจะทำให้เด็กมีเชาว์ปัญญาแตกต่างกันด้วย และการวิจัยในทำนองเดียวกันนี้ พบว่า อิทธิพลที่มีผลต่อภาวะโภชนาการของเด็กก่อนวัยเรียนขึ้นอยู่กับความบกพร่องทางเศรษฐกิจของครอบครัวที่จะมีผลต่อปริมาณและคุณภาพของอาหารที่เด็กบริโภค (กัลยา นาคเพชร. 2521) นอกจากนี้แล้วสภาพเศรษฐกิจของครอบครัวต่ำยังมีผลต่อการอบรมเลี้ยงดูบุตรของพ่อแม่ที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมไม่พึงปรารถนาขึ้นในตัวเด็กได้ ดังผลสรุปจากการวิจัยพบว่า มารดาที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ การอบรมเลี้ยงดูจะแตกต่างไปจากมารดาที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี และยังมีอิทธิพลต่อจริยธรรมของเด็กแตกต่างกันด้วย นั่นคือ เด็กที่มาจากครอบครัวฐานะทางเศรษฐกิจดี จริยธรรมจะสูงกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่ฐานะทางเศรษฐกิจต่ำกว่า (ฉวีวรรณ จิงเจริญ. 2528: 11) ดังนั้นในประเด็นนี้จึงพยายามมุ่งสอนให้เด็กรู้จักการเลือกรับประทานอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อตัวเองให้มากที่สุด แม้บางครั้งจะไม่สามารถเลือกได้แต่ก็ส่งเสริมให้มีการหาสิ่งทดแทนที่จะเกิดประโยชน์ต่อร่างกาย หลีกเลี่ยงการบริโภคอาหารที่เป็นโทษต่อร่างกาย สอนให้เด็กรู้จักมีระเบียบวินัย อดทนอดกลั้นและเสียสละ ซึ่งส่วนดังกล่าวจะกำหนดไว้เป็นเนื้อหาของหลักสูตรและสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมต่างๆ ไว้ในกิจกรรมการเรียนการสอนทุกกิจกรรม

ข้อมูลทางด้านการเอาใจใส่ดูแลบุตรของพ่อแม่ที่ได้จากการสำรวจ บุตรจะมีความใกล้ชิดแม่มากกว่าพ่อ เนื่องจากผู้มีรายได้มักเป็นพ่อเพียงผู้เดียว ส่วนแม่จะคอยดูแลบุตร เวลาเจ็บป่วยในขั้นแรกพ่อแม่มักซื้อยามาให้กินก่อน ผู้ที่ออกไปทำงานส่วนมากเป็นพ่อนั้นจะมีเวลาใกล้ชิดเด็กตอนหลังเลิกงานตอนเย็น แต่จากการสังเกตและสอบถามครูผู้สอนในศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่ที่ตั้งอยู่ในแหล่งก่อสร้างพบว่าส่วนใหญ่หลังเลิกงานกลับมาที่พักก็มักจะทำงานตรากตรำมาทั้งวัน ทำให้เหนื่อยอ่อน บางครั้งก็ออกไปตั้งวงดื่มเหล้ากับเพื่อนหรือทำงานนอกเวลา ดังนั้นช่วงระยะเวลาที่จะใกล้ชิดจึงมีน้อย ข้อมูลในส่วนนี้จึงกำหนดไว้ในสื่อและเนื้อหาของหลักสูตรส่วนหนึ่ง เช่น การให้เด็กรู้จักระมัดระวังการใช้ยา และอีกส่วนหนึ่งสอดแทรกไว้ในกิจกรรมการเรียนการสอน โดยพยายามให้ครูและเด็กได้มีโอกาสใกล้ชิดกัน มีการสนทนาแลกเปลี่ยนทัศนะกัน ซึ่งนอกจากจะทำให้เด็กได้เกิดความรู้สึกอบอุ่นแล้วยังช่วยให้มีการพัฒนาการทางภาษาดีขึ้นอีกด้วย

สำหรับข้อมูลจากการสังเกตสภาพตัวเด็กและการสัมภาษณ์ความต้องการของเด็ก พบว่าเด็กนั้นค่อนข้างจะสกปรกมอมแมม สวมเสื้อผ้าเก่า ๆ ขาดการเอาใจใส่ดูแลจากพ่อแม่ ทั้งทางด้านความสะอาดของร่างกายและความเป็นอยู่อื่น ๆ ลักษณะการปล่อยปละละเลยเช่นนี้ ไซมอน (ศิริพร หลิมศิริวงศ์. 2511: 25 อ้างอิงมาจาก Symon n.d.) ศึกษาพบว่า จะมีผลต่อ

บุคลิกภาพของเด็ก จะทำให้มีลักษณะเป็นคนก้าวร้าว เจ้าคิดเจ้าแค้น ชอบพูดปด ลักเล็กขโมยน้อย และหนีเรียนและจากการสัมภาษณ์ตัวเด็กนั้น บอกว่าพ่อแม่ทะเลาะกันบ่อย ไม่ค่อยพาออกไปเที่ยวนอกบ้านเลย ทั้งที่ตนเองต้องการจะไปไหนกับพ่อแม่มากที่สุด ต้องการให้พ่อแม่ซื้อของเล่นให้ สิ่งที่อยากได้มากที่สุดในตอนนี้ก็คือของเล่น ลักษณะของข้อมูลดังกล่าว จึงได้กำหนดไว้ในกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอน เกมการศึกษาต่าง ๆ ให้เด็กได้มีโอกาสได้เล่นมากที่สุด ส่วนข้อมูลจากการทดสอบสมรรถภาพพื้นฐานแสดงให้เห็นว่า เด็กที่เป็นกลุ่มตัวอย่างนี้มีความสามารถที่ควรจะได้รับการส่งเสริมเหมือนเด็กปกติโดยทั่วไป ข้อมูลส่วนนี้จึงได้กำหนดไว้เป็นเป้าหมายหนึ่งของการพัฒนาตัวเด็กลูกกรรมกรก่อสร้างให้มีความพร้อมที่จะเรียนในระดับการศึกษาภาคบังคับ อย่างไรก็ตาม ในการเตรียมความพร้อมนี้จะไม่กำหนดเป็นหน่วยการเรียนต่างหาก แต่จะสอนแทรกไว้ในแผนการเรียนทุกแผนของแต่ละหน่วยที่กำหนดซึ่งจะแทรกไว้ในลักษณะบูรณาการและจะพัฒนาในบางประเด็นที่จำเป็นเท่านั้น เพื่อให้มีความเหมาะสมกับเวลาของหลักสูตร

ส่วนข้อมูลจากความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพตัวเด็กและปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการช่วยเหลือด้านการศึกษาแก่ลูกกรรมกรก่อสร้างนั้น นำมาใช้ในการกำหนดระยะเวลาของหลักสูตร เนื้อหา รูปแบบหลักสูตร การประเมินผล ตลอดจนการบริหารหลักสูตรให้มีสภาพที่สอดคล้องกับความเป็นจริง

จากการที่ได้อภิปรายมาทั้งหมดนี้เพื่อให้มองเห็นว่า การรวบรวมข้อมูลพื้นฐานมาทั้งหมดนั้น แต่ละส่วนได้ถูกนำมาใช้กำหนดเป็นโครงร่างหลักสูตรสำหรับเด็กลูกกรรมกรก่อสร้างก่อนวัยเรียน อย่างไร แต่ในการเขียนหลักสูตร ผู้วิจัยจะนำส่วนที่เป็นรายละเอียดของข้อมูลพื้นฐานแต่ละด้านใช้เป็นตัวกำหนดรายละเอียดต่าง ๆ เกือบทุกองค์ประกอบของหลักสูตร ดังนั้นเพื่อให้มองเห็นภาพรวมเกี่ยวกับผลของการสำรวจข้อมูลพื้นฐานว่าได้ถูกกำหนดไว้ในส่วนใดขององค์ประกอบหลักสูตร ซึ่งสามารถแสดงได้ดังตาราง

ตาราง 6 การกำหนดโครงร่างหลักสูตรจากข้อมูลพื้นฐานที่ได้จากการสำรวจ

ประเด็น	องค์ประกอบหลักสูตร						
	เป้าหมาย	จุดมุ่งหมาย	เนื้อหา	กิจกรรมการเรียน	สื่อ	การประเมินผล	การบริหารหลักสูตร
สภาพชุมชนก่อสร้าง							
- ลักษณะของชุมชน	*	*	-	-	-	-	-
- สภาพแวดล้อมของการก่อสร้างและจัดตั้งแหล่งที่พัก	*	*	*	*	*	-	-
- สภาพที่พัก ห้องน้ำ ห้องส้วม การประกอบและการบริโภคอาหาร							
สภาพการกำจัดขยะมูลฝอย	*	*	*	*	*	-	-
สภาพทางครอบครัว							
- สภาพทั่วไป	-	-	-	*	*	-	-
- ปัญหาความต้องการของพ่อแม่	-	-	-	*	-	-	-
- การเอาใจใส่ดูแลบุตร	-	-	-	*	*	-	-
สภาพและความต้องการของเด็ก							
สมรรถภาพบางประการของเด็ก	*	*	*	*	*	*	-
ความคิดเห็นของผู้ให้ความช่วยเหลือ	-	-	*	-	-	*	*

3 การทดลองใช้หลักสูตร

จากการนำหลักสูตรไปทดลองใช้กับเด็กลูกกรรมกรก่อสร้างก่อนวัยเรียนที่อยู่ในศูนย์เด็กเล็ก-เคลื่อนที่มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก หมู่บ้านชวนชื่น ในเขตกรุงเทพมหานคร ตอนเริ่มแรกได้สำรวจเด็กก่อนการทดลองพบว่า มีเด็กก่อนวัยเรียนซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายจำนวน 34 คน แต่ในภายหลังได้ย้ายติดตามพ่อแม่ไปทำงานที่อื่นจึงเหลือเด็กที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพียง 26 คน ดังนั้นในการทดสอบผลที่ได้เพื่อให้แน่ใจว่าสามารถทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนก่อนและหลังการทดลองโดยใช้สถิติทีได้หรือไม่ ผู้วิจัยจึงได้ทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับความเป็นโค้งปกติของคะแนนโดยใช้การทดสอบภาวะสารูปสนิทดี ของ โคโมโกรอฟ ซึ่งเหมาะสมกว่าการใช้ ไคสแควร์ ทดสอบ เพราะข้อมูลมีจำนวนน้อย ถ้าหากใช้ ไคสแควร์ ข้อมูลควรมีจำนวนมากเพียงพอ การจัดชั้นของข้อมูลถ้าจำนวนชั้นน้อยเกินไปจะทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนมากในการคำนวณ ผลการทดสอบพบว่า ความแตกต่างของคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนและหลังในทุกฉบับมีการกระจายเป็นโค้งปกติ จึงได้ทำการทดสอบต่อไป ซึ่งผลการทดสอบพบว่า คะแนนจากการทดสอบภายหลังการทดลองสูงกว่าคะแนนจากการทดสอบก่อนการทดลองในทุกฉบับ ชี้ให้เห็นว่าหลักสูตรนี้สามารถจะพัฒนาให้เด็กเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขนิสัยที่ดี การสร้างเสริมความปลอดภัย ตลอดจนการพัฒนาทางด้านความพร้อมในการเรียนได้มากขึ้น ในภาพรวมทั้งหมดจากผลการทดสอบก่อนและหลังการทดลองพบเช่นเดียวกันว่าเด็กสามารถทำคะแนนได้มากขึ้น ซึ่งก็เป็นไปตามเกณฑ์ประสิทธิภาพของหลักสูตรในด้านของผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้น และจากการทดสอบความแตกต่างของการประเมินพฤติกรรมผู้เรียนก่อนและหลังการใช้หลักสูตรโดยให้ครูผู้สอนเป็นผู้ประเมิน ทั้งนี้เพราะครูผู้สอนจะเป็นผู้ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด สามารถเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้ดีกว่าผู้อื่น ก่อนทำการประเมินผู้วิจัยได้ชี้แจงจุดมุ่งหมายและทำความเข้าใจกับผู้ประเมินเป็นอย่างดี โดยให้ประเมินตามสภาพที่เป็นจริง ดังนั้นจากผลการประเมินเมื่อทดสอบการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างก่อนและหลังการใช้หลักสูตร โดยใช้การทดสอบหาการเปลี่ยนแปลงแบบแมกนีมา ปรากฏว่า เกือบทุกพฤติกรรมมีการเปลี่ยนแปลงขึ้น โดยก่อนเข้ารับการเรียนการสอนตามหลักสูตรเด็กมีพฤติกรรมที่ยังใช้ไม่ได้ แต่ภายหลังการทดลองแล้วใช้ได้ ยกเว้นพฤติกรรม การใส่เสื้อผ้าเอง การรับประทานอาหาร การรินน้ำดื่ม และการทำความสะอาดภาชนะตนเองที่ไม่เปลี่ยน ทั้งนี้เพราะก่อนการเข้ารับการเรียนการสอนตามหลักสูตรนี้ เด็กต้องช่วยเหลือตนเองอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นการรับประทานอาหารหรือการทำความสะอาดภาชนะ

ซึ่งจะเห็นได้จากการศึกษาในขั้นการสำรวจข้อมูลพื้นฐานที่เด็กประมาณ ร้อยละ 60.38 ที่ถูกพ่อแม่ใช้ทำงานบ้าน เช่น ล้างชาม กูบ้าน เป็นต้น ซึ่งเป็นสิ่งที่เด็กต้องกระทำอยู่เป็นประจำพฤติกรรมจึงใช้ได้ก่อนแล้ว อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างในเกือบทุกพฤติกรรมที่มีนัยสำคัญนั้น อภิปรายได้ว่ากลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้เป็นศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่ที่เริ่มเปิดดำเนินการใหม่เด็กที่เข้ามาในศูนย์ยังไม่ได้รับการให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งเหล่านี้มาก่อน และเมื่อเข้ามารับการเรียนการสอนก็ได้ให้ความรู้ความเข้าใจและฝึกการปฏิบัติต่าง ๆ เช่น การรับประทานอาหารไม่ให้หกเลอะเทอะ ฝึกเข้าแถวในการรับแจกอาหาร เป็นต้น จึงทำให้พฤติกรรมแตกต่างอย่างชัดเจน แสดงให้เห็นว่าหลักสูตรสามารถพัฒนาประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้ให้ดีขึ้นได้ อันเป็นไปตามเกณฑ์แสดงประสิทธิภาพของหลักสูตรที่กำหนดไว้เช่นกัน ผู้วิจัยคาดหวังว่า สิ่งที่เด็กได้รับไปจากการเรียนการสอนตามหลักสูตรนี้จะคงทนอยู่ในตัวเด็กแม้ว่าเด็กจะเคลื่อนย้ายไปอยู่ในแหล่งชุมชนก่อสร้างใหม่หรือกลับไปสู่ภูมิลำเนาเดิมก็ตาม และสิ่งหนึ่งที่จะช่วยเสริมความคงทนเหล่านี้ก็คือ การใช้ความรู้กับพ่อแม่ของเด็กเหล่าซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้เกี่ยวข้องควรกระทำควบคู่ต่อไป

นอกจากการทดสอบคะแนนความแตกต่างระหว่างคะแนนก่อนและหลังการทดลองแล้ว ผู้วิจัยยังได้นำคะแนนจากการทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขนิสัยที่ดี การสร้างเสริมความปลอดภัย และความพร้อมในการเรียนไปเปรียบเทียบกับเด็กในระบบโรงเรียนที่มีวัยเดียวกัน ปรากฏว่า คะแนนจากแบบทดสอบการสร้างเสริมสุขนิสัยที่ดี การสร้างเสริมความปลอดภัย นั้นไม่แตกต่างกัน ชี้ให้เห็นว่า ความรู้ความเข้าใจของเด็กลูกกรรมกรก่อสร้างเกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขนิสัยที่ดี และการสร้างเสริมความปลอดภัยใกล้เคียงกับเด็กในระบบโรงเรียนที่ได้รับการอบรมสั่งสอนและมีเนื้อหาหลักสูตรเรียนมาพอสมควร ซึ่งเป็นไปตามความคาดหมายของผู้วิจัยที่อย่างน้อยที่สุด หลักสูตรที่สร้างขึ้นสามารถทำให้เด็กผู้ด้อยโอกาสเหล่านั้นได้พัฒนาให้ใกล้เคียงกับเด็กในระบบโรงเรียนซึ่งถือเป็นเด็กปกติโดยทั่วไป และเมื่อทดสอบความแตกต่างด้านความพร้อมในการเรียนปรากฏว่า ยังแตกต่างกันอยู่ ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า หลักสูตรที่สร้างขึ้นนี้มีระยะเวลาการเรียนตามหลักสูตรประมาณ 2 เดือน เนื่องจากข้อจำกัดของเวลาและงบประมาณ ซึ่งเป็นช่วงที่สั้นกว่าเด็กในระบบโรงเรียนที่ได้รับการเตรียมความพร้อมมาเป็นเวลานาน อีกทั้งสภาพแวดล้อมทั้งทางบ้านและทางโรงเรียนก็เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความพร้อมทางการเรียน เช่น ฐานะทางครอบครัว การเอาใจใส่ของพ่อแม่ เป็นต้น นอกจากนี้หลักสูตรนี้ได้มุ่งเน้นการพัฒนาในหลายประเด็นพร้อมกันไป คือการสร้างเสริมสุขนิสัย ความปลอดภัย และจะเตรียมความพร้อมสอดแทรกเข้าไปในลักษณะบูรณาการ

จึงทำให้ด้านความพร้อมของเด็กลูกกรรมกรก่อสร้างต่ำกว่าเด็กในระบบโรงเรียน ซึ่งไม่เป็นไปตามเกณฑ์แสดงประสิทธิภาพหลักสูตรที่ตั้งไว้

อย่างไรก็ตาม เมื่อมองภาพรวมของหลักสูตรที่สร้างขึ้นจะเห็นว่าหลักสูตรสามารถพัฒนาเด็กลูกกรรมกรก่อสร้างซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางสังคมกลุ่มให้ดีขึ้นได้ในระดับหนึ่ง ทั้งด้านความรู้ความเข้าใจ และพฤติกรรมตลอดจนความพร้อมในทางการเรียน และเมื่อเทียบกับเด็กในระบบโรงเรียนที่ถือเป็นเด็กปกติโดยทั่วไปก็สามารถพัฒนาได้ใกล้เคียงในเกือบทุกด้านที่เป็นเป้าหมาย แม้ว่าจะไม่สูงกว่าก็ตาม ซึ่งย่อมจะเป็นไปได้ยาก เพราะความแตกต่างกันทั้งในด้านสภาพแวดล้อมที่โรงเรียน และที่บ้าน ตลอดจนสภาพทางครอบครัว ลักษณะงานของพ่อแม่ อีกทั้งระยะเวลาการเรียนตามหลักสูตรที่สร้างขึ้นซึ่งมีข้อจำกัดในแง่ของเวลาและงบประมาณ ซึ่งระยะเวลาของการพักอยู่ในชุมชนก่อสร้างแต่ละแห่งเป็นช่วงสั้นๆ ดังนั้นถ้าระยะการเรียนตามหลักสูตรเวลามากเกินไปจะทำให้เด็กได้รับการพัฒนาไม่ครบหลักสูตรต่อเนื่อง นอกจากนี้การสร้างหลักสูตรก็จำเป็นต้องอาศัยงบประมาณใช้ในการผลิตสื่อและการดำเนินการอื่น ๆ ให้เหมาะสมกับหลักสูตร โดยเฉพาะเด็กก่อนวัยเรียนเรื่องของสื่อเป็นสิ่งสำคัญมากในการจูงใจให้เด็กเรียน หรือสร้างความคิดรวบยอดให้เกิดขึ้น การใช้สื่อก็จำเป็นต้องใช้หลายอย่างสลับกันไป เนื่องจากช่วงเวลาความสนใจของเด็กอยู่ในระยะสั้น ดังนั้นงบประมาณก็เป็นข้อจำกัดประการหนึ่ง จากเหตุผลดังกล่าวหลักสูตรจึงต้องเน้นเฉพาะเรื่องที่สำคัญซึ่งอาจไม่พัฒนาได้ครอบคลุมทุกด้านเหมือนเด็กในระบบโรงเรียน แต่ก็กล่าวได้ว่า การพัฒนาเด็กลูกกรรมกรก่อสร้างให้มีระดับใกล้เคียงกับเด็กในระบบโรงเรียนนี้นับว่าหลักสูตรมีประสิทธิภาพอย่างดีพอ

4 การปรับปรุงหลักสูตร

ภายหลังการทดลองใช้หลักสูตรแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการปรับปรุงหลักสูตรอีกครั้ง โดยอาศัยข้อมูลจากการสังเกตและสัมภาษณ์ครูผู้สอนอย่างไม่เป็นทางการมาปรับปรุง นับว่าเป็นการปรับปรุงครั้งที่ 3 โดยครั้งแรกปรับปรุงจากคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ครั้งที่ 2 ปรับปรุงระหว่างดำเนินการทดลอง และครั้งที่ 3 ปรับปรุงภายหลังการทดลอง เพื่อต้องการให้เป็นหลักสูตรฉบับที่สมบูรณ์สามารถนำไปใช้ได้ การปรับปรุงหลักสูตรได้มีการปรับกิจกรรมและสื่อบางอย่างให้เหมาะสม นอกจากนี้เอกสารหลักสูตร ผู้วิจัยได้พยายามจัดทำให้อยู่ในเล่มเดียวกัน โดยจะไม่แบ่งออกเป็นเล่ม ๆ เนื่องจากการดำเนินงานของศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่แต่ละแห่งมีการโยกย้ายไปในแหล่งชุมชนก่อสร้างแต่ละแห่งบ่อยครั้ง การรวมเป็นเล่มเดียวกันจะทำให้สะดวกในการเก็บรักษาและการศึกษาดู

รายละเอียดได้สะดวกกว่า อย่างไรก็ตาม หลักสูตรสำหรับลูกกรรมกรก่อสร้างก่อนวัยเรียนที่ได้พัฒนาขึ้นนี้ผู้วิจัยคาดว่า นอกจากประโยชน์ที่เด็กลูกกรรมกรก่อสร้างในเขตกรุงเทพฯ จะได้รับแล้วเด็กในที่อื่น ๆ ที่ประสบกับสภาพแวดล้อมหรือปัญหาลักษณะเดียวกันก็คงจะสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ แต่ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับการให้ความสำคัญของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ นอกเหนือไปจากศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่มูลนิธิสร้างสรรค์เด็กที่มีนโยบายหลักอันหนึ่งในการพัฒนาหรือให้การช่วยเหลือเด็กลูกกรรมกรก่อสร้างโดยเฉพาะ

ข้อเสนอแนะ

1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 หลักสูตรนี้ได้พัฒนาขึ้นจากสภาพความจำเป็นและสภาพแวดล้อมที่เป็นจริงของเด็กลูกกรรมกรก่อสร้าง โดยมีช่วงระยะเวลาในการเรียนการสอนสอดคล้องกับระยะเวลาที่เด็กจะอยู่ในชุมชนก่อสร้างแต่ละแห่ง เน้นเกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขนิสัยที่ดี การสร้างเสริมความปลอดภัยส่วนตน และการเตรียมความพร้อมในการเรียน สำหรับด้านการเตรียมความพร้อมนั้นเหมาะสำหรับเด็กที่ยังไม่ได้รับการเตรียมความพร้อมมาก่อน โดยหลักสูตรนี้จะเตรียมความพร้อมในเบื้องต้นให้ บางกรณีเด็กบางคนที่เรียนครบตามหลักสูตรแล้วแต่ยังคงอยู่ในชุมชนก่อสร้างเดิม ครูผู้สอนอาจเพิ่มการเตรียมความพร้อมในด้านอื่นๆให้ต่อไปดังนี้คือ ให้เริ่มการฝึกเขียนตัวเลขและตัวอักษร การเพิ่มของจำนวน การลดลงของจำนวน การบวก การลบ ฝึกทักษะการเล่าเรื่องราวที่ยาว ๆ ส่วนทางด้านสุขนิสัยและความปลอดภัยนั้นเน้นในเรื่องของการปฏิบัติโดยอาจเพิ่มเรื่อง การใช้ยา และการปฐมพยาบาลเบื้องต้น

1.2 ก่อนเริ่มการเรียนการสอน ผู้สอนควรจัดเตรียมอุปกรณ์การสอนและศึกษารายละเอียดหลักสูตรล่วงหน้า

1.3 กิจกรรมการเรียนการสอนในแผนการสอนแต่ละแผนเป็นเพียงแนวทางที่จะช่วยให้ผู้สอนสามารถจัดประสบการณ์ต่าง ๆ ให้กับผู้เรียนได้อย่างตรงเป้าหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้เท่านั้น ในสถานการณ์การสอนแต่ละครั้งผู้สอนอาจปรับกิจกรรมต่าง ๆ ให้เหมาะสมได้

1.4 เนื่องจากการเข้ามาเรียนในศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่ของเด็กกลุ่มเป้าหมายนี้ไม่ใช่เป็นการศึกษาบังคับขึ้นอยู่กับความต้องการและลักษณะงานผู้ปกครอง จำนวนเด็กที่มาเรียนในศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่จึงเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เพราะเด็กแต่ละคนก็จะมีระยะเวลาในการอยู่ในชุมชน

ก่อสร้างแต่ละแห่งไม่เท่ากัน นอกจากนี้พื้นฐานทางด้านการเรียนของเด็กก็ไม่เท่ากัน ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรนี้ กิจกรรมเกี่ยวกับสุขนิสัยและความปลอดภัยเด็กสามารถเรียนรู้ด้วยกันได้ ส่วนกิจกรรมการเตรียมความพร้อมนั้น ผู้สอนอาจแบ่งออกเป็นกลุ่ม ๆ ตามพื้นฐานของผู้เรียน พวกที่พร้อมแล้วครูอาจเตรียมความพร้อม หรือสอนอย่างอื่นล่วงหน้าไม่จำเป็นต้องเป็นไปตามแผน สำหรับพวกที่ยังไม่มีพื้นฐานก็คงเตรียมความพร้อมตามลำดับขั้นของหลักสูตร ผู้สอนควรเน้นการสอนเป็นรายบุคคลให้มาก

1.5 การนำหลักสูตรไปใช้กับเด็กกลุ่มอื่น ๆ ควรได้พิจารณาสภาพแวดล้อม ตลอดจนสภาพการณ์ต่าง ๆ ให้เหมาะสมเสียก่อน อย่างไรก็ตาม หลักสูตรนี้อาจปรับบางส่วนใช้ได้กับเด็กที่อยู่ในแหล่งชุมชนแออัด และเด็กร่อนเร่

1.6 จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า มีเด็กลูกกรรมกรก่อสร้างที่อยู่ในวัยเรียนแล้วยังไม่ได้เรียน หรือพวกที่ออกกลางคันมีจำนวนไม่น้อยในแต่ละแห่ง และมีการโยกย้ายที่อยู่บ่อย ทำให้เด็กส่วนหนึ่งขาดโอกาสที่จะเข้าเรียนในระบบโรงเรียนได้อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นรัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจจะช่วยเหลือกลุ่มคนเหล่านี้โดยการจัดตั้งเป็นโรงเรียนสอนโดยเฉพาะ หรือกำหนดให้บริษัทก่อสร้างที่มีจำนวนคนงานมากให้มีครูประจำบริษัท ติดตามให้การศึกษาแก่เด็กเหล่านี้ได้อย่างต่อเนื่อง และภายหลังควรเปิดโอกาสให้สามารถเข้าเรียนต่อเนื่องในระบบโรงเรียนได้ในกรณีที่พ่อแม่ไม่มีการโยกย้ายที่อยู่ หรือในขณะที่เด็กย้ายไปอยู่ในชุมชนก่อสร้างแต่ละแห่ง รัฐบาลอาจเอื้ออำนวยความสะดวกให้กับเด็กสามารถเข้าเรียนในโรงเรียนใกล้ ๆ ที่พักได้โดยไม่มีเงื่อนไขมากนัก นอกจากนี้ควรมีการจัดสอนวิชาชีพหรือเตรียมอาชีพให้กับเด็กกลุ่มโตด้วย เพราะจากการศึกษาพบว่าผู้ปกครองส่วนใหญ่มิได้คาดหวังว่าจะให้บุตรได้เรียนสูงเท่าไร เพียงแต่ต้องการให้บุตรมีอาชีพเท่านั้น นอกจากอาชีพกรรมกรก่อสร้าง เพราะผู้ปกครองเห็นว่าเป็นอาชีพที่ลำบาก ไม่ต้องการให้บุตรมาประกอบอาชีพนี้

1.7 รัฐบาลควรให้ความสำคัญกับหน่วยงานที่พัฒนาเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนให้มากขึ้น โดยเฉพาะเด็กผู้ด้อยโอกาสทางสังคมที่มีจำนวนไม่น้อยในประเทศไทย รัฐควรเป็นแกนนำในการพัฒนาบุคคลกลุ่มนี้ นอกจากนี้ควรมุ่งที่จะพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพชีวิตตลอดจนการฟื้นฟูสภาพเศรษฐกิจของคนในชนบทให้ดีขึ้นอย่างจริงจัง เนื่องจากบุคคลกลุ่มนี้เกือบทั้งหมดอพยพมาจากชนบท

1.8 จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า กรรมกรส่วนใหญ่มีฐานะยากจน มีหลายครอบครัวที่ภรรยาไม่ได้ประกอบอาชีพ เพียงแต่เลี้ยงดูบุตรอยู่กับที่พัก และมักมีเวลาว่างในช่วงกลางวัน ดังนั้น

เพื่อเป็นการเสริมรายได้และฝึกให้มีอาชีพสำหรับแม่บ้าน ควรมีการจัดสอนวิชาชีพหรืองานที่จะสามารถทำได้ในช่วงเวลาว่างให้กับกลุ่มแม่บ้านเหล่านี้ นอกจากนี้อาจมีการให้ความรู้ทางด้านอื่น ๆ อาทิ การอบรมเลี้ยงดูบุตร หรือการสาธารณสุขขั้นพื้นฐานควบคู่ไปด้วย ซึ่งจะทำให้หลักสูตรมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

1.9 งานวิจัยเรื่องนี้นอกจากมูลนิธิที่ให้ความช่วยเหลือเด็กลูกกรรมกรก่อสร้างจะสามารถนำส่วนที่เป็นหลักสูตรไปใช้ในการพัฒนาตัวเด็กแล้ว กรมการประชาสงเคราะห์ หรือกรมการศึกษานอกโรงเรียนก็สามารถนำไปปรับใช้ในการพัฒนาเด็กผู้ด้อยโอกาสทางสังคมกลุ่มอื่นได้ แม้กระทั่งสถาบันฝึกหัดครูก็สามารถนำไปให้นักศึกษาบางสาขาได้เรียนรู้เพื่อเป็นการเตรียมตัวก่อนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในภาคสนามต่อไปได้ นอกจากนี้สภากาชาดแห่งชาติควรได้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาแม่บ้านและบุตรในประเด็นอื่น ๆ ที่จำเป็นสำหรับการอยู่ในแหล่งก่อสร้าง อีกทั้งบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างควรตระหนักและมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพของประชากร โดยการจัดที่พักให้ถูกสุขลักษณะ หรือสวัสดิการต่าง ๆ ให้ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่

2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

2.1 ควรจะได้มีการจัดทำหลักสูตรในลักษณะนี้กับเด็กผู้ด้อยโอกาสกลุ่มอื่น ๆ ต่อไป

2.2 หลักสูตรที่จำกัดขึ้นนี้เป็นหลักสูตรระยะสั้นอาจไม่ครอบคลุมทุกด้าน เนื่องจากมีข้อจำกัดในแง่ของงบประมาณ ระยะเวลาดำเนินงาน และตัวผู้เรียน ดังนั้นอาจมีการจัดทำหลักสูตรที่ต่อเนื่องจากหลักสูตรนี้ต่อไป โดยศึกษาถึงประเด็นของความจำเป็นและความสำคัญอื่น ๆ ที่เด็กกลุ่มนี้ควรจะต้องได้รับการพัฒนา เช่น อาชีพต่าง ๆ (สำหรับเด็กโต) เป็นต้น หรือนอกนี้อาจจัดทำหลักสูตรสำหรับการให้ความรู้กับกรรมกรก่อสร้าง อาทิ กฎหมายแรงงานเบื้องต้น การสาธารณสุขขั้นมูลฐาน การอบรมเลี้ยงดูบุตร เป็นต้น

2.3 การศึกษาติดตามผลผู้เรียนตามหลักสูตรหรือการปรับปรุงหลักสูตรเมื่อเวลาผ่านไปหลายปี ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็กกลุ่มเป้าหมายนี้ให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 พ.ศ.2530-2534. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, ม.ป.ป.

"โครงการศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่ มูลนิธิเด็ก.", ม.ป.ท., ม.ป.ป.. อัดสำเนา.

จรรจา สุวรรณทัต และคนอื่นๆ. ทัศนคติของปู่ย่าตายายและบิดามารดาที่มีต่อกันในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กและผลที่มีต่อลักษณะนฤติกรรมบางประการของเด็กกรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529. (รายงานการวิจัย ฉบับที่ 33)

ฉวีวรรณ กินาวงศ์. การศึกษาเด็ก กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิมเณศ, 2526.

ฉวีวรรณ จิงเจริญ. การใช้สื่ออุปกรณ์ของเล่นเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนเด็กระดับก่อนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, 2528. (เอกสารการนิเทศการศึกษา ฉบับที่ 277)

ชมพันธุ์ กุญชร ณ อยุธยา เอกสารเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2525, อัดสำเนา.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน อรพินทร์ ชูชม และงามตา วนินทานนท์. ปัจจัยทางจิตวิทยานิเวศที่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของมารดาไทย. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2528. (รายงานการวิจัย ฉบับที่ 32)

ทิศนา แขมมณี "การประเมินผลหลักสูตร.", ในรายงานการประชุมวิจัยการศึกษาประจำปี 2519. หน้า 228-239. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2519.

"ที่มา และสภาพปัญหาแรงงานอพยพย้ายถิ่น," หยาดเหงื่อ. 6-10; มกราคม-กุมภาพันธ์ 2530.

ไทย-อิสราเอล, ชมรม. เข้าใจเด็กก่อนวัยเรียน. ม.ป.ท, 2523.

ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล การพัฒนาหลักสูตรจากแนวคิดสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : อักษรบัณฑิต, 2529.

ธำรง บัวศรี. ทฤษฎีหลักสูตร เล่ม 1. กรุงเทพฯ : มงคลการพิมพ์, 2504.

นภัท ศิริสัมพันธ์. รายงานวิจัยเรื่องศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่ มูลนิธิเด็ก : บทหนึ่งของสวัสดิการสำหรับกรรมกรก่อสร้าง. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ม.ป.ป.

นวลละออ สุภาผล. จิตวิทยาพัฒนาการเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2523.

นิคม จันทรวิทูร. แรงงานและกฎหมายไทย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2526.

นิตยา โสตนิกาวร. การสำรวจปัญหาและความต้องการของกรรมกรก่อสร้างและช่างก่อสร้างในเขตอำเภอเมืองจังหวัดสมุทรปราการ. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2520. อัดสำเนา.

นิภา ทองไทย. รูปแบบหลักสูตรการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียนสำหรับพ่อแม่.ชุมชนเกษตรกรรมชนบท. ปริญญานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2525. อัดสำเนา.

นิภา สุวรรณแสง ตุมรสุนทร. รายงานการวิจัยเรื่องการจัดบริการสังคมสงเคราะห์ทางการศึกษาสำหรับลูกกรรมกรก่อสร้างในกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529.

ประดินันท์ อุปรมัย. การศึกษาเชิงประเมินระบบหลักสูตรจิตวิทยาการศึกษาในวิทยาลัยครูวิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521. อัดสำเนา.

ประนอม ชุ่มศรี ปรีดา เรืองเดช และพวงทอง หมื่นศรี. รายงานการค้นคว้าเรื่องความรู้สึกของลูกกรรมกรก่อสร้างที่มีต่อการเลี้ยงดูของบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2529. อัดสำเนา.

ปรียานุช รุ่งสว่าง. "เด็กลูกกรรมกรก่อสร้าง อนาคต(มืดดำ)ของชาติ," ไทยรัฐ. 22 กุมภาพันธ์ 2530. หน้า 6.

ผาณิต อังคทะวานิช. "อีสานวันนี้," แรงงานสัมพันธ์. 29(4) : 96-99 กรกฎาคม-สิงหาคม 2530.

พนัส หันนาคินทร์. การมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิมเณศ, 2521.

พิสมัย วิบูลย์สวัสดิ์. "ความก้าวร้าว, "ใน จิตวิทยาร่วมสมัย. หน้า 208-210. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สยามศึกษาจำกัด, 2528.

พวงทอง อ่อนจำรัส. "การจัดการศึกษาสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน," วารสารศึกษาศาสตร์ 10(1) : 53-62 ; ตุลาคม-มกราคม 2529.

พูนสุข บุณย์สวัสดิ์. "การเตรียมความพร้อม," วารสารการศึกษา. 11(4) : 17-24; มกราคม 2530.

พูนศุกร์ ผลดี. การสำรวจความเป็นอยู่ด้านต่าง ๆ ของกรรมกรก่อสร้างในเขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2528. อัดสำเนา.

ภิญโญ สาธร. หลักการศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สุภา, 2521.

มรกต สิงหะคเชนทร์. การวิเคราะห์สภาพและปัญหาแรงงานในอุตสาหกรรมก่อสร้างอาคารในเขตกรุงเทพมหานคร วิทยานิพนธ์ สส.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2522. อัดสำเนา.

แรงงานหญิงและเด็ก, กอง. รายงานการประเมินผลและการตรวจศึกษาวิจัยเรื่องการทำงานของหญิงและเด็กในกิจการก่อสร้าง กรุงเทพฯ : กรมแรงงาน กระทรวงมหาดไทย, 2527. อัดสำเนา.

แรงงาน,กรม. "สรุปสถานการณ์แรงงานไทยในช่วงไตรมาสที่ 1 ของปี 2530," สถานการณ์แรงงานไทย 1-6 ; มกราคม - มีนาคม 2530.

วลัยพร ปิ่นวิเศษ การนำเสนอแนวทางการสร้างหลักสูตรพัฒนาจริยธรรมของข้าราชการครูสังกัดกรมอาชีวศึกษา วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2529. อัดสำเนา.

วัลลภา ตั้งคณานุรักษ์. ชีวิตเด็กลูกกรรมกรก่อสร้าง. กรุงเทพฯ : รุ่งแสงการพิมพ์, 2530.

วิชัย วงษ์ใหญ่. "การพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจร," ใน รายงานการประชุมสัมมนาเรื่องการพัฒนาหลักสูตร. หน้า 29-43. กรุงเทพฯ : คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2519. อัดสำเนา.

วิชัย วงษ์ใหญ่. พัฒนาหลักสูตรและการสอนมิติใหม่. กรุงเทพฯ : ธเนศวรการพิมพ์, 2525.

วิทูร ชำรงวิชีสิติ. "กรรมกรและลูกกรรมกร ระเบิดเวลาลูกเก่าของมาร์กซ์," สยามรัฐ. 28 ตุลาคม 2529. หน้า 9.

ศราวุฒิ มหาสุวรรณวงศ์. "กรรมกรก่อสร้างกับค่าจ้างขั้นต่ำผลพวงที่ไม่เคยได้รับ," สยามรัฐ. 26 พฤศจิกายน 2529. หน้า 3.

สงัด อุทรานันท์. พื้นฐานและการพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพฯ : วงเดือนการพิมพ์, 2527.

สมบูรณ์ ตันยะ. การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพด้านการสอนของครูประจำการระดับประถมศึกษา. ปริญญานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2524. อัดสำเนา.

สมพงษ์ จิตระดับ. "หลักสูตรระยะสั้น ความต้องการที่แท้จริงของชีวิต," ประชาศึกษา. 35(9) : 7-12 , มิถุนายน 2528.

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. การประเมินโครงการประชุมะหลักการและการประยุกต์ใช้. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2524.

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. รวมบทความทางการประเมินโครงการ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.

ส่วนวิจัยเศรษฐกิจ "เศรษฐกิจครึ่งแรกของปี 2530 แนวโน้มครึ่งหลัง," วารสารเศรษฐกิจธนาคารกรุงเทพ จำกัด. 19(8) : 447-453 ; สิงหาคม 2530.

สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ, หน่วยศึกษานิเทศก์ คู่มือการนิเทศระดับก่อนประถมศึกษา สำหรับ ศน. สปช.. กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, ม.ป.ป.. (เอกสาร ศน. ที่ 38/2531)

สันต์ ธรรมบำรุง. หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร. กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศ กรมการฝึกหัดครู, 2527.

สุชาดา คณิสสรมงคล. สวัสดิภาพเด็กลูกกรรมกรก่อสร้าง : ศึกษารูปแบบการจัดบริการศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่ในเขตก่อสร้างกรุงเทพมหานคร วิทยานิพนธ์ สส.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529. อัดสำเนา.

สุนัตรา เกตุไนย รัญจวน ทองวุต และกรีทิพย์ ม้าไว. รายงานเรื่องโครงการศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่มูลนิธิเด็ก. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527.

สุภรณ์ ปรีชาอนันต์. "หลักสูตรเพื่อชีวิต," วารสารการศึกษานอกโรงเรียน. 21(122) : 55-57 ; ตุลาคม-พฤศจิกายน 2527.

สุภัททา นิยมะแพทย์. จิตวิทยาพัฒนาการ. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ : หอรัตนชัยการพิมพ์, 2527.

สุมิตร คุณานุกร. หลักสูตรและการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2523.

เสริมศรี ไชยศร. ระบบหลักสูตรการสอน. เชียงใหม่ : พระสิงห์การพิมพ์, 2526.

อรุณ บุญสวัสดิ์. ความเป็นไปได้ในการดัดแปลงหลักสูตรประถมศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522. อัดสำเนา.

อารี รังสินันท์. การสังเกตและการฝึกงานพฤติกรรมเด็ก ม.ป.ท., ม.ป.ป. อัดสำเนา.

เอกวิทย์ ณ ถลาง. "ข้อคิดเรื่องหลักสูตร," ใน คู่มือนิเทศการศึกษา หน้า 108 กรุงเทพฯ : วิทยาลัยครูสวนสุนันทา, 2521.

Beauchamp, George A. Curriculum Theory. Illinois : The Kagg Press, 1968.

Beane, Jame A., Conrad F. Toepher and Samuel Alessi. Curriculum Planning and Development. Boston : Allyn and Bacon, Inc., 1986.

Campbell, Donald T. and Julian C. Stanley. Experimental and Quasi - experimental Designs for Research. Chicago : Rand McNally College Publishing Company, 1963.

Choate, Joyce S. and others. Assessing and Programming Basic Curriculum Skills. Boston : Allyn and Bacon, 1987.

Good, Crater V. Dictionary of Education. 3nd ed. New York : McGraw-Hill Book Company, 1973.

Green, R.G. and O'Neal E.CL "Activation of Cue-Clicited Aggression by General Arousal," Journal of Personally and Social Psychology. 11 : 289-292 ; September. 1969.

Hammond, R. "Context Evaluation of Instruction in Local School Districts," Educational Technology. 1-17 ; January, 1969.

John Bowlby. Child Care ant the Growth of Love. Maryland : Penguin Books Inc., 1968.

Kerr, John F. "The Problem of Curriculum Reform," in The Curriculum Content, Design & Development. p. 178-206. Adinburg : Oliver & Boyd, 1971.

Krug, Edward A. Curriculum Planning. New York : Harper and Row, 1957.

Lewy, Arich. Planning the School Curriculum. Paris : Unesco, International Institute for Educational Planning, 1977.

Marascuilo, leonard A. and Maryellen McSweeney. Nonparametric and Distribution-Free Methods for the Social Sciences. California : Brooks/ Cole Publishing Campany, 1977.

Oliva, P.F. Developing the Curriculum. Boston : Brown and Company, 1982.

Popham, W. James. Educational Evaluation. Englewood Clifts : Prentice-Hall, 1975.

Saylor, J.G. and William M. Alexander. Curriculum Planning for Better Teaching and Learning. New York: Itolt, Rinehart and Winston, 19

Saylor, J.G. and William M. Alexander. Planning Curriculum for Schools New York: Rinehart and Winston, 1974.

Stufflebeam, D.L. "Toward a Science of Educational Evaluation," Educatio Techology. 1968.

Taba, Hilda. Curriculum Development : Theory and Practice. New York : Harcort, Brace and World Inc., 1962.

Tyler, Ralph W. Basic Principles of Curriculum and Instruction. Chicago: The University of Chicago Press, 1949.

Worthen, Blame R. and Jame R. Sanders. Educational Evaluation Theory and Practice. Washington : Charles A. Jones Publishing Co., 1973.

Zais, Robert S. Curriculum Principles and Foundations. New York : Harper and Row, 1976.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก. รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจโครงร่างหลักสูตร

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจโครงร่างหลักสูตร

1. ศาสตราจารย์ ดร.จรรจา สุวรรณทัต ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
2. รองศาสตราจารย์ ดร. วิชัย วงษ์ใหญ่ ภาควิชาอุดมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
3. รองศาสตราจารย์ ดร. สมบูรณ์ ชิตพงศ์ สำนักทดสอบทางการศึกษา และจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
4 รองศาสตราจารย์ ดร. ประนอม โอทกานนท์ ภาควิชาพยาบาลศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
5. อาจารย์ราศี ทองสวัสดิ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลสามเสน
6. ดร.วรนาท รักสกุลไทย หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ
7. อาจารย์เอื้องฟ้า สมบัติพานิช หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
8. แพทย์หญิงศิริกุล อิศรานุรักษ์ กองอนามัยครอบครัว กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ละออ ชุติกร ภาควิชาการศึกษาพิเศษ คณะวิชาครุศาสตร์ วิทยาลัยครูสวนดุสิต
10. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พยอม วงศ์สารศรี คณะวิทยาการจัดการ วิทยาลัยครูสวนดุสิต
11. อาจารย์ประนอม รอดคำดี ภาควิชาพยาบาลศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
12. รองศาสตราจารย์ จริยาวัตร คมพยัคฆ์ คณะพยาบาลศาสตร์ โรงพยาบาลศิริราช มหาวิทยาลัยมหิดล

ภาคผนวก ข. ค่าความยากและอำนาจจำแนกของแบบทดสอบ

ตาราง 7 ค่าความยาก (p) และอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขนิสัยที่ดี ฉบับที่ 1 และฉบับที่ 2

ฉบับที่ 1			ฉบับที่ 2		
ข้อ	p	r	ข้อ	p	r
กระป๋อง	0.5000	0.8462	งู	0.5000	0.8462
นก	0.6667	0.4675	กรรไกร	0.5666	0.3846
ใบไม้	0.5333	0.3077	หนังสือ	0.6333	0.5384
ดินสอ	0.7000	0.3846	นาฬิกา	0.6000	0.4675
ยางลบ	0.5333	0.4675	ฆ้อน	0.6667	0.3076
หวี	0.7000	0.3846	ตะปู	0.6333	0.2307
กระจก	0.6000	0.4615	เก้าอี้	0.6333	0.2307
ผัด	0.7000	0.3846	แก้วน้ำ	0.7000	0.3846
รองเท้า	0.3333	0.6154	ขวดน้ำ	0.6667	0.3076
ไม้บรรทัด			ดวงอาทิตย์	0.4333	0.5384
(มีด)	0.2667	0.6154	ลูกช่าง	0.3333	0.1538
(หม้อ)	0.2000	0.3077	ต้นไม้	0.5333	0.4615
(จาน)	0.9333	0.1538			
(เสื้อ)	0.6333	0.7692			
(หวี)	0.7666	0.2307			

ตาราง 8 ค่าความยาก (p) และอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างเสริมความปลอดภัย

ข้อ	p	r
ดวงจันทร์	0.7000	0.5625
ปากกา	0.5666	0.8125
บ้าน	0.8000	0.5000
ลูกกอฟล์	0.7333	0.6250
หมวก	0.5333	0.8750
จาน	0.8000	0.5000
ชาม	0.7666	0.4375
ช้อนซ่อม	0.8666	0.3750
ดอกไม้	0.8000	0.5000
ปลา	0.7333	0.6250
ร่ม	0.7333	0.6250
ท้อฟฟี่		
(มีด)	0.8100	0.3125
(ลูกบอล)	0.7000	0.5625
(น้อน)	0.8333	0.3125
(ตุ๊กตา)	0.8666	0.3750
(กรรไกร)	0.7000	0.5625
(ไม้)	0.6666	0.3750
ดินสอ	0.5000	0.3125

ภาคผนวก ค. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน

แบบสังเกตชุมชนก่อสร้าง

1. ผู้สังเกต .....
2. วันที่ทำการสังเกต .....
3. สถานที่ก่อสร้าง .....
4. จำนวนครอบครัวคนงานก่อสร้าง ..... ครอบครัว
5. จำนวนลูกคนงานที่อาศัยอยู่ด้วย ..... คน

ประเด็นการสังเกต	บันทึกการสังเกต
1. สภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของการก่อสร้าง	.....
1.1 ขนาดของการก่อสร้าง	.....
1.2 ระยะเวลาในการก่อสร้าง	.....
1.3 ความอึกทึกของการก่อสร้าง	.....
1.4 บรรยากาศขณะก่อสร้าง	.....
1.5 อื่น ๆ	.....
	.....
	.....
	.....
	.....
	.....
	.....
	.....
	.....
	.....

2. สถานที่พักอาศัยของคนงานก่อสร้าง	.....
2.1 ลักษณะของที่พัก	.....
2.2 ความหนาแน่นของที่พัก	.....
2.3 วัสดุที่ใช้ก่อสร้าง	.....
2.4 ขนาดของที่พักอาศัย	.....
2.5 จำนวนคนที่พักอยู่ในแต่ละห้องโดยเฉลี่ย	.....
2.6 สภาพความสะอาดภายในที่พัก	.....
และบริเวณรอบ ๆ	.....
2.7 สภาพของเด็กลูกกรรมกรก่อสร้าง	.....
- การแต่งกาย	.....
- บริเวณที่เล่น	.....
- การกินอยู่หลับนอน	.....
- การเลี้ยงดู	.....
2.8 อื่น ๆ	.....
3. ห้องน้ำห้องส้วม	.....
3.1 จำนวนห้องน้ำห้องส้วม	.....
3.2 สภาพของที่อาบน้ำ	.....
3.3 ที่ตั้งของห้องน้ำห้องส้วม	.....
3.4 ความสะอาดของห้องน้ำห้องส้วม	.....
3.5 อื่น ๆ	.....
	.....
	.....
	.....
	.....

4. การประกอบและบริโภคอาหาร 4.1 สถานที่การประกอบและบริโภคอาหาร 4.2 ความสะอาดของภาชนะและเครื่องใช้ในการบริโภคอาหาร 4.3 ลักษณะการบริโภคอาหาร 4.4 อื่น ๆ	....
5. การกำจัดขยะมูลฝอย 5.1 วิธีการกำจัดขยะมูลฝอย 5.2 สถานที่กำจัดขยะมูลฝอย 5.3 อื่น ๆ	....

แบบสัมภาษณ์

สภาพทางครอบครัวของลูกคนงานก่อสร้าง

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์นี้จะแบ่งออกเป็น 3 ตอน ให้ทำเครื่องหมาย ลงในช่องตามที่ได้รับคำตอบ และให้บันทึกคำตอบอื่น ๆ หรือสิ่งที่น่าสนใจในขณะทำการสัมภาษณ์ลงในช่องว่างทางขวามือ

ตอนที่ 1 สภาพส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์	บันทึกคำตอบและสิ่งที่น่าสนใจ
1. เพศ ◯ ชาย ◯ หญิง	
2. อายุ ..... ปี	
3. ระดับการศึกษา	
4. ภูมิลำเนาเดิม	
5. จำนวนบุตรทั้งหมด ..... คน	
6. จำนวนบุตรที่อยู่ด้วยกันในปัจจุบัน ..... คน	
7. เดิมก่อนที่จะมาประกอบอาชีพคนงานก่อสร้างได้ทำงาน ..... มาก่อน	
8. ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพรับจ้างก่อสร้าง .... ปี	
9. สาเหตุการเข้ามาประกอบอาชีพรับจ้างก่อสร้าง	
◯ ทำนาทำไร่ไม่ได้ผล	
◯ เข้ามาทำงานตามฤดูกาล	
◯ ไม่มีที่ทำกิน	
◯ ได้รับการชักชวนจากคนรู้จัก	
◯ อื่น ๆ (โปรดระบุ)	
10. จำนวนผู้มีรายได้จากการประกอบอาชีพ	
◯ ได้เป็นรายวัน ๆ ละ ..... บาท	
◯ ได้เป็นอาทิตย์ ๆ ละ ..... บาท	
◯ ได้ 10 วัน/ ครั้ง ๆ ละ ..... บาท	
◯ ได้ 15 วัน/ ครั้ง ๆ ละ ..... บาท	
◯ อื่น ๆ (โปรดระบุ) ..... จำนวน ..... บาท	
11. รายได้อื่นที่นอกเหนือจากงานที่ทำ	
◯ ไม่มี ◯ มี ได้แก่	

ตอนที่ 2 ปัญหาและความต้องการของคนงานก่อสร้าง	บันทึกคำตอบและสิ่งที่น่าสนใจ
สภาพที่พักอาศัย 1. ท่านมีปัญหาเกี่ยวกับที่พักอาศัยในปัจจุบันอย่างไร ◯ ไม่มีปัญหา ◯ มีปัญหา เนื่องจาก 1. ..... 2. ..... 3. ..... 2. เหตุการณ์ที่มักจะประสบบ่อยครั้งในการเข้ามาอยู่ในที่พัก ◯ ไม่มี ◯ ทะเลาะวิวาทกับเพื่อนห้องข้างเคียง ◯ ของหาย ◯ อื่น ๆ (โปรดระบุ) 3. ท่านต้องการความช่วยเหลือเกี่ยวกับที่พักอาศัยหรือไม่ ◯ ไม่ต้องการ ◯ ต้องการ ในด้านต่อไปนี้ 1. ..... 2. ..... 3. ..... สภาพเศรษฐกิจ 4. ในแต่ละเดือนท่านใช้จ่ายไปในทางใดมากที่สุด ◯ ค่าอาหาร ◯ ซื้อเสื้อผ้า ◯ ค่ารักษาพยาบาล ◯ อื่น ๆ (โปรดระบุ)	

ตอนที่ 2 ปัญหาและความต้องการของคนงานก่อสร้าง	บันทึกคำตอบและสิ่งที่น่าสนใจ
5. รายได้ที่ท่านได้รับเพียงพอกับค่าใช้จ่ายเพียงใด ◯ เพียงพอมีเหลือเก็บ ◯ พออยู่ไปวัน ๆ โดยไม่เดือดร้อน ◯ ต้องใช้จ่ายอย่างกระเหม็ดกระแหม่ที่สุด ◯ ไม่เพียงพอเลย ◯ อื่น ๆ (โปรดระบุ)	
6. สำหรับผู้รายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในครอบครัว ท่านทำอย่างไร ◯ ไม่ทำอะไรเลย ◯ ยืมญาติหรือเพื่อนบ้าน ◯ เบิกเงินล่วงหน้า ◯ จำนำของ ◯ อื่น ๆ (โปรดระบุ)	
7. ปัจจุบันท่านมีหนี้สินหรือไม่ ◯ มี ◯ ไม่มี	
8. สำหรับท่านที่มีหนี้สิน ท่านคิดว่าได้ก่อให้เกิดปัญหาขึ้นในครอบครัวเพียงใด ◯ ไม่มีผลแต่อย่างใด ◯ ก่อปัญหามาก ◯ มีบ้างแต่พอแก้ไขได้ ◯ อื่น ๆ (โปรดระบุ)	

ตอนที่ 2 ปัญหาและความต้องการของคนงานก่อสร้าง	บันทึกคำตอบและสิ่งที่น่าสนใจ
9. ท่านต้องการความช่วยเหลือเกี่ยวกับทางด้านครอบครัวหรือไม่ ◯ ไม่ต้องการ ◯ ต้องการ ในด้านต่อไปนี้ 1. ..... 2. ..... 3. ..... การประกอบอาชีพ 10. ท่านคิดว่าจะยึดอาชีพนี้ตลอดไปหรือไม่ ◯ ยึดตลอดไป ◯ ยังไม่แน่ใจ ◯ เปลี่ยนแน่ ๆ 11. สำหรับท่านที่จะเปลี่ยนอาชีพ ท่านได้วางแผนไว้หรือยังว่าจะไปทำอะไรต่อไป ◯ ยังไม่ได้คิด ◯ วางแผนไว้แล้วว่าจะไปประกอบอาชีพ ..... ◯ อื่น ๆ (โปรดระบุ) ..... 12. ท่านประสบปัญหาเกี่ยวกับการทำงานหรือไม่ ◯ ไม่มีปัญหา ◯ มีปัญหาในเรื่อง 1. ..... 2. ..... 3. ..... 13. ท่านต้องการความช่วยเหลือเกี่ยวกับการทำงานหรือไม่ ◯ ไม่ต้องการ ◯ ต้องการ ในด้านต่อไปนี้ 1. ..... 2. ..... 3.	

ตอนที่ 2 ปัญหาและความต้องการของคนงานก่อสร้าง	บันทึกคำตอบและสิ่งที่น่าสนใจ
การศึกษาของบุตร (ในส่วนนี้เฉพาะท่านที่มีบุตรตอบเท่านั้น) 14. จำนวนบุตรที่ท่านต้องส่งเสียให้เรียนหนังสือ ..... คน 15. ท่านมีความตั้งใจไว้อย่างไรเกี่ยวกับเรื่องการเล่าเรียนของลูก ◯ ยังไม่ได้คิด เนื่องจาก ..... ◯ ตั้งใจให้เรียนจบแค่การศึกษาภาคบังคับ ◯ ส่งเรียนไปเรื่อย ๆ ◯ อื่น ๆ ..... 16. ท่านมีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องการเล่าเรียนของลูกหรือไม่ ◯ ไม่มี ◯ มี เกี่ยวกับ 1. ..... 2. ..... 3. ..... 17. ท่านต้องการความช่วยเหลือเกี่ยวกับการเล่าเรียนของลูกหรือไม่ ◯ ไม่ต้องการ ◯ ต้องการ ในด้านต่อไปนี้ 1. ..... 2. ..... 3. ..... 18. ท่านคิดว่าลักษณะงานที่ทำอยู่ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการเรียนของลูกหรือไม่ ◯ ไม่เป็น ◯ เป็น เพราะ	

ตอนที่ 3 การเอาใจใส่ดูแลบุตร (เฉพาะที่นำบุตรมาอยู่ด้วยตอบ)	บันทึกคำตอบและสิ่งที่น่าสนใจ
1. ท่านให้ใครดูแลบุตรในขณะที่ท่านออกไปทำงาน ◯ ให้ญาติเลี้ยง ◯ ฝากคนข้างบ้าน ◯ ให้สามี/ภรรยา ซึ่งไม่ได้ทำงานเลี้ยง ◯ ปล่อยให้อยู่ตามลำพัง ◯ อื่น ๆ (โปรดระบุ)	
2. บุตรของท่านเคยได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคหรือไม่ ◯ เคย ◯ ไม่เคย	
3. กรณีบุตรเจ็บป่วย ส่วนมากท่านทำอย่างไร ◯ ซื้อยามากินเอง ◯ พาไปหาหมอ ◯ ปล่อยให้หายเอง ◯ อื่น ๆ (โปรดระบุ)	
4. ท่านใช้เวลาใดอยู่กับลูกเป็นส่วนใหญ่ ◯ ก่อนไปทำงาน ◯ หลังเลิกงาน ◯ ไม่แน่นอน ◯ ไม่มีเวลาให้ ◯ อื่น ๆ (โปรดระบุ)	
5. โดยปกติเมื่อบุตรทำผิดท่านมักทำอย่างไร ◯ ปล่อยไปเฉย ๆ ◯ ดุด่า ◯ เฆี่ยนตี ◯ อื่น ๆ (โปรดระบุ)	

ตอนที่ 3 การเอาใจใส่ดูแลบุตร (เฉพาะที่นำบุตรมาอยู่ด้วยตอบ)	บันทึกคำตอบและสิ่งที่น่าสนใจ

6. ท่านมักจะลงโทษบุตรโดยการเฆี่ยนตีในเมื่อบุตรทำผิดเกี่ยวกับเรื่องใดมากที่สุด .....

7. ท่านมักจะให้ความสนใจเอาใจใส่ดูแลลูกเกี่ยวกับเรื่องใดมากที่สุด .....

ปัญหาและความต้องการอื่น ๆ

1. ปัญหาอื่น ๆ นอกจากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นมีหรือไม่

◯ ไม่มี

◯ มี ได้แก่ 1. .....

3. .....

3. .....

2. ท่านคิดว่าใครจะเป็นผู้ที่พึ่งได้มากที่สุดในเวลาที่ต้องการความช่วยเหลือ

◯ พ่อแม่

◯ นายจ้าง

◯ ไม่มี

◯ อื่น ๆ (โปรดระบุ) .....

3. ท่านต้องการให้หน่วยงานของรัฐหรือเอกชนช่วยเหลือเกี่ยวกับเรื่องใดบ้าง

1. .....

2. .....

3. .....

แบบทดสอบสมรรถภาพพื้นฐาน ชุดที่ 1

คำชี้แจง ให้เด็กปฏิบัติตามกิจกรรมที่กำหนด แล้วสังเกตว่าสามารถทำได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดหรือไม่ โดยบันทึกผลการปฏิบัติลงในตารางข้างล่าง

ข้อ	กิจกรรม	ผลการปฏิบัติ	
		ทำได้	ทำไม่ได้
1.	อยู่นิ่ง ๆ ได้ 1 นาที		
2.	เดินปลายเท้าชิดส้นเท้าหน้าได้ 2/3 ครั้ง		
3.	หลับตายืนขาเดียว 10 วินาที		
4.	ยืนเขย่งบนปลายเท้า กางแขนออก 10 นาที		
5.	กระโดดด้วยเท้า กางแขนออก 10 วินาที		
6.	ปรบมือเป็นจังหวะแล้วให้เด็กปรบมือตาม		

บันทึกการสังเกตอื่น ๆ .....

.....

.....

.....

สถานที่ก่อสร้าง .....

ชื่อผู้ถูกทดสอบ .....

เพศ ◯ ชาย ◯ หญิง

อายุ ..... ปี

แบบทดสอบสมรรถภาพพื้นฐาน ชุดที่ 2

คำชี้แจง ให้เด็กวาดรูปลงในกรอบสี่เหลี่ยมให้เหมือนกับรูปที่กำหนดให้ทางซ้ายมือ

รูปที่กำหนด	วาดในช่องนี้	บันทึกการสังเกตอื่น ๆ
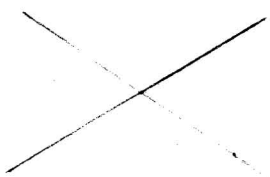		
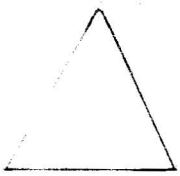		
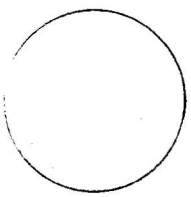		

แบบทดสอบสมรรถภาพพื้นฐาน ชุดที่ 3

กิจกรรมที่ให้เด็กปฏิบัติ ให้เด็กปั้นดินน้ำมันเป็นรูปต่าง ๆ ตามชอบใจ แล้วให้เล่าเกี่ยวกับสิ่งที่ปั้น บันทึกผลการปั้น

1. รูปที่ปั้น .....

2. เรื่องที่เล่าเกี่ยวกับสิ่งที่ปั้น
   - ◯ เล่าเป็นเรื่องราวติดต่อกัน
   - ◯ เล่าได้เป็นตอน ๆ
   - ◯ เล่าไม่ได้เลย
   - ◯ อื่น ๆ .....

3. ความคล่องแคล่วในการใช้นิ้วมือ
   - ◯ คล่องแคล่วมาก
   - ◯ คล่องแคล่วพอสมควร
   - ◯ ไม่คล่องแคล่ว

4. รายละเอียดของสิ่งที่ปั้น
   - ◯ มีรายละเอียดดี
   - ◯ มีรายละเอียดบ้าง
   - ◯ มีแต่โครงร่างไม่มีรายละเอียด
   - ◯ ไม่เป็นโครงร่างใด ๆ

บันทึกเรื่องราวที่เล่า
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

5. บันทึกการสังเกตอื่น ๆ .....
   .....
   .....
   .....

แบบทดสอบสมรรถภาพพื้นฐาน ชุดที่ 4

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถามหรืออธิบายความหมายของคำที่กำหนด

ข้อ	รายการ	ตอบได้	ตอบไม่ได้
1.	บอกชื่อ	.....	.....
2.	บอกอายุ	.....	.....
3.	บอกชื่อสีได้ 4 สี	.....	.....
4.	บอกชื่อวันในสัปดาห์ได้อย่างน้อย 5 วัน	.....	.....
5.	ชี้ที่ไหล่ของเด็กแล้วถามว่าเรียกว่าอะไร	.....	.....
6.	ชี้ที่ข้อศอกของเด็กแล้วถามว่า เรียกว่าอะไร ..	.....	.....
7.	อธิบายความหมายของคำต่อไปนี้	.....	.....
	ส้ม	.....	.....
	ถุง	.....	.....
	บ้าน	.....	.....
	เสื้อ	.....	.....
	หมา	.....	.....
	รัก	.....	.....
	เด็กดี	.....	.....
	เชื่อฟัง	.....	.....
	ชุกชน	.....	.....
8.	ฟังนิทานแล้วเล่าซ้ำได้	.....	.....

บันทึกคำตอบและการสังเกตอื่น .....

.....

.....

.....

แบบทดสอบสมรรถภาพพื้นฐาน ชุดที่ 5

คำชี้แจง 1. ให้เด็กดูรูปภาพแล้วตอบคำถามต่อไปนี้

1.1 รูปใดที่เหมือนกัน

1.2 ตำแหน่งและขนาดของรูปใดรูปหนึ่งจากภาพที่กำหนด

2. ให้ผู้บันทึกทำเครื่องหมายวงกลมล้อมรอบตัวอักษร ก. ข. หรือ ค.ตามที่เด็กตอบ และวงกลมล้อมรอบตัวอักษร ถ. หรือ ผ. ตามผลการตอบ

รูปที่	รูปที่เหมือนกัน	ผลการตอบคำถาม							
		วิเคราะห์		ความสัมพันธ์		ตำแหน่ง		ขนาด	
		รูป	ผล	รูป	ผล	รูป	ผล	รูป	ผล
1.	ก ข ค	ข,ค	.....	ก,ค	.....	ก	ถ. ผ.		
2.	ก ข ค	ก,ข	.....	ก,ค	.....			ก,ข	ถ. ผ.
3.	ก ข ค	ก,ค	.....	ข,ค	.....	ค	ถ. ผ.		
4.	ก ข ค	ก,ค	.....	ก,ข	.....	ข	ถ. ผ.		
5.	ก ข ค	ก,ค	.....	ข,ค	.....	ก	ถ. ผ.		
6.	ก ข ค	ก,ค	.....	ก,ข	.....			ก,ข	ถ. ผ.
7.	ก ข ค	ข,ค	.....	ก,ค	.....			ข,ค	ถ. ผ.
8.	ก ข ค	ข,ค	.....	ก,ข	.....	ก	ถ. ผ.		
9.	ก ข ค	ก,ข	.....	ก,ค	.....	ค	ถ. ผ.		
10.	ก ข ค	ข,ค	.....	ก,ข	.....			ก,ค	ถ. ผ.

หมายเหตุ ถ. หมายถึง ถูก

ผ. หมายถึง ผิด

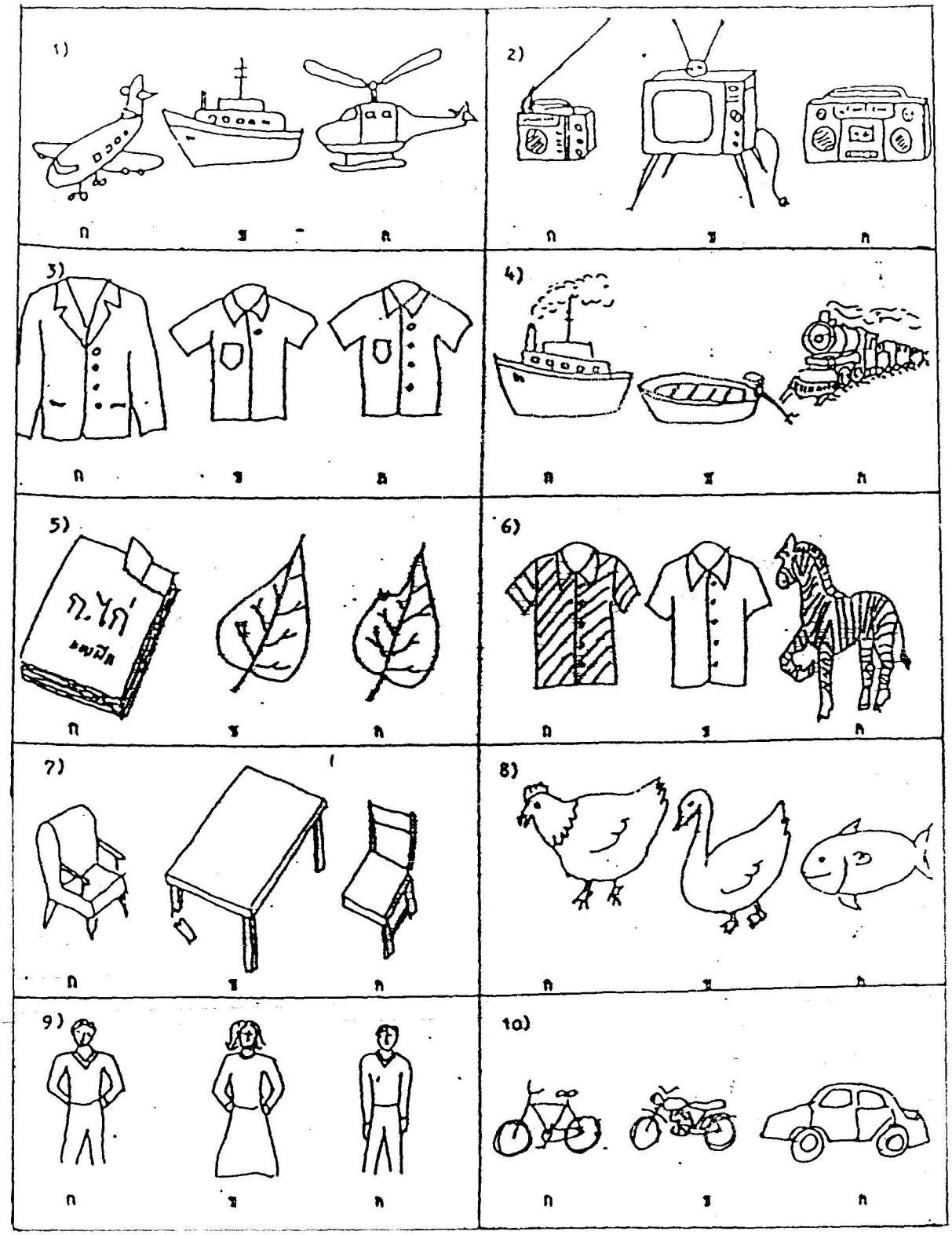
1)
ก
ข
ค
2)
ก
ข
ค
3)
ก
ข
ค
4)
ก
ข
ค
5)
ก
ข
ค
6)
ก
ข
ค
7)
ก
ข
ค
8)
ก
ข
ค
9)
ก
ข
ค
10)
ก
ข
ค

แบบสัมภาษณ์

สภาพความต้องการของลูกกรรมกรก่อสร้าง

สถานที่ก่อสร้าง .....

ชื่อผู้ถูกสัมภาษณ์ ..... วันที่สัมภาษณ์ .....

1. เพศ ◯ ชาย ◯ หญิง
2. อายุ ..... ปี
3. ตอนอยู่บ้านพ่อกับแม่ใช้ทำอะไรบ่อยที่สุด
   - ◯ ไม่เคยให้
   - ◯ ทำงานบ้าน
   - ◯ เลี้ยงน้อง
   - ◯ ซื้อของ
4. พ่อกับแม่ทะเลาะกันบ่อยไหม
   - ◯ ไม่เคยเลย
   - ◯ เคยบ่อย
   - ◯ ไม่ค่อยบ่อย
5. พ่อ/แม่เคยพาไปเที่ยวนอกบ้านหรือไม่
   - ◯ ไม่เคยเลย
   - ◯ เคยบ่อย
   - ◯ นาน ๆ ครั้ง
6. เวลาไปไหนอยากไปกับใครมากที่สุด
   - ◯ พ่อ/แม่
   - ◯ ญาติ
   - ◯ เพื่อน
   - ◯ อื่น ๆ (ระบุ)
7. พ่อกับแม่เคยเล่นด้วยหรือไม่
   - ◯ เคย
   - ◯ ไม่เคย
8. ได้กินขนมบ่อยเพียงใด
   - ◯ ไม่เคยเลย
   - ◯ เคยบ่อย
   - ◯ ไม่ค่อยบ่อย
9. ส่วนใหญ่ใครซื้อขนมให้กิน
   - ◯ พ่อ
   - ◯ แม่
   - ◯ ญาติ
   - ◯ ไม่มี
   - ◯ อื่น ๆ (ระบุ) .....
10. อยากได้อะไรจากพ่อแม่หรืออยากให้พ่อแม่ทำอะไรให้มากที่สุด
    - ◯ พาไปเที่ยว
    - ◯ ซื้อขนมให้กิน
    - ◯ ซื้อของเล่นให้
    - ◯ เล่นด้วย
    - ◯ อื่น ๆ (ระบุ)

11. พ่อกับแม่เคยซื้อของเล่นให้หรือไม่

◯ เคย

◯ ไม่เคย

12. ตอนนี้หนูต้องการอะไรมากที่สุด

◯ ของเล่น

◯ ขนม

◯ เสื้อผ้า

◯ ไปโรงเรียน

◯ อื่น ๆ (ระบุ)

13. อยากไปโรงเรียนหรือไม่

◯ อยาก เพราะ .....

◯ ไม่อยากเพราะ .....

14. ถ้าให้เงินหนู 10 บาท หนูจะเอาไปทำอะไรก่อนเป็นสิ่งแรก

.....

แบบสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง

คำชี้แจง ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ◯ ที่ตรงกันกับคำตอบและบันทึกคำตอบที่ได้ลงในช่องว่าง

1. หน่วยงานก่อสร้าง .....

2. สถานภาพ

   ◯ ครูผู้สอนในศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่

   ◯ ผู้ประสานงานโครงการศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่

3. ประสบการณ์ในการทำงาน ..... ปี

4. ในการดำเนินงานด้วยการให้การศึกษาแก่ลูกกรรมกรก่อสร้าง ที่ผ่านมาท่านประสบกับปัญหาและอุปสรรคอย่างไร

   -งบประมาณ

   ◯ ไม่มีปัญหา

   ◯ มีปัญหา เพราะ .....

   .....

   -หลักสูตรที่ใช้สอน

   ◯ ไม่มีปัญหา

   ◯ มีปัญหา เพราะ .....

   -สื่อและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดการศึกษา

   ◯ ไม่มีปัญหา

   ◯ มีปัญหา เพราะ .....

   -ความร่วมมือของผู้ปกครอง

   ◯ ไม่มีปัญหา

   ◯ มีปัญหา เพราะ .....

   .....

   -ความร่วมมือของบริษัทรับเหมาก่อสร้าง

   ◯ ไม่มีปัญหา

   ◯ มีปัญหา เพราะ .....

   .....

-อื่นๆ (ระบุรายการที่เป็นปัญหา)

.....

.....

5. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรบ้างเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้

-สภาพความเป็นอยู่โดยทั่วไปของกรรมกรก่อสร้าง

.....

.....

.....

-สภาพทางครอบครัวของลูกกรรมกรก่อสร้าง

.....

.....

.....

-สภาพของลูกกรรมกรก่อสร้าง

.....

.....

.....

-ระยะเวลาในการเรียนที่ศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่ในแหล่งชุมชนก่อสร้าง

.....

.....

.....

6. ความต้องการช่วยเหลือเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนสำหรับลูกกรรมกรก่อสร้าง

.....

.....

.....

7. ความต้องการในด้านอื่น ๆ .....

.....

.....

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงร่างหลักสูตร

แบบประเมินโครงร่างหลักสูตร

แบบประเมินฉบับนี้เป็นแบบประเมินโครงร่างหลักสูตร โดยมีจุดประสงค์ให้ท่านซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญได้กรุณาพิจารณาความเหมาะสม และความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร ขอให้ท่านทำเครื่องหมาย ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นมากที่สุด และเขียนข้อเสนอแนะอื่น ๆ

แบบประเมินจะมีอยู่ทั้งหมด 3 ตอน คือ แบบประเมินความเหมาะสมของโครงร่างหลักสูตร แบบประเมินความสอดคล้องของโครงร่างหลักสูตร และแบบประเมินความคิดเห็นเพิ่มเติม

ข้อมูลส่วนตัว ผู้เชี่ยวชาญสาขา .....

ประสบการณ์ในการทำงาน ..... ปี

สถานที่ทำงาน .....

ตอนที่ 1 แบบประมินความเหมาะสมของโครงร่างหลักสูตร

คำชี้แจง ให้ท่านพิจารณาว่าองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรในแง่มุมต่อไปนี้ มีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด

ประเด็นการประเมิน	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. หลักการของหลักสูตรเหมาะสมกับการนำไปปฏิบัติได้จริง	....	....	....	....	....
2. เป้าหมายของหลักสูตรเหมาะสมกับความต้องการของสังคม	....	....	....	....	....
3. เป้าหมายของหลักสูตรมีความเหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ของเด็ก	....	....	....	....	....
4. จุดมุ่งหมายของหลักสูตรเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน	....	....	....	....	....
5. จุดมุ่งหมายของหลักสูตรเหมาะสมกับการสร้างเสริมพัฒนาการของเด็ก	....	....	....	....	....
6. เนื้อหาของหลักสูตรเหมาะสมกับการเรียนรู้ของเด็ก	....	....	....	....	....
7. เนื้อหาของหลักสูตรเหมาะสมกับสภาพของเด็ก	....	....	....	....	....
8. เนื้อหาของหลักสูตรเหมาะสมกับการนำไปปฏิบัติได้จริง	....	....	....	....	....

ประเด็นการประเมิน	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
9. ความเหมาะสมของการกำหนดหน่วยการเรียน	....	....	....	....	....
10. ระยะเวลาในการเรียนตามหลักสูตรมีความเหมาะสม	....	....	....	....	....
11. ความเหมาะสมในการแบ่งเรื่องในแผนการเรียน	....	....	....	....	....
12. ความเหมาะสมในการแบ่งเรื่องในแผนการเรียนแต่ละแผนของแต่ละหน่วยการเรียน	....	....	....	....	....
13. การกำหนดเนื้อหาในแผนการเรียนแต่ละแผนมีความเหมาะสม	....	....	....	....	....
14. เนื้อหาในแผนการเรียนแต่ละแผนการเรียนเรียงลำดับได้อย่างเหมาะสม	....	....	....	....	....
15. กิจกรรมและวิธีสอนในแผนการเรียนแต่ละแผนเหมาะสมกับวัยของเด็ก	....	....	....	....	....
16. กิจกรรมและวิธีการสอนในแผนการเรียนแต่ละแผนเหมาะสมกับการฝึกทักษะต่าง ๆ ให้กับผู้เรียน	....	....	....	....	....
17. กิจกรรมและวิธีสอนในแผนการเรียนเหมาะสมกับการปฏิบัติได้	....	....	....	....	....
18. กิจกรรมและวิธีการสอนในแผนการเรียนเหมาะสมในการส่งเสริมความรู้ให้เกิดขึ้นแก่เด็ก	....	....	....	....	....
19. สื่อการเรียนเหมาะสมกับวัยของเด็ก	....	....	....	....	....
20. สื่อการเรียนเหมาะสมกับเนื้อหา	....	....	....	....	....
21. สื่อการเรียนเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการสร้างเสริมความรู้ให้แก่เด็ก	....	....	....	....	....
22. วิธีการประเมินผลในแต่ละแผนมีความเหมาะสมกับวัยของเด็ก	....	....	....	....	....

ประเด็นการประเมิน	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
23. วิธีการประเมินผลในแต่ละแผนเหมาะสมกับการปฏิบัติได้จริง	....	....	....	....	....
24. รูปแบบหลักสูตรมีความเหมาะสม	....	....	....	....	....

ตอนที่ 2 แบบประเมินความสอดคล้องของโครงร่างหลักสูตร

คำชี้แจง ให้ท่านพิจารณาว่าองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรมีความสอดคล้องกันมากน้อยเพียงใด

ประเด็นการประเมิน	สอดคล้อง	ไม่แน่ใจ	ไม่สอดคล้อง
1. หลักการของหลักสูตรกับเป้าหมายของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตร และหน่วยการเรียน	.....	.....	.....
2. เป้าหมายหลักสูตรกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตร หน่วยการเรียน	.....	.....	.....
3. จุดมุ่งหมายของหลักสูตรกับเนื้อหาหลักสูตร			
4. เนื้อหาหลักสูตรกับหน่วยการเรียน	.....	.....	.....
5. จุดมุ่งหมายของหลักสูตรกับจุดมุ่งหมายของหน่วยการเรียนแต่ละหน่วย	.....	.....	.....
6. จุดมุ่งหมายของหน่วยการเรียนกับจุดมุ่งหมายในแผนการเรียน	.....	.....	.....

ประเด็นการประเมิน	สอดคล้อง	ไม่แน่ใจ	ไม่สอดคล้อง
7. จุดมุ่งหมายในแผนการเรียนกับเนื้อหา กิจกรรม และวิธีสอน สื่อ และการประเมินผล	.....	.....	.....
8. เนื้อหาในแผนการเรียนกับกิจกรรมและวิธีสอน สื่อ และการประเมินผล	.....	.....	.....
9. กิจกรรมและวิธีสอนในแผนการเรียนกับสื่อ และวิธีการประเมินผล	.....	.....	.....
10. สื่อและการประเมินผลในแผนการเรียน	.....	.....	.....

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับโครงร่างหลักสูตร

คำชี้แจง ขอให้ท่านได้โปรดแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงแก้ไขโครงร่างหลักสูตรให้ดีขึ้นก่อนที่จะนำไปทดลองใช้ต่อไป

1. เป้าหมายหลักสูตร

_____

_____

_____

2. หลักการของหลักสูตร

_____

_____

_____

3. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

4. เนื้อหาของหลักสูตร

5. หน่วยการเรียน

6. แผนการเรียน

6.1 จุดมุ่งหมาย

6.2 เนื้อหา

6.3 กิจกรรมและวิธีสอน

6.4 สื่อ _____

_____

_____

6.5 การประเมินผล _____

_____

_____

7. รูปแบบหลักสูตร

_____

_____

_____

_____

8. อื่น ๆ

_____

_____

_____

_____

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการทดลอง

คะแนนที่ได้

ถ	
ผ	
ม	

ชื่อเด็ก ..... นามสกุล .....

เริ่มเวลา .....เสร็จเวลา .....

รวม ..... นาที

- -

แบบบันทึกคำตอบ

การวัดความพร้อมในด้านการเรียนของเด็กก่อนวัยเรียน

จัดทำโดย ศจ.ดร.จรรจา สุวรรณทัต และ ผศ.วันเพ็ญ พิศาลพงศ์

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

* * * * * * * *

1.	หนูชื่ออะไรคะ ?	ถ	ผ	ม
2.	หนูอายุเท่าไรแล้วคะ ?	ถ	ผ	ม
3.	หนูนามสกุลอะไรคะ ?	ถ	ผ	ม
4.	ชี้ไหล่ของหนูให้ดูหน่อยสิคะ ?	ถ	ผ	ม
5.	ชี้ปลายเท้าของหนูให้ดูหน่อยซิคะ ?	ถ	ผ	ม
6.	นี่เรียกว่าอะไรคะ ? (ชูนิ้วมือขึ้นหนึ่งนิ้ว)	ถ	ผ	ม
7.	นี่เรียกว่าอะไรคะ ? (ชี้ที่ข้อศอก)	ถ	ผ	ม
8.	นี่เรียกว่าอะไรคะ ? (ชี้ที่หัวเข่า)	ถ	ผ	ม
9.	ไหนหนูยกมือขึ้นข้างหนึ่งสิคะ	ถ	ผ	ม
10.	หนูลองกระโดดให้ดูหน่อยสิคะ	ถ	ผ	ม
11.	หนูพูดคำว่าสวัสดีค่ะดังๆ (สวัสดีครับ) ให้ฟังหน่อยสิคะ	ถ	ผ	ม
12.	หนูลองทำท่ากระดุกกระดิกหน่อยสิคะ	ถ	ผ	ม
13.	หนูช่วยเอารถสามล้อใส่ในจานใบใหญ่หน่อยสิคะ	ถ	ผ	ม
14.	หนูเอารถสีเขียวใส่ในจานสีแดงสิคะ	ถ	ผ	ม

15.	หนูเอารถสีเหลืองในใสในจานใบเล็กสิคะ	ถ	ผ	ม
16.	หนูเอารถสีน้ำเงินไว้ใต้จานสีฟ้าสิคะ	ถ	ผ	ม
17.	หนูเอารถ 2 คันวางข้างหลังจานอันกลางสิคะ	ถ	ผ	ม
18.	หนูช่วยเก็บของทั้งหมดให้ด้วยนะคะ	ถ	ผ	ม
19.	ถ้าหนูป่วยหนูต้องไปให้ใครรักษา (หมอ, พยาบาล)	ถ	ผ	ม
20.	ถ้าหนูต้องการจะดูเรือ จะไปดูได้ที่ไหนคะ (ทะเล, แม่น้ำ)	ถ	ผ	ม
21.	ถ้าหนูต้องการซื้อไม้ขีดไฟ จะไปซื้อได้ที่ไหนคะ	ถ	ผ	ม
22.	พระอาทิตย์ขึ้นตอนไหนคะ	ถ	ผ	ม
23.	ถ้าหนูอยากเขียนหนังสือ หนูจะต้องมีอะไรคะ	ถ	ผ	ม
24.	ถ้าหนูอยากเห็นช้าง หนูจะต้องไปดูที่ไหนคะ	ถ	ผ	ม
25.	แม่ของหนูทำอะไร (กิจกรรมที่ทำเป็นประจำ)	ถ	ผ	ม
26.	หมอฟันทำอะไรคะ (รักษาฟัน, ทำฟัน)	ถ	ผ	ม
27.	ครูทำอะไรคะ (สอนหนังสือ)	ถ	ผ	ม
28.	ฝนตกจากที่ไหนไปที่ไหนคะ (ฟ้าลงมาดิน)	ถ	ผ	ม
29.	พัดลมที่ติดเพดานหมุนยังไงคะ (ทำมือเป็นวงกลมโดยขวาง)	ถ	ผ	ม
30.	ลูกล้อรถยนต์หมุนยังไงคะ (ทำมือเป็นวงกลมโดยตั้ง)	ถ	ผ	ม
31.	หนูมีตากี่ตาคะ ?	ถ	ผ	ม
32.	ไหนหนูลองนับนิ้วมือดังๆ ให้ฟังหน่อยสิคะ (นับ 1-5)	ถ	ผ	ม
33.	หนูมีมือกี่มือคะ ?	ถ	ผ	ม
34.	รถจักรยานมีลูกล้อรถรวมกี่ล้อคะ ? (2-3 ล้อ)	ถ	ผ	ม
35.	รถยนต์มีลูกล้อรวมกี่ล้อคะ ? (4 ล้อ)	ถ	ผ	ม
36.	รถสามล้อมีลูกล้อรวมกี่ล้อคะ ?	ถ	ผ	ม
37.	กระดาษแผ่นนี้มีมุมกี่มุมคะ ?	ถ	ผ	ม
38.	หนูมีนิ้วเท้ากี่นิ้วคะ ?	ถ	ผ	ม
39.	ต้นไม้กับดอกไม้อันไหนใหญ่กว่ากันคะ ?	ถ	ผ	ม
40.	รถยนต์กับรถจักรยานอันไหนวิ่งช้ากว่ากันคะ ?	ถ	ผ	ม
41.	อิฐ 1 แผ่นกับรองเท้า 1 ข้าง อันไหนหนักกว่ากันคะ	ถ	ผ	ม

42-48 ใช้ฝาขวด

42.	หนูชี้ฝาขวดอันกลางให้ดูหน่อยสิคะ ?	ถ	ผ	ม
43.	หนูชี้ฝาขวดอันที่หนึ่งให้ดูหน่อยสิคะ ?	ถ	ผ	ม
44.	หนูชี้ฝาขวดอันสุดท้ายให้ดูหน่อยสิคะ ?	ถ	ผ	ม
45.	หนูชี้ฝาขวดอันที่สองให้ดูหน่อยสิคะ ?	ถ	ผ	ม
46.	ในสองกองนี้ กองไหนมีฝาขวดมากกว่ากันคะ (2 กับ 8)	ถ	ผ	ม
47.	ในสองกองนี้ กองไหนมีฝาขวดน้อยกว่ากันคะ (6 กับ 4)	ถ	ผ	ม
48.	กองไหนมีฝาขวดมากกว่ากันคะ (5 กับ 5)	ถ	ผ	ม

49-51 ดูรูป

49.	ในบรรดารูปเหล่านี้ รูปไหนคล้ายลูกล้อรถมากที่สุด จงชี้สิคะ	ถ	ผ	ม
50.	รูปไหนคล้ายท่อนไม้มากที่สุด จงชี้สิคะ	ถ	ผ	ม
51.	รูปไหนคล้ายกองทรายมากที่สุด จงชี้สิคะ	ถ	ผ	ม
52.	ไหนหนูลองเขียนเส้นให้เหมือนที่ครูเขียนนี้สิคะ (เส้นตรง หรือคดเล็กน้อยก็ได้)	ถ	ผ	ม
53.	ไหนหนูลองเขียนเส้นให้เหมือนรูปนี้สิคะ (รูปวงกลม)	ถ	ผ	ม
54.	ไหนหนูลองเขียนเส้นให้เหมือนรูปนี้สิคะ (รูปสี่เหลี่ยม)	ถ	ผ	ม
55.	ไหนหนูลองเขียนเส้นให้เหมือนรูปนี้สิคะ (รูปสามเหลี่ยม)	ถ	ผ	ม
56.	(ดินสอสี) อันนี้สีอะไรคะ ? (สีดำ)	ถ	ผ	ม
57.	(ดินสอสี) อันนี้สีอะไรคะ ? (สีแดง)	ถ	ผ	ม
58.	กลางคืนมีสีเหมือนสีอันไหนคะ ? (สีดำ, สีม่วง, หรือสีน้ำเงิน)	ถ	ผ	ม

59-60 ดูรูป

59.	หนูหยิบดินสอสีเหลือง แล้วขีดในวงกลมสิคะ	ถ	ผ	ม
60.	หนูหยิบดินสอสีเหลืองระบายสีในรูปสี่เหลี่ยมสิคะ	ถ	ผ	ม

61–62 ดูรูป

61. รูปสี่เหลี่ยม ถ ผ ม

62. สีม่วง ถ ผ ม

63–64 ดูรูป

63. รูปสามเหลี่ยม ถ ผ ม

64. สีส้ม ถ ผ ม

"เสร็จแล้ว ขอบใจหนูมากนะคะ"

.....

(ชื่อผู้สัมภาษณ์)

...../...../.....

(วันที่)

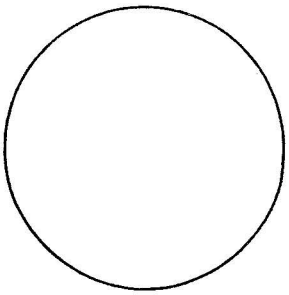

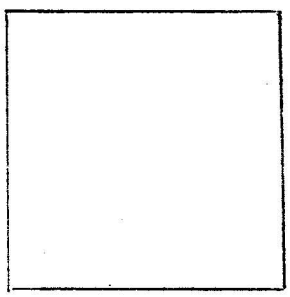

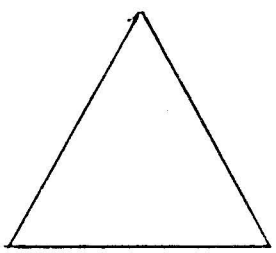

แบบทดสอบความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขนิสัยที่ดี

ฉบับที่ ๑

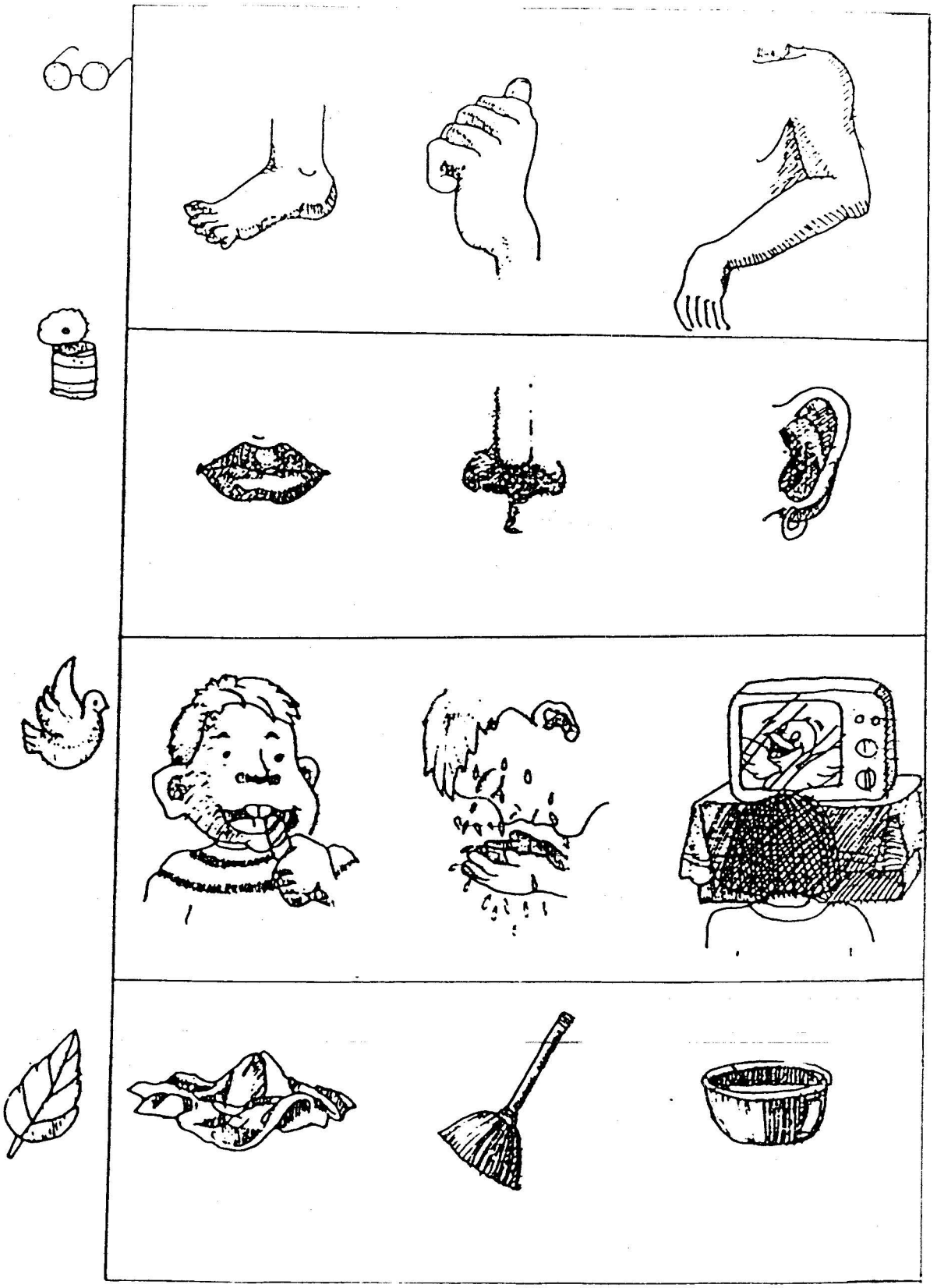

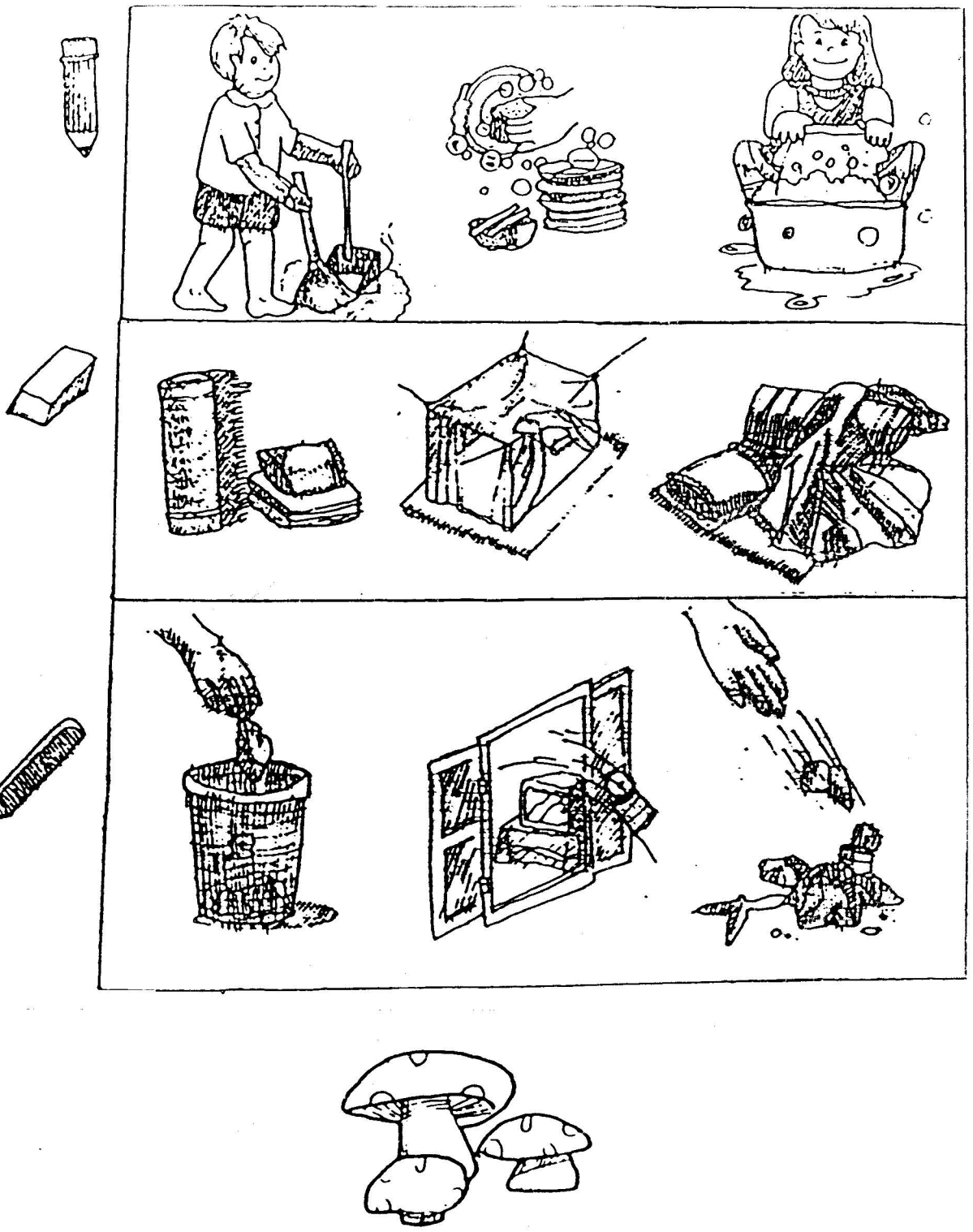

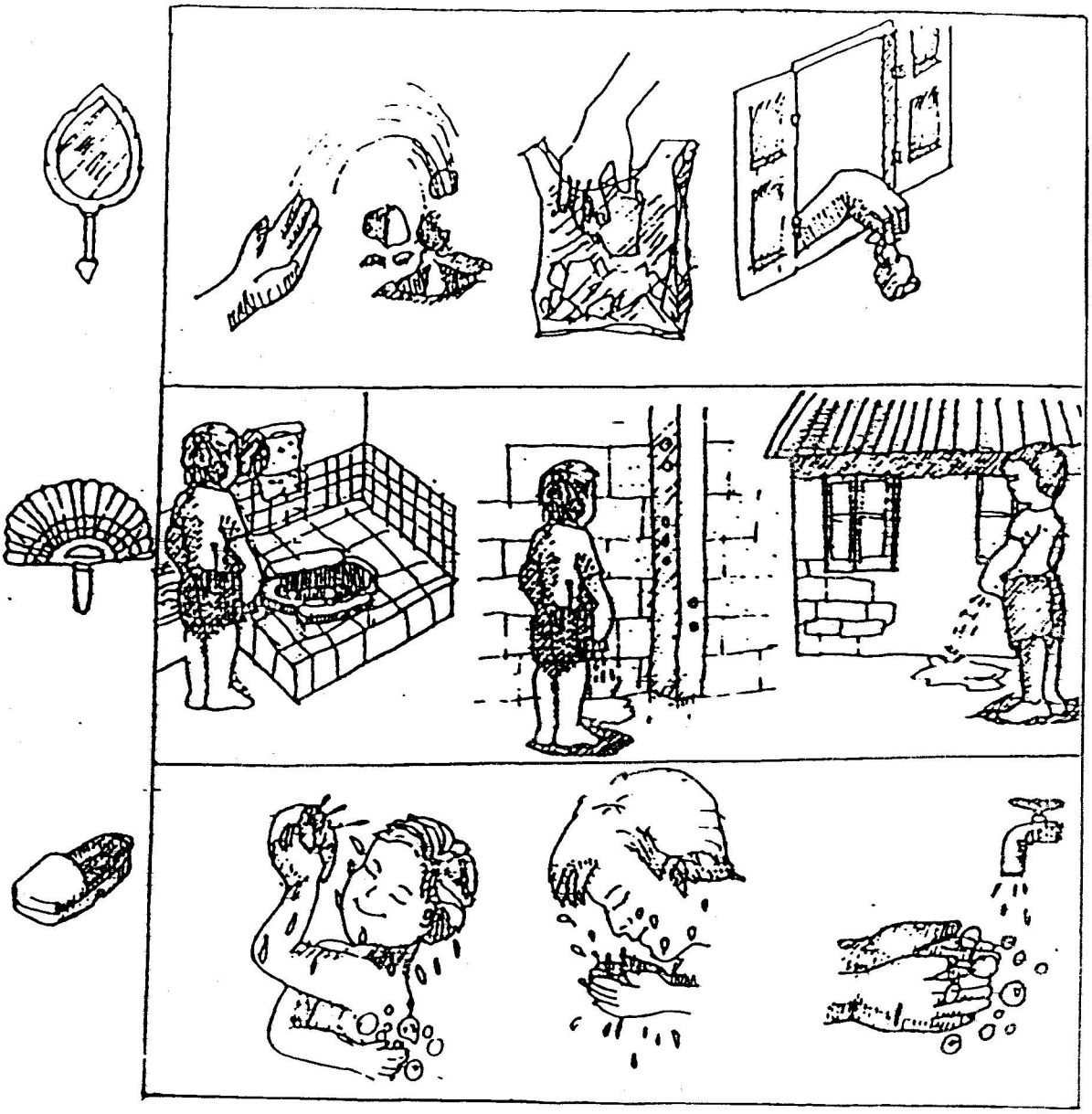

คำถามของแบบทดสอบวัดความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขนิสัยที่ดี

ฉบับที่ 1

ข้อ		แนวคำถาม
ตัวอย่าง	แว่นตา	เราใช้ส่วนใดในการจับของเล่น
	กระป๋อง	เรารู้ได้อย่างไรว่าดอกไม้นั้นมีกลิ่นหอมหรือกลิ่นเหม็น
	นก	ตื่นนอนแล้วควรทำอย่างไรก่อนเป็นสิ่งแรก
	ใบไม้	เราใช้อะไรถูบ้าน
	ดินสอ	ถ้าจะให้บ้านสะอาดเราควรทำอย่างไร
	ยางลบ	หลังจากลุกจากที่นอนแล้วเราควรทำอย่างไร
	หวี	เราควรทิ้งขยะอย่างไร
	กระจก	ถ้าต้องการทิ้งขยะแต่ไม่มีถังขยะเราควรทำอย่างไร
	พัด	ถ้าจะถ่ายปัสสาวะเราควรถ่ายที่ไหนจึงจะถูกต้อง
	รองเท้า	หลังจากถ่ายเสร็จและเมื่อออกจากห้องส้วมแล้วเราควรทำอย่างไรก่อน
	ไม้บรรทัด	ให้โยงเส้นต่อจุดเครื่องใช้ที่เกี่ยวข้องกัน

แบบทดสอบความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขนิสัยที่ดี ฉบับที่ 2

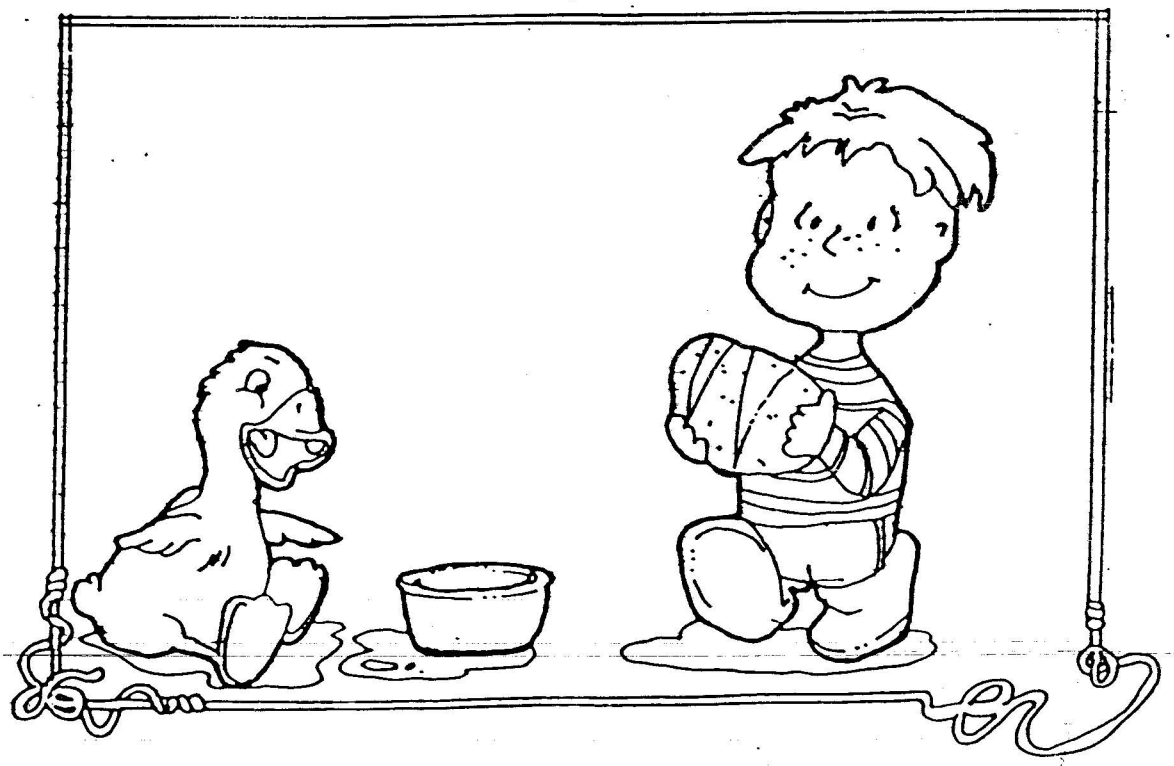

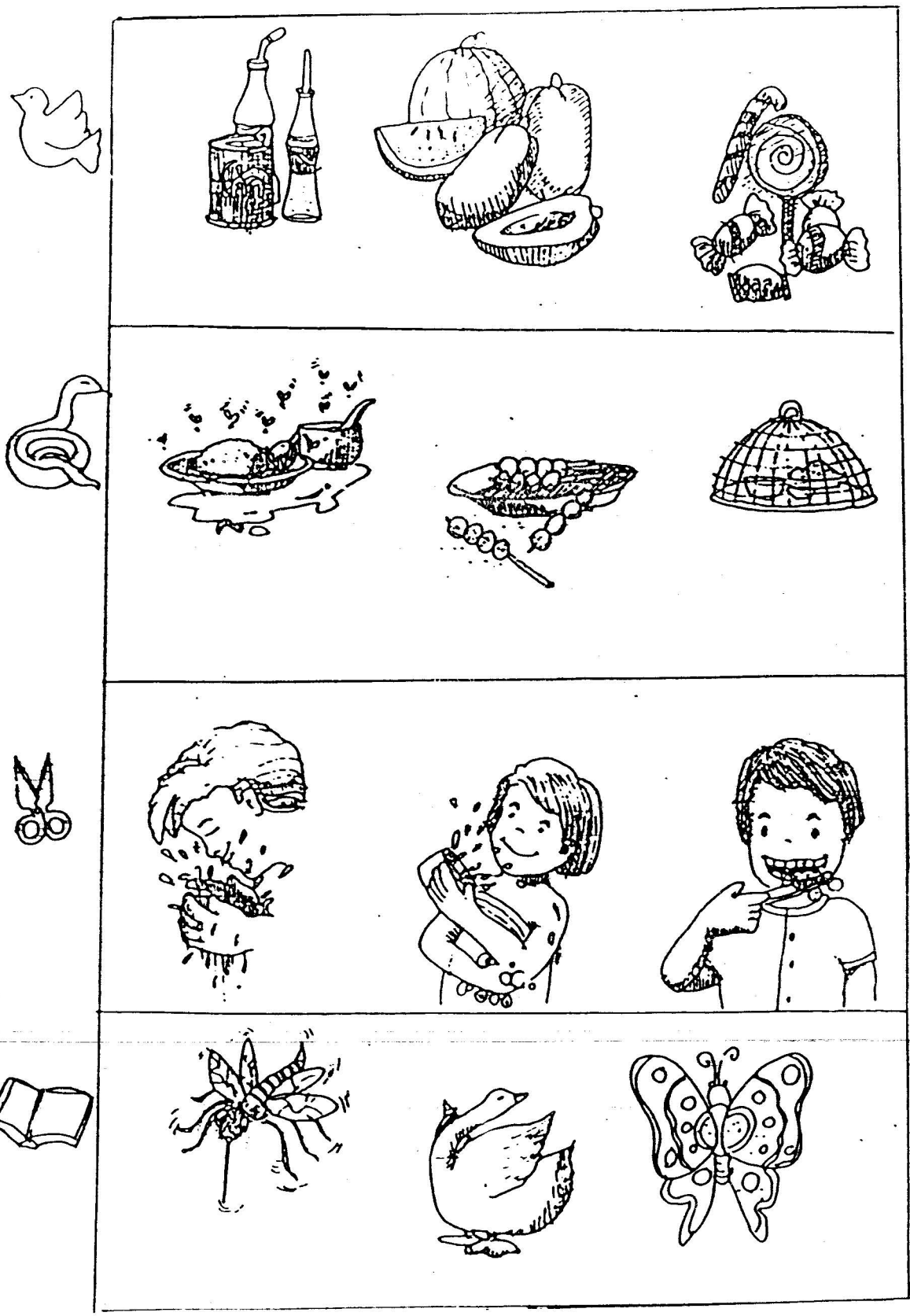

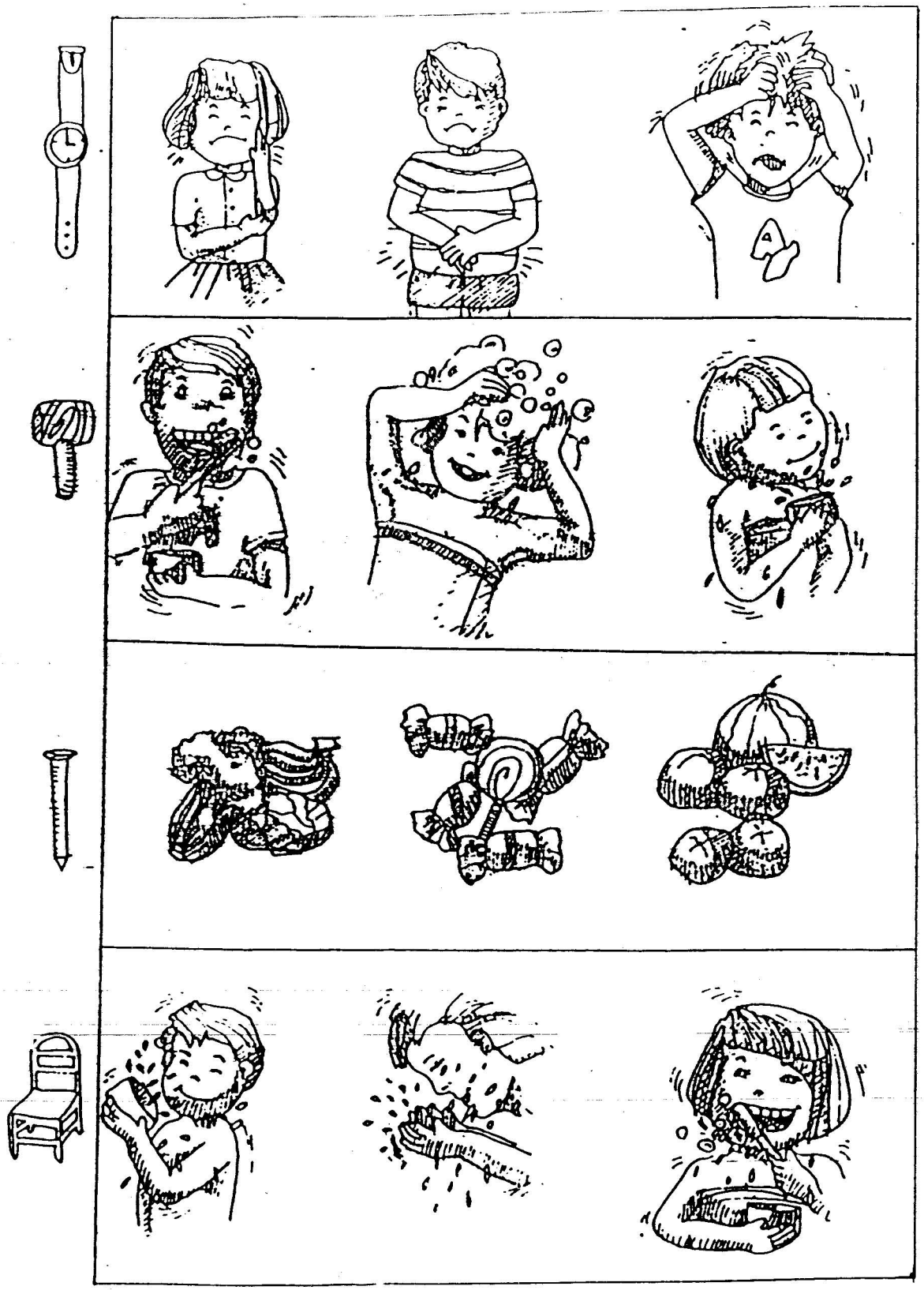

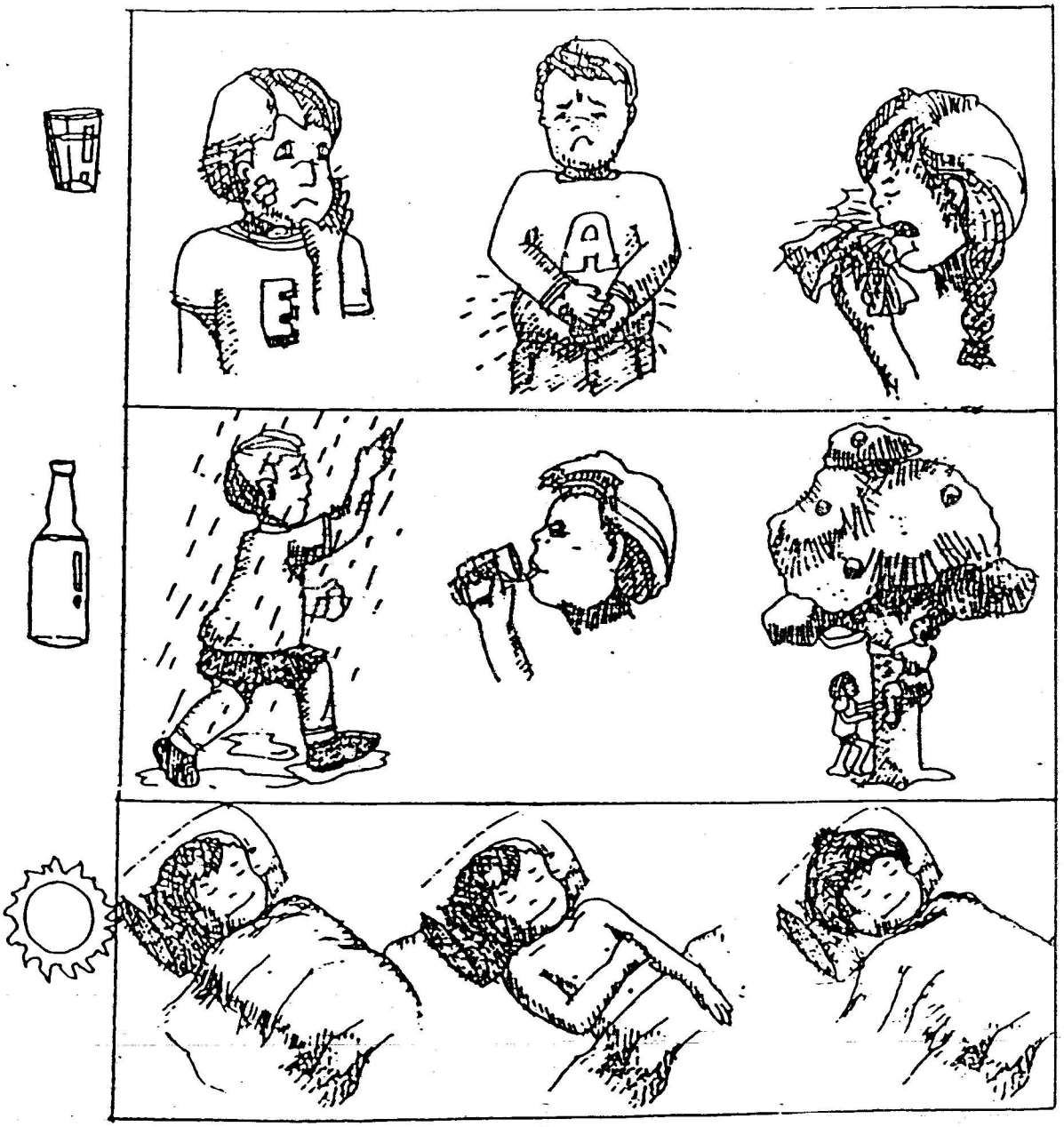

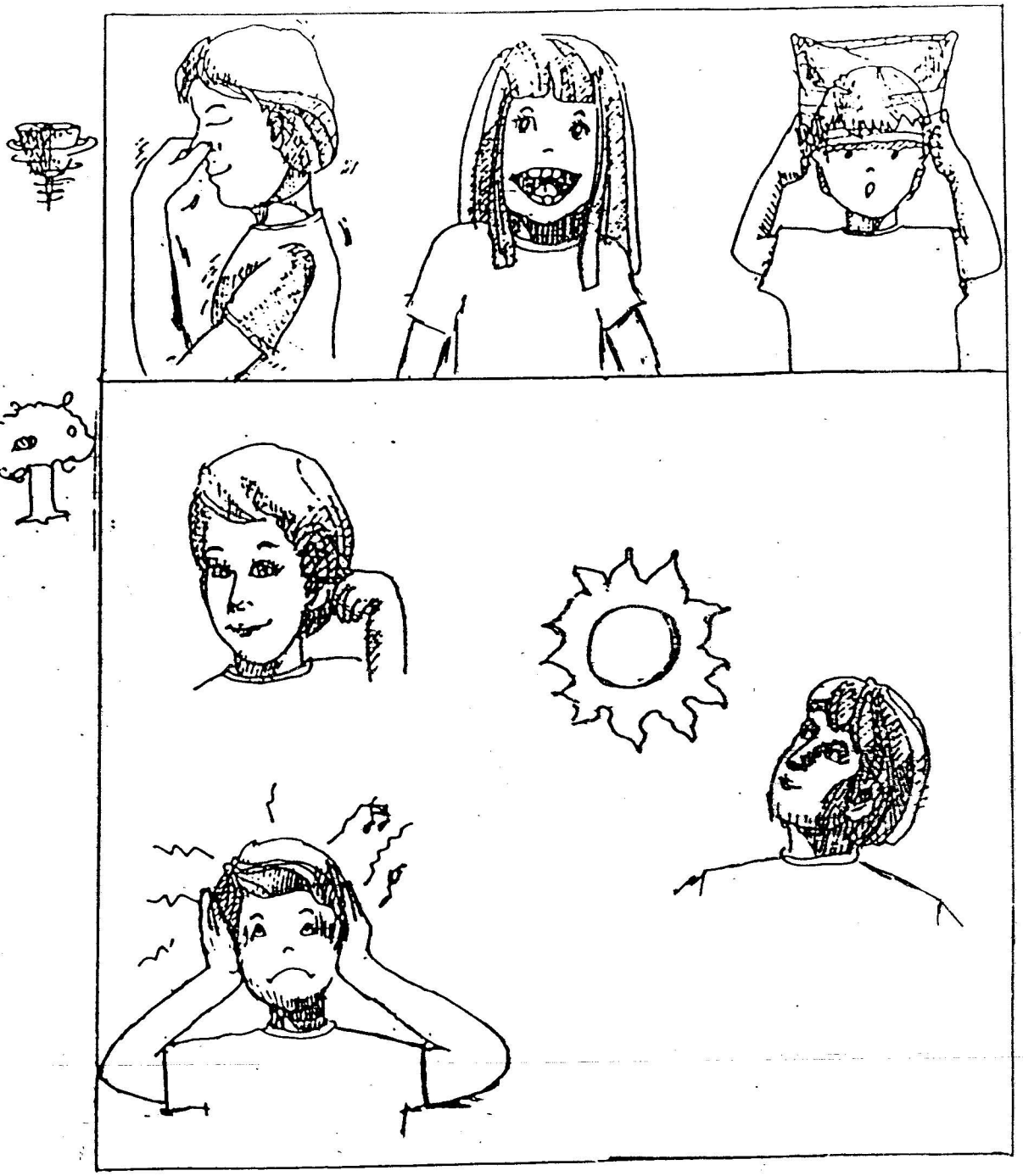

คำถามของแบบทดสอบวัดความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขนิสัยที่ดี

ฉบับที่ 2

ข้อ		แนวคำถาม
ตัวอย่าง	นก	ของสิ่งใดที่เราควรซื้อรับประทาน
	งู	อาหารในลักษณะไหนที่เราควรจะรับประทาน
	กรรไกร	หลังจากรับประทานอาหารหรือของหวานแล้วเราควรทำอย่างไร
	หนังสือ	สัตว์ในรูปใดที่เป็นพาหะนำโรค
	นาฬิกา	คนเป็นเหาเมื่ออาการอย่างไร
	ฆ้อนไม้	ถ้าจะไม่ให้มีเหาเราควรทำอย่างไร
	ตะปู	อาหารชนิดใดที่เรารับประทานแล้วทำให้ฟันผุ
	เก้าอี้	ทำอย่างไรที่จะไม่ให้ฟันผุ
	แก้วน้ำ	คนเป็นหวัดมีอาการอย่างไร
	ขวดน้ำ	ปฏิบัติตัวอย่างไรที่จะทำให้เป็นหวัดได้
	ดวงอาทิตย์	ถ้าไม่สบายหรือเป็นหวัดเราไม่ควรนอนอย่างไร
	ลูกช่าง	เวลามีฝุ่นละอองฟุ้งมาเราควรทำอย่างไร
	ต้นไม้	เด็กคนใดที่ปฏิบัติตัวได้ถูกต้อง

แบบทดสอบความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างเสริมความปลอดภัย

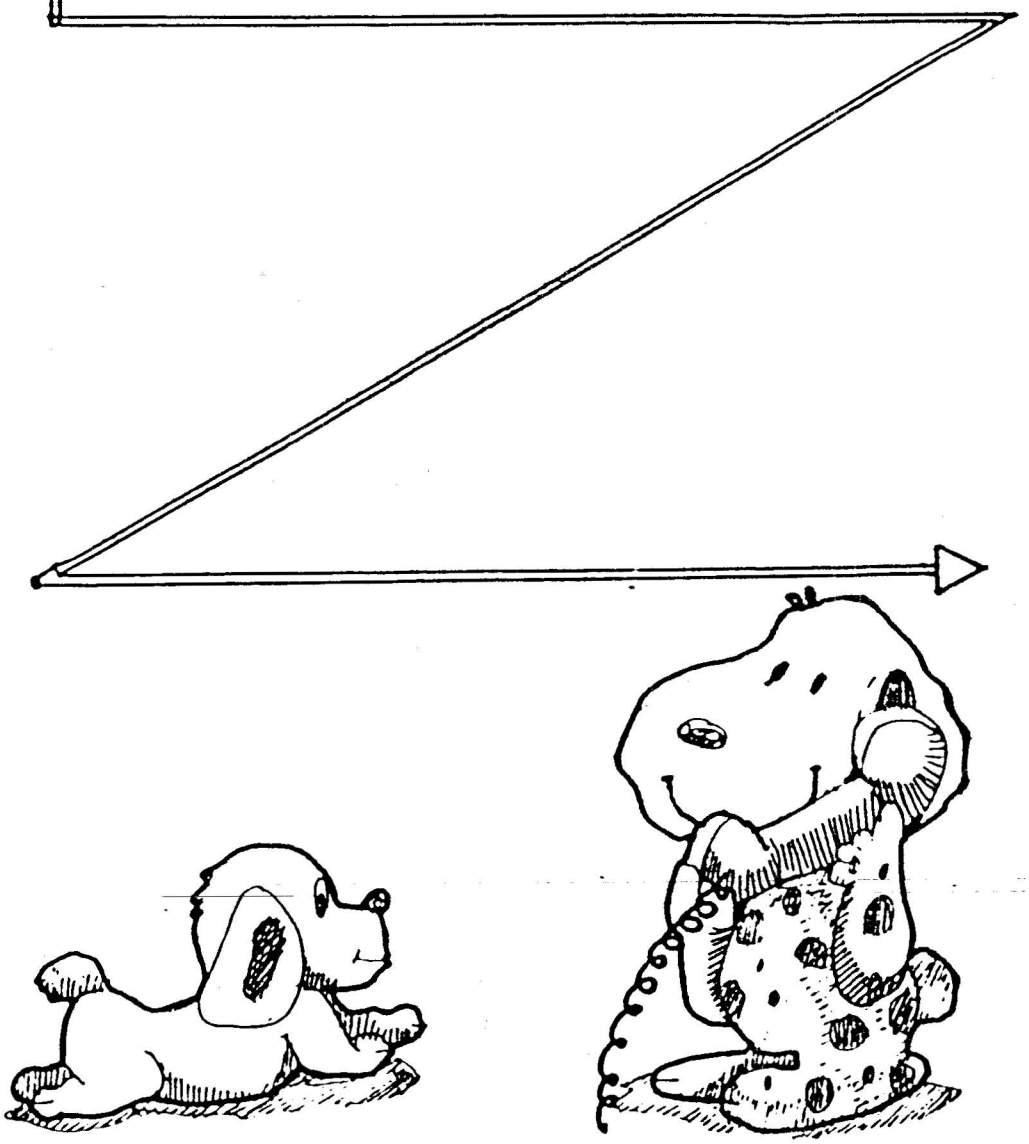

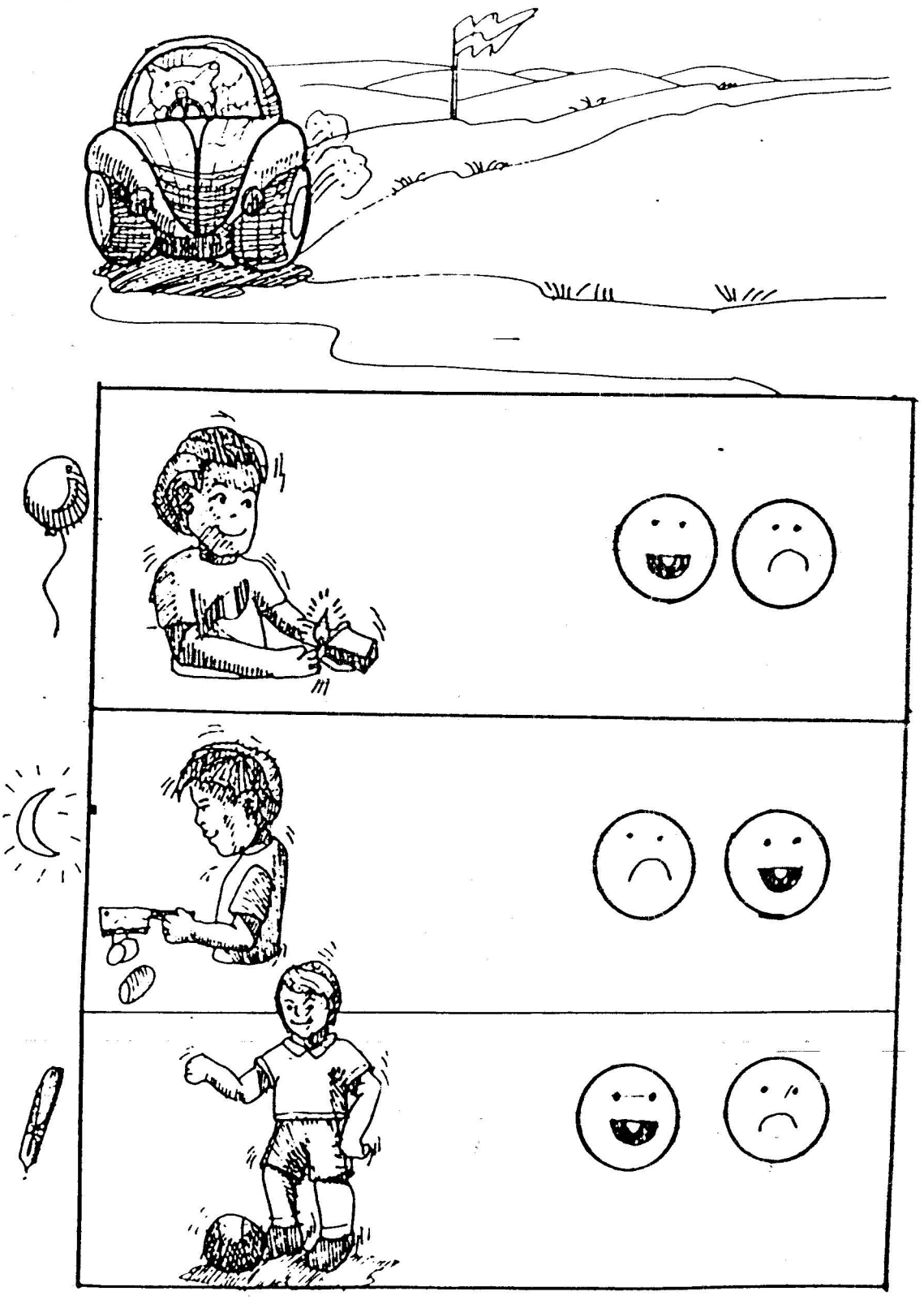

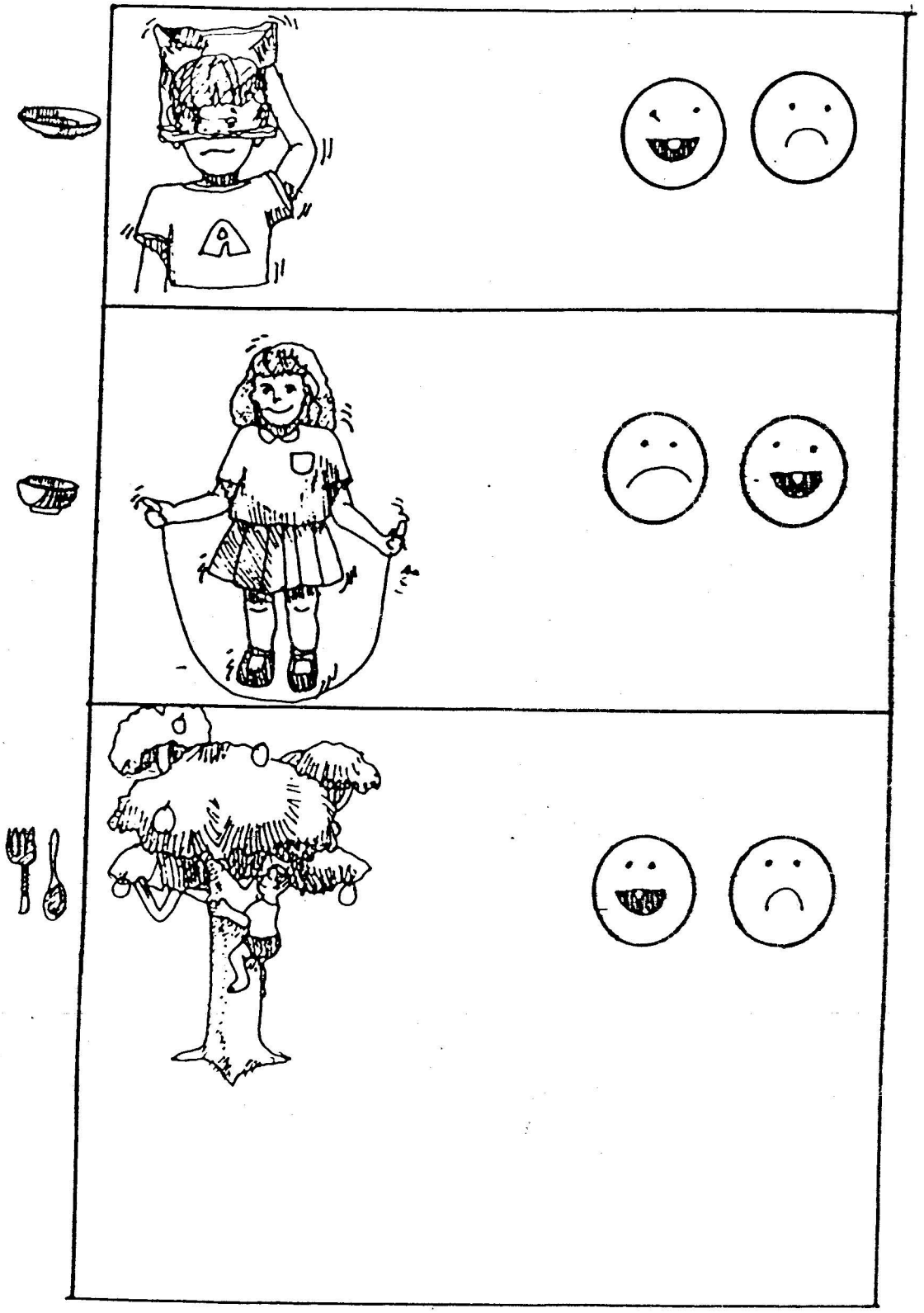

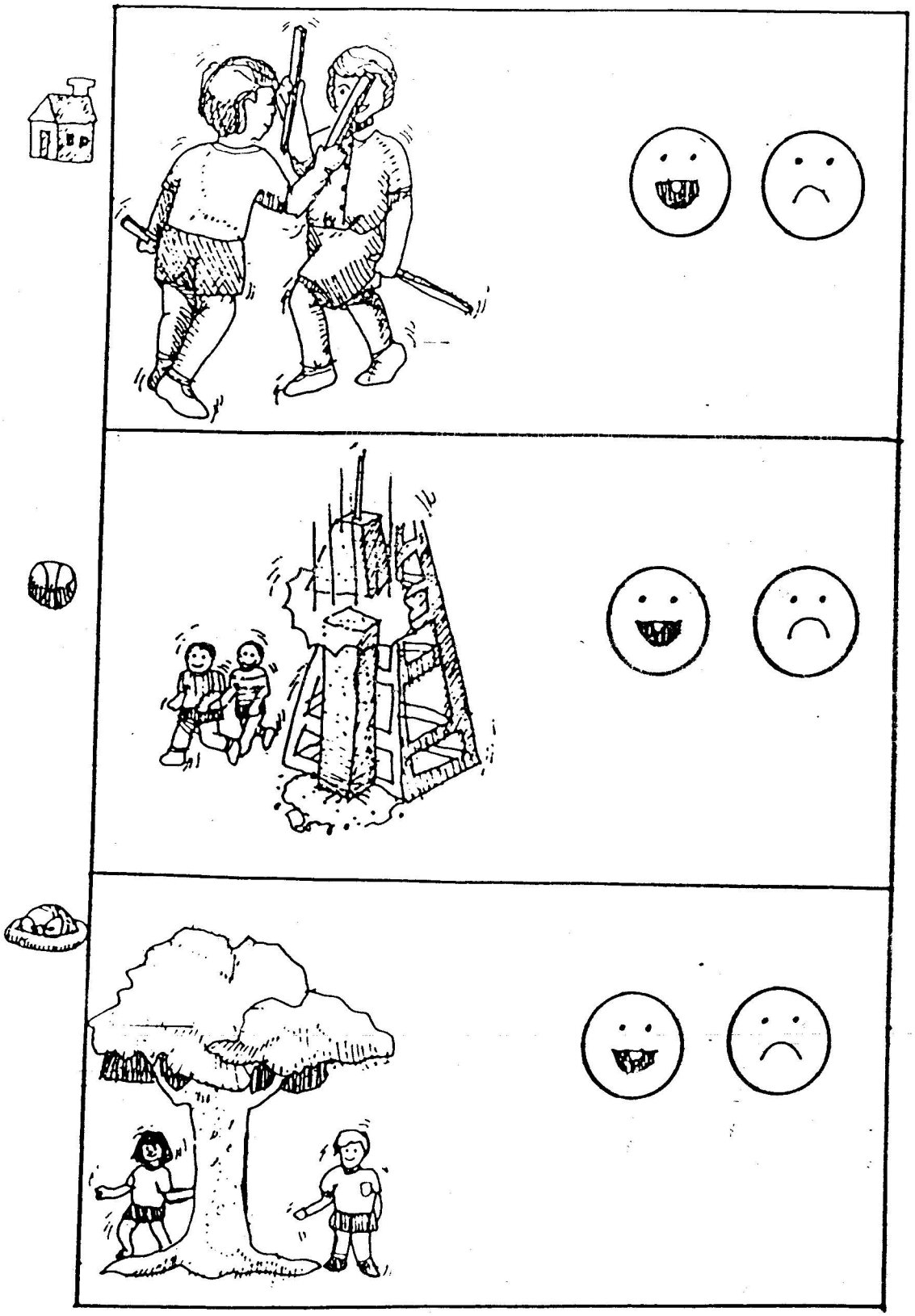

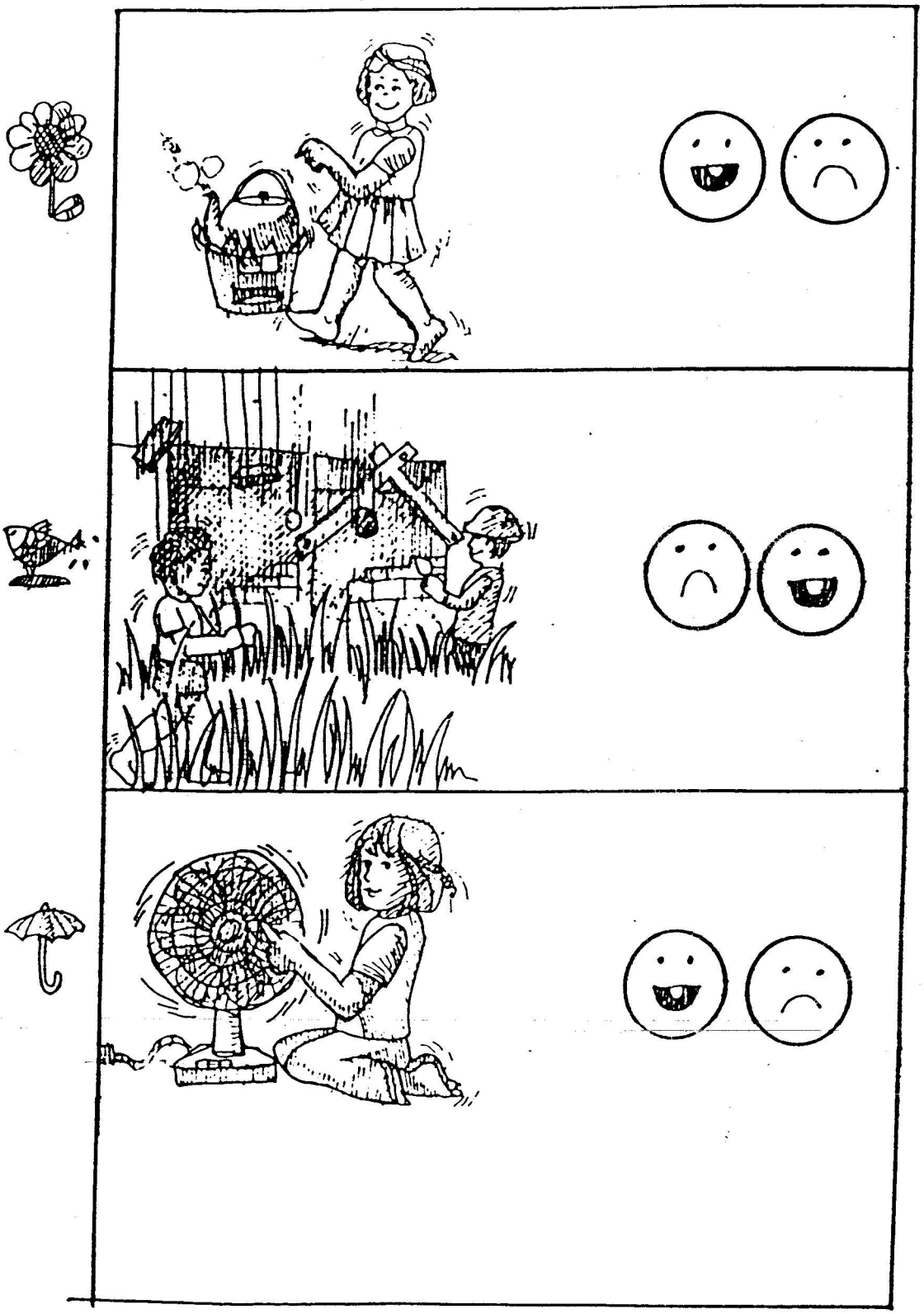

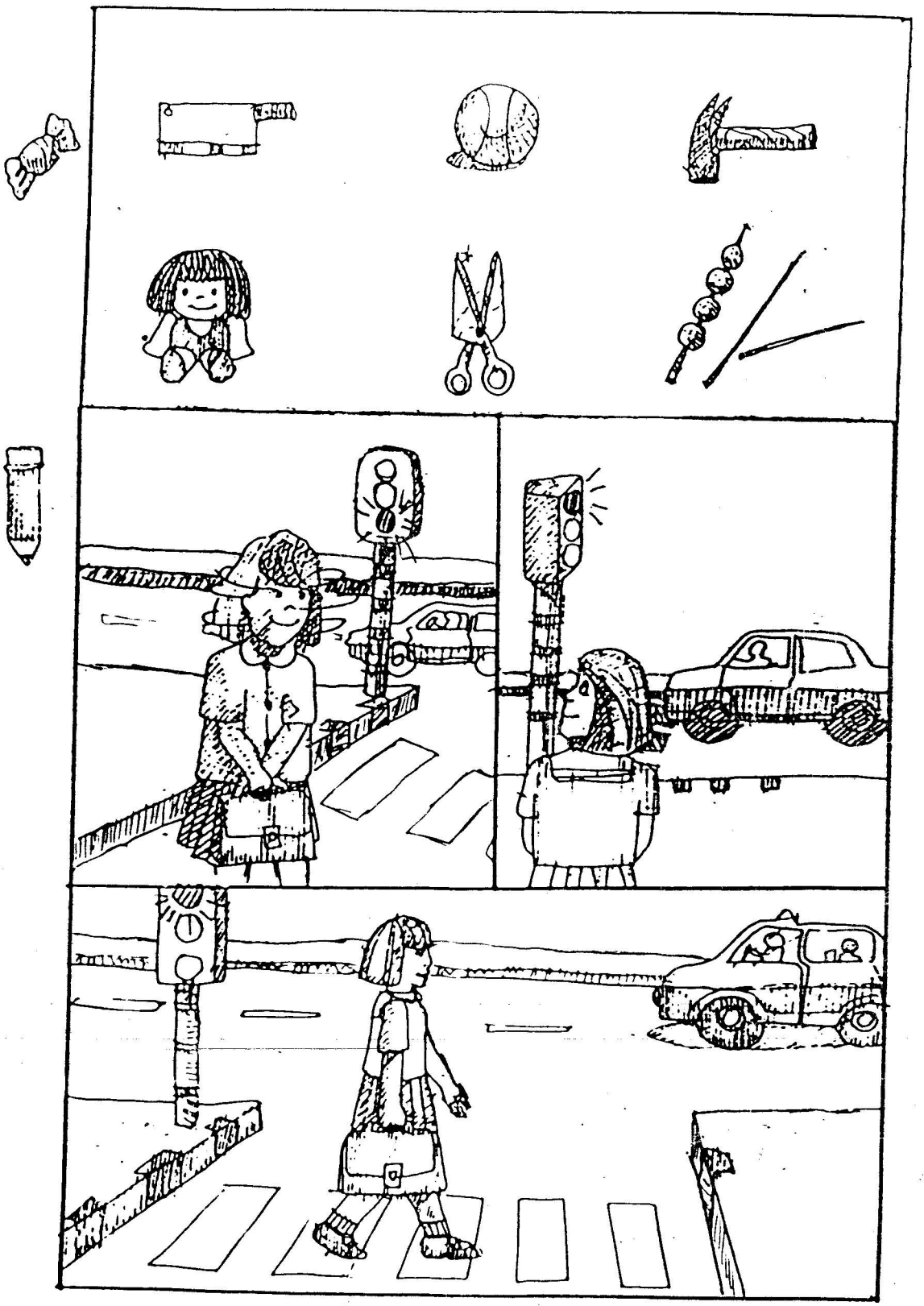

คำถามของแบบทดสอบวัดความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างเสริมความปลอดภัย

ข้อ		แนวคำถาม
ตัวอย่าง	ลูกโป่ง	
	ดวงจันทร์	
	ปากกา	
	บ้าน	
	ลูกกอล์ฟ	ให้กาทับรูปยิ้มถ้าเห็นว่าเป็นการกระทำ หรือการเล่น หรือ
	หมวก	ลักษณะที่ปลอดภัย
	จาน	ให้กาทับรูปยิ้มถ้าเห็นว่าเป็นการกระทำ หรือการเล่น หรือ
	ชาม	ลักษณะที่ไม่ปลอดภัย
	ช้อนซ่อม	
	ดอกไม้	
	ปลา	
	ร่ม	
	ลูกคม	ให้กาทับสิ่งของที่ไม่ควรนำมาเล่นทุกวัน
	ดินสอ	ให้กาทับรูปที่ควรปฏิบัติก่อนเป็นอันดับแรกในการข้ามถนน

แบบบันทึกพฤติกรรม

ชื่อ ..... วันที่บันทึกข้อมูล .....

โปรดทำเครื่องหมาย √ ลงในช่อง "ใช้ได้" ซึ่งเห็นว่าลักษณะหรือพฤติกรรมนั้น ๆ มีเกิดขึ้นเป็นที่น่าพอใจ และทำเครื่องหมาย ลงในช่อง "ใช้ไม่ได้" เมื่อเห็นว่าลักษณะหรือพฤติกรรมนั้น ๆ เกิดขึ้นแต่ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ หรือไม่ได้เกิดขึ้น

พฤติกรรม	ใช้ได้	ใช้ไม่ได้	หมายเหตุ
1. ความสะอาดของร่างกายและเครื่องแต่งกาย			
- ใบหน้า	.....	.....	.....
- มือและเท้า	.....	.....	.....
- เล็บ	.....	.....	.....
- ผม	.....	.....	.....
- ฟัน	.....	.....	.....
- เสื้อผ้า	.....	.....	.....
2. แปรงฟันได้ถูกวิธี	.....	.....	.....
3. รู้จักล้างมือและเท้าเมื่อเห็นว่าสกปรก	.....	.....	.....
4. ไม่ใช้มือสกปรกเช็ดเสื้อผ้า	.....	.....	.....
5. เก็บกวาดและทำความสะอาดห้องเรียน	.....	.....	.....
6. ทิ้งขยะเป็นที่	.....	.....	.....
7. รู้จักเก็บของเมื่อเล่นเสร็จแล้ว	.....	.....	.....
8. ใส่เสื้อผ้าและรูดซิปเองได้	.....	.....	.....
9. ใช้ช้อนรับประทานอาหารได้เอง	.....	.....	.....
10. รับประมานอาหารไม่หกเลอะเทอะ	.....	.....	.....
11. รินน้ำดื่มได้เอง	.....	.....	.....
12. ทำความสะอาดภาชนะของตนเองได้	.....	.....	.....

พฤติกรรม	ใช้ได้	ใช้ไม่ได้	หมายเหตุ
13. สั่งน้ำมูกได้โดยไม่ต้องบอก	.....	.....	.....
14. ใช้ส้วมได้เอง	.....	.....	.....
15. ช่วยเหลือแบ่งปันของให้เพื่อน	.....	.....	.....
16. รู้จักการผลัดเปลี่ยนการเล่นของเล่น	.....	.....	.....
17. ช่วยเหลืองานของชั้นเรียนที่พอทำได้	.....	.....	.....
18. ความเป็นระเบียบในการเข้าแถว	.....	.....	.....
19. มีระเบียบวินัยในขณะร่วมกิจกรรม	.....	.....	.....
20. มีความอดทนในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย	.....	.....	.....
21. มีความอดทนในการรอคอยรับบริการต่าง ๆ เช่น ในการรอรับอาหารกลางวัน เป็นต้น	.....	.....	.....

ผู้บันทึกข้อมูล .....

แบบสัมภาษณ์ภายหลังการทดลองใช้หลักสูตร

ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ข้อบกพร่อง ปัญหาอุปสรรคตลอดจนข้อเสนอแนะเพิ่มเติม หลังจากที่ได้สอนตามหลักสูตรแล้ว โดยพิจารณาในประเด็นต่อไปนี้

1. เป้าหมายหลักสูตร _____

_____

_____

2. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร _____

_____

_____

3. หน่วยการเรียน _____

_____

_____

ประเด็น	หน่วยที่ 1 การสร้างเสริมสุขนิสัย	หน่วยที่ 2 การสร้างเสริมความปลอดภัย
จุดมุ่งหมาย		
เนื้อหา		
กิจกรรมและวิธีสอน		

ประเด็น	หน่วยที่ 1 การสร้างเสริมสุขนิสัย	หน่วยที่ 2 การสร้างเสริมความปลอดภัย
สื่อ		
การวัดและการประเมินผล		
ระยะเวลาในการสอน		

4. ระยะเวลาของหลักสูตร _____

5. การปฏิบัติตามหลักสูตร _____

6. รูปแบบหลักสูตร _____

7. ลักษณะผู้เรียน _____

8. อื่น ๆ _____

ภาคผนวก ง. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

ตาราง 9 ลักษณะและสภาพทางครอบครัวเกี่ยวกับทางด้านเศรษฐกิจ การประกอบอาชีพ การศึกษา ของกรรมกรก่อสร้างที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

	สภาพ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	103	68.6667
	หญิง	47	31.3333
อายุ	21 - 25 ปี	26	17.3333
	26 - 30 ปี	44	29.3333
	31 - 35 ปี	27	18.0000
	36 - 40 ปี	29	19.3333
	41 - 45 ปี	13	8.6667
	46 ปีขึ้นไป	11	7.3333
ระดับการศึกษา			
	ไม่ได้เรียน	10	6.6667
	เรียนแต่ไม่จบ ป.4	9	6.0000
	ป.4	113	75.3333
	สูงกว่า ป.4 แต่ไม่จบ ป.7	6	4.0000
	ป.7	4	2.6667
	มศ. 3	6	4.0000
	ปว.ช.	1	0.6667
	ม.4	1	0.6667
ภูมิลำเนาเดิม			
	ภาคเหนือ	18	12.0000
	ภาคกลาง	85	56.6667
	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	47	31.3333
	ภาคใต้	-	-

ตาราง 9 (ต่อ)

สภาพ	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนบุตรทั้งหมด		
1 คน	49	32.6667
2 คน	45	30.0000
3 คน	24	16.0000
4 คน	15	10.0000
5 คน	17	11.3333
จำนวนบุตรที่นำมาอยู่ด้วย		
ไม่มี	34	22.6667
1 - 2 คน	99	66.0000
3 - 4 คน	13	8.6667
5 คน ขึ้นไป	4	2.6667
จำนวนบุตรที่ต้องส่งเสียเล่าเรียน		
1 คน	22	14.6667
2 คน	17	11.3333
3 คน	7	4.6667
อาชีพเดิมก่อนมาประกอบอาชีพรับจ้างก่อสร้าง		
เกษตรกรรม	117	78.0000
ค้าขาย	2	1.3333
รับจ้าง	25	16.6667
ประมง	1	0.6666
รับราชการ	1	0.6666
ไม่ได้ประกอบอาชีพอื่นมาก่อน	4	2.6667

ตาราง 9 (ต่อ)

สภาพ	จำนวน	ร้อยละ
ประสบการณ์ในการทำงานก่อสร้าง		
น้อยกว่า 1 ปี	17	11.3333
1 - 2 ปี	32	21.3333
3 - 4 ปี	27	18.0000
5 - 6 ปี	27	18.0000
7 - 8 ปี	16	10.6667
9 ปีขึ้นไป	31	20.6667
สาเหตุที่เข้ามาประกอบอาชีพรับจ้างก่อสร้าง		
ทำไร่ทำนาไม่ได้ผล	66	44.0000
เข้ามาทำงานตามฤดูกาล	29	19.3333
ไม่มีที่ทำกิน	30	20.0000
ได้รับการชักชวนจากคนที่รู้จัก	11	7.3333
ว่างงาน	11	7.3333
ตรงกับความสามารถ	2	1.3333
ไม่ชอบงานเดิม	1	0.6667
จำนวนผู้มีรายได้ในครอบครัว		
1 คน	76	50.6667
2 คน	57	38.0000
3 คน	8	5.3333
4 คน	8	5.3333
5 คน	1	0.6667
เงินรายได้ต่อวัน		
น้อยกว่า 50 บาท	2	1.3333

ตาราง 9 (ต่อ)

สภาพ	จำนวน	ร้อยละ
50 - 100 บาท	124	82.6667
101 - 150 บาท	18	12.0000
151 - 200 บาท	6	4.0000
รายได้อื่นนอกเหนือจากงานที่ทำ		
ไม่มี	145	96.6667
มี	5	3.3333
ค่าใช้จ่ายที่เสียไปมากที่สุด		
ค่าอาหาร	109	72.6667
ค่ารักษาพยาบาล	5	3.3333
ส่งกลับบ้านเดิม	36	24.0000
ความพอเพียงของเงินรายได้		
เพียงพอมีเหลือเก็บ	16	10.6667
พออยู่ไปวัน ๆ โดยไม่เดือดร้อน	13	8.6667
ต้องใช้จ่ายอย่างประหยัดที่สุด	19	12.6667
ไม่เพียงพอเลย	102	68.0000
กรณีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในครอบครัว (N=102)		
ไม่ได้ทำอะไร	6	4.0000
ยืมญาติหรือเพื่อนบ้าน	87	58.0000
เบิกเงินล่วงหน้า	4	2.6667
จำนำของ	5	3.3333
หนี้สินในปัจจุบัน (ไม่รวมหนี้สินก่อนมาทำงาน)		
มี	87	58.0000
ไม่มี	63	42.0000

ตาราง 9 (ต่อ)

สภาพ	จำนวน	ร้อยละ
การเป็นหนี้สินก่อให้เกิดปัญหาครอบครัวอย่างใด (N=87)		
ไม่มีผลแต่อย่างใด	12	8.0000
ก่อปัญหามาก	28	18.6667
มีบ้างแต่พอแก้ไขได้	47	31.3333
ความตั้งใจที่จะยึดอาชีพนี้		
ยึดอาชีพนี้ตลอดไป	41	27.3333
ไม่แน่ใจ	29	20.0000
เปลี่ยนแน่ ๆ	79	52.6667
การวางแผนในอนาคตสำหรับผู้ตั้งใจจะเปลี่ยนอาชีพ		
ยังไม่ได้คิด	17	11.3333
วางแผนไว้แล้วว่าจะประกอบอาชีพ	62	41.3333
- ทำการเกษตรอย่างเดิม	48	32.0000
- ประมง	3	2.0000
- เลี้ยงสัตว์	5	3.3333
- รับจ้าง	6	4.0000
ความตั้งใจเกี่ยวกับเรื่องการเล่าเรียนของบุตร		
- ยังไม่ได้คิด	23	15.3333
- ให้เรียนจบแค่การศึกษาภาคบังคับ	53	35.3333
- ส่งเรียนไปเรื่อย ๆ	58	38.6667
- ไม่แน่ใจ	16	10.6667

ตาราง 10 ปัญหาด้านต่าง ๆ ของกรรมกรก่อสร้างที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ปัญหา	จำนวน	ร้อยละ
ด้านที่พักอาศัย		
ไม่มีปัญหา	104	69.3333
มีปัญหา เกี่ยวกับ	46	30.6666
- เสียงดังวุ่นวาย	2	1.3333
- น้ำไม่พอ	5	3.3333
- แออัดคับแคบ	25	16.6667
- ห้องส้วมไม่สะอาด	5	1.3333
- ห้องส้วมไม่พอ	10	6.6667
- ต้องย้ายที่อยู่บ่อย	3	2.0000
- มียุงมาก	2	1.3333
- ต้องเสียค่าน้ำและไฟฟ้า	6	4.0000
- ไฟฟ้าไม่พอใช้	10	6.6667
- ที่พักไม่สะอาด	2	1.3333
- รั่วเวลาฝนตก	4	2.6667
- ต้องเสียค่าเช่าที่พัก	1	0.6667
- ไม่มีที่เดินเล่น	1	0.6667
- ที่พักไม่ปลอดภัย	2	1.3333
เหตุการณ์ที่พบบ่อยในที่พัก		
- ไม่มี	107	71.3333
- ทะเลาะวิวาทภายในครอบครัว	13	8.6667
ด้านการศึกษาบุตร		
ไม่มีปัญหา	71	47.3333
มีปัญหาเกี่ยวกับ	79	52.6667

ตาราง 10 (ต่อ)

ปัญหา	จำนวน	ร้อยละ
- ไม่มีเงินส่ง	63	42.0000
- หาที่เรียนไม่ได้	12	8.0000
- ไม่สามารถเรียนต่อได้ต่อเนื่อง	2	1.3333
- บุตรไม่สนใจเรียน	1	0.6667
- ไม่มีที่พักให้บุตร	1	0.6667
- ไม่มีคนคอยดูแลบ้าน	2	1.3333
- ไม่มีเวลาสอนหนังสือบุตร	1	0.6667
ลักษณะงานที่ทำเป็นปัญหาต่อการเรียนของบุตร		
ไม่เป็น	83	55.3333
เป็น เพราะ	67	44.6667
- ต้องย้ายที่อยู่บ่อยทำให้เด็กไม่ได้เรียนหรือเรียนไม่ต่อเนื่อง	46	30.6667
- ไม่มีเวลาใกล้ชิดบุตร	10	6.6667
- รายได้น้อยทำให้ไม่สามารถส่งเรียนได้	7	4.6667
- ทะเบียนบ้าน	1	0.6667
- ไม่รู้จะให้เรียนอย่างไร	3	2.0000
ด้านเศรษฐกิจ		
ไม่มีปัญหา	48	32.0000
มีปัญหาเนื่องจากรายได้ไม่พอใช้	102	68.0000
ด้านการประกอบอาชีพ		
ไม่มีปัญหา	65	43.3333
มีปัญหาเกี่ยวกับ	85	56.6667
- งานหนักมากเกินไป	7	4.6667

ตารางราง 10 (ต่อ)

ปัญหา	จำนวน	ร้อยละ
- สุขภาพไม่ดีพอ	3	2.0000
- ขาดทักษะการทำงาน	2	1.3333
- งานไม่มั่นคง	40	26.6667
- ค่าแรงงานต่ำ	32	21.3333
- เพื่อนร่วมงาน	5	3.3333
- ค่าแรงออกไม่ตรงเวลา	12	8.0000
- หัวหน้างานเข้มงวด	4	2.6667
- ไม่มีคนดูแลบุตร	1	0.6667
- งานต้องเสี่ยงต่ออันตราย	4	2.6667
- ไม่มีบริการด้านการรักษาพยาบาล	4	2.6667
- กลัวตกงาน	2	1.3333
- โดนโกงค่าแรงงาน	2	1.3333

ตาราง 11 ความต้องการด้านต่าง ๆ ของกรรมกรก่อสร้างที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ด้านความต้องการ	จำนวน	ร้อยละ
ด้านที่พักอาศัย		
ไม่ต้องการ	84	56.0000
ต้องการเกี่ยวกับ	66	44.0000
- ที่พักมั่นคงและค่อนข้างถาวร	28	18.6667
- ที่พักกว้างกว่าที่เป็นอยู่	25	16.6667
- ให้สวัสดิการต่าง ๆ ในที่พักให้ดีกว่านี้	9	6.0000
- จัดที่พักให้ปลอดภัย	2	1.3333
- จัดที่ดินราคาถูกเพื่อปลูกบ้าน	1	0.6667
- จัดที่พักให้อยู่ฟรี	1	0.6667
- ห้องส้วมให้มีความสะอาดกว่าเดิม	4	2.6667
- จัดสภานที่พักให้ดีกว่าเดิม	7	4.6667
- ห้องส้วมให้มีจำนวนเพียงพอ	10	6.6667
- เบิกค่าเช่าบ้านได้	2	1.3333
- บริการน้ำไฟให้เพียงพอ	10	6.6667
ด้านเศรษฐกิจ		
ไม่ต้องการ	47	31.3333
ต้องการเกี่ยวกับ	103	68.6667
- ค่ารักษาพยาบาล	14	9.3333
- แหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ	7	4.6667
- ปลอดหนี้	10	6.6667
- เงินทุนทำกิน	23	15.3333
- ค่าครองชีพถูกลง	3	2.0000
- เสื้อผ้า	3	2.0000

ตาราง 10 (ต่อ)

ด้านความต้องการ	จำนวน	ร้อยละ
- หาอาชีพให้ลูก	3	2.0000
- งานที่มีความมั่นคงกว่าเดิม	17	11.3333
- งานพิเศษ	3	2.0000
- ค่าเล่าเรียนบุตร	11	7.3333
- เพิ่มค่าแรง	7	4.6667
- ไม่บอกความต้องการ	3	2.0000
ด้านการประกอบอาชีพ		
ไม่ต้องการ	60	40.0000
ต้องการเกี่ยวกับ	90	60.0000
- งานที่มั่นคงและดีกว่านี้	41	27.3333
- เพิ่มค่าแรงงาน	35	23.3333
- ค่าแรงออกตรงตามเวลา	12	8.0000
- เครื่องมือในการทำงาน	1	0.6667
- การประกันอุบัติเหตุ	4	2.6667
- เรียนวิชาชีพเพิ่มเติม	2	1.3333
- จัดอาหารฟรี	1	0.6667
- ให้ค่ารักษาพยาบาล	4	2.6667
ด้านการศึกษาบุตร		
ไม่ต้องการ	48	32.0000
ต้องการ	102	68.0000
- ให้จัดครูมาสอนในที่พัก	21	14.0000
- จัดที่พักระหว่างเรียน	1	0.6667
- สอนอาชีพ	4	2.6667

ตาราง 10 (ต่อ)

ด้านความต้องการ	จำนวน	ร้อยละ
- จัดหาที่เรียนให้	12	8.0000
- ให้ทุนการศึกษา	63	42.0000
- ให้บุตรมีงานทำ	3	2.0000
- แนะแนวการเรียนให้	1	0.6667
- ให้มีโรงเรียนเฉพาะ	7	4.6667
- ของเล่นให้บุตร	1	0.6667
- ให้ค่าเล่าเรียนถูกลง	1	0.6667
- ให้ความสะดวกในการเข้าเรียน	1	0.6667
ความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐบาลหรือเอกชน		
การพยุงราคาผลิตผลการเกษตรให้สูงขึ้น	7	4.6667
ให้บุตรสามารถเรียนได้สูง ๆ	16	10.6667
หางานที่มั่นคงไม่ต้องเปลี่ยนบ่อย	29	19.3333
ช่วยพัฒนาชนบท	7	4.6667
เพิ่มค่าแรงงาน	41	27.3333
ด้านการรักษาพยาบาล	9	6.0000
จัดที่พักให้ดีกว่าที่เป็นอยู่	18	12.0000
ให้ค่าครองชีพถูกลง	7	4.6667
ประกันอุบัติเหตุ	3	2.0000
ลดภาษี	4	2.6667
ให้ได้ค่าแรงตามอัตราที่กำหนด	1	0.6667
ฝึกอาชีพให้ตนเองและบุตร	6	4.0000
หาที่ทำกินให้	5	2.0000
ให้กรมแรงงานคอยควบคุม	1	0.6667

ตาราง 12 การเอาใจใส่ดูแลบุตรของกรรมการก่อสร้างที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง (เฉพาะบุตรที่นำบุตรมาอยู่ด้วย)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
บุคคลที่เลี้ยงดูบุตรในขณะออกไปทำงาน		
ญาติ	19	16.3793
ฝากคนข้างบ้าน	5	4.3103
ให้ภรรยาที่ไม่ได้ทำงานเลี้ยง	52	44.8276
ปล่อยให้อยู่ตามลำพัง	23	19.8276
จ้างคนเลี้ยง	8	6.8966
ลูกโตทำงานแล้ว	4	3.4483
ลูกไปโรงเรียน	5	4.3103
การฉีดวัคซีนป้องกันโรคในวัยเด็ก		
เคย	103	88.7931
ไม่เคย	8	5.3333
จำไม่ได้	5	3.3333
กรณีบุตรเจ็บป่วย		
ซื้อยามากินเอง	42	36.2069
ไปหาหมอ	73	62.9310
ปล่อยให้หายเอง	1	0.6667
เวลาส่วนใหญ่ที่อยู่กับบุตร		
ก่อนไปทำงาน	18	15.5172
หลังเลิกงาน	87	75.0000
ไม่แน่นอน	6	5.1724
ไม่มีเวลาให้	5	4.3103

ตาราง 12 (ต่อ)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
การปฏิบัติต่อบุตรเมื่อบุตรทำผิดเป็นประจำ		
ปล่อยไปเฉย ๆ	19	16.3793
ดุด่า	44	37.9310
ตี	41	35.3448
ตักเตือน	12	10.3448
สาเหตุการลงโทษบุตรโดยการเฆี่ยนตี		
ชนดื้อไม่เชื่อฟัง	81	54.0000
ทำของเสียหาย	8	5.3333
แกล้งคนอื่น	7	4.6667
ขอเงินกินขนมบ่อย	3	2.0000
ไม่ดูแลน้อง	1	0.6667
ไม่ช่วยทำงานบ้าน	4	2.6667
เรื่องที่ให้ความเอาใจใส่ดูแลบุตรเป็นพิเศษ		
การกิน	57	38.0000
สุขภาพ	27	18.0000
การเรียน	22	14.6667
ความประพฤติ	2	1.3333
อันตรายต่าง ๆ	6	4.0000
ไม่ค่อยได้เอาใจใส่	2	1.3333

ตาราง 13 ลักษณะและสภาพความต้องการของลูกกรรมกรก่อสร้างที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	23	43.3962
หญิง	30	56.6038
อายุ		
4 ปี	5	9.43396
5 ปี	26	49.0566
6 ปี	22	41.5094
อยู่บ้านถูกพ่อ/แม่ ใช้ทำอะไรบ่อยที่สุด		
ไม่เคยใช้	13	24.5283
ทำงานบ้าน	32	60.3774
เลี้ยงน้อง	3	5.6604
ซื้อของ	5	9.4340
พ่อกับแม่ทะเลาะกันบ่อยไหม		
ไม่เคยเลย	18	33.9623
เคยบ่อย	25	47.1698
ไม่ค่อยบ่อย	10	18.8679
พ่อ/แม่ พาไปเที่ยวนอกบ้านหรือไม่		
ไม่เคยเลย	11	20.7547
เคยบ่อย	16	30.1887
ไม่ค่อยบ่อย	26	49.0566

ตาราง 13 (ต่อ)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
เวลาไปไหนอยากไปกับใครมากที่สุด		
พ่อ/แม่	42	79.2453
ญาติ	4	7.5472
เพื่อน	2	3.7736
ครูที่ศูนย์เด็กเล็ก	5	9.4340
พ่อ/แม่ เคยเล่นด้วยหรือไม่		
เคย	31	58.4906
ไม่เคย	22	41.5094
เคยได้กินขนมบ่อยหรือไม่		
ไม่เคย	4	7.5472
เคยบ่อย	24	45.2830
ไม่ค่อยบ่อย	25	47.1698
ส่วนใหญ่ใครซื้อขนมให้กิน		
พ่อ	12	22.6415
แม่	35	66.0377
ญาติ	5	9.4340
ไม่มี	1	1.8868
อยากให้พ่อ/แม่ ทำให้อะไรมากที่สุด		
พาไปเที่ยว	3	5.6604
ซื้อขนมให้กิน	13	24.5283
ซื้อของเล่นให้	17	32.0755
เล่นด้วย	3	5.6604
ให้เงิน	1	1.8868

ตาราง 13 (ต่อ)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ให้รักมาก ๆ	3	5.6604
ทำงานมาก ๆ จะได้มีเงิน	8	15.0943
ทำกับข้าวให้กิน	4	7.5472
ไม่อยากได้	1	1.8868
พ่อ/แม่เคยซื้อของเล่นให้หรือไม่		
เคย	25	47.1698
ไม่เคย	28	52.8302
อยากได้อะไรมากที่สุด		
ของเล่น	34	64.1509
ขนม	8	15.0943
เสื้อผ้า	6	11.3208
ไปโรงเรียน	2	3.7736
ให้แม่รักมาก ๆ	3	5.6604
อยากไปโรงเรียนหรือไม่		
อยากเพราะ	47	88.6792
- มีเพื่อนเล่น	16	30.1887
- มีความรู้	8	15.0943
- พ่อ/แม่บอกว่าต้องไป	7	13.2075
- มีขนมกิน	2	3.7736
- มีของเล่น	2	3.7736
- ไม่บอกเหตุผล	7	32.0755
ไม่อยาก	6	11.3208

ตาราง 13 (ต่อ)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ถ้าได้เงิน 10 จะเอาไปทำอะไรก่อน		
ซื้อขนม	38	71.6981
ซื้อเสื้อผ้า	1	1.8868
ให้พ่อแม่	7	13.2075
ซื้อกับข้าวให้แม่	2	3.7736
ซื้อของเล่น	3	5.6604
เก็บไว้	2	3.7736

ตาราง 14 สมรรถภาพพื้นฐานบางประการของเด็กลูกกรรมกรก่อสร้างที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ฉบับที่	สมรรถภาพ	$\bar{X}$	S.D.
1	การใช้กล้ามเนื้อใหญ่	4.3774	1.3760
2	การใช้กล้ามเนื้อเล็กและเลียนแบบ	9.2642	4.1238
3	การใช้กล้ามเนื้อเล็กและการใช้ภาษา	4.1698	2.0166
4	ความเข้าใจภาษา	9.8302	3.2625
5	- การรู้จักตำแหน่งและขนาด	6.2642	2.5506
	- การคิดเปรียบเทียบเชิงวิเคราะห์	2.0566	1.5983
	- การคิดเปรียบเทียบเชิงสัมพันธ์	6.5660	2.1618
	ทั้งฉบับ	42.5283	9.5587

ภาคผนวก จ. หลักสูตรลูกกรรมกรก่อสร้างก่อนวัยเรียน

หลักสูตรสำหรับลูกกรรมกรก่อสร้างก่อนวัยเรียน

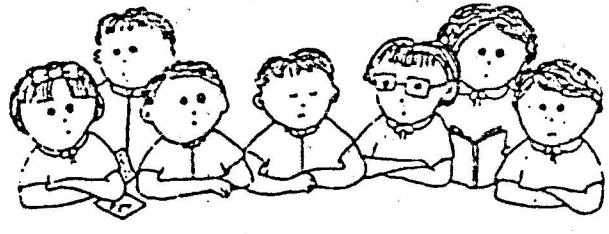

หลักสูตรสำหรับลูกกรรมกรก่อสร้างก่อนวัยเรียน

สภาพปัญหาและความจำเป็น

การพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตนั้น องค์ประกอบสำคัญประการหนึ่ง คือ การได้รับการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาอย่างเหมาะสม โดยการจัดประสบการณ์ให้เด็กในรูปของการเตรียมความพร้อมนั่นเอง เพราะจากการศึกษาค้นคว้าและการวิจัยทั้งต่างประเทศและในประเทศ ล้วนชี้ชัดว่าการเตรียมความพร้อมให้เด็กวัยก่อนการศึกษาภาคบังคับ มีความสำคัญต่อการส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ จิตใจ และสังคม ช่วยพัฒนาบุคคลิกภาพ สร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนของเด็ก ช่วยลดอัตราการสอบตกซ้ำชั้นและต้องการได้รับบริการสอนซ่อมเสริมในระดับที่สูงขึ้น (กองวิชาการ 2530 : คำนำ) ประกอบกับ แนวนโยบายในการจัดการศึกษาของรัฐที่ระบุไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 ตอนหนึ่งว่า "รัฐมีจุดมุ่งหมายให้ประชาชนได้รับการศึกษาโดยเท่าเทียมกัน ไม่ว่าบุคคลนั้นจะอยู่ส่วนใดของประเทศ.." แต่ในสภาพที่เป็นจริงโดยทั่วไป เศรษฐกิจสังคม และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ของประชาชนนั้นยังมีความแตกต่างกัน สภาพดังกล่าวจึงทำให้เด็กบางกลุ่มพลาดโอกาสทางการศึกษา หรือได้รับอย่างไม่เต็มที่ เช่น เด็กที่ต้องร่อนเร่ไปตามที่ต่าง ๆ ในจำนวนนี้ลูกกรรมกรก่อสร้างก็เป็นเด็กกลุ่มหนึ่ง ซึ่งต้องย้ายติดตามพ่อแม่ไปพักอาศัยตามสถานที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะเด็กก่อนวัยเรียน ซึ่งมีจำนวนมาก ดังจะเห็นได้จากการสำรวจของมูลนิธิเด็กในปี พ.ศ. 2525 พบว่าเด็กลูกกรรมกรก่อสร้างวัยตั้งแต่แรกคลอดถึง 6 ปี ภายในเขตกรุงเทพมหานคร มีจำนวนรวมทั้งสิ้นกว่า 12,480 คน (โครงการศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่มูลนิธิเด็ก ม.ป.ป : 2)

เด็กกลุ่มนี้ ต้องเผชิญกับสภาพที่พักอาศัยไม่ถูกสุขลักษณะ สภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยอันตรายจากสิ่งก่อสร้าง ลักษณะงานของพ่อแม่ที่ย้ายที่อยู่บ่อยครั้ง ตลอดจนสภาพพื้นฐานทางครอบครัวที่ยากจนเป็นส่วนใหญ่ ลักษณะดังกล่าวจะแตกต่างไปจากเด็กโดยทั่วไป เป็นปัญหาหนึ่งซึ่งทำให้การเกณฑ์เด็กเข้าเรียนได้ไม่ครบ 100 % จากสภาพที่กล่าวมาแล้วนี้จึงทำให้ขาดโอกาสที่จะได้รับการส่งเสริม หรือการเตรียมความพร้อมก่อนการเข้าเรียนในระบบการศึกษาภาคบังคับ หรือทำให้ได้รับการศึกษาอย่างไม่ต่อเนื่อง ซึ่งมีผลกระทบต่อการเจริญเติบโตและพัฒนาการในตัวเด็ก ทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา สังคม อารมณ์ และจิตใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กก่อนวัยเรียน นับว่าเป็นวัยที่สำคัญดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

ดังนั้น หลักสูตรนี้จึงมุ่งที่จะช่วยในการพัฒนาเด็กลูกกรรมกรก่อสร้างที่ขาดโอกาสเหล่านี้ ให้ได้รับการส่งเสริมคุณลักษณะที่สอดคล้องกับสภาพที่เด็กต้องเผชิญอยู่ อันได้แก่ การสร้างเสริมสุขนิสัยที่ดี การระวังป้องกันอุบัติเหตุ นอกจากนี้จะช่วยในการเตรียมความพร้อมที่จำเป็นบางอย่างให้กับตัวเด็ก โดยให้สอดคล้องกับระยะเวลาที่เด็กจะพักอยู่ในแหล่งก่อสร้างแต่ละแห่ง ซึ่งผลการพัฒนาตามหลักสูตรจะทำให้เด็กมีความรู้ความเข้าใจในการระวังป้องกันและดูแลช่วยเหลือตนเองให้มีสุขภาพแข็งแรง สามารถเผชิญอยู่ในสภาพแวดล้อมดังกล่าวได้เป็นอย่างดี อันเป็นการวางรากฐานของการเป็นพลเมืองที่มีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ นอกจากนี้ยังช่วยเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับสมรรถภาพบางอย่างของเด็กให้ใกล้เคียงกับเด็กที่มีสภาพทางสังคมที่ปกติเมื่อได้เข้าเรียนในระบบการศึกษาภาคบังคับ ซึ่งจะทำให้ไม่มีปัญหาในเรื่องของความแตกต่างระหว่างผู้เรียนมากนัก การพัฒนาทางการศึกษาก็จะเป็นไปอย่างราบรื่นต่อไป

หลักการพัฒนาหลักสูตร

1. เป็นหลักสูตรที่จัดขึ้นเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพการเรียนการสอนตามที่พักของกรรมกรก่อสร้าง
2. เป็นหลักสูตรสำหรับเด็กลูกกรรมกรก่อสร้างก่อนวัยเรียนที่พักในบ้านพักของกรรมกรก่อสร้าง อายุระหว่าง 5-6 ปี
3. เป็นหลักสูตรที่มุ่งพัฒนาเด็กลูกกรรมกรก่อสร้างให้มีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาที่เหมาะสมกับวัยตลอดจนสามารถนำการเรียนรู้ที่ได้รับไปพัฒนาและปรับปรุงตนเองได้ตามความสามารถของแต่ละบุคคล
4. เป็นหลักสูตรระยะสั้นที่รวมสาระที่ต้องการพัฒนาการเตรียมความพร้อมและคุณลักษณะที่ต้องการเน้นบางประการไว้ในแต่ละหน่วยการเรียนในลักษณะของการบูรณาการ

เป้าหมายของหลักสูตร

1. เพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจ และพฤติกรรมเกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขนิสัยที่ดี
2. เพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการระมัดระวังและป้องกันอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นในบริเวณที่พักอาศัย และบริเวณก่อสร้างอันเป็นการสร้างความปลอดภัยให้กับตนเอง
3. เพื่อพัฒนาสมรรถภาพที่จะช่วยสร้างเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ให้พร้อมก่อนการศึกษาภาคบังคับ

จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

1. เพื่อให้มีพฤติกรรมที่เหมาะสมในการรักษาความสะอาดตนเองและที่พักอาศัย
2. เพื่อให้สามารถเลือกซื้ออาหารที่มีประโยชน์
3. เพื่อให้มีมารยาทในการรับประทานอาหาร
4. เพื่อให้รู้จักการปฏิบัติตนให้ห่างจากโรคฟันผุ โรคหวัด โรคท้องเสีย
5. เพื่อส่งเสริมให้รู้จักการรักษาสุขภาพอนามัยส่วนตน
6. เพื่อให้สามารถเลือกของเล่น วิธีเล่น และสถานที่เล่นที่ปลอดภัยแก่ตนเองได้
7. เพื่อให้รู้จักอุบัติเหตุและการป้องกันอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นภายในที่พักและบริเวณการก่อสร้าง
8. เพื่อให้สามารถปฏิบัติตนในการเดินและข้ามถนนได้อย่างปลอดภัย
9. เพื่อให้มีความพร้อมทางด้านกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา
10. เพื่อให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ มีระเบียบวินัย ความอดทนอดกลั้น และความเสียสละ

เนื้อหาหลักสูตร

หลักสูตรนี้มีเนื้อหาของการเรียน ตามเป้าหมายคือ การสร้างเสริมนิสัยที่ดี การสร้างเสริมความรู้เกี่ยวกับการระมัดระวังและป้องกันอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นในบริเวณที่พักอาศัยและบริเวณก่อสร้าง และสมรรถภาพที่เป็นการเตรียมความพร้อมในการเรียน ส่วนประกอบของเนื้อหามีดังนี้

1. การรักษาความสะอาดร่างกายและเครื่องแต่งกาย
   1.1 การรู้จักอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย
   1.2 การรักษาความสะอาดใบหน้า มือ และเท้า
   1.3 การอาบน้ำสระผม
   1.4 การแปรงฟัน
   1.5 การรักษาความสะอาดเครื่องแต่งกาย
2. การรักษาความสะอาดในที่พักอาศัย
3. การเก็บและรักษาความสะอาดสิ่งของเครื่องใช้ในที่พัก
   3.1 การรู้จักสิ่งของเครื่องใช้ภายในที่พัก
   3.2 การเก็บและรักษาความสะอาดสิ่งของเครื่องใช้ในที่พัก
4. การรักษาความสะอาดเกี่ยวกับบริเวณแวดล้อม
   4.1 การทิ้งขยะ
   4.2 การกำจัดขยะ
   4.3 การรักษาความสะอาดบริเวณที่อาบน้ำ ห้องส้วมและบริเวณรอบ ๆ ที่พัก
5. การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์
6. มารยาทในการรับประทานอาหาร
7. สัตว์ที่เป็นพาหะนำโรค ได้แก่ แมลงวัน ยุง หนู และแมลงสาบ
8. โรคที่ควรรู้จัก
   8.1 โรคฟันผุ
   8.2 โรคหวัด
   8.3 โรคท้องเสีย

9. การรักษาสุขภาพอนามัยส่วนตน
   9.1 การถนอมรักษาดวงตา
   9.2 การถนอมรักษาจมูก
   9.3 การถนอมรักษาหู
10. การเลือกของเล่นและวิธีเล่นที่ปลอดภัย
11. การเลือกสถานที่เล่นที่ปลอดภัย
12. อุบัติเหตุภายในที่พัก
   12.1 เครื่องใช้ของมีคม
   12.2 ไฟฟ้าภายในบ้าน
   12.3 ไฟ
   12.4 น้ำร้อนลวก
13. อุบัติเหตุภายในบริเวณแหล่งก่อสร้าง
   13.1 การพลัดตกหกล้ม
   13.2 เครื่องยนต์และเครื่องจักรขณะทำงาน
   13.3 เศษวัสดุหรือของมีคมทิ่มแทง
14. การเดินถนนและข้ามถนน
15. ความพร้อมทางด้านคณิตศาสตร์
   15.1 การสังเกต เปรียบเทียบ จำแนกประเภท
   15.2 จำนวนและตัวเลข
16. ความพร้อมทางด้านภาษาไทย
17. ความพร้อมทางด้านร่างกาย สังคม จิตใจ และการพัฒนากล้ามเนื้อ ได้แก่ เพลง นิทาน และเกม
18. การใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า

19. คุณลักษณะที่ต้องการเน้น
    19.1 ความมีระเบียบวินัย
    19.2 ความอดทน อดกลั้น
    19.3 การเสียสละ

หน่วยการเรียน

หลักสูตรนี้แบ่งหน่วยการเรียนออกเป็น 2 หน่วยใหญ่ ๆ ตามเป้าหมายของหลักสูตร คือ หน่วยการสร้างเสริมสุขนิสัยที่ดี และหน่วยการสร้างเสริมความปลอดภัยส่วนตน สำหรับเป้าหมายการพัฒนาสมรรถภาพที่เป็นการเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนนั้นได้สอดแทรกในลักษณะของการบูรณาการไว้ในหน่วยการเรียนที่กำหนดขึ้นดังกล่าว

หน่วยที่ 1 การสร้างเสริมสุขนิสัยที่ดี

รายละเอียดของหน่วยการเรียน

หน่วยการเรียน การเสริมสร้างสุขนิสัยที่ดี

สภาพที่เป็นอยู่

เด็กลูกกรรมกรก่อสร้างที่ติดตามพ่อแม่ไปพักอาศัยตามแหล่งที่พักคนงานก่อสร้าง มักต้องไปอยู่ในสภาพที่ไม่ถูกสุขลักษณะ กล่าวคือ สภาพที่พักจะปลูกติดกันอยู่อย่างหนาแน่น วัสดุที่ใช้สร้างประกอบด้วยสังกะสี ซึ่งใช้ทำทั้งหลังคาและฝากั้นห้อง มีทั้งสภาพใหม่และเก่าเป็นสนิม ส่วนพื้นปูด้วยไม้หยาบ ๆ มีขนาดของห้องโดยเฉลี่ยกว้าง 2 เมตรครึ่ง ยาว 3 เมตรครึ่ง ห้องหนึ่งให้พักหนึ่งครอบครัว ไม่ว่าจะมีจำนวนกี่คนก็ตามบรรยากาศภายในที่พักมืดทึบ ไม่มีลมพัดผ่าน กลางวันจะร้อนอบอ้าว สภาพภายในห้องพักจะใช้เป็นที่เก็บของ ประกอบอาหารบริโภคอาหาร ที่สันทนาการ ตลอดจนเป็นที่พักผ่อนหลับนอน ซึ่งทุกคนในครอบครัวมักจะนอนรวมอยู่ในมุ้งเดียวกัน โดยเฉพาะเด็กวัยนี้มักจะนอนอยู่กับพ่อแม่ บริเวณรอบ ๆ ที่พักมักจะมีน้ำขังและเศษขยะ เนื่องจากไม่มีทางระบายน้ำ ประกอบกับที่พักยกพื้นขึ้นสูง ผู้พักอาศัยจึงมักทิ้งเศษอาหาร น้ำเสีย หรือขยะต่าง ๆ ลงใต้พื้นที่พัก จึงทำให้เกิดการเน่าขัง และเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุง สำหรับห้องน้ำ ห้องส้วมนั้นจะใช้รวมกัน บริเวณที่อาบน้ำจะสร้างเป็นอ่างปูนซิเมนต์สี่เหลี่ยมขนาดใหญ่ ให้ทุกคนได้ใช้อาบชำระร่างกาย และล้างภาชนะสิ่งของ ตลอดจนเป็นที่ซักผ้าด้วย เนื่องจากไม่มีทางระบายน้ำ จึงทำให้บริเวณรอบ ๆ ชื้นแฉะตลอดเวลา ส่วนห้องส้วมนั้นมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอกับผู้พักอาศัย สกปรกและมีกลิ่นเหม็น เด็กเล็ก ๆ ถูกปล่อยปละละเลยให้ถ่ายโดยทั่วไป บางแห่งจะสร้างห้องส้วมติดกับที่พักอาศัย ทำให้สภาพที่พักซึ่งมืดทึบอับชื้นและมีกลิ่นเหม็นตลอดเวลา สำหรับน้ำดื่มส่วนมากใช้น้ำประปา ซึ่งรองมาจากก๊อกน้ำที่จัดไว้สถานที่ประกอบอาหารก็จะทำกันภายในห้องพักหรือหน้าห้องพัก มีหลายครอบครัวที่ยังใช้ฟืนในการหุงต้ม และบริโภคอาหารร่วมกันทั้งครอบครัวในห้องพักทางด้านการกำจัดขยะมูลฝอยแม้ว่าจะมีบางแห่งที่จัดที่ทิ้งขยะไว้ให้ แต่ผู้พักอาศัยมักทิ้งลงใต้พื้นบ้านเป็นส่วนใหญ่

นอกจากสภาพที่พักอาศัยแล้ว สภาพทางครอบครัวของเด็กลูกกรรมกรก่อสร้างเหล่านี้ยังยากจน ส่วนใหญ่ครอบครัวหนึ่งมักจะมีผู้มีรายได้เพียงคนเดียว และมีบุตรที่ต้องเลี้ยงดูโดยเฉลี่ย 1-2 คน รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ซ้ำยังมีภาระต้องส่งเงินกลับไปภูมิลำเนาเดิมอีก รายได้เกือบทั้งหมดถูกใช้จ่ายไปในเรื่องการกินอยู่ ผู้ประกอบอาชีพนี้ไม่นิยมส่งบุตรหลานให้ได้รับการศึกษาสูงมากนัก เพราะขาดทุนทรัพย์ หวังเพียงให้เรียนจบการศึกษาภาคบังคับเท่านั้น

ผลที่เกิดจากสภาพที่เป็นอยู่

จากสภาพความเป็นอยู่ในบริเวณที่พักและสภาพแวดล้อมที่มีความแออัดคับแคบ มืดทึบ อับชื้น ตลอดเวลา จึงเป็นแหล่งที่ง่ายต่อการแพร่กระจายของโรค และเกิดจากสภาพที่ไม่ถูกสุขลักษณะ ซึ่งมีผลทำให้สุขภาพของร่างกายของผู้พักอาศัยไม่แข็งแรงสมบูรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กก่อนวัยเรียน ซึ่งเป็นวัยที่ร่างกายกำลังเจริญเติบโตทั้งทางสมองและร่างกาย สภาพความเป็นอยู่ควรเอื้อต่อการพัฒนาการต่างๆ แต่เมื่อต้องมาเผชิญกับสภาพที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการของเด็กเหล่านี้ จึงทำให้การพัฒนาเป็นไปได้ไปไม่เต็มที่ ในที่สุดก็อาจทำให้กลายเป็นพลเมืองที่ด้อยคุณภาพเมื่อเติบโตขึ้น

นอกจากนี้แล้วสภาพพื้นฐานทางครอบครัว ลักษณะการทำงานของพ่อแม่ก็ไม่สามารถจะช่วยส่งเสริมหรือให้ความเอาใจใส่ดูแลเด็กได้อย่างเต็มที่ เด็กจึงต้องเผชิญกับสภาพดังกล่าวไปตามยถากรรม

เป้าหมายของหน่วยการเรียน

จากสภาพที่เด็กเผชิญในที่พัก หน่วยการอบรมนี้จึงได้มุ่งประเด็นการพัฒนาไปที่ตัวเด็กลูกกรรมกรก่อสร้างให้รู้จักการรักษาความสะอาดตัวเองและที่พักอาศัย ตลอดจนการรู้จักป้องกันโรคและการรักษาสุขภาพ ซึ่งผลการเรียนรู้ตามหน่วยนี้ จะทำให้เด็กลูกกรรมกรก่อสร้างก่อนวัยเรียนมีพฤติกรรมเกี่ยวกับสุขนิสัยดีขึ้น รู้จักการป้องกันและระวังรักษาตนเองให้มีสุขภาพแข็งแรง ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยให้เด็กสามารถปรับตัวอยู่ในสภาพแวดล้อมดังกล่าวได้เป็นอย่างดี หรือแม้ว่าเด็กจะต้องย้ายกลับไปอยู่ในภูมิลำเนาเดิมก็ตามก็จะเป็นการวางรากฐานของการเป็นพลเมืองที่มีสุขภาพดีของประเทศชาติต่อไป

จุดมุ่งหมายของหน่วยการเรียน

1. เพื่อให้มีพฤติกรรมเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดของร่างกายและเครื่องแต่งกาย
2. เพื่อให้รู้จักการรักษาความสะอาดภายในที่พักอาศัยและบริเวณแวดล้อม
3. เพื่อให้รู้จักการเก็บและรักษาสิ่งของเครื่องใช้ภายในที่พัก
4. เพื่อให้สามารถเลือกซื้อขนมหรืออาหารที่มีประโยชน์มารับประทานได้
5. เพื่อให้รู้จักปฏิบัติตนให้พ้นจากโรคฟันผุ โรคหวัด และโรคท้องเสีย
6. เพื่อให้สามารถระวังและรักษาสุขภาพอนามัยของ ตา หู จมูก
7. เพื่อให้สามารถสังเกตและเปรียบเทียบสิ่งที่อยู่รอบตัว จำแนกความแตกต่างและความคล้ายคลึงของภาพและเสียง และจัดประเภทของสิ่งของได้
8. เพื่อให้สามารถนับ 1-10 ได้
9. เพื่อให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ มีความเป็นระเบียบวินัย อดทนอดกลั้น และเสียสละ

แผนการเรียน

องค์ประกอบของแผนการเรียนประกอบด้วย เรื่องที่เรียน จุดมุ่งหมายเฉพาะ เนื้อหา กิจกรรมและวิธีการสอน สื่อ การประเมินผล ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

เรื่อง	จุดมุ่งหมายเฉพาะ	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
1. การรักษาความสะอาดร่างกายและเครื่องนุ่งห่ม 1.1 การรู้จักอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย	1. สามารถเรียกชื่ออวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายได้ถูกต้อง 2. บอกหน้าที่ของอวัยวะภายนอกที่สำคัญของร่างกายได้ 3. บอกลักษณะสูงต่ำได้	1. อวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย เช่น ตา หู เป็นต้น 2. หน้าที่ของอวัยวะต่าง ๆ เช่น ตาทำหน้าที่ในการมองเห็น หู ทำหน้าที่ฟังเสียง เป็นต้น	1. เล่นเกมเพื่อนใหม่ 2. ให้เด็กคู่หนึ่งยืนอยู่หน้าชั้นแล้วชี้ที่ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายแล้วให้เด็กช่วยกันบอก 3. ครูเปรียบเทียบความสูงของเด็กที่ยืนอยู่หน้าชั้นแล้วเรียกเด็กคนอื่นออกมาเปรียบเทียบอีก จากนั้นครูแสดงภาพและอุปกรณ์เปรียบเทียบลักษณะสูงต่ำและลักษณะอื่น แล้วให้เด็กยกตัวอย่างอื่นประกอบ 4. ครูให้เด็กแสดงพฤติกรรมตามคำสั่ง เช่น ให้หยิบของ ให้มองไปที่ใดที่หนึ่ง ให้วิ่ง เดิน เป็นต้น จากนั้นให้เด็กช่วยกันบอกว่าได้ใช้อวัยวะส่วนใดและสรุปด้วยการร้องเพลงหูตามือขาของฉัน พร้อมทั้งแสดงท่าทางประกอบ 5. เล่นเกมประกอบภาพอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย	1. เกมประกอบภาพตัดต่ออวัยวะต่างๆ ของร่างกาย 2. เพลงตาหูมือของฉัน 3. อุปกรณ์เปรียบเทียบลักษณะสูงต่ำ เช่น ขวด กระป๋อง เป็นต้น 4. ภาพเปรียบเทียบลักษณะสูง-ต่ำ	1. ซักถาม 2. สังเกตการปฏิบัติตามคำสั่ง

ภาคผนวก (แผน 1/1.1 การรู้จักอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย)

1. เพลงตา หู มือ ขา ของฉัน

ตาของฉันนั้นมีสองตา มีสองตา มีสองตา
ตาของฉันนั้นมีสองตา เอาไว้ดู ดีดี
หูของฉันนั้นมีสองหู มีสองหู มีสองหู
หูของฉันนั้นมีสองหู เอาไว้ฟังดีดี
มือของฉันนั้นมีสองมือ มีสองมือ มีสองมือ
มือของฉันนั้นมีสองมือ เอาไว้ถือดีดี
ขาของฉันนั้นมีสองขา มีสองขา มีสองขา
ขาของฉันนั้นมีสองขา เอาไว้เดินดีดี

2. เกมเพื่อนใหม่

อุปกรณ์ เทปเพลง เครื่องเคาะจังหวะ

วิธีเล่น

1. เปิดเทปเพลงและเคาะจังหวะตามเพลง
2. ให้เด็กเดินและวิ่งตามจังหวะ
3. เพลงหยุดให้ทุกคนหาคู่ 1 คน
4. กระซิบบอกชื่อเพื่อนแล้วจูงกันมาบอกชื่อเพื่อนของตน

คุณค่า

1. ฝึกความกล้าแสดงออก
2. ฝึกความจำ
3. สร้างความคุ้นเคยกับเพื่อนใหม่
4. ปฏิบัติตามข้อตกลงได้

3. เกมประกอบภาพตัดต่ออวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย

อุปกรณ์ ภาพตัดต่ออวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย

วิธีเล่น

1. แบ่งเด็กออกเป็นกลุ่ม ๆ
2. แจกภาพตัดต่อกลุ่มละหนึ่งภาพ
3. ครูให้สัญญาณแล้วแต่ละกลุ่มช่วยกันประกอบภาพตัดต่อ
4. ให้แต่ละกลุ่มบอกหน้าที่อวัยวะต่าง ๆ ด้วย

คุณค่า

1. ฝึกการทำงานร่วมกัน
2. ฝึกการสังเกตและการเปรียบเทียบ
3. ฝึกความจำ

เรื่อง	จุดมุ่งหมายเฉพาะ	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
1.2 การรักษาความสะอาดใบหน้า มือ และเท้า	1. สามารถทำความสะอาดใบหน้า มือ และเท้าของตนเองได้ 2. บอกลักษณะสั้นยาวได้ 3. สามารถเปรียบเทียบภาพที่เหมือนกันได้	การรักษาความสะอาดใบหน้า มือ เท้า กระทำได้โดยการชำระล้างออกด้วยน้ำ ซึ่งการล้างให้สะอาดทั่วใบหน้าไม่ให้น้ำเข้าตา ปาก จมูก และไม่ให้น้ำเปียกเสื้อผ้าที่สวมใส่อยู่ หลังจากล้างแล้วก็ควรเช็ดให้แห้งด้วยผ้าสะอาด ส่วนการล้างมือ เท้าก็เช่นกัน ควรล้างให้ทั่วและเช็ดให้แห้งหลังจากล้างเสร็จแล้ว	1. เล่นเกมไชโย แล้วร้องเพลงหูตามือขาของฉัน 2. แสดงภาพเด็กที่เปรียบเทียบให้เห็นว่าตัวหนึ่งสะอาดอีกตัวสกปรก แล้วให้เด็กเลือกว่าชอบตัวไหนและจะทำให้สะอาดอย่างไรจากนั้นสนทนาเกี่ยวกับเรื่องการรักษาความสะอาดของตัวเด็กเองตามสภาพที่จะได้ พร้อมกับสาธิตการล้างหน้า มือ และเท้าให้ดู 3. ให้เด็กเปรียบเทียบความสั้นยาวของแขนและขา พร้อมทั้งยกตัวอย่างสิ่งของต่าง ๆ เปรียบเทียบ เช่น ดินสอ สมุด เป็นต้น แล้วให้เด็กยกตัวอย่างอื่นด้วย จากนั้นให้ลองปฏิบัติจริงแล้วสังเกตความแตกต่างระหว่างอวัยวะก่อนและหลังทำความสะอาด 4. ท่องคำคล้องจองการรักษาความสะอาดเท้าและใบหน้า 5. เล่นเกมจับคู่ภาพอวัยวะ	1. เกมไชโย 2. ภาพเคลื่อนที่เด็กแต่งกายสะอาด และแต่งกายสกปรก 3. อุปกรณ์การทำความสะอาดใบหน้า มือเท้า เช่น ขันน้ำ สบู่ เป็นต้น 4. เกมจับคู่ภาพอวัยวะ 5. คำคล้องจองการรักษาความสะอาดมือเท้าและใบหน้า อ่างน้ำ	1. ซักถาม 2. สังเกตการปฏิบัติ

ภาคผนวก (แผน 1/1.2 การรักษาความสะอาดใบหน้า มือและเท้า)

1. คำคล้องจอง การรักษาความสะอาดมือ เท้าและใบหน้า (สุชาติ ลี้ตระกูล)

ร่างกายของตัวเรา	มีมือเท้าและใบหน้า
ที่ควรเฝ้ารักษา	หนูจ๋าอย่าให้มอมแมม
หมั่นล้างหน้าทุกเช้า	ใบหน้าเจ้าจะงามแจ่ม
ใครเห็นก็ยิ้มแย้ม	ดูเจ้าแสนน่ารักจริง

2. เกมไชโย

อุปกรณ์ -

วิธีเล่น

ครูจะสั่งให้เด็กชี้ไปที่อวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายโดยครูจะขึ้นต้นคำสั่งด้วยคำว่า "ไชโย" เช่น "ไชโย สั่งให้ยกมือ" เด็กก็จะยกมือ เป็นต้น แต่ถ้าไม่ได้ขึ้นต้นคำสั่งว่า "ไชโย" เด็กก็ไม่ต้องปฏิบัติตามคำสั่งนั้น

คุณค่า

1. ฝึกสมาธิในการฟัง
2. ฝึกความจำ

3. เกมจับคู่ภาพอวัยวะ

อุปกรณ์ บัตรภาพและบัตรคำอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย

วิธีเล่น

1. แบ่งเด็กออกเป็นกลุ่ม ๆ
2. แจกบัตรภาพและบัตรคำให้เด็กแต่ละกลุ่มช่วยกันเรียงภาพที่เหมือนกันไว้คู่กันและให้เรียงคำที่เหมือนกับคำที่เขียนไว้ในบัตรภาพด้วย โดยพยายามให้เด็กเรียงอย่างเป็นระเบียบ
3. กลุ่มใดเสร็จก่อนถือว่าเป็นกลุ่มชนะ

คุณค่า

1. ทักษะการสังเกตและเปรียบเทียบ
2. การทำงานร่วมกัน

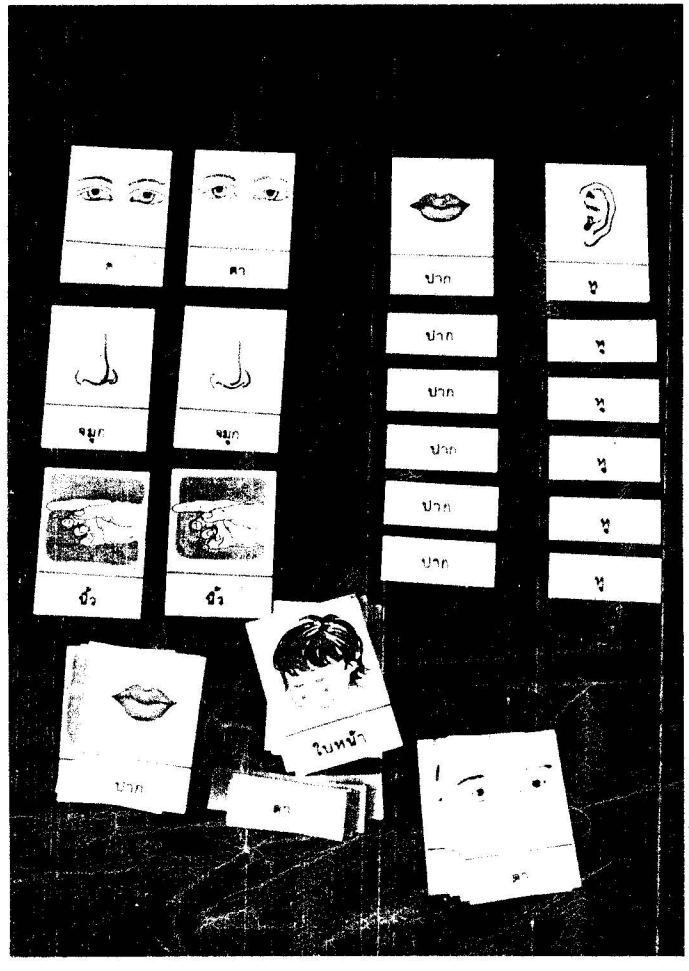
ตา
จมูก
ปาก
หู
ใบหน้า

เรื่อง	จุดมุ่งหมายเฉพาะ	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
1.3 การอาบน้ำ	1. แสดงวิธีการอาบน้ำที่ถูกต้องได้ 2. สามารถนับ 1-3 ได้ 3. สามารถจำแนกเสียงใกล้เคียงกันได้	วิธีการอาบน้ำที่ถูกต้องนั้นได้แก่การใช้น้ำชำระล้างสิ่งสกปรกให้ออกจากร่างกาย เมื่อราดน้ำแล้วจึงฟอกสบู่ให้ทั่วแล้วใช้น้ำล้างออกอีกครั้ง เมื่อล้างออกจากตัวหมดจนแล้วหลังจากนั้นเช็ดตัวด้วยผ้าสะอาดแล้วนำผ้าเช็ดตัวไปผึ่งแดด ไม่ควรใช้ผ้าเช็ดตัวร่วมกับผู้อื่น	1. ครูสนทนากับเด็กเรื่องความสะอาดร่างกายแล้วเล่านิทานเรื่องช้างน้อยกับกระต่าย 2. ท่องคำคล้องจองการอาบน้ำ 3. ให้เด็กนับอุปกรณ์ในการอาบน้ำ 4. เล่นบทบาทสมมุติในการอาบน้ำ โดยครูแนะนำว่าควรต้องปฏิบัติอย่างไรบ้าง เช่น ถูตามแขน ขา การฟอกสบู่ เป็นต้น 5. เล่นเกมจำแนกเสียง	1. เกมจำแนกเสียง 2. นิทานเรื่องช้างน้อยกับกระต่าย 3. คำคล้องจองการอาบน้ำ 4. อุปกรณ์ในการอาบน้ำ	1. ซักถาม 2. สังเกตการปฏิบัติตามบทบาทสมมุติ

ภาคผนวก (แผน 1/1.3 การอาบน้ำ)

1. คำคล้องจองการอาบน้ำ

อาบน้ำชู่ ชู่ เราใช้สบู่ ฟอกถูตามตัว
ควรถูให้ทั่ว เชื้อโรคตามตัว หลุดหายออกไป

2. เกมจำแนกเสียง

อุปกรณ์ ตลับบรรจุวัสดุต่าง ๆ 4 ตลับ

วิธีเล่น

นำตลับบรรจุวัสดุต่าง ๆ ออกมาวางเรียงไว้ แล้วให้เด็กออกมาเขย่าดูว่าตลับไหนที่เสียงเหมือนกันหรือตลับไหนเสียงต่างกัน

คุณค่า

1. ฝึกให้รู้จักจำแนกเสียง
2. ให้มีความอดทนในการรอคอย

3. นิทานเรื่องช้างน้อยกับกระต่าย

วันหนึ่งขณะที่กระต่ายสองตัวกำลังเต้นรำกันอยู่ในป่าอย่างสนุกสนานนั้น กระต่ายตัวหนึ่งที่ชื่อจ็อบแจ็บ ได้บอกกับกระต่ายอีกตัวหนึ่งที่ชื่อจ้วบจ้าบให้หยุดเต้นรำก่อน

จ็อบแจ็บ "นี่ๆ หยุด ๆ ก่อน ได้กลิ่นอะไรไหม"
จ้วบจ้าบ "อ้าวหยุดทำไมล่ะ"
จ็อบแจ็บ "โธ่ ไม่ได้กลิ่นช้างเหรอ โอ้ยกลิ่นมันเหม็นออกจะตายไป เราหนีไปเล่นที่อื่นกันเถอะ"
จ้วบจ้าบ "เออ จริงซินะ เหม็นจริง ๆ ด้วย สงสัยสกปรกไปทั้งตัวเลย ไปเถอะ เราไปเล่นที่อื่นดีกว่า อย่าไปเล่นกับเจ้าช้างสกปรกเลย"

แต่ไม่ทันที่กระต่ายทั้งสองจะเดินออกไปเจ้าช้างก็เดินเข้าถึงพอดี

ช้าง "กระต่ายที่น่ารักทั้งสองจะรีบไปไหนจ๊ะ"
จ็อบแจ็บ "เออ.....เออ.....ปละ.....เปล่าจ๊ะ"
จ้วบจ้าบ "ไม่มีอะไรหรอกก็เราจะหนีท่านไปเล่นที่อื่นนะซิ เพราะเราเหม็นสาบท่าน เหม็นกลิ่นของท่านโชยมาตั้งแต่ไกล"
จ็อบแจ็บ (กระซิบ) "นี่....อย่าไปว่าเขา เดี๋ยวเขาจะอายและเสียใจ"
จ้วบจ้าบ (ตะโกน) "ไม่เป็นไรหรอกต้องให้รู้เสียมั่งว่าเหม็นสาบเพื่อนไม่อยากเล่นด้วย"

ขณะที่ช้างหน้าชีดเผือดด้วยความอายอยู่นั้นกระต่ายก็พูดว่า

จ็อมแจ๊ม "เราคิดว่าจะไปอาบน้ำกันตรงโน้น ท่านจะไปด้วยไหมล่ะ"

ช้าง "ไม่ไปหรอก เราไม่ค่อยชอบอาบน้ำ"

จ้วบจ้าบ "เราว่าไปกันดีกว่านะ ท่านจะได้อาบน้ำแล้วหายเหม็นสาบ แล้วมาเล่นด้วยกัน" การอาบน้ำ อย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง คือตอนเช้า และก่อนนอน เพราะอากาศร้อนอบอ้าวทำให้เรามีเหงื่อไคล ถ้าหมักหมมไว้เหม็นและทำให้เป็นโรคผิวหนังได้

ช้าง "จริงหรือ ขอบคุณท่านมากที่แนะนำเรา แต่ท่านรู้ไหมเราไม่ค่อยมีน้ำอาบเลย"

จ็อบแจ็บ "ไม่เห็นเป็นปัญหาอะไรเลย ท่านก็อาบน้ำอย่างประหยัดซิ คือท่านต้องราดน้ำแต่น้อยให้ทั่วตัวขัดตัวให้สะอาด ถูสบู่ แล้วราดน้ำออกให้หมด อย่าเอาน้ำไปสาดเล่นกัน แค่นี้แหละก็จะทำให้ท่านหายจากกลิ่นเหม็น ดีกว่าไม่อาบแยะเลย"

ช้าง "เอาละ ๆ เราไปอาบน้ำกันเลยดีกว่า จะได้ไม่เหม็นสาบอีกต่อไป แล้วเราจะได้มีเพื่อนมาเล่นด้วยอีกมาก"

(ครู - หากเพื่อน ๆ ทำตัวไม่เหมาะสม ไม่ถูกต้องเราต้องช่วยแนะนำเขาให้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ถูกต้อง เราต้องช่วยเพื่อนและรักกัน)

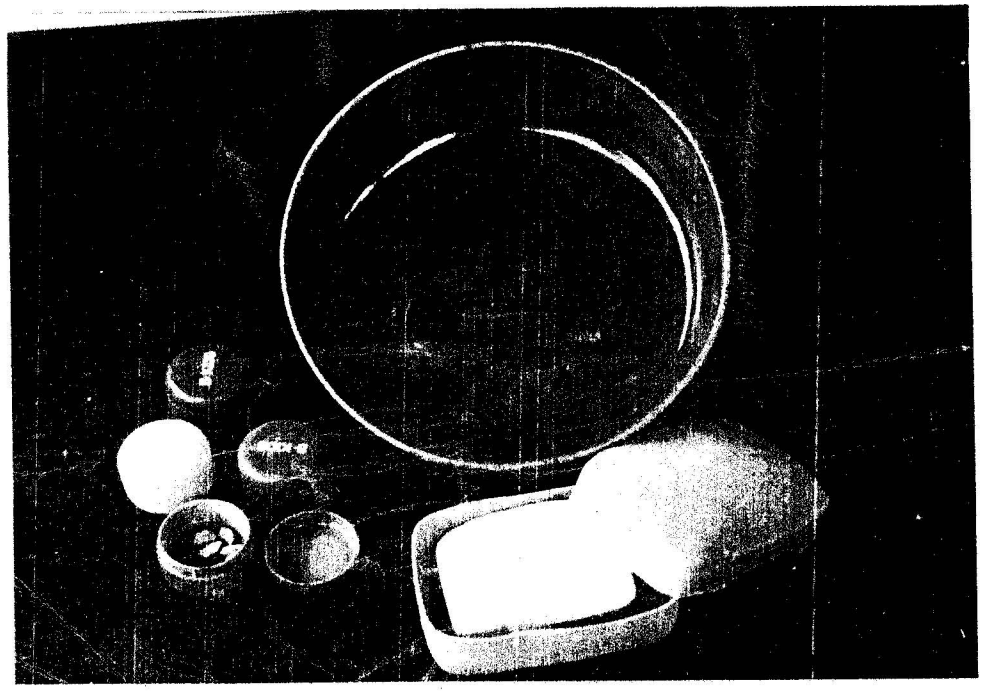

เรื่อง	จุดมุ่งหมายเฉพาะ	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
1.4 การแปรงฟัน	1. สามารถแสดงวิธีการแปรงฟันที่ถูกต้องได้ 2. สามารถนับ 1-5 ได้ 3. บอกลักษณะของสั้น-ยาวได้	วิธีการแปรงฟันที่ถูกวิธี	1. ครูสนทนากับเด็กเกี่ยวกับกิจวัตรประจำวันของเด็กเรื่องการล้างหน้าแปรงฟันโดยใช้ภาพประกอบ 2. ให้เด็กนับอุปกรณ์การแปรงฟันและเครื่องใช้อื่นไม่เกิน 5 พร้อมกับเปรียบเทียบลักษณะสั้น-ยาวของอุปกรณ์ดังกล่าวด้วย 3. ครูสาธิตจการแปรงฟันให้เด็กดูพร้อมทั้งแสดงภาพการแปรงฟันที่ถูกวิธีและให้เด็กลองทำตามครู 4. ร้องเพลงเกี่ยวกับการแปรงฟัน 5. เล่นเกมจับคู่ภาพเหมือนเครื่องใช้และสัมพันธ์ภาพกับคำ	1. ภาพแสดงขั้นตอนการแปรงฟัน 2. อุปกรณ์การแปรงฟัน 3. เพลงการแปรงฟัน 4. ภาพเคลื่อนไหวการล้างหน้าแปรงฟัน 5. เกมจับคู่ภาพเหมือนเครื่องใช้และสัมพันธ์ภาพกับคำ	สังเกตการปฏิบัติจริงของเด็ก

ภาคผนวก (แผน 1/1.4 การแปรงฟัน)

1. เพลงการแปรงฟัน (คุณหญิงเบญจา แสงมะลิ)

ตื่นเช้าล้างหน้าแปรงฟัน แปรงทุกทุกวันฟันจะสวยดี
แปรงขึ้นแปรงลงเช้าชี วันละสองทีแปรงฟันแปรงฟัน

2. เกมจับคู่ภาพเหมือนเครื่องใช้และสัมพันธ์ภาพกับคำ

อุปกรณ์ บัตรภาพและบัตรคำเกี่ยวกับเครื่องใช้

วิธีเล่น

1. ให้เด็กกลุ่มหนึ่งออกมาเลือกบัตรภาพเครื่องใช้ที่เหมือนกันวางคู่กัน
2. ให้เด็กอีกกลุ่มหนึ่งออกมาเลือกบัตรคำแล้วนำไปวางต่อบัตรภาพที่เขียนคำเหมือนกัน แล้วให้ทั้งชั้นอ่านบัตรตามครู

คุณค่า

1. ฝึกการสังเกตและเปรียบเทียบ
2. ฝึกการทำงานร่วมกัน

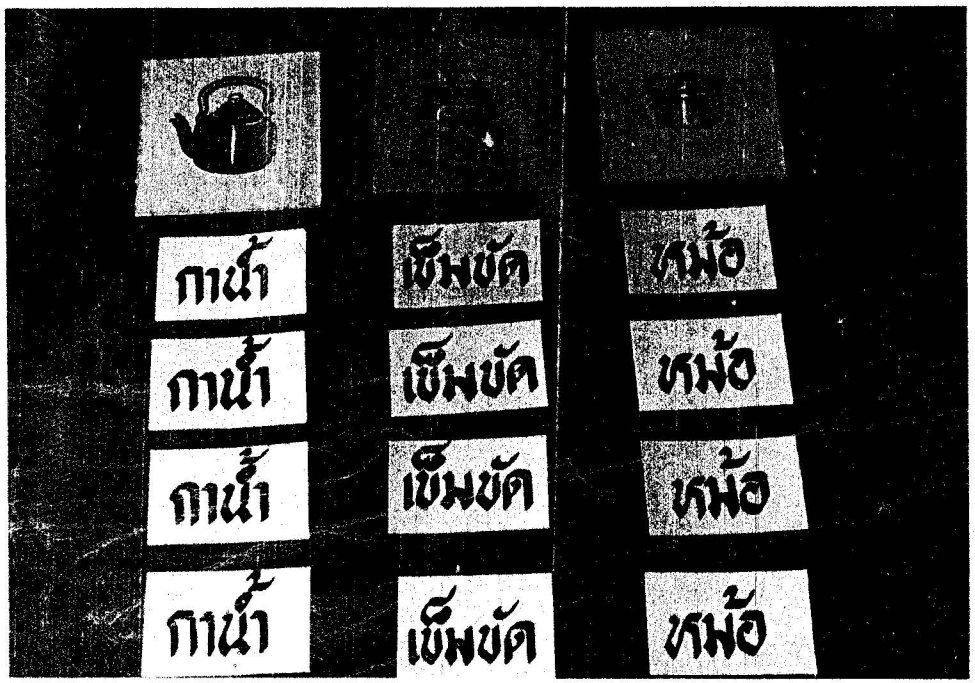

การแปรงฟันที่ถูกวิธี

เรื่อง	จุดมุ่งหมายเฉพาะ	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
1.5 การรักษาเครื่องแต่งกาย	1. บอกวิธีการรักษาความสะอาดของเครื่องแต่งกาย 2. บอกลักษณะของมากน้อยได้ 3. สามารถจำแนกเสียงของคำที่เหมือนและต่างกันได้	การรักษาความสะอาดเครื่องแต่งกายนั้นจะต้องรู้จักระมัดระวังเสื้อผ้าที่สวมใส่อยู่ไม่ให้เปรอะเปื้อนเปียกชื้น	1. ทบทวนการนับ 1-5 โดยการนับให้เป็นจังหวะเพลง 2. เปรียบเทียบภาพคนที่แต่งกายสะอาดกับแต่งกายสกปรกให้เด็กได้ จากนั้นแสดงความคิดเห็นแล้วแสดงภาพเครื่องแต่งกายที่เปรียบเทียบลักษณะมากน้อยของเครื่องแต่งกายพร้อมกับยกตัวอย่างอื่นประกอบโดยใช้รูปคน 3. ครูแนะนำเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดเครื่องแต่งกายไม่ให้เปรอะเปรื้อน ไม่เอามือเช็ดเสื้อหรือกางเกงเป็นต้น 4. ท่องคำคล้องจองการแต่งกาย 5. เล่นเกมเทียบเสียงคำ	1. ภาพเคลื่อนไหวเด็กแต่งกายสะอาดและสกปรก 2. ภาพเปรียบเทียบลักษณะมาก-น้อย 3. คำคล้องจองของการแต่งกาย 4. เกมเทียบเสียงคำ	1. การซักถาม 2. สังเกตการเล่นเกม

ภาคผนวก (แผน 1/1:5 การรักษาเครื่องแต่งกาย)

1. คำคล้องจองการแต่งกาย (สุชาติ ลี้ตระกูล)

แต่งกายสะอาด ห่างไกลโรคภัย
ใครใครอยากใกล้ มาเล่นด้วยคน
จัดเก็บเสื้อผ้า พับวางให้พ้น
แมลงสาบชุกชน จะกัดผ้าเรา

2. เกมเทียบเสียงคำ

อุปกรณ์ -

วิธีเล่น

1. ครูออกเสียงให้เด็กฟัง ถ้าเสียงเหมือนกันให้เด็กตบมือ 2 ครั้ง ถ้าเสียงไม่เหมือนกันให้ตบมือเพียงครั้งเดียว เช่น เจ็ด-เป็ด หนู-หมู งู-ปู, เสือ-เสื้อ, สะอาด-กระดาษ เป็นต้น
2. ให้เด็กออกเสียงตามพร้อมกันทั้งห้องและเป็นรายบุคคล
3. ออกเสียงจนแน่ใจว่าเด็กเข้าใจดีแล้วครูจึงแบ่งเด็กออกเป็นกลุ่ม ให้แข่งขันกันตอบ

คุณค่า

1. ปฏิบัติตามข้อตกลงได้
2. ฝึกการฟังเสียงคำและรู้ความหมายคำ
3. พูดคำได้ถูกต้องชัดเจน

เรื่อง	จุดมุ่งหมายเฉพาะ	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
1.6 สรุปบทเรียน	ทบทวนเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดร่างกายและเครื่องแต่งกาย	จากแผน 1.1 - 1.5	1. เล่านิทานเสริมคุณธรรม 2. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปเรื่องจากนิทาน 3. ร้องเพลงแปรงฟัน 4. ทบทวนลักษณะของสิ่งต่าง ๆ สูง-ต่ำ, สั้น-ยาว และมาก-น้อย โดยใช้สมุดภาพ 5. เล่นเกมจับคู่ภาพเหมือนเครื่องใช้และสัมพันธ์กับคำ	1. เพลงตาหูมือของฉัน 2. เกมจับคู่ภาพเหมือนเครื่องใช้และสัมพันธ์ภาพกับคำ 3. เพลงการแปรงฟัน 4. นิทานเสริมคุณธรรม 5. สมุดภาพเปรียบเทียบ	ซักถาม

ภาคผนวก (แผน 1/1.6 สรุปบทเรียน)

1. เพลงตา หู มือ ขา ของฉัน ใช้ของเดิมจากแผน 1.1
2. เกมจับคู่ภาพเหมือนเครื่องใช้และสัมพันธ์ภาพกับคำ ใช้ของเดิมจากแผน 1.4
3. เพลงการแปรงฟัน ใช้ของเดิมจากแผน 1.4
4. นิทานเสริมคุณธรรม (จากหนังสือนิทานพื้นบ้านญี่ปุ่น หน้า 8-14)

ชาวนาผู้หนึ่งอาศัยอยู่กับภรรยาที่เป็นคนใจร้ายตามลำพังเพราะไม่มีลูกหลาน แกจึงเลี้ยงนกขุนทองตัวหนึ่งไว้เป็นเพื่อน และดูแลนกเป็นอย่างดีเหมือนลูก ทำให้ภรรยาไม่พอใจ วันหนึ่งนางถึงกับตัดลิ้นและไล่นกไป เพราะมันจิกแป้งที่นางเตรียมไว้ซักผ้า เมื่อชาวนารู้เรื่องก็เสียใจที่นกหนีไปจึงออกตามหานกถึงในป่า และได้รู้ว่านกขุนทองกลายเป็นผู้หญิง และต้อนรับเลี้ยงดูชาวนาเป็นอย่างดี เมื่อกลับบ้านนางได้ให้ชาวนาเลือกของขวัญกลับบ้านไป ด้วยความเกรงใจชาวนาจึงเลือกเอากล่องเล็ก เมื่อภรรยารู้เรื่องและเปิดกล่องพบของมีค่ามากมาย นางจึงเกิดความอยากได้บ้าง จึงออกเดินทางไปหานกเพื่อขอของกล่องใหญ่กลับไป เมื่อเปิดกล่องกลับพบกับสัตว์น่าเกลียดน่ากลัวมากมาย ทำให้นางสำนึกตัวกลับใจเป็นคนดีมีความเมตตากรุณาและเอื้อเฟื้อต่อสัตว์ต่าง ๆ ตั้งแต่นั้นสืบมา

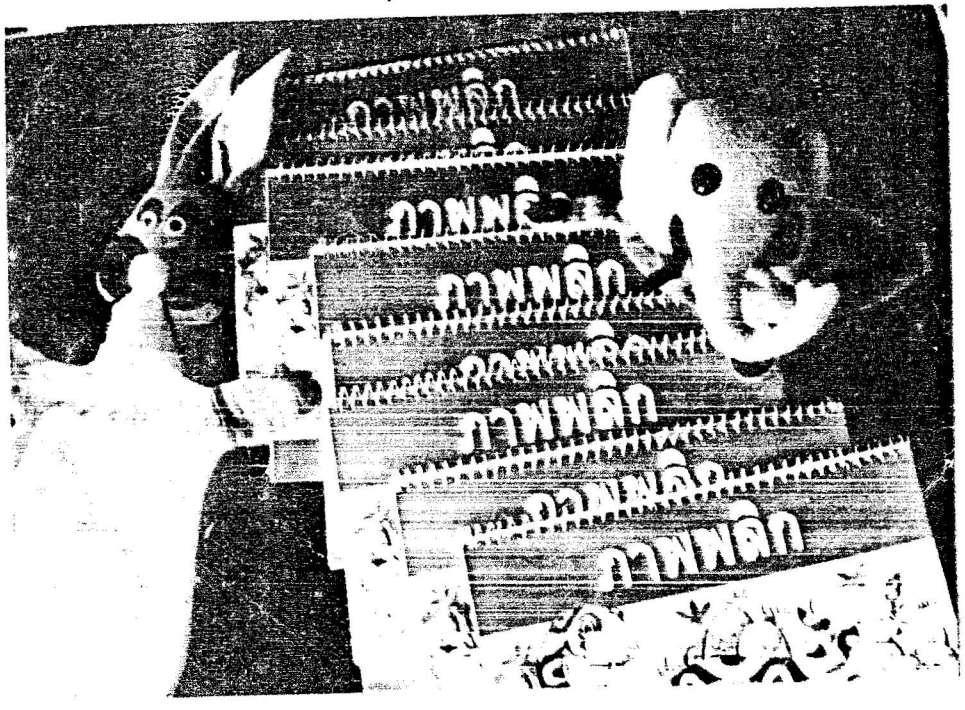

เรื่อง	จุดมุ่งหมายเฉพาะ	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
2. การรักษาความสะอาดเกี่ยวกับที่พักอาศัย	1. บอกลักษณะของที่พักที่น่าอยู่อาศัยและไม่น่าอยู่อาศัยได้ 2. บอกวิธีที่จะทำความสะอาดที่พักได้ 3. บอกลักษณะของซ้าย-ขวา, หน้า-หลัง 4. สามารถสังเกตความสัมพันธ์ระหว่างภาพได้	1. ลักษณะของที่พักที่น่าอยู่ 2. การกวาดบ้านถูบ้าน	1. แสดงภาพลักษณะซ้าย-ขวา หน้า-หลัง โดยครูถามให้เด็กตอบจากภาพถึงลักษณะดังกล่าว แล้วร้องเพลงตบมือ 2. แบ่งเด็กออกเป็นกลุ่มให้ออกมาปฏิบัติตามคำสั่งครูทีละกลุ่ม เช่น ให้ยกมือ ให้เรียงลำดับ แล้วบอกใครอยู่กลาง เป็นต้น 3. แสดงภาพบ้านที่สกปรกรุงรัง ไม่เป็นระเบียบ โดยสมมุติให้เป็นบ้านของทุกคนแล้วให้เด็กบอกว่าจะทำอะไรบ้างเพื่อที่จะให้บ้านนั้นน่าอยู่และครูโยงมาถึงการรักษาความสะอาดในห้องเรียนด้วย 4. ท่องคำคล้องจองเกี่ยวกับบ้าน 5. เล่นเกมจับคู่ภาพเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยของคนและสัตว์	1. เกมจับคู่ภาพเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยของคนและสัตว์ 2. ภาพเคลื่อนไหว แสดงลักษณะซ้าย-ขวา, 3. คำคล้องจองเกี่ยวกับบ้าน 4. เพลงตบมือ 5. ภาพบ้านที่ไม่เป็นระเบียบ	1. ซักถาม 2. สังเกตการปฏิบัติตามคำสั่ง

ภาคผนวก (แผน 1/2.0 การรักษาความสะอาดเกี่ยวกับที่ที่อาศัย)

1. คำคล้องจองเกี่ยวกับบ้าน (สุชาติ ลี้ตระกูล)

บ้านที่น่าอยู่ แลดูสะอาด
ต้องหมั่นปัดกวาด เช็ดถูเข้าไว้
ถึงแม้คับแคบ เก็บแบบเครื่องใช้
มองแล้วสุขใจ อยู่ได้หลายคน

2. เพลงตบมือ

ตบมือข้างซ้าย ซ้าย ซ้าย ตบมือข้างขวา ขวา ขวา
เรามาสนุกเฮฮา ตบมือข้างขวา ตบมือข้างซ้าย

3. เกมจับคู่ภาพที่อยู่อาศัยของคนและสัตว์

อุปกรณ์ บัตรภาพ ที่อยู่อาศัยของคนและสัตว์

วิธีเล่น

1. แบ่งเด็กออกเป็นกลุ่ม ๆ
2. แจกบัตรภาพให้แต่ละกลุ่มแล้วให้ช่วยกันจับคู่ภาพที่มีความสัมพันธ์กัน

คุณค่า

1. ฝึกการทำงานร่วมกัน
2. ฝึกการสังเกตและเปรียบเทียบความสัมพันธ์

4. บ้านเรานี่แหละดีจริง

บ้านเรานี่แหละดีจริง ถ้วนทุกสิ่งให้ความสุขสันต์
บ้านเรานี่แหละดีจัง สุขทุกวันที่เราเคยอยู่
บ้านเขาไม่เหมือนบ้านเรา บ้านของใครก็ไม่น่าอยู่
บ้านเขางดงามน่าดู ไม่ขออยู่ อยู่บ้านเราเอย

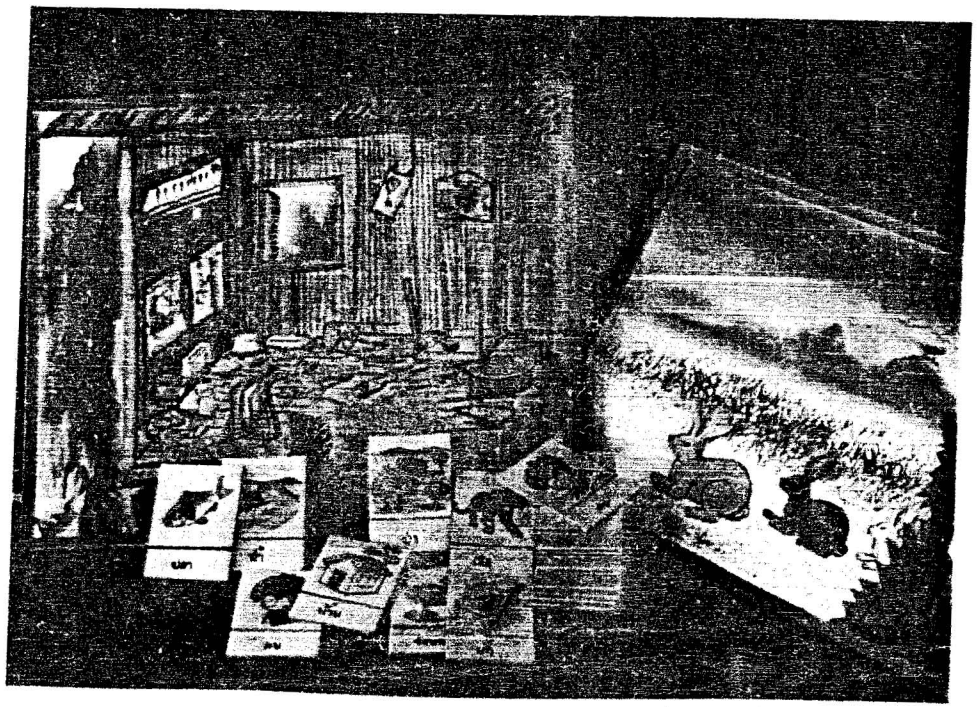

เรื่อง	จุดมุ่งหมายเฉพาะ	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
3. การเก็บและรักษาสิ่งเครื่องใช้ภายในที่พัก 3.1 การรู้จักสิ่งของเครื่องใช้ภายในที่พัก	1. ให้รู้จักสิ่งของเครื่องใช้ภายในที่พักที่ใช้ในชีวิตประจำวัน 2. บอกหน้าที่ของเครื่องใช้ภายในที่พักได้อย่างถูกต้อง 3. สามารถนับ 1-10 ได้ 4. บอกลักษณะหนักเบาได้	สิ่งของเครื่องใช้ภายในที่พัก เช่น ขันน้ำ มีดหั่นผัก ไม้แขวนเสื้อ เป็นต้น	1. ครูเล่นบทบาทสมมุติเกี่ยวกับกิจกรรมที่จะทำในบ้าน เช่น จะทำครัว จะนอน เป็นต้น แล้วให้เด็กหยิบบัตรภาพอุปกรณ์เหล่านั้นให้ครูโดยเด็กช่วยกันบอกว่าเป็นเครื่องใช้อะไรและไว้ใช้งานอย่างไร และครูจะคอยให้ความเข้าใจเกี่ยวกับหน้าที่การใช้งานไปด้วย 2. ร้องเพลงเครื่องใช้ 3. ให้เด็กนับสิ่งของต่างๆภายในห้องเรียนไม่เกินจำนวน 10 ชิ้น แล้วให้เปรียบเทียบน้ำหนักของแต่ละอย่าง ครูให้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องหนักเบา พร้อมกับเด็กเปรียบเทียบสิ่งของเครื่องใช้จากภาพด้วย 4. เล่นเกมจัดหมวดหมู่สิ่งของ	1. เกมจัดหมวดหมู่สิ่งของ 2. เพลงเครื่องใช้ 3. ภาพสิ่งของเครื่องใช้	1. สังเกตการเล่นเกม 2. ซักถาม

ภาคผนวก (แผน 1/3.1 การรู้จักสิ่งของเครื่องใช้ภายในที่พัก)

1. คำคล้องจองเกี่ยวกับเครื่องใช้ (สุชาติ ลี้ตระกูล)

ใช้ขันตักน้ำ	เอาชามใส่แกง
แขวนเสื้อสีแดง	ไว้ในตู้ใหญ่
ม้านั่งตัวเล็ก	วางอยู่ไว้ใกล้
ครกตินที่ใช้	ตำน้ำพริกเอย

2. เพลงเครื่องใช้

มีดอยู่ที่ไหน	มีดอยู่ที่ไหน
เขียงอยู่นี่	เขียงอยู่นี่
ท่านสบายดีหรือไร	ท่านสบายดีหรือไร เราคู่กัน

(เครื่องใช้อาจเปลี่ยนเป็นคู่อื่นบ้าง เช่น หวี-กระจก เสื่อ-หมอน เป็นต้น)

3. เกมจัดหมวดหมู่สิ่งของ

อุปกรณ์ บัตรภาพสิ่งของประเภทต่าง ๆ

วิธีเล่น

1. แบ่งเด็กออกเป็นกลุ่ม ๆ
2. แจกบัตรภาพสิ่งของประเภทต่าง ๆ แล้วให้เด็กช่วยกันจัดหมวดหมู่ของสิ่งของลงบนตารางแต่ละประเภท โดยครูเริ่มวางภาพแรกไว้เป็นตัวอย่าง
3. เมื่อเสร็จแล้วให้เด็กเรียกชื่อสิ่งของแต่ละประเภท

คุณค่า

1. รู้จักสิ่งของเพิ่มขึ้น
2. สามารถจำแนกหมวดหมู่ของแต่ละประเภทได้
3. ฝึกการทำงานร่วมกัน

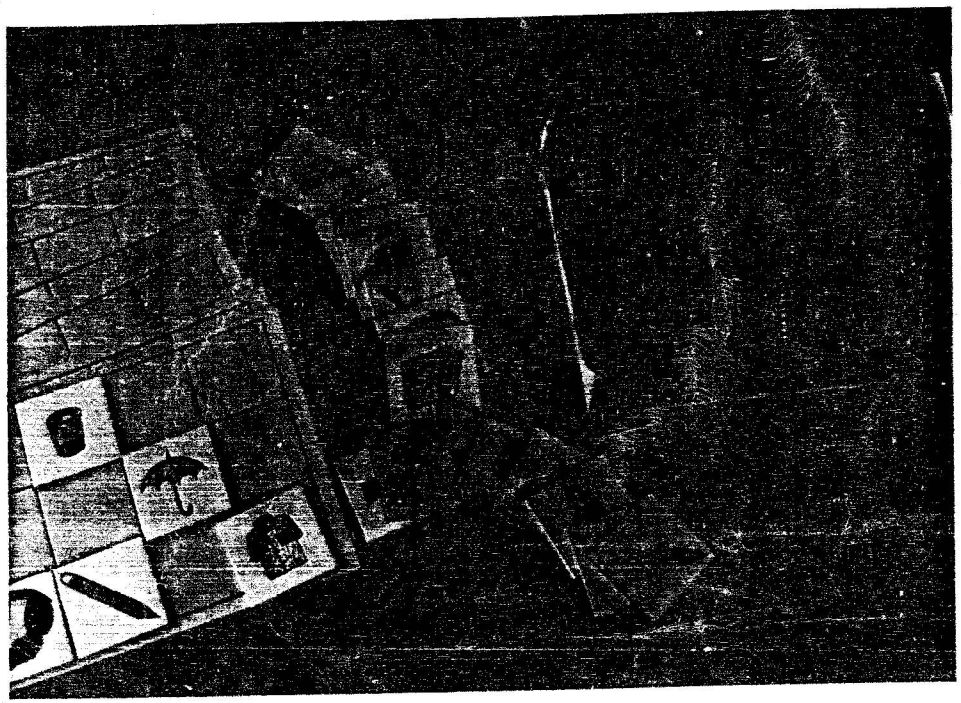

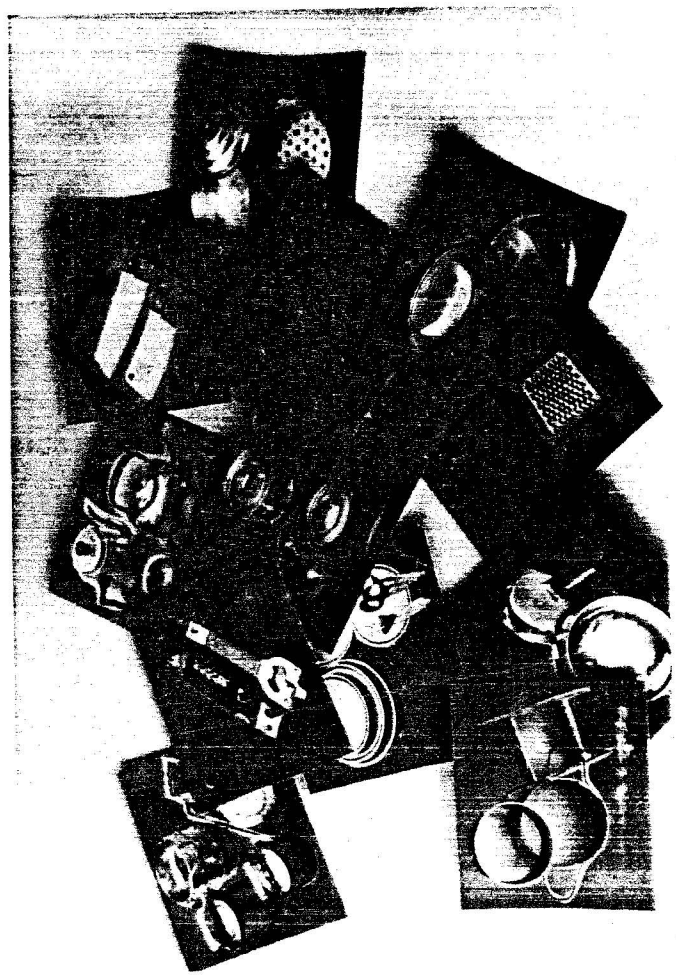

เรื่อง	จุดมุ่งหมายเฉพาะ	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
3.2 การเก็บและรักษาสิ่งของเครื่องใช้ภายในที่พัก	1. บอกวิธีการเก็บรักษาสิ่งของเครื่องใช้ภายในที่พักได้ 2. บอกลักษณะของใหญ่-เล็กได้	วิธีการเก็บรักษาสิ่งของเครื่องใช้ภายในที่พัก	1. แจกบัตรภาพสิ่งของเครื่องใช้ให้เด็กเรียกชื่อแล้วบอกว่าสิ่งของเหล่านั้นควรเก็บไว้อย่างไร โดยครูจะยกสถานที่พักของเด็กมาสนทนาและเน้นเรื่องการรักษาและความสะอาดเครื่องนอน 2. ให้เด็กสังเกตเปรียบเทียบสิ่งของเครื่องใช้ที่มีขนาดเล็กใหญ่ สั้นยาว หนักเบา โดยครูให้ความเข้าใจเด็กจากภาพและสิ่งที่มีอยู่ภายในห้อง 3. ร้องเพลงเครื่องใช้ 4. เล่นเกมจับคู่ภาพสิ่งของเครื่องใช้	1. เกมจับคู่ภาพสิ่งของเครื่องใช้ 2. เพลงเครื่องใช้ 3. ภาพสิ่งของเครื่องใช้	ซักถาม

ภาคผนวก (แผน 1/3.2 การเก็บและรักษาสิ่งของเครื่องใช้ภายในที่พัก)

1. เพลงเครื่องใช้ ใช้ของเพิ่มจากแผน 3.1
2. เกมจับคู่ภาพสิ่งของเครื่องใช้

   อุปกรณ์ บัตรภาพอุปกรณ์เครื่องใช้

   วิธีเล่น

   1. ครูนำบัตรภาพเครื่องใช้มากองรวมกัน
   2. ให้เด็กแต่ละคนออกมาหยิบบัตรภาพคนละหนึ่งบัตรแล้ววางเป็นกลุ่มโดยให้เครื่องใช้ประเภทเดียวกันอยู่ในกองเดียวกัน การวางนั้นจะต้องจัดวางให้เป็นระเบียบ

   คุณค่า

   1. ฟังและปฏิบัติตามข้อกำหนด
   2. สามารถจำแนกประเภทเครื่องใช้ได้
   3. ให้มีความอดทนในการรอคอย

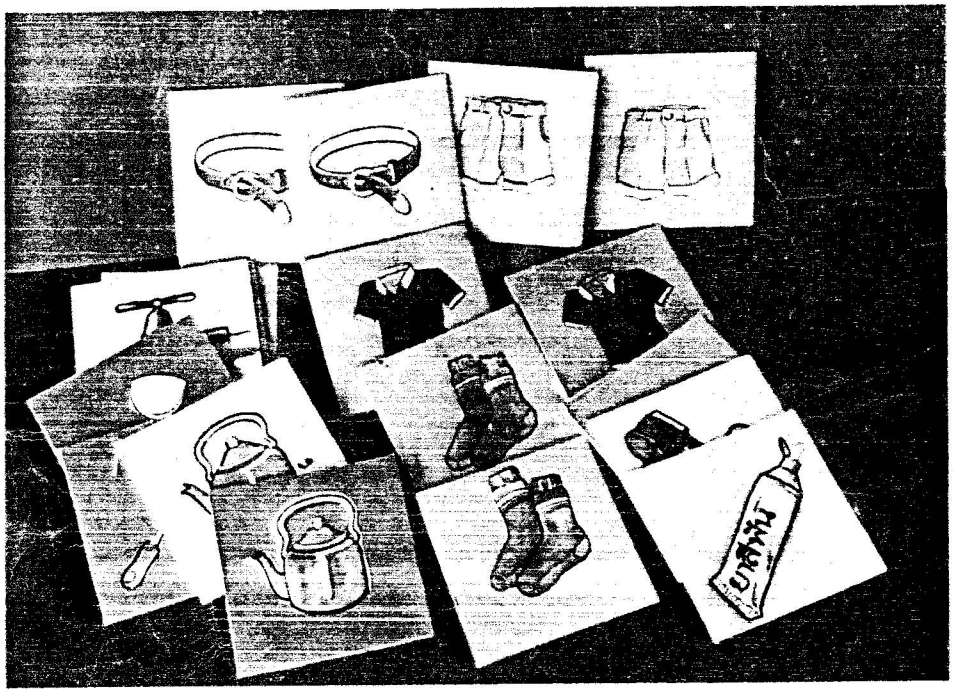

เรื่อง	จุดมุ่งหมายเฉพาะ	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
4. การรักษาความสะอาดบริเวณแวดล้อม 4.1 การทิ้งขยะ	1. บอกสถานที่ควรทิ้งขยะได้ 2. ปฏิบัติตนภายหลังการเก็บขยะได้ 3. บอกลักษณะของคำว่า นอก-ใน ได้	การทิ้งขยะควรทิ้งลงในถังขยะหรือภาชนะที่สำหรับใส่โดยเฉพาะ แต่ถ้าไม่มีถังขยะควรเก็บขยะนั้นใส่ถุงแล้วผูกจากนั้นก็นำไปกำจัดต่อไป	1. เล่านิทานเรื่องหนูแดงกับแมวเหมียว แล้วให้เด็กสรุปเรื่องราวจากนิทาน 2. ครูสนทนาเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดในห้องเรียนและนอกห้องเรียนเน้นการทิ้งขยะให้ถูกที่โดยใช้ภาพประกอบ ครูให้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะนอก-ในด้วยพร้อมกับยกตัวอย่างอื่นประกอบ 3. ครูพาเด็กออกไปบริเวณรอบที่พักแล้วแนะนำการทิ้งขยะให้ถูกที่พร้อมกับให้เด็กช่วยเก็บเศษกระดาษพร้อมกับนับด้วยไม่เกิน 5 ชิ้น แล้วเน้นเรื่องการปฏิบัติตนภายหลังการเก็บขยะ 4. ท่องคำคล้องจองการทิ้งขยะลงถัง	1. ภาพเคลื่อนไหวการทิ้งขยะ 2. คำคล้องจองการทิ้งขยะลงถัง 3. นิทานเรื่องหนูแดงกับแมวเหมียว	1. ซักถาม 2. ดูการปฏิบัติจริง

ภาคผนวก (แผน 1/4.1 การทิ้งขยะ)

1. คำคล้องจองการทิ้งขยะ (สุชาติ ลี้ตระกูล)

บ้านเราจะน่าอยู่ ถ้าหนู หนู ไม่ทิ้งขยะ ขยะ ขยะ ขยะ
เมื่อใดที่จะทิ้ง ต้องรีบวิ่งไปที่ถังขยะ ขยะ ขยะ ขยะ
หนูจำให้จำให้ดี ถ้าที่นี่ ไม่มีถังขยะ ขยะ ขยะ ขยะ
ให้นึกใส่ถุงก่อน แล้วจึงย้อน มองหาถังขยะ ขยะ ขยะ ขยะ

2. นิทานเรื่องหนูแดงกับแมวเหมียว (สุชาติ ลี้ตระกูล)

หนูแดงเป็นเด็กต่างจังหวัดที่ติดตามพ่อแม่เข้ามาอยู่ในกรุงเทพฯ หนูแดงเป็นเด็กที่ขยันมีน้ำใจเมตตากรุณาและที่สะอาดเรียบร้อย ไม่ชอบทิ้งขยะหรือเศษอาหารลงบนพื้น เวลาจะทิ้งขยะมักจะทิ้งในขยะทุกครั้ง แต่ในที่พักนั้นก็ไม่ค่อยมีถังขยะเลยเพราะเจ้าถังขยะที่มีอยู่ชอบหนีออกไปเที่ยวเสมอ เวลาจะทิ้งที่ไรก็ต้องเรียกหาเจ้าถังขยะให้มากินขยะ บางครั้งต้องเรียกเสียจนเหนื่อยอ่อนเจ้าถังขยะก็ไม่มา หนูแดงเลยต้องเก็บขยะนั้นใส่ถุงเอาไว้ก่อนเวลาเจ้าถังขยะกลับมาแล้วหนูแดงจึงสามารถทิ้งได้

วันหนึ่งหลังจากที่หนูแดงช่วยแม่กวาดบ้านและดูแลน้องแล้วจึงขออนุญาตแม่ออกมาซื้อขนมที่ร้านขายขนมใกล้ ๆ บ้าน ที่ร้านมีขนมขายหลายอย่าง และแต่ละอย่างก็มีสีสวยสดน่ากินมาก อย่างเช่น ลูกอม หรือน้ำหวานสีแดง เป็นต้น แต่หนูแดงก็ไม่ได้ซื้อลูกอมหรือขนมที่มีสีสวยเพราะแม่ของหนูแดงเคยบอกว่าการซื้อลูกอมสีสวยกินนั้น บางครั้งนอกจากจะทำให้ฟันผุแล้ว สีของมันอาจเป็นอันตรายต่อร่างกายได้ ดังนั้นหนูแดงจึงเลือกซื้อลูกชิ้นทอดร้อน ๆ ที่มีฝาปิดกันแมลงวันและฝุ่นอย่างมิดชิด ระหว่างเดินกลับบ้านก็ได้พบเจ้าแมวเหมียวตัวหนึ่งร่างกายมันผอมโซและท่าทางของมันหิวมาก พอมันเห็นหนูแดงมันจึงเดินตามหนูแดงกลับบ้าน พอถึงบ้านหนูแดงจัดการกินขนมที่ซื้อมาและด้วยความสงสารเจ้าเหมียว หนูแดงจึงได้แบ่งให้เจ้าเหมียวกินด้วย หลังจากกินหมดแล้วหนูแดงก็ไม่กล้าทิ้งถุงขนมลงใต้พื้นบ้าน เพราะกลัวว่าขยะจะทำให้เกิดความสกปรกมีกลิ่นเหม็น กลายเป็นที่อยู่อาศัยของเชื้อโรคและยุงซึ่งมันอาจจะทำให้ไม่สบายได้ หนูแดงจึงได้เรียกหาถังขยะแต่ก็ไม่มีมา หนูแดงจึงได้เก็บใส่ถุงไว้ก่อน ทันใดนั้นเจ้าแมวเหมียวที่ผอมก็กลายร่างเป็นนางฟ้าผู้แสนสวย และกล่าวกับหนูแดงขึ้นว่า "หนูแดงที่น่ารัก หนูเป็นเด็กดีมากที่เป็นคนไม่ทำให้บ้านเมืองสกปรก การไม่ทิ้งขยะให้เรี่ยราดทำให้ไม่มีเชื้อโรค ทำให้ฉันต้องพ้นจากคำสาปและหนูเองยังเป็นเด็กที่มีจิตใจเมตตากรุณาต่อสัตว์อีกด้วย ฉันอยากให้เด็กทุก ๆ คนเป็นอย่างเธอ เอาละเพื่อเป็นการตอบแทนความดีของเธอ ฉันจะมอบถังขยะวิเศษให้ ต่อไปนี้เธอจะได้ไม่ต้องเรียกหาถังขยะให้เหนื่อยอีก เจ้าถังใบนี้ชอบกินขยะมาก ฉันไปก่อนนะ" กล่าวจบนางฟ้าก็หายไป ตั้งแต่นั้นมาหนูแดงก็ไม่ต้องตะโกนเรียกหาเจ้าถังขยะอีกเลย หนูแดงได้บอกให้เพื่อน ๆ ช่วยกันทิ้งขยะลงในถังอีกด้วย จึงทำให้บริเวณบ้านที่พักสะอาดจนหนูแดงกับเพื่อนสามารถวิ่งเล่นได้โดยไม่ต้องกลัวเหยียบขยะที่สกปรก

เรื่อง	จุดมุ่งหมายเฉพาะ	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
4.2 การกำจัดขยะ	1. บอกวิธีการกำจัดขยะอย่างง่าย ๆ ได้ 2. บอกลักษณะของต้น-ลักได้ 3. ฝึกการสัมผัสด้วยมือ	วิธีการกำจัดขยะ เช่น นำไปฝัง เผาทิ้ง เป็นต้น	1. ครูสนทนากับเด็กโดยย้ำถึงการทิ้งขยะให้ถูก เช่น ไม่ทิ้งไว้ใต้พื้นบ้าน เป็นต้น โดยแสดงภาพการทิ้งขยะจากแผน 4.1 ทบทวนอีกครั้ง 3. ให้เด็กเล่าถึงการทิ้งเศษอาหารหรือขยะของทางบ้านทำอย่างไรแล้วให้ครูแนะนำวิธีกำจัดขยะว่าทำได้หลายวิธี แต่เน้นการกำจัดขยะโดยการทิ้งลงถังขยะหรือการนำไปฝังเท่านั้น แล้วให้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะของ ต้น-ลัก โดยใช้ภาพประกอบ 4. ให้เด็กท้องคำคล้องจองการทิ้งขยะใต้พื้นบ้าน 5. เล่นเกมทายของ	1. ภาพเคลื่อนไหวการกำจัดขยะ 2. เกมทายของ 3. คำคล้องจองการทิ้งขยะใต้พื้นบ้าน 4. ภาพการเปรียบเทียบต้น-ลัก	ซักถาม

ภาคผนวก (แผน 1/4.2 การกำจัดขยะ)

1. คำคล้องจองการทิ้งขยะให้พื้นบ้าน (สุชาติ ลี้ตระกูล)

ขยะอย่าทิ้งเกลื่อน ช่วยบอกเพื่อนเตือนหญิงชาย
อย่างทิ้งตามสบาย หรือโยนให้พื้นบ้านเรา
จะทำให้เกิดหนอน แล้วไชชอนถึงตัวเรา
จิตใจเราคงเศร้า เพราะมันเข้าสู่ร่างกาย

2. เกมทายของ

อุปกรณ์ กล่อง 2 ใบ สิ่งของต่าง ๆ บัตรภาพสิ่งของ

วิธีเล่น

1. แบ่งเด็กออกเป็นสองกลุ่ม
2. ครูวางบัตรภาพของสิ่งของทีละอย่างแล้วให้เด็กแต่ละกลุ่มออกมาคลำหาสิ่งของให้ตรงกับบัตรภาพ

คุณค่า

1. ฝึกประสาทสัมผัส
2. ฝึกการสังเกตและความจำ
3. ให้มีความอดทนในการรอคอย

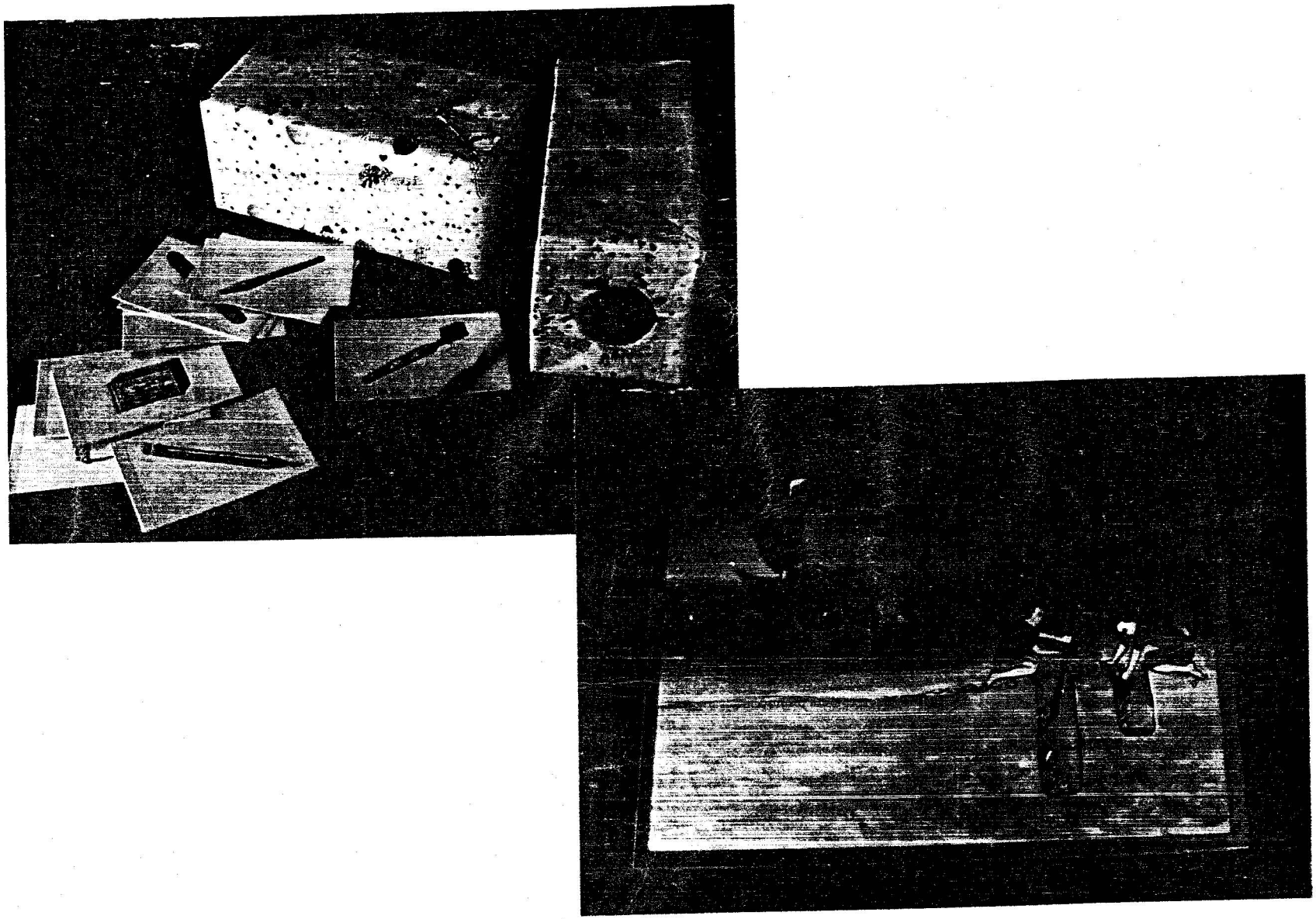

เรื่อง	จุดมุ่งหมายเฉพาะ	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
4.3 การรักษาความสะอาดที่อาบน้ำและห้องส้วม	1. รู้จักการรักษาความสะอาดบริเวณที่อาบน้ำ 2. รู้จักการใช้และการปฏิบัติตนภายหลังการใช้ห้องส้วม 3. สามารถสังเกตความสัมพันธ์ระหว่างภาพกับสัญญลักษณ์ 4. บอกลักษณะของก่อน-หลัง ได้	1. การรักษาบริเวณที่อาบน้ำโดย 1.1 ไม่ทิ้งเศษอาหารหรือขยะใกล้กับอ่างอาบน้ำ 1.2 ไม่ล้างภาชนะหรือเอาภาชนะที่สกปรกตักน้ำในอ่าง ห้ามปีนหรือลงไปเล่นในอ่างอาบน้ำเด็ดขาด ส่วนการใช้ห้องส้วมนั้นเมื่อใช้แล้วจะต้องทำความสะอาดทุกครั้ง ด้วยการราดน้ำ และตัวเด็กเองจะต้องล้างมือให้สะอาด ไม่ควรถ่ายอุจจาระโดยทั่วไป	1. ครูให้เด็กท่องคำคล้องจองการทิ้งขยะใต้พื้นบ้าน 2. พาเด็กไปที่ห้องน้ำห้องส้วม พร้อมกับชี้แจงเกี่ยวกับการใช้และการปฏิบัติตนก่อนหลังการใช้ห้องส้วม โดยครูให้ความเข้าใจแก่เด็กเกี่ยวกับคำว่าก่อนหลังด้วย และเน้นเรื่องการถ่ายให้เป็นที่ 3. ร้องเพลงลามะลิลา 4. เล่นเกมจัดหมู่ภาพกับคำ	1. เพลงลามะลิลา 2. เกมจัดหมู่ภาพกับคำ	ซักถาม

ภาคผวก (แผน 1/4.3 การรักษาความสะอาดที่อาบน้ำและห้องส้วม)

1. เพลงลามะลิลา

ลามะลิลา ขึ้นต้นเป็นมะลิซ้อน พอแตกใบอ่อนเป็นมะลิลา (ท่อนซ้ำ)
ห้องส้วมเราจะสะอาด ห้องส้วมเราจะสะอาด ต้องเอาน้ำราดเมื่อใช้ทุกครา
(ท่อนซ้ำ)
บ้านเรือนเราจะสะอาด ต้องหมั่นปัดกวาดเช็ดถูทุกครา
(ท่อนซ้ำ)

2. เกมจัดหมู่ภาพกับคำ (เครื่องใช้)

อุปกรณ์ บัตรภาพและบัตรคำเครื่องใช้

วิธีเล่น

1. แจกบัตรคำให้เด็กคนละบัตร
2. วางบัตรภาพไว้บนกระดาน
3. ให้เด็กแต่ละคนออกมาวางบัตรคำให้ตรงกับบัตรภาพโดยใต้บัตรภาพจะเขียนคำไว้ใต้ภาพ

คุณค่า

1. ฝึกการเล่นด้วยกัน
2. ให้รู้จักการสังเกตความสัมพันธ์ ระหว่างภาพกับคำ
3. รู้จักใหม่เพิ่มขึ้น

เรื่อง	จุดมุ่งหมายเฉพาะ	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
4.4 สรุปบทเรียน	1. ทบทวนเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดที่พักและการเก็บรักษาสิ่งของเครื่องใช้	1. จากแผน 2.0 - 4.3	1. แสดงบัตรภาพสิ่งของเครื่องใช้ให้เด็กบอกหน้าที่การใช้งานและการเก็บรักษา 2. สนทนาถึงการทำความสะอาดที่พักและการใช้ห้องน้ำห้องส้วม แล้วท่องคำคล้องจองการใช้ห้องน้ำพร้อมแสดงภาพประกอบ 3. เล่นเกมจับคู่ภาพเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย 4. เล่านิทานเสริมคุณธรรม	1. เกมจัดคู่ภาพเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย 2. คำคล้องจองเกี่ยวกับการใช้ห้องส้วม 3. ภาพห้องส้วม 4. นิทานเสริมคุณธรรม	ซักถาม

ภาคผนวก (แผน 1/4.4 สรุปบทเรียน)

1. คำคล้องจองการใช้ห้องส้วม (สุชาติ ลี้ตระกูล)

ห้องน้ำห้องส้วม	ของใช้ร่วมกัน
พวกเราจงหมั่น	ทำการรักษา
ถ่ายเสร็จอย่าลืม	ราดน้ำทุกครา
แลดูงามตา	เชื้อโรคไม่มี

2. เพลงลามะลิลา ใช้ของเดิมจากแผน 1/4.3
3. เกมจับคู่ภาพที่อยู่อาศัย ใช้ของเดิมจากแผน 2.0

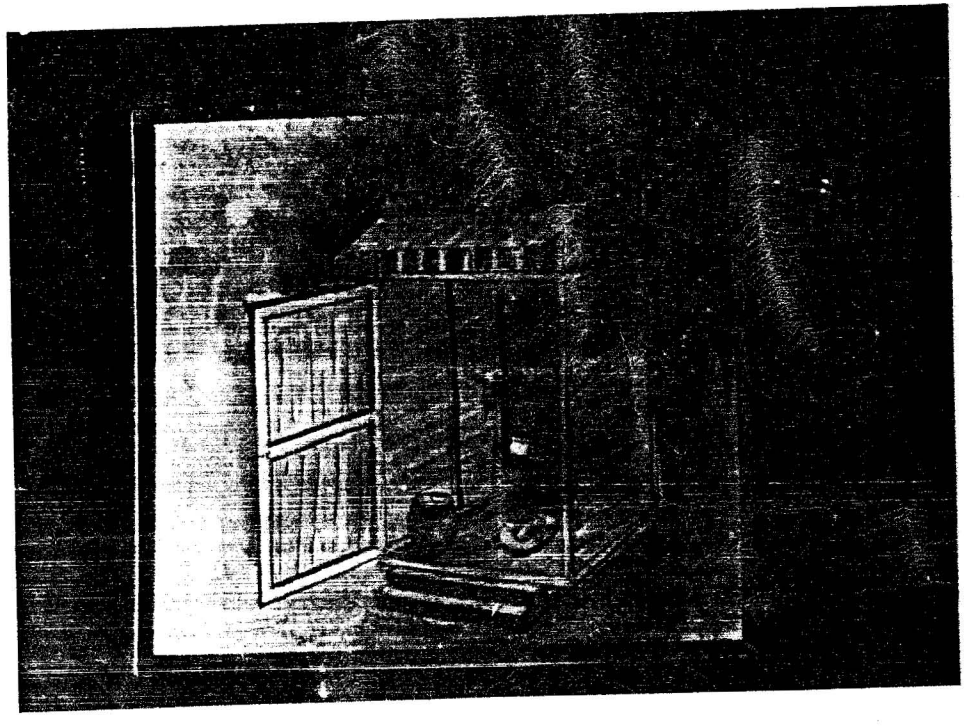

นิทานเสริมคุณธรรม

เด็กหญิงส้มจีนมีน้องสาวชื่อส้มจุก ทั้งสองคนกำพร้าพ่อแม่อาศัยอยู่กับย่า ส้มจีนทำงานช่วยย่าทุกวัน ถึงแม้ส้มจีนจะยากจนแต่เธอก็เป็นเด็กที่มีน้ำใจ ชอบช่วยเหลือผู้อื่นเสมอ

วันหนึ่งส้มจีนกับส้มจุกไปเลี้ยงควายในทุ่งห่างจากกระท่อมของเธอมาก ขณะนั้นลมทุ่งพัดโชยมา ส้มจีนเผลอหลับไปใต้ต้นไม้ใหญ่ เมื่อตื่นขึ้นไม่พบส้มจุก ก็ออกตามหาน้องเมื่อกลับกระท่อมก็ยังไม่พบน้องจึงขออนุญาตย่าตามหาน้อง พร้อมทั้งเตรียมอาหารและน้ำติดตัวไปด้วย ระหว่างทางส้มจีนรู้สึกหิว จึงหยุดพักเพื่อกินข้าว ทันใดนั้นก็มีหญิงชราคนหนึ่งเดินผ่านมาท่าทางอ่อนเพลียและหิวโหยมาก ด้วยความสงสาร ส้มจีนจึงเอาข้าวห่อของเธอให้หญิงชราไป หญิงชราชอบใจส้มจีนและกินห่อข้าวนั้นหมดอย่างรวดเร็วด้วยความหิว หลังจากนั้นส้มจีนนั่งพักใต้ต้นไม้ว่าจะดื่มน้ำ ก็มีเด็กชายคนหนึ่งมาบอกส้มจีนว่า เขากระหายน้ำมากยังไม่ได้กินอะไรเลย ส้มจีนจึงเอาน้ำของเธอให้เด็กชายคนนั้นดื่มจนหมด เธอเห็นเท้าเปล่าของเด็กคนนั้นก็สงสารจึงยกรองเท้าคู่เก่าของเธอให้ด้วย แล้วส้มจีนก็เดินด้วยเท้าเปล่า เธอรู้สึกเจ็บที่เท้าแต่เธอก็ดีใจที่ได้ช่วยเหลือคนอื่น ส้มจีนเดินไปพบเด็กหญิงคนหนึ่งนอนซุกตัวในกอหญ้า เด็กคนนี้ไม่มีเสื้อใส่จึงหนาวสั่นน่าสงสาร ส้มจีนจึงถอดเสื้อของเธอคลุมเด็กหญิงคนนั้นไว้ ทันใดนั้น เด็กคนนั้นก็กลายร่างเป็นนางฟ้าผู้อารี ส้มจีนประหลาดใจมาก นางฟ้าชมส้มจีนว่าเป็นเด็กดี มีน้ำใจประเสริฐ แล้วมอบแก้วสารพัดนึกให้ส้มจีน ส้มจีนจึงอธิษฐานให้น้องสาวกลับมา ได้มีเสื้อผ้าใหม่และมีอาหารสมบูรณ์ แล้วเธอก็นำน้องกลับบ้านพร้อมทั้งอาหารเสื้อผ้าไปแจกคนจนต่อไปอย่างมีความสุข

เรื่อง	จุดมุ่งหมายเฉพาะ	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
5. การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ 5.1 การรู้จักชื่ออาหาร	1. บอกชื่ออาหารที่รับประทานได้ 2. สามารถสังเกตความสัมพันธ์ระหว่างภาพกับสัญญลักษณ์ได้ 3. บอกลักษณะของมาก-น้อย ได้	ชื่อผัก ผลไม้ เนื้อสัตว์ นม ไข่	1. เล่นบทบาทสมมุติเกี่ยวกับการขายของ โดยครูให้เด็กพวกหนึ่งเป็นคนขาย อีกพวกหนึ่งเป็นคนซื้อ และใช้บัตรภาพแทนสิ่งของ 2. ให้เด็กแต่ละคนแสดงบัตรภาพและบอกว่าซื้ออะไรบ้าง จำนวนกี่ชิ้น และทบทวนเรื่องการนับด้วย 3. ครูเปรียบเทียบให้เห็นว่าใครซื้อได้มากน้อยเพียงใด และให้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะมากน้อย 4. ให้เด็กอ่านบัตรภาพ แล้วร้องเพลงผลไม้ 5. เล่นเกมความสัมพันธ์ภาพกับคำ (อาหาร)	1. รูปภาพผัก ผลไม้ เนื้อสัตว์ นม ไข่ 2. เกมความสัมพันธ์ภาพกับคำ (อาหาร) 3. เพลงผลไม้	1. ซักถาม 2. สังเกตการเล่นเกม

ภาคผนวก (แผน 1/5.1 การรู้จักชื่ออาหาร)

1. เพลงฉันชอบผลไม้ (คุณหญิงเบญจา แสงมะลิ)

ฉันชอบผลไม้ กล้วยไข่และละมุด ทั้งเงาะมังคุด ลางสาด ลำใย ขนุนน้อยหน่า แตงโมแตงไทย มะม่วงใบใหญ่ ฝรั่งพุทรา

2. เกมความสัมพันธ์ภาพกับคำ (อาหาร)

อุปกรณ์ บัตรภาพและบัตรคำเกี่ยวกับอาหาร ผลไม้

วิธีเล่น

1. แบ่งให้เด็กเป็นกลุ่ม ๆ
2. แจกบัตรภาพและบัตรคำให้แต่ละกลุ่ม แล้วให้เด็กเรียงบัตรคำให้ตรงกับคำที่เขียนไว้ใต้ภาพ
3. กลุ่มใดที่เสร็จก่อนและทำได้ถูกต้องหมดเป็นกลุ่มผู้ชนะ

คุณค่า

1. ฝึกการเล่นด้วยกัน
2. รู้จักการสังเกตความสัมพันธ์ระหว่างภาพกับคำ
3. รู้จักคำใหม่เพิ่มขึ้น

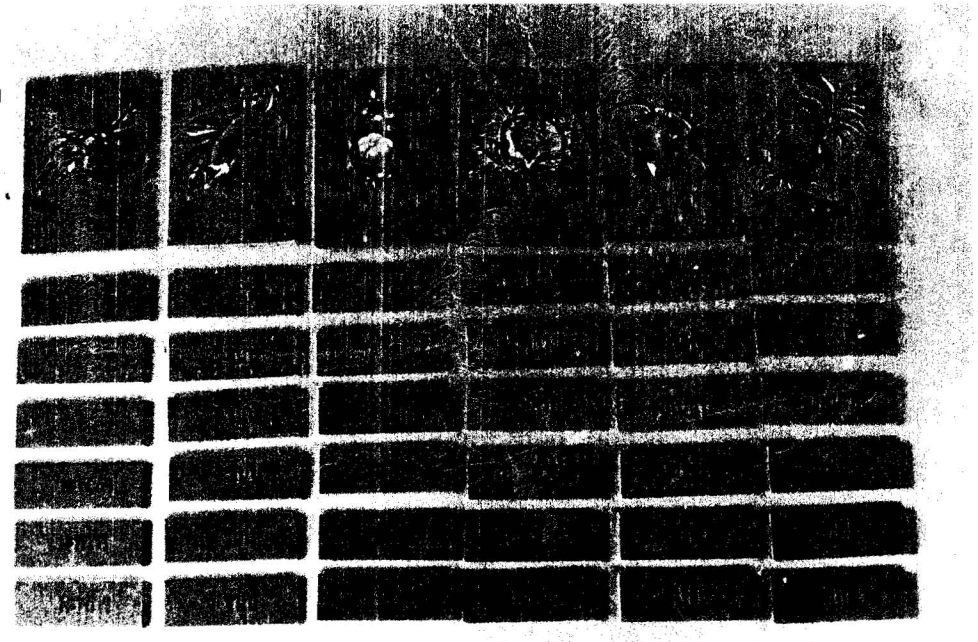

เรื่อง	จุดมุ่งหมายเฉพาะ	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
5.2 อาหารที่เป็นประโยชน์	1. บอกชื่ออาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกายได้ 2. บอกลักษณะของบน-ล่างได้ 3. สังเกตสิ่งที่หายไป	อาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย เช่น ผักสด ผลไม้ เนื้อสัตว์ นม ไข่ เป็นต้น	1. เล่นเกมซื้ออาหาร 2. ให้เด็กช่วยกันพิจารณาว่าชื่ออาหารจากการเล่นเกมมีประโยชน์หรือคุณค่าหรือไม่ แล้วให้เด็กบอกอาหารที่รับประทานบ่อย ๆ โดยครูคอยให้ความเข้าใจถึงคุณค่าของอาหารเหล่านั้น โดยครูแสดงภาพอาหารต่าง ๆ ประกอบ 3. ครูให้ความเข้าใจเกี่ยวกับบนล่างโดยแสดงให้เห็นลักษณะจริง ๆ จากสิ่งของที่มีอยู่แล้วจึงใช้ภาพประกอบ 4. เล่นเกมสังเกตสิ่งเพิ่มแล้วให้ความเข้าใจเกี่ยวกับบนล่างจากภาพของเกมที่เล่น	1. เกมซื้ออาหาร 2. เกมสังเกตสิ่งเพิ่มขึ้นมา 3. นิทานเรื่องหนูแป้มกับเพื่อนที่แสนดี 4. ภาพอาหารประเภทต่าง ๆ	1. เกมตอบคำถามของเด็ก 2. สังเกตการเล่นเล่นเกมของเด็ก

ภาคผนวก (แผน 1/5.2 อาหารที่เป็นประโยชน์)

1. เกมซื้ออาหาร

อุปกรณ์ -

วิธีเล่น

1. แบ่งเด็กเป็นกลุ่ม ๆ ไม่ควรมีจำนวนมาก
2. ให้ออกมายืนเรียงแถวหน้าชั้นทีละกลุ่ม
3. ครูสมมุติว่าจะไปซื้ออาหารที่ตลาด ดังนั้นให้เด็กคนแรกบอกว่าจะไปซื้ออะไร โดยกล่าวว่า " ฉันไปตลาดฉันจะไปซื้อ .... (ชื่ออาหาร)"
4. เด็กคนต่อไปก็จะบอกชื่ออาหารที่ตนจะซื้อ แต่จะต้องบอกชื่ออาหารของคนแรกด้วย โดยกล่าวว่า "ฉันไปตลาด ฉันจะไปซื้อ .. (ชื่ออาหารของคนแรก และ.....(ชื่ออาหารที่ตนจะซื้อ)" คนสุดท้ายของกลุ่มก็จะต้องบอกชื่ออาหารของคนแรกจนถึงของตนเองมาทั้งหมด
5. กลุ่มไหนที่บอกได้ถูกต้องหมดเป็นกลุ่มที่ชนะ

คุณค่า

1. ฝึกความจำ
2. รู้จักชื่ออาหารเพิ่มขึ้น
3. ให้รู้จักการกล้าแสดงออก
4. ภาพสื่อการสอน

2. เกมสังเกตสิ่งที่หายไป

อุปกรณ์ บัตรภาพ

วิธีเล่น

1. แบ่งเด็กออกเป็นกลุ่ม ๆ
2. แจกบัตรภาพให้แต่ละกลุ่มแล้วให้เด็กดูว่าภาพในบัตรภาพซึ่งมี 2 ภาพที่เหมือนกันแต่จะมีส่วนหนึ่งของอีกภาพหายไป ดังนั้นให้เด็กพยายามเลือกภาพส่วนที่หายไปมาวางไว้คู่กัน โดยที่ภาพส่วนที่หายนี้จะเป็นภาพอีกชุดหนึ่ง
3. กลุ่มใดทำได้ถูกต้องและเสร็จก่อนจะเป็นผู้ชนะ

คุณค่า

1. รู้จักการสังเกตส่วนที่หายไป
2. ฝึกการทำงานร่วมกัน

เรื่อง	จุดมุ่งหมายเฉพาะ	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
5.3 การเลือกซื้อขนมหรืออาหารที่เป็นประโยชน์	1. บอกลักษณะของขนมหรืออาหารที่ควรเลือกซื้อได้ 2. สังเกตและเปรียบเทียบสิ่งที่สัมพันธ์กันได้	การเลือกรับประทานอาหารที่เป็นประโยชน์นั้นควรพิจารณาว่าเป็นของใหม่สด การใช้สีผสมอาหาร คุณค่าของอาหารต่อร่างกายตลอดจนความสะอาดของอาหาร	1. ครูเล่านิทานเรื่องอ้วนกับอ้นให้เด็กฟัง 2. ครูนำเนื้อหาจากนิทานมาสนทนากับเด็กพร้อมกับแนะนำถึงการเลือกซื้อขนมหรืออาหาร โดยเฉพาะเน้นเรื่องอาหารของลูกอม ขนมใส่สี ลูกชิ้นสีสด ตลอดจนอาหารที่มีแมลงวันตอมหรือฝุ่นละอองลงไปได้ที่ไม่ควรซื้อ และเน้นในการเลือกซื้อผลไม้ตามฤดูกาล เช่น ฝรั่ง พุทรา แตงโม โดยใช้ภาพประกอบและทบทวนเรื่องรสของอาหารด้วย 3. ท่องคำคล้องจองการเลือกซื้ออาหาร 4. เล่นเกมประกอบภาพตัดต่อรูปผลไม้	1. ของจริงเกี่ยวกับอาหารประเภทต่าง ๆ 2. ภาพอาหารที่ไม่ควรซื้อและควรซื้อ 3. นิทานเรื่องอ้วนกับอ้น 4. คำคล้องจองการเลือกซื้ออาหาร 5. เกมประกอบภาพตัดต่อรูปผลไม้	ซักถาม

ภาคผนวก (แผน 1/5.3 การเลือกขนมหรืออาหารที่เป็นประโยชน์)

1. คำคล้องจองการเลือกซื้ออาหาร (สุชาติ ลี้ตระกูล)

มีเงินแม้หนึ่งบาท	จงฉลาดเลือกซื้อของ
ท๊อฟฟี่หรือของดอง	มิควรต้องไปซื้อมัน
ขนมสีสวยสด	หนูจงงดอย่าซื้อกัน
ของมีแมลงวัน	ตอมดมนั้นจงห่างไกล

2. เกมการประกอบภาพตัดต่อรูปผลไม้

อุปกรณ์ ภาพตัดต่อรูปผลไม้

วิธีเล่น

1. แบ่งเด็กออกเป็นกลุ่ม ๆ
2. แจกภาพตัดต่อรูปผลไม้ให้แต่ละกลุ่มแล้วให้ช่วยกันประกอบภาพ
3. กลุ่มใดเสร็จก่อนถือว่าเป็นกลุ่มที่ชนะ

คุณค่า

1. ฝึกการสังเกต
2. ให้รู้จักชื่อผลไม้เพิ่มขึ้น

3. นิทานเรื่องอ้วนกับอ้น (สุชาติ ลี้ตระกูล)

อ้วนกับอ้นเป็นพี่น้องกัน ทั้งสองอาศัยอยู่กับพ่อแม่ในแหล่งก่อสร้าง ซึ่งบริเวณที่พักมีร้านขายของด้วย วันหนึ่งอ้วนกับอ้นขอเงินแม่ไปซื้อขนม แม่ก็ให้แล้วบอกว่าอาหารที่ซื้อไม่ควรเป็นสีสด หรือมีรสหวานจัด แต่ควรเลือกซื้ออาหารที่สะอาดไม่มีแมลงวันตอม อ้วนกับอ้นก็รับคำ เมื่อทั้งคู่ได้เงินแล้วก็รีบวิ่งไปที่ร้านขายขนมทันที พอไปถึงร้านอ้นเหลือบเห็นลูกชิ้นปิ้งสีสดน่ากิน และน้ำหวานสีแดงสด ทำให้อ้นอดใจไม่ไหว จึงซื้อลูกชิ้นปิ้งสีสดและน้ำหวานสีแดงกิน โดยลืมคำเตือนของแม่ที่ให้ระวัง ไม่ควรซื้ออาหารที่มีสีสดหรือที่มีรสหวานจัด ส่วนอ้วนซื้อลูกอมกิน จากนั้นก็พากันกลับบ้าน ตกตอนเย็นวันนั้นแม่เรียกทั้งคู่ให้ไปกินข้าวพร้อมกับบอกว่าในวันพรุ่งนี้จะพาไปเที่ยว พอเริ่มกินข้าวอ้นเริ่มมีอาการปวดท้อง ท้องเสียและอาเจียนออกมา พ่อกับแม่รีบพาอ้นไปหาหมอเพราะเห็นว่าอ้นมีอาการหนักมาก หมอได้รักษาพยาบาลให้พร้อมกับถามอ้นว่าไปกินอะไรมา อ้นจึงบอกหมอ หมอจึงบอกว่าน้ำหวานที่กินเข้าไปนั้นใส่สีที่เป็นพิษและน้ำไม่สะอาด และยังไม่มีอะไรปกปิดกันฝุ่นละอองอีกด้วย ส่วนลูกชิ้นปิ้งก็เช่นกันนอกจากมีฝุ่นละอองแล้วสีของมันยังเป็นพิษอีกด้วยและมีแมลงวันตอม หมอบอกว่าให้อ้นพักผ่อนต่อไปอีกหนึ่งวัน อ้นจึงอดไปเที่ยวเนื่องจากไม่ระวังในการเลือกซื้ออาหาร อ้นรู้สึกเสียใจที่ทำให้พ่อและแม่ต้องเสียเงินเพราะความไม่เชื่อฟัง

คำเตือนของแม่ สำหรับอ้วนนั้นหลังจากเข้านอนก็รู้สึกปวดฟันเป็นอย่างมาก แม่จึงบอกอ้วนว่า เป็นเพราะอ้วนไปซื้อลูกอมมากินแล้วไม่บ้วนปาก หรือแปรงฟันหลังจากกินของหวานจึงทำให้ปวดฟัน คืนนั้นอ้วนนอนไม่หลับเลยเพราะปวดฟัน ทำให้นึงถึงคำเตือนของพ่อและแม่ที่ให้รู้จักการเลือกซื้อขนม ในตอนเช้าวันรุ่งขึ้นพ่อกับแม่เห็นว่าอ้วนกับอ้นไม่สบายจึงบอกงดไม่พาไปเที่ยว อ้วนกับอ้นก็ยอมรับในความผิดที่ไม่พิจารณาเลือกซื้อขนมกิน และตั้งใจว่า ต่อไปเวลาจะซื้อขนมจะไม่ซื้อขนมที่ใส่สีสด ผลไม้ดอง ขนมที่มีแมลงวันตอมหรือมีฝุ่นละอองเป็นอันขาด แต่จะซื้อผลไม้สดกินมาก ๆ

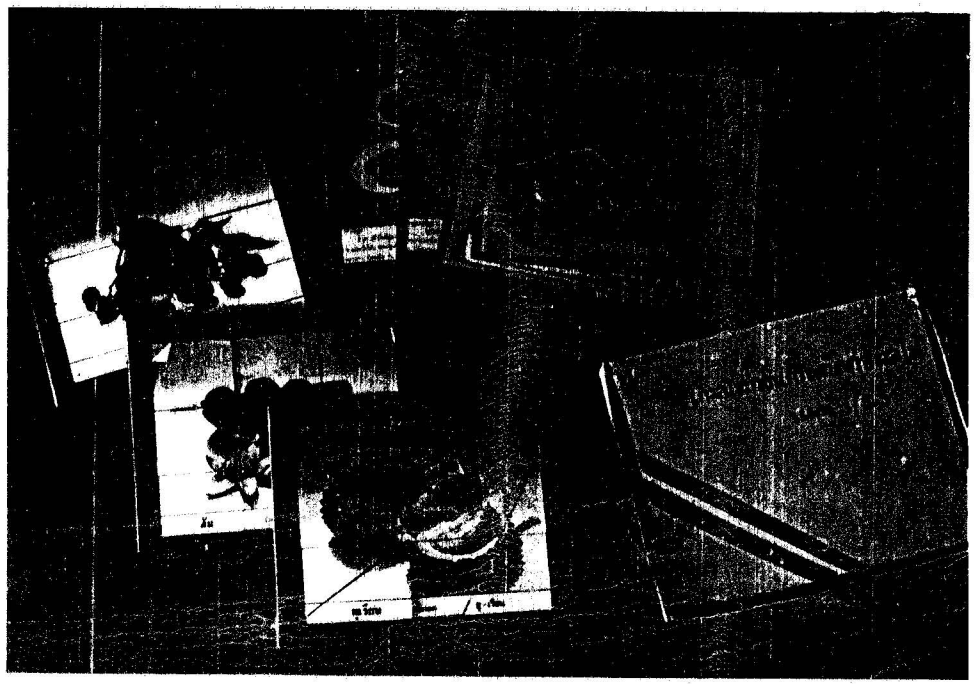

เรื่อง	จุดมุ่งหมายเฉพาะ	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
6. มารยาทในการรับประทานอาหาร	1. รู้จักมารยาทในการรับประทานอาหาร 2. ปฏิบัติในการรับประทานอาหารได้อย่างถูกต้อง 3. ฝึกทักษะการจำ 4. บอกลักษณะของคำว่าก่อน-หลัง	มารยาทในการรับประทานอาหาร 1. นั่งให้เรียบร้อยไม่ควรรับประทานให้หกเลอะเทอะ 2. ไม่เคี้ยวเสียงดัง 3. เคี้ยวอาหารให้ละเอียดก่อนกลืน 4. ไม่รีบร้อนรับประทานจนเกินไป 5. รับประทานของให้หมด 6. ล้างมือก่อนการรับประทานอาหารและบ้วนปากหรือแปรงฟันภายหลังการรับประทานอาหาร	1. เล่านิทานเรื่องวันเกิดลูกนก 2. ครูสนทนากับเด็กเกี่ยวกับมารยาทการรับประทานอาหาร ซึ่งโยงมาจากนิทานที่เล่าพร้อมกับแนะนำมารยาทในการรับประทานอาหารและการปฏิบัติตนก่อนและหลังการรับประทานอาหารที่สอดคล้องกับสภาพที่เด็กเป็นอยู่ 3. เล่นบทบาทสมมุติเกี่ยวกับการปฏิบัติตนก่อนและหลังการรับประทานอาหาร พร้อมกับให้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะก่อน-หลัง 4. ท่องคำคล้องจองของการรับประทานอาหาร 5. เล่นเกมภาพที่หาย	1. นิทานวันเกิดลูกนก 2. เกมภาพที่หาย 3. คำคล้องจองการรับประทานอาหาร	1. ซักถาม 2. สังเกตการเล่นเกม หมายเหตุ ครูจะให้คำแนะนำเรื่องมารยาทเด็กตลอดเวลาในตอนรับประทานอาหารว่างและอาหารกลางวัน

ภาคผนวก (แผน 1/6.0 มารยาทในการรับประทานอาหาร)

1. เกมภาพที่หายไป

อุปกรณ์ บัตรภาพอาหาร

วิธีเล่น

1. ครูวางบัตรภาพไว้หลาย ๆ ใบ
2. หาเด็กที่เป็นอาสาสมัครให้ดูและพยายามจำภาพไว้ทั้งหมดแล้วออกไปข้างนอก จากนั้นครูเอาภาพบางภาพออก
3. เรียกเด็กกลับเข้ามาแล้วให้บอกว่าภาพใดที่หายไป
4. ครูเปลี่ยนภาพชุดใหม่แล้วดำเนินกิจกรรมตามข้างต้น และเปลี่ยนผู้เล่นคนอื่นต่อไป

คุณค่า

1. ฝึกความจำ
2. รู้จักชื่ออาหารเพิ่มขึ้น

2. คำคล้องจอง การรับประทานอาหาร (สุชาติ ลี้ตระกูล และ ชูชีพ พุทธประเสริฐ)

กินข้าวทุกคำ	ควรจำให้ดี
แต่ละเม็ดมี	ประโยชน์มากมาย
ควรนึกเสียดาย	เงินพ่อแม่เรา
ทำงานเหนื่อยยาก	ลำบากทนเอา
ทำงานค่ำเช้า	ซื้อข้าวให้กิน
อาหารทุกอย่าง	จัดวางไว้สิ้น
ล้างมือก่อนกิน	อร่อยลิ้นทุกคน
คิดถึงวันหน้า	หากยากขัดสน
อาจจะยากจน	ข้นแค้นคับใจ
อย่ากินเรี่ยราด	รักสะอาดเข้าไว้
กินเสร็จเก็บไว	วางไว้เป็นที่
อย่ากินมูมมาม	ซุ่มซ่ามไม่ดี
เด็กไทยวันนี้	ต้องมีวินัย

ของมีประโยชน์ ไร้โทษสบายใจ
เราเด็กอนามัย สนใจเล่าเรียน
อย่าเคี้ยวเสียงดัง ใครฟังแล้วเอียน
พวกเรานักเรียน ร่วมกันทำดี
มารยาทการกิน ทั่วทุกถิ่นที่
เครื่องหมายคนดี ที่ควรทำเอย.

3. นิทานเรื่องวันเกิดลูกนก

ลูกนกจัดงานวันเกิด ได้เชิญเพื่อน ๆ มาร่วมในงาน ได้แก่ ลูกไก่ ลูกเป็ด ลูกแมว และลูกหมา เมื่อลูกไก่ ลูกเป็ด และลูกแมวมาพร้อมกันแล้วตามนัด ต่างก็คุยกันสนุก และหัวเราะชอบใจ ขณะนั้นเอง ลูกหมาก็เดินเข้ามา เหลือบแลเห็นอาหารอร่อย ๆ ที่จัดวางไว้สำหรับเลี้ยง ลูกหมาอยากรับประทานจนน้ำลายไหลยืด เมื่อมีน้ำลายเต็มปาก ลูกหมาก็บ้วนน้ำลายลงบนพื้นห้อง ลูกนก ลูกไก่ ลูกเป็ด ลูกแมว เห็นเช่นนั้นก็ไม่มีใครพูดว่าอะไร แต่นึกในใจว่า ลูกหมาเป็นผู้ที่มีกิริยามารยาทไม่งามเลย พอถึงเวลารับประทานอาหาร ลูกนกก็เชิญเพื่อน ๆ ให้รับประทานอาหาร ลูกหมาใช้เท้าเขี่ยอาหารในจาน และรีบรับประทานคำโต ๆ จนคับปาก กลืนไม่ทัน ทำให้สำลัก อาหารกระเด็นออกจากปากไปถูกเพื่อน ๆ เปรอะเปื้อนไปหมด เพื่อน ๆ ก็มิได้พูดต่อว่าลูกหมาให้อาย แต่นึกในใจว่า ลูกหมาไม่มีมารยาทที่ดีงามเลย ลูกหมายังคงรีบรับประทานอาหารต่อไปจนรู้สึกแน่นท้อง ทำให้เกิดอาการอาเจียนออกมาเลอะเทอะไปทั่วบริเวณ จนไม่มีแรงเดินกลับบ้าน เพื่อน ๆ จึงช่วยพาลูกหมาไปส่งที่บ้าน นับตั้งแต่วันนั้นเป็นต้นมา ลูกหมาไม่เคยได้รับเชิญไปงานต่าง ๆ อีกเลย

เรื่อง	จุดมุ่งหมายเฉพาะ	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
7.0 สรุปบทเรียน	ทบทวนเกี่ยวกับการรู้จักอาหารการเลือกซื้ออาหารและมารยาทในการกิน	จากแผน 5.1 - 6.0	1. แสดงบัตรภาพอาหารแล้วให้เด็กบอกว่าเป็นอาหารอะไร 2. ทบทวนเกี่ยวกับการเลือกซื้ออาหารโดยแสดงภาพและตัวอย่างของจริงประกอบ 3. ให้ดูสมุดภาพแล้วทบทวนเกี่ยวกับมาก-น้อย ก่อน-หลัง ใน-นอก 4. ท่องคำคล้องจองการเลือกซื้ออาหาร 5. เล่นเกมความสัมพันธ์ภาพและคำ 6. เล่านิทานเสริมคุณธรรม	1. เกมความสัมพันธ์ภาพและคำ 2. ภาพอาหารและตัวอย่างของจริง 3. สมุดภาพการเปรียบเทียบ 4. คำคล้องจองการเลือกซื้ออาหาร 5. นิทานเสริมคุณธรรม	ซักถาม

ภาคผนวก (แผน 1/7.0 สรุปบทเรียน)

1. เกมความสัมพันธ์ภาพกับคำ ใช้ของเดิมจากแผน 5.1
2. คำคล้องจองการเลือกซื้ออาหาร ใช้ของเดิมจากแผน 5.3
3. สมุดภาพแสดงการเปรียบเทียบ

นิทานเสริมคุณธรรม (วรวรรณ ทวีศิลป์ ผู้แต่งเรื่อง)

มีเทพธิดาองค์หนึ่งได้มาจุติบนโลก เธอแต่งกายสวยงามมาก เธอพบเด็กชายต้องลูกคนขายถ่านซึ่งยากจนมาก เกิดความสงสารและอยากจะช่วยเหลือ เด็กชายต้องขอให้เทพธิดาช่วยเหลือพ่อแม่ซึ่งกำลังป่วยอยู่ ส่วนตัวเขาจะไปขายถ่านหาเงินเลี้ยงพ่อ แม่ และน้อง เทพธิดาชมว่า ต้องเป็นคนดีรู้จักรักพ่อ แม่ เป็นเด็กกตัญญู เธอจึงบอกให้ต้องไปที่ชายป่า และเดินไปตามถนนจนใกล้จะถึงกำแพงใหญ่ เทพธิดาบอกว่า "ผลไม้ทองคำในสวนนี้จะช่วยให้ครอบครัวของต้องมีฐานะดีขึ้น" เมื่อมาถึงประตูสวนต้องก็ตะโกนด้วยความดีใจว่า "เปิดประตูหน่อยโว้ย ข้าจะมาเอาผลไม้ทองคำ" ต้องตะโกนจนเสียงแหบ ประตูก็ไม่ยอมเปิด ในที่สุดเขาเหนื่อยและหลับไป ต้องฝันเห็นเทพธิดา "ต้อง ต้อง เด็กดีต้องพูดจาให้สุภาพนะจ๊ะ" เมื่อเขาตื่นขึ้นมา เขาเดินไปเคาะประตูเบา ๆ แล้วกล่าวว่า "ขอความกรุณาช่วยเปิดประตูให้ผมหน่อยครับ" ทันใดนั้นประตูก็เปิดออก มองเห็นผลไม้ทองคำมากมาย ใต้ต้นไม้ใหญ่มีหญิงชราคนหนึ่งกำลังพรวนดินอยู่เพียงผู้เดียว ต้องพูดว่า "นี่แนะยายเฒ่า ข้าจะมาเองผลไม้ทองคำ" ทันใดนั้นต้องก็ระลึกถึงคำสอนของเทพธิดาได้ จึงเปลี่ยนคำพูดใหม่ว่า "คุณยายครับ กรุณาแบ่งผลไม้ทองคำให้ผมสักลูกเถอะครับ แม่เฒ่ายิ้ม ยื่นชิ้นเก็บผลไม้ที่โตที่สุดให้แก่ต้อง ทันใดนั้นผลไม้ทองคำก็หายวับไป ต้องนึกขึ้นได้" ตายแล้ว ลืมขอบคุณแม่เฒ่า ต้องมาหาแม่เฒ่าใหม่ และยกมือไหว้อย่างนอบน้อม "ขอบคุณครับ" ในที่สุดต้องก็ได้ผลไม้ทองคำและครอบครัวของต้องก็มีความสุขตลอดมา เพราะความเป็นผู้มีมารยาทดี ต้องสอนให้น้องเป็นผู้มีมารยาท รู้จักใช้คำ สวัสดี ขอบคุณ ขอโทษ กรุณาอีกด้วย

เรื่อง	จุดมุ่งหมายเฉพาะ	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
8.0 พาหะนำโรค	1. สามารถบอกชื่อพาหะนำโรคบางอย่างได้ 2. บอกลักษณะของใกล้-ไกล ได้ 3. สามารถสังเกตความสัมพันธ์ระหว่างภาพกับคำได้ 4. สามารถปฏิบัติตามคำสั่งได้	พาหะนำโรคได้แก่ ยุง แมลงวัน แมลงสาบ หนู	1. ให้เด็กทำท่าและเคลื่อนไหวไปมาตามชื่อสัตว์ที่ครูบอกและให้ความเข้าใจเกี่ยวกับใกล้-ไกล 2. สนทนาเกี่ยวสัตว์บางประเภทจากชื่อที่เอ่ยถึง เช่น ยุง แมลงสาบ แมลงวัน หนู เป็นต้น ให้ความเข้าใจกับเด็กเกี่ยวกับโทษของสัตว์ที่เป็นพาหะนำโรคและวิธีการป้องกันไม่ให้มีพาหะในที่พัก เช่น ไม่ทิ้งขยะเศษอาหารและเทน้ำเสียลงใต้พื้นบ้าน เพราะทำให้เกิดยุง แมลงวันได้ โดยนำสภาพของที่พักเด็กมาสนทนาและใช้ภาพประกอบ 3. ร้องเพลงยุง 4. เล่นเกมความสัมพันธ์ภาพกับคำและให้อ่านตามภาพด้วย	1. เกมความสัมพันธ์ภาพกับคำ 2. เพลงยุง 3. ภาพเคลื่อนไหวป้องกันไม่ให้เกิดสัตว์ที่เป็นพาหะของโรค 4. ภาพสัตว์ที่เป็นพาหะนำโรค	1. ซักถาม 2. สังเกตการเล่นเกม

ภาคผนวก (แผน 1/8.0 พาหะนำโรค)

1. เพลงยุง

ยุง ยุง ยุง ใครนอนนอกมุ้ง มักจะโดนยุงกัด
นอนในมุ้งสบายชะมัด นอนในมุ้งสบายชะมัด
ไม่ต้องกลัวยุงกัดและไม่ต้องตบยุง

2. เกมความสัมพันธ์ภาพกับคำ (ภาพสัตว์)

อุปกรณ์ บัตรภาพ บัตรคำเกี่ยวกับสัตว์

วิธีเล่น

1. แบ่งเด็กออกเป็นกลุ่ม ๆ
2. แจกบัตรภาพและบัตรคำให้แต่ละกลุ่ม
3. ให้เด็กแต่ละกลุ่มช่วยกันวางบัตรคำให้ตรงกับบัตรภาพโดยใต้บัตรภาพจะเขียนคำไว้ใต้ภาพ

คุณค่า

1. ฝึกการเล่นด้วยกัน
2. รู้จักสังเกตความสัมพันธ์ระหว่างภาพกับคำ
3. รู้จักคำใหม่เพิ่มขึ้น

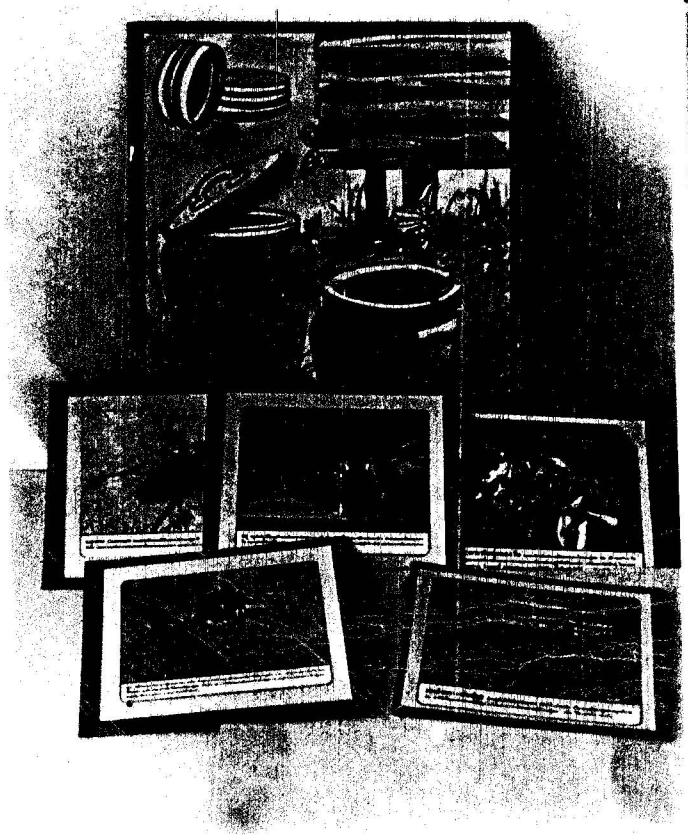

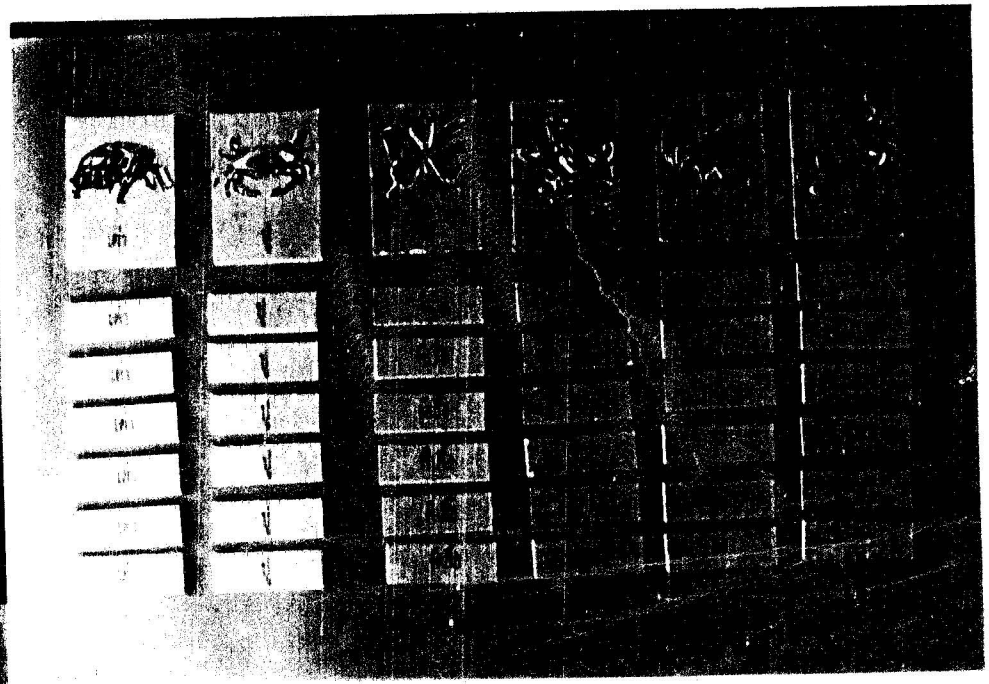

เรื่อง	จุดมุ่งหมายเฉพาะ	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
9. โรคที่ควรรู้จัก 9.1 โรคเหา	1. บอกอาการของคนที่เป็นเหาได้ 2. บอกวิธีการป้องกันและรักษาเหาได้ 3. สามารถเปรียบเทียบภาพที่มีขนาดแตกต่างกันได้	อาการของคนเป็นเหานั้นจะคันศีรษะ ผมสกปรก มีตัวเหาและไข่การป้องกันต้องหลีกเลี่ยงไม่อยู่ใกล้คนที่เป็นเหา ไม่ใช้หวีร่วมกับผู้อื่น และหมั่นรักษาผมให้สะอาดอยู่เสมอ	1. ท่องคำคล้องจองเรื่องการอาบน้ำ 2. ครูสนทนาว่าเราอาบน้ำสระผมทำไม ให้เด็กช่วยกันตอบ จากนั้นครูให้ความเข้าใจว่าการที่ศีรษะสกปรกนั้นจะทำให้คันศีรษะอยู่เสมอและบางครั้งจะมีสัตว์ชื่อเรียกว่าเหาอาศัยอยู่ ตัวเหานั้นจะทำให้คันศีรษะและสามารถติดต่อไปยังคนอื่นได้ จากนั้นครูแนะนำถึงวิธีการป้องกันไม่ให้เกิดเหา ซึ่งการสนทนานี้ครูแสดงภาพเหาประกอบด้วยแล้วให้เด็กแสดงอาการของคนเป็นเหา 3. ครูเล่านิทานเรื่องเหา 4. เล่นเกมเหาพลิกล็อคเหา	1. คำคล้องจองเรื่องอาบน้ำ 2. ภาพเหา 3. นิทานเรื่องเหา 4. เกมเหาพลิกล็อค	1. ซักถาม 2. สังเกตการเล่นเกม

ภาคผนวก (แผน 1/9.1 โรคเหา)

1. คำคล้องจองเรื่องการอาบน้ำ ใช้ของเดิมจากแผน 1.3
2. เกมเหาพลิกล็อค

   อุปกรณ์ บัตรภาพตัวเหาขนาดต่าง ๆ

   วิธีเล่น

   1. แบ่งเด็กออกเป็นกลุ่ม ๆ
   2. ครูเรียงภาพเหาขนาดต่าง ๆ อย่างสุ่มบนกระดานเสียบบัตรคำโดยคว่ำไม่ให้เห็นภาพ
   3. ให้ครูหงายภาพแรกแล้วให้ตัวแทนแต่ละกลุ่มทายว่าภาพต่อไปเป็นขนาดของเหาที่ใหญ่หรือเล็กกว่า (ถ้าขนาดเท่ากันไม่เสียคะแนนให้ผ่านต่อไป) โดยให้ผลัดกันทายคนละภาพ ทายถูกจะได้แต้ม 1 แต้ม
   4. ครูเปิดภาพไปเรื่อย ๆ พอขึ้นแถวใหม่ อาจให้เปลี่ยนภาพได้ถ้าผู้ทายต้องการ
   5. กลุ่มใดที่ทายภาพได้ถูกต้องถือว่าเป็นผู้ชนะ

   คุณค่า

   1. รู้จักการทำงานร่วมกัน
   2. รู้จักการสังเกตและเปรียบเทียบ

3. นิทานเรื่องเหา

นิดกับหน่อยเป็นเพื่อนรักกันและเล่นด้วยกันทุกวัน วันหนึ่งนิดกลับมาบ้านมีอาการคันศีรษะมาก แม่ของนิดเข้ามาดูที่ผมของนิดก็พบว่านิดเป็นเหา แม่จึงบอกว่าไม่ให้นิดไปเล่นกับหน่อยและคนอื่น ๆ เพราะจะทำให้เหาไปติดต่อผู้อื่นได้ นิดเองจึงอดเล่นกับเพื่อนและเพื่อนของนิดเมื่อรู้ว่านิดเป็นเหาก็ไม่มีใครเล่นด้วย ทำให้นิดเสียใจเป็นอย่างมาก นิดร้องไห้เพราะไม่มีเพื่อน วันหนึ่งนิดนอนหลับไปก็ได้ฝันเห็นนางฟ้าแสนสวย และแต่งตัวก็สวยด้วย ผมของนางฟ้างามเป็นประกาย มีกลิ่นหอม นางฟ้ากันมาและยิ้มให้นิดอย่างอ่อนโยนพร้อมกับพูดว่า

นางฟ้า "หนูนิดจ๊ะ เรารู้นะว่าเจ้ากำลังเสียใจที่ไม่มีเพื่อนเล่นด้วย แต่เราก็สามารถแก้ไขได้นะจ๊ะหนู"

หนูนิด "นางฟ้าคะ หนูเสียใจหนูอยากมีเพื่อนเล่น แม่และเพื่อนเขาบอกว่าหนูเป็นเหา และหนูเองก็คันศีรษะทั้งวันเลยค่ะ น่ารำคาญจริง ๆ นางฟ้าช่วยบอกหนูหน่อยซิคะ ว่าหนูจะทำอย่างไรดี"

นางฟ้า "ได้ซิหนู ตัวเหานั้นชอบอยู่บนหัวของคนที่สกปรก ไม่ชอบสระผม คนที่สระผมจะทำให้ผมลื่น สะอาดและไม่มีกลิ่นเหม็นสาบ ไข่ของเหาจะเกาะไม่ติดและตัวเหาก็ไม่ชอบอยู่บนหัวคนที่สะอาด"

หนูนิด "ถ้าอย่างนั้นหนูก็ต้องสระผมให้บ่อย ๆ ใช่ไหมคะ"

นางฟ้า "ใช่แล้ว หนูต้องหมั่นสระผมให้บ่อยอย่าปล่อยให้ผมสกปรก และตอนนี้หนูเป็นเหาหนูก็ต้องสระผมและบอกให้แม่ของหนูไปหายาฆ่าเหามาใส่และสระผมให้หนูบ่อย ๆ และหนูอย่าลืมว่าช่วงนี้หนูไม่ควรเล่นใกล้ ๆ เพื่อนเพราะจะทำให้เพื่อนติดเหาจากเราได้ แต่ภายหลังจากหนูหายแล้วหนูก็จะเล่นกับเพื่อนได้อย่างเดิมจ้ะ"

หนูนิด "ขอบคุณนางฟ้ามากค่ะ หนูจะบอกแม่ให้หายามาใส่และจะสระผมบ่อย ๆ"

นางฟ้า "ดีแล้วจ้ะหนู นางฟ้าขอให้หนูมีความพยายามในการที่จะรักษาโรคเหานะจ๊ะ มันอาจต้องใช้เวลานานหน่อยแต่หนูต้องมีความอดทนนะ เพราะการทำอะไรก็ตามถ้าเรามีความอดทนแล้วสิ่งที่เราจะทำหรือต้องการนั้นก็จะสำเร็จไปได้ นางฟ้าขอให้หนูหายเร็ว ๆ"

กล่าวจบนางฟ้าก็หายไป พอหลังจากหนูนิดตื่นขึ้นมาก็เล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นทั้งหมดให้แม่ฟัง แม่ของนิดจึงได้ปฏิบัติตามและนิดเองก็พยายามสระผมบ่อย ๆ ในที่สุดหนูนิดก็หายจากการเป็นเหา ตอนนี้หนูนิดมีเพื่อนเล่นเหมือนอย่างเดิมแล้ว หนูนิดมีความสุขมาก และในคืนวันหนึ่งขณะที่หนูนิดหลับไป ก็ฝันเห็นนางฟ้าคนเดิมอีก นางฟ้ายิ้มให้หนูนิดและกล่าวว่า

นางฟ้า "สวัสดีจ้ะหนู นางฟ้าคิดว่าตอนนี้หนูหายเป็นเหาแล้ว เห็นไหมหนูมีเพื่อนเหมือนอย่างเดิม นางฟ้าดีใจด้วยนะที่หนูมีความอดทนที่จะรักษาจนหายได้"

หนูนิด "ขอบคุณค่ะ ตอนนี้หนูไม่คันหัวอีกแล้วนอนหลับได้อย่างสบายเพื่อนก็อยากเข้ามาเล่นด้วย หนูดีใจจริง ๆ"

นางฟ้า "จ้ะ หนูต้องบอกเพื่อน ๆ ด้วยว่าอย่าปล่อยให้ผมสกปรกหมั่นสระผมให้บ่อย ๆ นะจ๊ะ เอาละนางฟ้าขออวยพรให้หนูเป็นเด็กดี ฉลาดและไม่เป็นเด็กที่ดื้อรั้น นะจ๊ะ"

หนูนิด "ขอบคุณค่ะ"

จากนั้นนางฟ้าก็หายไป

(ครู - เราน่าจะยินดีกับหนูนิดหน่อยนะคะว่า ได้พยายามรักษาจนหายจากการเป็นเหาได้ เราทุกคนต้องรักษาความสะอาดของร่างกายและเส้นผมให้สม่ำเสมอ จะได้มีสุขภาพแข็งแรง)

เรื่อง	จุดมุ่งหมายเฉพาะ	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
9.2 โรคฟันผุ	1. บอกลักษณะของฟันผุได้ 2. บอกวิธีระวังและการป้องกันฟันผุได้ 3. บอกลักษณะของคำว่า มี-ไม่มี	โรคฟันผุเกิดจากเศษอาหารและเชื้อโรคไปทำลายฟัน ทำให้มีอาการปวดฟัน การป้องกันทำได้โดยการแปรงฟันหรือบ้วนปากหลังการรับประทานอาหาร ไม่กินของหวานและน้ำอัดลม	1. ให้เด็กออกมาเล่าประการณ์ที่เคยปวดฟัน 2. ครูให้ความเข้าใจเกี่ยวกับสาเหตุของโรคฟันผุพร้อมกับแสดงภาพคนฟันผุให้ดู 3. ให้เด็กตรวจดูว่ามีใครฟันผุหรือไม่ และให้ความเข้าใจเกี่ยวกับคำว่ามี-ไม่มี พร้อมยกตัวอย่างอื่นประกอบ 4. ให้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันฟันผุ โดยแสดงภาพการแปรงฟันประกอบ 5. ร้องเพลงแปรงฟัน 6. เล่านิทานเรื่องกระต่ายน้อยฟันสวย แล้วให้เด็กสรุปเรื่องราวจากนิทานที่ฟัง	1. ภาพคนฟันผุ 2. ภาพการแปรงฟัน 3. เพลงการแปรงฟัน 4. นิทานเรื่องกระต่ายน้อยฟันสวย	1. ซักถาม 2. สังเกตการปฏิบัติ

ภาคผนวก (แผน 1/9.2 โรคฟันผุ)

1. เพลงการแปรงฟัน ใช้ของเดิมจากแผน 1.4
2. นิทานเรื่องกระต่ายน้อยฟันสวย (พงษ์สุวัฒน์ และเอมอัชฌา รัตน์รินจง)

ลูกกระต่ายกับลูกแมวเป็นเพื่อนรักกัน แมวเรียกกระต่ายว่า "ต่ายน้อย" กระต่ายเรียกแมวว่า "เหมียว" วันหนึ่งต่างน้อยพูดกับเหมียวว่า "วันนี้แล้วสินะเหมียวที่ต่ายน้อยเฝ้ารอคอย" เหมียวพูดว่า "ใช่แล้วแต่ายน้อย วันนี้แหละเป็นวันประกาศผลการตัดสินประกวดหนูน้อยฟันสวย" บรรดาสัตว์ทั้งหลายพากันมาชุมนุมฟังผล "นั่นไงล่ะ ลุงหมีกำลังจะประกาศผลแล้ว รับมาฟังกันเถอะ หัวใจเต้นตุมตามไปหมดเลย" ทันทีนั้นลุงหมีก็พูดขึ้นว่า "สวัสดีหลาน ๆ ที่รักของลุง หนูน้อยฟันสวยในงานสัปดาห์ป้องกันโรคฟัน ได้แก่ ต่ายน้อยครับ สำหรับอีกสองรางวัลรองลงมาก็ได้แก่ กระรอก และหมีน้อย เชิญขึ้นมารับรางวัลได้แล้วครับ ส่วนคุณหนูที่ไม่ได้รับรางวัล ไม่ต้องเสียใจ รักษาฟันให้สวยสะอาด แล้วค่อยมาประกวดคราวหน้านะครับ" ส่วนเจ้าเจี๊ยกไม่ได้รับรางวัล จึงอิจฉาต่ายน้อย เจ้าเจี๊ยกจึงเอาเปลือกกล้วยไปวางไว้ให้ต่ายน้อยเหยียบลื่นหกล้มฟันหัก แต่ต่ายน้อยระวังตัวจึงไม่หกล้ม และเกรงว่าผู้อื่นอาจหกล้มจึงช่วยเก็บเปลือกกล้วยไปทิ้งถังขยะ เจ้าเจี๊ยกยังต้องการแกล้งต่ายน้อยอีก คราวนี้เอาลูกกวาดสีสวย ๆ ไปวางไว้ให้ที่บ้านของต่ายน้อย เพื่อให้ต่ายน้อยกินลูกกวาดจนฟันผุ ฝ่ายเจ้าเหมียวมาหาต่ายน้อย เห็นลูกกวาดสีสวย ๆ จึงหยิบกินหลายเม็ด แล้วกลับไปบ้านตน เมื่อต่ายน้อยมาถึงบ้าน และเห็นลูกกวาด ก็นึกว่าคุณพ่อซื้อลูกกวาดมาฝากจึงกินลูกกวาด เจ้าเจี๊ยกแอบมอง ดีใจคิดว่าต่ายน้อยต้องฟันผุแน่ ๆ แต่ต่ายน้อยไปแปรงฟันในห้องน้ำ แม่ถามต่ายน้อยว่า "ทำไมต่ายน้อยต้องแปรงฟันตอนนี้อีกละจ๊ะ" ต่ายน้อยตอบว่า "ก็ต่ายน้อยกินลูกกวาดแล้ว ก็รีบแปรงฟันอย่างที่คุณแม่สอนไงล่ะคะ" แม่ถามว่า "ไหนลองบอกวิธีแปรงฟันให้แม่ฟังอีกครั้งซิจ๊ะ" ต่ายน้อยตอบว่า "อ๋อ! ง่าย ๆ ฟันบนแปรงปัดลงล่าง ฟันล่างก็แปรงปัดขึ้นข้างบน ทั้งด้านในและด้านนอกของฟัน แล้วฟันที่ใช้เคี้ยวก็แปรงถูไปถูมา ถูกไหมคะคุณแม่" แม่ชมว่า "ต่ายน้อยเก่งมากจ๊ะ" ต่อมาเจ้าเจี๊ยกก็เอาช็อกโกเลตมาวางไว้ให้ต่ายน้อยอีก บังเอิญเหมียวมาเห็นเข้าอีก จึงกินช็อกโกเลต กินเสียจนหมด

ทันใดนั้นเจ้าเหมียวร้องไห้เสียงดังลั่นป่า ต่ายน้อยจึงถามเหมียวว่า "ปวดฟันริเหมียว เอามือกุมแก้มแน่นเชียวไปหาหมอหรือยังล่ะ" ต่ายน้อยพาเหมียวไปหาหมอ หมอใส่ยาให้ แต่เหมียวก็ยังคงปวดฟันอยู่อีก หมอถามว่า "ฟันของเหมียวผุมากอย่างนี้ คงไม่ชอบแปรงฟันใช่ไหม" เจ้าเหมียวตอบว่าก็ชอบเหมือนกันแหละ แต่ไม่ค่อยได้แปรง แล้วต่ายน้อยแปรงฟันทุกวันเหรอ?" ต่ายน้อยตอบว่า "ใช่สิ ตื่นนอนหนหนึ่งก่อนนอนหนหนึ่ง แล้วก็ต้องกินผัก ผลไม้ทุกวันด้วย คุณแม่บอกว่า ผักผลไม้ทำให้ฟันต่ายน้อยแข็งแรง ส่วนขนมหวาน ลูกกวาด ช็อกโกเลต หรือน้ำอัดลม จะทำให้ฟันผุ" เจ้าเหมียวพูดว่า "เข็ดแล้วจริง ๆ ไม่รู้ว่าหมอจะถอนฟันเหมียวหรือเปล่า เหมียวคงอายเพื่อน ๆ แย่" ต่ายน้อยพูดว่า "ไม่ทราบว่าใครเอาลูกกวาดกับช็อกโกเลตมาวางไว้ที่บ้านต่ายน้อย" เหมียวกับต่ายน้อยคิดว่าจะต้องแอบดูว่า จะมีใครเอาอะไรมาให้อีก จึงเห็นเจ้าเจี๊ยกแอบเอาขนมหวานมาวางไว้อีก ขณะนั้นแม่ของเจี๊ยกเดินมาพบเจี๊ยกพอดี จึงซักถามเจ้าเจี๊ยก ได้ความว่า เพื่อแกล้งให้ต่ายน้อยกับเหมียวกินแล้วฟันผุ แม่ของเจี๊ยกจึงทำโทษเจี๊ยก ให้กวาดใบไม้หน้าบ้านเป็นเวลา 15 วัน แล้วต้องไปหัดแปรงฟันกับต่ายน้อยด้วย เจี๊ยกจึงร้องขึ้นว่า "เจี๊ยกอดปีนต้นไม้เล่นหลายวัน คุณหนูอย่าเอาอย่างเจี๊ยกนะครับ"

เรื่อง	จุดมุ่งหมายเฉพาะ	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
9.3 โรคหวัด	1. เล่าอาการของไข้หวัดได้ 2. บอกวิธีระวังและป้องกันไข้หวัดได้ 3. ปฏิบัติตนได้ถูกต้องเวลาไอหรือจาม 4. สามารถบอกลักษณะของรูปสามเหลี่ยม สี่เหลี่ยม และวงกลมได้ 5. ฝึกการสัมผัสด้วยมือ	โรคหวัดจะมีอาการไข้ ตัวร้อน ปวดศีรษะ น้ำมูกไหล ไอและจาม การป้องกันโรคไข้หวัด คือ ไม่ควรตากฝน ปิดปากเวลาไอหรือจามหลักเลี่ยงการคลุกคลีและใช้ของร่วมกับผู้ป่วย	1. ครูเล่านิทานเรื่องกระรอกน้อยจอมซน โดยใช้หุ่น 2. ครูและเด็กร่วมกันสรุปเนื้อเรื่องในนิทาน 3. แสดงภาพประกอบการสนทนาถึงอาการ การป้องกัน และการปฏิบัติตนเมื่อเป็นหวัดเช่น ไม่ถอดเสื้อนอนตากพัดลม เวลาไอหรือจามต้องใช้ผ้าปิดปากไม่ให้เชื้อโรคหวัดแพร่กระจายไปยังคนอื่น เป็นต้น 4. ครูแสดงอาการไอจาม โดยใช้ผ้าปิดปาก แล้วให้เด็กลองแสดงบทบาทสมมุติตาม จากนั้นครูสนทนาถึงลักษณะของผ้าเช็ดหน้าที่ใช้ปิดปาก แล้วโยงมาถึงรูปสามเหลี่ยม สี่เหลี่ยม และวงกลม โดยยกตัวอย่างอื่นประกอบ 5. ร้องเพลงเสียงฝน 6. เล่นเกมคลำรูป	1. นิทานเรื่องกระรอกน้อยจอมซน 2. ภาพต่อเนื่องของอาการหวัดและการปฏิบัติตน 3. เกมคลำรูป 4. เพลงเสียงฝน	1. ซักถาม 2. สังเกตการเล่นเกม

ภาคผนวก (แผน 1/9.3 โรคหวัด)

1. เพลงเสียงฝน

เสียงฝนหล่นจากฟากฟ้า สาดซัดมาหนาวเย็นกระไร (ซ้ำ)
พวกเราอย่าออกไปไหน (ซ้ำ) เปียกฝนไปจะเป็นหวัดเอย (ฮัดเช้ย)

2. เกมคลำรูปเรขาคณิต

อุปกรณ์ รูปเรขาคณิต กล่อง 1 ใบ

วิธีเล่น

1. ใส่รูปเรขาคณิตไว้ในกล่อง
2. ให้เด็กออกมาล้วงรูปทีละคน แล้วบอกว่าคลำเจอรูปอะไร จากนั้นจึงหยิบออกมาจากถุงให้เพื่อนดู
3. เพื่อนช่วยกันบอกว่ารูปที่หยิบออกมานั้นตรงกับที่บอกหรือไม่

คุณค่า

1. ฝึกความจำ
2. ฝึกการสัมผัสทางผิวหนัง

3. นิทานเรื่องกระรอกน้อยจอมซน (สุชาติ ลี้ตระกูล)

ในป่าแห่งหนึ่งมีกระรอกครอบครัวหนึ่งอาศัยอยู่ในโพรงไม้ริมลำธาร ครอบครัวนี้มีพ่อแม่และลูกกระรอกสองตัวซึ่งซุกซนมาก แม่มักจะเตือนอยู่เสมอว่า เวลาลงเล่นน้ำในลำธารอย่าเล่นนานเกินไปจะทำให้ไม่สบายเป็นหวัดได้ เวลาฝนตกก็อย่าไปวิ่งเล่นกลางสายฝน จะทำให้เป็นหวัดไม่สบายได้เช่นกัน แต่เจ้ากระรอกน้อยก็ไม่ใส่ใจกับคำเตือนของแม่เท่าไร วันหนึ่งขณะที่กระรอกน้อยสองตัวกำลังเล่นกันอยู่อย่างสนุกสนานอยู่นั้น ท้องฟ้าก็เริ่มมืดครึ้ม ฝนกำลังจะตกลงมา แต่เขาก็ไม่ได้สนใจ ในที่สุดฝนก็เริ่มเทลงมากระรอกทั้งสองตัวยิ่งรู้สึกสนุกสนานใหญ่ จึงวิ่งเล่นไปมาอยู่ท่ามกลางสายฝนนั้น ส่วนเจ้าก้อนเมฆที่กลายเป็นฝนตกลงมาเห็นเข้าจึงได้ร้องเตือนกระรอกขึ้นว่า "นี่เจ้ากระรอก เจ้าไม่กลัวไม่สบายหรือวิ่งเล่นจนเปียกหมดอย่างนี้น่ะ เดี๋ยวก็ไม่สบายหรอก" เจ้ากระรอกตอบว่า "เราไม่กลัวหรอก ก็ไม่เห็นเป็นอะไรนี่ เย็นออกอย่างนี้" เมฆจึงตอบว่า "ดีล่ะ เราจะกลายเป็นฝนให้ตกเยอะ ๆ เลย" ดังนั้นฝนจึงตกลงมามากแต่เจ้ากระรอกก็หาได้สนใจไม่ กลับทำให้มันสนุกสนานมากขึ้น เจ้าเมฆเห็นดังนั้นจึงกล่าวว่า "ดีละข้าจะทำให้เจ้าได้รู้ว่าการที่เจ้าเล่นตากฝนนั้นจะเป็นอย่างไร" ว่าแล้วเจ้าเมฆจึงได้สั่งให้ลูกน้องซึ่งเป็นเชื้อหวัดลงมากับสายฝน เมื่อเจ้าตัวเชื้อโรคหวัดเหล่านี้ลงมากับสายฝนและเข้าสู่ร่างกายกระรอกทั้งสองตัว ในไม่ช้าทั้งสองก็มีอาการหนาวสั่น จึงรีบวิ่งไปหาแม่ แม่จึงเช็ดตัวและให้ห่มผ้านอน กระรอกทั้งสองมีอาการปวดหัวโอจามและมีน้ำมูกไหล ทำให้หายใจไม่สะดวกและรู้สึกไม่สบายเป็นอย่างมาก จึงนึกถึงคำเตือนของแม่ทันทีที่ไม่ให้เขาไป

วิ่งเล่นกลางสายฝน ถ้าเชื่อฟังก็จะไม่ทำให้เป็นอย่างนี้ หลังจากที่กระรอกทั้งสองตัวต้องนอนซมเพราะโรคหวัดอยู่หลายวันทำให้อดเล่น โรคหวัดก็เริ่มหายเพราะได้นักผ่อนมากทำให้ร่างกายแข็งแรงสามารถสร้างตัวออกมาทำลายเชื้อโรคหวัดให้หายออกไปจากร่างกายได้ และตั้งใจว่าจะไม่ออกไปวิ่งเล่นตากฝนอีกแล้วเพราะการวิ่งเล่นกลางสายฝนทำให้สนุกครู่เดียวเท่านั้นแต่แล้วก็ต้องมานอนทรมารและอดเล่นไปอีกหลายวัน หลังจากหายแล้ววันหนึ่งพอมีฝนตกลงมาเจ้ากระรอกน้อยทั้งสองก็จะรีบวิ่งเข้าบ้านทันที ก้อนเมฆจึงได้พูดขึ้นว่า "ตอนนี้คงรู้แล้วซินะว่าการวิ่งเล่นตากฝนมันไม่ดีอย่างไรจงระวังให้ดี และขอเตือนว่าเวลาที่อากาศเย็น ไม่ควรถอดเสื้อวิ่งเล่นหรือถอดเสื้อนอน จะทำให้เป็นหวัดได้ง่าย ควรทำให้ร่างกายอบอุ่นอยู่เสมอ จำไว้ให้ดีนะ" เจ้ากระรอกก็กล่าวขอบคุณก้อนเมฆและรับปากว่าจะทำตามที่บอก และตั้งแต่นั้นมากระรอกน้อยทั้งสองก็ไม่เป็นหวัดอีกเลย

เรื่อง	จุดมุ่งหมายเฉพาะ	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
9.4 โรคท้องเสีย	1. บอกอาการของโรคท้องเสียได้ถูกต้อง 2. บอกวิธีการป้องกันโรคท้องเสียได้ 3. แสดงบทบาทสมมุติตามจินตนาการได้ 4. สามารถใช้สายตาสัมพันธ์กับมือได้	โรคท้องเสียเกิดจากการรับประทานอาหารที่สกปรกมีเชื้อโรค ซึ่งทำให้เกิดการถ่ายอุจจาระบ่อย เหลวเป็นน้ำ ปวดท้องบ่อยอ่อนเพลีย ดังนั้นจึงควรหลีกเลี่ยงการรับประทานอาหารที่สกปรก มีแมลงวันตอม อาหารบูดเน่าเสีย	1. เล่านิทานเรื่องหนูนิดอดเที่ยว 2. ครูกับเด็กสรุปเนื้อหาในนิทาน 3. สนทนากับเด็กเกี่ยวกับวิธีการป้องกันและสาเหตุของโรคท้องเสียพร้อมภาพประกอบ 4. ให้เด็กทำบทบาทสมมุติเกี่ยวกับคนท้องเสียตามจินตนาการ 5. เล่นเกมร้อยเชือกรูปสามเหลี่ยม สี่เหลี่ยม และวงกลม และให้ ความเข้าใจเรื่องสีด้วย	1. นิทานเรื่องหนูอดเที่ยว 2. ภาพประกอบอาหารที่ไม่ควรซื้อ 3. เกมร้อยเชือก	1. ซักถาม 2. การเล่นเกมของเด็ก

ภาคผวก (แผน 1/9.4 โรคท้องเสีย)

1. เกมร้อยเชือกรูปเรขาคณิต

อุปกรณ์ รูปเรขาคณิต เชือก

วิธีเล่น

1. แบ่งเด็กออกเป็นกลุ่ม ๆ แล้วให้ออกมาหน้าชั้นทีละกลุ่ม
2. แจกรูปเรขาคณิต (มีรูร้อยเชือกอยู่บนรูป) ให้คนละรูป แล้วให้เด็กบอกว่าได้รูปอะไร สีอะไร
3. ครูให้สัญญาณแล้วจึงเริ่มต้นร้อยเชือกตามรูป ใครเสร็จก่อนเป็นผู้ชนะ
4. ให้ผู้ชนะแต่ละกลุ่มมาแข่งขันกันอีก

คุณค่า

1. ฝึกการใช้สายตาให้สัมพันธ์กับมือ
2. รู้จักสีและรูปเรขาคณิต

2. นิทานเรื่อง โตกับเล็ก

โตอาศัยอยู่กับพ่อและแม่ซึ่งเป็นชาวสวนและตามพ่อแม่ออกไปที่สวนเป็นประจำ พ่อและแม่จะให้โตวิ่งเล่นอยู่ในบริเวณสวน วันหนึ่งโตรู้สึกเบื่อ เขาจึงแอบหนีไปเที่ยวที่สวนข้าง ๆ ระหว่างที่วิ่งเล่นอยู่ในสวนนั้นโตได้พบกับเล็ก ซึ่งมีอายุเท่ากับโต แต่โตรู้สึกแปลกใจที่เล็กมีร่างกายผอมมากและตัวก็เล็กดูท่าทางไม่แข็งแรงเลย พอได้เจอกันแล้วจึงชวนกันวิ่งเล่นใต้ต้นพุทรา ระหว่างที่เล่นด้วยกันเล็กมักจะเก็บพุทราที่หล่นอยู่ใต้ต้นกินอยู่เสมอ และเมื่อเก็บมาแล้วก็ไม่ได้ล้างให้สะอาดก่อนกิน เล็กยังชวนให้โตกินด้วย ครั้งแรกโตไม่กล้าแต่เห็นเล็กกินด้วยความอร่อยจึงกินบ้าง โดยลืมไปว่าพุทรานั้นตกลงบนพื้นดินสกปรก หลังจากนั้นทั้งสองก็วิ่งเล่นกันสักครู่ก็รู้สึกกระหายน้ำ เล็กจึงชวนให้ไปที่คูน้ำและวักน้ำในคูนั้นกิน แล้วก็ชวนกันมาเก็บพุทรากินอีก พอตกบ่ายจึงแยกย้ายกันกลับบ้าน เมื่อโตจึงวิ่งมาที่สวนของเขาก็พบว่าพ่อและแม่กำลังจะออกตามหาโตเพราะเห็นโตหายไปนาน แม่จึงได้เตือนโตว่าเวลาไปไหนควรจะบอกผู้ใหญ่ก่อน จะได้ไม่ต้องเป็นห่วงเพราะโตเองก็ยังเด็กอยู่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ โตรู้สึกว่าได้ทำผิดจึงขอโทษพ่อและแม่ หลังจากนั้นไม่นานโตรู้สึกปวดท้องมาก แม่จึงบอกให้โตไปเข้าห้องส้วมที่อยู่ในสวน พอโตกลับออกมาไม่ทันไรก็รู้สึกปวดท้องอีก จึงเข้าห้องส้วมอีกครั้ง โตเข้าห้องส้วมบ่อยครั้งและรู้สึกอ่อนเพลียมาก แม่สังเกตเห็นว่าโตเข้าห้องน้ำบ่อยมากจึงรู้ว่าโตท้องเสีย และถามว่าโตไปกินอะไรมา โตจึงเล่าเรื่องราวทั้งหมดให้ฟัง แม่จึงรีบพาโตกลับมาบ้านหายาแก้ท้องเสียให้กินและให้นอนพักผ่อน แม่บอกกับโตว่า "การที่ลูกต้องปวดท้องและเข้าห้องส้วมบ่อยนั้นเป็นเพราะลูกไปกินพุทราซึ่งทำให้เสาะท้องและพุทราก็ไม่สะอาดตกอยู่บนดินที่มีเชื้อโรคอยู่ด้วยเมื่อเก็บมาแล้วไม่ได้ล้างพุทราก่อนจึงทำให้เชื้อโรคเข้าสู่ร่างกาย และลูกยังไปดื่มน้ำในคูอีกซึ่งเป็นน้ำที่ไม่สะอาดไม่เหมาะที่จะดื่ม ให้จำไว้ว่าอย่าเก็บของที่ตกลงดินกิน ควรเลือกของกินที่สะอาดเท่านั้น" โตพยักหน้า

รับคำและเสียใจว่าตนเองไม่รู้จักห้ามใจตัวเอง พอเห็นเล็กชวนให้กินก็กินทันที ต่อไปจะพยายามบังคับใจตัวเองให้ได้ ไม่กินของสกปรกแม้ว่าจะอยากกิน แม่บอกต่อไปว่า "การที่เล็กไม่แข็งแรงก็คงเป็นเพราะกินของที่สกปรกทำให้มีเชื้อโรคในร่างกาย จึงทำให้ไม่แข็งแรงและไม่สบายบ่อย ๆ" หลังจากโตหายป่วยโตก็ได้ข่าวว่า จากวันนั้นเล็กก็ไม่สบายมากท้องเสียและปวดท้องจนต้องเข้าไปนอนโรงพยาบาลเป็นหลายอาทิตย์ โตจึงคิดว่ายังโชคดีกว่าเล็กมากที่ไม่เป็นหนักถึงขนาดต้องเข้าโรงพยาบาล

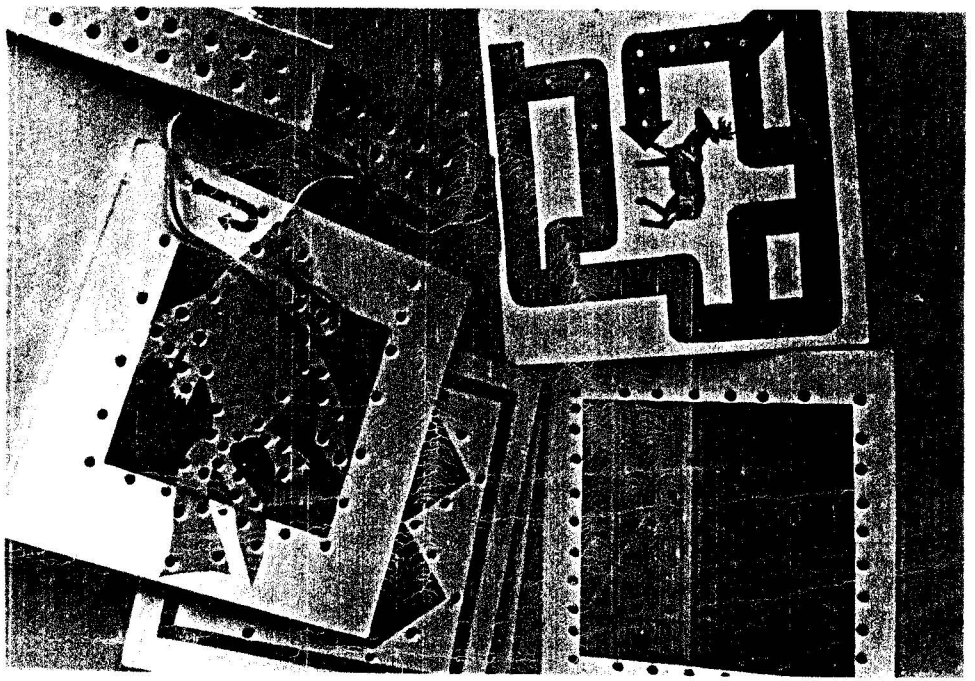

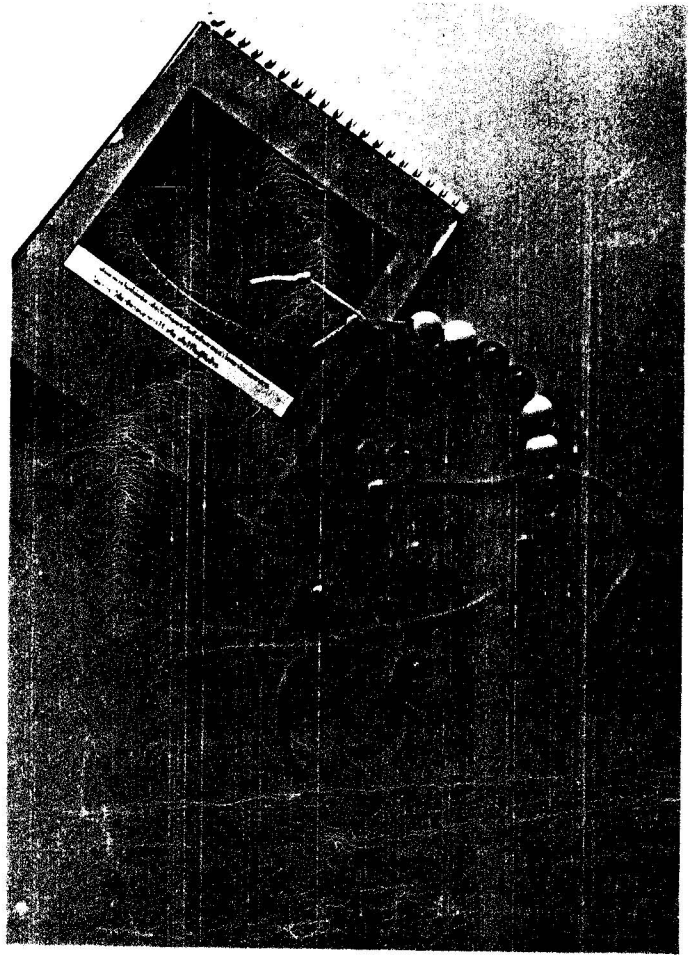

เรื่อง	จุดมุ่งหมายมุ่งหมาย	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
10. การรักษาสุขภาพอนามัย 10.1 การถนอมรักษาดวงตา	1. บอกวิธีการถนอมและรักษาดวงตาได้ 2. สามารถใช้สายตาสัมพันธ์กับมือได้	วิธีการถนอมรักษาดวงตาสามารถทำได้ดังนี้คือ ไม่มองแสงที่สว่างเกินไป เช่น ดวงอาทิตย์ หลีกเลี่ยงฝุ่นละออง ไม่เอามือขยี้ตาและเช็ดตาด้วยผ้าสกปรก ทั้งการใช้ผ้าเช็ดหน้าร่วมกับผู้อื่น นอกจากนี้ไม่ควรล้างหน้าด้วยน้ำสกปรก	1. ครูสนทนากับเด็กเกี่ยวกับหน้าที่ของอวัยวะต่าง ๆ อันเป็นการทบทวนแล้วร้องเพลงตาและหู 2. สนทนาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในบริเวณก่อสร้างที่จะทำให้เกิดอันตรายต่อดวงตาได้ เช่น การมองแสงจากการการเชื่อมโลหะ ฝุ่นละอองจากการก่อสร้างรวมถึงการใช้ไม้เล่นแทงกัน เป็นต้น และแนะนำเกี่ยวกับการรักษาดวงตาโดยใช้ภาพประกอบ 3. ท่องคำคล้องจองเกี่ยวกับการถนอมรักษาดวงตา 4. เล่นเกมร้อยเชือกรูปเรขาคณิต	1. ภาพการถนอมรักษาดวงตา 2. เกมร้อยเชือกรูปเรขาคณิต 3. เพลงตา และหู 4. คำคล้องจองเกี่ยวกับการถนอมรักษาดวงตา	1. ซักถาม 2. สังเกตการเล่นเกม

ภาคผนวก (แผน 1/10.1 การถนอมรักษาดวงตา)

1. เพลง ตาและหู

ตาเรามีไว้ดู หูเรามีไว้ฟัง
จะลุกจะเดินยืนนั่ง ต้องระวังให้ดี

2. คำคล้องจองการถนอมรักษาดวงตา (สุชาติ ลี้ตระกูล)

ดวงตามีไว้ดู ควรต้องรู้จักรักษา
เวลาเช้าเย็นตา ต้องรีบหาน้ำล้างผลัน
อย่าใช้มือขยี้ ตาเรานี้จะแดงช้ำ
อีกทั้งควรจดจำ ไม่ควรนำยาใส่เอง

3. เกมร้อยเชือกรูปเรขาคณิต ใช้ของเดิมจากแผน 1/9.4

เรื่อง	จุดมุ่งหมายเฉพาะ	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
10.2 การถนอมรักษาจมูก	1. บอกวิธีการถนอมและระวังรักษาจมูก 2. สามารถจำแนกกลิ่นได้	วิธีการถนอมและระวังรักษาจมูกได้แก่ การไม่สูดหรือดมสิ่งของที่มีกลิ่นรุนแรง ไม่แคะหรือเอาของใส่จมูก	1. เล่นเกมซื้อดอกไม้แล้วครูทบทวนเรื่องมาก-น้อย และการนับ 2. สนทนาเกี่ยวกับอวัยวะที่ใช้ดมกลิ่นและให้ความเข้าใจในการถนอมรักษา เช่น ไม่สูดดมดอกไม้ใกล้เกินไป โดยใช้ภาพประกอบ 3. คำคล้องจองเกี่ยวกับการระวังรักษาจมูก 4. เล่นเกมจำแนกกลิ่น	1. เกมจำแนกกลิ่น 2. ภาพการถนอมรักษาจมูก 3. เพลงดอกไม้ 4. เกมซื้อดอกไม้	1. ซักถาม 2. สังเกตการเล่นเกม

ภาคผนวก (แผน 1/10.2 การถนอมรักษาจมูก)

1. คำคล้องจองการระวังจมูก (สุชาติ ลี้ตระกูล)

จมูกไว้สูดดม	แสนรื่นรมย์ดมดอกไม้
อย่าดมเข้าไปใกล้	หนูรู้ไหมมีแมลง
ควรดมอยู่ห่างห่าง	ตัวบางอย่างอาจแอบแฝง
สูดดมเข้าแรงแรง	ตัวแมลงเข้าร่างกาย
อย่าใช้นิ้วแคะเล่น	เพราะอาจเป็นแผลเอาได้
พริกดองหรือพริกไทย	เหล่านี้ไซร้อย่าไปดม
ควันไฟควันรถยนต์	อีกทั้งลมฝุ่นละออง
ขอเตือนพวกน้องน้อง	มิควรลองเล่นสูดดม
ปิดปากปิดจมูก	แล้วรีบลุกหนีไปไกล
พัดผ่านมาทีไร	ควรใส่ใจต้องระวัง
สูดดมไม่ดีแน่	หนูจะแย่ปอดอาจพัง
เตือนไว้ให้ระวัง	โปรดจงฟังสักนิดเอย

2. เกมจำแนกกลิ่น

อุปกรณ์ หลอดบรรจุกลิ่นต่าง ๆ

วิธีเล่น

1. นำหลอดบรรจุกลิ่นต่าง ๆ ออกมาวางเรียงไว้
2. ให้เด็กแต่ละคนออกมาดมแล้วบอกความแตกต่างของแต่ละหลอดว่าเป็นกลิ่นประเภทใด กลิ่นใดที่แตกต่างกันบ้าง

คุณค่า

1. ฝึกการรับรู้โดยทางจมูก
2. สามารถจำแนกกลิ่นได้
3. รู้จักการอดอยในการเล่น

3. เกมซื้อดอกไม้

อุปกรณ์ -

วิธีเล่น

1. แบ่งเด็กออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มแรกเป็นคนขายดอกไม้ กลุ่มที่สองเป็นดอกไม้ กลุ่มที่สามเป็นคนซื้อดอกไม้
2. ให้เด็กที่เป็นดอกไม้บอกชื่อดอกไม้ที่ตนเองเป็นอยู่ให้กับคนขายก่อน โดยไม่ให้กลุ่มที่เป็นคนซื้อรู้
3. ให้คนซื้อมาถามซื้อดอกไม้ ถ้าบอกชื่อดอกไม้ได้ถูกต้องคนขายก็จะให้เด็กที่เป็นดอกไม้นั้นไป ซึ่งการซื้อขายนั้นจะต้องเริ่มต้นกล่าวดังนี้

คนซื้อ : ตะล็อกต๊อกแต๊ก
คนขาย : มาทำไม
คนซื้อ : มาซื้อดอกไม้
คนขาย : ดอกอะไร
คนซื้อ : ดอก ..... (ชื่อดอกไม้)
คนขาย : มีครับ/ค่ะ (ถ้าไม่มีคนขายจะตอบว่าไม่มีแล้วเปลี่ยนคนซื้อใหม่ และคนซื้อนี้ก็อาจเปลี่ยนไปซื้อกับคนขายอื่นได้)

4. ครูให้สัญญาณหมดเวลาใครซื้อดอกไม้ได้มากเป็นผู้ชนะ

คุณค่า

1. ฝึกการใช้ภาษา
2. รู้จักชื่อดอกไม้เพิ่มขึ้น
3. รู้จักการปฏิบัติตามคำสั่ง

เรื่อง	จุดมุ่งหมายเฉพาะ	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
10.3 การถนอมรักษาหู	1. บอกวิธีการถนอมและระวังรักษาหูได้ 2. จำแนกลักษณะของเสียงดังเสียงค่อยได้	วิธีการถนอมและระวังรักษาหู เช่น หลีกเลี่ยงการได้ยินเสียงดังเกินไป ไม่ใช้ไม้หรือวัสดุอื่น ๆ แคะหู	1. ให้เด็กร้องเพลงตา หู มือ ขาของฉัน โดยให้ร้องเสียงดังและค่อยสลับกันไป 2. เปิดวิทยุเสียงดังและค่อยแล้วให้เด็กเปรียบเทียบ 3. ครูสนทนาเกี่ยวกับเรื่องสิ่งที่จะเป็นอันตรายต่อหู แล้วให้ความเข้าใจเกี่ยวกับการถนอมและรักษาหู โดยใช้ภาพประกอบ 4. ท่องคำคล้องจองเกี่ยวกับการถนอมรักษาหู 5. เล่นเกมจับคู่ภาพที่มีเสียงเหมือนกัน	1. เพลงตา หู มือ ขาของฉัน 2. ภาพการถนอมและรักษาหู 3. คำคล้องจองเกี่ยวกับการถนอมรักษาหู 4. เกมจับคู่ภาพที่มีเสียงเหมือน 5. วิทยุ	1. ซักถาม 2. สังเกตการเล่นเกม

ภาคผนวก (แผน 1/10.3 การถนอมรักษาหู)

1. คำคล้องจองเกี่ยวกับการถนอมรักษาหู (สุชาติ ลี้ตระกูล)

มีหูสองหู	ควรรู้รักษา
อย่าเอาไม้มา	แคะหูเล่นกัน
เครื่องจักรเสียงดัง	อย่าฟังมันเข้า
รีบปิดหูเรา	เดินห่างไกลไกล
ปะทัดนั้นหนา	อย่าหามาเล่น
จุดแล้วจะเป็น	อันตรายแก่เรา

2. เพลงตาหูของฉัน

ตาฉันมีไว้ดู หูฉันมีไว้ฟัง
จะลุกจะเดินยืนนั่ง ต้องระวังให้ดี

3. เกมจับคู่ภาพที่มีเสียงเหมือนกัน

อุปกรณ์ บัตรภาพสัตว์ อวัยวะหรือสิ่งของต่าง ๆ ที่มีเสียงใกล้เคียงกัน

วิธีเล่น

1. แบ่งเด็กออกเป็นกลุ่ม ๆ
2. ครูนำบัตรภาพนำมากองรวมกันหน้าชั้น
3. ครูออกเสียงคำที่มีเสียงใกล้เคียงกัน เช่น ไก่-ไข่ เห็ด-เป็ด หมู-หนู งู-ปู เป็นต้น
4. ให้ตัวแทนของเด็กแต่ละกลุ่มออกมาเลือกบัตรภาพตามเสียงที่ครูพูด แล้ววางเรียงคู่กันบนกระดานเสียบ กลุ่มใดเลือกวางได้ก่อนและถูกต้องเป็นผู้ชนะ
5. เปลี่ยนผู้เล่นของแต่ละกลุ่มหมุนเวียนกันออกมาเล่น

คุณค่า

1. ฝึกการจำแนกเสียง
2. ให้รู้จักการเล่นด้วยกัน
3. ให้รู้จักคำใหม่

เรื่อง	จุดมุ่งหมายเฉพาะ	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
11.0 สรุปบทเรียน	ทบทวนเกี่ยวกับโรคและการรักษาอนามัยส่วนตน	จากแผน 7.1 - 8.3	1. สนทนากับเด็กเกี่ยวกับอาการไม่สบายต่าง ๆ เช่น หวัด ตา ฟัน โดยแสดงภาพประกอบ 2. ครูให้เด็กทำท่าทางตามจินตนาการของตนเองเมื่อไม่สบาย เช่น ปวดฟัน ปวดท้อง เป็นหวัด เป็นต้น 3. ให้เด็กช่วยกันบอกวิธีการปฏิบัติตัวให้หลีกเลี่ยงจากการเป็นโรคดังกล่าว 4. ร้องเพลงเสียงฝน 5. เล่นเกมรูปเรขาคณิต	1. ภาพประกอบการถนอมรักษาหู ตา จมูก 2. เกมรูปเรขา-คณิต 3. เพลงเสียงฝน	1. ซักถาม 2. สังเกตการเล่นเกม

ภาคผนวก (แผน 1/11.0 สรุปบทเรียน)

1. เพลงเสียงฝน ใช้ของเดิมจากแผน 1/9.3
2. เกมรูปเรขาคณิต

อุปกรณ์ รูปเรขาคณิตสีต่าง ๆ

วิธีเล่น

1. แบ่งเด็กออกเป็นกลุ่ม ๆ
2. แจกรูปเรขาคณิตพร้อมกับแผ่นภาพ แล้วให้แต่ละกลุ่มช่วยกันวางรูปเรขาคณิตนั้นบนแผ่นภาพให้ตรงตามรูป
3. กลุ่มใดทำเสร็จแล้วให้บอกว่าแต่ละรูปนั้นเป็นสีอะไร

คุณค่า

1. ฝึกการใช้สายตาให้ประสานสัมพันธ์กับมือ
2. ให้รู้จักการเล่นด้วยกัน
3. รู้จักรูปเรขาคณิต

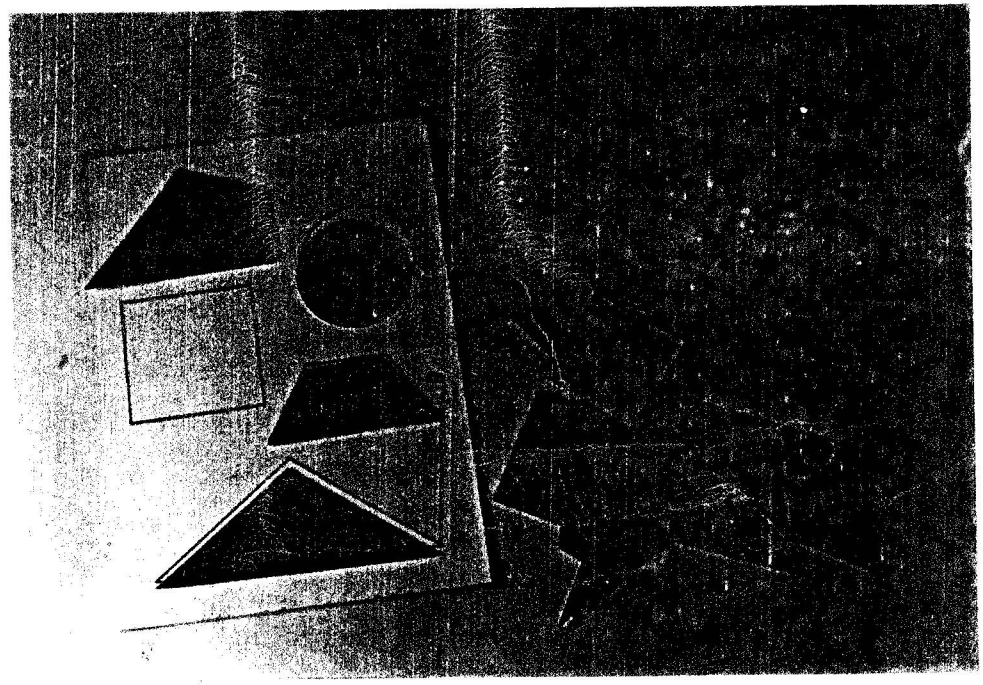

ที่ มท ๐๘๐๙.๒/ว ๒

กรมการปกครอง ถนนอัษฎางค์ พระนคร ๑๐๒๐๐

๒๑ มกราคม ๒๕๔๙

หน่วยการเรียน การสร้างเสริมความปลอดภัยส่วนตน

สภาพที่เป็นอยู่

จากการที่เด็กลูกกรรมกรก่อสร้างได้เข้าไปพักอาศัยในบริเวณที่พักคนงานก่อสร้าง ซึ่งทางบริษัทเป็นผู้จัดหาให้ ที่พักดังกล่าวบางบริษัทก็จะจัดแยกออกมาจากการก่อสร้าง บางบริษัทก็จัดให้อยู่ในบริเวณเดียวกับการก่อสร้างหรืออยู่ภายในตัวอาคารที่กำลังก่อสร้าง โดยเฉพาะการก่อสร้างขนาดเล็กและกลางซึ่งมีระยะเวลาการสร้างอยู่ในช่วงสั้น ๆ สภาพที่พักนั้นไม่มีการจัดสถานที่เล่นหรือสันทนาการให้ โดยธรรมชาติของเด็กแล้วมักจะชอบเล่นซุกซน ชอบการปีนป่าย อยากรู้ อยากเห็นตลอดเวลา อีกทั้งการเล่นก็ยังไม่รู้จักการเลือกของเล่นหรือการรักษาความปลอดภัยให้กับตนเอง ดังนั้นในบางแห่งเด็กต้องเล่นและอยู่บริเวณเดียวกับที่กำลังก่อสร้าง จึงต้องเสี่ยงต่อสิ่งที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตและร่างกายได้ง่าย อาทิ เศษอิฐ ทราย กรวด หรือวัสดุจากการก่อสร้างที่หล่นลงมาจากอาคาร หลุมหรือบ่อน้ำสำหรับการก่อสร้าง เสียงดังของการทำงานของเครื่องจักรเครื่องยนต์ รถยนต์บรรทุกวัสดุในการก่อสร้างที่วิ่งเข้าออกตลอดเวลา ฝุ่นละอองจากการก่อสร้าง นอกจากนี้ครอบครัวของกรรมกรก่อสร้างส่วนใหญ่จะมีฐานะยากจน ดังนั้นจึงต้องออกทำงานทั้งพ่อและแม่ ปล่อยให้เด็กวิ่งเล่นอยู่ตามลำพังหรือบางรายก็นำเด็กเข้าไปอยู่ในที่ทำงานด้วย บางรายก็ปล่อยให้พี่ดูแลน้อง ในบางครอบครัวหัวหน้าครอบครัวจะออกไปทำงานคนเดียวปล่อยให้ภรรยาเป็นผู้ดูแลแทน แต่เนื่องจากต้องมีหน้าที่อื่น ๆ ด้วย จึงมักปล่อยให้บุตรออกมาวิ่งเล่นบริเวณรอบ ๆ ที่พัก ส่วนในที่พักนอกจากจะมีสภาพที่ไม่ถูกสุขลักษณะแล้วยังมีสภาพที่ไม่ปลอดภัย ไม่มั่นคงแข็งแรงอีกด้วย นอกจากนี้เด็กจำเป็นต้องเคลื่อนย้ายที่อยู่บ่อยครั้งตามลักษณะการทำงานของพ่อแม่ ตลอดจนการเดินทางกลับภูมิลำเนาเดิมตามลักษณะการจ้างงาน ดังนั้นเด็กต้องเผชิญกับเหตุการณ์ระหว่างการสัญจรไปมา หรือแม้แต่การอาศัยอยู่ในที่พักของบริษัทก่อสร้าง เด็กก็ต้องเผชิญกับการใช้รถ ใช้ถนน ซึ่งมีสภาพต่างไปจากภูมิลำเนาเดิมของตนเอง

ผลที่เกิดจากสภาพที่เป็นอยู่

จากสภาพความเป็นอยู่ในที่พักกรรมกรก่อสร้าง ซึ่งไม่มีที่เล่นสำหรับเด็ก เด็กจึงไม่สามารถหลีกเลี่ยงการเข้ามาเล่นอยู่ในบริเวณแหล่งก่อสร้างได้เลย ดังนั้นโอกาสที่จะเกิดความไม่ปลอดภัยหรืออุบัติเหตุแก่ชีวิตและร่างกายของเด็กจึงมีความเป็นไปได้มาก ซึ่งอาจเป็นอุบัติเหตุเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่เกิดขึ้น เช่น การพลัดตกหกล้ม การถูกตะปูตำ แล้วยังปรากฏเป็นข่าวทางหน้าหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นกับเด็กเหล่านี้หลายราย อาทิ กรณีเด็กหญิงสร้อยเพ็ชร บุญน้อย ที่ตกลงไปในหลุมเสาเข็มทำให้เสียชีวิต หรือกรณีเด็กชายชิด ที่ถูกเศษวัสดุในการก่อสร้างตกใส่ศีรษะจนทำให้พิการตลอดชีวิต นอกจากนี้การเคลื่อนย้ายที่อยู่บ่อยครั้ง ไม่ว่าจะเป็นการย้ายที่พักหรือการเดินทางกลับภูมิลำเนาเดิมก็ตาม เด็กยังต้องเผชิญกับเหตุการณ์บนท้องถนนอีกด้วย อุบัติเหตุจึงที่อาจจะเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทำให้ได้รับบาดเจ็บ สูญเสียทรัพย์สิน ตลอดจนชีวิต อันเป็นผลทำให้ประเทศชาติขาดทรัพยากรบุคคลที่จะเติบโตไปช่วยกันพัฒนาชาติไปอีก

เป้าหมายของหน่วยการเรียน

หน่วยการอบรมนี้ได้มุ่งประเด็นการพัฒนาไปในเรื่องเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในเรื่องของอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นภายในบริเวณที่พักอาศัย และบริเวณที่มีการก่อสร้าง การเลือกของเล่นและการเลือกสถานที่เล่น ซึ่งผลการเรียนรู้ตามหน่วยนี้ จะทำให้เด็กลูกกรรมกรก่อสร้างมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องของอุบัติเหตุและการป้องกันเป็นอย่างดี อันจะช่วยให้เด็กมีความปลอดภัยจากสภาพที่เป็นอยู่มากขึ้น ถึงแม้ว่าเด็กอาจจะต้องย้ายไปอยู่ในแหล่งก่อสร้างอื่น ๆ หรือกลับไปสู่ภูมิลำเนาเดิมก็ตาม สิ่งเหล่านี้จะติดตัวเด็กไปด้วย เป็นการปลูกฝังหรือวางรากฐานให้เด็กมีความรอบคอบรู้จักระมัดระวังอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้น ทำให้ปลอดภัยจากอุบัติเหตุ จะได้ไม่เป็นภาระของครอบครัวหรือสังคมต่อไป

จุดมุ่งหมายของหน่วยการเรียน

1. เพื่อให้สามารถเลือกของเล่น วิธีการและสถานที่เล่นที่ปลอดภัยแก่ตนเองได้
2. เพื่อให้รู้จักอุบัติเหตุ และการป้องกันอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นภายในที่พัก
3. เพื่อให้รู้จักอุบัติเหตุ และการป้องกันอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นภายในบริเวณแหล่งก่อสร้าง
4. เพื่อให้สามารถปฏิบัติตนในการเดินและข้ามถนนได้อย่างปลอดภัย
5. เพื่อให้สามารถเรียงลำดับเหตุการณ์ และรู้ค่าของจำนวน 1-10
6. เพื่อให้สามารถใช้สายตาให้สัมพันธ์กับมือได้
7. เพื่อให้สามารถช่วยเหลือตนเอง มีความเป็นระเบียบวินัย อดทนอดกลั้น และเสียสละ

แผนการเรียน

องค์ประกอบของแผนการเรียน ประกอบด้วย เรื่องที่เรียน จุดมุ่งหมายเฉพาะ เนื้อหา กิจกรรมและวิธีการอบรม สื่อ การประเมินผล ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

เรื่อง	จุดมุ่งหมายเฉพาะ	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
1. การเลือกของเล่นและวิธีการเล่นที่ปลอดภัยแก่ตนเอง	1. บอกได้ว่าของเล่นใดที่ควรจะนำมาเล่นหรือไม่ 2. บอกวิธีการเล่นที่ปลอดภัยแก่ตนเองและเพื่อนได้ 3. รู้ค่าของจำนวน 1 4. สามารถเรียงลำดับภาพได้	ของเล่นที่ปลอดภัยนั้น ไม่ควรสกปรก ไม่เป็นของมีคมหรือมีกลิ่นและรสที่จะเป็นอันตราย ไม้ขีดไฟ ปืน เอาถุงพลาสติกคลุมหัว ตลอดจนยาที่มีอยู่ประจำบ้านไม่ควรนำมากินเล่น	1. ให้เด็กเล่าถึงของเล่นที่ชอบเล่นทั้งในบ้านและนอกบ้านและบุคคลที่ชอบเล่นด้วย 2. ครูนำของเล่นที่ปลอดภัยและไม่ปลอดภัยให้ดูพร้อมกับแนะนำวิธีเลือกของเล่นและวิธีเล่นที่จะให้ปลอดภัย เช่น ไม่เอาของใส่ปาก ไล่ตีกัน ไม่แย่งของเล่น การเล่นกับสัตว์ เป็นต้น พร้อมกับแสดงภาพประกอบ 3. ฝึกนับจำนวนของเล่นไม่เกิน 10 แล้วให้ความเข้าใจเกี่ยวกับค่าของ 1 โดยใช้บัตรภาพกับตัวเลข 4. ท่องคำคล้องจองปลอดภัยไว้ก่อน 5. เล่นเกมเรียงลำดับภาพ	1. ของจริง เช่น ตุ๊กตา รถยนต์ เด็กเล่นตะปู ไม้ เป็นต้น 2. ภาพเคลื่อนไหวการเล่นที่ไม่ปลอดภัย 3. เกมเรียงลำดับภาพเหตุการณ์การเล่น 4. บัตรภาพและตัวเลขที่เกี่ยวกับค่าของ 1 5. คำคล้องจองปลอดภัยดีกว่า	1. ซักถาม 2. สังเกตการเล่น

ภาคผนวก (แผน 2/1.0 การเลือกของเล่นและวิธีการเล่นที่ปลอดภัย)

1. เกมเรียงลำดับภาพเหตุการณ์การเล่น
   อุปกรณ์ บัตรภาพเหตุการณ์การเล่น
   วิธีเล่น
      1. แบ่งเด็กเป็นกลุ่ม
      2. แจกบัตรภาพเหตุการณ์แล้วให้เด็กแต่ละกลุ่มช่วยกันเรียงลำดับเหตุการณ์
      3. ให้เด็กช่วยกันบอกเรื่องราวจากภาพ
   คุณค่า
      1. ให้รู้จักการทำงานร่วมกัน
      2. รู้จักการจัดลำดับเหตุการณ์
      3. ฝึกทักษะการใช้ภาษา
2. คำคล้องจอง ปลอดภัยไว้ดีกว่า (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษา)

   จะเล่นที่ไหน ๆ ให้ปลอดภัย
   บ่อน้ำริมถนน ใกล้สิ่งก่อสร้าง
   ที่ห่างผู้คน ไม่ระวังตน เป็นอันตราย
   ต้นไม้บันได พลาดพลั้งตกไป แขนหักง่ายง่าย
   เล่นไฟไม้ขีด เล่นมีดกรรไกร
   ปืนผาหน้าไม้ เจ็บได้ทั้งนั้น
   จุดธูปเทียนเล่น ควรจะละเว้น ไฟไหม้หมดกัน
   สัตว์เลี้ยงต่างต่าง ดิ้งหางหูมัน
   มันอาจหุนหัน กัดให้เจ็บตัว
   น้ำเดือดเป็นไอ เตารีดปลั๊กไฟ เป็นภัยน่ากลัว
   ถุงพลาสติกใส เอาไปสวมหัว
   ตายไม่รู้ตัว ถ้าเล่นแผลงแผลง
   เมล็ดพืชยางไม้ ลูกโป่งแตกได้ อันตรายรุนแรง

ยากินยาทา ยาฆ่าแมลง ก่อนใช้ควรแจ้ง ผู้ใหญ่ให้รู้
คนที่ฉลาด เขาไม่ประมาท รู้เล่นรู้อยู่
เขาเลือกเล่นของ เขาตรองคิดดู
ได้ทั้งความรู้ แล้วยังปลอดภัย

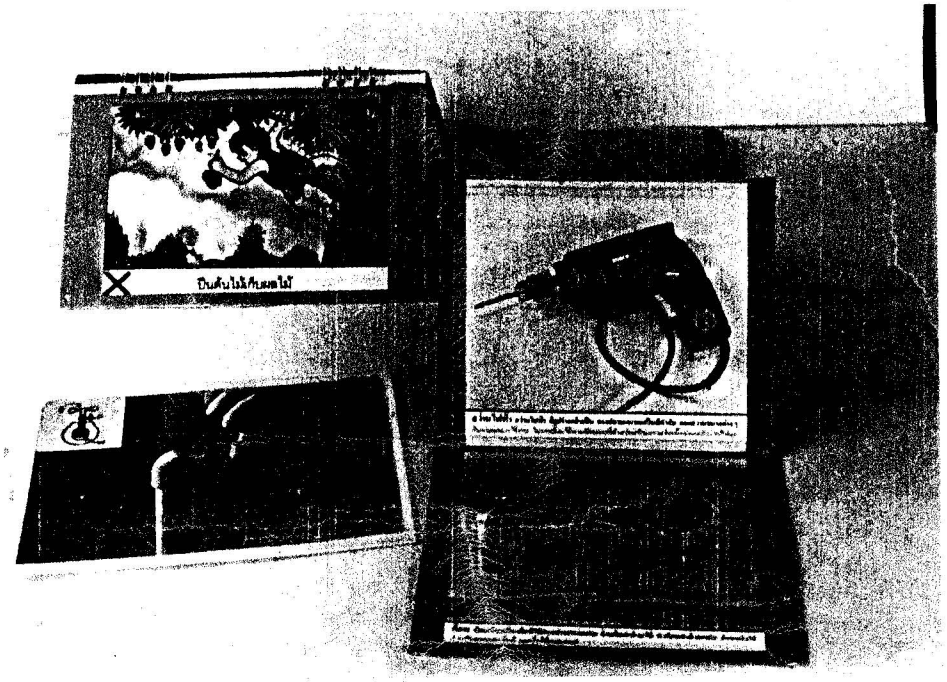

เรื่อง	จุดมุ่งหมายเฉพาะ	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
2.0 การเลือกสถานที่เล่น 2.1 การเลือกสถานที่เล่นที่ปลอดภัย	1. สามารถเลือกสถานที่เล่นที่ปลอดภัยแก่ตนเองได้ 2. สามารถจัดหมู่ภาพที่มีลักษณะเดียวกัน	การเลือกสถานที่เล่นนั้นควรหลีกเลี่ยงการเล่นใกล้บ่อน้ำ ถนน คนกำลังทำงาน เล่นกองดิน หิน อิฐ ทราย หรือใกล้อาคารกำลังก่อสร้าง สถานที่มีฝนและควัน อีกทั้งเล่นในที่ไม่ไกลจากสายตาของผู้ใหญ่	1. สนทนากับเด็กว่าเคยเล่นที่ใดบ้าง และได้รับบาดเจ็บอะไร 2. ครูแนะนำเกี่ยวกับการเลือกสถานที่ควรหลีกเลี่ยงไม่เข้าไปเล่น โดยเน้นการเล่นในแหล่งที่กำลังมีการก่อสร้าง พร้อมกับให้ความเข้าใจเกี่ยวกับสถานที่ควรเล่นและไม่ควรเล่น โดยใช้ภาพประกอบ 3. ให้เด็กช่วยกันหาว่าที่ใดไม่ควรเล่นอีก แล้วเล่านิทานเรื่องการเล่น 4. นำเด็กออกไปบริเวณรอบ ๆ ที่พักแล้วแนะนำว่าควรเลือกสถานที่เล่นและเล่นอย่างไร 5. เล่นเกมจัดหมู่ภาพรูปเรขาคณิตพร้อมกับทบทวนค่าของ 1	1. ภาพสถานที่ไม่ควรเล่น 2. เกมจัดหมู่ภาพรูปเรขาคณิต 3. นิทานเรื่องการเล่น	1. ซักถาม 2. สังเกตการเล่นเกม

ภาคผนวก (แผน 2/2.1 การเลือกที่เล่นที่ปลอดภัย)

1. เกมจัดหมู่รูปภาพเรขาคณิต

อุปกรณ์ บัตรภาพรูปเรขาคณิต

วิธีเล่น

1. แบ่งเด็กออกเป็นกลุ่ม ๆ
2. แจกบัตรภาพรูปเรขาคณิตให้เด็กเรียงตามที่ครูบอก เช่น เรียงรูปเรขาคณิตโดยไม่ให้รูปซ้ำกัน เรียงรูปเรขาคณิตที่มีสีเดียวกันไว้ด้วยกัน เรียงรูปเรขาคณิตโดยที่รูปที่สองเป็นรูปสี่เหลี่ยมสีแดง เป็นต้น

คุณค่า

1. ให้รู้จักการฟังคำสั่ง
2. รู้จักสีและรูปเรขาคณิต

2. นิทานเรื่องการเล่น

แดงกับดำเป็นเพื่อนเล่นกันมานาน หลังจากที่พ่อแม่ของเขาทั้งสองออกไปทำงานแล้วดำดีมักจะมาหาแดงและชวนแดงไปเล่นบ่อย ๆ .... วันนี้แดงรู้สึกเหงาคอยดำก็ไม่มาสักทีจึงออกมาหาดำ ระหว่างที่เดินหาดำนั้นแดงเดินผ่านร้านค้าได้ยินพวกผู้ใหญ่กำลังพูดคุยกัน พอดำเดินเข้าไปใกล้ ป้าศรีซึ่งนั่งอยู่ห้องข้าง ๆ แดง เห็นแดงเข้าจึงได้เรียกแดงเข้าไปและเล่าให้แดงฟังถึงเรื่องของดำว่า ดำประสบกับอุบัติเหตุถูกเศษก้อนหินและดินตกลงมาใส่ ตอนนี้ต้องนอนอยู่โรงพยาบาลอาการหนักมาก แดงรู้สึกตกใจเป็นอย่างมาก นึกถึงตอนเวลาเล่นกับดำ แดงมักจะชวนดำไปเล่นให้ไกลจากตึกที่กำลังก่อสร้างและบอกดำอยู่เสมอว่าที่กำลังก่อสร้างนั้นมีอันตรายมาก นอกจากเครื่องจักรที่มีเสียงดังจนทำให้เสบแก้วหูและพูดกันไม่ได้ยินแล้ว ในบางครั้งเครื่องปั้นจั่นยกของแล้วเกิดขาดตกลงมาใส่คนที่กำลังทำงานจนต้องเสียชีวิตไป นอกจากนี้ยังเคยมีเด็กตกลงไปหลุมเสาเข็มอีกด้วย และมีอันตรายมากที่ไปเล่นใกล้สิ่งก่อสร้าง แต่ดำไม่เชื่อและมักจะว่าแดงว่าขี้ขลาดหรือกลัวไม่เข้าเรื่อง และนี่เป็นเพราะดำไม่รู้จักการเลือกที่เล่นให้ถูกต้องดำจึงต้องได้รับบาดเจ็บสาหัส ป้าศรีเล่าว่าดำเข้าไปวิ่งเล่นที่เขากำลังทำงานโดยวิ่งเล่นอยู่ข้างล่าง คนที่อยู่ชั้นบนก็ทิ้งเศษอิฐและมองไม่เห็นดำจึงทำให้เศษอิฐและเหล็กหล่นใส่ศีรษะจนได้รับบาดเจ็บ แดงฟังเรื่องราวจากป้าศรีแล้วรู้สึกเศร้าใจและสงสารดำมาก นี่ถ้าดำเชื่อแดงบ้างก็คงจะไม่เป็นอย่างนี้แน่ ดำจะเป็นอย่างไรบ้างไม่รู้ แต่แดงรู้สึกกลัวจริงๆ และจะพยายามเล่นให้ไกลจากที่พวกผู้ใหญ่กำลังทำงานกันอยู่ แดงรู้สึกเหงาจริง ๆ ในวันนี้..... วันรุ่งขึ้นหลังจากที่ช่วยแม่ทำงานบ้านแล้วแดงก็ออกมาเห็นเพื่อนคนอื่นวิ่งเล่นบ้างนั่งเล่นล้างใต้ต้นไม้และสนามหญ้าที่ไม่รกและไกลจากที่พวกผู้ใหญ่กำลังทำงาน แดงจึงเข้าไปเล่นด้วยและรู้สึกว่าไม่ต้องระวังเศษกิฐเศษปูนหล่นใส่ แดงจึงเล่นด้วยความสนุกสนาน.....

เรื่อง	จุดมุ่งหมายเฉพาะ	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
2.2 การเลือกสถานที่เล่นที่ปลอดภัย (ต่อ)	1. รู้ค่าของจำนวน 2 2. สามารถจับคู่ภาพที่มีจำนวนเท่ากันได้	เหมือนแผน 2.1	1. เล่นนิทานเรื่องปุยฝ้ายเด็กดื้อ 2. ครูให้เด็กสรุปตัวละครและเรื่องราวการเล่น โดยเน้นเรื่องการเลือกที่เล่นที่ปลอดภัย พร้อมกันนี้สอดแทรกเกี่ยวกับการรู้จักการแบ่งปัน เสียสละ การอดทนที่จะรอได้ในการเล่นด้วยกัน 3. จากตัวละครในนิทานที่เป็นครูให้เข้าใจเด็กเกี่ยวกับค่าของ 2 โดยยกตัวอย่างสิ่งของรอบตัว และใช้บัตรภาพกับตัวเลขพร้อมกับทบทวนค่าจำนวน 1 ด้วย 4. เล่นเกมจับคู่ภาพที่มีจำนวนเท่ากัน	1. นิทานเรื่องปุยฝ้าย 2. บัตรภาพกับตัวเลขเกี่ยวกับค่าของ 2 3. เกมจับคู่ภาพที่มีจำนวนเท่ากัน	1. ซักถาม 2. สังเกตการเล่นเกม

ภาคผนวก (แผน 2/2.2 การเลือกสถานที่เล่นที่ปลอดภัย (ต่อ))

1. เกมจับคู่ภาพที่มีจำนวนเท่ากัน

   อุปกรณ์ บัตรภาพ

   วิธีเล่น

   1. แจกบัตรภาพให้เด็กแต่ละคน
   2. ให้เด็กออกมาเดินไปรอบ ๆ โดยครูจะเปิดเพลงให้จังหวะไปด้วย
   3. ครูจะปิดเพลงแล้วออกคำสั่งให้แต่ละคนหาคนที่ถือภาพที่มีจำนวนเท่ากับของตน จับกันเป็นกลุ่ม เมื่อกลุ่มใดจับกลุ่มได้แล้วก็นั่งลง

   คุณค่า

   1. รู้จักจำนวนที่เท่ากัน
   2. รู้จักสังเกต
   3. รู้จักการเล่นด้วยกัน

2. นิทานเรื่องปุยฝ้าย

แม่แมวมีลูกใหม่สองตัว ตัวหนึ่งมีขนสีขาวทั้งตัว แม่แมวตั้งชื่อให้ว่า "สำลี" ลูกแมวอีกตัวหนึ่งมีขนสีน้ำตาลทั้งตัว แม่แมวตั้งชื่อให้ว่า "ปุยฝ้าย" เพราะขนของลูกแมวทั้งสองนุ่มราวกับสำลี หรือปุยฝ้าย แม่แมวรักลูกแมวของมันมาก แม่แมวเลี้ยงลูกด้วยน้ำนมของมันเอง ลูกแมวเติบโตขึ้น วิ่งเก่ง กระโดดเก่ง แม่แมวสอนให้ลูกแมวจับหนูกินเป็นอาหาร สำลีเป็นลูกแมวที่ดี เชื่อฟังแม่แมวสั่งสอน แต่ปุยฝ้ายเป็นลูกแมวที่อาดดีและดื้อ ไม่เชื่อฟังแม่แมวสั่งสอน หนีไปเล่นที่ริมสระน้ำ และกระโดดลงไปในสระน้ำ เพื่อจะได้ว่ายน้ำเล่นอย่างลูกเป็ด จึงจมน้ำ และหายใจไม่ออก แม่แมวจึงสอนสำลีว่า แมวเป็นสัตว์ที่ว่ายน้ำไม่ได้ ถ้าลงไปเล่นในน้ำจะหายใจไม่ออก แต่ลูกเป็ดนั้นเป็นสัตว์ที่ว่ายน้ำได้ การที่ลูกเป็ดไม่จมน้ำ เพราะขนของมันมีน้ำมัน ช่วยให้ลูกเป็ดลอยน้ำ และนิ้วเท้าของเป็ดติดกันเป็นพืด หรือเป็นแผ่นคล้ายใบพายที่ใช้พายเรือ จึงช่วยในการว่ายน้ำได้ดีด้วย

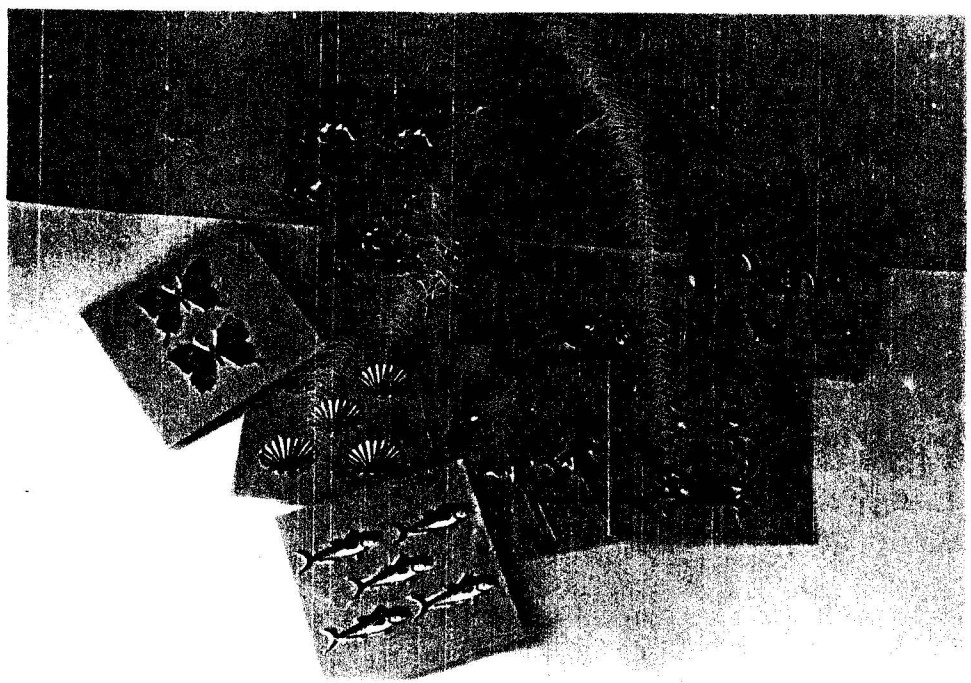

เรื่อง	จุดมุ่งหมายเฉพาะ	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
2.3 การเลือกสถานที่เล่นที่ปลอดภัย (ต่อ)	ฝึกการเคลื่อนสายตา	เหมือนแผน 2.1	1. ร้องเพลงการเล่น 2. ยกตัวอย่างสถานที่ต่างๆ เช่น ในที่รก บ่อน้ำ เป็นต้น แล้วให้เด็กบอกว่าควรหรือไม่ พร้อมกันนี้ครูเน้นเรื่องที่เล่นที่ปลอดภัยพร้อมกับยกสภาพหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแหล่งก่อสร้าง 3. ครูติดรูปเรขาคณิตและรูปอื่นๆ เช่น รูปสัตว์ แผ่นแหล็ก ทบทวนการเรียกชื่อและการรู้ของ 2 ก่อน 4. ติดรูปภาพสัตว์และรูปเรขาคณิตบนกระดานแผ่นเหล็ก ชี้ให้เด็กดูตามบอกว่าเป็นภาพอะไร จากนั้นเรียงใหม่โดยอาจเรียงตามแนวนอน แนวตั้ง หรือแนวทะแยง 5. เล่นเกมร้อยลูกปัด	1. เพลงการเล่น 2. รูปเรขาคณิต 3. กระดานแผ่นเหล็ก 4. เชือก 5. ลูกปัด	1. ซักถาม 2. สังเกตการเล่นเกม

ภาคผนวก (แผน 2/2.3 การเลือกที่เล่นที่ปลอดภัย (ต่อ))

1. เพลงการเล่น

   เล่นกัน เล่นกัน ดีดี ต้องสามัคคีเราเป็นเพื่อนกัน
   ของเล่นเราเล่นด้วยกัน เมื่อเลิกเล่นนั้น ช่วยกันเก็บเอย

2. เกมร้อยลูกปัด

   อุปกรณ์ ลูกปัด เชือกสี

   วิธีเล่น

   1. ให้เด็กออกมาหน้าชั้นครั้งละ 5 คน
   2. แจกเชือกและลูกปัดสีให้เด็กร้อยแข่งกัน ซึ่งการร้อยนั้นอาจเป็นการร้อยลูกปัดตามสีที่ครูกำหนด หรือให้เด็กดูลูกปัดสีที่ร้อยอย่างเป็นระบบแล้วให้หาว่าลูกปัดสีต่อไปควรจะเป็นสีอะไร)

   คุณค่า

   1. ฝึกการใช้สายตาให้สัมพันธ์กับมือ
   2. ฝึกการปฏิบัติตามคำสั่ง

เรื่อง	จุดมุ่งหมายเฉพาะ	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
3. อุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นภายในที่พัก 3.1 เครื่องใช้หรืออุปกรณ์ของแหลมคม	1. บอกชื่อเครื่องใช้หรืออุปกรณ์ที่เป็นอันตรายได้ 2. สามารถเคลื่อนสายตาไปมาได้ดี 3. รู้ค่าของจำนวน 3	ชนิดของแหลมคม เช่น กรรไกร ตะปู ขวาน มีด เป็นต้น	1. ให้เด็กเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับการถูกของแหลมคมบาด โดยให้เล่าในลักษณะว่าทำอย่างไรถึงโดนมีดบาด หยิบมาเล่นเองหรือใครใช้ให้ทำอะไร แล้วปฏิบัติอย่างไรต่อไปเกี่ยวกับบาดแผล เป็นต้น แล้วให้เด็กหาว่าเครื่องใช้หรืออุปกรณ์อื่น ๆ ที่สามารถจะบาดได้มีอะไรบ้าง 2. แสดงภาพเครื่องใช้หรืออุปกรณ์อื่น ๆ ที่อาจมีในที่พักของเด็ก เช่น เลื่อย สิ่ว ขวาน เป็นต้น พร้อมกับให้ความเข้าใจถึงอันตรายที่จะเกิดขึ้นและย้ำว่าไม่ควรนำอุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง ๆ มาเล่นเป็นอย่างยิ่ง และถ้าเกิดบาดแผลให้บอกผู้ใหญ่ 3. ร้องเพลงของแหลมคม 4. ติดภาพของมีคมบนกระดานแผ่นเหล็กให้เด็กนับและให้ความเข้าใจเกี่ยวกับจำนวน 3 โดยใช้บัตรตัวเลขประกอบ 5. นำแถบสีฝึกกวาดสายตาให้เด็กฝึก	1. ภาพเครื่องใช้หรืออุปกรณ์ที่เป็นอันตราย 2. เพลงของแหลมคม 3. กระดานแผ่นเหล็ก 4. แถบสีฝึกกวาดสายตา 5. บัตรภาพและตัวเลขเกี่ยวกับค่าของ 3	1. ซักถาม 2. สังเกตการเล่นเกม

ภาพผวา (แผน 2/3.1 เครื่องใช้หรืออุปกรณ์ของมีคม)

1. เพลงของแหลมคม (ศิริลักษณ์ อนุกูล)

หนู หนู หนู ดูให้ดี ของเหล่านี้มีอันตราย มีด ตะปู เข็ม กรรไกร และอีกมากมาย อันตรายจริง จริง

เรื่อง	จุดมุ่งหมายเฉพาะ	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
3.2 เครื่องใช้ไฟฟ้าภายในบ้าน	1. บอกชื่ออุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าภายในบ้านได้ 2. บอกวิธีการป้องกันตนเองให้ปลอดภัยจากเครื่องใช้ไฟฟ้าได้	1. อุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าภายในบ้านมีหลายอย่าง เช่น หลอดไฟฟ้า หม้อหุงข้าวไฟฟ้า พัดลม เป็นต้น 2. การป้องกันตนเองให้ปลอดภัยจากเครื่องใช้ไฟฟ้าต่าง ๆ เช่น ไม่ใช้อุปกรณ์ดังกล่าวในขณะที่มือเท้าหรือตัวเปียกน้ำ ไม่เอานิ้วมือไปแหย่ปลั๊กไฟหรือพัดลม เป็นต้น	1. ร้องเพลงของแหลมคมแล้วทบทวนถึงอันตรายจากการนำมาเล่น 2. นำภาพอุปกรณ์เครื่องใช้ต่างๆ ให้ดูแล้วให้ช่วยกันแยกว่าชนิดใดบ้างที่ใช้ไฟฟ้า ชนิดใดไม่ใช้ไฟฟ้าและบอกว่าแต่ละชนิดไว้ทำอะไรแล้วให้นับอุปกรณ์เครื่องใช้โดยครูจะทบทวนเรื่องค่าของ 3 โดยใช้บัตรภาพ 4. ครูแนะนำเด็กเกี่ยวกับการปฏิบัติตนในการใช้เครื่องไฟฟ้าต่าง ๆ โดยใช้ภาพประกอบ และพยายามเน้นเครื่องใช้ไฟฟ้าที่เด็กพบอยู่ประจำ 5. ฝึกการเคลื่อนสายตาโดยใช้แถบบสีฝึกกวาดสายตา	1. ภาพอุปกรณ์เครื่องใช้ภายในบ้าน 2. ภาพการใช้เครื่องไฟฟ้า 3. บัตรภาพและตัวเลข 4. แถบฝึกกวาดสายตา	1. ซักถาม 2. สังเกตการเล่นเกม

ภาคผนวก (แผน 2/3.2 เครื่องใช้ไฟฟ้าภายในบ้าน)

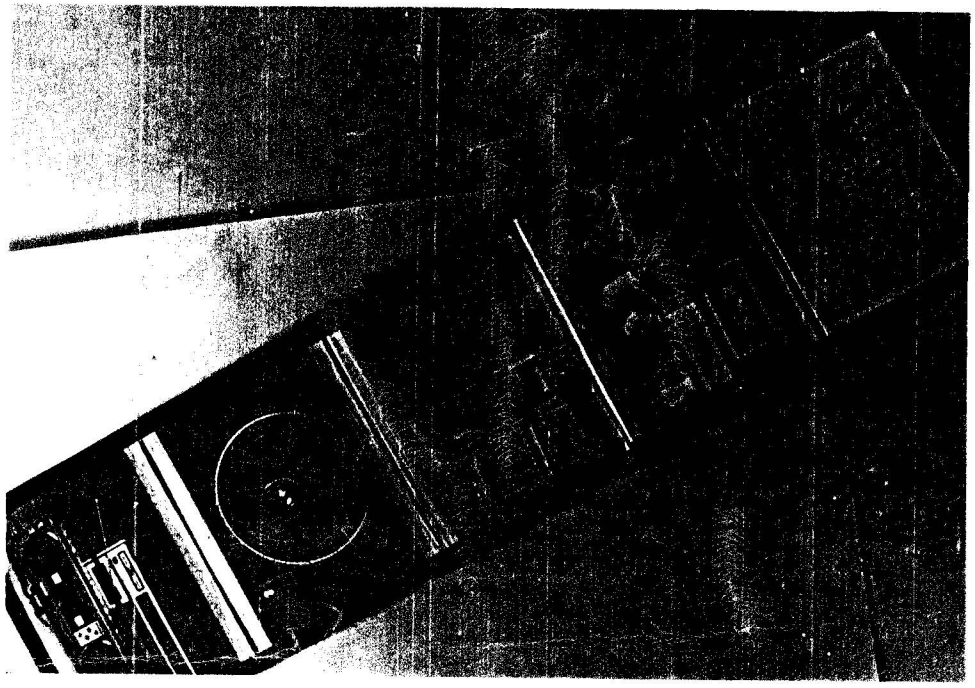

เรื่อง	จุดมุ่งหมายเฉพาะ	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
3.3 ไฟและน้ำร้อน	1. บอกสาเหตุและอันตรายอันเกิดจากไฟและน้ำร้อนได้ 2. บอกวิธีการป้องกันอันตรายที่เกิดจากไฟและน้ำร้อนได้	1. สาเหตุของการเกิดไฟไหม้และน้ำร้อนลวก 2. วิธีการป้องกันอันตรายที่เกิดจากไฟและน้ำร้อนลวก	1. ให้เด็กที่เคยถูกน้ำร้อนลวกออกมาเล่าประสบการณ์ของตนรวมถึงวิธีการดูแลรักษา 2. แสดงภาพสิ่งที่จะทำให้เกิดอุบัติเหตุจากไฟและน้ำร้อน พร้อมทั้งให้ความเข้าใจแก่เด็กเกี่ยวกับการป้องกันไม่ให้เกิดขึ้นรวมถึงการเน้นว่าเมื่อเกิดอุบัติเหตุขึ้น ต้องรีบบอกผู้ใหญ่ทันที เน้นการเล่น เดินหรือวิ่งที่ไม่ระมัดระวัง 3. เล่านิทานเรื่องช้างน้อยตัวด่าง 4. เล่นเกมหาภาพ 5. ฝึกลีลามือในแบบฝึก	1. ภาพสาเหตุทำให้เกิดไฟไหม้และน้ำร้อนลวก 2. เกมหาภาพ 3. แบบฝึกลีลามือ 4. นิทานเรื่องช้างน้อยตัวด่าง	1. จากการเล่าของเด็ก 2. ซักถาม

ภาคผนวก (แผน 2/3.3 ไฟและน้ำร้อนลวก)

1. นิทานเรื่องช้างน้อยตัวด่าง

วันนี้แม่พากระต่ายไปบ้างช้างน้อย คุณแม่บอกว่าช้างน้อยไม่สบาย พอกระต่ายไปถึงบ้านของช้างน้อยกระต่ายตกใจมากที่เห็นตัวช้างน้อยทั้งตัวเป็นแผลเต็มไปหมด แววตาของช้างน้อยบอกถึงความเจ็บปวดมาก กระต่ายไม่ได้คุยกับช้างน้อยเลยเพราะช้างน้อยกำลังนอนหลับอยู่ ต่อมาอีกหนึ่งเดือนกระต่ายได้เจอช้างน้อยขณะที่จะเดินไปซื้อของให้แม่ ตัวของช้างน้อยนั้นด่างดำน่าเกลียดไปทั้งตัว หลายคนมองช้างน้อยด้วยแววตาประหลาด จนกระต่ายรู้สึกสงสาร กระต่ายจึงเดินเข้าไปทักช้างน้อยและคุยกับช้างน้อย

ช้างน้อย "ขอบใจมากนะกระต่ายเพื่อนที่แสนดีที่ยังจำเราได้และกล้าเข้ามาพูดกับเราผิดกับคนอื่น ๆ ที่หนีเราหมดไม่ยอมมาเล่นและพูดกับเราอย่างเดิมเลย คงจะเห็นว่าเรานำเกลียดเพราะโดนถูดน้ำร้อนลวกไปทั้งตัวเลย"

กระต่าย "อย่าคิดอะไรมากเลยช้างน้อย ต่อไปก็ต้องระวังตัวให้มากกว่านี้อย่าได้ประมาท ไหนลองเล่าให้เราฟังหน่อยซิว่าเรื่องราวมันเป็นอย่างไรกัน"

ช้างน้อย "ก็เป็นเพราะเราไม่เชื่อฟังเอง ครูจิ๋วและครูนาก็เคยสอนไว้ว่าเรื่องน้ำร้อนนั้นอย่าไปยกเอง วันนั้นเราจำได้ เรายกน้ำร้อนจากเตาไฟและหูกามันร้อนมากจนเราจับไว้ได้ไม่นานเลยปล่อย น้ำร้อนหกและกระเด็นโดนเราทั้งตัวเลย"

กระต่าย "แหม อันตรายจริงๆนะน้ำร้อนนี่น่ะ เราไม่ควรเข้าใกล้มันด้วยซ้ำอย่าไปยกเลยเรายังเด็กยกไม่ไหวหรอก ช้างน้อยจำเจ้าหมีจอมซนได้ไหม ที่ตอนนี้ไม่มีบ้านอยู่แล้วจะต้องไปอาศัยวัดอยู่น่ะ"

ช้างน้อย "อ๋อ จำได้ซิ เจ้าหมีจอมซนชอบจุดไม้ขีดไฟเล่นเลยทำให้ไฟไหม้บ้านเพราะผู้ใหญ่ไม่อยู่บ้าน จึงไม่มีใครช่วยได้ทันเลยทำให้ทุกคนจะต้องลำบาก ช้างน้อยคิดว่าต่อไปช้างน้อยจะไม่เล่นพวกนี้อีกเพราะมันอันตรายจริง ๆ"

กระต่าย "ดีแล้วหล่ะ เราเองก็เหมือนกันแม่ก็เตือนอยู่บ่อย ๆ เอาละเราไปแล้วนะขอให้หายเร็ว ๆ แล้วอย่าลืมนะว่าจะไม่เข้าไปใกล้เตาไฟและไม่เอาไม้ขีดไฟมาเล่น"

2. เกมหาภาพ

อุปกรณ์ สมุดภาพเกี่ยวกับอุบัติเหตุต่าง ๆ

วิธีเล่น

1. ครูวางสมุดภาพไว้หน้าชั้นแล้วให้เด็กออกมาต่อภาพในสมุด
2. ให้เด็กบอกว่าภาพที่ต่อนั้นเป็นภาพอะไรโดยเล่าเรื่องจากภาพ
3. ครูเปลี่ยนให้เด็กคนอื่นมาหาภาพต่อไป

คุณค่า

1. ให้รู้จักการสังเกต
2. ฝึกการใช้ภาษา

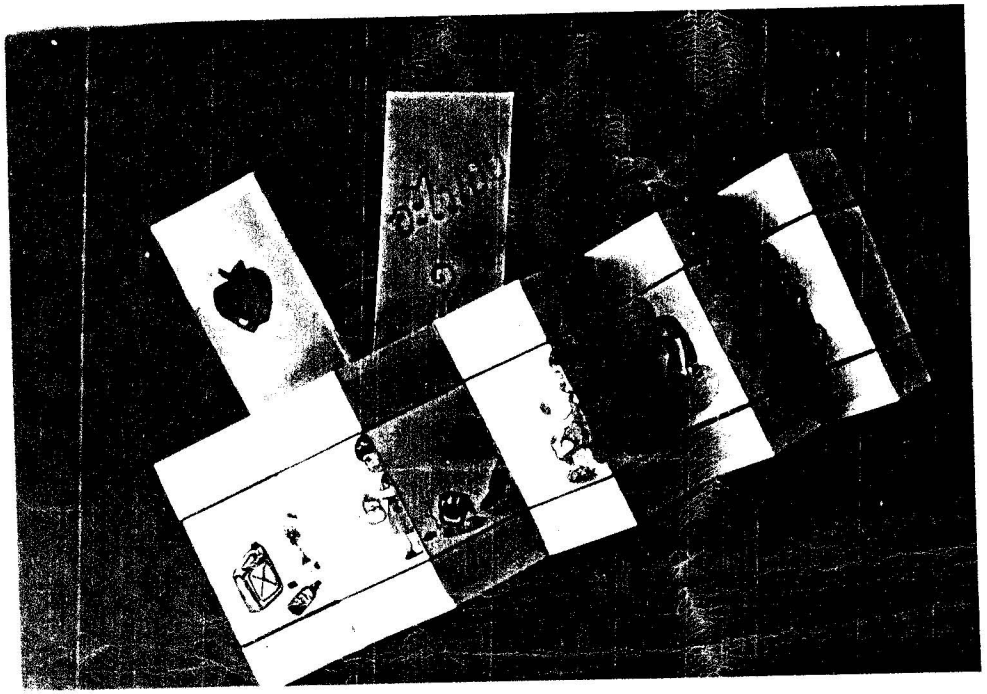

เรื่อง	จุดมุ่งหมายเฉพาะ	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
3.4 ยา	1. บอกได้ว่าเมื่อไม่สบายหรือได้รับบาดเจ็บควรปฏิบัติอย่างไร 2. ใช้กล้ามเนื้อมือได้อย่างคล่องแคล่ว	เมื่อรู้สึกไม่สบายหรือได้รับบาดเจ็บ ไม่ควรกินยาเองจะต้องบอกพ่อแม่ก่อนทุกครั้ง และไม่ควรกินยาของผู้อื่นหรือกินยาเล่นเป็นอันขาด	1. ท่องคำคล้องจองเกี่ยวกับไฟและน้ำร้อนลวก 2. ครูเล่านิทานเรื่องยา แล้วให้เด็กสรุปเรื่องราวจากนิทานนั้น และเน้นเรื่องการใช้ยาว่าเวลาต้องการใช้ยาควรจะต้องบอกผู้ใหญ่ก่อนเท่านั้น ไม่กินยาเองโดยลำพังหรือกินเพราะเห็นว่ามีรสหวาน 3. นำขวดยาขนาดต่าง ๆ ให้เด็กนับและให้เด็กออกมาแบ่งจำนวนขวดโดยเริ่มจาก 1 จนถึง 3 พร้อมกันนี้ครูทบทวนเรื่องลักษณะต่าง ๆ เช่น สูง-ต่ำ ใหญ่-เล็ก ด้วย 4. ครูแสดงบัตรตัวเลขแล้วให้เด็กลากเส้นในอากาศตามลักษณะของตัวเลขนั้น 5. ฝึกลีลามือในแบบฝึก	1. ขวดยาขนาดต่าง ๆ 2. นิทานเรื่องยา 3. บัตรตัวเลขแบบฝึกลีลามือ	1. ซักถาม 2. ตรวจแบบฝึก

ภาคผนวก (แผน 2/3.4 ยา)

1. นิทานเรื่องยา

เย็นวันหนึ่งหลังจากที่กุ้งนั่งรอให้แม่มารับกลับบ้านอยู่ที่โรงเรียน น้อยได้มาชวนกุ้งให้ออกไปเล่นวิ่งไล่กันที่สนามหญ้า พอวิ่งเล่นได้สักครู่หนึ่งกุ้งได้หกล้มลงศีรษะกระแทกกับพื้นหัวเข่ากุ้งก็ไปกระแทกกับก้อนหินทำให้เป็นแผลเลือดออก ตอนแรกไม่รู้สึกเจ็บเท่าไร กุ้งจึงวิ่งเล่นต่อไป พอดีกับแม่มารับกุ้งกลับบ้านกุ้งจึงแยกจากน้อยกลับบ้าน ระหว่างที่กลับมาบ้านกุ้งรู้สึกเจ็บศีรษะแต่กุ้งก็ไม่ได้เล่าให้แม่ฟังเพราะกลัวว่าแม่จะว่ากุ้งว่าชอบเล่นซน พอมาถึงบ้านกุ้งรีบอาบน้ำและหลังจากอาบน้ำเสร็จแล้วกุ้งรู้สึกเจ็บที่แผลและปวดหัวมาก คิดขึ้นมาได้ว่าเห็นแม่เคยกินยาที่วางอยู่หน้ากระจก จึงรีบวิ่งไปที่หน้ากระจกและหยิบยานั้นกินโดยไม่บอกใคร หลังจากกินยาแล้วกุ้งได้ยินเสียงแม่เรียกไปกินข้าวกุ้งจึงวิ่งออกมาหาแม่ สักครู่หนึ่งกุ้งรู้สึกปวดท้องหายใจไม่ค่อยออกและหน้ามืด แม่ตกใจมากวิ่งเข้ามาประคองกุ้งและตะโกนให้ป้าแม้นที่อยู่ห้องข้าง ๆ มาช่วยด้วย พอป้าแม้นมาเห็นเข้าจึงบอกให้แม่พากุ้งไปหาหมอ หมอก็ได้ถามแม่ของกุ้งว่ากุ้งไปทำอะไรมา แม่บอกว่าสงสัยกินยาผิด หมอจึงได้รักษากุ้งจนในที่สุดกุ้งค่อยยังชั่วขึ้นหมอจึงได้ถามกุ้ง กุ้งจึงเล่าให้หมอฟัง หมอจึงบอกกับกุ้งว่าเด็ก ๆ ไม่ควรหยิบยามากินเองไม่ว่าจะป่วยอย่างไรก็ตาม เวลาไม่สบายหรือเป็นอะไรแล้วจะต้องบอกผู้ใหญ่ให้รู้ หรือให้ผู้ใหญ่หยิบยาให้กิน และที่กุ้งเป็นอย่างนี้เพราะกุ้งหยิบยาผิดมากิน หมอบอกว่ากุ้งยังโชคดีที่แม่พามาหาหมอได้ทันเวลา มิฉะนั้นแล้วกุ้งอาจต้องเสียชีวิตด้วย และหมอก็เตือนกุ้งว่าการเล่นอะไรก็ตามก็ควรจะเล่นด้วยความระมัดระวังมิฉะนั้นแล้วจะทำให้ได้รับบาดเจ็บ กุ้งรู้สึกเสียใจเป็นอย่างมากที่ตัวเองทำอะไรแล้วไม่บอกผู้ใหญ่ให้รู้ก่อนจึงต้องทำให้เดือนร้อนกันไปทั่ว และตั้งใจไว้ว่าต่อไปนี้ถ้ากุ้งไม่สบายกุ้งจะต้องรีบบอกแม่ก่อนและจะไม่หยิบยากินเองโดยเด็ดขาด และจะบอกแม่ด้วยว่าให้เก็บยาไว้ที่สูง ๆ ไม่ให้เด็กคนอื่น ๆ ที่ไม่รู้มาหยิบยากินเองได้

เรื่อง	จุดมุ่งหมายเฉพาะ	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
4. อุบัติเหตุภายในบริเวณแหล่งก่อสร้าง 4.1 การพลัดตกหกล้ม	1. บอกลักษณะที่จะทำให้อุบัติเหตุจากการพลัดตกหกล้มภายในบริเวณแหล่งก่อสร้างได้ 2. บอกวิธีการเดินหรือวิ่งที่จะให้ปลอดภัยจากอุบัติเหตุได้ 3. รู้ค่าของจำนวน 4	1. อุบัติเหตุที่มักเกิดขึ้นได้แก่ การพลัดตกจากชั้นของอาคาร วัสดุก่อสร้างตกใส่ การขึ้นลงบันได อาคาร มุมอาคาร การพลัดตกลงไปในหลุมที่ขุดสำหรับก่อสร้าง 2. การป้องกันควรหลีกเลี่ยงการเดินทางหรือวิ่งริมขอบอาคาร การขึ้นลงบันไดไม่ควรวิ่งและควรจับราวบันได ไม่ควรอยู่ใต้อาคารในขณะมีการก่อสร้าง	1. ครูเล่าเรื่องอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นในบริเวณแหล่งก่อสร้างที่เกิดจากความไม่ระมัดระวัง เช่น การถูกวัสดุก่อสร้างตกใส่ การพลัดตกจากชั้นของอาคาร เป็นต้น โดยมีภาพประกอบแล้วให้เด็กยกตัวอย่างที่ทำให้เกิดพลัดตกหกล้ม เช่น การขึ้นลงบันได ปีนต้นไม้ โดยมีครูคอยแนะนำเพิ่มเติม 2. ครูให้ความเข้าใจเกี่ยวกับการระมัดระวังอุบัติเหตุที่จะเกิดขึ้นจากการพลัดตกหกล้ม 3. ร้องเพลงเดินและวิ่งพร้อมทั้งทำท่าประกอบโดยให้เด็กร้องและทำตาม พอเพลงจบแต่ละครั้งครูจะบอกให้เด็กจับกลุ่ม 1, 2, 3 และ 4 4. เล่นเกมเรียงลำดับภาพเหตุการณ์ 5. ฝึกลีลามือในแบบฝึก	1. ภาพอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นจากการพลัดตกหกล้ม 2. เล่นเกมเรียงลำดับเหตุการณ์ 3. เพลงเดินและวิ่ง	1. ซักถาม 2. สังเกตการเล่นเกม

ภาคผนวก (แผน 2/4.1 การพลัดตกหกล้ม)

1. เพลงเดินและวิ่ง

เดิน เดิน วิ่ง วิ่ง เดิน เดิน อย่ามัวเพลิดเพลินเดินวิ่งให้ดี
บังเอิญเดิน วิ่งไม่ดี เราจะมีอันตราย

2. เกมเรียงลำดับภาพเหตุการณ์ใช้ของเดิมจากแผน 2/1.0

เรื่อง	จุดมุ่งหมายเฉพาะ	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
4.2 เครื่องยนต์และเครื่องจักรขณะทำงาน	1. บอกอันตรายที่อาจเกิดขึ้นขณะการทำงานของเครื่องยนต์และเครื่องจักรได้ 2. รู้ค่าของจำนวน 5	1. อันตรายอันเกิดจากการทำงานของเครื่องยนต์และเครื่องจักรนั้นมีหลายประการคือ เครื่องจักรที่มีเสียงดังมากจะเป็นอันตรายต่อหู โลหะหรือวัสดุจากเครื่องอาจหล่นทับได้ เป็นต้น 2. การป้องกันคือ พยายามหลีกเลี่ยงการเข้าใกล้เครื่องยนต์หรือเครื่องจักรขณะทำงาน ควรป้องกันอวัยวะต่าง ๆ ที่จะเป็นอันตรายจากการทำงานของเครื่องยนต์และเครื่องจักร เช่น เอามือปิดหูกรณีมีเสียงดังมาก	1. ร้องเพลงเดินและวิ่งพร้อมกับแสดงท่าประกอบครูทำสัญญาณแต่ละครั้งให้เด็กจับกลุ่ม 1, 2, 3, 4 หรือ 4 จนเด็กเข้าใจดี 2. ให้เด็กบอกถึงการปฏิบัติตนที่จะไม่เกิดอุบัติเหตุจากการพลัดตกหกล้ม 3. แสดงภาพการทำงานของเครื่องยนต์เครื่องจักรในการก่อสร้างแล้วเล่าเหตุการณ์ที่อาจเป็นอันตรายต่อร่างกายได้ พร้อมกับเน้นให้เด็กพยายามหลีกเลี่ยงการเข้าไปใกล้โดยเด็ดขาดและแนะนำถึงการปฏิบัติตนเมื่อได้ยินเสียงดังมาก 4. ท่องคำคล้องจองเกี่ยวกับการระวังเครื่องจักร 5. เล่นเกมความสัมพันธ์ภาพกับตัวเลข	1. ภาพการทำงานของเครื่องจักรและเครื่องยนต์ 2. เพลงเดินและวิ่ง 3. คำคล้องจองเกี่ยวกับการระวังเครื่องจักร 4. เกมความสัมพันธ์ภาพกับตัวเลข	1. ซักถาม 2. สังเกตการเล่นเกม

ภาคผนวก (แผน 2/4.2 เครื่องยนต์และเครื่องจักรขณะทำงาน)

1. เพลงเดินและวิ่งใช้ของเดิมจากแผน 2/4.1
2. คำคล้องจองเครื่องจักรเครื่องยนต์ (สุชาติ ลี้ตระกูล)

เสียงดังโครมคราม	ปั้นจั่นสูงใหญ่
ระวังอย่าใกล้	อันตรายมากมี
จะเดินจะวิ่ง	ระวังให้ดี
เครื่องจักรน่ะซี	กำลังทำงาน
ไม่ควรวิ่งเล่น	ในที่ก่อสร้าง
อันตรายทุกอย่าง	พลาดพลั้งถึงตาย

3. เกมความสัมพันธ์ภาพกับตัวเลข

อุปกรณ์ บัตรภาพ บัตรตัวเลข

วิธีเล่น

1. แบ่งเด็กเป็นกลุ่ม ๆ
2. แจกบัตรภาพและบัตรตัวเลขให้เด็กแต่ละกลุ่ม
3. ให้เด็กเรียงตัวเลขในบัตรภาพ

คุณค่า

1. รู้จักค่าของจำนวนตัวเลขไม่เกิน 5
2. ฝึกความจำ
3. ให้รู้จักการทำงานร่วมกัน
4. ให้รู้จักการคิดเปรียบเทียบเชิงความสัมพันธ์

เรื่อง	จุดมุ่งหมายเฉพาะ	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
4.3 เครื่องยนต์และเครื่องจักรขณะทำงาน (ต่อ)	เหมือน 4.2	เหมือนแผน 4.2	1. ร้องเพลงเดินและวิ่งกับแสดงท่าทางประกอบ 2. ครูสนทนากับเด็กเกี่ยวกับอันตรายของเครื่องยนต์และเครื่องจักรขณะทำงานอันเป็นการทบทวนแผนก่อนแล้วให้เด็กบอกถึงอันตรายที่จะเกิดขึ้นอื่น ๆ อีกเช่น จากรถยนต์ที่วิ่งเข้าออกจากคนที่กำลังทำงาน เป็นต้น โดยครูจะให้ความเข้าใจเพิ่มเติมแก่เด็กในการปฏิบัติตนพร้อมทั้งแสดงภาพประกอบ 3. แบ่งเด็กเป็นกลุ่มแล้วให้หาสิ่งของหรือเศษกระดาษมากองรวมกัน 5 กอง ๆ ละ 1 จนถึง 5 แล้วให้เปรียบเทียบดูความแตกต่างของจำนวน 4. แสดงบัตรภาพและบัตรตัวเลข 1-5 แล้วจัดเรียงค่าตามลำดับและให้ความเข้าใจเกี่ยวกับค่าของตัวเลข 5. เล่นเกมจับคู่ภาพที่มีจำนวนเท่ากัน 6. ฝึกลีลามือในแบบฝึก	1. เพลงเดินและวิ่ง 2. ภาพประกอบการทำงานของเครื่องยนต์และเครื่องจักร 3. เศษวัสดุสิ่งของ 4. บัตรภาพและบัตรตัวเลข 5. เกมจับคู่ภาพที่มีจำนวนเท่ากัน	1. ซักถาม 2. สังเกตการเล่นเกม

ภาคผนวก (แผน 2/4.3 เครื่องจักรและเครื่องยนต์ขณะทำงาน (ต่อ))

1. เกมโดมิโน (จำนวน)

อุปกรณ์ บัตรภาพแสดงจำนวน

วิธีเล่น

1. แบ่งเด็กออกเป็นกลุ่ม ๆ
2. แจกบัตรภาพให้แต่ละกลุ่มแล้วให้ช่วยกันต่อบัตรภาพ

คุณค่า

1. ให้รู้จักการทำงานร่วมกัน
2. รู้จักจำนวนเพิ่มขึ้น

เรื่อง	จุดมุ่งหมายเฉพาะ	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
5. ความปลอดภัยในการเดินทาง 5.1 การโดยสารรถยนต์	บอกการปฏิบัติตนให้ปลอดภัยขณะโดยสารรถยนต์ได้	1. อันตรายที่เกิดจากการโดยสารรถยนต์นั้นมีหลายประการ เช่น การพลัดตกจากรถยนต์ อันตรายขณะขึ้นหรือลงรถ อันตรายจากรถที่วิ่งสวนมา 2. การปฏิบัติตนให้ปลอดภัยในการโดยสารรถยนต์นั้น ผู้โดยสารไม่ควรรีบร้อนขึ้นหรือลงเกินไป ไม่ยื่นแขน ศีรษะออกนอกรถ ไม่เล่นกันขณะรถกำลังวิ่ง	1. ให้เด็กเล่าถึงประสบการณ์ที่พ่อแม่ได้พาไปเที่ยวที่ต่าง ๆ โดยให้เล่าว่าไปที่ไหน ไปอย่างไร ได้พบอะไรบ้าง เป็นต้น 2. เล่านิทานเรื่องลูกหมีอวดดี โดยใช้ภาพประกอบ แล้วให้เด็กช่วยกันเรียงภาพเหตุการณ์จากนิทานที่เล่า จากนั้นครูแนะนำวิธีการปฏิบัติตนในขณะโดยสารรถยนต์ 3. เล่นเกมการนับจำนวน 4. ฝึกลีลามือในแบบฝึก	1. ภาพประกอบนิทาน 2. นิทานเรื่องลูกหมีอวดดี 3. เกมการนับจำนวน 4. แบบฝึกลีลามือ	1. ซักถาม 2. สังเกตการเล่นเกม

ภาคผนวก (แผน 2/5.1 การโดยสารรถยนต์)

1. เกมนับจำนวน

อุปกรณ์ ไม้ไอติม กระป๋องใส่ไม้ บัตรภาพและบัตรตัวเลข

วิธีเล่น

1. ครูแบ่งเด็กออกเป็นกลุ่ม ๆ
2. วางอุปกรณ์ไว้เท่ากับจำนวนกลุ่ม
3. ครูวางบัตรภาพแสดงจำนวนโดยวางครั้งละบัตรแล้วให้เด็กแต่ละกลุ่มออกมาหยิบไม้ใส่กระป๋องให้มีจำนวนเท่ากับบัตรภาพ
4. ครูเปลี่ยนบัตรภาพสลับกันไป แล้วให้เด็กหมุนเวียนการหยิบไม้ใส่กระป๋องแข่งกัน ดำเนินการเล่นจนเห็นว่าเด็กเข้าใจดีแล้วจึงจบเกม

คุณค่า

1. รู้จักการเล่นด้วยกัน
2. รู้ค่าของจำนวนไม่เกิน 5

3. นิทานเรื่องลูกหมีอวดดี

ลูกหมี ลูกหมา ลูกหมู อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน ทั้งสามเป็นเพื่อนกัน เขาเล่นด้วยกันทุกวัน แม่หมี แม่หมา และแม่หมูจะจูงลูกของตนนั่งรถประจำทางไปส่งโรงเรียนทุกวัน แม่หมี แม่หมา และแม่หมูจะสอนลูกทุกวันว่า เมื่อเราจะขึ้นรถประจำทาง เราจะต้องไปยืนที่ป้ายจอดรถ รถหยุดนิ่งแล้ว เราก็เดินขึ้นรถไปแล้วนั่งให้เรียบร้อย ถ้าผู้ใหญ่ลุกขึ้นให้ลูกนั่ง จะต้องยกมือไหว้แล้วกล่าวขอบคุณทุกครั้ง ขณะเมื่อนั่งอยู่ในรถจะต้องไม่เล่นกัน ไม่ทำเสียงดัง เพราะจะทำให้ผู้โดยสารอื่น ๆ ในรถรำคาญ เมื่อรถถึงโรงเรียนคนขับรถจะจอดให้ลูกลงเมื่อรถจอดสนิทแล้ว ลูก ๆ ก็เดินลงจากรถ แล้วเดินขึ้นสะพานลอยข้ามไปเข้าประตูโรงเรียน แม่จะบอกอีกอย่างหนึ่งซึ่งสำคัญมาก คือ ขณะที่ลูกนั่งในรถ ต้องไม่ชะโงกหน้าหรือเอามือและแขนยื่นออกไปนอกรถ เพราะรถคันอื่นที่แล่นสวนทางมาจะชนศีรษะและแขนของลูก ลูกหมี ลูกหมา ลูกหมู ก็ปฏิบัติตาม เมื่อลูก ๆ ปฏิบัติตามได้แล้ว แม่หมี แม่หมา และแม่หมู ก็ให้ลูก ๆ ไปโรงเรียนด้วยกันเอง

วันหนึ่งลูกหมีนั่งอยู่ในรถ แลเห็นขบวนแห่ร้องรำทำเพลงกำลังจะผ่านมาลูกหมีก็ชะโงกศีรษะและแขนออกไปนอกรถเพื่อจะดูขบวนแห่ ทันใดนั้นมีรถประจำทางอีกคันหนึ่งแล่นสวนทางมาและแล่นรถหลบขบวนแห่ ทำให้รถชนศีรษะและแขนของลูกหมี ลูกหมีร้องเสียงดังด้วยความเจ็บปวด ตำรวจพาลูกหมีไปโรงพยาบาล แล้วไปบอกแม่หมีให้ทราบ แม่หมีไปเยี่ยมลูกหมีที่โรงพยาบาล หมอบอกว่า ลูกหมีศีรษะแตกต้องเย็บหลายเข็ม และแขนหักต้องเข้าเฝือกด้วย ลูกหมีต้องหยุดโรงเรียน ไม่ได้ไปเล่นที่โรงเรียนหลายวัน ลูกหมีพูดกับแม่หมีว่า "ต่อไปนี้ลูกจะไม่ดื้ออีกแล้ว ลูกจะเชื่อฟังแม่" แม่หมีพูดว่า "ดีแล้ว แม่จะรักลูกที่ไม่ดื้อ และเชื่อฟังแม่"

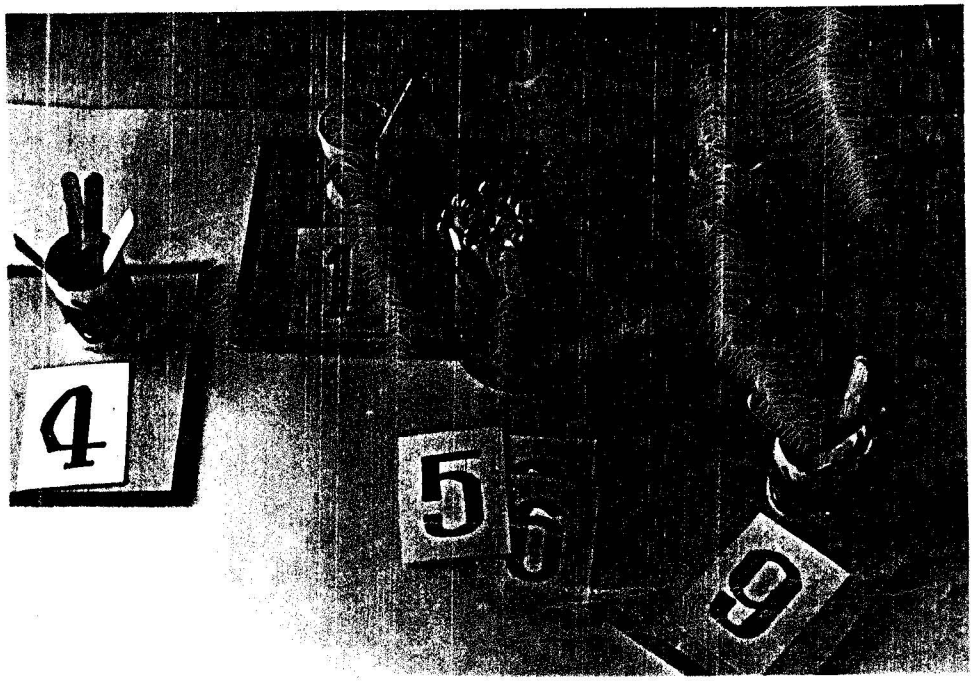
4
5
9

เรื่อง	จุดมุ่งหมายเฉพาะ	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
5.2 การเดินถนนและข้ามถนน	บอกวิธีปฏิบัติตนในการเดินและข้ามถนนได้	การเดินตามถนนควรจะเดินสวนกับทางรถวิ่งและเดินชิดซ้ายหรือเดินบนทางเท้า เวลาข้ามถนนต้องข้ามตรงทางม้าลายหรือสะพานทางข้าม ดูสัญญาณการจราจรไม่เหม่อลอยหรือเล่นกันขณะข้ามถนน	1. ครูสนทนากับเด็กเกี่ยวกับการปฏิบัติตนในการเดินและข้ามถนนให้ปลอดภัยพร้อมกับแสดงภาพประกอบ 2. ให้เด็กเล่นบทบาทสมมติเกี่ยวกับการจราจร โดยแบ่งเด็กทำหน้าที่ต่าง ๆ คือให้เป็นสัญญาณจราจร คนขับ รถยนต์ ผู้โดยสาร รถยนต์และสิ่งก่อสร้าง ต้นไม้ริมทาง โดยให้รถยนต์ 2-3 คัน วิ่งสวนกันไปมาพอมาถึงสี่แยกถ้าเป็นไฟแดง (ให้เด็กที่เป็นสัญญาณจราจรยกแผ่นสีแดง) ก็จะให้คนข้ามทางม้าลาย 3. ครูถามเด็กสรุปบทบาทที่เล่นว่าคนโดยสารรถยนต์มีกี่คน ใครนั่งหน้า (อยู่หัวแถว) ใครนั่งหลังและตรงกลาง ใครเอามือยื่นออกนอกรถหรือให้เด็กที่เป็นผู้โดยสารนับว่าผ่านสิ่งก่อสร้างอะไรบ้างกี่อย่าง ซึ่งเป็นการทบทวนการรู้ค่าจำนวน 5 4. ฝึกลีลามือในแบบฝึก	1. ภาพประกอบการข้ามถนน 2. แผ่นสีแดง เหลือง เขียวอย่างละแผ่น 3. แบบฝึกลีลามือ	สังเกตดูจากการแสดงบทบาทสมมุติ

เรื่อง	จุดมุ่งหมายเฉพาะ	เนื้อหา	กิจกรรมและวิธีการสอน	สื่อ	การประเมินผล
6.0 สรุปบทเรียน	ทบทวนเกี่ยวกับการระวังรักษาตนเองให้ปลอดภัยจากอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นในที่พักและบริเวณก่อสร้าง	จากแผน 1.0 - 6.0	1. เล่านิทานเสริมคุณธรรม 2. แสดงภาพอุบัติเหตุที่อาจจะเกิดขึ้นในที่พักและบริเวณก่อสร้างแล้วให้เด็กสรุปเรื่องราวจากภาพ 3. ทบทวนการรู้ค่า 1-5 โดยการเล่นเกมการนับจำนวน 4. ฝึกลีลามือในแบบฝึก	1. นิทานเสริมคุณธรรม 2. ภาพอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นในที่พักและบริเวณก่อสร้าง	

ภาคผนวก (แผนน 2/6.0 สรุปบทเรียน)

1. เกมการนับจำนวน ใช้ของเดิมจากแผน 2/5.1
2. นิทานเสริมคุณธรรมเรื่องกากับนกแก

กาเป็นชาวกรุงเทพฯ แกเป็นชาวเพชรบุรี เคยชอบพอกัน นกแกไปมาหากาอยู่บ่อย ๆ โดยนับถือว่าเป็นสัตว์ฉลาด นกแกจะทุกข์สุขสิ่งใดเคยมาบอกเล่าแก่กาเสมอ วันหนึ่งนกแกมาหากาเล่าความคับแค้นให้กาฟังว่า ข้าพเจ้าได้รับความอดอยาก หาอาหารไม่ค่อยพอกันลูกอ่อนที่ยังอยู่รังก็พลอยอด เขาลือว่าท่านฉลาดหาอาหาร ขอท่านได้แนะนำให้บ้าง" กาจึงถามว่า "ท่านออกหากินเวลาใด" นกแกก็บอกว่า "ไม่ได้กำหนดเวลาสุดแต่สบายเวลาใดก็ไปเมื่อนั้น" กาก็จับได้ว่าแกมีความประพฤติอย่างไร จึงถามต่อว่า "ก็เวลาใดเล่าเป็นเวลาสบายของท่าน" นกแกตอบว่า "ถ้าแดดยังไม่ร้อนจัด ข้าพเจ้าก็นอนสบายอยู่ บางวันฝนตกคลุมเคลือ ข้าพเจ้าก็มีความสบายนานกว่าวันธรรมดา ข้าพเจ้าได้มีเวลาบิดขี้เกียจอยู่จนหิว จึงลุกขึ้นไปหาอาหาร" กาจึงว่า "อย่างนั้นซิท่านจึงอด ธรรมดาสัตว์เช่นเรานี้ต้องออกหากินแต่เช้า นี่ท่านเกียจคร้านนอนเสียจนสาย ออกหากินไม่ทันเพื่อนจะได้อาหารที่ไหนมา ฝ่ายตัวเรานี้ย่อมตื่นแต่เช้าตรู่ และรีบบินออกจากรังเพื่อที่จะได้มีเวลาไปได้ไกล ๆ เราได้เลือกอาหารกินก่อนคนอื่น เวลากลับรังก็ยังมีอะไรติดปากมาฝากลูกเสมอ ถ้าท่านอุตส่าห์ฝึกหัดตัวเองให้เป็นผู้ลุกขึ้นแต่เช้าได้แล้วท่านจะไม่อดอาหารเลย" แต่นั้นมานกแกจึงทำตามคำที่กาสอน นกแกไม่อดอาหารดังแต่ก่อน

การนำหลักสูตรไปใช้

1. การนำหลักสูตรนี้ไปใช้ก่อนอื่นผู้ใช้ควรจะต้องศึกษารายละเอียดต่าง ๆ ของแต่ละแผน พร้อมทั้งจัดเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ ไว้ล่วงหน้า
2. หลักสูตรนี้ได้เขียนแผนการสอนไว้ในลักษณะของการบูรณาการโดยนำเอาเนื้อหาที่จะเน้นให้เด็กได้มีความรู้และมีพฤติกรรมที่เหมาะสม รวมทั้งการเตรียมความพร้อมทางด้านคณิตศาสตร์และภาษาไทยเอาไว้ด้วยกัน ซึ่งจุดมุ่งหมายในการกำหนดแต่ละส่วนของแผนการสอนเป็นดังนี้

เรื่อง	เป็นเนื้อหาที่ต้องการจะสอนในแต่ละครั้ง ผู้สอนสามารถจะสอดแทรกเนื้อหาอื่นหรือลักษณะอื่นๆ เข้ามาสอนได้ตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง การกำหนดเรื่องนี้ช่วยให้ผู้สอนมองเห็นแนวทางการสอนชัดเจนขึ้นและสามารถสอนให้เป็นไปตามเนื้อหาตามเป้าหมายที่ตั้งไว้
จุดประสงค์เฉพาะ	เป็นส่วนที่เขียนขึ้นเพื่อให้ผู้สอนได้ทราบว่า ต้องการให้เด็กเกิดพฤติกรรมเช่นไรขึ้นบ้างจากการเรียนในแผนนี้ ซึ่งจะนำไปสู่การประเมินผลการสอนของผู้สอน
เนื้อหา	เป็นเนื้อหาที่เด็กควรจะได้รับรู้เอาไว้ ผู้สอนอาจจะเพิ่มเติมหรือข้ามเนื้อหาบางตอนได้ โดยพิจารณาให้สอดคล้องกับสภาพการณ์การสอนในขณะนั้น
กิจกรรมและวิธีการสอน	เป็นส่วนที่เขียนไว้เพื่อเป็นแนวทางในการสอนหรือดำเนินกิจกรรมเท่านั้น ผู้สอนอาจปรับหรือยืดหยุ่นได้เองตามความเหมาะสม กิจกรรมการสอนในแต่ละข้อที่เขียนในแผนการสอนส่วนใหญ่กิจกรรมแรก ๆ จะเป็นขั้นนำและขั้นการให้เนื้อหา ส่วนกิจกรรมในข้อสุดท้ายจะเป็นขั้นฝึกทักษะ โดยอาจอยู่ในรูปของเกมทางการศึกษาหรือกิจกรรมอื่น ๆ ช่วงกิจกรรมการเรียนการสอนแต่ละครั้งใช้เวลาประมาณ 20-25 นาที ทั้งนี้ผู้สอนอาจให้เด็กพักก่อนถึงขั้นการฝึกทักษะได้
สื่อ	สำหรับสื่อการสอนนั้น จะเขียนรายละเอียดไว้ต่อจากแผนการเรียนแต่ละแผน เพื่อให้ผู้สอนสามารถทำความเข้าใจได้สะดวกขึ้นโดยไม่ต้องพลิกกลับไปมา
การประเมินผล	เป็นส่วนที่เขียนขึ้นเพื่อเป็นแนวทางเท่านั้น ผู้สอนสามารถปรับประยุกต์ให้เหมาะได้

3. หน่วยการสอนแต่ละหน่วยนั้น ในภาพรวมจะมุ่งเน้นเด็กดังนี้

หน่วยการเสริมสร้างสุขนิสัยที่ดี

แผนการสอนที่ 1.1 ถึง 1.5	เน้นการรักษาความสะอาดเกี่ยวกับตัวเด็ก
แผนการสอนที่ 2.0 ถึง 4.3	เน้นการรักษาความสะอาดบริเวณรอบตัวเด็ก
แผนการสอนที่ 5.1 ถึง 6.0	เน้นการเลือกซื้อขนมหรืออาหาร
แผนการสอนที่ 8.0 ถึง 11.3	เน้นการระวังรักษาสุขภาพร่างกาย

หน่วยการเสริมสร้างความปลอดภัยแก่ตนเอง

แผนการสอนที่ 1.1 ถึง 2.3	เน้นการเลือกสถานที่เล่นที่ปลอดภัย
แผนการสอนที่ 3.1 ถึง 4.3	เน้นเรื่องการระมัดระวังอุบัติเหตุ
แผนการสอนที่ 5.1 ถึง 5.2	เน้นเรื่องการเดินและข้ามถนน

การสอนเพลงและคำคล้องจองนั้น ผู้สอนอาจเลือกเอาเพลงหรือคำคล้องจองที่ตรงกับสิ่งที่ต้องการเน้นในแต่ละหน่วย โดยการให้ท่องหรือร้องบ่อย ๆ เมื่อโอกาสอำนวยให้ ซึ่งในแผนการสอนมิได้ระบุไว้ สำหรับวิธีการสอนคำคล้องจองหรือเพลงนั้นครูควรได้อ่านให้ฟังแล้วให้เด็กว่าตามทีละวรรคแล้วให้ทำซ้ำหลาย ๆ เที่ยวจนเด็กจำได้ และก่อนสอนบทใหม่หรือเพลงใหม่ ควรให้เด็กได้ทบทวนที่เรียนมาแล้วเสมอ

4. กิจกรรมเสริมสำหรับหลักสูตร มิได้ระบุไว้ในแผนการสอนแต่ละครั้ง แต่เสนอกิจกรรมที่เป็นแนวทางไว้ต่างหาก ทั้งนี้เพราะสภาพการเรียนการสอนในแหล่งก่อสร้างแต่ละแห่งไม่เหมือนกัน และเปลี่ยนแปลงบ่อย ไม่ว่าจะเป็นสภาพที่เรียนหรือสภาพแวดล้อมก็ตาม การระบุให้ดำเนินกิจกรรมเสริมอย่างแน่นอน บางครั้งครูผู้สอนไม่อาจหาวัสดุหรือสิ่งที่จะนำมาสอนได้ จึงเสนอไว้เป็นแนวทางดังนี้

4.1 <u>กิจกรรมเสริมสำหรับการเคลื่อนไหวและจังหวะ</u>

ผู้สอนสามารถใช้เกมหรือกิจกรรมใดก็ได้มุ่งให้เด็กได้มีการออกกำลังกาย ฝึกการใช้กล้ามเนื้อ การฟังสัญญาณแล้วปฏิบัติตามข้อตกลงการเป็นผู้นำและผู้ตาม การจินตนาการ การคิดสร้างสรรค์ ความมีระเบียบวินัย การเรียนรู้จังหวะ ความสนุกสนาน การฝึกความกล้า การฝึกความจำ ดังตัวอย่างกิจกรรมที่อาจใช้เป็นแนวทางอาจดูได้จากแผนการจัดประสบการณ์ชั้นเด็กเล็ก ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ

4.2 กิจกรรมเสริมสำหรับการสร้างสรรค์

ผู้สอนสามารถเลือกให้เด็กได้ปฏิบัตินอกเหนือไปจากแผนการสอนในช่วงตอนบ่ายหรือพักก็ได้ ดังกิจกรรมต่อไปนี้

4.2.1. การวาดภาพหรือระบายสีด้วย สีเทียน สีน้ำ หรือสีฝุ่น

4.2.2. การเปาสี การพับสี การหยดสีหรือการพิมพ์ภาพ

4.2.3. การปั้นด้วยดินน้ำมัน

4.2.4. การพับกระดาษ

4.2.5. การฉีก ตัด ปะ กระดาษ

4.2.6. การประดิษฐ์เศษวัสดุ

5. หลักสูตรนี้สามารถประยุกต์ใช้ได้กับเด็กโต โดยผู้สอนอาจตัดกิจกรรมที่เป็นการเตรียมความพร้อมออกไป และเพิ่มรายละเอียดของเนื้อหาให้มากขึ้น ส่วนสื่อที่ใช้ในการให้เนื้อหาสามารถใช้ได้กับเด็กโต

6. กลุ่มเด็กที่สอดคล้องกับหลักสูตรนี้ได้แก่ เด็กที่พักอาศัยอยู่ในแหล่งชุมชนแออัด เด็กเร่ร่อน เด็กลูกชาวไร่อ้อย เด็กลูกชาวเรือ เป็นต้น

ประวัติย่อผู้ทำการวิจัย

ชื่อ นายสุชาติ ลี้ตระกูล

สถานที่เกิด อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

สถานที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 80 ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง
จังหวัดเชียงราย

ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน

อาจารย์ 2 ระดับ 5

สถานที่ทำงานปัจจุบัน

ประวัติการศึกษา

พศ. 2513 ม.ศ.3 จากโรงเรียนนครสวรรค์

พศ. 2515 ป.กศ. จากวิทยาลัยครูนครสวรรค์

พศ. 2517 ป.กศ.สูง (วิชาเอกคณิตศาสตร์) จากวิทยาลัยครูนครสวรรค์

พศ. 2519 กศ.บ. (วิชาเอกคณิตศาสตร์)
จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก

พศ. 2524 กศ.ม. (สาขาวัดผลการศึกษา)
จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

พศ. 2532 กศ.ด. (สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร)
จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2519-2525 อาจารย์โรงเรียนตาคลีประชาสรรค์ อำเภอตาคลี
จังหวัดนครสวรรค์

พ.ศ. 2525-ปัจจุบัน อาจารย์วิทยาลัยครูเชียงราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

การพัฒนาหลักสูตรสำหรับลูกกรรมกรก่อสร้างก่อนวัยเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อ

ของ

สุชาติ ลี้ตระกูล

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต

กุมภาพันธ์ 2532

การศึกษาครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาหลักสูตรสำหรับลูกกรรมกรก่อสร้างก่อนวัยเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยแบ่งขั้นตอนในการศึกษาดังนี้

ขั้นตอนที่หนึ่ง การสำรวจข้อมูลพื้นฐานเพื่อนำมาสร้างเป็นโครงร่างหลักสูตร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสำรวจได้แก่ ชุมชนก่อสร้าง จำนวน 6 แห่ง ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย กรรมกรก่อสร้างที่มีครอบครัวและบุตร ลูกกรรมกรก่อสร้าง ครูผู้สอนในศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่ รวมทั้งหมด 211 คน เครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจจำนวนทั้งหมด 5 ฉบับ ประกอบด้วย แบบสังเกต แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบวัดสมรรถภาพพื้นฐานบางประการ ผลการสำรวจพบว่า สภาพที่พักของกรรมกรก่อสร้างมีลักษณะเป็นที่พักชั่วคราว บางแห่งอยู่ในบริเวณเดียวกับอาคารก่อสร้าง ขนาดที่พักคับแคบ แออัด ร้อนอบอ้าวและมืดทึบ สภาพของห้องน้ำห้องส้วมสกปรก ไม่มีทางระบายน้ำ ทำให้มีน้ำขังและชื้นแฉะตลอดเวลา จำนวนห้องส้วมมีไม่เพียงพอ ผู้พักอาศัยมักทิ้งขยะลงใต้พื้นที่พัก บริเวณที่พักไม่มีสถานที่วิ่งเล่นสำหรับเด็ก เด็กส่วนใหญ่ต้องวิ่งเล่นในบริเวณการก่อสร้าง สภาพทางครอบครัวพบว่า ส่วนมากมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในภาคกลาง รองลงมาคือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สาเหตุที่เข้ามาประกอบอาชีพกรรมกรก่อสร้าง ส่วนใหญ่เนื่องมาจากการทำไร่ทำนาไม่ได้ผล ประกอบกับครอบครัวมีฐานะยากจน จากการวิจัยพบว่า ครึ่งหนึ่งของครอบครัวที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีผู้มีรายได้เพียงคนเดียว ส่วนใหญ่รายได้ต่อวันประมาณ 50 ถึง 100 บาท และจะเดือดร้อนมากที่สุดเมื่อสมาชิกในครอบครัวเจ็บป่วย ส่วนทางด้านปัญหาความต้องการด้านที่พัก ส่วนใหญ่รู้สึกเคยชินและยอมรับในสภาพที่ได้รับ ทางด้านเศรษฐกิจของครอบครัวต้องการเงินที่นำไปลงทุนประกอบอาชีพอื่น เพราะเห็นว่างานที่ทำอยู่นี้ไม่มั่นคง อีกทั้งสภาพร่างกายไม่เอื้ออำนวยให้เมื่ออายุมากขึ้น ทางด้านการศึกษาของบุตร ต้องการให้บุตรเรียนสูง ๆ แต่ไม่มั่นใจว่าจะสามารถทำได้เมื่อพิจารณาฐานะทางการเงินของครอบครัว ร้อยละ 55.33 ตั้งใจจะส่งบุตรไปเรียนที่ภูมิลำเนาเดิมเมื่อโตขึ้น กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 19.83 ปล่อยให้บุตรอยู่กันเองตามลำพังขณะออกไปทำงาน มีหลายรายนำบุตรมาเลี้ยงดูในที่ก่อสร้างด้วย สภาพของเด็กส่วนใหญ่แต่งกายไม่สะอาด และต้องช่วยทำงานบ้าน จากการสัมภาษณ์เด็กที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มากกว่าครึ่งหนึ่งบอกว่าพ่อแม่ทะเลาะกันและไม่เคยซื้อของเล่นให้ ร้อยละ 20.75 ที่พ่อแม่ไม่เคยพาไปเที่ยวนอกบ้าน สิ่งที่อยากได้มากที่สุดเวลานี้ คือ ของเล่น ส่วนสมรรถภาพพื้นฐานบางประการโดยรวมของเด็กส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ทางด้านความคิดเห็นของครูผู้สอนให้ศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่เห็นว่า สภาพของเด็กส่วนใหญ่ขาด

ความเอาใจใส่จากพ่อแม่ การให้การศึกษาแก่เด็กเหล่านี้ยังขาดแคลนสื่อวัสดุอุปกรณ์ ปัญหาที่สำคัญคือ ไม่สามารถให้การศึกษาได้อย่างต่อเนื่องเพราะเด็กต้องย้ายที่อยู่บ่อย

ขั้นตอนที่สอง การร่างและพัฒนาโครงร่างหลักสูตร ได้นำผลการสำรวจข้อมูลพื้นฐานมากำหนดเป็นประเด็นต่าง ๆ ของหลักสูตร จากนั้นนำโครงร่างหลักสูตรไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 12 ท่าน ทำการประเมินความเหมาะสมและสอดคล้องโดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถามจำนวน 1 ฉบับ ผลปรากฏว่า โดยส่วนรวม หลักการ เป้าหมายและเนื้อหาของหลักสูตรมีความเหมาะสมกับความต้องการและสภาพความเป็นอยู่ของเด็กในระดับมาก ส่วนความสอดคล้องของโครงร่างหลักสูตรปรากฏว่า ประเด็นต่าง ๆ ขององค์ประกอบหลักสูตรมีความสอดคล้องกัน จากนั้นนำผลการประเมินและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงหลักสูตรอีกครั้งหนึ่ง

ขั้นตอนที่สาม การทดลองใช้หลักสูตร ได้นำหลักสูตรมาทดลองใช้กับลูกกรรมกรก่อสร้างที่ศูนย์เด็กเล็กเคลื่อนที่หมู่บ้านจัดสรรชวนชื่นโดยเครื่องมือวัดผลจากการทดลองประกอบด้วย แบบทดสอบและประเมินพฤติกรรม จำนวนทั้งหมด 5 ฉบับ ผลปรากฏว่า คะแนนที่ได้จากการทดสอบภายหลังการทดลองเพิ่มขึ้นจากการทดสอบก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทุกฉบับ การประเมินพฤติกรรมพบว่า เด็กส่วนใหญ่มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับผลการเปรียบเทียบกับเด็กในระบบโรงเรียนปรากฏว่า ความพร้อมในการเรียนของเด็กที่เป็นกลุ่มทดลองต่ำกว่าเด็กที่อยู่ในระบบโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขนิสัยและความปลอดภัยนั้นไม่แตกต่างกัน

ขั้นตอนที่สี่ การปรับปรุงหลักสูตรภายหลังการทดลอง ได้ทำการปรับปรุงหลักสูตรอีกครั้งโดยปรับเนื้อหาและรายละเอียดบางอย่างภายในหลักสูตร เพื่อให้มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ต่อไป

A CURRICULUM DEVELOPMENT FOR THE CONSTRUCTION WORKERS' PRESCHOOL CHILDREN IN BANGKOK

AN ABSTRACT

BY

SUCHART LEETAGOOL

Presented in partial fulfillment of the requirements

for the Doctor of Education degree

at Srinakharinwirot University

February 1989

The main purpose of this study was to develope a curriculum for the construction workers' preschool children. The study was devided into the following steps:

Step One: The author primarily investigated first-hand data to write out the curriculum structure. The samples in this study came from 6 construction communities. The 211 respondents consisted of married construction workers, construction workers' children and teachers from the mobile chidren's center. The data was collected through questionaires, interviews, and observation forms.

Results showed that the housing of the construction workers were built for temporarily purposes. Some were built in the same area as the construction site. The houses were hot, narrow, crowded and had very little light. The number of toilets were few and very dirty. There was not any drainage system, as a result, it made the area muddy. There was no playground, so children had to play in the construction area.

This study also showed that most of the construction workers came from the central and northeast regions. The main reasons becoming a construction worker were due to the failure of crops, poor planting and initially being poor. Half of the sample families depended on the income of only one person, which ranged from 50 to 100 baht. They faced the greatest difficulties in the time of sickness. They adjusted to the housing problems and became used to them. To improve their economical conditions, they needed to invest in another occupations, other than construction work. Also physical problems would increase as they grew older. For education, parents wanted their children to have an opportunity for higher education but couldn't afford it financially. 55.33% of the samples showed that parents intended to send their

children back to their hometown when they grew up. 19.83% of the samples showed that their children played by themselves around the construction area and some of the workers brought their children along to the site in order to take care of them. Most of the children wore dirty clothes. They also had to help with the housework.

When the sample children were interviewed, more than half of them revealed that their parents always quarreled. The children were never given toys. 20.75% of them reported that their parents never took them out shopping, visiting, etc., what the children needed desperately were toys. When some aspects of basic competencies were assessed, results showed that they were in the medium range. The teachers in the mobile children's center also found that most of the children lacked personal care from parents. To educate the children, more educational materials were needed. The main problem of the child's education was lack of continuity because they always moved from place to place.

Step Two: The author drafted and developed the structure of the curriculum from the basic data found in the step one. Then the structure of the curiculum was evaluated by 12 specialists. The results showed that the rationale, goal and content of the curriculum were highly suited to the need and condition of the children. A high-level of interval consistency between each component was also found. Some parts of the curriculum were improved and modified according to the comments of the specialists.

Step Three: The first pilot study of the curriculum was introduced to the contruction workers' children at the Pre-school Children's Center at Chuan Chuen Village. The results of the pilot study were then assessed by 5 different tests. Results showed that the

post-test scores were significantly higher than the pretest scores of the tests. Furthermore, it was also found that the children's behavior changed significantly to a more positive direction. Comparing children in the school system to construction workers' children, it was found that readiness to study of the experimental group was significantly below those of the children in the school system at .05 level. However, their knowledge of promoting health-care habits and safety were not significantly different.

Step Four: After the development of the curriculum from the pilot study, the author developed the curriculum by improving the content and other components in detail. The curriculum would then be fitted to be employed.